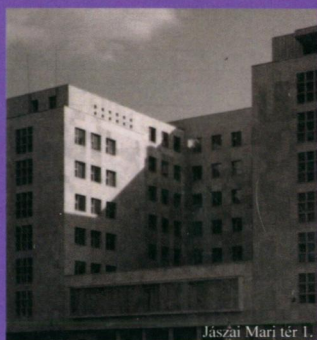

BÁLINT LÁSZLÓ

Andrássy út 60.

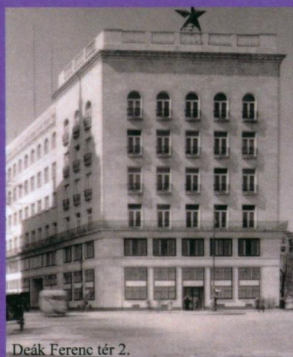
Jászai Mari tér 1.

FRANYÓ TALÁLKOZÁSAI

(A TITKOSSZOLGÁLATOKKAL)

Népkövetség útja 93.

Deák Ferenc tér 2.

Falk Miksa utca 911.

BÁLINT LÁSZLÓ

FRANYÓ TALÁLKOZÁSAI

(A TITKOSSZOLGÁLATOKKAL)

A szerző köszönetet mond a neve elhallgatását kérő egyetlen és legjobb öreg barátjának, azért a nagylelkű és nagyvonalú adományért, amely nélkül ez a könyv nem készülhetett volna el, és nem kerülhetett volna az olvasó kezébe.

© BÁLINT LÁSZLÓ
2019

Somogyi-könyvtár, Szeged

S000704427

ISBN: 978-963-8243-76-8

2

B20

Készült a százhalombattai EFO Nyomdában
Felelős vezető: Fonyódi Ottó
www.efonyomda.hu

A „Franyó találkozásai (a titkosszolgálatokkal)” című könyvemet a már régem meghalt szüleim, Bálint Géza tanító és Bálint Gézané sz: Bárdos Ilona óvónő, emlékére ajánlom, akiknek örök hálával tartozom azért is, mert a római katolikus családban vallásos nevelésben részesítettek, melynek köszönhetően felnőttkori eltévelyedésem után a hitemhez és Istenemhez megtérhettem.

Szerző

A CSALÁD

A dunántúli Kakasfalván igen nagy tiszteletet és megbecsülést vívott ki magának a Schneider-familia. A sváb elődök már az őshazában is többnyire iparos emberek voltak, de úgy, hogy mellette mindig szorgalmasan egy kis földesken is gazdálkodtak. Ezt a hagyományt folytatták az újhazában is, magyar földön. A kakasfalvi Schneiderekek mindig is büszkék voltak a svábságukra. Ennek ellenére fokozatosan igaz magyar hazafiakká váltak, de mégis ragaszkodtak, még a nagy névmagyarosítási időkben is az eredeti nevük használatához, melyet az őseik hagyományoztak rájuk. Bevándorlók voltak, helyesebben bevándoroltatottak, akik féltve őrizték hagyományaikat, kultúrájukat, de ugyanakkor hálások is voltak a magyaroknak a befogadásért és ennek következtében lassan és fokozatosan részben az asszimilációjuk is megtörtént. Ezért sem volt véletlen, hogy az 1890-ben született Schneider János magyar katonaként igen derekasan harcolt az I. világháborúban – a „nagy háborúban” miként akkoriban emlegették – és érdemei elismeréseként, hősi helytállásáért, több magas kitüntetésben is részesült.

A „nagy háború” második felében Schneider János az orosz – ahogy akkoriban mondták: a „*muszka*” – frontra került, sőt hamarosan egy távolkeleti, egészen a Bajkál tó közelében levő, ottani hadifogolytábor életével is megismerkedhetett. A hadifogsága azonban nem tartott túl sokáig, a háború végét követő évben már el is engedték. Szabadulásukkal és hazaszállításukkal kapcsolatban azt suttogták, hogy a szovjethatalom azért szabadult meg tőlük, hogy leszerelés nélkül átsoroljanak a magyarországi Tanácsköztársaságként emlegetett kommunista diktatúra rémuralmát biztosító vörösök hadseregébe. Schneider Jánost és társait bizonyára internacionalista segítségnek szánták az orosz elvtársak a magyar elvtársaknak. De Schneider János mindezt egészen másként gondolta. Négy éven át harcolt olyasmért, amihez az égvilágon semmi köze nem volt. Kockáztatta az életét és testi épségét is számtalanszor, miközben a hátszágban dekkoló polgártársak „*őszirózsás forradalomban*”, utána meg „*kommunista diktatúrában*” éltek ki agresszív hajlamaikat, s kezdtek közülük egyesek eszement tombolásba, sok-sok ártatlan ember meghurcolásába, meggyilkolásába, mindig valamiféle osztályharcra hivatkozva. A hazai kommunisták a szovjet bolsevik örület példáját követték. Schneider Jánosnak a rövid hadifogság is elég volt ahhoz, hogy megismerje a sokat emlegetett szovjethatalom lényegét. Ezért úgy döntött, hogy ennek az itthoni változatából köszöni szépen, de nem kér. Amikor magyar területre ért velük a csupa tehervagonból álló szerelvény, egy sötét éjszakán megszökött a transzporttól. Hamarosan többen is követték a példáját. A vesztes háború után, főleg az 1919-es kommunista direktórium alatt, meglehetősen zavarosok voltak a kárpátmedencei területi, közigazgatási, stb. viszonyok, és ezt kihasználva, kitalált néven, mint hazatért hadifogoly, a Tiszántúlon húzta meg magát. A békési tanyavilágban mindenféle alkalmi munkákból tengette életét és várta a kommunisták őrült tombolásának a végét, hatalmuk bukását. Érezte, sőt tudta, hogy ennek be kell következnie, mert a fogolytáborban az öreg bakáktól is azt hallotta, hogy minden diktátor hatalma és a diktatúra is egyszer biztosan

véget ér. Várt tehát türelemmel, lényeg, hogy itthon volt, hazai földön volt, és nem valahol azon a kietlen távolkeleti vidéken, ahová a fogságba elcipelték.

Pedig Schneider János jobban járt volna, ha nem ezt teszi, hanem hazamegy a falujába, hiszen azt a rövid hátralevő vöröskatonáskodást már igazán kibírhatta volna. A szökését a hadifogoly szállítmánynál ugyanis észrevették. Az övét is, másokét is. A kimutatásokból a név alapján nagyon hamar kiderült, hogy ki melyik településről vonult be katonának, vagyis, kinek-kinek a felbukkanása leginkább hol várható. A belügyi népbiztosság területileg illetékes kirendeltsége azonnal kerestetni kezdte Schneider Jánost Kakasfalván. Mivel azonban nem volt ott az, akit ők katonaszökevénynek, a direktorium elárulójának tartottak, nyilvánvalóan nem is találhatták. Többször is kiszálltak a helyszínre, de Schneider Jánosnak se híre, se hamva. Mivel pedig őt magát nem találták, előkapták az apját és azon töltötték ki a vérvörös bosszújukat. A fater, Schneider Ferenc akkor már 58 éves volt és nem is a legjobb egészségi állapotban teltek a napjai. Hiába ismételte, próbálta bizonygatni, nem hitték el neki, hogy nem tud a fia hollétéről. A kommunista pribékek csak úgy kezelték s szőlítették, hogy „mocsos gazember sváb disznó”. Vallomásra, beismerésre kényszerítése érdekében olyan brutálisan megverték, hogy a végén életét vésztette. Gondolták a gyilkosai, hogy legyen egy kis haszon a halott sváb emberből, fogták hát a holttestet és a falu főterén egy fára fölakasztották. Mindezt a helybeli lakosság megfélemlítése céljából tették, meg azért, hogy tudassák, kinél van az erő és a hatalom. Nyakába spárgával egy táblát kötözték, melyen az állt, hogy „Így jár minden ganyé sváb, aki a setétben bukáló ellenforradalmárokat támogatssa”. Mielőtt a faluból eltávoztak, kihirdették, hogy a holttest márpedig addig maradjon a fán, amíg az oszlástól szét nem szakad, és le nem hullik. Majd akkor elkaparhatják.

Schneider Ferenc özvegye igen súlyos szívbeteg volt, és amikor a férjét elhurcolták, majd annak halálhírét hozták, otthoni magányában rosszul lett, s mire rátaláltak olyan állapotban volt, hogy a doktor már nem tudott rajta segíteni. A település római katolikus plébánosa vette a bátorságot és a kommunista tilalommal mit sem törődve, a harangozóval és még néhány jobbérzésű emberrel levetette a fáról Schneider Ferenc holttestét. A templomban ravataloztatta fel a Schneider-házaspárt, a temetésük pedig fölért egy antikommunista tüntetéssel, szinte az egész falu lakosságának részvételével. A plébános úr úgy búcsúzott az elhunytaktól, mint a vörös diktatúra, az ateista terror áldozataitól. A temetés után a plébániánál éjjel s nappal 5-6 fős őrség állt, erejük teljében levő férfiak baltával, vasvillával, de volt, aki vadászpuskával vigyázott a plébánosra. Felkészültek arra, hogy ha a vörös brigantik visszajönnének, méltóképpen fogadhassák őket. A visszatérésre azonban nem került sor, mert a kommunisták hatalma Magyarországon hamarosan véget ért, a kommün elbukott. A vörös vezérek, a legfőbb elvtársak, elmenekültek az országból, néhányan a rablott holmit is vitték magukkal.

A Schneider-család és az egész rokonság, ha addig nem lett volna antikommunista, a történetek miatt biztosan azzá vált. Az 1919-es gyalázat óta aligha volt ember a földhátán, aki jobban gyűlölte a kommunistákat náluk. A grószfater – vagy, ahogy később az unoka, ifjabb Schneider Ferenc emlegette: az ópapát – holtában is nagy becsben tartotta a falu. Történetét tovább adták, a felnövekvő generációknak, tanulják csak meg, hogy óvakodni kell mindentől, ami vörös, főleg ha kommunista.

A Tanácsköztársaságként emlegetett örület bukása után elérkezett az idő, amikor az addig bujkáló Schneider János is hazamerészkedhetett Kakasfalvára. Ekkor tudta csak meg, hogy a háborúban két fiútestvére is odamaradt, hősi halált halt, két lánytestvérét

pedig az akkoriban még gyógyíthatatlan nyavalya segítette át a másvilágra. A szülei sorát pedig a vörös terror tébolya rendezte le végzetesen. Schneider János megérkezve a faluba ott állt az elhagyatott, elhanyagolt porta előtt és olyan egyedül érezte magát, olyan elhagyatottnak és árvának, amilyenél magányosabb és árvább már nem is igen lehetett volna. Nem volt a földön szinte senki, akire számíthatott. Belépett a nyikorgó-csikorgó kiskapun az udvarba. Szomorúan nézett szét, majd az égre tekintett, és hangosan, hogy talán még a szomszéd is hallhatta, felkiáltott:

- *Jóságos, drága, teremő Istenem! Megváltó, megbocsájto, meggyógyító, gondoskodó és gondviselő Jézusom! Hálát adok Neked, hogy ennek a nagy háborúnak a rettenetes megpróbáltatásain átsegítettél. Köszönöm, hogy nagyobb bajok nélkül, épségben és egészségben túléltem ezt az eszement világegést. Hány, de hány ártatlan ember nem mondhatja el ezt, mert odaveszett s valahol idegen földben alussza örök álmát. Drága szerető Istenem! Bocsásd meg nekem a vétkeimet. Teljes szívemből bánom minden bűnömet, mellyel megbántottalak. Erősen fogadom, hogy Tőled ajándékkul kapott további életemben csak a jóra törekszem és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm. Bocsásd meg nekem, ha kedves szüleim halálához bármennyire is közöm volt. Tudom, ha nem szöktem volna meg a vöröskatonáskodástól talán még mindig élhetnének. Legalább Te bocsásd meg, mert ezt én soha magamnak meg nem bocsájtom!*

Az utolsó mondatoknál már ömlöttek szeméből a fájdalom könnyei. A zokogástól, ha akarta volna sem tudta volna folytatni az egyoldalú párbeszédet. De amit érzett, azt ki kellett mondania, az világgá kellett kiáltania. Érzéseit az Isten elé kellett tárni, még ha választ nem is várt, nem is remélt. Gondolatban hálát adott a Teremtőnek, hogy katolikus családba született, vallásos nevelésben részesült, hitében soha meg nem ingott, még vétkei ellenére sem. Lám, ennek köszönheti most, amikor életében a legmagányosabbnak érzi magát, még sincs egyedül, van kihez szólni, van kinek panaszkodni, van kitől kérni és remélni.

S ekkor váratlanul megszólt mögötte a kiskapu irányából egy hang:

- *Ne vádolja magát a szülei halála miatt János! Én itt voltam és láttam, hogy mi történt. Az, hogy magát keresték, csak ürügy volt. Ha nincs ez, lett volna más, vagy talán ok sem kellett volna azoknak a gazembereknek, hogy valami olyat tegyenek, amivel a lakosságot félelemben, rettegésben tarthatják. Nyugodjon meg és próbáljon beletörődni a sorsába. Segítsen magán, a Jóisten is megsegíti!*

A hang hallatán Schneider János megfordult és a kiskapuban egy vele közel egyidős fiatalasszonyt látott, talpig fekete gyászöltözetben, nagy-nagy szomorúsággal a szemében. A váratlan látogató rögvést bemutatkozott.

- *Itt lakom néhány házzal odébb. A Schmidt Pistának vagyok, vagy voltam a felesége.*
- *A Schmidt Pistának? Nem is tudtam, hogy megnősült. Mi van vele? Úgy hallottam, hogy őt is behívták katonának. Jól van? Túlélte? Hazatért?*
- *Az én drága Pistám már jól van. A Mindenható magához szólította. Néhány héttel az esküvőnk után megkapta a behívót. Pár hónap múlva pedig jött az értesítés, hogy hősi halált halt az olasz fronton.*

- *Uram Istenem! Hát a Pista is odamaradt! De én magát nem ismerem. Nem emlékszem, hogy falubéli lett volna.*
- *Nem is vagyok. Pistám a szomszéd faluból, Kotrocóból hozott ide, hogy a felesége legyen, kakasfalvi asszony. Az idős szülei is nagyon megszerettek. Árván nevelkedtem rokonoknál, így a Pista szüleit úgy szerettem, mintha az enyémeik is lettek volna. Addig kérdezgették, hogy miért, kiért, ki miatt kellett az ő egyetlen fiúknak és támaszuknak fiatalon meghalni, míg nem egymást követve ők is elmentek ebből az egyre aljasabb világból. Ezért van rajtam már évek óta a gyászvisolet, mert mire az illendőség megengedte volna, hogy levessem, ismét magamra kellett öltetni. Már a harmadik halált gyászolom én el.*
- *Nagyon sajnálom, ami magával történt és meg is értem a helyzetét is és a fájdalmát is, gyászát is. Milyen nevet is mondott?*
- *Talán nem is mondtam nevet, de most megmondom. Júliának hívnak. Bayer Júliának. Sváb lány vagyok én is. Szólítson csak nyugodtam Júliának, mindenki így szólít itten a környéken. De tán jó lenne, ha munkához látna, hogy fedél alatt töltsen az éjszakát. Gondolom ennivalója sem sok lehet. Egy két napra ki tudom segíteni, majd hozok át valami harapni valót. Jobb, ha én hozom, mintha maga jönne, mert még a szájukra vesznek a népek.*

Amikor a szomszédasszony elment, Schneider Jani a ház bejárati ajtaja melletti gerenda fölül előkotorta a konyhaajtó kulcsát. Tanyán, de még faluhelyen sem volt szokás a tolvajlás, így aztán zárni sem nagyon zártak semmit. Odabenn por és piszok fogadta. A szomszédasszony hamarosan visszatért. Hozott kenyeret, szalonnát, zöldpaprikát. Jani nekilátott az evésnek. Julika közben rendbe tette a tisztaszobát és úgy-ahogy a konyhát is. Megvetette Janinak az ágyat, összenyaláboltt egy csomó mosni valót és elköszönt.

Közelgett az este. Jani szénézett a portán. Ott aztán volt mit rendbe rakni. Nem is dolgozott, mégis belefáradt a nap megpróbáltatásaiba. Sötétedéskor lefeküdt az apja egykori ágyába. Tervezgette, hogy másnap mit kellene a ház körül csinálnia. Meg valami munka, pénzkereset után is kellene nézni.

Az öreg Schneider Ferenc kovácsmester volt. A lakóépület mögötti műhely, a nagy területen fekvő kert, meg a néhány hold föld eltartotta a családot. Az iskola elvégzése után Jani az apja mellett lett kovácsinas. Föl is szabadult – így mondták akkor az inasévek végét – és segéd lett. Kettejüknek azonban már kevés lett a munka, amit a falu adott volna nekik. Ezért döntött úgy a Jani, hogy szerencsét próbál az uradalmi gépészetben. Szép volt, jó volt a kovácsolás, de az új gépezetek, gőzgépek, cséplők, traktorok jobban izgatták s érdekelték. Azokat szívesebben javítgatta volna. Az uradalmi intéző ismerte Jani apját, de úgy-ahogy már a fiút is. Tudta, hogy dolgoz emberek, józan életűek, szeretik a szakmájukat és értik is. Örömmel fogadta Schneider Jani jelentkezését. Felvette és nem családott. Hamarosan az egyik legügyesebb szerelő lett a kovácssegédből. Sajnálták is nagyon, amikor behívták katonának, megérezték a hiányát. Ezért gondolta úgy Schneider Jani, az apja ágyában fekvé, hogy az uradalomban próbál először szerencsét, hátha visszavennék.

Közben eszébe jutott a szomorúszemű szomszédasszony, a Julika. Szegény Schmidt Pista milyen boldogan élhetne, ha nincs ez a nyüves háború. Már biztosan gyerkőcök is zsidonganának az udvarukban. S neki vajon lesz-e valaha saját asszonya meg családja? Olyan gondolatok jutottak eszébe, amelynek már igen régen elkerülték. Annakidején

megfogadta az apja tanácsát, miszerint amíg a katonaságot le nem tudja, nem is gondol házasságra. Arról meg nem ő tehetett, hogy a katonáskodásból háborúskodás lett. De jól tette, hogy hallgatott a fater intelmeire.

Már éppen elszunyókált, sötét volt kint is, bent is. Valaki zörgetni kezdett a rozoga konyhaajtón. Fölkászálódott az ágyból, meggyújtotta a petróleumlámpást és ajtót nyitott. Egy ismeretlen ember állt kívül, kezében a levett kalapjával.

- *Aggyon Isten!*
- *Magának is. Isten hozta. Mi járatban?*
- *Azé gyüttem, mer az uradalmi intéző úr küldött magához, ha maga lönne a Schneider Jani.*
- *Én lönnék.*
- *Aszonta az intéző úr, hogy tuggya a meggyüvetelét, oszt hónap gyűjjék ki az uradalomba, mer be kéne állani a munkába, minél előbb, akár mán hónap is.*
- *Jó van na, reggel gyűvök.*
- *Na, jó, mer akkor aggyon Isten jóccakát!*
- *Aggyon Isten kendnek is!*

Ez az örömhír azonnal kiverte az álmat Schneider Jani szemeiből. Meg van már a munka, biztosítva a megélhetés. Csendes magányában megint fohászkodni kezdett:

- *Jóságos Istenem, de hamar meghallgattad a szomorú sóhajtozásaimat. Hát egyengeted már az utamat. Nem lesz itten baj, ha Te velem leszel. Tán még az is lehet, hogy ez a Júlia sem csak úgy jött magától, hanem valahonnan fentről irányították erre felé az útját.*

Keveset aludt az első otthoni éjszakáján a bizony kissé dohos tisztaszobában. Már másnap munkába is állt. Az intéző is és a régi munkatársak is örömmel fogadták. Munka után otthon szorgoskodott. Júlia egyszer áthozta a kimosott és kivasalt ruhákat, majd napok teltek s nem is látta.

Elérkezett az első vasárnap, amit végre újra otthon tölthetett. A saját egykori és az apja megmaradt ruháiból összeválogatott egy olyan öltözetet, amelyben elmehetett a szentmisére. Hosszú idő után most volt lehetősége, hogy gyónjon és áldozzon. Akkor még olyan szokás volt, főleg a kisebb településeken, hogy a templom jobb oldalán ülték a férfiak és a legények, a baloldalon az asszonyok és a lányok. A falu plébánosa az volt, aki bátran eltemette, a kommunista tiltás ellenére Schneider Jani szüleit. A szentbeszédnek voltak olyan részei, melyek mintha kifejezetten a háborúból hazatért Schneider Janinak szóltak volna.

- *Testvéreim! Kedves híveim! Gyakran lehet hallani, hogy az evilági létünk nem más, mint egy siralomvölgy. Bizony néha valóban azzá is válik. Pedig nem kellene annak lennie. Ha valóban siralmassá válik az életünk, arról csak az emberiség tehet a folyamatos bűnbeesés, a bűnbe rendszeres visszaesés, a bűnös élet mocskában való fetrengés által. Túl vagyunk ezen a borzalmakkal teli, kint, keservet, szenvedést okozó háborún. A halálesetek iszonyatának sokaságát, megszámlálhatatlan emberéletek tönkretételét, ártatlanok millióinak gyötrelmeit okozta a háború, csak azért, hogy kevesek hatalomvágyát kielégítse, a gazdagokat még gazdagabbá tegye. Mindezt kik a vétkesek? Kik a gyilkosok? Kik a megnyomo-*

ritók, életek tönkre tevői? Kik szegték meg a „ne ölj” isteni parancsot? A katonák a frontokon, a lövészárkokban? Akik muszájból mentek, ha tetszett, ha nem? Nem! Nem a katonák! Azok a bűnösök, akik kirobbantották ezt a rettenetes vérontást. De ők nem feküdtek hóban, fagyban, sárban, a lövésztekőben, vagy a lövészárkokban. Rájuk nem lövöldöztek, meg gázt sem küldtek feléjük, ők aknára sem léphettek. A hatalmasságok a közelébe se mentek annak, amelynek a kirobbantói voltak. Közületek is többen megjárták a poklok poklát. Adjunk hálát mind azokért, akik épségben visszatértek. És imádkozzunk azok lelki üdvéért, akik áldozatokká váltak. Kérjük a Mindenható Istent, hogy most az új élet hajnalán, miután túljutottunk súlyos áldozatok árán a vörös veszedelmen is, legyen segítségére főleg azoknak, akiknek a lelki sebei még gyógyulásra várnak. Istenünk, egyengessd útjukat, segítsd újrakezdésüket, tereld vagy térítsd őket a keresztény életforma és hitélet keretei közé. Biztos vagyok abban, hogy valamennyien hamarosan megtapasztalják az isteni gondoskodást, gondviselést.

A szentbeszéd közben Schneider Jani arra gondolt, hogy ami vele az elmúlt néhány napban történt, főleg talán a kereseti lehetőséghez jutás, bizony aligha lehet más, mint a jóságos Isten gondoskodása, gondviselése. A háború után a leszerelt, vagy hadifogságból hazakeveredett katonák sokasága téblábolt tétlenül, kereste a munkalehetőséget, tengett-lengett céltalanul és gyakorta tévedtek helytelen utakra. Neki pedig az ölébe pottyant a prima uradalmi állás, ugyanaz, amit a katonáskodása előtt betöltött. Ráadásul még csak mozdulnia sem kellett utána, mert szinte a helyébe hozták. A mise előtt szentgyónáshoz járult, a mise közben pedig, amikor elérkezett az ideje a többi hívővel együtt szentáldozáshoz térdelt le az oltárnál. Lélekben nagyon rákészült arra, hogy magához vehesse az Úr Jézus Krisztus szent testét az oltáriszentség formájában. Akkor még úgy történt az áldoztatás, hogy a szentélyt a hívek padsoraitól egy korlát választotta el, ami leggyakrabban kőből készült. Annál térdeltek egy lépcsőre végig a hívek, a pap és a tárcát tartó ministráns pedig az egyik oldaltól haladt a másik felé és sorban áldoztatta meg a térdeplő híveket. Amikor a sor végére értek, visszamentek a kiindulási helyre, ahol addig már újabb áldozásra várok térdepeltek. Schneider Jani is letérdelt a többi hívő közé, nem is nézte, hogy kik mellé és igen nagy alázattal és belső szeretettel várta, hogy végre a szentáldozásban az áldott Krisztussal egyesüljön, magába fogadhassa és soha el ne bocsáthassa. Amikor a nyelvére érezte a szentostyát, becsukott szemmel, valami felülmúlhatatlan nyugalom és boldogság szállta meg. Hamarosan mozdulni kellett, mert mások vártak a helyére. A térdeplő helyzetből Schneider Jani fölegyenesedett és a többekkel ellentétben nem jobbra fordulva próbált távozni az áldoztatás helyétől, hanem balra indult s így óhatatlanul összeütközött a mellett álló és jobbra induló asszonnyal. Valami bocsánatkérés felét suttogott, de amikor az asszonyra nézett, nem akart hinni a szemének. A mellette térdeplő és utána áldozó a szomszédságában lakó Júlia volt, de nem feketében, ahogy eddig minden esetben látta, hanem ünnepi öltözetben. Júlia szelíden fordított egyet Janin és a helyes irányba indította, terelte. Schneider Jani az egyik boldogságos kábulatból a másikba esett. Fiatal kora ellenére sokat látott és tapasztalt ember lett és nem hitt a véletlenekben. Abban főleg nem, hogy pont itt az Isten házában, s pont szentáldozást követően, miután mindketten magukhoz vették Jézus szent testét, kellett újból találkozniuk. Mindketten a helyükre mentek. Az már valóban nem véletlen volt, hogy a szentmise végén, az utolsó áldás után, amikor a hívek kezdtek kivo-

nulni a templomból, már keresték, kutatták egymást és a bejáratnál már egymás mellé sodródtak. Mindketten egyedül voltak, mind a ketten egy irányba indultak, így együtt sétálgattak az otthonaik felé.

Végig beszélgették az utat, de elválva és elkészönve egyikük sem tudta volna visszaidézni azt, hogy miről volt szó közöttük. Egyre csak az járt mindkettőjük fejében, hogy ha eddig nem, most elkezdődött közöttük valami, ami feltehetően egy életre szól és elválaszthatatlan kötelék. Schneider Jani megállapította, hogy gyászévei leteltével Júlia igen szemrevaló menyecske lett, még ha mindjárt özvegyasszonynak is számított.

Hazatérve a tisztaszobába Schneider Jani oda állt a szülei ágya fölötti szentkép elé, amely a feltámadt Jézust ábrázolta és maga által fogalmazott hálaimát suttogott és kérést fogalmazott meg:

- Drága jóságos Istenem! Ha ez a találkozás a Te akaratod volt, legyen nekem a Te szent szándékod szerint. Add meg uram, hogy a Júlia legyen az életem hites párja, a gyermekem, vagy gyermekeim édesanyja, akiket jó keresztényeknek, hívő katolikusoknak nevelünk. Köszönöm ezt igen nagy hálával Uram s egyben kérem is.

Schneider János és özvegy Schmidt Istvánné Isten és ember előtt örök hűséget fogadva egymásnak, összeházasodtak. Schmidt Istvánnéból Schneider Jánosné lett. A korábbi Schmidt portát a házzal eladták és a Schneider-ház lett az otthonuk, melyet átépítettek, kibővítettek, hiszen nem túl soká már útban volt az első gyerkőc, aki a következő évben meg is látta a napvilágot. A keresztségben a nagypapa emlékére a Schneider Ferenc nevet kapta. A faluban mindenki, de főleg az idősebbek nagyon jól emlékeztek arra, hogy az öreg kovácsot mindenki csak Franyó bácsiként ismerte, emlegette és szólította, így az unoka sem lehetett más csak a kis Franyó, egyszerűbben ő is csak a Franyó.

II.

HÁBORÚ ÉS HADIFOGSÁG

A magyar nemzet szempontjából 1920 nyarán fontosabb eseményre is sor került, mint Schneider Franyóka világra jött. Trianonban létrejött a békediktátum, amelynek a legnagyobb vesztese a „nagy háború”-ba kényszerűen belerángatott Magyarország lett. A Schneider-szülők gyakran emlegették, hogy ők 1920-nak két dolgot köszönhettek. Egy jót, Schneider Ferike megszületését, és egy rosszat, tragikust, a trianoni döntést. Bármennyire hihetetlen, de a tősgyökeres sváb Schneider-család életében a magyarság felé fordulásukat az 1919-ben elszenvedett trauma, idősebb Schneider Ferencnek a magyar kommunisták által történt brutális meggyilkolása nem gyengítette, hanem erősítette. Akkor a vörös terroristák által elkövetett gyilkosság következtében a sváb Schneiderek magyarabbak lettek sok született magyarnál. Még a trianoni döntés is mintha közvetlenebbül érintette volna őket, mint pl. az olyan magyar családokat, amelyeket az új országhatárok ténylegesen szétszakítottak.

Az ifjú Schneider Ferenc római katolikus nevelést kapott és amint képes volt megtanulni latinul a szentmiséken elmondandó szövegeket, rendszeresen ministrált a helyi templomban. Az ottani káplán által vezetett cserkészzetben előbb „farkaskölyök” volt, majd teljesjogú cserkész. Később rendszeres és szorgalmas résztvevője lett a levante foglalkozásoknak. Érte soha nem kellett üzeni, hogy jöjjön már, vagy felelősségre vonni, mert hiányzott.

Az elemi iskolát kitűnő eredménnyel végezte. Tanítója javaslatára a helyi polgári iskolába írátták, amit szintén kitűnő eredménnyel fejezett be. Apja még mindig az uradalomban dolgozott, de akkor már vezető főgépészként. A ház mögötti egykori kovácsműhelyt a fiatal Schneider Ferenc, vagy, ahogy otthon is hívták, a Franyó, birtokba vehette. Ott aztán barkácsolhatott, kísérletezgethetett kedve szerint. Elő is rukkolt néha olyan szerkezetekkel, amelyeket még az uradalomban is tudtak hasznosítani. Maga az uraság ajánlotta fel Schneider János főgépésznek, hogy fizeti a fia további tanítását, csak legalább a felsőfémipari szakiskolába írássák be. Ez szülői beleegyezéssel meg is történt és Franyó kitüntetéssel ezt is elvégezte. Természetesen azonnal állást kapott az uradalom gépészetében, az apja beosztottja lett, és már akkor úgy tekintettek rá, mint leendő főgépészre. Közben jól megtanult németül, csak azért, hogy képes legyen megérteni a különféle német gépészeti szakkönyvekben leírtakat. Amikor ezt az uraság megtudta, intézkedett, hogy az ifjabb Schneider minden évben legalább egy vagy két hónapot külföldön töltsön tanulmányúton, tapasztalatcserén és legjobban azt bánta, hogy mérnöki diplomához nem tudja hozzásegíteni a tehetséges ifjú gépészt. Szívesen vette volna, ha egy mérnök irányítja az egyre jobban gépesített gazdaságát, de belenyugodott a helyzetbe, mert a Franyó sok tekintetben többet tudott már akkor egy kezdő mérnöknél.

Schneider János életébe az I. világháború rondított bele, a fia, Schneider Ferenc életében ugyanezt a II. világháború kirobbanása idézte elő. 1941-ben Schneider Ferenc is megkapta a behívó parancsot. Engedelmesen bevonult katonai szolgálatra. Miközben

folyt a háború Európában, folyamatban volt Schneider Ferenc honvéd kiképzése. Amikor pedig Magyarország belépett a Szovjetunió elleni háborúba, Schneider Ferenc, az éppen csak kiképzett honvéd, máris a fronton találta magát. Megnyugvással vette tudomásul, hogy ha már harcolnia kell, legalább olyanokra lövöldözhet, akiknek az elvbarátai, magyar megfelelői, a nagypapát, akit ő nem is ismerhetett, gyalázatos módon meggyilkolták. Ha erre gondolt, bizony Schneider Franyót nem nagyon kellett biztatni, hogy rángassa a puská elsütő billentyűjét. Már levente korábban kitűnő lövész volt, és ha nem is lett hivatalosan mesterlövész, gyakran kapott speciális éles lövészeti feladatokat. Ezeket, mint katona végrehajtotta, de néha bizony a lelkiismerete háborgott a vérontásban való részvétele miatt. Ilyenkor az ópapára gondolt és máris tova szállt a lelkiismereti vívódása.

Mint minden magyar katona, Schneider Ferenc is alaposan megszenvedte az orosz frontot. Ha néha volt egy kis tűzszünet és ilyenkor magába mélyedt, már össze sem tudta számolni, hogy hány katonatársát veszítette el, temették el az otthontól távoli idegen földben. S még jó, ha eltemették, nem pedig csak tessék-lássék elkaparták, vagy a kökemény fagy, vagy a szinte állandó golyózápor miatt. Franyó mindig imával kezdte és fejezte be a napot. Ezt már gyerekkorában belenevelték és így tett a fronton is. Arra kérte a jóságos Istent, hogy csak egyszer valahogy s valamikor épségben és egészségben segítse haza az oroszországi rettenetből. Mert rettenet, rettegés volt ám az a javából. Nem volt elég, hogy az ellenséges hadsereggel hadakoztak, meg kellett küzdeniük az időjárási viszontagságokkal, és a partizánok orvtámadásai is állandóan ritkították a soraikat, sok-sok áldozatot szedtek. Az idő akkor jobban telt, ha támadásban voltak, még inkább, ha „rugalmas elszakadás”-t emlegetve visszavonultak, helyesebben az életüket mentve ész nélkül menekültek. Unalmasabb volt a helyzet s lassabban teltek a napok, amikor beászták magukat és a ruszki valamint a magyar harcálláspontok – lövészárkok, bunkerek, tüzelőállások – között olyan volt a távolság, hogy néha a szél hozta-vitte a hangokat.

Naplementéig hol intenzívebb, hol visszafogottabb formában lövöldöztek egymásra. A sötétség beálltával már főleg arra kellett csak figyelni, nehogy az ellenség egy meglepetésszerű támadással, rohammal meglepje őket. Ekkor adódott egy kis pihenésre lehetőség. Ezt meg gyakran a ruszki propagandisták ordibálása zavarta meg. A szovjet lövészárkokból magyarul kiáltozni kezdtek a magyar állások felé, sokszor hangerősítő pléhtölcsér segítségével.

„Magyar Katonák! Hagyjátok abba az értelmetlen harcot! Fegyvereztétek le a fasiszta tisztjeiteket és fehér zászlót lobogtatva gyertek át, adjátok meg magatokat. Aki átáll és harcol velünk a fasiszták ellen, elévülhetetlen érdemeket szerezhet, amelyek befolyásolhatják a háború utáni élete alakulását. Magyar bakák! Ne áldozátok véretekért olyasmieért, amihez semmi közötök! Szökjete át! Gyertek egyenként vagy csoportosan. Várunk benneteket!

Ilyen és hasonló átordibálás folyt, amelyben olyan magyarok vettek részt, akik politikai okból már évek óta emigránsként éltek a Szovjetunióban, vagy hadifogságba esésük után átálltak, antifasiszta iskolát végeztek és propagandista szerepre vállalkoztak. Az egyik, aki igen sűrűn szerepelt, a műsorát így kezdte: „Trimpli Sándor vagyok, magyar kommunista és szabadságharcos. Évek óta küzdök a faszizmus ellen. A háború után főlépítünk egy boldog, gazdag, virágzó Magyarországot. A nagy Szovjetunió és bölcs vezére Sztálin generalisszimusz majd segít nekünk ebben. Hagyjátok abba az értelmetlen harcot és ellenállást. Forduljatok szembe a fasiszta tisztjeitekkel. Adjátok meg magatokat és álljatok át!”

Az ilyen szónoklatok általában nem maradtak válasz nélkül. A magyar állásokból visszakibáltak a katonák: „Krumpli! A kurva anyádnak ordibálj! Te patkányfajzat! Nappal állj ki a lövészárkok szélére a tölcseréddel és kapsz a pofádba egy skulót.”

A történeti hűséghez feltétlenül hozzátartozik, hogy ezek a hívogatások, csábítgatások nem minden esetben voltak hatástalanok. A végsőkéig elcsigázott, félig már fagyott, néha éhező, a szereteteikről mit sem tudó, a mindennapjaikat a teljes bizonytalanságban és reménytelenségben élő katonák között volt, aki úgy gondolta, hogy neki valóban eleget lett a háborúból. Feltette magának a kérdést: „Mi a frász keres ő itt a végtelen orosz pusztaságban, télen a hórengetegben? Kiért s miért kockáztatja az életét? Sokra megy ő Erdéllyel, meg a Felvidékkel, még ha vissza is szerezzük, ha ő közben a ruszki földben fog szét rohadni.” A kilátástalanság, a túlzott elkeseredettség bizony néha táptalajt jelentett a Trimpli-félék ordibálásának. Hol az egyik, hol a másik alakulattól lehetett hallani, hogy a sötétség leple alatt egyedül, de néha csoportosan többen átlopakodtak az ellenséges állásokba. Akkor lepődtek meg, amikor a szeretetteljes fogadtatás helyett elhajtották őket hadifogságba, hadifogolytáborokba, ahol jószíval moslékon tartva kemény munkára lettek fogva. Eleinte azzal vigasztalódtak, hogy ott legalább nem lőnek. A halál azonban mégis igen nagy hatékonysággal munkálkodott körükben is. A különféle betegségek, járványok szedték közülük az áldozatok sokaságát.

Schneider Franyó számára a legborzalmasabb, egy életen át el nem felejthető élmény egy csendesnek ígérkező szombati nap délutánján következett be. Csajkáikból elfogyasztották a szerény s mire hozzájuk ért, már kihűlt, ebédet és a lövészárkokban állodogálva, közülük néhányan üldögélve, beszélgettek. A figyelő állásban levők szerint is az ellenséges vonalak mögött csend uralkodott. Semmi jele nem volt annak, hogy odaát bármilyen harci cselekményre készülődjenek. Már hetek óta nem érkezett egyetlen levél sem a tábori postával. Most azonban jött a zászlóalj írnok, kezében néhány levéllel, melyek otthonról jöttek. A boldog címzettek sietősen olvasták a leveleket. Így tett Kőműves Pál honvéd is, akivel Schneider Franyó elég közeli barátságba került, hiszen bár korábban nem ismerték egymást, de közeli falukból, egy vidékről származtak, sőt a magyarosított nevű Kőművesek is svábok voltak.

Olvastatta Kőműves Pali a levelet és komorult el egyre inkább a tekintete. Majd elkezdett reszketni-remegni, de úgy ám, hogy a levél is kiesett a kezéből. Kézbe vette a mellé levő puskáját és ott a többiek láttán a földhöz vágta és megtaposta, majd egyetlen erőteljes mozdulattal kiugrott a harcálláspontból, a védett lövészárkból. A körülötte állók nem értették, hogy mit ordított, talán azt, hogy „ide lőjete!” persze az is lehet, hogy mást, de olyan artikulátlan hangon és olyan hangerővel, ami csak a torkán kifért. Közben elkezdett rohanni az ellenséges állások felé, derékszíjáról egy kézigránátot lecsatolva. Csak ordított, egyre csak ordított. Nem futott azonban sokáig, nem jutotthatott túl messzire. Odaát, a ruszki állásokban megszólalt egy géppuska és szitává lőtte szegény Kőműves Palit. De akkor még nem halt meg. A magyar lövészárkból is jól látható volt, hogy a kezében levő kézigránához hozzáteker még vagy kettőt, majd kibiztosította, elcsettintette és ráfeküdt, ráhasalt. A következő pillanatban robbantak a gránátok és darabokra szaggatták a még élő Kőműves Palit. Nem sok temetni való maradt belőle.

A Kőműves Palinak címzett levél pedig ott maradt a lövészárkokban. Az anyja írta a Palinak, szertett fiának, ő bárcsak ne írta volna: „Édes Fijam! Reményilem, hogy jó egészségben tart a Jóisten. Vigyázzál is magadra gyerekkorom, nehogy valami bajod legyen, mer té vagyol nekem az egyedüli támasztékom. Lásad, csak nekem lőtt igazam, mer hogy nem akartam eztet a Rozált, hogy elvegyed. Nem rőndös aszonynak való az. Csak

nem bírt a vérivel a csapkája. Mán az anyja is jófajtája vót. E mög összegabalyodott itten a szomszéd falubul egy módosab gazdával, aki tán egy éve sincsen, hogy megözvegyült vón. A Kalányos Lajos lönne az illető, tán halotá is rúla. Addig löt, hogy főcsinyálta a Rozált, a té asszonyodat és mán össze is kötöztek. Aszongya a Rozál mostan mán mindenkinek, hogy tán jobb is lönne, ha té mög odamaraná. Me ha így sikeredne, akkó ű mög özvegy lönne. Ebbe reménykodik a népek szerint. Vigyázá magadra édös fiam, né legyék igaza ennek a rüfkéjének. Sokszur csókol Muti."

Franyó a történetek után nem győzte áldani a szerencsáját, hogy ő az apjára hallgatott, követte annak példáját és nem házasodott meg a katonai szolgálata letöltése előtt. Pedig nagyon járatta az esztét a nőülésen. Tette egy ideje már a szépet egy falubéli csinos sváb leánykának, szökének, kékszeműnek, Krausz Erzsikének. Szerették egymást, nagyon is szerették és az állomáson, a bevonuláskor, megesküdték Erzsike Franyónak, hogy várni fog rá, ha kell éveken át, hűséggel és igaz szerelemmel. Franyó pedig azt ígerte meg, hogy ha véget ér ez az ésnélküli háború és rettenetes vérontás, az első útja Erzsikéhez fog vezetni, hogy majd oltár elé állhassanak és örök hűségük fogadalmára Isten áldását kérhessék. Kőműves Pali esete azonban elgondolkoztatta Franyót is. A Pali, meg a Rozi már házasok voltak. Isten és ember előtt is házasok. S mégis megesett a baj. Szegény Pali! Franyó biztos volt abban, hogy ő így nem járhat.

Hetekig szinte semmi sem történt. Voltak ugyan kisebb lövöldözések, de a csatározások meg sem közelítették a korábbiak hevességét. Valaki meg is jegyezte, hogy olyan ez, mint a vihar előtti csend. A csend pedig egyre csak kitartott. Már egy-egy lövés hangja is ritkaságszámba ment. Egyszer jött egy küldött a zászlóaljtól, aki közölte, hogy vége a háborúnak. Már azoknak ért véget a háború, akiknek az alakulata ott abban a közvetlen térségben tartózkodott. Miért? Mi történt? Csak annyi, hogy távolabb, valami elterelő hadműveletnek álcázva a szovjetek átjárót nyitottak a magyar állások között és igen jelentős erőkkel mögjük kerültek. Egyszerűbben fogalmazva: több zászlóaljnyi magyar haderő be lett kerítve. Nem volt menekvés, se előre, se hátra, sehova. Egyetlen megoldás volt a fegyverletétel, a megadás és a hadifogolytáborba vonulás. Szegény Kőműves Pali! Ha csak két hetet késett volna a mutter levele, nem jut el hozzá a hír az asszonya csalásáról, hűtlenségéről és talán hazatértéig nem tudta volna meg az elhagyatottságát.

Iszonyatos gyalogmenet következett. Áthaladtak erdőségeken, mezőkön, átkeltek befagyott folyókon, meneteltek, de inkább csak vánszorogtak, mindig csak keletnek. A végállomásra, egy központi hadifogolytáborba, együtt érkeztek, bár megfogyatkozva, lerongyolódva, bemocskolódva, letetvesedve. Itt lehetőség volt jelentkezni antifasiszta iskolára, vagy akár partizánképzésre is. Csak nagyon kevesen éltek a lehetőséggel, de azért voltak, akik vállalkoztak valamiféle jobb bánásmódban, talán a korábbi, de mindenképpen a biztos hazatérésben bizakodva. A többiek marhavagonokba zsuppolták és meglehetősen elhanyagolható őrség kíséretében különböző irányokba útnak indították. Talán kétszázan lehettek, köztük Schneider Franyó is, akiket az Ural hegységbe vittek, egy félíg kihalt bányászfaluba. Az első dolguk az volt, hogy a környező erdő faiból valami épületfélét tákoljanak össze maguknak és az őrségnek is külön. A faluban lakó bányászokat, az egészen idősök kivételével, a háború alatt bevonultatták katonának, és jelentős részük oda is vészett, hősi halottak lettek, életüket adták a „szovjet hazáért”, ahogy mondogatták a „nagy honvédő háborúban”. Aki meg még harcolt, az meg tovább üzte a „fasiszta fenevadat” és egyben hozzájárult ahhoz, hogy a Szovjetunió határain túl is terjedjenek a kommunista eszmék.

A háború tehát még tartott, a szovjet hadigazdaságnak kellett a szén, ezért a helyi nem túl nagy bányában is növelni kellett a kitermelő kapacitást. Az a néhány öreg bányász azonban éppen csak termelgetett valamicskét. Azért vitték oda a hadifoglyokat, hogy a bányában dolgoztassák őket. Igen ám, de a hadifoglyok között nem volt egyetlen egy bányász sem, de még olyan se, aki életében bányában járt volna. A hadifoglyok nem tudtak oroszul, az öreg bányászok nem tudtak magyarul. Került ugyan valahonnan néhány tolmács féle, de azokkal se sokra mentek. Maradt a kézzel-lábban mutogatás. Ebben a szénbányában akkor még a csákány volt a legfőbb és legkorszerűbb szénfejtő szerszám. A kitermelt meddőt külön és a szenet is külön csillékbe lapátolták és kézi erővel húzták-tolták a földalatti járatokban. A felszínre már gépi erővel került a csille. A meddő ment a meddőhányóra, a szénnel rakott csilléket pedig egy házilag buherált kis dieselmotordony féle húzta föl egy rampára, ahol a tartalmát egy csúszdára billentették. A csúszda aljánál sorakoztak a nyitott vasúti vagonok, melyekbe öntötték a szenet. Ha megtelt egy szerelvény, egy gőzmotordony elvontatta, de előtte a csúszda alatti vágányra betölt egy sor összekapcsolt üres vagon.

Munka közben hol egy csille romlott el, hol a Sztalinyec motorral működő kismotordony. Helybeli lakatos, vagy szerelő meg nem volt, mert mind meghalt a háborúban. Csak az üres műhelyek és szerszámok egy része maradt meg, már amit a lakosság szét nem hordott. Nélkülözhetetlenek voltak a karbantartók. Kiderült, hogy Schneider Franyó éppen ennek a mestere. Megbízta a táborparancsnok, hogy szervezze meg a karbantartó részleget. Kérdezgetés során Franyó talált a hadifoglyok közt egy kovácsot, egy sofőrt, két traktorost, meg még néhány barkácsolásban járatos embert. Ezekből csinált egy karbantartó csoportot. Jó soruk volt, mert megszabadultak a középkori szinten végzett bányamunkától. A föld alá csak akkor kellett lemenni szerelőknak, ha ott volt valami javítani való. A kezdetleges körülmények, de főleg a teljesen szakképzetlen munkaerő foglalkoztatása bizony okozott néha baleseteket, sőt még halálos áldozatokat követelő bányaműlást is.

Különben is elég nagy volt a veszteség, melyet betegségek, időnként járványok, a hadifoglyok teljesen legyengült állapota, a táplálkozási hiányosságok, az orvosi ellátás és a gyógyszerek nélkülözése is előidézett. Az emberi veszteséget időnként a központi hadifogolytáborból igyekeztek pótolni. A háború előre haladtával ugyanis egyre több volt a hadifogoly és egy idő után néhányan olyanok is voltak, akik antifasiszta iskolából érkeztek. Ezek vagy egyáltalán nem lettek beosztva munkára, vagy csupán könnyített munkát végeztek velük. A fő feladatuk a hadifoglyok közötti agitációs munka volt. A jobb ellátás és bánásmód, valamint a korábbi szabadulás reményében ezek megpróbálták eleget tenni a velük szemben támasztott elvárásoknak. Tették a dolgukat, már amennyire képesek voltak. Azt kellett elhítni a hadifoglyokkal, hogy ha a nyomorúságos helyzetükből kiszabadulnak, azt majd csakis a magyar kommunistáknak köszönhetik. A kommunisták lesznek ugyanis azok, akik a háború befejezése után újjáépítik és felvirágoztatják a burzsujok, meg földesurak nélküli Magyarországot. Valami kommunizmusról, meg szocializmusról hablatyoltak, amikor már olyan jó lesz, hogy végül mindenki a szükségletei szerint részesül majd a megtermelt javakból. Sokan még azt sem értették, hogy mik is azok a „javak”, amiből majd részesülnek. Azt mondogatták, hogy a Szovjetunióban már a szocializmust építik. Hát, amit a magyar hadifoglyok az épülő szocializmusból láttak, abból nem nagyon kértek. A leginkább eldugott helyen levő és legszegényebb tanyai vidéken is különb körülmények között éltek a napszámba járó emberek, mint ott az Ural aljában a bánya igazgatója.

A propagandista jövevények „elvtárs”-nak szölogatták egymást, és a fárasztó munka után még összejöveleteket tartottak, amelyeknek azt a nevet adták, hogy „szeminárium”. Az összekényszerített hallgatóság nagyobb része a fáradtságtól szundikált, más részük azzal szórakoztatta magát, hogy az előadókkal vitatkozott és ha csak lehetett elküldték őket az elveikkel és tanaikkal együtt a „jó kurva anyjukba”. Ez azonban nem sokáig tartott, mert az előadó elvtársak megunták a sértegetéseket és a táborparancsnoknál külfőféle büntetéseket eszközöltek ki a renitenskedő hadifoglyok számára.

Mind gyakrabban arra utaló jelenségeket, megnyilvánulásokat tapasztaltak a propagandista „elvtársak”, amelyekből arra lehetett következtetni, hogy olyan emberekkel, mint amilyenek a hadifoglytáborban többségben vannak, nehéz lesz majd a magyarországi szocializmust, főleg pedig a kommunizmust megvalósítani. Bizony előfordultak néha még az „elvtársak” által fasisztának minősített tendenciák is. Voltak például, akik még mindig hittek valami német végső győzelemben, meg valamiféle „csodafegyver” bevetésében. A sváb származásúak között különösen előfordultak ilyenek, közülük néhányan még bíztak abban, hogy a németek megfordítják a háború menetét, visszaverik a vöröshadsereget és kiszabadítják őket a fogságból. Másoknál eluralkodott a vallásosság, beszélgetéseik során egymásban erősítették a hitet, vasárnaponként közös imádkozásokat tartottak, csákányozás, vagy lapátolás közben magyarul egyházi énekeket énekeltek. Az ideológiai és politikai torzulások, nem kívánatos tendenciák jelei is mutatkoztak, amelyekre a propagandista elvtársak felfigyeltek, és amelyeket a feletesüknek jeleztek. Ezek kapcsán az akkori szovjet elhárításnak, az NKVD-nek lépnie kellett. Azok pedig nem is tétlenkedtek, de a megfelelően alkalmazott konspiráció miatt egy ideig észrevétlenek maradtak.

Néha azért kiderült, hogy a táborparancsnok olyan jelenségekről, történeésekről is értesült, amelyet a hadifogly állomány belső ügynek tekintett és gondosan vigyáztak arra, nehogy kiderüljön. Az értelmesebb hadifoglyok ebből is egyre inkább arra következtettek, hogy közülük tájékoztatja valaki a táborparancsnokot és ezért nem zárták ki annak a lehetőségét sem, hogy besúgók vannak a soraikban.

Ezek a mendemondák Schneider Franyóhoz is eljutottak, de ő nem nagyon foglalkozott velük. Franyót egyetlen cél tartotta életben, túlélni ezt a szörnyűséget és valahogy, de lehetőleg épségben, hazakerülni Kakasfalvára, Krausz Erzsikéhez és a drága szüleihez. Semmi más nem érdekelt, egyedül csak ez éllette. Végezte a munkáját rendesen, a gépészeti ismereteire igen nagy szükség volt a bányánál. Egyszer hozzájutottak egy vadonatúj Sztalinyec motorhoz. Jutalmul kapta a bánya a széntermelés terén elért eredményeikért. Schneider Franyó az új dieselmotor felhasználásával megtervezett és a brigádjával elkészített egy olyan kis vontató mozdonyt, amelyen már volt kis vezetőfülke, ajtóval, ablakokkal, üléssel, lámpákkal. Az ablakba üveget nem tudtak szerezni, de azért az esőtől a vezető védve volt. Büszkéik is voltak a kis mozdonyra, amellyel a csilléket vontatták fel a rakodó rampára.

Az őrszemélyzet és a parancsnokság természetesen nem tudott magyarul. A hadifoglyok pedig, amint teltek a hónapok, majd évek, egyre többet megértettek az oroszok beszédéből és mind gyakrabban válaszolgatni is tudtak, még ha nem is tökéletesen, ha kérdeztek valami tőlük. Az őrség tevékenysége egyébként is teljesen formális volt. A foglyok kimehettek szabad idejük alatt a falucskába és találkozhattak a helybeliekkel. A néhány öreg bányászon kívül a háború utolsó éveire már alig maradt férfiember a településen, mert aki még harcra fogható volt, azt mind elvitték katonának. Ha pedig néha ezek közül

a frontról visszatértek a szerencsésebbek, a túlélők, azok is többnyire súlyosan sebesültek, leginkább kifejezetten nyomorékok lettek a szovjet hazáért vívott harcokban. Jól jöttek tehát férfitöltéknek is a magyar hadifoglyok, akik szabadon járhattak s kellhetek. Nem kellett rájuk vigyázni, mert ahol ez a kis település volt, oda még a vonat is csak egyszer jött egy héten, amikor hozta az üres vagonokat és vitte el a szénnel megrakottakat. A szerelvényhez volt kapcsolva mindig egy marhavagon, abban utazhatott, aki meg tudta fizetni, ott hozták az esetleges postát, meg a helyi boltocskas szegényes árú készletének utánpótlását, vagy jöttek a hivatalos egyének is, ha erre lett volna dolguk. Menetrendszerinti járat nem volt, a vonat jött, amikor jött, és általában néhány óra, vagy fél nap elteltével már ment is vissza. A vonattal elszökni lehetetlen volt. Gyalog pedig nekiindulni a környező, néhol átjárhatatlan erdőnek, egyenlő lett volna a biztos halállal. A táborparancsnok időről-időre egy tolmács segítségével a hadifoglyok tudomására hozta, hogy aki öngyilkos akar lenni, az nézzen ki magának az erdő szélén egy alkalmas fát, kérjen tőle kötelet s ő adni is fog, majd kösse fel magát. Azt is megígérte ilyen este, hogy engedélyt ad az illendő eltemetésre. Így sokkal jobban jár, mintha az erdőben leli halálát, ahol lehet éhen vagy szomjan halni, megfagyni, esetleg a vadállatok martalékává lenni, ami az előbbi két esetben is utólag kijárt a hullának. Így aztán nem is próbálkozott a szökéssel senki.

Egy alkalommal a műhelyként használt barakkba betoppant egy katona. Csak annyit mondott, hogy „Franyó davaj”. Mutatta is, hogy szerszámokat vigyen magával. Schneider Franyó egy fogantyús ládikába belerakta a legszükségesebb szerszámokat, melyeket általában mindig vitt magával, ha valami munkára hívták. A katona a parancsnoki barakkban kísért, ahol mutatta, hogy menjen be, de ő kívül maradt. Franyó a sapkáját levéve illendően lépett be a parancsnoki épületbe. Járt már ott ezt-azt javítgatni. Meglepte azonban, hogy most nem a parancsnok fogadta, hanem egyenruhában egy százados meg egy hadnagy. Ültek az asztalán és várták Schneider Ferenc hadifoglyot, akit, miután belépett és köszönt, az asztal másik oldalán, velük szemben hellyel kínálták. Erre sem volt még példa, meg is lepte Franyót az udvariaskodás. De még jobban meglepte, amikor a fiatal tiszt magyarul mutatkozott be.

- Füredvári Ákos vagyok, az NKVD hadnagyja. A százados elvtárs pedig Guszev százados, a főnököm.
- Schneider Ferenc hadifogly vagyok, gépészeti csoportvezető a bányánál. De hát ezt maguk úgy is tudják.
- Persze, hogy tudjuk. Kérdés az, hogy maga tudja-e azt, hogy mi az az NKVD?
- Annyit tudunk magukról hallomásból, hogy az valamilyen elhárításféle szervezet.
- Jól hallotta, jól is tudja. Mi azért vagyunk, hogy tudjunk mindent, mindenről, mindenkiről, főleg magukról hadifoglyokról, akik harcoltak ellenünk és gyilkoltak bennünket.
- Hadnagy úr én magát a neve alapján magyarnak gondoltam, de amit mond az alapján most már inkább orosznak sejttem.
- Idefigyeljen Schnájder! Itt kérdezni csak én kérdezhetek, maga meg csak válaszolhat. De most azért kivételt teszek. Megmondom magának, hogy ki vagyok. Én egy magyar származású szovjet állampolgár vagyok, aki emigrációba kényszerültem, miután a szülőhazám a fasiszmus útjára lépett és én üldözött lettem a származásom és a kommunistaságom miatt. Itt otthonra találtam, az elvtársaim befogadtak és mostanra az NKVD kötelékében harcolok a fasiszták ellen.

- Hadnagy úr! Maga most nem jó helyre jött harcolni, mert itt nincsenek fasiszták. Itt csak szerencsétlen magyar hadifoglyok vannak.
- Maga azt csak gondolja, hogy nincsenek ellenségek, akár fasiszták is. Nekünk szemmel kell tartani mindenkit és fel kell derítenünk azokat az ellenséges elemeket, akik bajt csinálhatnak itt a hátszágban.
- Ezt a hátszágot, hát ezt nagyon jól mondta. Mert mi itt olyan hátul vagyunk, hogy azt se nagyon tudjuk merre is hoztak el bennünket.
- Az a maguk szerencséje, hogy itt lehetnek. De én tudom, hogy nincsen itt maguk között minden rendben. Nekünk ezért szükségünk van olyan megbízható emberekre, akik tájékoztatnak bennünket arról, hogy a táborban levő hadifoglyok miről beszélgetnek, hogyan gondolkodnak, nem terveznek-e valamit a szovjethatalom ellen. Vannak itten svábok is, akik talán még a Volksbundban is serénykedtek, talán még maga is. Maguk, a maguk fajtája mindenre képes.
- Nem serénykedtünk mi sehol, kivéve a napi munkánkban, a Volksbundban meg főleg nem. Mi Schneiderek maradtunk és az apám, de még a nagyapám is igen derék magyar emberek lettek. Mi a hazánkként tekintettünk Magyarországra, hazánkként szerettük Magyarországot. Soha, semmilyen érdekből idegen zsoldba nem szegődtünk. Most is kényszerből vagyok itt és építem az oroszoknak ezt a szocializmust, vagy mi a frászt.
- Látom, hogy maga ezt-azt már megtanult, de ideológiailag még nem eléggé fejlett. Néhány szeminárium még igazán ráférne magára. Viszont ha tenni akarna a mi ügyünk érdekében valamit, ami által maga is jól járhatna, főleg ha majd egyszer hazakerül, akkor ennek a lehetőségét én megteremttem, vagyis följajánlom magának Schnájder.
- Igazán kíváncsi voltam hadnagy úr. A hazaengedésem, hazajutásomon kívül miféle érdekem és célom lehetne nekem itt és most ebben a nyomorúságos helyzetemben?
- Például az lehet a célja, mint az egyik tanult hadifogolynak, hogy a jelenlegi helyzetben a társai közt a rend fenntartását biztosítsa, segítségünkre legyen az ellenséges nézeteket vallók és hangoztatók kiválogatásában és kellően hatékony átnevelésében.
- Konkrétabban mit várna el tőlem?

Ekkor a hadnagy elérkezettnek látta az időt, hogy a felettetését, a századost oroszul tájékoztassa arról, amit a hadifogollyal magyarul addig beszélgetett. Ebből Franyó elég sokat vagy megértett, vagy következtetni tudott például arra, hogy a hadnagy szerint jó irányba haladnak az ügyek, mert a hadifogoly már azt kérdezte, hogy mi lenne konkrétan a feladata. A rövid referálás és századosi bólogatás után a hadnagy válaszolt a Franyó által feltett kérdésre.

- Azt kellene tennie, hogy a legnagyobb titoktartás mellett tájékoztat bennünket arról, hogy milyen a hadifoglyok hangulata, milyen hatékonysággal működik az antifasiszta propagandánk, vannak-e maguk között olyanok, akik ellenséges beállítottságúak velünk szemben, kik azok akik még mindig fasiszta nézeteket vallanak és hirdetnek, előfordul-e, hogy szabotálják a termelést, megrongálják a berendezéseket, szervezkednek, lázítanak, elégedetlenkedést szítanak. Amikor majd mi hetenként vagy kéthetenként erre járunk, vagy esetleg csak én erre já-

rok, magát ide hivatjuk a szerszámos ládjával a parancsnoki barakkba. Itt maga ilyen alkalmakkor részletesen beszámol nekünk az előbbieken vázolt tapasztalatairól. Én pedig cserében garantálom, hogy maga már régen otthon lesz, amikor a fasiszták még mindig itt főgnak rohadni. Azt hiszem elég méltányos ajánlat ez egy kilátástalan helyzetben levő hadifogolynak.

- Megértettem, hogy mit várnak tőlem. Illetve várnának el tőlem. Abban igaza van hadnagy úrnak, hogy tényleg kilátástalan a helyzetem és a helyzetünk. Csakhogy én főleg munkára soha életemben nem vállalkoztam és ehhez most is tartom magam. Így aztán nem is kérek az ajánlatából hadnagy úr.
- Miért lenne főleg az, amit mi kérünk, vagy elvárunk?
- Azért hadnagy úr, mert az itteni hadifoglyok között nincsenek fasiszták. Ezek között nincs egyetlen sem, aki szervezkedne, szabotálna, bármit szándékosan megrongálna. Nem kell itt megrongálni semmit. Szar itt minden hadnagy úr. Nekem elhiheti, én műszaki ember vagyok, szerelő, és nap, mint nap találkozom azokkal a hibákkal, amelyek bekövetkeznek, és amelyekhez nem kell sem szabotázs, sem szándékos rongálás. Szóval hetente, de kéthetente, sőt még havonta sem tudnék én magának semmit és senkit besúgni, még ha akarnék sem. De nem is akarok! Ezért lenne felesleges az, amire maga rá akar engem beszélni, és amit én feleslegesnek tartok, főleg ha ellenkezik az elveimmel, arra én bizony nem is vállalkozom. Jobb lenne, ha tudná maga is, a főnöke is és az NKVD is, hogy az itt levő hadifoglyok közül egy sem akart ide jönni a maga, vagy a maguk országába. Kényszerből jöttek ide ezek, velem együtt. Ez a háború nekünk legalább annyi bajt okozott, mint maguknak. Van tehát nekem bajom elég, ráadásul még ez a hadifogság is. Ne nehezítsen még maga is a helyzetemen ezzel a besúgásra buzdítással. Itt a foglyoknak és nekem is egyetlen célunk van: túlélni ezt a borzalmat és valamikor, valahogy hazakeveredni. Szarunk mi rá arra, hogy maguk milyen szocializmust, vagy kommunizmust építenek. Ennyi a válaszom hadnagy úr!

Megint referálás következett, de ez már sugdosás formájában. Ebből Schneider Franyó már csak szavakat értett, de a két NKVD-s tekintetéből is kiolvasta, hogy kezdenek méregetni. Valamit káromkodással színesítve mondott a százados a hadnagynak, aki fenyegetődni kezdett.

- Ide figyeljen Schnájder! Maga nincs tisztában azzal, hogy kivel beszél, hogy kik vagyunk mi és milyen nagy a hatalmunk, hová elér a kezünk. Mi képesek vagyunk arra, hogy elintézzük a maga sorsát végérvényesen. Elintézhettük, hogy maga Szibériában fogja banni, de élete végéig ám, hogy nekünk most nemet mondott. Ha úgy akarnánk, maga soha élve innen haza nem térne. Schnájder! Maga nem tudja azt, hogy nekünk magukkal nem kell elszámolnunk? Én itt magát akár le is löhetném, és senki nem vonna felelősségre.
- Lőjön hadnagy úr! Legalább hamarabb hazaérek. Nekünk hívó keresztényeknek, ha nem tudná, két hazánk van. Az egyik itt a földön, ami most nincs a legjobb helyzetben és a kilátásai sem rózsásak. A másik a túlvilágon, ami az Isten országa. Ha oda átesek, még hálás is lehetek magának. Két év frontszolgálat, meg már a harmadik év hadifogság után én már annyi borzalmat láttam és tapasztaltam, hogy maga engem már semmivel nem tud megijeszteni.
- Ez az utolsó szava?

- *A legutolsó, hadnagy úr!*
- *Rendben van. Akkor holnapról megy le a bányába csákányozni a szemet és nem urizál itt a műhelyben.*
- *Tudja mit hadnagy úr? Még ma lemegyek, hogy ne legyek magának útban és a lelki nyugalmát is visszaszerezze. Próbálkozzon másnál, de remélem, hogy hasonló visszautasításban lesz része.*

Schneider Franyó fogta a szerszámosládáját és engedélykérés nélkül faképnél hagyta a két NKVD tisztet, majd visszaballagott a műhelybe. A történetekről nem tett említést senkinek. Füredvári Ákos, az NKVD hadnagya pedig utasította a táborparancsnokot, hogy Schneider Ferenc hadifogoly a továbbiakban földalatti bányamunkára legyen beosztva. Franyó tehát visszakerült oda, ahol a legelső napokban-hetekben dolgozott. Nem tartott azonban ez a helyzet sokáig. Az egyik műszakba állása után, még alig kezdett hozzá a fejtéshez, amikor egy küldönc jött, hogy azonnal menjen fel, mert a parancsnok hívja. Franyó el sem tudta képzelni, hogy mi történhetett. Valami rosszat sejtett. De a baj nem vele volt, hanem a kismozdony motorjával, mert állandóan leállt és utána képtelenek voltak újra indítani. A parancsnok azért hívatta, mert ő ért hozzá, csinálja meg. Franyó bement a műhelybe, fogta a szerszámos ládikáját és kiballagott a kis mozdonyhoz. Bíbelődött valamit az indítómotorral, majd egy rántással elindította. Leállította, majd ismét elindította. Eljátszotta ezt néhányszor, majd rákapcsolta a nagy dieselt. Nagy puffogások után az is beindult. Mehetett a kis mozdony, húzhatta a szénrel teli csillékkel a rakodó rampára. Franyó pedig a ládikáját a helyére rakta, majd indult vissza a bányába. Utána kiáltott ekkor a parancsnok.

- *Schneider maga nem megy sehova!*
- *Mennem kell parancsnok úr.*
- *Maga itt marad a műhelyben. Itt dolgozik, úgy, mint eddig. Itt van szükség magára. Ha jönneek ezek a szarháziak, akkor én majd szólok, maga pedig elbújik. Megértette?*
- *Megértettem, de a felelősség a magáé.*
- *Az enyém. Itt mindenért én felelek, főleg pedig azért, hogy legyen szén a hadigazdaságnak. Az NKVD-s meg menjen az anyjába.*

Ettől kezdve Franyó furcsa életet élt. A kis bányászfalut csak vasúton lehetett megközelelni, az egyetlen erdei földút szinte járhatatlan volt, sok helyen a növényzet be is nőte. Az NKVD tisztjei is csak vonattal jöhettek. Ha megjött a vonat, Franyónak a beérkezés előtt el kellett bújni. Ha nem jöttek az NKVD-sek, előjöhettek és folytatta a munkáját. Ha jöttek, akkor meg leosont bányába és ott volt addig, amíg el nem mentek. Amikor a vonat elment, rajta az NKVD-sek, akkor előjöhettek és a műhelyben dolgozhatott tovább.

Közben már véget ért a háború. Európa keleti fele szovjet megszállás alatt élt. Az előrelátó emberek arra számítottak, hogy ezek a területek szovjet érdekszférába fognak tartozni és előbb, vagy utóbb kommunista diktatúra fognak létrejönni. Aki tehetett, az menekült. Mások próbáltak ellenállni, a háborút követő néhány évben ugyanis még folyt az eléggé egyoldalú harc a hatalomért. Többpárti demokráciák működtek, választások voltak, politikai csatározások folytak, de a szovjet hadsereg mindenhol jelen volt. A magyar kommunisták mindent elkövettek, hogy a népszerűségüket valamiképpen növeljék. Azok, akik még emlékeztek 1919-re, vagy csak hallottak a ma-

gyar kommunisták akkori rémtetteiről, a háború után sem kértek belőlük. Pedig csináltak földosztást, államosítást, új forintot, sőt eljártak a szovjet politikai vezetésnél, hogy az ő kihangsúlyozott közbenjárásukra minél hamarabb minél több magyar hadifoglyot hazaengedjenek. Arról persze gondoskodtak, hogy erről a körülményről a haza sajtóban, rádióban és a filmhíradókban megfelelő módon, sőt túlhangsúlyozva a lakosságot tájékoztassák.

Hamarosan, persze fokozatosan, sor is került a szovjet hadifogoly táborok felszámolására. Az Uralban levő kis bányász falucskában nagy volt a kétségbeesés. A néhány száz hadifogoly munkájának köszönhetően a létezésüket. Több magyar hadifogoly már rendszeres vendég volt egyes orosz családoknál és gyakran segítségükre voltak a házkörüli munkáknál is. Bizony nem is egy szerelmi viszony is kialakult, hol titkolva, hol nyíltan főlvállalva. Akadt néhány magyar legény, akit ha a honvágy, meg az otthon remélt jobb élet nem csábított volna, ott marad az erdőrengeteg közepén és beáll civil bányásznak, főlvállalva élete orosz párját és balkézről született gyermekét is. De nem maradhattak, mert katonák voltak, még ha hadifogoly katonák is. Jött egyszer egy szerelvény nyitott vagon a szénért, melyhez hozzá volt kapcsolva jó néhány zárt marhavagon. A magyar hadifoglyok parancsot kaptak a bevagónírozásra. Össze kapkodta mindenki, amije volt, és amit elbirt, amit nem, azt hátra hagyta. Bezsúfolódtak a vagonokba és elindultak a várva várt és titokban remélt szabadság felé. Schneider Franyó lekuporodott a vagon sarkában és hálát adott a Mindenhatónak, hogy kibírta az éhezést, a fagyoskodást, a fáradtságos munkát, hogy megúsza az NKVD-s kalandot, hogy képes volt mindvégig úrrá lenni a sokakat földhöz vágó kilátástalanságon és csüggedésen. Elmormolt néhány imát szegény Kőműves Paliért is.

Schneider Franyó olyan nevelést kapott, hogy apjának mindig és minden szavát elhitte és soha nem is csalatkozott. Most meg lám, a saját bőrén is megtapasztalta, amit a fater mindig mondogatott a gyalázatos és kegyetlen vörös diktatúráról, a kommunisták terrorjáról, aminek az ópapa is ártatlanul az áldozata lett. Emlegette is Franyó néha bizalmas körben, hogy „*hej, az öregemnek de nagy igazsága volt ezekkel a büdös kommunistákkal kapcsolatban*”.

Egyszer nagy rándulással a szerelvény elindult. A marhavagonokba zárt sok magyar hadifogoly felsőhajtott. Érdemes volt reménykedni, megérte kitartani. Mégis csak elérkezett az idő, amikor, ha lassan is, ha meg-megállva és várakozva is, meg döcögösen is, de mehetnek hazafelé. Bizony jó sok időbe telt, mire begördült velük a szerelvény a debreceni pályaudvarra. Schneider Franyó, de a többi hadifogoly sem tudta még akkor, hogy Sztalin Jóska diktatúrájából belecsöppentek a legjobb magyar tanítvány, Rákosi Matyi fékeveszett terrorjába. Jóval később is közülük sokan csak nehezen tudták eldönteni, hogy melyik volt a kegyetlenebb, a sztálini kényszermunkával párosult hadifogság, vagy a rákosista elnyomás és kiszipolyozás.

Itthon voltak tehát, már aki kibírta a hosszú utazás viszontagságait, megpróbáltatásait. Mert bizony volt veszteség útközben is rendesen. Amikor összegyűlt néhány halott, akkor a vonat rendszerint megállt a nyílt pályán és a halottakat úgy-ahogy elásták a töltésoldalba. Megérkeztek Magyarországra, de a szabadság még váratott magára. Hetekig tartó karanténba zártság következett. Amikor pedig ez is letelt, mehetett mindenki ahova akart. Schneider Franyó is útra kelt Kakasfalvára.

III.

ISMÉT ITTHON

A csupa fapados és a cigaretták füstjétől bűzlő vasúti kocsiból álló szerelvény, - személyvonat lévén - lassan vánszorgott Kakasfalva felé. Talán ezek az utolsó kilométerek tűntek az Uralból való elindulás óta Franyó számára a leghosszabbaknak. A vonaton nem túl sokan utaztak. Mind komor, magukba fordult emberek vették körül. Ültek egymás mellett, senki sem szólt a másikhoz, az járt a legjobban, aki elszunyókált. A szerelvény minden állomáson és megállóhelyen megállt. Volt, ahol a kis mozdony még vizet is vételezett. Nagyon nehezen telt az idő, mire az utolsó megállóhelyet elhagyva Kakasfalva következett. Itt van hát az évek óta olyan nehezen várt megérkezés küszöbén. Ekkor döbben rá, hogy hiszen senki sem tud az érkezéséről. Meglepetés lesz a hazatérése. Nagyot dobbant Schneider Franyó szíve, amikor a lassító személyvonat ablakából meglátta szülőfaluja templomának tornyát. Azonnal elhatározta, hogy az állomásról az első útja az Isten házába vezet majd, ahol annakidején a szülei megkereszteltették és az anyaszentegyház picinyke tagjaként elindították a katolikus hit útján. Később ott volt elsőálidozó, a püspök úr ott részesítette a bérálás szentségében és bizonyára ott lesz majd nemsokára a házasságkötése, egyházi esküvője is.

Eszébe jutott Franyónak, hogy a katonáskodása idején, de még inkább a hadifogsága alatt, hány estén, vagy átvirrasztott éjszakán kérte a Mindenható Istent, hogy csak abban segítse, hogy épségben, egészségben egyszer hazakeveredjen a szülőfalujába, a kedves szüleihez és imádott szerelméhez, Erzsikéhez. Most meg lám itt van. Könyörgő imái meghallgatásra találtak. A sok ostoba ember, akik hitetlenül élték életüket, nem hittek Istenben, de mégis folyvást káromolták, nagyrésztben odamaradtak a ruszki országában, egyenként elásva, esetleg csak, úgy ahogy elhantolva, vagy tömegsírba dobva és betemetve. Aki pedig valahogy megúsza, az is különféle nyavalyákat összeszedve, vagy sebesülés által így vagy úgy megrövidülve vonszolták haza magukat. Megint eszébe jutott szegény Kőműves Pali. Ha nem érkezett volna meg időben az anyja levele, most talán vele utazna hazafelé és utána egy megállóval szállna le a vonatról és csak akkor értesülne a szomorú valóságról, a felesége csalfaságáról. Vajon miként fogadná szegény idehaza a hírt? Még szerencse, hogy ő nem járhat úgy, mint ez a szegény Pali, mert hiszen jól megválasztotta azt, kit érdemesnek tartott a szerelmére. Milyen jó így hazatérni az ő szeretett szüleihez és főleg egyetlen drága és hűséges szerelméhez Erzsikéhez. Az is eszébe jutott, hogy szegény apjának is kijutott egy világégés és lám ő sem úszta meg a háborúskodást. Vajon meddig fog ez még tartani? Ha fia lesz, már pedig remélte, hogy lesz, annak is végig kell majd csinálni egy ilyen borzalmat? Éppen ezért kell majd gondot fordítani a gyerek vagy gyerekek katolikus hitben való nevelésére, hogy kiállják a megpróbáltatásokat. Szerencsére Erzsikével ebben is egymásra, társra találtak.

Gondolataiból a vonat hirtelen fékezése térítette vissza a mindennapok valóságába. Behallatszott a kalauz kiáltozása.

- Kakasfalva állomás! Igyekezzenek a leszállással is és a felszállással is! A vonat máris indul tovább.

Franyó kis motyójával a hóna alatt leszállt a vonatról és elindult az állomásépület felé. A vele együtt leszállók között ismerőst nem látott. Az állomás ugyan úgy nézett ki, mint amikor elment, de mintha az emberek lettek volna mások. Hallgatagon ment mindenki az útjára és vele nem törődött senki. Az állomás peronjához érve egy idős asszonyosság, a szomszédos utcában lakó Rozi néne kiáltott rá hangosan, miután felismerte a jövevényt.

- *Jaj édös drága Istenkém! Csak nem té lönné az Franyókám? De, té vagyol az, édös drága gyereköm. Hát hazasegített az Úristen. Tán mán csak té hiányoztá az elmönteik közül, mán ugye akik végleg oda nem marattak.*

Rozi néne kiáltozására többen is összeverődtek és köszöntötték a hazaérkezett Franyót.

- *De jó, hogy mán té is itthol vagyol. Jaj, de jó, hogy meggyütté. Ahogy látom sem mid nem hiányzik és ez mostan a legfontosabb.*
- *Mán mindönki azt hitte, hogy té is odamarattá, mint olyan sokan mások. Az én fijam is hősi halott lett, hogy a fegyve egye le azt is, aki kiharancsolta a háborúba. Mostan mög itten állunk mindön támasz nélkül.*
- *Jaj de kár, hogy szegény szüleid eztet nem érhatték meg, eztet a té hazagyüttödet.*
- *Miért? Mi történt a szüleimmel?*
- *Velük az történt, hogy híre gyütt, hogy ottan a Don-kanyarná, vagy hun; benötöket a muszkák bekerítettek, mindenkit legéppuskáztak. Amikó aztán ezek a ruszkik mög ide érkeztek a Dunához é, a szüleid azt mondták, hogy nekik mán senkijük nem maradt, űk mán nem várják meg ezeket a vörösöket, vagy miket. Összecsomagoltak és nekiindutak a legutolsó vonattal, ami innen elmönt, hogy nem várják meg azokat akiknek a fajtája a Franyó bácsit agyonverte, mög fölaggatta.*
- *De mi lett velük? Hol vannak?*
- *Az lött velük, hogy tán Sopronig jutottak, vagy meddig, ahun mög egy ilyen szőnyegösbombázás, vagy mi a nehésség belecsapott közéjük a bukerba, ahun vótak, oszt ottan maradtak, de möghalva.*

Franyót igen fájdalmasan érintette a hír kedves szülei haláláról. A szomorúság és a gyász kavargott érzelmeiben a gyűlölettel, az amerikai gyilkosok gyűlöletével. Keresztény hitéből következett, hogy próbált volna küzdeni a gyűlölet ellen. Hosszú katonáskodása alatt is mindig ügyelt arra, hogy csak arra emelt fegyvert, aki rá is fegyvert fogott. Most meg azzal kellett szembesülnie, hogy az ő ártatlan szüleit ezek a mocskos amerikaiak meggyilkolták. Hát ezek se lennének jobbak a kommunistáknál, akik az ópapát megölték. Amikor egy kissé magához tért, a szüleiről többen nem is kérdezett, inkább rokonságról.

- *Hát a rokonaink megvannak-e? Velük mi lett ebben a nagy fölfordulásban, ha már édesszüleim ilyen tragikusan végezték?*
- *Meglönni meglönnének talán, de mán nem itten vannak mög.*
- *Hát hol vannak? Elköltöztek? Ők is menekültek?*
- *Nem kötöztek, de nem is menekütek, hanem vitték űket, ha akartak, ha nem.*
- *Vitték? Hová vitték, s ki vitte?*
- *Vót itten a háború után nagy cirkusz, mer ezek a komenisták, vagy mik-e, a sváboktól mög akartak szabadulni. Aszonták, hogy mind ellenség, mert a németöket*

pártolták, nem csak a folksbundosok, de a többi is. Ezé, egy kis motyóval ki lettek kergetve a házaikból, ki a vasúthoz és bezsuppolva a marhavagonokba, oszt mán vitték is elfelé űket Németországba. Aszt mondogatták, hogy úgyis odavalók lönnének. A házaikat, mög mindönüket, ami benne vót elfoglalták a komenisták.

- *A mi házunkkal mi lett. Megvan-e még? Ki lakja mostan?*
- *Möglönni mög van, de az mán nem igen ház, hanem csak romok. Tán csak a falak vannak, mer ami használható volt, vagy tűzre jó lött, aztat is széjjelhordozták. Nincsen ottan semmi mán, csak az omladozó falak. Ez azér is jó, mer így legalább nem lakja senki.*

Így folyt még a beszélgetés egy ideig. Leginkább a Franyó kérdezett, a körülötte álldogálók, meg válaszolgattak. Csak egy kérdést, amire pedig a választ leginkább szerette volna tudni, valamiért, nem mert föltenni. Mintha félt volna a választól. Pedig az elhangzottak után már csak arra lett volna kíváncsi, hogy mi lett Krauszékkal, és legfőképpen Erzsikével. Ha nem jött volna ez a nyüves háború, már egészen biztosan egybe keltek volna, és talán lenne szép családjuk is. A kinkeserves évek alatt sem tudta, de nem is akarta feledni a búcsúzkodás perceit. Erzsike fájdalmas könnyes szemekkel ígerte, hogy várni fog rá akár az idők végezetéig. Azok a könnybe lábadt szemek, a halkán, de határozottan elrebegett szavak adtak neki erőt a hite mellett, hogy kibírja, átvészelje, túlélje a megpróbáltatásokat. Most pedig évek múltával, a borzalmakkal a háta mögött, megerősödve és megemberesedve, egyedül ennek az egy kérdésnek a megválaszolásától félt. Hány és hány példa állt előtte, amikor a szerencsétlen, s már több éve frontharcos baka a lövészárokban, vagy a bunkerban tudta meg a tábori postán nagy ritkán érkező levélből, hogy akire a nap minden percében gondolt, akiért egyedül érdemesnek tartotta túlélni a százszor elátkozott háborúskodást, az ő számára már nincs többé, az már közben másé, vagy másoké lett. Schneider Franyó egész életében nem tudott megszabadulni a szerencsétlen Köműves Pali tragédiájától, önfelrobbantásának a látványától.

Ilyen örült gondolatok kavarohtak Schneider Franyó fejében, miközben nem is nagyon figyelt, nem is nagyon tudott figyelni, a falusiak csacsogására. Végül csak megszólalt.

- *Na, Isten megáldja magukat. Megyek, mert valami kvártélyt is kell nézmem.*
- *Isten legyen veled Franyókám. Vigyázzál magadra, mer mostan az leszön a legfontosabbik.*
- *Bizony, ha az embör egyedül marad és nem támaszkodhatik senkire, igencsak vigyázni kell, hogy mit beszél, vagy mit cselekszik.*
- *Az uradalmat meg ne keressed, mert a méltóságos urat elkergették, a kastélyt rekvirálták, a majorságban gépállomás lett vagy minek is híjják, a fődeket mög fölosztották a nincstelenök között. Vót uradalom, nincs uradalom. Az uraság, mög az egész családja egy éjjelön néhány megbízható emberük segítségével a legfontosabb értékeket fölpackolva elmenekültek az elhurcolás elől. Aztat beszélük, hogy tán azóta Amerikába lennének.*
- *Akkor hát a munkahelyem sincs meg, Nem csak háznélküli, de munkanélküli is lettem egycsapásra. Hát, nem ezt vártam a hazajövelemtől.*
- *Senki nem eztet várta Franyókám, ami itten lött. Eztet senki nem várta, erre sénki nem gondolt vóna.*

Az elköszönés után Franyó elindult a község felé. A főutcán ballagott, ahogy elgondolta, mindenekelőtt az Isten házába akart betérni. Úgy az illendő, hogy először annak adjon hálát s mondjon köszönetet, aki végig megóvta és végül csak hazasegítette. Elhatározta, hogy édes szüleiért is elmond egy-egy imát. A templom elé érve megállt. Fölnézett a templom tornyán levő keresztre és magára is keresztet vetve hangosan hálálkodni kezdett.

- *Dicsértessék a Jézus Krisztus! Hát megérkeztem édes drága Jézusom. Nagyon messziről jöttem, nagyon hosszú útról, de hiszen Neked ezt nem kell mondanom, hiszen mindvégig velem voltál és vigyáztál rám, óvtál a veszélyben. Nagyon hála-lasan köszönöm Neked drága Istenem, hogy épségben itt lehetek most a Te házad előtt. Látod, tudom a kötelességem és az első utam Hozzád vezetett.*

Franyó felment a néhány lépcsőn a templom bejáratához és nagy tisztelettel és áhítattal tette rá kezét a kovácsoltvas kilincsré, amelyet még valaha az ópapa csinált nagy műgonddal, az egész nagy tölgyfa ajtó teljes vasalásával együtt és javítgatta utóbb, ha a szükség úgy hozta. Lenyomta kilincset, de legnagyobb meglepetésére az ajtó nem nyílt. Jobban nekivešelkedett, arra gondolva, hogy talán leszállt, vagy megszorult a nehéz ajtó. De az bizony nem nyílt ki, mintha zárva lett volna. Egy arra jövő öregasszony még rá is szólt, haragosan is, mérgesen is.

- *Minek lükdösi kend aztat az ajtót. Nem lássa, hogy bé van zárva. Jó, hogy be nem töri mán.*
- *Be van zárva? Ilyenkor, még nappal miért van a templom bezárva? Nyitva szokott lenni, hogy be lehessen menni egy-egy imára.*
- *Szokott-szokott, de mostan bé nagyon zárva.*
- *De miért?*
- *Azé, mer nem nyitották ki.*
- *Miért nem nyitották ki?*
- *Mer nem vót aki kinyissa.*
- *Nem volt aki kinyissa? Hát a plébános úr hová lett? Ő szokta nyitni és zárni a templom ajtaját. Most meg miért nem nyitotta?*
- *Nem nyitotta, mer nincsen itten.*
- *Hát hol van?*
- *Az bizony emőnt.*
- *Elment. Itt hagyta a falut, az Isten házát. Csak nem valami baja lett?*
- *Hát úgy is mondhatnánk?*
- *Mondja már, mi lett a plébános úrral?*
- *Elvitték. Nem akart vóna mönni, de vitték.*
- *Kik vitték?*
- *Hát a városbúl gyűttek az ávosok, oszt azok.*
- *Ávosok? Azok meg mifélék?*
- *Olyan katonafélének néznek ki, de mégse azok, mer nem katonák, hanem azok, akik hurcolják el a népeket.*
- *Hurcolják el a népeket? Minek hurcolják el az embereket?*
- *Azé, hogy jól mögverjék őket, mög akár be is börtönözzék, vagy egy ilyen nem is tudom minek híjják táborba zárják.*

- *Ezek vitték el a plébános urat? És meg is verték?*
- *Meg biz a, még itten a faluban, amikó vitték.*
- *Aztán miért vitték.*
- *Mert a kömenistáknak nem tetszett az, amit predikált a vasárnapi misén.*
- *S hogyan történt?*
- *Úgy, hogy a kömenistáknak ez a titkaja, vagy mi a fenéje megtudta valakitől, hogy mit predikált a plébános úr. Nem tetszett nekik és kihíta az ávosokat éjjel. Megmutatta nekik, hogy hol nagyon a parokja és onnan hurcolták el úgy, hogy közben ütötték, s verték.*
- *Uram Istenem, micsoda világ lett itt? Elhurcolják a plébánost, mert nem tetszik az, amit prédikál?*
- *Nem csak őket vitték el. A szomszéd faluban mán régebben voltak az ávosok a papért, de aztat a szószékről szedték le, mert nem jókat mondott, mán ugye ami nekik nem vót jó.*
- *Köszönöm néném a felvilágosítást. Bitang egy világba gyűttem én meg.*
- *Honnan gyűtt kend?*
- *Hadifogságból néném. Ott se volt jó, de ahogy elnézem itten még rosszabb lesz.*

Templomi imádkozás és hálaadás nélkül folytatta az útját Franyó a romhalmazként emlegetett otthona felé. Kezdett alkonyodni és úgy gondolta, hogy másnap reggelre, kipihenve, megmosdva, megorotválkozva kerít sort a nagy találkozásra Erzsikével. Menet közben sóhajtozott. Istenem, milyen világ lett itt? Még hogy elhurcolják a papot. Eszébe jutott az Ural aljának kis bányász faluja. Ott is volt egy elhanyagolt épület, amiről a helybeliek azt mondták, hogy valamikor nagyon régen templom volt. Később raktárnak használták. Olyannal azonban nem tudott beszélni, aki még a pópára is emlékezett volna. Hit nélkül és Isten nélkül nőttek fel és éltek az emberek. Lehet, hogy ilyen nyomorúságos világ vár ránk is?

Amikor befordult az utcájukba, megdobbant a szíve. Ott, abban az utcában látta meg a napvilágot, ott segítette világra a kakasfalvi bábaasszony. Ott, abban az utcában tanult meg járni és onnan járt az iskolába, meg később ministrálni a templomba. Ott élte a boldog gyermekkorát, ott játszadozott a pajtásaival. De most mintha az utca is barátság-talanabb, kietlenebb lenne. Már messziről meglátta az elhagyott portát, amin egykor a takaros házuk állt, hátul az ópapa kovácsműhelyével. Most tényleg nem volt az utcai fronton kerítés, a ház valóban romokban. Abból már nem lehetett újabb házat csinálni. Azt csak lebontani lehetett és majd újat építeni helyette. Amikor befordult a portájukra s tett néhány lépést és megállt, talán éppen ott, ahol évtizedekkel korábban az apja is megállt, amikor az első háború után, meg a muszka fogság után hazatért. Sokszor elmesélte a történetet. De Franyó, miként az apja tette egykor, nem tudott megszólalni. A meghatottságtól, a sírástól még beszélni, szólalni sem tudott. És nem is volt senki mögötte, mint a fater mögött, aki vigasztalhatta volna.

Amikor egy kicsit megnyugodott, jobban körülnézett. Amit látott, attól még jobban elszomorodott. Valóban, ami csak mozdítható volt, és ha másra nem tűzre használható, azt mind széjjel hordták. Egyedül a tyúkólnak volt teteje, mert azt ócska félig már szétrothadt és mohás nádtető fedte és az nem kellett senkinek. Talált egy csutakra kopott seprőt, amivel hozzálátott a tyúkol kitakarításához. Amikor készen volt, kiment a kert végébe, mert látott ott egy öreg boglyát. Annak a belsejéből kirángatott néhány köteg

szalmát és azt bedugdosta a tyúkólba. Mire ezekkel elkészült beesteledett. A motyójában volt egy darab száraz kenyér, meg egy kis darab szalonna. A bicsakjával aprítgatva az lett a vacsorája. Talált egy ócska horpadt vedret. Azt kötél-darabok, meg drótok összekötésével leeresztette a kútba és némi vizet sikeresen felhúzott vele. Ez lett a vacsora utáni itóka. Amikor mindennel elkészült, bebújt a tyúkólba és bevacskolta magát úgy, hogy magára is húzott a szalmából. Eszébe jutott, hogy milyen sokat küldte gyerekkorában az anyja ide a tyúkok lakhelyére, hogy nézze meg nem tojt-e valamelyik tyúk, s ha igen, a tojást vigye be. Akkor, boldog gyerkőcként nem gondolta, hogy egyszer a tyúkok helyett az ő lakhelye lesz a szűkös kis helyiség. Most meg itt van, itt fogja tölteni ezt az éjszakát. Hej, de másként képzelte el az első itthoni estét, s éjszakáját. Elalvás előtt, mint addigi élete során mindig, most is imádkozni kezdett.

- *Drága Jóságos Istenem! Nem ilyennek képzeltem az első itthoni éjszakámat, de ha ez a Te rendelésed, akkor megadással belenyugszom, hiszen mindig az vezérel, hogy legyen meg a Te akaratod. Szegény jó édesapám is mindig azt mondogatta, hogy legyen meg a Te akaratod. Tőle tanultam ezt a békés belenyugvást. A mai napom csak a rossz hírekből és csalódásokból állt. Szegény szüleim halála nagyon megrázott, de remélem haláluk után kiérdemelték a mennynek országába való bejutást. Egész életemben arra fogok törekedni, hogy méltó legyek hozzájuk, soha ne hozzak szégyent rájuk. Édes Jézusom! Te is barlangban, barmok közt kezdted evilági életedet, emberi sorsodat. Látnod most az én új életem is egy ólban, ha úgy tetszik, egy kis istállóban kezdődik, de itt még barmok, állatok sincsenek, hogy egy kis meleget lehelnének rám. Vajon nekem is olyan nehéz életem lesz, mint amilyen neked volt? Nekem is annyit kell majd szenvednem, mint Neked? A különbség persze az, hogy nekem majd a saját vétkeimért kell szenvednem, de Te a mi bűneinkért vezekeltél, ártatlanul, a mi megváltásunkért szenvedtél. Mindenható Istenem! Add, hogy holnapi napom jobb legyen, mint amilyenre ez a mai sikerült. Add meg nekem azt, akiért ezt az egész borzalmas háborút és a hadifogságit érdemes volt végig csinálnom, kibírnom. De ha nem úgy lenne, ahogy szeretném, akkor is csak azt mondom, hogy legyen meg a Te akaratod.*

Franyó megpróbált aludni, de nem jött álom a szemére. Egészen másként képzelte el az első itthoni éjszakáját. Most pedig a tyúkszaros környezet lett a valóság az álmódosítások helyett. Fordult jobbra, fordult balra, gyűrte az öreg szalmát veszettül, de az álom az elkerülte. Arra gondolt, hogy a fronton, az első vonalban is, meg a fogságban, sokkal rosszabb körülmények között is képesek voltak aludni, még állva is, néha még menet közben is néhány percet. Most meg csak hanykolódik, s nem jön álom a szemére. Eszébe jutott az ópapa és az ómama, akik több elvesztett gyerek után nem érheték meg, hogy a még élő a frontról hazatérjen. Most meg ő ugyanígy járt. Az ő drága szülei sem élheték meg, amíg az egyetlen fiuk a frontról, az öldöklésből hazaérkezik. Hajnal felé aludt el rövid időre, de abban sem volt köszönet. Kőműves Palival álmódott s látta újra az egész jelenetet, ami akkor a lövészárokból, majd utána rögvést a senki földjén történt. Hallotta a gránátok robbanását, látta Pali testét darabokra szaggatva a levegőben repkedni. Erre a borzalomra ébredt. Már kezdett pirkadni. Ott a szalmában fekve elmondta az ilyenkor szokásos imáit, kérve a Mindenható Isten aznapi segítségét. Amikor pedig már világos volt, előbújt az ideiglenes vackából. Leszedegette magáról a szalmákat. Húzott egy kis vizet, amiben megmosdott, meg is borotválkozott úgy-ahogy. Vizes fésűvel eligazgatta

a haja rakoncátlanokódó elfekvéseit. Amikor pedig látta, hogy a környező házakban már kezdenek ébredezni, mozgolódní az emberek, ő is neki indult a boldognak remélt útjának. Ment az utcában már vagy három, vagy négy háznyit, amikor az ottani udvarban tébláboló legény, Németh Jani rákiáltott.

- *Szevasz Franyókám! De jó, hogy látlak. Már tegnap este hallottam, hogy meggyűtté. El is néztem felétek, de nem láttam ott senkit, hiszen nem is lehetett ott megaludni. Hogy vagy mindig kedves barátom?*
- *Meglennék valahogy Janikám. Megjöttem, mint látod, Istennek hála épségben, egészségben. Ami meg az alvást illeti, hát pedig ott háltnam, tán rá nem jönné, hogy hol.*
- *Hát hun?*
- *A tyúkólban pajtás. Oda bújtam be, mert, hogy más fedél nem igen volt.*
- *Milyen volt a hadifogság? Ki lehetett bírni?*
- *Láthatod, hiszen itt vagyok. Sokat kibír az ember, ha segíti az Isten. Engem meg különösen segített. Nem is tudok elég hálás lenni neki. De tevéled hogyan volt?*
- *Hát komám mink aztán jól ráfizettünk a tisztjeink ostobaságára.*
- *Miért mán?*
- *Azért, mert mi meg csak menetöltünk hátrafelé, mindig csak nyugat felé. Meg is mondta az ezredünk parancsnoka, hogy mi nem fogunk ruszki fogságba esni, arról kezeskedik. Nem is kerültünk. Tartotta a szavát. Addig-addig vonulgattunk vissza, hogy csak sikerült Bajorországig eljutnunk, ahol meg jöttek az amerikaiak és mink meg úgy, ahogy vótunk, ezred kötelékben megadtuk nekik magunkat. Bárcsak ne tettük volna.*
- *Miért? Olyan rossz volt? Nem lehetett rosszabb, mint nekünk az urali szénbányában.*
- *Hát rosszabb volt. Ahogy letettük a fegyvert, megadtuk magunkat, hosszú gyalogmenet után betelereltek bennünket egy hatalmas hadifogolytáborba. De úgy képzeld el Franyó, hogy a nagy területen nem volt semmi csak a dupla szögesdrót kerítés, meg az őrtornyok géppuskákkal. Oda be voltunk terelve. Amit enni adtak, azt itthon a malacaink nem ették volna meg és ihattunk rá valami tartálykocsiból eresztett poshadt vizet. De nem ez volt a legnagyobb baj.*
- *Hanem mi?*
- *Az, hogy két hétig szinte egyfolytában esett az eső és mi végig a szabad ég alatt álltunk, vagy összerogyva a sárban elfeküdtünk. Kora tavaszon a szabad ég alatt csuromvizes ruhában, azt ember ki nem bírja úgy, hogy valami nyavalyát össze ne szedne. Nem győztük a megholtakat kitenni magunk közül a kerítés mellé. Ha elég sok összegyűlt, úgy hogy némelyiknek már szaga volt, kézben őrségi felügyelettel kivihettük a holtakat a kerítésen kívülre és egy nagy gödröt ásva, ahány csak belefért, eltemettük. Volt, aki ilyenkor megpróbált kétségbeesve szökni. Azt a géppuskával azonnal megállították. Na, azt is be kellett dobni a többi közé, ha élt még, ha nem, és a sírt betemetni. Bizony volt, akit még élve temettünk el. Álmomban néha eljön az egyik, aki ugyan biztosan belehalt volna a sebesülésébe, hiszen semmiféle ellátás nem volt, de még élt, amikor a gödörbe dobták. Könyörögve nézett ki ránk, az ép kezét segélykérőn nyújtogatta felénk, mi meg muszályból dobáltuk rájuk a földet. Ahol ez a nyomorult lelőtt ember volt, még egy darabig mozgott a rádobált föld, majd elcsendesedett, valószínűleg megful-*

- *ladhatott. Na, ilyen volt komám az amerikai hadifogság.*
- *De te látom elég jól megúszta.*
- *Dehogy úsztam. Amikortól hazatértem, egyre csak az orvosokat járom, mert a tüdőmmel lett valami, de nem tudnak vele mit csinálni. Állandóan fulladok, a legkisebb munkától kiver a verejték és olyan vagyok még hidegben is, mint a csatakos ló. Erőm sincsen. Egy teli zsákot arrébb sem tudok rángatni, nem felemelni, mint régen csépléskor. Félek én, hogy nem igen leszek hosszú életű. Ez a tüdőbaj elviszen majd engemet is egy-két éven belül.*
- *Vigyázzál magadra Janikám, ha már haza segített tégedet is az Isten. Meglásd, rendbe jössz majd te is. Fogsz te még táncolni a lakodalmamon.*
- *Nem nagyon bízik én abban már Franyókám.*
- *De csak bízzál, mert nem kell arra olyan sokat várni. Megyek is már, aztán megmutatom már magamat Krauszéknak, az én Erzsikémnek.*

Ekkor a tüdőbajával kinlódó Németh Jani közelebb lépett Franyóhoz. Egyik kezét a Franyó vállára tette, a másikkal a karját fogta és szomorúsággal a szemében, de őszinte jóindulattal óva intette a további meneteltől.

- *Ne mennyél té mán sehová Franyókám. Főleg a Krauszékhoz ne mennyél. Hallgassá rám Franyókám, oszt nem mennyé tovább.*
- *Már miért ne mennék?*
- *Azért ne, mert nem hiányzol té mán onnan Franyókám. Van ottan mán téhelyetted más Franyókám.*
- *Mi az, hogy más? Meg mi az, hogy helyettem?*
- *Látom, hogy nem ismered azokat a dolgokat, amik itten a faluban a háború után történtek. Na, majd én elmesélöm nékőd, de jól figyeljél és hallgassál végig.*
- *Na, mondjad, de úgy, hogy én meg el ne késsek onnan, ahova mennöm kell.*
- *Nem késel te már le semmit. Szóval a háború után nagy kavarodás volt itten a faluban. Sokan mán a háború vége előtt elmenekültek, mint a te szüleid is, amikor híre jött, hogy tán mán nem is élsz. Amikor mög vége lett a háborúnak, azok menekültek, akik úgy érezték, hogy a komenisták elől pucolniuk kell. Ezek majdnem mind a volksbundosok voltak. Aztán meg löttek a kitelepítések Németországba, ahova megint csak a svábokat irányították vagonszámra. Mindezt a komenisták intézték. Azok meg az aljanépből löttek. Nem volí itt a faluban egy komenista se. De meg kellett alakítani a pártjukat, miként alakultak más pártok is. De nem akaródzott senkinek komenistának állni. Na, ekkor előjött a Furulyás Tóni, hogy ű mán a háború előtt is komenista volt, még is alakította az ivócimborákból a komenista pártot és ű lött a pártnak a titkárja is. A legnagyobb hatalom lett a faluban.*
- *De hiszen az egy iszákos tolvaj volt. Már iskolás korában is mindent, amit ért ellopott, meg később is. Dolgozni nem szeretett, csak kocsmázni, meg lopni. Többször járt a börtönbe is.*
- *Na, éppen ez az. A börtönből ismert néhány olyan embert, akik komenista felforgatásért voltak lecsukva. Ezek igazolták, hogy tényleg megjárta a múlt rendszer börtöneit, tehát megbízhatónak számít mostanra. Így aztán élet és halál ura lett a településen a Tóni, aki a háború alatt bujkált és a többszöri behívásnak sem tett eleget. Egyszerűen nem tudták a behívókat kikézbesíteni neki. A csendőrök*

is égre-födre keresték, de nem tanálták. Elő nem jött, amíg a ruszlik meg nem érkeztek. Akkor, meg mint komenista vette át a hatalmat. Elkoboztatta a falu legnagyobb házát és az lett a komenisták pártháza. Egy gazdag sváb családot az első között telepített ki és beleült azok házába, vagyonába. Most is az történik a faluban, amit ő akar. A plébános urat is ő vitette el az ávósokkal. Volt, aki látta, hogy ő mutatta meg az idegenből jött ávósoknak, hogy hol van a parokja, hol kell rátörni az ajtót a plébános úrra, hogy elhurcolhassák és már itt a falu főutcáján csúnyán megverték.

- *Micsoda egy aljas ember lett ebből a kis tolvajból.*
- *Az lett. De Tégedet meg majd az érdekel, amit ezután mondok. Furulyás elvtárs – mert így kell szólítani – szemet vetett a Te Erzsikédre. Amit pedig ő meg akar szerezni, azt meg is szerzi. Erzsikét is megszerezte. Az meg feleségül ment, persze csak polgárilag, a falu első emberéhez és beköltözött ő is a nagy házba. Furulyás Antalné a falu elő asszony lett belőle.*

Franyó érezte, hogy megy ki belőle az erő. A lábai reszketni kezdtek és egy pillanat alatt kiverte a hideg verejték. Németh Jani ezt nem vette észre és folytatta.

- *Hát ezért ne menjél té már a té Erzsikéd után, mert nem hiányzol té mán onnan. Meg különben is van már egy kis gyerkőc is, egy kis fiúcska, csupa az apja így ránézétilig. Meg azt beszélük, hogy úiba van a második is, de ugye arról még nem lehessen tudni, hogy gyerekek lössz-é, vagy jány.*

Az utolsó szavak már csak félig-meddig jutottak el Franyó tudatáig. A rázúdított hírzuhatag úgy érintette Schneider Franyót, mint annakidején a lövészárokban az anyjától kapott levél szegény Kőműves Palit. Egyszer azt kezdte érezni, hogy remegnek a lábai, majd a reszketés áterjedt az egész testére. A kezéből a kis motyója is majdnem kiesett. Ekkor kitört rajta a menekülési kényszer. Próbálta magát fékezni, de nem ment. Olyan érzése volt, hogy ha azonnal nem kezd el rohanni, ott hal meg egyhelyben. Ki is tépte magát Németh Jani kezeiből és elkezdett rohanni, ő sem tudta, hogy merre. Németh Jani még kiáltott utána valamit, de azt már nem hallotta. Futott, rohant, ahogy csak a lába bírta. Menekült azok elől a hírek, s a hírek mögött meghúzódó valóság elől, amelyekkel hazaérkezése óta szembesülni kényszerült. Amikor kiért főutácsára, ott rohant tovább, azzal sem törődött, hogy többen csodálkozva nézik eszeveszett száguldását. Egyetlen gondolat volt csak az fejében: el innen el, minél messzebb. Úgy tett, mint amikor Kőműves Pali kiugrott a fedezékből, csak még a géppuskarú várattott magára. Így nem volt semmi, ami megállítsa. Közben arra gondolt, hogy a legjobb a halálba menekülés lenne. Tudta, hogy ezt a hite szerint nem tehetné meg, ezért rohanás közben a Mindenható Istenhez fohászzkodott.

- *Drága jószágos Istenem! Soha, a legnehezebb helyzetekben sem gondoltam arra, hogy eldobjam magamtól azt az életet, melyet Tőled kaptam. Most azonban nincs más választásom. Most valahogy végeznem kell magammal, mert több sorscsapást már nem tudok elviselni. Elég volt. Elég volt. Elég volt. Most talán már azt sem bánom, ha elkárhozom. Uram, ha ezt nem akarnád, segíts rajtam, hogy véget érjenek a szenvedéseim.*

Már az állomás közelében járt Franyó, amikor egy mozdony fűtyülése hallatszott. Ekkor újabb gondolata támadt: A legjobb megoldás nekirohanni szemből a robogó mozdony-

nak. Ha ezt megteszi, szinte pillanatok alatt véget vett a hányatott sorsának, megcsaltságának, testi és lelki szenvedéseinek. Még nagyobb iramban kezdett el futni. Amikor kiért az állomásnál a sínekhez, családottan látta, hogy bizony a fűtyülő mozdonynak nem tud nekiszaladni, mert az nem jött, hanem ment és már elég távol volt tőle. A szerelvény azonban, amelyet húzott maga után, még elérhető távolságban volt. Franyó maradék erejét összeszedve rohant a tehervonat mellett. Ekkor újabb gondolata támadt. Ezt a vonatot felhasználhatja arra, hogy végleg elmeneküljön Kakasfalváról, Krausz Erzsikének még az emlékéitől is. A vonat azonban egyre gyorsult, ő meg egyre lassabban futott. Éppen egy olyan tehervagon ért mellé, amelynek a végén fékezőfülke volt. Minden erejét összeszedve elkapta a fékezőfülkébe vezető lépcső korlátját, majd egy ugrással sikeresen elérte a lépcsősor legalsó fokát. Bal kézzel a korlátba kapaszkodott, jobb kezében egy csomagban a kis motyója volt, két lába a lépcsőn, de azt is érezte, hogy nem áll biztosan a legalsó lépcsőfokon és egyre távolodik a vagontól és háttal tekeredik be a két egymást követő vagon közé, már szinte az ütközőkhöz ért. Tudta, hogy arra nincs már ereje, hogy a fékezőfülke lépcsőjére teljes súlyával visszakapaszkodjon és ezért menthetetlenül a két vagon közé fog esni, az meg, ha nem is a végét jelentené, de a nyomorékká válást biztosan. Egy pillanatra látta magát lábak nélkül a földön kucorogva alamizsnát kéregetni. Úgy döntött, hogy akkor már inkább a halál. Majd úgy igyekszik esni, hogy esélye sem legyen a túlélésre. Ám ekkor történt valami, amit akkor sem, és utána sem tudott soha mivel magyarázni. Mintha valami örvénylő szellő megcsapta volna, vagy valaki lökött volna egyet rajta alulról, felemelkedett és a fékezőfülke lépcsőjén találta magát teljes biztonságban. Soha nem tudott rájönni, hogy a menetiránnyal szemben honnan jött ez a fuvallat, vagy lökés. Főlkapaszkodott a fékezőfülkébe és leroskadt a kis padocskára. Ült a fülkében. A nyitott ajtón át látta a tovatűnő tájat, de semmire nem tudott gondolni és mégis ömlöttek a könnyei. Sokáig, nagyon sokáig volt ebben a sokkos állapotban, amelyből végül álomba szenderült. Amikor felébredt sötét éjszaka volt. Borzasztó szomjúság kínoztá. Nem túl soká a vonat megállt egy állomáson. Vasutasok jöttek s mentek, akiknek a beszélgetése a becsukott fékezőfülke ajtón át is behallatszott hozzá. Ebből megtudta, hogy a szerelvény csak másnap este fog tovább menni, a mozdonyt le is kapcsolták a tehervonatról. Hamarosan teljes csend uralkodott a vonat körül. Lemerészkedett és az állomás közelében talált egy kutat, ahol tele itta magát vízzel és még a mindig magánál hordott kulacsát is teletöltötte. Visszabújt a rejtőzködő helyére, és mint már annyiszor, ha nehéz helyzetbe került, beszélgetni kezdett a megbocsájtó Istennel.

- Uram, én Istenem! Bocsásd meg nekem, hogy nagy elkeseredésemben majdnem eldobtam magamtól azt az életemet, amelyet Tőled kaptam. Sok nehéz helyzetet megéltem már életem során, de ilyen végtelenül elkeseredett, csalódott és mindenből, még az életből is kiábrándult még soha nem voltam. Ha ez a vonat szembe jött volna velem, abban az állapotban biztosan nekirohanám volna a sebesen közelgő mozdonynak. Biztosan a Te gondviselésed volt, hogy a vonat éppen az ellenkező irányba haladt. Amikor majdnem bezuhanám a két vagon között az ütközőkön át a kerekek alá, csak a te irgalmas erődd lehetett az, amely visszalökött a fékezőfülke lépcsőjére, lényegében az életbe. Jóságos Uram! Mekkora a Te türelmed és irgalmad, hogy még az ellened, parancsaid, elvárásaid ellen vétőknek is a segítségére sietsz. Rövid idő alatt kétszer is megmentettél annak az életnek, amit én eldobni készültem magamtól. Ígérem neked, hogy mostantól ilyennek még a gondolatát is elkerülöm. Tudomásul veszem, hogy az életre ítéltél

és ennek megfelelően kell cselekednem, de úgy, hogy jóvá is tegyem a vétkeimet. Belenyugszom abba, hogy akit olyan nagyon szerettem, aki miatt kibírtam a háborús megpróbáltatásokat és a hadifogság borzalmát, az hátat fordított nekem is, de sajnós Neked is, mivel egy hitetlennel kötötte össze az életét és ezért már előre sajnálom kellene, mert az áldásodat nélkülöző házassága azt hiszem több bánatot fog okozni neki, mint örömet és boldogságot. Én meg majd egyedül élem további életemet, hacsak az utamba nem sodorsz valakit, aki méltó és Neked is tetsző társam lehet. Uram! Bocsásd meg nekem és add áldásod további életemre.

A tehervonat, amelynek Franyó titokban az utasa volt elég lassan haladt. A rakomány zúzott kő volt, meg sóder, a zárt vagonokban cement. Egy hajnalon menet közben Franyó furcsa zakatolásra ébredt. Kinézett a fékezőfülkéből és nagy vizet látott, meg előtte balról jobbra elfutó vasszerkezetet. Azonnal rájött, hogy egy vasúti hídon megy a szerelvény és a folyam nagyságából kikövetkeztette, hogy az csak a Duna lehet. A hídon túl mindenféle gyárpépületek követték egymást, amiből meg biztos volt abban, hogy Budapestre érkezett. Egy darabig időzött a tehervonat egy külvárosi állomáson, majd néhány kocsik lekapcsolása után egy tolatómozdony elindult a maradék szerelvénnel és megérkezett egy nagy építési területre. Nem túl messze repülőgépeket látott, amiből rájött, hogy csak Ferihegyen lehet.

Amikor megállt a vonat, Franyó lekászálódott a fékezőfülkéből és azt nézte, hogy a lezárt területről, miként tudna kijutni. Amint botorkált a vagonok mellett, hirtelen néhány munkásruhás ember bukkant föl, kezükben többnyire lapáttal, ásóval s csákánnyal. Valami vezetőfőfeljük ráfordult Franyóra.

- Hát maga meg hogyan került ide? Kicsoda kend? Itten dolgozna tán?
- Nem dolgozok itt se, meg máshol se. Ezzel a vonattal érkeztem. Nincs mit szépi-tenem, potyautas voltam.
- Honnan gyűtt vón?
- Csak úgy mostan, vagy amúgy általában?
- Hát így is meg úgy is.
- A hosszabb utam az az Uraltól, a Szovjetunióból indult, a rövidebb, a mostani meg csak Kakasfalváról, a szülőfalumból.
- Minek vót kend a muszkáknál?
- Önszántamból nem igen voltam, hiszen mint katonát vittek, aztán meg mint hadifoglyot marasztaltak.
- Akkó elege löhetött. Oszt mostan merre mőnne, ha mőhetne?
- Mennék valami munkafélét keresni, mert nincsen miből megélnem. Talán itten Pesten jobban lenne lehetőség.
- Hát, ha munkát keres kend, akkor sehová se mőnjön tovább, mer itten van bőségesen. Van nekünk egy kubikus brigádunk, amibe éppen kőne néhány embőr. Ha akarja biztosan föl is vőszik, mi mőg örömmel fogadjuk, mer aki muszka fogság-bó gyűtt, aztat igencsak illendő segíteni.
- Ha bevesznek, azt köszönettel venném és szorgoskodással meg is hálálnám.
- Na, akkó, ahun van lássa odább az a nagy emeletes barakképület? Az lőnne az építésvezetőség, Oda mőnjön be és mondja aztat, hogy a szentesi kubikusbrigád-ba gyűtt, biztosan föl is vőszik. Mán mingyá munkába is állhatik.
- De nekem kellene valami szállásfélét is keresnem, ahol lehajthatnám a fejemet

a munka után.

- *Aztat se keressen egy percig se, mert lássa amottan azokat a barakkokat, ottan egymás mellett?*
- *Látom.*
- *Na, azok lönnének a munkásszállások. Ottan köztünk is elfér még, ha mán velünk dógozik.*
- *A felvételnél nem baj, hogy nekem nincsen semmiféle papirosom?*
- *Nem baj. Nem papiros köll ide, hanem dolgos kéz.*

Franyó nagyon gyorsan elintézte a felvételt. A szükséges adatokat bediktálta fejből. Besorolást nyert a szentesi kubikus brigádba, elszállásolást pedig a munkásszállásként szolgáló barakkok egyikébe. Azonnal munkába is állt. Csákányozott, ásott, lapátolt, talicskázott, mindig azt tette, amit a brigádvezető mondott. Árkokat ástak, terepet rendeztek, mikor mit kellett csinálni. A felvételnél elmondta, hogy ő hazatért hadifogoly és nincs egy fillérje sem, ezért kiutaltak neki némi fizetési előleget, hogy legyen miből élelmet vennie. Már vagy két hete kubikolt szorgalmasan, amikor egy kicsit könnyebb munkát kapott néhány munkatársával együtt. Érkezett valahonnan egy földgyalú, amit dózernak emlegettek, azzal a nagyja tereprendezést elvégezték, a kubikusok lapáttal csak egyengettek utána. Harmadik vagy negyedik nap kezdtek volna a munkát reggel, de a dózer motorja nem akart beindulni. Hiába rángatta a dózeros a kurbli, az bizony csak nem indult. Szerelőket kellett hívni, a kubikusok meg addig valami ároktisztítási munkát kaptak. Megjött egy óra múlva két szerelő és hozzá láttak a javításhoz. Kiabáltak, káromkodtak, csapkodták a szerszámokat a földhöz mérgükben, mert a dózer megmákosolta magát és nem volt hajlandó beindulni. Elérkezett az ebédidő. A kubikusok leültek egy nagy fa árnyékába és ették a szalonnát a kenyérrel, s többnyire hagymával. Amikor meg volt az ebéd következett a rágyújtás dózniból tekert cigarettára. A szerelők közben abbahagyták a dózerral való bibelődést azzal, hogy azt bizony ott nem lehet megjavítani, be kell valahogy vinni a műhelybe. Franyó megkérdezte a brigádvezetőt, hogy megnézhetné-e egy kicsit közelebből ezt a nagy, de annál makacsabb masinát.

- *Mönnýék, oszt nézegesse, van még jó tíz perc az ebédidőből.*

Franyó odament a dózerhoz s látja, hogy abban egy ugyanolyan dízel motor van, mint amivel az urali bányánál dolgoztak. Nézegeti egy darabig, majd megszólítja az egyik szerelőt.

- *Ha meg nem sérteném, nem adna nekem néhány percre egy csavarhúzó?*
- *Minek az kendnek?*
- *Megpróbálnék valamit ezen a motoron.*
- *Tán ért hozzá?*
- *Olyan nagyon nem, de hátha beindulna.*
- *Ott van a szerszám a ládában, vegye el amelyik magának tetszik, de aztán vissza tőnni ám.*
- *Visszateszem, persze, hogy visszateszem.*

Fogott egy kisebb csavarhúzót Franyó és azzal fölmászott a dózer láncfalpára. Az indítómotoron, ami egy kéthengeres benzinmotor volt, lepattintott valami deklit. Ott a csavarhúzóval állítgatott valamit, majd visszatette a helyére a deklit. Föllállt a láncfalpon és

rántott egyet kurbli. A kis benzinmotor abban a pillanatban beindult. Franyó lehajolt a nagy dieselt és az indítómotort összekötő kuplunghoz, sebességváltóhoz és bendixhez. Szakavatott kézzel kapcsolta össze a működő ki benzinmotort és a még álló nagy dieselmotort. Ekkor nagy puffogások után beindult a nagy diesel is. Majd hirtelen Franyó megállította mindkettőt és leugrott a láncfalpról. A szerelők is meg a dózeros is kiáltozni kezdtek.

- *Ember, meg van maga hibbanva?*
- *Miért lennék?*
- *Egész délelőtt csesztettük ezt a kurva motort, de nem indult el. Magának végre beindul, aztán meg leállítja. Éssen van maga?*
- *Éssen hát. Most a gépközeli indítsa be. Látni akarom, hogy neki sikerül-e.*

Fölmászott a dózeros is a láncfalpra és egy rántással beugrasztotta a kis benzinmotort, utána meg a nagy dieselt is. Nagy volt az öröm. Elindult a dózer, utána meg néhány kubikus, köztük Franyó is a lapátjával és egyengették a gép által elhagyott nagyobb hantokat.

Az építésvezetőségen hamar híre ment, hogy van itt egy kubikus, aki néhány perc alatt megcsinálta azt egy dózeron, amin két szerelő, meg a kezelő egy fél napig kínlódott sikertelenül. Az építésvezetőnek is a tudomására jutott az eset. Másnap behívatta magához a dózerokhoz is értő kubikust.

- *Hogy hívják magát?*
- *Schneider Ferenc.*
- *Hová valósi?*
- *Sehová.*
- *Maga tudja. De hol lakik?*
- *Itten a munkásszálláson.*
- *Mi a foglalkozása?*
- *Most éppen kubikus.*
- *De, ha nincs itt, akkor hol van. Hol lakik a családja?*
- *Nekem nincs se családod se lakásom.*
- *Valakije csak van.*
- *Volt, de már nincs nekem senkim*
- *Hány osztályt járt?*
- *Hat elemi, négy polgári és felsőfémiparit, de nincs róla papírom*
- *Eddig, mielőtt ide jött, hol dolgozott?*
- *A Szovjetunióban.*
- *Járt a Szovjetunióban?*
- *Igen jártam.*
- *Mit csinált a Szovjetunióban?*
- *Építettem a szocializmust.*
- *Na, ne marhaskodjon. Konkrétabban mit csinált?*
- *Voltam bányász is, aztán meg gépszerelő, lakatos, kovács, ami kellett. De ezekről sincs papírom*
- *Hogy került a Szovjetunióba?*
- *Vittek, aztán meg marasztaltak.*
- *Lehetne ezt kifejteni egy kicsit részletesebben!*
- *Lehet. Persze, hogy lehet. Katona voltam, majd hadifogoly.*

- De valamiről csak van papírja?
- Van, a hadifogságról
- Már értem. Hol tanulta a gépészkedést?
- Azt még itthon az uradalomban, ott ahol akkoriban laktunk a szüleimmel.
- Milyen szakiskolát végzett?
- Már mondtam, a Felsőfémipari Iskolát, meg jártan néhányszor külföldön tapasztalatcserén, tanulmányúton.
- Merre járt?
- Nem fog örülni annak, amit mondok, de bizony én Németországban voltam néhányszor.
- Van egyáltalán valamilyen bizonyítványa?
- Nincs nekem papírom semmiről. Mindenem odalett a háború alatt. Nekem a tudásomon kívül nincs semmim.
- A gépszerelésen kívül mit tud még?
- Tudok hegeszteni, kovácsolni, esztergálni, még egy kicsit marni is. Úgy is mondhatnám, hogy többnyire mindenféle vasmunkát meg tudok csinálni. De..
- Tudom, semmiről sincs papírja.
- Igen, semmiről sincs papírom.
- Na, várjon egy kicsit.
- Az építésvezető fogra a telefont és tárcsázott. Franyó a beszélgetésből csak a következőket hallotta.
- Központi gépjavitó? ... Kapcsolja nekem a fődiszpécser szaktársát. ... Szervusz mérnök úr! Régen találkoztunk. Mikor jössz a központba?
-
- Megy a munka nálatok?
- ...
- Na, én éppen ilyen ügyben hívlak. Képzeld el a napokban az egyik dózer megmakacsolta magát és nem volt hajlandó elindulni. Kénytelenek voltunk akkor kérni tőletek két szerelőt, akik ki is jöttek, de egész délelőtt nem tudták a hibát elhárítani.
- ...
- A szerelő szaktársak nem a valóságnak megfelelő tájékoztatást adták neked. A gépet nem ők javították meg, hanem, s most kapaszkodj meg, egy nálunk dolgozó kubikus. Itt áll mellettem, Felsőfémipari Iskolát végzett és piszkosul ért a szovjet motorokhoz.
- ...
- Hiába hitetlenkedsz, tanúk vannak rá, hogy a kubikus indította be, illetve javította meg egy csavarhúzóval néhány perc alatt a dózert.
- ...
- Várjál, mindjárt nézem. Schneider Ferencnek hívják. Néhány hete dolgozik itt nálunk.
- ...
- Előtte a Szovjetunióban volt a munkahelye, ott építette a szocializmust.
- ...
- Nem viccelek ő mondta.
- ...
- Felsőfémipari Iskolát végzett, többször járt külföldön, tapasztalatcserén, de azt

nem mondta, hogy hol. Mindent tud, amit vassal csinálni lehet.

- ...
- Gondoltam, hogy érdekel. Azért is telefonáltam, mert mi kubikust találunk helyetted, de nektek főnyeremény lehet egy ilyen szakember.
-
- Rendbe van, máris intézkedem. Szervusz. Ne köszönd, nincs mit, fontos a vállalati érdek.

A telefonálás után az építésvezető ismét Franyóhoz fordult.

- A központi gépjavitó fődiszpécserével beszéltem. Nagyon örül, hogy a vállalatnál van egy ilyen kiváló gépészeti szakember, mint maga, még ha nincs is papírja. Egy baj mégis van. Az a baj, hogy maga itt egy lapáttal, meg csákánnyal birizgálja a rögzöket, ahelyett, hogy a gépjavitóban reparálná a bedöglött gépeket. Kérdésem tehát, hogy van-e kedve a szakmájában dolgozni?
- Természetesen van.
- Akkor most itt azonnal számoljon le és holnap reggel jelentkezzen az angyalföldi üzembn, ide írom a pontos címet, meg a nevet, hogy kinél. Ezentúl ott fog dolgozni és a fizetése is magasabb lesz.
- Csak az a baj, hogy én itt jól elvoltam a munkásszálló barakkban, ott meg nem tudom, hogy hol fogok lakni.
- Azt is ott még holnap meg fogják oldani, nekik is van munkásszállójuk, hiszen sok náluk is a vidéki munkás.
- Nagyon köszönöm, hogy segíti a boldogulásomat.
- Szívesen teszem. Ha párttitkár lennék, most azt mondanám, hogy ezentúl már itthon építse a szocializmust. De nem mondom, mert nem vagyok párttitkár, csak egy megtűrt régivágású építészmérnök.

Franyó másnap már a központi gépjavitóban intézte a felvételét és kezdett dolgozni az egyik szerelőcsarnokban. Minden munkát elvállalt és mindent meg is csinált. Már az első este a Révai utcai munkásszállóba tért haza. Ezt a munkásszállót a melósok nem véletlenül emlegették „lepratelep”-ként. A bejárat egy igen öreg és rozszant, még háborús sebeket is magán viselő ház kapualjából nyílt, ahol a kukák bűze keveredett a kóborló kandúrok sercintésének utánozhatatlan illatával. A munkásszálló egyetlen nagy hálóteremből állt, amelynek volt kb. 6 vagy 7 ablaka a Révai utcára, melyek már nagyon-nagyon régen nem láttak közről semmiféle függönyfélét. De nem is volt szükség semmilyen elsötétítésre, hiszen az ablakok olyan mocskosak voltak, hogy azokon át nem látott se bentről kifelé, sem kintről befelé semmiféle élőlény. Ezen kívül volt két illemhely, melyek többet voltak eldugulva, mint használható állapotban. Az odakerülő emberek között ugyanis nagyon sok olyan volt, aki még életében nem látott vízöblítéses klotyót. Volt még egy mosdóhelyiség néhány mosdókagylóval és egy használhatatlan zuhanyzóval. Mosdani persze nem nagyon lehetett, mert ha felül valaki megnyitotta a csapot, alul legnagyobb részben a víz a lábára folyt. Amikor WC-csészék használhatatlanok voltak, a zuhanyzótárca szolgált alkalmi piszoárként.

A hálóteremben két sorban helyezkedtek el a poros s rozsdás emeletes vaságyak. Mindegyiken egy szalmazsák, meg egy szalmavánkos. Ezekben a szalmát már olyan régen cserélték, hogy inkább törek volt, mintsem szalma. Az ágynemű állt egy elég kété-

tisztaságú lepedőből, a vánkoston levő huzatból és két, az eredeti szolgálatból már kivont lópokrócból. Asztal nem volt, csupán néhány hokedli, de azok is igen rozzant állapotban. A lakók leginkább az ágyaikon üldögéltek és a szerény vacsorájukat a táskájukból ott fogyasztották el. A fűtési szezonban egy kályha üzemelt úgy, hogy a közeli ágyakon nem tudtak aludni a melegtől, a távolibbakon pedig jószerivel vacogni lehetett a hidegtől. A kályha mellett volt egy nagy szenesláda, melyet hetente egyszer telehordtak szénrel, meg hozzá TÜKER-alágyújtóssal.

A Révai utcai munkásszállón két műszakban, 12 órás váltásban két idős nyugdíj-nélküli alkalmazott látott el szolgálatot. Ők voltak a portások, a rendészek, a fűtők egy személyben. Az egyik a háború előtt magasrangú banktisztviselő volt, akit a háború után azonnal b-listáztak és megvonták a nyugdíját is. Nem csak azért vállalta el ezt a megalázó munkát, mert mást nem kapott, és mert meg kellett élnie, hanem azért is, hogy ha túléli a tíz év munkaviszonyt, legyen egy kis nyugdíja. A váltótársa egy vidéki hajdani földbirtokos volt, akinek értelemszerűen munkaviszonya sem volt, tehát b-listázni sem lehetett, meg nyugdíja sem, amit elrabolhattak volna tőle. Ő, meg a családja a birtoka jövedelméből élt, ahogyan az elődei is és miként remélték majd az utódai esetében is. A földet azonban a háború után elvették és kiosztották a nincstelenek között. Nem volt miből megélni, maradt a munkásszállón való foglalatosság segédmunkási besorolásban.

Este lefekvés után az izzadt testek, a legbűdösebb cigaretták füstje, az áporodott, orrfacsaró szagú zoknik, vagy inkább kapcák olyan szagkavalkádot képeztek, hogy egy oroszlanbarlang elbújhatott volna mögötte szégyenében. Ezt még tetézte, ha valaki sőtétítés után tántorgott haza valamelyik környező krimóból totálkáros állapotban és háborgó gyomra tartalmát a terem közepére, az ágya mellé, esetleg bele az ágyába ürítette hangos öklendezések közepette.

Az egész teremben csupán egyetlen világító lámpa volt, ez is csak egy a falból kilógó dróton függő foglalat, benne egy pislákoló égővel. A többi foglalatban vagy kiégett az égő, vagy ellopták. Az egész munkásszállóról semmi mást nem volt érdemes ellopni, csak a villanyégőt.

Ide került Franyó is lakónak. Szerencséje volt, mert elcsípett egy éppen üres felső ágyat, aminek több előnye volt, például az is, hogy a részeg ágytárs nem okádta le fönről. Voltak olyan lakók, akik a gépjavítóban dolgoztak télen is és nyáron is, de mivel vidéki lakosok voltak hétvégeken rendszerint hazautaztak. Télen pedig sok olyan lakó is volt, akik gépkezelők voltak vidéki építkezéseken és télre karbantartásra, javításra bejöttek a gépjavítóba és többnyire tavaszig ott tartózkodtak. Hétvégeken Franyón kívül legtöbbször csak Arató Mihály hengergépész tartózkodott a munkásszállón, mert nekik nem volt hová menni.

Téli hosszú estéken a kocsmázók kivételével, az előbbieik okán csak „lepratele”-ként emlegetett munkásszállás lakói rendszerint szerény vacsorájuk elfogyasztását követően a kályha körül üldögéltek. Volt, aki hokedlin, már akinek jutott abból a néhányból, amely éppen használható volt, mások az ágyakon gubbasztottak és beszélgettek. Ez a beszélgetés abból állt, hogy mindig volt egy-két „ügyeletes” dumagép, aki szóval tartotta, úgy is mondhatnánk, hogy szórakoztatta a többieket. Az egyik ilyen nagy mesélő Arató Mihály hengergépész volt.

A törzsközség soraiban nem volt olyan, aki már ne tudta volna, hogy Arató Mihály egy uradalmi kovács egyetlen gyereke volt. Az apja nem sokra tartotta, mert elég vékonyka kis legény lett belőle és bizony a „Samu” névre hallgató nagykalapácsot nem

nagyon bírta emelgetni, a „ráverés”-ről már nem is beszélve. Ezért nem is erőltette, hogy kitanulja a kovács szakmát, inkább uradalmi gépészt csinált nagy ügyel-bajjal belőle, mert annak úgy-ahogy megfelelt. Így aztán a körmös Hoffer traktorral szánhatta a földet, vagy fuvarozott a gumikerekes változattal, nyáridőben pedig a cséplőt, meg az elévátort húzta maga után az egyik helyről a másikra, ahová a keresztekbe rakott gabonát összegyűjtötték. A háborút végig katonáskodta becsülettel Arató Mihály. Akkor is egy Hoffer traktor volt a hű társa, amellyel meg egy nagyöbű ágyút vontatott. Mivel a traktornak irgalmatlan messzire hallatszó pufogása volt, az ellenség hamar észrevette, hogy merre rángatja maga után az ágyút és löveggel vagy aknavetővel odapörköltek a hang irányába. Ezért a katonák el is nevezték a Hoffer traktort „hazaáruló”-nak, amire a traktort vezető Arató honvéd egyáltalán nem volt büszke.

A háború szomorú vége mindent elrontott Arató Mihály életében. Az uradalmat fölszámolták, mire hazakeveredett a gépállomáson már nem volt számára hely, ezért hát hengergépésznek állt. Előbb még gőzmasinát vezetett, amibe lapátolni kellett a szennet, később dieselre váltott. Ez jobb is volt, meg rosszabb is. Jobb, mert mégis csak korszerűbb volt, nem csinálta azt a ménkü nagy füstöt, meg ülő alkalmatosság is volt rajta. A gőzösön még állva kellett tekerni a kormánykereket, a diezelesen már ülve is megtehetette. Amíg azonban a gőzös masinán a nap, meg az eső ellen egy fedél védte a gépkezelőt, a diezelesen ilyen nem volt. Ha tűzött a nap a gépész majdnem leszédült az üléséből, ha meg esett bőrig is ázhatott. Akkoriban a hengergépészek, ha befejezték a napi munkájukat, félreálltak a munkaterület mellé a lakókocsijukhoz, úgy mondták, hogy a „bodegához”. Amíg megmosdottak egy bográcsban megfőtt a vacsora, annak elfogyasztása után üldögéltek még egy ideig a „bodega” lépcsőjén, szívták a maguk sodorta cigarettát, majd nyugovóra tértek. Hétvégén lezárták gondosan a lakókocsit is, meg az úthengert is és hazautaztak a családjukhoz. Úgy, mint a legtöbb gépkezelő, meg kubikus, ők is „messzimunkások” voltak.

Mire Arató Mihály hazakeveredett a katonáskodásból, a szülei meghaltak, más rokonsága nem is volt. Az ócska kis házat megörökölte, de az már inkább csak viskó volt és nem ház. Jónak az tűnt az életében, hogy megismerkedett egy falubéli lánnyal, aki szintén árva lett akkorra és a szüléitől örökölt házba lakott. Arató Mihály feleségül kérte, az meg igent mondott. Arató már „messzimunkás” volt, amikor összeházasodtak. Eladta az örökségét, ami éppen csak elég volt egy valamirevaló lagzira és odaköltözött a menyecskéhez. Egy hazatérte alkalmával az asszony örömhírt közölt Arató Mihállyal: „*Apa leszől édesuram nemsokára*”. Meg is lett a gyerek, igaz kicsit korábban, mint kellett volna, de a baba azt mondta, hogy az ilyen korábban jövés elfordul néha. Fiúcska lett a jövevény és az is a Mihály nevet kapta. Ettől kezdve még jobban rákapcsolt a munkára a hengergépész és elvállalt minden túlmunkát, amit csak lehetett. Vitte minden második hétvégén haza boldogan a fizetését a borítékban, mert kellett a családnak. Magának alig tartott meg valamit. Egyszer egy fontos és titkos katonai repülőtér építkezésére helyezték Arató Mihályt az úthengerrel, meg a „bodegával” együtt. Ez olyan fontos és sürgős munka volt, hogy néha még szombaton és vasárnap is dolgoztak. Már megoldás nem lévén, Arató Mihály a legszükségesebbre valót levette a fizetéséből, a többit meg postán küldte a családnak, nehogy már nélkülözzenek odahaza. A falusi postás meg kéthetente megjelent Aratóéknál és vitte azt a pénzt, amit a hengergépész küldött a feleségének címezve.

A baj akkor kezdődött, amikor a postás már akkor is kezdett járogatni az Arató-por-tára, amikor nem is vitt pénzt. Egyszer eltelt már majdnem három hónap, mire Arató Mihály hazakeveredett az épülő repülőtérrel. Akkor is csak azért sikerült, mert igen esős idő járt arrafelé és a sárban ugye hengerelni aligha lehetett. Megy haza s a kiskaput bezárva találja. Zörget s kiabál befelé, mire megjelent az asszony, de nem egyedül. Vele volt a falusi postás is. Kérdik tőle:

- *Hát kend meg mit keres itt? Mé nem maratt ottan, ahun eddig ötte a fene?*
- *Mer itten laknék tán, úgy emlékszőm.*
- *Maga Mihály csak lakott itten, de mán nem. Olyan embör nekőm nem köll, aki van is mög nincsen is.*
- *Hajja mit mond az asszony. Ihol é a holmija a katonaládájában, mög ebben a szűtyőben é, oszt möhet ahová akar.*
- *A sok pénz az jó vót amit hazaküttem? Legalább a kisfijamat láthatnám?*
- *Nem láthassa, mert aztat se maga csinálta.*
- *Nem-e?*
- *Nem biz. Aztat csak úgy montam. Meg ez se a magáé, ami itten gömbölyődik mán énbennem.*
- *Az mög mán az enyimé – vállalja büszkén a falusi postás.*
- *Akkó most mi lögyön?*
- *Az löszön, hogy kend visszamegyen a hengergépezetéhez és többé erre ne járjon, mer minek?*
- *És a házam?*
- *A maga háza elmönt a lagzira. Annyija vót, mása sé. Nincsen semmi elszámóni valónk. Eztet a házat én örököttem, ehhő, magának semmi köze, semmi része ebbű.*
- *Na, fogja kend a cókmókját, oszt menjen békével, amig én nem indítom el az útjára.*

Arató Mihály hengergépész eleget tett a felszólításnak. Megfogta a katonaládát és egy gyékényszatyrot, melyekben benne volt mindene, ami a tulajdonát képezte. Megalázva, lesajnálva, megcsalva, kisemmizve szomorú lélekkel elindult oda, ahonnan jött, az ál-lomásra. Aznap már nem volt több menetrendszerinti járat, így az éjszakát az állomás előtti egyik padon töltötte. Másnap kora reggel a legelső vonattal elutazott a faluból és ment vissza a bodegájába. Attól kezdve kora tavasztól késő őszig a bodega, télen a „lepratelep” lett az állandó lakása.

A szerencsétlen hengergépész egy télen legalább kétszer-háromszor elmesélte az ő szomorú történetét. A végén minden alkalommal már nem győzte törölgetni a könnyeit. Amikor Franyó először végighallgatta Arató Mihály kálváriáját, a végén ő is megsiratta a történetet, de ő a saját hasonló sorsán kesergett és hullatta a könnyeit.

Amikor Franyó elkezdett dolgozni a központi gépjavitóban, mindenkit ámulatba ej-tett a szaktudásával és sokoldalúságával, tapasztaltságával. Amikor pedig a háború előtti német gyártmányú Vögele önjáró betonkeverők, meg betonfiniszerék javítása során elő kellett szedni a megmaradt német nyelvű gépkönyveket, ismertetőket és ő folyékonyan olvasta és fordította magyarra a leírtakat, mindenki csak ámult és bámult. Még nem volt két hete a központi gépjavitóba, amikor szerelő csoportvezetőnek nevezték ki. Néhány hónap múlva pedig az üzem legnagyobb szereldéjének a művezetője lett. Megbecsült szakembernek számított, több elfogadott újítása volt, amelyek némi pluszjövedelmet is jelentettek a számára.

Közben felépült egy új és korszerű munkásszálló, ahová a központi gépjavitó üzem-ben állandó jelleggel dolgozók átköltözhettek, így Franyó is. Megszabadult tehát a „leprateleptől”. És közben megszabadult a kakasfalvi építési telektől is, amelynek az értékén a rajta levő romok csak rontottak. Az eladást úgy el tudta intézni, hogy el sem kellett utaznia Kakasfalvára. A telek árából, a megtakarításából és az újítási pénzeiből vásárolt a főváros egy külső kerületében, csendes utcában, egy elhanyagolt üres telket. Azt tervezte, hogy oda amint az anyagi helyzete engedi, fölépít egy kis házat, amely kiszolgálja őt majd az élete végéig. Szabadidejében, hol a telket tisztogatta, az elvadult terepet ren-dezte, hol pedig más munkatársaival eljárt „téglázni”. Abban az időben a Váci úton már kezdtek romos régi gyárépületeket bontani, hogy majd a helyükre új építmények kerül-hessenek. Ezt úgy oldották meg, hogy megbízható melósoknak kiadták bontásra a mun-kát és a fizetségük a bontott téglá volt. Ezért hívták ezt a melót „téglázásnak”. Bontották és pucolták a téglát. Volt, aki egyedül dolgozott, voltak, akik többen összeálltak. Az egyedül dolgozók többnyire saját részre bontottak, a csoportba verődöttek eladásra szán-ták. A téglá nagy hiánycikk volt abban az időben. A bontási területeken este felé meg-jelentek az építkezők és jó áron fölvásárolták azt a mennyiséget, amire szükségük volt, vagy amennyit a pénztárcájuk akkor megengedett. Franyó magának bontogatta és pu-colta a téglákat, és amikor egy szállítmány összejött, fuvarossal elvitette az üres telkére.

Franyó megállapodott a vállalati kőművessel, hogy hétvégeken, meg amíg sokáig világos volt hétköznap is, elkezdik ketten az építkezést. A kőműves volt a mester, Franyó a segédmunkás. Szépen lassan, ahogy a pénze engedte épülgetett az akkoriban típus-tervnek számító dokumentáció alapján egy három szobás összkomfortos úgynevezett kockaház, sátoztetővel. Kicsit nagynak találta, de ott akkoriban ilyenekre adtak építési engedélyt. Ebben az időben másra nem is nagyon költött, csak az építkezésre.

Egy alkalommal az üzem udvarán összetalálkozott Arató Mihállyal. Nagy örömmel üdvözölték egymást.

- *Jónapok kívánok kedves Mihály bátyám? Mi járatban itt az üzemben?*
- *Adjonisten Schneider szaktárs! Javitáson lennék a Martos-hengerrel, mert már ráfér egy kis generál.*
- *Ott lakik még a Révai utcában?*
- *Ottan. Én már onnan ki nem keveredök, amig az a „lepratelep” létezik.*
- *Miért nem kéri magát az új munkásszállóba? Ott sokkal kényelmesebb. Keveseb-ben is vannak egy szobában, meg van fürdési lehetőség, sőt még emeletenként egy-egy konyha is több gáztűzhellyel, ahol meg lehet főzni a vacsorát.*
- *Nem eresztenek engőmet mán oda. De nem is való vagyok én olyan helyre. Jó nekőm a bodega, meg a „lepratelep” erre a kis időre.*
- *Milyen kis időről beszél, csak nem itt akarja hagyni a vállalatot.*
- *Nem én. Dehogya hagynám. Szeretem én ezt a hengerlést csinálni.*
- *Valami családfőle akadt-e már?*
- *Nem. De ne is akadjék. Nekőm egyszer elég vót abbű. Én mán így végzőm be majd egyedül.*
- *De mi lesz, ha majd nyugdíjba kell menni? Akkor hová megy? Mert a munkásszál-láson csak addig lehet, amig dolgozik.*
- *Azon én még nem törtem a fejőmet. Tudja Schneider szaki aztat még mög is kelle-ne élni. Addig még annyi mindenféle történhet, hogy tán lehet, nem is köll törődni vele.*

- *Hát, maga tudja. De ha egyedül is marad, valahol csak lakni kell. Látja én is egyedül tengetem a napjaimat, de az öregségre gondolva építgetem a házamat. Apránként, ahogy van rávaló. Nem akarok kiszolgáltatott lenni.*
- *Az nem is jó. Függeni valakitől, meg elviselni a megalázást, lenézést, mög, hogy aztat várják, hogy mikor halok már mög, hát az tényleg nagyon szomorú sors lehet. De én majd töszök róla, hogy ez ne következzen be.*
- *Örülök, hogy mégis csak vannak valamiféle tervei és nem hagyja el magát. Na, Isten áldja Arató szaki. De azért én csak megpróbálom magát áthelyeztetni az új munkásszállóra.*
- *Nem köll az Schneider szaki. Minek már az erre a kis időre? De azért az Isten megáldja magát is.*

Teltek s múltak a hetek azt követően, hogy Arató Mihály és a teljes felújításon átesett úthengerrel elhagyta a központi gépjavitót. Egy útépitésen dolgozgatott szorgalmasan a masinájával, amely olyan volt, mintha teljesen új lett volna. Egy pénteken este a műszak vége után az építésvezető főgépész kereste fel Arató Mihályt a bodegájában.

- *Arató szaki, mi csinál a hétvégén?*
- *Semmit. Itt üldögélek a bodega előtt vagy benne és várom a hétfő reggelét, amikor újra kezdek dolgozni.*
- *Volna itten egy kis mellékes munka, de nem jár fizetség érte. Úgy mondják ezt, hogy társadalmi munka.*
- *Mi lenne az?*
- *Holnap reggel el kellene menni bodegástul ide a szomszéd faluba, az ottani „Vörös Október Termelőszövetkezetbe”. Csinálnak valami focipályát a fiataloknak és azt kellene lehengereelni. Két nap alatt meg tudja csinálni, azért vigye a bodegát, hogy ott meg tudjon aludni.*
- *Jó, de hogyan kell oda menni?*
- *Korán, ahogy virrad, induljon el és van itt nem messze balra egy makadám út, ami megy felfelé a dombok közé. Azon szépen lassan elballag a hengerrel. Ha oda ért lekapcsolja a bodegát és elkezd a hengerlést, ahogyan majd mondják. Kosztra, meg piára ne legyen gondja, azzal jól tartják majd. Úgy igyekezzen hogy vasárnap ebéd után lassan induljon visszafelé, hogy még világosba visszaérjen, mert hétfőn reggel itt kell kezdeni. Néhány hét múlva lesz a sportpálya avató ünnepség és arra is hivatalos lesz, ehet és ihat doszt. Értve vagyok?*
- *Megértettem. Hajnalba indulok, evégzöm a munkát, eszök valamit, oszt gyűvök vissza. Rendben leszön.*

Minden úgy történt, ahogy Arató Mihály az építésvezető főgépésszel megbeszélte. Nagy örömmel várták a téeszcsében, jól is tartották, ő meg hengerelt, amíg csak látott, sőt még másnap délelőtt is. Az odafele menet azért elég meredek volt, mert igen magas emelkedőkre kellett fölkapaszkodni a csigalassúságú úthengerrel, meg még vontatva a bodegát. Máskor meg a lejtő következett, nyomni kellett a féket veszettül, mert a bodega meg lökdöste az úthengert állandóan lefelé. Közben néhol 10-15 méter mély szakadékok is voltak, hol jobbról, hol meg balról. Arató Mihály azonban gyakorlott úthengergépész volt és sikeresen megoldotta az odamenetelt is, meg a sportpályahengerlést is.

Vasárnap délután lett kész a hengerléssel. Megebédeltették jó birkapaprikással, itaták volna is, de ha vezetett, vagy dolgozott, soha nem ivott, így most sem. Ahogy meg

volt beszélve azon az úton, amelyiken ment el is indult visszafelé. Ült a Martos-henger vezetői ülésében, tekerte a kormányt, ha kellett s húzta maga után a bodegáját. Azt már soha senki nem tudta meg, hogy közben min járatta az agyát. Egyszer aztán egy több mint 10 méteres szakadék mellett haladva kanyarodnia kellett, de ezt nem tette meg. Nem tekert a kormányon, sőt meg sem mozdította. Így pedig az úthenger egyenesen belezuhant a szakadékba, maga után, sőt magára rántva a bodegát is. A mélybe zuhanó úthenger, meg a bodega, elrendezte Arató Mihály sorsát úgy, hogy már nem kellett a nyugdíjas éveire gondolni, meg arra, hogy mi lesz vele, ha megöregszik. Nem öregett meg, inkább kilépett a nyomorult életéből.

SZÍNRE LÉP AZ ÁVH

Arató Mihály halála kapcsán azonnal vizsgálódás indult. Találgatták, hogy mi történhetett, mi okozhatta a tragédiát. De csak találgathattak, bizonyosságot nem szerezhettek. Kezdetben érthetetlen volt ez a baleset. Ha a kormányművel történt volna valami probléma, akár a csigalassúságú járművet meg is lehetett volna állítani, ha nem tartja a megfelelő irányt. Végső esetben a gépész le is ugorhatott volna az úthengerről, ha látja, hogy nagy a baj. De nem tette. Sokak szerint Arató Mihály hengergépész szándékosan maga kormányozta bele az úthengert és a vontatmányt a szakadékba. Beleunt a „bodega”-ként emlegetett lakókocsiba is, a „lepratelep”-be is, belefáradt az egész életébe és így, valódi gépészként lépett ki belőle.

Az eset kapcsán még az ÁVH – Államvédelmi Hatóság - is nyomozni kezdett. A szocializmus építése során egy munkásember ártatlanul életét vesztette, meg a társadalmi tulajdonban is súlyos károk keletkeztek, a „fokozódó osztályharc” közben, meg az „élesedő nemzetközi helyzetben”, a hazai közvéleményt is nyugtalaníthatta volna egy ilyen eset. Az állandó ellenségkeresés időszakában a megfogalmazott alapgyanú szerint fenn állt a szabotázs elkövetésének a lehetősége is. Megállapították, hogy az úthenger néhány hónappal korábban a központi gépjavítóban nagyjavításon volt. A minden alapot nélkülöző gyanúsítgatás szerint nem volt kizárható, hogy ott és akkor machináltak valamit az úthengeren ellenséges elemek, kifejezetten ártó szándékkal. Az ÁVH kiszállt az üzembe és azonnal őrizetbe vettek egy sváb művezetőt, aki mellesleg részt vett a Szovjetunió elleni háborúban. Ez pedig nem volt más, mint Schneider Ferenc. Ugyanerre a sorsra jutott egy volt horthysta tiszthelyettes, egy volt nyugatos majd b-listázott vasúti tiszt, mellesleg a „felszabadulás előtt” a Nyilaskeresztes Párt tagja, és egy leventeoktatás miatt kirúgott egykori tanító, mindhároman átképzős gépszerelők. Azzal senki sem törődött, hogy az úthengerfelújításhoz egyiknek sem volt közvetlenül semmi köze. Míként azt is figyelmen kívül hagyták, hogy az úthenger kormány szerkezete és a fékrendszere, még a baleset után is, tökéletesen működőképes állapotban volt.

Mindegyiküket gyanúsítottként hallgatták ki, ami akkoriban azt jelentette, hogy néhány pofon is el-elcsattant a nem tetsző válaszok esetén. Végül ennél sokkal jelentősebb, átpolitizálhatóbb ügyek letolták a napirendről az úthengeres történetét és a nyomozást bűncselekmény hiányában lezárták. A gyanúsítottakat titoktartási nyilatkozat vétele után szabadlábra helyezték. Valamennyien írásban vállalták, hogy az ÁVH-n történekről soha senkinek egyetlen szót sem szólnak, mert ha igen akkor államtitoksértést követnek el, amit 10 év börtön alatt aligha úsznak meg. Egyedül Schneider Franyónak nem kellett titoktartási nyilatkozatot írni, viszont őt nem is helyezték szabadlábra. A központi gépjavítóban arra gondoltak, hogy a Franyót csak azért nem engedték még el, mert ő művezető, az ügye vizsgálata is talán tovább tart. De nem jól gondolták.

Már több mint egy hét, talán tíz nap is eltelt az úthengeres ügy lezárása után, de Schneider Franyó még mindig az ÁVH őrizetében volt. Közben nem vitték egyetlen kihallgatásra sem, hozzá sem szólt senki. A fogsághoz szokott ember nyugalmával várta

a fejleményeket. Egy napon jött érte egy foglár. Kezére bilincset rakott és a vezetősíjzon egy irodába vitte. Beléptekor a helyiségben semmi különös nem tapasztalt. Az asztal és a székek itt is erősen le voltak csavarozva. Egyetlen fölösleges berendezési tárgy sem volt, amivel a kihallgatott a kihallgatóban vagy magában kárt tehetne. Az ablakon erős rács és nem az utcára nézett, hanem az udvari részre. Az őrléltette, majd a lábát hozzábilincselte a szék lábához, utána kézbilincset levette.

Franyó ült a széken, háttal az ajtónak. Hallotta, hogy bejött valaki, akinek a foglár jelentett.

- Főhadnagy elvtárs jelentem, parancsára az őrizettest előállítottam.
- Rendben, kint a folyosón várjon.

A főhadnagy az íróasztal másik oldalához ment, majd leülve szembefordult Franyóval, aki a meglepetéstől majdnem leesett a székről. A főhadnagy nem volt más, mint Fűredvári Ákos, aki a legutóbbi találkozásukkor a Szovjetunióban még az NKVD hadnagya volt.

- Megismer Schnájder? Meglepődött, hogy itt lát? Ne csodálkozzon! Tanulja meg, hogy mi mindenhol ott vagyunk és mindenre figyelünk.
- Megismerem főhadnagy úr, de meglepődni olyan nagyon nem lepődök meg, mert én már annyi mindenben keresztül mentem, hogy szinte semmin sem csodálkozom. De engedjen meg egy kérést. Már ha én, az én helyzetemben, egyáltalán kérhetek.
- Tudja mit? Lásza meg, hogy kivel van dolga és én nem vagyok haragtartó. Pedig lehetnek a legutóbbi elzárkózó magatartása miatt. Na, kérdezzen, vagy kérjen.
- Ha lehetséges szólítson a nevemen Schneidernek és ne pedig Schnájdernek.
- Lehetségesnek lehetséges lenne, de én dafke sem szólítom magát a rendes nevén. Megengedem magamnak azt a kiváltságot, hogy úgy szólítom, ahogy akarom. Márpedig maga nekem Schnájder marad és kész.
- Legyen meg az akarata. Nekem mindegy.
- De, beszéljessünk. Mi van mostanában magával?
- Főhadnagy elvtárs ...
- Nana! Az őrizeteseznek főhadnagy úr vagyok. Ezt jól jegyezze meg. Mert ez meg nekem nem mindegy!
- Jól van főhadnagy úr. Bocsánat a tévedésért. Kérdésre a válaszom az, hogy én mostanság jól lennék, építeném a szocializmust, de már hetek óta maguk ebben akadályoznak. Itt őrizgetnek, kivonnak a termelőmunkából, pedig semmit nem követtem el.
- Az lehet, hogy nem követett el semmit, de az is lehet, hogy elkövetett, csak még nem jutott el gondolatban odáig, hogy azt be kellene ismerni. Egy ilyen mocskos fasiszta, mint maga mindenre képes, bármikor gondol egyet és elkövet valami aljasságot népi demokráciánk ellen. Amíg pedig itt van vendégségben nálunk, biztosan nem követ el semmi gazemberséget. Tudja mi ez?
- Nem.
- Ez a prevenció. Érti? A prevenció!
- Nem nagyon számít az, hogy én mit értek és mit nem. Csak az számít, hogy meddig tartanak még itt?
- Na, ez az Schnájder! Ez a lényeg! Ez az, ami csak magától függ! Addig lesz itt, amíg alá nem ír!

- Mit kellene aláírnom főhadnagy úr? A jegyzőkönyveket mind aláírtam. Mit kellene még aláírnom? Valami beismerő vallomást arról, amit el sem követtem?
- Nem Schnájder! Magának már nem kell semmit beismerni. Magának azt kell aláírni, hogy együttműködik velünk.
- Jaj, Istenem! Hát még mindig itt tartunk. Már a ruszki tisztnek és magának is megmondtam, remélem érthetően, hogy nem írok alá semmit, ami által spiclit csinálnának belőlem.
- Először is az a tiszt nem ruszki volt, hanem egy szovjet elvtárs. Másodszor hamarosan rá fog jönni, hogy más világot élünk most, mint amikor a legutolsó találkozásunk volt. Schnájder, akkor maga egy nyomorúságos hadifogoly volt és nem volt jószerivel semmi veszténivalója. De most már van veszténivalója. Schnájder!
- Árulja már el főhadnagy úr, hogy mit veszíthetek én mostanság. Már mindent elvesztettem, ami számomra kedves és szerethető volt.
- Elárulom Schnájder! Akár az életét is elvesztheti. Ostoba dolog lenne, ha már megúsza a háború poklát, most dobna föl a bakancsát, valami ostoba önértéskedés miatt, most amikor béke van.
- Főhadnagy úr! Maga szerint béke van? Az ország vezetői nem ezt mondják. Állandóan riogatnak bennünket, hogy a déli határainkon, a szögesdróton, meg az aknamezőn túl ugrásra készen áll az ellenség, hogy elfoglalja szocialista hazánkat, rabságba, az imperializmus igájába hajtsa szabadságszerető népünket. Títoval, az imperialisták láncos kuttyájával ki riogat bennünket? Meg azzal, hogy a nyakunkon a harmadik világháború. Ez lenne itt a béke?
- Na, ne dumáljon mellé! Térjünk a tárgyra Schnájder! A kérdés az, hogy vállal-e az államvédelmi szolgálattal titkos együttműködést, vagy nem? Ne szarakodjunk! Jól gondolja meg, hogy mit válaszol! Vigyázzon, mert nagyon megbánhatja, ha nem jól válaszol.
- Főhadnagy úr! Nincs nekem min gondolkodnom. Maga a bűdös rohadt életben nem fog besúgót csinálni belőlem. Ezt meg maga jegyezze jól meg. Nem írok alá semmit! Ez a válaszom!
- Schnájder, kurvára ráfázik maga ezért a válaszáért. De majd ne engem okoljon, hanem saját magát. Az „igen” és a „nem” közül végül az „igen”-t fogja választani. Garantálom, hogy így lesz.

A főhadnagy fölkel az asztaltól, rá se nézett Schneider Franyóra. Az ajtóhoz ment és kiszólt a foglárnak, hogy viheti, le az alagsorba. Amikor a foglár kivezette ismét a kezén a bilincsel, már az ajtónál álltak, amikor a főhadnagy még utána szólt a foglárnak:

- Az elvtársaknak mondja meg, hogy „igen” vagy „nem”.
- Értettem. Átadom.

A kihallgató szoba szintjéről lifttel mentek lefelé. Amikor leértek a pincébe az ottani rosszul megvilágított folyosóról egy üres, teljesen ablaktalan helyiségbe terelte be kísérője Schneider Franyót. A mennyezeten egy vasráccsal védett lámpa világított, amelynek kapcsolója is a helyiségen kívül volt. A foglár levette a bilincseket és magára hagyta az őrizettest. Kívülről rázárta az ajtót. Franyó először azt hitte, hogy ez valami magánzárka. Hamarosan kiderült, hogy nem az. Kattant a kulcs a zárban, az ajtó kinyílt.

és négy jól megtermett férfi jött be rajta. Inkább valamiféle munkaruhának nézett ki a viseletük, mint egyenruhának. Mindegyik kezében valami ütőszerszám volt. Körbeállták Franyót és az egyik ekkor megszólalt:

- *A kezelés alatt csak akkor szólaljon meg, ha azt üzeni a főhadnagy elvtársnak, hogy „igen”. Más bennünket semmi nem érdekel. Ordíthat, úgy ahogy csak akar, úgyse hallja itten senki. Na rajta!*

Az utolsó szó, mondhatni úgy is, hogy a vezényszó után mind a négyen nekiestek. Ütöttek, rúgták, taposták, ahol éppen érték. Schneider Franyó ösztönösen próbált védekezni, a fejét igyekezett óvni, a földön fekve minél kisebbre összehúzódkodott, hogy legalább a hasát ne érje rúgás. A négy pribék mindent beleadott. Franyó hamarosan érezte, hogy már több helyen vérzik. Az egyik karját már alig bírta emelni. Rövidesen rádöbrent, hogy ha ezek akarják tényleg akár agyon is verheti. Mint mindig, ha nagy bajban volt, a hitébe kapaszkodott. Eddig sem nem jajgatott, sem nem ordított, most pedig magában az ütlegetés közben fohászkodni kezdett.

- *Uram, Jézusom! Te ártatlanul a mi bűneink megváltásáért szenvedted el a bántalmazásokat, a korbácsolást, a hatalmas nehéz kereszt cipelését és magát a kínkeserves kereszthalál. Köszönöm, hogy egy kicsit belekóstolhatok abba, hogy Neked milyen szenvedést kellett kiállnod értünk, bűnös emberekért. Adj nekem erőt, hogy elviseljem ezt a megpróbáltatást, vagy ha bűneimért mérted ezt ki rám, akkor a büntetést. Segíts Uram, hogy kiálljam a próbát, ne inogjak meg, a sorsommal kapcsolatban pedig legyen meg a Te áldott drága szent akaratom.*

Amikor végére ért az előbbi gondolatmenetnek, váratlanul kiegyenesedett és a szemébe nézett az egyik hozzá legközelebb álló pribéknek. Hangosan a szemébe kiáltotta:

- *Üssetek, rugdossatok, úgyis csak az történhet, amit Isten akar!*

Ekkor hátulról egy hatalmas ütést mértek a fejére. Elkezdett az egész helyiség forogni vele, majd előrebukott. Amikor a földön feküdt, az egyik bántalmazója ormótlan nagy csizmájával szájba rúgta. Ekkor elvesztette az eszméletét. Valahonnan hoztak egy vödör vizet és felloccsolták. Amikor úgy-ahogy észhez tért, valamelyik smasszer hátulról megtámogatta, felültették. Odahajolt hozzá az egyik egészen közel az arcához.

- *A főhadnagy elvtárs kérdezi, hogy „igen” vagy „nem”?*

Schneider Franyó megpróbált válaszolni, de a szétrúgott száját nem tudta mozgatni. Csak jelezni volt képes a fejét jobbra balra fordítva, hogy „nem”. Ekkor ismét kapott hátulról egy hatalmas ütést. Az eszméletét azonnal elvesztette. Azt már nem érezte, hogy ezt követően mit csináltak vele. Egy darabig még rugdosták, taposták a földön fekve, de nem mozdult, nem reagált. Megpróbálták újból felloccsolni, de ekkor már nem sikerült. A „kezelést” befejezve, megfogták a két lábánál és a földön áthúzták, úgy ahogy volt véresen és csurom vizesen egy másik pincesori cellába. Belökték és ott hagyták a kövezeten. Közben hangosan káromkodtak, hogy ez a rohadt fasiszta összevérezte az egész folyosót.

Schneider Franyó eszméletlen volt. Amikor kezdett magához térni, fogalma sem volt, hogy mióta fekszik ott a kövön. Arra eszmélt, hogy borzalmasan fázik, szinte minden porcikájában remegett, ami sokkal inkább hidegrázás lehetett. Megmozdulni sem tudott.

A helyiség olyan sötét volt, hogy semmit nem lehetett látni, bár abban sem volt hogy egyáltalán lát a szemével. A bal kezét mozdítani sem tudta. A jobbkezét pintotta, hogy valami kövezeten fekszik. Úgy érezte, hogy az élete végéhez közeledik. Egyszer valakitől hallotta, hogy mielőtt valaki meghal, mint valami filmben lepi előtte az élete legfontosabb eseményei. Most vele is ez történt. Látta magát egész gyerekként az ópapa használaton kívüli kovácsműhelyében egy sámlin állni és kovácsolni a pácsával egy kopott lópatkót kovácsolt. Majd bevillant egy kép a kakasfalvi állatkereskedésben, ahol egy gyönyörű szőke lánytól vett búcsút s fogadtak örök hűséget egymásnak. Majd látta magát a Fűredvári hadnagy és Fűredvári hadnagy az első találkozásukkor a parancsok között. Majd saját magát látta, amint rohan el Németh Janiék portájától. Úgy érezte, hogy a „lepratelepen” hallgatja az öreg hengergépész történetét. Majd ismét meglátta magát a Fűredvári Ákos főhadnagyi egyenruhában és kérdezi: „igen” vagy „nem”?

Egyszer valami nagyon gyenge világosságot vett észre, meg egyben azt is, hogy a szemével, a látásával nincs valami rendben. Majd nyílt az ajtó és belépett valaki. Ismeretlen odalépett mellé és a lábával elkezdte lökdösni, figyelve a reakcióit. Úgy tett, mintha nem érezte volna semmit. Erre a jövevény távozott, nem csak be, hanem de hallhatóan rá is zárta az ajtót. A mennyezeti gyenge kis lámpa azonban továbbra is világított. Megpróbált fektében körülnézni, de a legkisebb mozdulat is nagy fáradtságot okozott. Néhány perc múlva ismét kinyílt az ajtó, de ekkor többen, ketten, de lehet három is jöttek be rajta. Két sötét ruhás volt és egy világos, talán fehér köpenyes. Utóbbi letérdelt Franyó mellé és a csuklóját fogdosta, meg a nyakát, majd hamarosan valami hideget érzett a mellkasán. Arra gondolt, hogy valami orvosfelét hívtak. Jól gondolta. A pribékek azt hitték, hogy haldoklik, vagy már talán nem is él. Elgondolkozott a gyakorlatukban hogy az általuk alkalmazott „kezelés” halállal végződött. Franyó szélzettségüket is elég távolinak érezte, de azért hallotta, értette.

- *Na, mi van doki? Kifingott?*
- *Ezt bizony jól elintézték! Ki rendelte el a megveretését?*
- *Fűredvári főhadnagy elvtárs parancsára történt a „kezelés”.*
- *Sejthettem volna. Ennek az a mániája, hogy aki a keze ügyébe kerül, azt megvertem, ha kel, ha nem. Azt hiszi, hogy még most is a tovarisoknál van. Bár én meg takarítsak utána, mossam ki a szarból.*
- *Mé kell kimosni?*
- *Mert minden ilyen haláleset, még ha házon belüli is történik, valamilyen okot kell magyarázni, le kell dokumentálni, papírozni. Mikor, miért, mi okozta, meg az illető, meg ilyesmi. Persze az a papír sok mindent elbír, de csak akkor találni és le kell írni, na meg persze aláírni. Az igazságot nem lehet írni, csak agyonverték.*
- *Meghalt?*
- *Még nem, de igen jó úton halad arra felé, mondhatnám azt is, hogy elhalhat a menetben.*
- *Tán adni kéne még neki, hátha fölgyorsulna a menetelése.*
- *Ahhoz értenének. Nyomorékká vernek embereket, meg a halálukat okozza, az a marha orvos kimagyarázza. Mit kellett volna kivenni ebből a nyomorból? Mert, hogy nem sikerült azt látom. Ha sikerült volna, nincs ilyen állapot.*
- *Hát az, hogy „igen” vagy „nem”.*

- Azért kellett félig, majdnem egészen agyonverni, hogy „igen”-t mondjon?
- Azért.
- Szomorú, hogy még mindig itt tartanak, ezen a szinten. Hiába, na, ha ésszel nem megy, csak erővel lehet. Fűredvári elvtárs soha nem az eszéről volt híres. Egy kicsit képezhetné magát szakmailag is, nem mindig csak a politikai iskolázottság szükségességének hangoztatása. Meg elléphetne az NKVD-s szintről, mert nem lesz ennek jó vége.
- Mér?
- Mert az ilyesminek soha nincs jó vége. Mi is fölakasztgattuk a nyilas pribékeket. Tudja, hogy hány akasztásnál voltam én kirendelt orvos? Már össze se tudnám számolni. Ha pedig a gyakorlatban valami nem úgy sülné el a mi proletárdiktatúránkkal, miként azt az elméletben kitalálták, akkor majd bizony bennünket fognak aggatni egymás mellé, de lehet, hogy nem is a bitón, hanem a lámpavasakra, meg az útszéli fákra.
- Van itt erő dokikám! Nem féltem én a mi hatalmunkat.
- Elvtikém! Ahol egy nyomorult fogvatartottat hároman, vagy négyen agyon vernek, ott van erő. De az bizony nem az egységes erő jele, amikor a hatalom gyakorlói egymást nyírják ki, mi több akasztgatják föl. Már pedig az osztályellenség aprítása mellett évek óta már ez is folyamatban van. Verték maguk már meg kommunistát?
- Vertünk, ha monták.
- Valami főgőréfélét is gyepáltak.
- Azt is.
- Na, látja. Az is lehet, hogy holnap itt maguk engem fognak agyonverni valamilyen kitalált ok miatt. De holnapután meg lehet, hogy majd maguk következnek.
- Csak tán nem?
- Péter Gábor altábornagynak, a nagyfőnöknek a helyettesét kik verték agyon? Talán nem a saját beosztottjai?
- Végül is azok. De nem mi, hanem a másik brigád.
- Na, látja, ilyen lett ez a mi új világunk. Soha nem jó az, ha egyetlen személy kezébe túlzóan nagy hatalom összpontosul, amikor egy ember minden kontroll nélkül dönthet bármilyen kérdésben. Ez nem csak nem jó, de ez egyenesen veszélyes. Még a diktatúrában is. Mert ha netán az önkormányt is elveszíti, az már elmebeteg eset lehet. Nekem hihetnek, elég sokat látott orvos vagyok, tapasztaltam már néhány furcsaságot életemben.
- Doki! Nem fél ilyeneket beszélni?
- Nem félek. Mint mondtam, én már azon se csodálkoznék, ha egyszer engem veretnének magukkal agyon.
- Dehogyan vernék.
- De vernének! Parancsot kapnának és vernének. Mert ha nem vernének, másnap maguk következnenek. Mi a hatalom kiszolgálói vagyunk, de egyben veszélyesek is vagyunk rájuk, mert sok mocskukat ismerjük. Nézzenek csak egy kicsit körül. A mi fajtánk furcsa módon soha nem hosszú életű. Félnék tőlünk, félnék, hogy nem tartjuk a pofánkat, és ha más nem, az utókor megismeri az aljasságukat. Ezért egy idő után a mi szintünkről mind félre leszünk állítva. Le leszünk cserélve, de úgy ám, hogy örökre el is legyünk hallgattatva.

- Akkó meg abba kéne hagyni.
- Nem lehet. Ebből nem lehet kiszállni. Ezért nem félek én már semmitől, mert mindent átgondoltam, mindent számításba vettem és mindennel leszámtam. Ezzel a nyomorulttal is szívesen helyet cserélnék. Látják, ez már jószíval túl van mindenben. Már nem érez semmit. Ha itt maradna, szépen fájdalomtól mentesen, önkívületi állapotban átszenderülne a túlvilágra. Már ha van túlvilág?
- Ennek van. Hívó ember lenne tán.
- Tudják mi az érdekes?
- Mi?
- Az, hogy itt állunk egy haldokló mellett és eljutottunk ahhoz a kérdéshez, hogy van-e túlvilág, vagy nincs túlvilág. Mi ateisták, meg materialisták azt állítjuk, hogy a halál után nincs semmi, főleg nem túlvilág. Ez itt azt hiszi, hogy van valami odaát, nem is egyféle, hanem van egy a jóknak és egy a gonoszoknak. Mi van, ha meghal? Ha nekünk van igazunk, akkor belehull a nagy semmibe és kész. Ha neki van igaza, nyilván sok esélye van arra, hogy a jobbik oldalra kerül. Ha viszont mi meghalunk és jön a nagy materialista semmi, akkor azt kapjuk, amit vártunk. De mi van, ha mégis van túlvilág. Na, akkor mi jól pofára esünk, mert holt biztos, hogy a rosszabb sorsra jutunk. Nemrég volt itt egy pap. Járt az is itt a pincében. Kicsit rendbe kellett rakni utána. Engem küldtek hozzá. Beszélgettem vele. Azt is mondta, hogy a túlvilág léte az nem attól függ, hogy ki hisz benne és ki nem. Nem úgy van, hogy aki hisz benne annak van túlvilág, aki nem hisz benne, annak meg nincs.
- Én dokikám nem gondolok ilyesmikre. Teszem a dolgom. Nálam sokkal okosabbak mondják azt, hogy osztályharc van. Ha így van, hát harcolok. Volt, aki a fronton harcolt, én itt a pincében aprítom az osztályellenséget. Mer aki idekerül az ellenség. Na, de ezzel itten mi legyen dokikám?
- Tudják, mi legyen? Megpróbáljuk itt tartani. Majd azt írom a látleletre, hogy egy óvatlan pillanatban kiugrott az emeleti ablakon és összevágta magát. Máskor is írtam már ezt. Ha elhitték, elhitték, ha nem, hát nem.
- De doki, itt minden ablakon, még a folyosókon is rács van.
- Ki tudja azt? Mit gondol, majd valaki ellenőrzi?
- Biztosan nem.
- Megyek, iderendelem a saját mentőnket, meg intézkedem a kórházi elkülönítésről és őrzésről.

Schneider Franyót tehát mégsem engedték végig menni azon az úton, amelyen pedig már elindult. Kórházba szállították. A civil orvosok azzal vették át a sérültet, hogy az ÁVH-tól hozták, kiugrott egy emeleti ablakon. A közlést tudomásul vették. Azt azonban azonnal látták a sérülések sokaságából és milyenségéből, hogy egészen másról van szó. De ehhez viszont nekik nem volt semmi közük. A lehető legjobb tudásuk szerint látták el a sérültet. Szokatlan módon igen gondos ápolásban részesítették. Több műtétet hajtottak végre rajta. Jó két hétig eléggé válságos volt az állapota, utána lassan kezdett javulni. Ekkor már eldőlt, hogy életben marad. A tudata teljesen kitisztult, de mégis magába zárkózott, nem nagyon beszélt senkivel. Egy idő után az átvételek is eltűntek a kórterem közeléből. Egy délután civil ruhás államvédelmi tiszt látogatta meg. Figyelmeztette Schneider Franyót, hogy ami az ÁVH-n vele történt az a legszigorúbb államtitok, arról

soha, senkinek semmit el nem mondhat, mert ha ezt megtenné államtitoksértést követ el, ami akár 10 év börtönbezárást is eredményezhet.

Hónapokba telt, amíg munkaképes állapotba került. A munkahelyén nagy örömmel fogadták, hiszen hiányolták már nagyon a szakértelmét. Volt egy olyan érzése, hogy mindenki tudja, hogy távollétében hol járt s miért, de soha senki sem kérdezte, még csak nem is utaltak rá. Így ő sem hozta szóba. A titoktartással tehát így nem volt probléma. Ő maga azonban nem tudta elfelejteni a történeteket. A háború után azt hitte, hogy vele annál rosszabb már nem történhet, mint ami a fronton, meg a fogságban megesett. Lám, lett még rosszabb is! De ezt is kibírta, túlélte! Az Istenbe vetett hite még erősebb volt, mint korábban. A lelki békéje azonban súlyos csorbát szenvedett. Súlyos vétek, a gyűlölet bűne terhelte a lelkét. A gyóntató atyához fordult segítségért, mert ugyan meggyóna a bűnt, de képtelen volt megbánni, márpedig a teljes és tökéletes bánatban benne kell lennie a megbocsájtásnak is. Tudta, hogy az isteni tanítás és elvárás szerint egy igazi kereszténynek szeretni kell a felebarátai mellett az ellenségeit is. Erre viszont képtelen volt. Féktelen gyűlöletet érzett a kommunistákkal szemben. Az ópapat is ártatlanul ölték meg ennek a gyalázatosan hazug eszmeiségnek a követői és vele is majdnem ez történt. Talán megértette volna, ha legalább ad rá valami okot. De vétlen, ártatlan volt! Azért kellett majdnem agyonverni, mert a hívó szóra azt merte mondani, hogy „nem”!

V.

MAGÁNÉLET

Miután szorgos munkával, sok spórolással elkészült a háza, egyre többet kezdett Schneider Franyó foglalkozni a családalapítás gondolatával, hiszen, mint többen is mondogatták neki, „*benne volt már a korban*”. A legnagyobb baj ebben a tekintetben az volt, hogy nem forgott olyan társaságban, sőt semmilyen társaságban nem forgott, ahol feleségnek valóval megismerkedhetett. Annak azért utólag örült, hogy az ávéhás kaland idején nem tartozott hozzá senki, akivel esetleg érzelmileg zsarolhatták volna. A munkahelyén sorakoztak bőven a jelentkezők, lányok, egyedül élő asszonyok, de idegenkedett a munkahelyi szerelmi viszonyoktól, legfőképpen az ilyen házasságoktól. Több olyan példa állt előtte, amelyek visszatartották az ilyen viszonyoktól.

Schneider Franyó örült, hogy végre rendeződött körülötte a helyzet. Nem zaklatták, nem piszkálták. Nyugodtan dolgozhatott és élhette a szolid kis életét. Azt sem nagyon bánta, hogy élete alakulása miatt nem tanulhatott tovább. Megtette ezt önképzéssel. Beiratkozott az Országos Műszaki Könyvtárba, ahonnan rendszeresen kölcsönzött ki könyveket, olyanokat, amelyek a szakmai érdeklődési körébe tartoztak, és amelyek a műszaki ismereteit gyarapították. Ezeket azonban nem csak igen figyelmesen elolvasa, szinte megtanulta, hanem az őt különösen érdeklő részekből gondosan jegyzeteket is készített magának. Ami pedig első sorban említésre méltó volt az ő esetében, hogy a műszaki érdeklődése mellett rendszeresen olvasta a hazai és külföldi szerzők, főleg klasszikusok szépirodalmi műveit is. Az újtásaiért kapott pénzekből a háza felépülése és berendezése után egyre több könyvet vásárolt. Néhány év alatt mennyiségileg is és tartalmilag is igen tiszteletet parancsoló kis házikönyvtára alakult ki. Amikor a munkahelyére utazott, vagy onnan haza felé, a villamoson is végig olvasott. Sajnálta volna a nem kis időt bámészkodással eltölteni. Hetenként, ritkábban kéthetenként, útba ejtett egy antikvárt, keresgélt a zsúfolt könyvespolcokon és szinte mindig két három könyv megvásárlása után távozott.

Az öreg antikváros üzletvezetővel, Schmuck Ottó bácsival jól össze is barátkozott, akinek legalább olyan hányatott sorsa volt, mint neki, csak más okból. Őt a származása miatt hurcolták el és tért vissza a háború után nagy szerencsével. Hamarosan kisegítő munkaező került az öreg mellé az üzletbe. Fiatal nő volt az új alkalmazott, az életkorát tekintve húszas éveinek a legvége felé járhatott. Az egyszerű munkahelyi öltözet, a kék köpeny sem tudta elrejteni a feltűnően formás, szinte már-már kifogástalan alakját, amire szép arc és gondozott modern frizura párosult. Bizony mindenkinek az volt a véleménye, hogy egy ilyen remek nő nem illik az öreg poros könyveket áruló bolt polcai elé. Ennek ellenére a nő ott volt, sőt láthatóan jól is érezte magát, és úgy tűnt nem is nagyon kívánczolt onnan elmenni. Schneider Franyó következő keresgélésekor Ottó bácsi nem mulasztotta el, hogy a legkedvesebb vevőjét be ne mutassa az új munkatársnak, aki igen kedvesen köszöntötte és a Lenkei Anikó nevet suttogta el.

Hazafelé Schneider Franyó hiába próbálta kivenni a fejéből az új ismerős képét. Minden erőlködése, eltökélt szándéka ellenére a formás feketehajú szépség képe újból és

újból előerőszakoskodott a háttérbe szorítottság homályából. Ez a helyzet nem változott másnap sem, harmadnap sem, utána sem. Franyó már azon törte a fejét, hogy a szokásától eltérően, benéz hamarabb az antikvárba egy kis böngészés, kutakodás céljából, s így újra láthatja a benne mély nyomokat hagyó szépséget, Lenkei Anikót. Önvizsgálatot tartva Franyó arra a megállapításra jutott, hogy olyan érzések kerítették a hatalmukba akarata ellenére, amilyenel Krausz Erzsike óta nem találkozott. Szinte megrémült ettől a felismeréstől. Megrettent egy újabb csalódás lehetőségétől. Hiába azonban a félelem, az óvatosság, szegény Franyó érezte, hogy elindult egy úton, amelyen ugyan még egy lépést sem tett, de biztosan tenni fog, és amely úton végig kell és végig fog menni, bármi lesz is a végeredmény. Már csak abban reménykedett, hogy talán Lenkei Anikó lesz az, aki lepattintja magáról és a közeledése előtt lehúzza a redőnyt, mint ahogy páran ezt már megtették vele. Tudta, tökéletesen tisztában volt azzal, hogy egy ilyen szépség nem arra született, hogy neki, a teljesen átlagos kinézetű melósnak, még ha már műszaki középvezető is, a párja legyen. Fel is tette néha a kérdést: „Édes Istenem! Ezzel a helyzettel vajon jutalmazni akarsz, vagy büntetni?”

Lenkei Anikó családi állapotát tekintve még hajadon volt. Korán érő típusnak tartották, s az is volt, aki az ártatlanságát már igen korán elveszítette, bár alighanem helyesebb az a kifejezés, hogy önszántából fölládozta a testi gyönyörökért cserébe. Az a fajta szépséges és kíváncsú virágszál volt, akit igen hamar leszakítanak a férfiak, akin sokaknak megakad a szeme, aki után a szembe jövők rendre visszafordulnak, hogy hátról is megszemléljék ringó-rengő, szinte táncot járó formáit, domborulatait. S az a fajta nő volt, aki a hódító szándékok elől csak ritkán tért ki, mi több kitárulkozva vágyott, várt azokra. Egyáltalán nem véletlen, hogy addigi élete során megfordult jó néhány férfi ágyában, de nem volt finnyás, és ha az örömszerzésre más körülmények között kerülhetett csak sor, azoktól sem riadt vissza. Talán a szerelmeskedésben mutatott túlzott jártassága és gátlásoktól mentessége volt az oka annak, hogy gyakran megkapta egy-egy általa komolyan vett partnerétől, hogy „szeretőnek osztályon felüli vagy, de feleségnek nem kellenél soha”. Pedig már ideje lett volna, hogy ne a lánykori nevén kelljen bemutatkoznia. Próbálkozott, de senki nem akadt horogra, aki elvette volna.

Az ő történetéhez hozzátartozik, hogy a háború végén a szülei menekülni kényszerültek. Az apja hivatásos katonatiszt volt, az anyja a tanárnői diplomáját a fiókban őrizgető tisztfeleség. A fővárosban laktak, apjának ott volt a szolgálati helye is. A harci cselekmények közeledtével az egyetlen lányukat, Anikót, elküldték egy vidéki kisvárosba a nagyszülőkhez, ami biztonságosabb helynek tűnt. Az apja nem csak felesküdt Szálasira, hanem valami szerepet is vállalt a nyilas uralom alatt. Ha nem szöknek meg, talán még ki is végezték volna a háború utáni leszámolás során. Nem volt más választása, menekülni kellett. Szinte az utolsó órákban indultak el a feleségével, amikor még a fővárost nem zárták teljesen körbe a szovjet csapatok. Elköszöntek a legszűkebb baráti társaságtól, egy-két igen távoli rokontól és útra keltek. Soha többé senki, semmiféle hírt nem hallott róluk. Ha élve átjutottak volna a szovjet vonalakon, biztosan kijutnak Ausztriába és onnan tovább. Ebben az esetben előbb vagy utóbb valami hír csak érkezik róluk. Nagy a valószínűsége azonban annak, hogy belekeveredtek valami harci cselekménybe és mindketten életüket veszítették.

Szülei eltűnése után Anikó véglegesen a nagyszüleinél maradt, akik a szűkös anyagi helyzetük ellenére a gimnáziumot elvégeztették vele. Utána állást kellett vállalnia, hiszen anyagi okok miatt a továbbtanulásának még a gondolata sem merülhetett fel.

A szülők híján a nagyszülők minden támasz nélkül maradtak. Anikó előbb könyvelő lett egy gyárban, majd egy hivatalban tisztviselő. A fizetése egyik helyen sem volt túl sok. Mint fiatal s igen csinos lány, ő is szeretett volna divatosan öltözködni, szórakozni, társaságban megfordulni, élni az életet. Ez azonban nem nagyon adatott meg neki. Megváltozott a helyzete, amikor a nagyszülei meghaltak, egyetlen év alatt mind a ketten. Ekkor megörökölte az apró, nem is túl jó állapotban levő házukat. Elhatározta, hogy eladja a házikót és a fővárosba költözik, talán kap valami kis lakást az örökségből.

Volt azonban a kisvárosból távozási szándékának más, meglehetősen nyomós oka is. A feltűnő szépségű Anikó ugyanis addigra már maga mögött tudott néhány elég botrányosan végződött szerelmi kalandot. Alkalmi partnerei, vagy rövidéletű kalandjai során soha nem volt tekintettel arra, hogy akivel kikezdett, vagy akinek a próbálkozásait szívesen fogadta, az éppenséggel nő, családost, vagy egyedül álló. Az előbbiekre való tekintettel Anikó hamarosan a kisváros hírhedt férjcsábásza lett, amit az asszonyságok, ifjabbak és középkorúak, egyáltalán nem néztek jó szemmel. Végül volt, vagy voltak, akik megüzenték neki, hogy ha nagyon gyorsan nem takarodik el a városból, megtalálják azt a bérberetvást, aki vállalkozik nem csak a pofikájának, hanem az egyéb ringatásra-himbálásra alkalmas testrészeinek is a cakkosra vagdalására. A fenyegetések hatására, s miután egy este valaki előlegként egy sötét utcán hazafelé menetben véresre pofoztatta, a legjobbnak látta, ha elkotródik a kisvárosból.

Budapesten azonban a rozoga kis ház árából önálló lakáshoz nem tudott hozzájutni. Csupán egy társbérletre futotta, ahol volt egy szobája, a konyha, fürdőszoba, stb. közös azzal a két gyereket nevelő családdal, akik a másik egyetlen szobát lakták. Ezek egyáltalán nem vették jó néven Anikónak a saját szobájában lebonyolított randevűit, különösen az ilyenkor onnan kiszűrődő félreérthetetlen hangokat. A társbérleti addig zaklatták és jelentgettek föl, amíg, az akkori gyakorlat szerint némi térítés ellenében át nem játszotta nekik a saját társbérleti szobáját és el nem költözött. Ki vett egy kis albérleti szobát egy idős néninél, akinek viszont kikötése volt, hogy férfi vendéget nem fogadhat. A főbérlet mamából azért volt annyi haszna, hogy beajánlotta az ismerőséhez, Schmuck Ottóhoz az antikvárba, segéderőnek.

Az első találkozás után Lenkei Anikó is egyre többet gondolt Schneider Ferire, akitől akkor még nem tudta, hogy az ismerősei leginkább Franyóként emlegetik és szólítják. Ottó bácsit alaposan ki is kérdezte az antikvár „kedves törzsvásárlójáról”. Az öreg ráérezett arra, hogy a két fiatal között talán még valami nexus ki is alakulhat, és ezért igyekezett minél kedvezőbb színben feltüntetni Franyót. Ennek érdekében nem nagyon kellett mást tennie, mint a valóságos helyzetet elmondani. Közölte Anikóval, hogy „Schneider úr” egyedül él, tudomása szerint még nem volt házas. Kiegyensúlyozott, józan ember, s ami a műszaki értelmiségek esetében akkoriban ritkaságszámba ment, érdeklődött a szépirodalom iránt is. Az anyagi helyzete rendezett, elég sokat költ könyvekre, van egy berendezett családi háza. Úgy tudja, hogy a munkahelyén megbecsülik, valami középvezető műszaki beosztásban van, mindig valami új műszaki megoldáson töri a fejét. Az öreg Ottó bácsi azt is elmondta, hogy nem tud Schneider Feri komolynak számító szerelmi kapcsolatáról és a félreértések elkerülése érdekében sokat sejtetően azt is hozzátette, hogy a Franyó kizárólag a nőkhez vonzódik.

A hallottak alapján Lenkei Anikóban egyre határozottabbá vált az az elhatározás és vélemény, hogy ez a Schneider Feri lehetne az a férfi, aki mellett biztonságban érezhetné magát, aki akár az egyetlen gyermekének az apja is lehetne. Mivel Anikó egyke volt, ő

is csak egyetlen gyermekben gondolkodott. Mindeközben azt is számításba vette, hogy Schneider Feri nem az a férfi, akitől kifejezetten felforr a vére, s akiért bármilyen ostobaságra képes lenne, csak megkaphassa. Ilyenekből viszont már volt neki bőségesen, s hová jutott? Az albérletbe, meg a poros antikvárba.

Talán még egy hét sem nagyon telt el, amikor Schneider Franyó újból „betévedt” az antikvárba. Ottó bácsi, mint üzletvezető, valami megunt könyveket bevitt eladóval volt elfoglalva. Ezt az alkalmat és lehetőséget Anikó azonnal kihasználta és természetesen azonnal állt a „kedves vevő” szolgálatára.

- *Isten hozta kedves Feri! Segíthetek valamiben?*

Már a köszöntés sem volt véletlen. Anikó addigra azt is megtudta Ottó bácsitól, hogy a Schneider Franyó „templomba járó ember”, aki a hitét az akkori kommunista diktatúrában, sőt annak még a legsötétebb éveiben is megtartotta, nyíltan gyakorolta. Ez a körülmény persze egy kicsit gondolkodóba ejtette Anikót, hiszen ilyen pasással addig még nem nagyon volt dolga, majd arra a végső megállapodásra jutott önmagával, hogy az akkori terveibe talán éppen egy ilyen fazon fér és illik bele leginkább. Anikó köszöntésén Franyó is meglepődött, s volt olyan naiv, hogy ezen még jobban belelkesedett.

- *Kezeit csókolom kedves Anikó! Ez aztán a megkülönböztetett fogadtatás.*

Anikó taktikusan egy kissé visszavett a tempóból.

- *Kérem szépen, mindent a vevőért! Konkrétan keres valamit, vagy csak bogarászni jött, hátha talál valamit, ami érdekli?*

- *Őszintén szólva csak erre jártam, s mivel így munkaidő után időm az rengeteg van, gondoltam benézek, hátha hozott be valaki valamit, ami engem érdekelhet.*

- *Nem kellene sietni haza a családhoz?*

- *Nem kell, mert nekem nincs családom, nekem nincs senkim, várni sem vár rám senki. Tudja kedves Anikó a háború alaposan elrendezte, a lényegét tekintve helyrehozhatatlanul tönkretette, az én életemet.*

- *Ne mondjon ilyet! Nincs olyan, amit valahogy helyre ne lehetne hozni. Soha sem szabad feladni. Engem sem kényeztetett el az eddigi életem. A háború vége felé a szüleim itt hagytak, máig sem tudom, hogy mi lett velük. A nagyszüleim neveltek tovább és járattak iskolába, de nagyon hamar egymás után ők is elmentek örökre. Itt maradtam egy száll magamban, úgy, mint maga. Igen rosszkor születünk mi, kedves Feri. De, erről viszont nem mi tehetünk. Mivel tölti a szabad idejét az olvasgatáson kívül? Mert a vásárlásaiból látom, hogy olvasni azt nagyon szerethet.*

- *Mivel egyedül élek vezetem a nagyon visszafogott háztartást, mosok, vasalok, ha kell, takarítok. Néha egy kis ennivalót is kotyvasztok. Az udvarban és a kertben is van mindig tennivaló. Ha pedig ráérek, tanulgatok. Képezem magam műszaki témákban, meg nyelvet is tanulgatok, de csak úgy otthon a német mellé egy kis angolt, már amennyire lehet könyvekből, meg lemezeiről. Mindenki azt mondogatja, van, aki irigykedve, hogy milyen jó nekem, hiszen se kutyám, se macskám. Közben az az igazság, hogy nem is olyan nagyon jó ez.*

- *Bizony nem! Nekem van egy nagyon jó kis albérletem egy idős néninél, akivel tűrhető egyetértésben éldegélünk egymás mellett. A legfontosabb, hogy nem kér sok lakbért, mert neki is jó, hogy nincs egyedül a lakásban. A lánya férjhez ment*

néhány éve, annak a szobáját adta ki nekem. A lánya és annak családja, a férj és egy unoka, Vecsésen laknak, odavalósi a vő, van egy saját házuk. Csak elég ritkán jönnek a mamához látogatóba.

- *Még szerencsés az albérlettel. Én a hadifogság után munkásszállón kezdtem, amiről akár egy rémregényt is lehetne írni. A melósok is csak úgy emlegették a Révai utcai munkásszállót, hogy „lepratelep”. Borzalmas állapotok voltak ott. Bizonyos szempontból még a hadifogolytábornál is rosszabb volt. Na, de nem tartom föl, megyek a polcok közé kotorászni, hátha találok valamit.*

- *Nem tart föl, látja vevő magán kívül nincs egy se. Ottó bácsi is lassan befejezi a vételezést. Csoda, hogy megtűrnek kettőnket ebben a kis boltban. Talán csak annak köszönhetjük, hogy veszünk is és eladunk is. Keresgéljen csak figyelmesen. Ha talál valamit, ami megtetszik, tegye félre. Ha túllépné a most vásárlásra szánt keretet, a kiválasztott könyveket majd félretesszük ide a pult alá magának és legközelebb kifizetheti őket, másnak nem adjuk oda.*

Franyó bizonyára nem véletlenül úgy alakította a válogatást, hogy több könyvet vett le a polcokról, mint amennyit az akkori vásárlására költeni akart. Meg is kérte Anikót, meg az addigra már előkerülő Ottó bácsit is, hogy a kiválasztott, de ki nem fizetett könyveket nem raknák-e félre neki, néhány nap múlva majd bejönne értük. Persze, hogy félretették. Azon a napon nem csupán a megvásárolt könyvek miatt távozott az antikvárból boldogan és reményekkel telve.

Néhány nap múlva be is ment az antikvárba, hogy a félretett könyveket kifizesse és elhozza. Akkor Ottó bácsi állodogált a pultban.

- *Üdvözlöm Ferikém! Jött a könyvekért?*

- *Jónapot Ottó bátyám! Jöttem, hogy fizessek és vigyem haza a szerzeményeimet. Annyi lesz már a könyv otthon, hogy be kell szereznem valami új polcot, amire rakhatom.*

- *Ne haragudjon Ferikém, de nekem sürgősen egy kimutatást kell készítenem a központunk számára az elmúlt hónap forgalmáról. Anikó majd elintézi a maga könyveit. Anikó! Vevő érkezett!*

Annyira azért nem volt ostoba Franyó, hogy ne látott volna át Ottó bácsi kifáradási szándékán. Egyedül akarta hagyni Anikóval, aki máris érkezett a raktár felől. Csinos volt, mint mindig. Megvillantak szemében az öröm fényei, amikor Franyót meglátta.

- *Jónapot kedves Feri!*

- *Kezeit csókolom Anikó!*

- *Jött a könyvekért? Itt vannak a pult alatt előkészítve. Mást most nem keresgél?*

- *Most nem, csak ezekért a félrerakottakért jöttem.*

Franyó ekkor gondolt egy tőle szokatlanul merészet, és az előbbi mondatához még hozzátette:

- *Meg azért is jöttem, hogy lássak a héten is valami szépet.*

- *Szépet? Itt? Mi szép van itt a használt, kopottas könyvek között?*

- *Nem mi, hanem ki.*

- *Kíváncsivá tesz.*

- *Maga a legszebb, de nem csak ebben a boltban, hanem talán az egész kerületben.*

- *Ne túlozzon Feri! Ha olyan szép lennék, a belvárosban dolgoznék valami előkelő üzletben, nem itt ebben az eldugott antikvárban.*
- *Pedig maga nagyon szép Anikó! Jelentéktelen kis emberként ezt én minden különösebb kockázattól mentesen állíthatom.*
- *Miféle kockázatról beszél?*
- *Hát arról, hogy ha valami snájdig ifjú mondaná, még udvarlásnak is gondolhatná. De ugye tőlem, aligha.*
- *Ezt bizony igen sajnálom és sérelmezem, mert valamiféle udvarlásfélét magától is szívesen vennék. Amit mondott, abból is látszik, hogy magának Feri mi a legnagyobb baja. Nincs kellő önbizalma. Talán még valamiféle gátlások is működhetnek magában, melyek csalódásból, esetleg csalódások sorozatából következhetnek. Tessék egy kicsit rátartibbnak lenni! Legyen már tisztában a saját értékeivel!*
- *Túlbecsül maga engem Anikó! A tartózkodásom, meg óvatosságom pedig annak tulajdonítható, hogy eddigi rövid életemben átestem annyi megpróbáltatáson, hogy két embernek a hosszú életére is elegendő lenne. De nem untatom a sanyarú sorsommal, keserveimmel. Néha azon kapom magam, hogy az állatokat mintha többre becsülném, mint egyes embereket. Már gondolkodtam is azon, hogy magamhoz kellene vennem egy hozzám hasonló kiveri kutyát. Jól ellenne az udvarban. Lenne valaki, aki vigyázna a házra, meg örülne nekem a hazatértemkor.*
- *Ezen igen könnyű segíteni. Marika néninek, a szállásadó néninek a lányáéknál vannak kiskutyák. Másfél-két hónaposak lehetnek, elvihető korban vannak. Két fiú és két lány közül lehet választani. Bárki ingyen elviheti őket. Keverék kutyák, de állítólag nagyon aranyosak, erősek, életrevalók, virgoncok. Ha akar, biztosan kaphatna belőlük egyet. Gondolkodjon, és ha úgy dönt, hogy kell egy kiskutya, telefonon hívjon fel itt a boltban, tudja a számunkat. Szombaton akár ki is mehetünk vonattal Vecsésre megnézni a kutyusokat, és ha valamelyik megtetszik, el is hozhatjuk.*

Amikor Franyó aznap az antikvárból távozott, már egészen biztos volt abban, hogy a szombati napot Anikóval fogja tölteni. Eltervezte, hogy kiutaznak Vecsésre, valahol megebédelnek, közben jól elbeszélgetnek, sétálgatnak egyet, majd délután elmennek kutyanevelőbe. Abban még nem volt teljesen biztos, hogy kutyával, vagy kutya nélkül térnek vissza. A kutyás hazautazásnak meglelt volna az az előnye, hogy megkérhette volna Anikót, hogy együtt vigyék el a házához a kutyust és akkor tovább együtt lehetnének, tovább ismerkedhetnének.

Az egyik estét Franyó azzal töltötte, hogy egy papírlapot elő véve elkezdte felfrogtatni azokat az érveket, körülményeket, amelyek alapján érdemes lehet az Anikóval való kapcsolat további forszírozása, majd az ennek éppen ellenható tényezőket is számba vette. A végeredmény az lett, hogy ilyen tárgyilagos összevetésre ő alkalmatlan, túlzottan is elfogult az életébe szinte váratlanul berobban Anikóval kapcsolatban. Ebből pedig azt a következtetést vonta le, hogy minden bizonnyal szerelmes, életében immár másodszor is szerelmes. Ez egyben óvatosságra is inthette volna, hiszen előző esetben nagyon ráfeszített a szerelemre. De az óvatosság olyan messze volt akkor Franyótól, mint az Ural Kakasfalvától.

Már a következő napon telefonált Franyó az antikvárhoz. Tudatta Anikóval, hogy döntött és kell neki a kutyuska. Ha még alkalmas a szombati nap, akkor elmehetnének Vecsésre és elhozhatnák a kutyakölyköket. Már persze, ha Anikónak is jó, nincs más prog-

ramja és egyáltalán van kedve vele tartani. Anikónak természetesen nagyon is a kedvére való volt egy ilyen kirándulás. Meg is beszélték a találkozás időpontját az állomás és délelőtt elutaztak Vecsésre. Sétálgattak a településen, ahol ugyan nem sok látnivaló akadt, de Franyó igen jól érezte magát, egyrészt mert Anikóval volt, másrészt mert hamar kiderült, hogy egy sváb településre mentek. Beszélgettek, ismerkedtek. Ebédelni beültek egy útjukba eső valódi vidéki vendéglőbe, majd elmentek kölyökkutya nézőbe. A megadott címre érve kiderült, hogy két kiskutyát már mások elvittek és csak egy lány és egy fiú maradt. Mivel Franyó mindenképpen fiúkutyát szeretett volna, választási lehetőség már nem volt.

A lány kutyuska, amikor az idegeneket meglátta, elmenekült egy farakás alá. A fiúkutya koromfekete kis gömböc volt, gyönyörű fényes bundáscskával, csillogó szemecskéikkel, tűzpiros nyelvecskével és hófehér fogakkal. Kezdetben morogva néha a hangját próbálgatva, ugatva védte a területet, amikor azonban a pillantása találkozott Franyóéval, egyből megváltozott. Abbahagyta a morgolódást, fejét jobbra-balra csóválva, valami egészen furcsa hangot hallatva ásitott egy hatalmasat, majd hízelegve elkezdett előbb törleszkedni Franyó lábaihoz, majd kétlábra állt, mellső mancsocskáival a lábát átölelve felnézett rá nyöszörögve, talán beszélgetve, mintha azt mondta volna, hogy „vegyél magadhoz, bennem soha nem fogsz csalódni, az én hűségemmel kapcsolatban soha nem lesznek kétségeid”. Ekkor Franyó eldöntötte, hogy ez a kutyus kell neki. Pórásra vették és elindultak az állomás felé, hogy visszautazzanak a fővárosba.

A kölyökkutyák, amikor először pórásra kerülnek, rendszerint ugrálnak, menekülni próbálnak, rángatnak jobbra is, balra is, és a szabadulási szándékukat vérmérséklettől függően minden egyéb módon kifejezésre juttatják. De nem így ez a kis fekete csillogó szemű. Tudomásul vette, hogy nyakörv került rá, ahhoz meg pórázt kapcsoltak és elindultak vele, valami új világ felé. Fegyelmezetten ballagott Franyó mellett, mintha már évek óta ezt tenné. Lépteit is az új gazdáéhoz igazította és időnként pillantott csak fel, hogy a pórás másik végén a Franyó meg van-e elégedve a viselkedésével.

Minden bonyodalomtól mentesen megérkeztek Franyó házához. Anikónak a rendezett és tisztántartott kertvárosi környezet is nagyon megtetszett. Franyó háza és portája még jobban. Az udvar is, a mellékhelyiségek is tiszták, rendben tartottak. Ugyanez volt elmondható a ház mögötti részen található nagy kertről is. Minden Franyó gondos és szorgalmas keze munkáját dicsérte. Elengedése után a kutyuska körbe futotta az udvart, mindent megszagolgatott és néhol fiúkutyás spricceléssel megjelölte azt a részt, amit sajátjaként birtokba vett.

Anikó alaposan és kellő körültekintéssel felkészült erre a szombati napra és általában a Franyóval – szerinte még Ferivel – kapcsolatos elképzeléseire. Meg volt annak az esélye, hogy ha a kiskutyát elhozzák, akkor együtt viszik el az új otthonába. Anikó visszafogott magatartásra készült. Számított arra, hogy Franyó megkínálja valamivel, mint vendégét, de elhatározta, hogy ha valami közelebbi viszonyt kezdeményezne, a szerelmeskedésnek már a kezdeti fázisát is nagyon udvariasan elhárítja. Olyannak akart mutatkozni, amilyen soha ilyen helyzetben még nem volt. Félt attól, hogy ez majd nehezebbre esik, de nem így történt. A Franyó ugyanis a legkisebb jelét sem mutatta annak, hogy bármiképpen ilyen helyzetbe kívánna keveredni. Az asztalra kávé került, bor, málnaszörp szódával. A házigazda süteménnyel nem szolgálhatott, mert mint mondta, ezt-azt még főzni tud, de a sütemény készítés igen távol áll tőle. Addig beszélgettek, amíg beesteledett.

Anikó szedelődzködött, de Franyó a sötét estében nem engedhette útjára egyedül. Minden tiltakozás ellenére elkísérte hazáig a vendégét. Amikor az utolsó villamosról lesegítette Anikót, a kezét már nem engedte el, ami ellen a lány egyáltalán nem tiltakozott. Kéz a kézben sétáltak tovább, sőt Anikó mintha még közelebb is húzódott volna hozzá. Megálltak a többemeletes ósdi bérház kapujánál, ahol Anikó albérleti szobája volt. A késő estén az utca eléggé kihalt és csendes arcát mutatta. A búcsúzkodás ekkor váratlan fordulatot vett. Anikó egy határozott mozdulattal magához húzta a meglepett Franyót és előbb csak finoman, később egyre szenvedélyesebben csókolni kezdte, majd a viszonzásra még vadabb tempóra váltott. Egy lélegzet vétenél Anikó szólalt meg.

- *Ferikém, nagyon beléd szerettem.*
- *Én is szeretem magát Anikó.*
- *Azt mond, hogy szeretlek téged Anikó.*
- *Nagyon szeretlek téged Anikó.*
- *Így jó! Köszönöm ezt a nagyon szép napot. Jó éjt és szép álmokat.*
- *Jó éjt.*

A kapualjból kihallatszott, amint a kulcsait csörgetve a házmaster közelített, hogy a kaput éjszakára bezárja. Anikó még végig simította Franyó arcát, ugyanoda adott egy puszit, majd gyorsan eltűnt az ósdi kapu mögött.

Nagyon-nagyon régen volt olyan boldog Schneider Franyó, mint azon az estén. Másra sem tudott egész úton gondolni, mint erre a váratlanul a nyakába szakadt hatalmas nagy szerelemre. A villamoson el is bambult és egy megállóval tovább ment, mint kellett volna. Nem várt a visszafelé jövő járatra, hanem gyalog indult hazafelé. Otthon az udvaron az ő vidám hangulatával ellentétben egy nagyon szomorú és elkeseredett nyüszítő, sírdogáló kutyuska várta, akinek már nagyon kezdett hiányozni az anyukája, meg a testvérkéje. Franyó hiába etette, itatta, vigasztalta, simogatta. Villanyoltás és lefekvés után a bejárati ajtó előtt a kutyus még jobban rázendített a jajveszékelésre. Végül Franyó megsajnálta és beengedte a lakásba. Az ágyként szolgáló heverője melletti szőnyeg lett a kutyus fekhelye. A kis jövevény szőszmőtölt, forgolódott, helyezkedett egy darabig a sötétben, majd elaludt. Franyó még ébren volt jó ideig. Az Anikótól való búcsúzkodás járt a fejében, meg a vajon hogyan tovább. Már elmúlt éjfél, amikor végre el tudott aludni. Szokatlan álma volt ezen az éjszakán. Előbb Kőműves Palit látta ordítva kiugrani a lövészárokból, majd futtában összerogyni a lövéstől. Csatakosra izzadva ébredt az éjszaka közepén. Pizsamát kellett váltani, közben a kutyust kiengedte egy pisikélésre. Szerencsére hamar visszaaludt, bár ne tette volna. Akkor meg a Németh Jani jelent meg neki álmában, aki egyre csak azt ismételte, hogy „nem hiányzó té más onnan Franyókám”.

Reggel felébredve nem értette, hogy ebbe az ő új nagy boldogságába miért rontottak-rondítottak bele ezek a múltidéző szörnyű álmok. Mint minden vasárnap, most is ünneplő ruhát öltött és elment a közeli templomba, ahová rendszeresen járt a szentmisére. A plébános úr szentbeszédében többször azt hangsúlyozta, hogy talán soha nem volt akkora szerepe az embertársi kapcsolatokban a szeretetnek, mint akkoriban. Külön kihangsúlyozta a házastársak közötti megértésnek, egymás megbecsülésének, az egymáshoz való őszinteségnek, a hűségnek a szerepét, mint amely értékek a leginkább veszélyeztetve vannak az egyre terebélyesedő hitetlenség, istentelenség elburjánzásának korszakában. Franyó már-már aggódni kezdett, hogy a plébános úr ne hogy folytassa, és

úgy járjon, mint a kakasfalvi pap, akit elhurcoltak az államvédelmisták. Hirtelen felöltött benne, hogy vajon azt is úgy megverték-e mint őt? Az legalább a hitérét, Istenéért szenvedett. Vajon annak feltették-e a kérdést, hogy „igen”, vagy „nem”?

Jézus Krisztus szent testét magához véve a szentáldozás utáni meghitt percekben ismét feltette magában a kérdést: „*Uram! Jutalmazol-e vagy büntetsz? S, ha büntetsz, miért?*” Akkor, ott abban a pillanatban nagyon szeretete volna, ha beteljesedik a szerelme Anikóval. Családot szeretett volna, hűséges és szerető feleséggel, gyerekekkel, akiket keresztény hitben nevelnének békességben, egyetértésben. Reménykedett az isteni jutalomban, de amilyen életeket, sorsokat, történeteket maga körül látott, okkal kétségek is gyötörték.

A maga készítette szerény vasárnapi ebéd elfogyasztása után a kutyus nevelgetésével foglalatzkodott. Amióta megtehette, gondosan ügyelt arra, hogy az „*Úr napját*” azzal is megtisztelje, hogy nehéz fizikai munkát a ház körül sem végzett. Mindenekelőtt nevet illet adni az újonnan érkezett családtagnak, a csillogószemű kis fekete gömböcnek. Úgy határozott, talán az éjszakai rémálom hatására is, hogy Kőműves Pali emlékére a kutyust Palkónak fogja hívni.

A következő munkahetét Schneider Franyó úgy kezdte, hogy egycsapásra két élőlényhez is tartozott, Anikóhoz és Palkóhoz. Amikor egyedül maradt az irodában, majdnem minden nap felhívta telefonon Anikót az antikvárban és rövidebb-hosszabb ideig beszélgettek. Hétvégeken mindig csináltak valami közös programot, néha hétköznapi este is elmentek egy-egy moziba. Egy hónap sem telt el abból az időszakból, amit akkoriban még udvarlasként emlegettek, amikor valahova Franyó lakásából indultak volna és Anikó kezdeményezésére az ágyban kötöttek ki. Franyó szinte azt sem tudta, hogy mi történt vele. Nem értette, hogy miként keveredett ebbe a helyzetbe, a korábbi elhatározásnak megfelelően miért nem tudott megálljt parancsolni legalább magának. Arra eszmélt, hogy már mindenben túl voltak. Az első gondolata az volt, hogy ez a nagy szerelem bizonyára elvette az eszét. Nem így gondolta, másként tervezte a szerelme beteljesedését. A történetek után az is nyilvánvalóvá vált, hogy Anikó nála sokkal járatosabb, gyakorlottabb a szerelmeskedési praktikákban. Az már korábban kiderült, hogy Anikó csupán a nagyszülőknek köszönhetően, bár nem túl hosszú ideig és nem is túl nagy alapossággal, vallásos nevelést kapott, ami azonban nem volt elégséges és szilárd alapokon nyugvó ahhoz, hogy egyedül maradván a hitében meg ne rendüljön. Ez pedig elvezetett oda, hogy szépen lassan teljesen hátat is fordított a hitnek, az Istennek.

Amikor a beszélgetéseik során ezek előbukkantak az ismeretlenségből, Franyó fejében is megfordult a gondolata annak, hogy ebből a szerelemnek gondolt kapcsolatból menekülnie kellene. El kellene futni, még ha képletesen is el kellene rohanni, mint amikor Kakasfalva főutcáján végigszáguldott a kommunista párttitkár feleségévé lett szerelme, Krausz Erzsikének még az emléke elől is. De most nem volt ereje futáshoz. Most nagyon gyenge volt. Túlzottan elhatalmasodott rajta a szeretet, a szerelem iránti vágyakozás és a lelkében háttérbe szorított mindent, a hitet, az Istent is beleértve. Ezt követően soha többé föl sem merte tenni a kérdést: „*Jutalmazol-e vagy büntetsz?*”

Nincs a kialakult helyzeten mit szépítgetni, Schneider Franyó letért az addig, bármilyen nehéz körülmények között is követett útról. Elindult egy másikon, más irányba, az addigival pont ellenkező irányba. De nem hirtelen, nem egycsapásra szakított a múltjával. Lényegében nem is a hitében történt visszafordíthatatlan törés. Csupán az új élethelyzetében, a vallása gyakorlásában történtek olyan változások, amelyek ha akarta, ha nem, hatással voltak lelki életére is. Még csak azt sem lehetett róla mondani,

hogy rosszabb ember lett volna. Az Istenhez való viszonya változott meg azáltal, hogy megszegett olyan parancsolatokat, amelyeket addig híven betartott. Ha önvizsgálatot tartott rájött erre ő maga is. Néha elgondolkodott azon is, hogy talán illendő és célszerű lenne megbánni a bűneit. Ugyanakkor rájött arra is, hogy bűnbánata bizony nem lenne tökéletes, s amit esetleg a szentgyónásban szóban megbánná, azt úgy tenné, hogy közben tudná, ismét el fogja követni. Hogyan mondhatná akkor azt, hogy „erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem”.

Ennek a bűnös útnak a kezdetén Franyó még a templomba eljárógatott. Csendben, talán kicsit szégyenkezve meghúzódott az utolsó padok valamelyikében. Arra azonban nem vetemedett, hogy bűnben élve a szentáldozásban Krisztus testét magához vegye. A gyóntatószéket messzire elkerülte. Hiszen miként mondhatná, hogy „teljes szívemből bánom minden bűnömet”, miközben a mindennapjaiban a bűn lengte körül. A későbbiekben már a templomba járásról is leszoktatta a szerelem és Anikó.

Egyszer a plébánia előtt találkozott a korábbi gyóntatójával, Valencsák Géza atyával, aki behívta egy kis beszélgetésre.

- *Mi történt magával Feri? Úgy veszem észre, hogy maga már nem az a kedves fiatalember, mint aki az ideköltözésekor volt és tagja lett kicsiny, de összetartó közösségünknek.*
- *Jó látja kedves atya. Már nem vagyok az, aki voltam. Sőt, talán már soha nem is leszek az.*
- *Az a gyanúm, hogy kell lenni valakinek az életében, aki előidézte ezt a változást.*
- *Jól sejti atya. Belerobbant egy nő az életembe. Megérintett a szeretet és a szerelem, amelyre titokban oly nagyon vágytam és vártam. Ez azonban nem előzmények nélküli, nem is akarom az idejét rabolni s fárasztani vele.*
- *Szívesen meghallgatom, hiszen időm is van, érdekel is és érint is, mivel egy hívő testvéremről van szó.*
- *Hol is kezdjem?*
- *A legjobb, ha az elején, a legelején kezdi.*
- *A háború alatt volt egy nagy-nagy szerelmem. Tiszteességes, vallásos katolikus lány volt. Egymásra találásunkat is a Jóistennek köszönhattük. Én a cserkészletben szorgoskodtam, ő pedig a Mária Kongregációban. Néha voltak közös rendezvényeink, egyházi felügyelettel közös programjaink, kirándulások, előadások, zenehallgatások. Ott ismerkedtünk meg. Amikor bevonultam katonának és mentem a háborúba örök hűséget fogadtunk egymásnak. Elindultam a rettenetbe. Fiatalon megtapasztaltam a frontszolgálat, az első arcvonal minden borzalmát, emberi tragédiák sokaságát, majd a hadifogság éhezésének, kizsigerelésének, embertelenségének kínját. Túléltem, mert soha nem adtam fel, s mindig hittem abban, hogy a Mindenható Isten megsegít. Amibe nálam erősebb, idősebb, tapasztaltabb emberek beleőrültek, azt én épelmével túléltem. Túléltem, mert hittem abban, hogy van valaki, aki szeretettel és szerelemmel vár rám, akihez nekem vissza kell jönnöm, lehetőleg épségben és egészségben. Hittem abban, hogy Isten akarátának megfelelően nekünk együtt kell lélni az életünket, felnevelni katolikus hitben a gyermekeinket. Amikor pedig végre hazakeveredtem, az a hír fogadott, hogy akiért én mindent igyekeztem túlélni, az semmibe véve az ígétét, felesége lett egy semmirekellő, korábban tolvajlásból is élő, keresztényüldöző kommunista párttitkárnak. De nem csak a felesége, hanem már a gyermekeinek is az anyja.*

Ez akkora pofon volt nekem atya, hogy kis híján belezavarodtam. De a hittem, és az én jószágos Istenem átsegített ezen a csalódáson is. Nehéz idők következtek. Szegénység, egyedüllét, hiszen senkim sem maradt, se család, se rokon, se barátok, se szerelem, semmi. A nulláról kezdtem mindent, immár felnőtt fejjel. S eközben, csak úgy mellékesen igen kevésen múlt, hogy agyon nem vertek az ÁVH-n. Az orvosok szerint félig már a másvilágról jöttem vissza. Nem akartam nekik mondani, hogy ha rajtam múlt volna, dehogy jöttem volna vissza erre a mocskos világra. Nem jöttem, inkább küldhettek, mert még valami dolgom lehet ebben az életben. Belenyugodtam és folytattam ott ahol abbahagytam, vagy inkább abba kellett hagynom. Gürcöltem, spóroltam, kuporgattam és szinte a semmiből előteremtettem a szép otthonomat. Mindemellett nem a kocsmákat, szórakozóhelyeket jártam, hanem inkább a templomokat. Atya, én a mai napig, ha egy templom előtt elmegyek, keresztet vetek. Mert így tanultam, erre neveltek. Az emberek, mint egy hülyére, néznek rám, bámulnak, mint egy csodabogárra. Nézze, csak meg ebben a mostani keserves világban hányan teszik, hányan merik tenni ezt. Félnék, hogy meglátják, talán illetéktelenek és máris ráfognák, hogy klerikális, meg fejlődésképtelen, vagy talán még ellensége is a rendszernek. Atya, önhibámból még nem volt vasárnap, vagy ünnepnap, amikor én hiányoztam volna a szentmiséről. Ha csak tehettem az oltáriszentségben Jézus urunk szent testét magamhoz vettem. Én minden napomat imádságokkal kezdem és azokkal is fejezem be. Amikor ideköltöztem, a hívek befogadtak, gondolom meg is kedveltek.

Az elmúlt években megismerkedtem különböző nőkkel, akiket a közelemben sem engedtem. Pedig jöttek volna, néha tolaodóan jöttek. Elég sokat láttam én már ebből a velejéig romlott világból, hogy óvatos legyek. Amikor a hadifogságból hazaérkeztem szinte az első volt, amivel szembesültem az egyház, a vallás, a papok üldözése. Benne élek, ha tetszik, ha nem, részese vagyok ennek a mocskoknak, mert hiszen ha akarom, ha nem, ez vesz körül. Megszüntették az iskolai hittanoktatást, helyette arra biztatták a gyerekeket, hogy jelentsék fel az apjukat, ha netán kapnak otthon egy nyaklevest. Tudja, atya mit tesz az ostoba gyerek? Feljeleníti az apját a pofonért, akit az ÁVH-n félholtra vernek ezért az ottani szadista állatok. Valamennyien halljuk az eszement szólamokat, hogy „asszonynak szülni kötelesség, lánynak szülni dicsőség”. Ki az az elmebajos, aki ilyen marhaságokat kitalál? Van egy munkatársam, akit a háború után nyomorékká vertek, csupán azért mert csendőr volt. Nagyon szép kézírása miatt a szervezet budapesti országos parancsnokságán volt írnok a szolgálati ideje elsőtől az utolsó percéig. Soha életében a közelében sem volt egyetlen deportált zsidónak. Mégis tönkretették egy életre. Egy másik munkatársam a tartalékos katonai szolgálatát az egyik vidéki városban a hadbírószágon töltötte szakaszvezetőként és írnokként. Amikor voltak a kitelepítések kapott néhány órát, hogy kézi poggyászba összehajtogatja a legszükségesebb holmijukat és a felségével és két gyerekével kitelepítették a Hortobágyra. Amikor kérdezte, hogy miért hurcolták el, megkapta a választ: mert hadbíró százados volt. Soha az életben nem volt sem hadbíró, végzettsége sem volt ehhez, sem százados. Senkit nem érdekelt, hogy valahol valami ostoba ember eltévesztett, összekevert valamit. Mindenük elveszett. Amikor visszatérhettek, annyijuk sem volt, mint amit magukkal vihettek. Milyen világ lett itt atya?

Mit jelent ma a házasság szentsége? Egyre többen vannak, akiknek semmit. Sokan, egyre többen, csak polgári házasságot kötnek. Vagy még azt sem. Nem is szégyellik, ki is mondják, hogy vadházasságban élnek. Sőt gyakorta csak, úgy ahogy mondják „összeállnak” mint a vadonban. Mit jelent ma a házassági hűség? Semmit! A háborúban, amikor már a vesztünkbe rohantunk, kialakult a „csak egy nap a világ” közhangulat. Elszabadultak az érzelmek, sőt inkább az ösztönök, mert hiszen úgys mindennek vége. Majd mégsem lett vége a világnak, de az örület tobzódása tovább folytatódott. Hol van itt ma már házassági hűség? Újra csak azt mondhatom, hogy sehol. A munkahelyemen, de részben itt a lakó környezetemben is szinte elfogadott gyakorlat, hogy a férj, vagy a feleség alkalmi vagy állandó szeretőt, netán szeretőket tart. Ami pedig a leginkább visszatetsző, ha ezt normális állapotnak tartják, ahogy mostanában mondják, ez a „nyitott házasság”. Miként nevelődnek ilyen környezetben a gyerekek, a jövő reménységei? Milyen emberek lesznek ezekből? Olyanok, mint amilyen példát látnak maguk előtt. Ehhez én maradi gondolkodású ember vagyok. Ezt én nem értem, nem tudom felfogni ép ésszel, és nem is akarom megérteni.

Most, ebben a mocskos világban megismerkedtem egy hozzám illő korú és körülmények között élő lánnyal. Megszereztük egymást. Az élet több fontos dolgáról azt hiszem, hogy azonos módon gondolkodunk. Amióta a hadifogságból hazatértem, én még senkivel kapcsolatban azt nem éreztem, amit a hozzá fűződő viszonyomban. Ez talán az életem egyetlen lehetősége, hogy végre családom legyen, gyerekeim legyenek, normális életet éljek és ne, mint valami kivért kóbor kutya ténferegjek a világban. S mi történik? Kiderül, hogy a szerelmem, a nagyszülői próbálkozás ellenére, nem hisz Istenben, nevetségesnek tartja az én hitemet és vallásomat. Elfogadja, de ő nem hajlandó követni, hozzám igazodni. Nyilvánvalóan azt venné szívesen, ha én állnék át az ő oldalára. Úgy tűnik, hogy ez az egyetlen akadály, vagy probléma közöttünk. Végre boldog lehetnék, lényegében már az is vagyok, de ennek az árát a hitemmel kell megfizetnem. Mit tehetnék atya? Annyi megpróbáltatás, csalódás után éljem boldogan az életem hit nélkül, vagy kóboroljak tovább, most már nem egyedül, hanem a saját kutyámmal együtt és reménykedjek, miközben rohannak el felettem az évek. Most jól kiöntöttem a lelkemet. Ugye nem egy ilyen panaszáradatra számított?

A lelkipásztor mindvégig figyelmesen és türelmesen hallgatta Franyó panaszkodását. Nem az első ilyen szentgyónáson kívüli lelki beszélgetés volt ez az életében. Néhány percig csendben ültek s gondolkodtak. Franyó szinte belefáradt a nagy érzelmi kitörésbe, de ugyanakkor örült is annak, hogy volt valaki, aki meghallgatta azokat a problémáit, melyek főleg az utóbbi időben foglalkoztatták. Majd a csendét megtörve az atya is megszólalt.

- Ferikém! Amíg hallgattam magát, egyre csak az járt a fejembe, hogy a maga legfőbb mostani problémája milyen sok-sok emberrel fordult elő az életében. Hányan, de hányan kerültek egy ilyen különleges válaszút elé, mint most maga. Az az út, vagy életpálya, életút, amelyen eddig haladt most nem elkanyarodik jobbra vagy balra, hanem látszólag tovább halad, de úgy, hogy választani kell két lehetőség közül. A továbbiakban van egy út, amely ha nehézségek leküzdése árán is, ha a kátyukat, az akadályokat kerülgetve is, esetleg néha kacskaringókat téve, de

végül az üdvösséghez, az Isten országába vezet. Kínálkozik azonban egy másik út is, amely talán lehet, hogy simább, talán zökkenőktől is mentesebb, kényelmesebb életvitelt ígérő, de a végén az örök kárhozát várja az erre az útra tévedt, vagy eleve ezt az utat választott embert.

Maga most egy ilyen választás elé került és elmondása szerint az utóbbit választotta. Sőt már az első lépéseket is megtette ebben az irányba. A Teremtő Isten, amikor megalkotta fő művét, az embert, felruházta a választás jogával és lehetőségével. Minden ember, minden élethelyzetben válaszhat a jó és rossz, a bűn és a bűntelenség között. Számunkra, keresztények számára, meghatározottak a betartandó parancsok, amelyekhez életünket igazítani kell, ha halálunk után el akarjuk érni az örök üdvösséget. Maga most eltávozóban van ennek a lehetőségétől.

Nagyon elterjedt mostanában az a téves nézet, hogy ha valamiről nem veszünk tudomást, valamiben nem hiszünk, tagadjuk a létezését, az akkor nincs is, azzal nem is kell számolnunk. Az ateista tanok alapja ez a tagadás, amit hétköznapi nyelven s leegyszerűsítve Istentagadásnak emlegetünk. A mi mostani ateistáinknak, leginkább a hatalmat gyakorló, vagy bitorló marxistáinknak meggyőződése, hogy nincs Isten, a halál után nincs semmi, főleg pedig nem következik be az addigi életünkről való számadás és annak alapján az ítélet, majd a besorolás az üdvözülők, vagy az elkárhozók közé.

Nem vagyok már fiatal. Sokat láttam, hallottam s tapasztaltam az életben. Meggyőződésemmé vált, hogy kedvező helyzetben vannak azok, akik fiatalságukat keresztényként, vagy a mi vallásunk szerint katolikusként élték meg, részesültek a keresztség szentségében, voltak elsőáldozók és bér mátkoztak és mind ebből talán az is következett, hogy családi, rokoni, és egyéb környezetükben keresztényi példákat láttak és ilyen nevelést is kaptak. Az ilyen emberek – mint maga is -, ha életük folyamán elbuknak, a hitüktől eltávolodnak, végül mindig megtalálják annak a lehetőségét, hogy visszatérjenek a helyes útra, bűneiket megbánva végül elnyerjék haláluk után – még ha némi purgatóriumi kitérővel is – az örök boldogságot, a mennyek országát. Maga ezek közé a szerencsések közé tartozik, és ezért adjon hálát az Istennek és a szüleinek. Soha ne feledje, hogy amíg él, mindig, a legutolsó pillanatig adva van a megtérés, a visszatérés lehetősége. Eltökéltségén látom, hogy most sajnos elindult a helytelen úton, a bűn irányába. Olyannyira eltökéltnek látszik a szándékában, hogy ettől aligha téríthetné el ember. De ne feledje, amit mondok: A Mindenható Isten utána nyúl az elkóborolt bárányainak, híveinek. Az eddigi életével remélem, megérdemli majd ezt az isteni mentőakciót. Persze, lehet, hogy ez majd fájdalmas lesz, talán majd úgy érzi, hogy minden összeomlik maga körül. De akkor is emlékezzen arra, amit most mondtam. A bűnösöket is szerető Isten visszavárja minden eltévelyedő hívét. Ha ez bekövetkezik, már pedig nagy valószínűség szerint majd egyszer bekövetkezik, ne habozzon. Éljen a megbánás, a bűnbocsánat lehetőségével és térjen vissza elhagyott, elhanyagolt hitéhez.

Képzeld el, hogy micsoda hátrányban vannak velünk szemben azok, akik már a neveltetésüknél fogva sem hallottak az Istenről, a hitről, a vallásról. Hová, kihez fordul az ilyen szerencsétlen, ha krízishelyzetbe kerül. Sehova! Rendszerint összeomlik, reményt vesztetté, meghasonlottá válik, megoldhatatlannak látszó

problémáiból a kiutat az itálban, kábítószemben találja, előbb-utóbb megbomlik a lelki egyensúlya, jönnek a pszichiátriai problémák, netán az öngyilkosság. Mi sem mutatja azonban az isteni jószágot, mint az, hogy a Mindenható még az ilyeneken is segít, ha hagyják. Tudja hány esetben voltam tanúja furcsa dolgoknak a háború vége felé, amikor jöttek az angol-amerikai repülő kötelékek és szőnyegbombáztak? Lemenekültünk az óvóhelyekre, egy-egy bérház pincéjébe. Olyan érzése volt az embernek, mintha erős földrengés lett volna. Minden mozgott, rengett, hullott a vakolat, repedeztek a falak, leesett egy-egy tégladarab is és persze világítás sem volt. Mindenki meg volt győződve, hogy na, itt a vég. A hívő emberek hangosan imádkozni kezdtek. És a hitetlenek tudja mit csináltak? Mondták a hívők után a számukra ismeretlen szövegű imákat, vagy csak azt kiáltozták rimánkodva, hogy „Isten segíts!” Látja, ha a Mindenható akarja, akár még abból is hívő lesz, aki egész addigi élete folyamán hallani sem akart az Istenről, nem hitt a létezésében.

Jól gondolja meg Feri, hogy végig megy-e, vagy tovább megy-e azon az úton, amelyen elindult, vagy megáll, és még időben visszafordul. Még ezt is megteheti. De ha mégse tenné, azt soha ne feledje, hogy a jószágos Isten a bűnösöket is szereti, nincs az a bűn, amit meg ne bocsájtana, ha látja s tapasztalja az igaz és őszinte bánatot, a bocsánat kérését. Legyen magával az Isten a további élte folyamán is, óvja magát minden bajtól s veszedelemtől, és el ne feledje, az én ajtóm mindenki előtt mindig nyitva áll.

Schneider Franyóban mély nyomot hagytak a lelkipásztori mondatok és tanácsok. Bizony töprengeni kezdett, hogy most aztán mitévő legyen. Lelkében ádáz küzdelmet vívott a jóra való szándék és törekvés, a rosszra, a bűnre való csábítással. A találkozásokat mindenesetre ritkítani kezdte Anikóval. Már-már eljutott addig a gondolatig, hogy vizsgatáncol a tervbe vett házasságból. Azon töprengett, hogy vajon ennek milyen legyen a kivitelezési módja. Egy randevújukon a mozi után beültek egy presszóba és beszélgettek. Anikó szemrehányást tett Franyónak amiért az utóbbi időben elhanyagolta, alig volt rá ideje.

- Igazán nem szép tőled, hogy az utóbbi hetekben alig-alig találkoztunk. Volt olyan nap, hogy telefonon föl sem hívtál.
- Drága Anikó! Annyi zűrös ügyem van a munkahelyemen, hogy még levegőt is alig tudok venni. Most például valami ócska gépet más műhelyek nem tudtak megjavítani, hát odalökték nekünk, hogy kínoldjunk mi vele. De nem csak az eredeti hibát kell megtalálni és kijavítani, hanem azokat is, amiket a javítás címén mások alaposan elrontottak rajta.
- Egy-egy telefonra azért juthatna az idődből.
- Futhatna, persze, hogy futhatna.
- El is várnám, hiszen inkább közeledniük kellene egymáshoz, nem távolodni. Főleg, hogy már többször szóba került köztünk a házasság. Tudom, te egyházi esküvőről álmodoztál, de lásd be, hogy én más vagyok ebben a tekintetben. Az egyházi hókuszpókusz engem nem érdekel. Te abban hiszel, amiben akarsz, de engem ebből hagyjál ki.
- Az egyházi esküvő az nem hókuszpókusz, hanem Isten áldása a házasságunkra. Isten színe előtt esküszünk örök hűséget egymásnak. Ez nagyon is sokat jelent. Nekem nagyon sokat jelentene.

- Ha már itt tartunk, akkor ne feledd, hogy amit eddig csináltunk, már azt sem lett volna szabad megtenni. Az ilyesmi, ha jól tudom tilos a házasságkötés előtt.
- Nem lett volna szabad. Bizony tilos is.
- Mégis megtettük. Gyakran megtettük, mindkettőnk örömeire. Úgy vettem észre, hogy alig tudtál betelni velem.
- Az esküvő előtt ezt meg kellene gyónni.
- És megbánni, ha jól emlékszem, vagy jól tudom. Te megbántad, ami köztünk történt?
- Nem.
- Jó is, hogy nem bántad meg, mert az bizony már késő bánat lenne.
- Hogy érted ezt?
- Úgy Ferikém, hogy apa leszel. Gyereket várok. Várandós vagyok. Tőled, a mi viszonyunknak köszönhetően.
- Most csak viccelsz?
- Egyáltalán nem viccelek. Ugye nem akarod, hogy nagy pocakkal álljak az oltár elé. De különben sem állnék oda, sem így, sem úgy. Ahogy megbeszéltük, ahogy megállapodtunk, polgári esküvő lesz és semmi felhajtás. De jó lenne minél hamarabb, ha nem akarod, hogy gyerekekkel a karomon mondjam ki az igent.

Szegény Franyónak minden addigi menekülési próbálkozása egy pillanat alatt összeomlott. Ilyen helyzetben még soha nem volt. Hát most lett! Már arra is gondolt, hogy amit Anikóval csináltak, az az isteni parancsolat szerint bűn és lám már meg is kapta a büntetést érte. Talán megjött az első válasz a „jutalmazol vagy büntetsz” fel sem tett kérdésére. Azt tanulta és azt látta az otthoni környezetben, a falujában, hogy „egy férfinak ilyen helyzetben tudnia kell, hogy mi a kötelessége”. Franyó tehát tudta, hogy mit kell, mit illik tennie és ezt meg is tette. Hamarosan házasságot kötöttek, feleségül vette a tőle megesett lányt, Lenkei Anikót.

Az ifjú asszony természetesen otthagyta az albérleti szobáját és beköltözött Franyó házába, annak egyik szobájába. A másik szobát kijelölte, hogy az lesz a Franyó lakrészé, a harmadik szoba pedig a születendő gyermeké. Már kezdetben elzárkózott a közös hálószoba lehetősége elől, mondván nem hallgatja senki mocorgását, szipogását, horkolását. Az esküvő után két hétre nászútra a Balatonhoz utaztak. Mivel nem főszezon volt elég olcsón tudtak kivenni egy apró kis nyaralót. A mézeshetek legnagyobb újdonsága az volt, hogy Franyó, az ifjú férj, elmulasztotta önhibájából élete első vasárnapi szentmiséjét. Ki nem merete volna mondani, de önmagában rettegett attól, hogy ezért milyen megérdemelt büntetést fog kapni. S mi nem történt? A szabadsága utáni első munkanapján máris belecsöppent egy hatalmas botrányba.

A főszereplő Kolostori Lajos szaki volt, az a szépírási egykori csendőrségi írnok, aki mellel Franyó munkahelyi beosztottjaként dolgozott a központi gépjáratásban. A szerelőcsarnok egyik sarkában volt a munkaterülete ennek az egykori csendőrnök. Hatalmas földmunkagépek – dózerok és szkréperok – működéséhez elengedhetetlen alkatrészeknek, a csörlőknek a javítgatásával foglalatzkodott. Amióta kitanulta a gép-szerelő szakmát, mást sem csinált, egyéb dolga nem is nagyon volt. Hónapról hónapra, évről évre, csak a csörlőket reparálta. Tette a dolgát csendben, kissé magába fordulva. Még a közelében dolgozók közül is voltak olyanok, akik nem is tudták a valódi nevét, csak „csörlős-szaki”-ként emlegették, szölogatták.

Kolostori szaktárs tehát nem inasként tanulta a gépszerelő szakmát. Felnőtt fejjel hajtott végre pályamódosítást. Kényszerből tette ezt a rákosista téboly időszakában. Átképzős lett ő is, mint olyan nagyon sokan ebben a szerencsétlen országban, azokban a keserves években. Akkor kezdte tanulni ezt az általa csöppet sem kedvelt szakmát, amikor kiszabadult az internáló táborból, amelyet ő utólag mindig csak „internátus”-ként emlegetett. A háború vége után, amikor mindenki fellélegzett, hogy na, talán egy kicsit jobb lesz, Kolostori Lajost a kollektív bűnösség elve alapján bevágták az akkori internáló táborok egyikébe. Volt belőlük néhány.

Azért került erre sor, mert bizony bűnös volt, kollektíve bűnös, ugyanis csendőrként szolgált az utóbb felszabadulásként emlegetett szovjet katonai megszállásig. De nem elég, hogy csendőr volt, még „nyugatos”-nak is számított. A csendőrségi szolgálati helyét képező alakulattal addig-addig vonult vissza a szovjetek elől, mindig csak nyugati irányba, amíg át nem curukkoltak a határon. Az amerikaiak kapták el az egész alakulatával és néhány hónapra szögesdrót mögé terelődtek. Valamikor 1945 ősze táján hazaindították őket egy marhavagonokból álló szerelvényre. A szabadulás helyett egyes újtuk vezetett az „internátus”-ba. Vérszomjas, főleg bosszúra éhes kibereket szabadítottak rájuk, akiknek a többségéből a háborús megpróbáltatások, családi veszteségek előrángatták még a rejtőzködő, normálisabb körülmények között féken tartott, szadista hajlamokat is. Kolostori Lajos volt csendőr őrmestert is néhányszor úgy megverték, hogy bizony egy kissé belenyomorodott. Az egyik lába a törések és nem kellően hozzáfűző ellátás következtében a másikonál valamivel rövidebb lett és ezért egész további életében kissé bicegve járt. Azt, hogy konkrétan mi történt vele, soha nem említette, mert erről nem beszélhetett, meg volt tiltva, ugyanis államtitoknak számított a sok elkövetett aljasság. Egy erős, egészséges ember került be az internáló táborba és egy nyomorékká vert, lelkiileg is megtört, megroppant ember jött ki onnan. A sántasága megmaradt, abba úgy-ahogy belenyugodott, de a lelki sebei soha nem gyógyultak be. A művezetői iroda – lényegében egy üvegalátka – előtt szorgoskodott, ott volt berendezve a munkaterülete, hogy odabentről a góré, vagyis Schneider Franyó, szemmel tarthassa. Mert azért figyelni kellett rá, mit lehessen tudni, egy volt csendőr milyen aknamunkára képes. A szakmai átképzése sikeres volt, de az átnevelésével kapcsolatban adódtak kételyek. Kommunista szemmel mégis csak egy mocskos fasiszta csendőr volt, osztályellenség, meg a rendszer ellensége és az ilyenekkel szemben fontos volt a lankadatlan éberség.

Pedig a sorsába láthatóan belenyugodva, csendben és szorgalmasan tette a dolgát Kolostori szaki. Csak ritkán tört ki belőle a hosszú időn át elfojtott indulat. Leggyakrabban a szovjet csörlők primitív konstrukciója, de még inkább talán a sztahanovista rohammunkában történő összelapátolása verte ki nála a biztosítékot. Ha a felháborodása a szokásosnál is magasabb hőfokra hágott, előfordult, hogy a gyártmány – a Sztalinyec – névadójára, a nemrégiben még nagy Sztálin elvtársra utalgatott. Persze csak akkor, amikor a magyar nép nagy szovjet barátja és tanítója már nem volt az élők sorában és különben mások is kezdtek kigyót-békát kiáltozni róla. Kolostori szaki azonban óvatosan ekkor is még csak utalgatott. A népek egykor szeretett nagy vezérének a nevét ő, a volt csendőr még mindig nem merte a szájára venni. Mert ugye, tényleg mit lehessen tudni? Hátha más már szidalmazhatja Sztálin elvtársat, de egy örökre megbélyegzett fasiszta és csendőr még nem. Ő legfeljebb odáig merészkedett a szitkozódásban, hogy valami postarabló banditát emlegetett, akit Dugasz Vilinek hívtak. A szereldében a melósok nem nagyon értették a furcsa szitkozódását. Egyszer azonban Löwenstein Lipót elvtárs,

az üzemi MDP szervezet titkára véletlenül éppen arra bókászott és meghallotta Kolostori szaki aktuális kifakadását. Csak ő nem csupán jól hallotta, de értette is, és pártbéli iskolázottsága folytán tudta is, hogy amit a többiek a postarabló Dugasz Vilinek értenek s gondolnak, az valójában Dzsugasvili elvtárs volt, akiből később Sztálin elvtárs lett. Löwenstein elvtárs azonnal rohant a művezetői irodába, kizavarta az adminisztrátort és kettesben maradt Schneider Franyóval.

- *Te Franyó! Tudod, hogy kit szidalmaz ez a lökött csendőr itt az irodád közvetlen közelében.*
- *Nem tudom Lipi bácsi.*
- *Hát Sztálin elvtársat. Amit itt ez a sok hülye melós Dugasz Vilinek ért, az valójában Dzsugasvili, Sztálin elvtárs korábbi neve.*
- *Én még soha nem hallottam. Őszintén szólva, ha nekem Dzsugasvilit mond, akkor sem tudtam volna, hogy kiről van szó.*
- *Mert te sem vagy politikailag elég képzett.*
- *Lipi bácsi! Én nem vagyok kommunista, meg párttag sem. Miért kellene nekem tudni, hogy mi volt Sztálin elvtárs korábbi neve.*
- *Na, jó, nem vitázom. Intézkedj, hogy ez a csendőr többé ne Dugaszvilizzen.*
- *Jó, Lipi bátyám, majd beszélek vele. Nem fog többé előfordulni.*

Amikor a párttitkár elment, Franyó kiszólt az irodából Kolostori szakinak.

- *Lajos bátyám! Gyere be egy pillanatra!*
- *Jövök Franyókám! Máris jövök.*
- *Lajos bátyám! Tudod, hogy én nagyon becsülöm a munkádat, meg azt, hogy veled a munkafegyvélem terén még soha semmi probléma nem volt. Láthatod, hogy mit bajlódok azokkal, akik napközben kijárnak kocsmázni, meg bögrecsárdázni. Veled meg semmi problémám. De azt azért nagyon szépen kérem tőled, hogy ezt a postarablózást, meg Dugaszvilizést hagyd abba, mert mind a ketten megüthetjük a bokánkat. Te azért, mert mondod, én meg, azért mert eltűröm. Ha mindenáron így akarod kifejezni a mérgedet, vagy a megvetésedet, csináld otthon a fűskamrába favágás közben, de ott is lehetőleg úgy, hogy ne hallja senki.*
- *Értelek Franyókán, értelek. Ezért volt itt nálad ez a Lóversenyző elvtárs.*
- *Lajos bátyám! Nem Lóversenyző, hanem Löwenstein elvtárs, és rakjuk össze a két kezünket, hogy ilyen párttitkárunk van.*
- *Összerakjuk Franyókám, összerakjuk.*
- *És nem süketelünk a bankrablőról.*
- *Nem! A bankrablók is elfelejtve, mint a postarablók, meg a Dugasz is, meg a Vili is.*
- *Rendben van Lajos bátyám, csak ezt akartam. Meg azt, hogy ez maradjon köztünk.*
- *Hallgatok, mint a sir.*

A néha kissé külön viselkedés, az elzárkózás, a közös brahikból való kimaradás azért gyakran ingerelte a „csörlős szaki”-val egy szereldében dolgozók némelyikét. Odakerülése után a kezdeti időben az örökös mókamestereknek, meg a példájukat követő, őket utánzó éretlen sülvölvényeknek alkalmanként a céltáblájává is vált. Voltak, akik csak barátságosan élcelődtek vele, mások gúnyosan tették ugyanezt. Kolostori szaki mindent eltűrt, mindent elviselt, csak legyintett rájuk. Türelme addig tartott, amíg valaki elő nem hozakodott a csendőrséggel, az ő csendőri múltjával, s ezekkel kapcsolatban tett

bármennyire jelentéktelen, de mégis csak bántó kijelentést. Ha ez netán bekövetkezett, a „csörlős szaki”-nál pillanatok alatt elszakadt a cérna. Kikelt magából, tombolt és dühében nem nagyon válogatta meg a szavakat. Ilyenkor nem volt tekintettel senkire és semmire. Bizony tartani is lehetett attól, hogy a kezében lóbált kalapács, franciakulcs, vagy méretesebb villáskulcs elindul egy kiszámíthatatlan röppályán és fejbe kólint valakit, aki aztán biztosan fölnyalja az olajos kövezetet. Néhány ilyen dühkitörés után megtanulta mindenki a szereldében, hogy a Kolostori szaki zrikálásában meddig lehet elmenni.

Egyszer azonban egy nemrégiben odakerült betanított szerelő, egy vidéki suttyó, átlpte ezt a tűréshatárt. Sisák Sanyó volt ez a tahó melós, aki a munkásszálláson lakott és csak hétvégeken utazott haza a távoli falujába. Egy otthon töltött hétvégén, a szombat estén és éjszakán lagziban mulatott, ahol jól be is piált. Vasárnap az otthoni haverokkal a helyi kocsmában még rátöltött. Az éjszakai munkásvonattal utazott vissza a fővárosba. A füstös-fapados zötykölődés közben egymás borát, pálinkáját kóstolgatva reggelre ismét jól berúgott. Ez a folyamatos után töltögetésből eredő alkoholmámor bőven kitartott még másnap délig is.

Dél körül az üzemi portánál megkongatták a kolompot, ami az ebéidő kezdetét jelezte. Kolostori szaki, úgy, mint több szerelő megtörölte kezeit egy ócska géprongygyal és elindultak az üzemi étkezde felé. Ilyenkor csupán néhányan üldögéltek a nagy szerelőcsarnokban, akik a satupadoknál falatozták a hazuról hozott elemőzsiát. Ezek között volt Sisák Sanyó is. Miután elfogyasztotta a hétvégén otthon levágott kakas kirántott combját, megtörölte kézfeje külsőjével a zsíros száját, elrakta a bicsakját, kotorászni kezdett a táskája aljában. Hamarosan előkerült onnan egy marék színes kakastoll, melyekkel otromba röhögcsélés közben elkezdte kidekorálni Kolostori szaki munkaterületét. Jutott a tollból a satupadra, a javításra váró csörlőkre és az alkatrészes ládákra is. Az idétlen suttyó önmagára büszkén tűzdelte a tollakat. A műhelyben tartózkodók közül senkinek nem jutott eszébe, hogy az idétlen tréfát megakadályozza. Sőt, éppen ellenkezőleg, kíváncsian várták a „csörlős szaki” visszatértét és a remélt balhé kitörését.

Jött is az ebédlőből nemsokára Kolostori szaki. Amikor meglátta a kakastollakat, a félreérthetetlen célzást, dermedten állt meg egy pillanatra. Tekintete a szokásosnál is sokkal komorabbá vált. A nehezen fékezhető indulat jelei kezdtek mutatkozni rajta. Szélsebesen ment fel nála a pumpa. Arcvonásai eltorzultak, szemei szikrát szórtak. Tehetetlen dühét az is fokozta, hogy ismeretlen volt előtte az alattomos elkövető. Nem tudta, de még nem is sejtette, hogy kin vehetne elégtételt. Ez a tanácstalanság is rátett néhány lapáttal a keserűségére, megsértettségére. Nyelt egyet, majd még egyet. De hallgatott és meg sem mukkant. Hihetetlen önuralommal, de érzékelhetően dühös mozdulatokkal összeszedte a tollakat, majd csendben kiballagott a szereldéből.

Akik látták néhányan Sisák Sanyó dekorálását, most eközben sunyi módon, beszélgetést színlelve, vagy a satupadon a szerszámaikat rakosgatva figyeltek. A várt hatás, a remélt cirkusz, a nagy balhé azonban elmaradt. A szaktársak csalódottak voltak. Az ebédelésből visszatértek is tudomást szereztek a történetekről, néhány éretlen embernek tetszett a móka, de legtöbben fölháborodtak. Voltak, akik nekirontottak a még erősen másnapos suttyónak és alaposan felpofozták.

Amikor Kolostori szaki mögött becsapódott a szerelőcsarnok vasajtaja, a melósok tanácstalanul néztek egymásra. A főnök, Schneider Franyó nem volt sem az irodában, se a szerelőcsarnokban. Nem volt kihez fordulni tanácsért. Néhányan be is ijedtek és félelmüknek hangot is adtak, miszerint a „csörlős szaki” biztosan megy a góréshoz bemószerolni a munkatársait és viszi magával a bűnjelket is.

Máris tülekedtek a melósok az ajtónál, lökdösődve tódultak ki a szereldéből. Keresték s kutatták, hogy vajon merre megy a megsértett Kolostori szaki. A jobbérzésűek közül néhányan reménykedtek, hogy talán megállíthatják, esetleg ki is engesztelhetik, hogy lám már voltak, akik a hülye suttyót fel is pofozták, aki éppen a vérző orrát s arcát mosogatta a fal melletti csapnál. Az udvaron azonban sehol sem látták Kolostori szakit. A központi irodaépület, az üzemvezetőség felé biztosan nem ment. Ez legalább megnyugtató volt. De akkor meg hová lett? Kiáltozva hívogatták, keresték. A „csörlős szaki”-nak azonban nyoma veszett. Mintha a föld nyelte volna el. Egyszer valaki egy nagyot kiáltott.

- *Ott van! Ott van az épület végénél! Mászik föl a létrán a tetőre!*

A sarok takarásában, az épület végénél volt egy a falba beépített, a szerelőcsarnok lapos tetejére feljutást biztosító tűzoltólétra. Azon kapaszkodott fölfelé Kolostori szaki, kezében a kakastollakat szorongatva. Néhányan kiáltozni kezdtek.

- *Hová megy Kolostori szaki?*
- *Minek megy fel a tetőre?*
- *Jöjjön vissza szakibácsi!*
- *Csak vicc volt, ne sértődjön meg. Ha akarja, még jobban pofán verjük ezt a hülye tőrőket.*

A hangos kiáltozásra a közeli műhelyekből is előjöttek a melósok, művezetők, technikusok, irodisták. Egyre többen voltak az udvaron és egyre rosszabbat sejtettek. A lapos tetőre felérve Kolostori szaki elindult a szerelőcsarnok közepe felé. Talán 20-30 határozott, bár bicegős lépést tett meg, amikor megállt. Csinált egy határozott katonás, vagy inkább csendőrös balraátot, majd lépett néhányat az udvar felé. Kiállt a tetőnek majdnem a legszélére. Ha lenézett, szemben vele gyülekezett az álldogáló, bámészkodó sokadalom. Odalent mindenki csak egyre tudott gondolni, arra, hogy sértődöttségében, talán bánatában a „csörlős szaki” leveti magát a 8-10 méteres mélységbe. Oda ahol a fal mellett hatalmas vas géprészek voltak felhalmozva, leginkább ócskavas gyanánt. Ha oda leugrik, talán túl sem éli. Ismét kiáltozni kezdtek az udvaron állók.

- *Ne tegye szakibácsi!*
- *Jaj, ne tegye, jöjjön inkább le!*
- *Lehozzuk, ha akarja, csak le ne ugorjon!*

Az üzemből már majdnem mindenki az udvaron volt a nagy szerelőcsarnok előtt. A hangos kiáltozásra odasiettek a főgórék is az irodáikból. Az ülepnyaló slepp természetesen loholt utánuk. Mindenki meg volt győződve, hogy a begőzölt egykori csendőr leveti magát a tetőről. A politikai felelősség hatalmas súlya nehezedett az üzemvezetőre, a helyettesére és a szakszervezeti üzemi bizottság elnökére. Falféheren, rogyadozó lábakkal álltak, kissé elkülönülve a melósoktól. Ha ugyanis bekövetkezik a tragédia, annak következményei lehetnek rájuk nézve. Nem azt sajnálták és nem is azért lettek volna felelősek, mert netán meghal, vagy nyomorékká válik egy volt csendőr. A munkahelyi rendkívüli esemény ténye az, ami számukra jutalommegvonással járhat, még talán fegyelmi büntetéssel is. A nyugati imperialista propaganda elhallgatná a fasiszta csendőri múltat, csak arról tudósítana, hogy a szocializmus építése során önkézzével, helyesebben önugrásával vetett véget életének, vagy próbált véget vetni, egy angyalföldi melós.

Egy fiatal munkás közelíteni próbált a tűzoltó létra felé. A „csörlős szaki” erre olyan mozdulatot tett, mint aki azonnal ugrani készül. Ezt követően már senki sem mert próbálkozni. Kolostori szaki pedig állt zavartalanul a tető szélénél. Állt és nézett le a csödületre. Nézett rájuk kicsit megvetően, már megbékélten, de azért lesajnálóan, mi több, már-már gúnyos ajkbiggyesztéssel. Állt és várt. Várt, talán arra, hogy minél többen legyenek odalenn.

Amikor pedig úgy érezte, hogy mindenki ott van már az udvaron, hozzálátott a rögzített produkciójához. Hirtelen előre tartotta azt a kezét, amelyikben a tollakat szorongatta. Majd kinyitotta az addig gondosan zárt markát, és a színes tollak az enyhe szellőben szállingózni kezdtek a feszülten várakozó báméskodók felé. Csak lassan ereszkedtek alá a néhai tirpák kakas ékes tollai. Földközelpbe érve néhányan kapkodni kezdtek utánuk, mindaddig, amíg az üzemvezető rosszálló pillantása észhez nem térítette őket.

Rövidesen odafönn a tetőn Kolostori szaki mérsékelt terpeszállást vett föl. Két karját hátra lendítette, mint aki valóban ugrani készülne. Mindenki jól láthatta lentől is, hogy Kolostori szaki vett egy mély lélegzetet. A gyengébb idegzetűek elfordultak, vagy a szemük elé kapták a kezüket. Mások ismét kiáltozni kezdtek.

- Ne tegye Lajos bácsi!
- Le ne ugorjon drága szakibácsi!
- Maradjon ott, várjon, mindjárt hozzuk!
- Gondoljon a családjára Kolostori szaki!

Nagy zűrzavar volt az udvaron. De Kolostori szaki ekkor már nem törődött azzal, hogy mi történik odalent. Fontosabb gondolatokkal volt akkor ő elfoglalva. A hogyan tovább foglalkoztatta. Mert esze ágában sem volt ugrani. De ha belekezdett a produkcióba, valamit még tenni kellett, hogy be is legyen méltóképpen fejezve. Mindenki elhallgatott. Az udvaron egy pissenés sem hallatszott. A báméskodók még a lélegzetüket is visszafogták. De nem a Kolostori szaki. Ő éppen ellenkezőleg, a beszívott levegőt magából kipréselve hatalmasat ordított. Dehogya ordított! Szinte bömbölt az égbolton tovaszálló fellegek felé, vagy talán még azokon is túlra.

- Kúúú Béeélaaa! Gyeree leee a kúúúúúva anyááááat!

Az ebédutáni csendben akkora volt ez az ordítás-bömbölés, hogy még a környező üzemekben és lakóházakban is hallani lehetett. Majd síri csend következett a tetőn is, az udvaron is. A döbbenet letaglózó csendje volt ez. Csak lassan kezdtek mozgolódni, pusmogni, sugdolózni az udvaron álldogáló emberek. Váratlanul érték őket a történetek. Nem erre számítottak. A stréberek eszméltek előbb és a főnökségi jelenlétet kihasználva azonnal fölháborodtak, vagy legalább is mű felháborodtak Kun Béla elvtárs és kedves szülő anyja elvtársnő nyilvános csendőri megalázása és meggyalázása miatt. Ezzel szemben a politikailag és ideológiailag még nem kellően fejlett, sőt inkább fejletlen, az öntudatos helyett öntudatlan proletárok viccelődni, röhögcselni kezdtek.

A vezető elvtársakat már az ájulás környékezte. Rádöbbenek, hogy jobban jártak volna, ha ez a hibbant csendőri leugrott volna a kakastollai után. De nem ugrott a rohadék osztályellenség. Nem is akart ugrani ez a mocsadék. Inkább beleordította az angyalföldi légtérbe a gyalázkodását. Ezzel pedig a frászt hozta a vezető elvtársakra. Hamisítatlan csendőrfrászt.

Schneider Franyó akkor ért a szerelőcsarnok elé a megkésett ebédeléséből, amikor a „csörlős szaki” éppen felszólított Kun elvtársnak. Azonnal megérezte, hogy nagy a baj. Már rohant is a létrához és kapaszkodott fel a tetőre. Amikor Franyót Kolostori szaki meglátta szinte megnyugodott. Nem ugrott, hiszen nem is akart ugrani. Hagyta, hogy Franyó átkarolja a vállát és elvezesse a tető egy távolabbi pontjára, ahova nem lehetett az udvarból oda látni. Így tudott néhány szót váltani a beosztottjával.

- Lajos bátyám, de nagy marhaságot csináltál.
- Nem baj.
- De bizony baj ez bátyám. Baj ez neked is, meg nekünk is.
- Ha ezé fölaggatnának az se baj. Akkó is mögérte.
- Föl nem akasztanak, de hogy meghurcolnak, arra készülj fel.
- Hurcojjanak a rohadt büdös kommcsik.
- Lajos bátyám! Hallgass rám, tedd amit mondok. Most szépen lemegyünk a tetőről. Együtt bemegyünk a munkügyi és személyzeti osztályra, ahol azonnali hatállyal egészségügyi okok miatt beadod a felmondásodat.
- Nincs énnéköm semmi bajom az egészségemmel.
- Az nem baj. Örülj neki, hogy egészséges vagy. Mond azt, hogy már nincs elég erőd emelgetni a nehéz alkatrészeket. Állandóan elejted, meg a rossz lábadra ejted a csörlőalkatrészeket. Mond, hogy a fizetésed küldjék a lakcímedre postán. Néhány nap múlva hívj fel, addig találok neked új, akár még jobb munkahelyet, mint ez volt. Értjük egymást.
- Úgy lösz, ahogy té mondog Franyókám. De, hogy engemet még az éjjel elvisz az ÁVH, az biztos. Na, gyerünk.

Lemásztak a tetőről. Franyó elkísérte a munkautyisekhez a „csörlős szaki”-t, majd a párttitkári irodába sietett. Szerencséje volt, mert Löwenstein elvtársat egyedül találta, éppen telefonáláshoz készülődött. A kerületi pártbizottságról keresték már, visszahívást kértek és tájékozódni akartak a történetekről. Már valaki leadta nekik a drótot. Még időben toppant be Franyó.

- Lipi bátyám várjál néhány percet azzal a telefonálással.
- Mi vagy te? Látnok? Honnan tudod, hogy telefonálni akarok?
- A történetek után nem nehéz kitalálni.
- Már kerestek, amíg az udvaron voltunk, mert értesültek, hogy valaki az üzemben ordibálta az izgató dolgokat.
- Az éberséget, azt jól belenevelték az emberekbe.
- Ilyen a világ.
- Lipi bátyám! Ami történt az senkinek sem jó.
- Hát ez nem.
- A „csörlős szaki” tett, amit tett, de biztosan volt valami oka, amiért tette. Akkor szokott ilyen váratlan dolgokat tenni, ha megsértik. A főbűnös tehát az, aki az öreg felhergelte. Azt kellene büntetni, nem őt, akinek elég büntetés az, hogy most rohángálhat munka után. Vegyük úgy, hogy az öreg fegyelmivel ki lett rúgva. Tájékoztasd a felettesidet a pártbizottságon, feltéve, ha azokat akarod hívni, hogy a helyi vezetés már meg is tette a szükséges intézkedést. Különben sincs akkora jelentősége a dolognak, hiszen mostanában Kun elvtárs különben sem egy

túlzottan divatos elvtárs. Úgy tudom Rákosi elvtárs sem nagyon kedvelte, Sztálin elvtárs meg egyenesen kivégeztette.

- Milyen igazad van Franyókám!

Ekkor váratlanul megszólalt a telefon. Löwenstein elvtárs intett Franyónak, hogy maradjon. Majd fölvette a telefont. Látszott rajta, hogy meglepődött.

- Szabadság alezredes elvtárs!
-
- Igen, történt, de nincs különösebb jelentősége. Jelen voltam az esetről és állíthatom, hogy semmiféle hangulatkeltési, vagy lázítási szándékról szó sem volt.
- ...
- Nem! Nem izgatott senkit és senki ellen. Alig volt több, mint amikor egy melós a kalapáccsal ráver az ujjára és káromkodik egy cifrát valakinek a kurva anyjával.
- ...
- Alezredes elvtárs! Kérdezd meg a főnöködet, akivel együtt voltam munkaszolgálatos, hogy milyen vagyok én, ha az osztályharcról van szó. Azt fogja mondani, hogy a Lipi – mert így szólít a Karcsi – az kemény és könyörtelen. Ha nem hiszel nekem, kérdezd meg. Az sem véletlen, hogy a történetek után azonnal már ki is lett rúgva a kiabáló. Mert nem tűröm a látszatát sem a környezetemben semmiféle félreérthető cselekménynek.
- ...
- Nem! Nem kell. Már nincs itt. Nektek nem kell ezzel bajlódni. Van nektek fontosabb ügyetek, mint egy félnotás ordibáló.
- ...
- Rendben. Ha bármi probléma van, csak fordulj hozzám bizalommal. Jössz hétfői pártbizottsági ülésre?
- ...
- Jó, akkor ott majd a részletekről is tájékoztatlak.
- ...
- Szabadság alezredes elvtárs! Szabadság. Szervusz.

Schneider Franyó végighallgatta a beszélgetést, már amit a párttitkár mondott, a többire csak következtetni tudott. Ebből nyilvánvalóvá vált, hogy a „csörlős szaki” talán nem kerülhet már nagyobb bajba. El is köszönt a párttitkártól.

- Köszönöm Lipi bátyám a hozzáállásod az ügyhöz.
- Nincs mit köszönni. Én üldözött voltam, és ha tehetem, mindig az üldözöttek oldalán álltam és állok. Értsd, ahogy akarod.

Amikor Franyó kilépett az irodaépületből, akkor gördült a kapuhoz egy barna Pobeda személygépkocsi. A portásnak kiszólt a bal első leeresztett ablakon egy férfi.

- Öreg! Kapkodja a lábait, ne várja meg, amíg kiszállok, mert akkor valagba rugdalom.
- Kicsodák maguk?
- Államvédelmi Hatóság, te vén hülye. Nyissad már azt a kurva sorompót, ne szarakodj, mer nem érünk rá.

- Nyitom már, nyitom.
- Hol van az üzemvezetőség.
- Itt ebbe a nagy épületbe.

Franyó tanúja volt a történeteknek és rohant vissza a párttitkári irodába.

- Lipi bátyám baj van! Itt van az ÁVH!
- Hol?
- Itt vannak kint az udvaron.
- Na, gyerünk.

Az épület bejáratánál találkoztak két civil ruhás államvédelmi tiszttel. A párttitkár megállította őket.

- Maguk kik? Kit keresnek? Mit keresnek itt egyáltalán? Idegenek nem léphetnek be a portán csak engedéllyel.
- Az Államvédelmi Hatóság tisztjei vagyunk. A nevem Borbás főhadnagy. Az üzemvezetőt keressük.
- Az üzemvezető elvtárs éppen értekezletet tart. Löwenstein Lipót vagyok az üzemi pártszervezet titkára. Miben segíthetek az elvtársaknak?
- Történt itt egy bejelentés, ami szerint valami államellenes izgatás volt nem is olyan régen. Abban az ügyben jöttünk nyomozni.
- Bejelentés? Ki jelentett be?
- Az nem tartozik senkire.
- Ha nem, hát nem. Csak azért érdekelt volna a bejelentő kiléte, mert az elvtársakat alaposan félrevezették.
- Mér? Nem vót államellenes uszítás, vagy izgatás?
- Bizony nem. Én, mint a pártszervezet titkára kijelenthetem, ha úgy tetszik szem- és fültanúként is, hogy itt senki nem uszított és nem izgatott a Magyar Népköztársaság ellen. De tovább megyek, a Magyar Dolgozók Pártja ellen sem. Egy kelekótya melós handabandázott, azt érthette félre valaki, akit jól seggbe kellene rúgni a bejelentgetésekért. Mert nem csak maguknak jelentett be, de a kerületi pártbizottságnak is. Az ügyet már lerendeztem a pártbizottsággal is és a maguk főnökével is. Menjenek csak vissza és kérdezzék meg az alezredes elvtáristól.
- Hát akkó hiába gyűttünk.
- Ide mostan hiába elvtársaim. Ha valaki netán izgatna, vagy uszítgatna, azt majd én jelzem maguknak.
- Rendeiben van Lövenger elvtárs. Vizontilátásra.
- Löwenstein. Löwenstein Lipót. Szabadság elvtársak.

A barna Pobeda elviharzott. A Kolostori Lajos által előidézett csendőrfrász véglegesen lezárult. Annyi még történt, hogy Schneider Franyó a „csörlős szaki”-t egy másik budapesti gépipari vállalatához beajánlotta felvételre gépszerelőnek. Fel is vették és ott dolgozott a nyugdíjba vonulásáig. A volt munkahelyén soha többé nem hallottak a „csörlős szaki”-ról, csak a történeteket emlegették még évekkel később is.

Teltek-múltak a hónapok és a polgári házasság megkötése után hamar elérkezett az idő, amikor megszületett Anikó és Franyó közös gyereke, Schneider Nóra. A szülők mindketten boldogok voltak, bár kettejük közül az örömet Franyó tudta igazán és jobban

kimutatni. Ezt az örömteli állapotot azonban beárnyékolta az, hogy Anikó igen élesen tiltakozott a keresztlő ellen. Csak hosszas civakodás, huzakodás, egyezkedés után ment bele abba, hogy a Franyó megkereszteltetheti Nórিকát, ha senki nem szerez róla tudomást és nem derül ki róluk, hogy miféle maradi emberek. Franyó persze nem bánta, hogy mit mond, a lényeg, hogy a beleegyezést megadta. A vallásától és egyházától eltávolodófőben levő Franyó azért titokban csak hálát adott az Istennek az épségben és egészségben világra jött lánykáért. Sikeresen elintézte, hogy Nórিকát az egyik távoli kerületben a katolikus plébánián megkeresztelték. Ha az általa végigszenvedett háborús borzalmakra gondolt, még örült is annak, hogy nem fia, hanem lánya született. Az akkori kommunista diktatúra által gerjesztett háborús hisztéria szerint hol azzal kellett számolni, hogy a rothadó kapitalizmus napokon belül összeomlik és győz a világforradalom, hol arra, hogy az imperialisták megtámadják a békétábor és kitör a harmadik világháború. Ha nem a világháborútól kellett rettegni, akkor meg azzal riogattak, hogy jön a fasiszta Tito és a hadseregével lerohan bennünket. Szerencsére, hogy van nekünk egy Rákosi elvtársunk, népünk nagy vezére és tanítója, az úttörőknek pajtása, aki majd megvéd bennünket. Ennek a védelemnek a jegyében épült a déli jugoszláv határszakaszon a nyugati osztrák határszakaszhoz hasonló drótkerítés, mellette műszaki zárként még aknamezővel is erősítve. Ha a Franyónak fia született volna, ebben a helyzetben lett volna félni valója. A körülmények azonban változtak a hisztérikus helyzet szerencsére nem tartott már sokáig, de akkor még nem lehetett tudni, hogy mi lesz a végkifejlet.

Ha Franyó otthon volt, kikapcsolta életéből a külvilágot. Abban az időben még nem volt televízió, amelyen keresztül az emberek életébe alias politikusok és bérenceik mindenáron megpróbálják beleerőszakolni a mocskos politikai játszmákat. A rádóból náluk csak zene szólt, vagy a focimeccs közvetítése, na, legfeljebb az időjárás jelentés. Franyó újságot nem olvasott, hűlyeségre, hazudozásokra nem költötte a pénzét. A kommunista párt lapját a Szabad Nép-et az angyal földi melós különben is hátulról kezdte el olvasni. Ott volt ugyanis a sportrovat. Ha azzal végeztek, előre nem lapoztak, hanem befejezték az újságolvasást, ami előrébb volt, nem érdekelte őket. Azt, hogy a Honvéd megverte a Vörös Lobogót, nem lehetett hazudni. Vagy azt sem hogy az Iharos valamilyen csúcsot futott. De ami az előző oldalakon volt, az mind lehetett hazugság. Az pedig a melóst nem érdekelte.

Mint minden apa, Franyó is állandóan és szinte mindenhol büszkén emlegette, dicsérte remek kis leánykáját. Ehhez soha nem felejtette el hozzátenni, hogy „na, van, már aki majd eltemessen”.

A szülőkön kívül Nórिका érkezésének a legjobban talán a Palkó kutya örült. Az igaz, hogy Anikó beköltözésével ökelme meg ki lett költöztetve a lakásból, de Franyó csinált neki olyan prima több helyiségből álló, télen a kazánházból fűthető kutyaházat, amilyen aligha volt több akkoriban az országban. Az sem véletlen, hogy Anikóért nem nagyon volt odáig a ház szorgalmas őrzője. A kutyusi ellenszenvnek a kilakoltatáson kívül azonban lehetett valami más oka is, amit azonban elmondani nem tudott, csak kifejezésre juttatni a magatartásával. Ha például Anikó egyedül érkezett haza és ezt Palkó látta a házból az ablakon át – mert ablaka is volt a kutyaháznak –, a házörző ki sem mozdult a lakosztályából. Ezzel szemben, ha a Franyó jött meg valahonnan, pl. a munkából, örömeiben körül táncolta, furcsa hangokat hallatva beszélt hozzá, hízelgett, törleszkedett a boldogságtól. Nórिका iránti ragaszkodása pedig mindenkit megelőzött Palkónál. Ha picikeként sírdogálni kezdett, a Palkó idegesen rohangu, fenyegetően ugatott, hogy

miért nem csinálnak már valamit a kedvencével. Amikor Nórिका elkezdett mászni, totyogni, az udvaron mindig ott volt mellette és óvta, figyelte minden mozdulatát, nehogy baja történjen. A leányka lényegében úgy tanult meg járni, hogy amikor fölállt, Palkó öntevékenyen oda állt mellé. Nórिका megkapaszkodott a kutyus bundájában és szépen lassan elindultak.

Amikor Anikónak letelt a szülési szabadsága, vissza kellett mennie, dolgozni. Az antikváriban, ahol addig alkalmazásban állt azonban akkor nem volt hely. Időközben Schmuck Ottó bácsi is nyugállományba vonult. Egy másik üzletbe helyezték Anikót, amelyet viszont nem fogadott el, mondván nagyon távol van a lakásától. Nem sokáig voltak azonban állásgondjai, mert elkezdte hívogatni a régi ismerőseit, akikkel bár kapcsolatot nem nagyon tartott, de mégis sikerült egy titkárnői állást szereznie államigazgatási területen. Franyó erről semmit nem is tudott, csak akkor jelentette be, amikor már elkezdett dolgozni az új munkahelyén. Az sem nagyon keserítette el Anikót, hogy időben sokkal többet kellett a munkahelyén tölteni, de mindenképpen az otthontól távol, mert állítása szerint a főnöke nagyon sok munkát ad neki és ezt a munkaidőben képtelen elvégezni, túlórázni kell. Bekövetkezett az, hogy a gyereknevelés terén mind több feladat hárult a Franyóra. A sok együttlét és az Anikó gyakori távolléte nyomán kialakult az a helyzet, hogy Nórिका egyre jobban kezdett ragaszkodni az apjához, mint a vele nem nagyon törődő anyjához. Érdekes módon ez a körülmény Anikót egyáltalán nem zavarta, sőt mintha örült volna neki. A legboldogabb családi együttlét és hangulat akkor teremődött meg, ha a Franyó, a Nórिका és a Palkó együtt játszadoztak. Ilyenkor szinte megszűnt a külvilág számukra. Csak egymás kölcsönös szeretetével törődtek, csak a közös boldogság számított. Ha az ilyen helyzetbe véletlenül s váratlanul betoppant Anikó, pillanatok alatt tönkretette a hangulatot, tova szállt az önfeledt boldogság.

A külön szobában alvás, már-már elszeparáltság, a feleség szokatlanul sok munkával indokolt távolléte azt az érzést kezdte kialakítani Franyóban, hogy az ő boldogságához már nem is nagyon van szüksége Anikóra, akihez pedig a kezdetekben olthatatlan szerelem fűzte. Többször hallott már arról, hogy vannak házaspárok, akik az együtt töltött évtizedek során elhidegülnek egymástól. Egy idősebb munkatársa egyszer arról panaszkodott, hogy a hosszú együtt töltött idő alatt a feleségével már annyi érzelmi sebet ejtettek egymáson, ami szinte begyógyíthatatlannak, megváltoztathatatatlannak számít, s ez már valószínűleg elkíséri őket valamelyikük haláláig. Franyó is egyre gyakrabban gondolt arra, hogy talán az indulásnál rontottak el valamit, elkapkodták az életük szorosabbra fűzését, valamire nem figyeltek, vagy valamit nem vettek észre. Pedig hol voltak ők még az évtizedeket számláló együttlététől? A morfondírozást a legtöbb esetben azzal zárta le, hogy ami történt és folyamatosan történik, az nem lehet véletlen, hiszen a házasságukon nincs Isten áldása. Erről meg csak ő tehet. Mentségeként semmi mást nem tudott felhozni, csak a boldogság iránti mérhetetlen vágyakozását. Most meg itt van a gyönyörű kis lánykájával végtelen nagy boldogságban, miközben a felesége meg olyan amilyen. Nem ilyen feleségre vágyott. De nem gondolhatta, hogy majd ilyen lesz. Teltek a napjaik, heteik, hónapjaik egymás után egyhangúan, ugyanúgy. Franyó már szinte bele is törődött a helyzetébe.

FORRADALOM

1956. október 23.-án reggel a szokásos időben kezdődtek a műszakok az angyalföldi gépjavító üzemben. A munkások többsége és az irodai személyzet egy műszakban dolgozott reggel 6.30-tól délután 4.00-ig. Kivételt képezett a forgácsoló üzemszék, ahol két műszak volt, reggel 6.00-tól délután 2.00-ig és délután 2.00-tól este 10.00-ig. Így ezen a délutánon 4.00 óra és este 10.00 óra között is volt műszak az üzemben, de ekkor már munka nem nagyon folyt, a feladataival jószerivel senki sem foglalkozott. A művezetői irodában volt egy öreg néprádió, azt ülték körbe a melósok és hallgatták a híradásokat a tüntetésekről, meg a hírhedt esti Gerő-beszédet. Így értesültek azokról az eseményekről, amelyekről akkor még nem is sejtették, hogy az egy forradalom kezdete.

Másnap reggel úgy érkeztek a munkások és irodisták az üzembe – már aki a közlekedés akadozása miatt érkezni képes volt –, hogy értesültek az esti és éjszakai eseményekről. A munkával azonban ekkor már szinte senki sem törődött. Akik eljutottak valahogy a munkahelyükre, a műhelyeikben csoportosulva vitatták meg a történeteket, osztották meg egymással a valós, vagy valótlan híreiket, értesüléseiket, némelyek, akik az ilyesmire hajlamosak voltak, a saját kitalálásaikat. Abban az időben még nem létezett internet, meg mobiltelefon, sőt magánszemélyeknek a vezetékes telefon is csak egészen kivételes esetben jutott. Az újságokra, de legfőképpen a rádió híradásaira voltak hagyatkozva, ha tájékozódni akartak a városban, vagy az országban történetekről. Napközben az üzemből különféle belvárosi munkahelyeken dolgozó ismerősöket hívogattak fel telefonon és azoktól kérdezősködtek arról, hogy mi történik arrafelé, vagy legalább a központhoz közelebb eső városrészekben. Hírek érkeztek az esti és éjszakai harcokról, majd azok elcsendesedéséről. Volt az üzemnek néhány anyagbeszerző kisteherautója és azokkal páran bemerészkedtek a belső városrészekbe és híreket hoztak tüntetésekről, jelszavakról, követelésekről. Ezek hallatán a munkások öntevékenyen leszerelték a központi épület tetejéről a világító vörös csillagot és az utcáról, a bejárat mellől elmozdították a kb. egy méteres szovjet hősi emlékművet, ami egy szovjet katonát ábrázolt a nyakában dobтарas géppisztollyal, kezében zászlóval. Délután már a hazautazásnál is voltak akadályok, úgy a vasúton, mint a villamoson, vagy autóbúson.

Másnap reggel azt vették észre a melósok, hogy eltűnt az üzemszékvezető is és a helyettese is. Mindkettőnek, mint kiváltságosoknak, volt lakástelefonja, melyen az üzemből próbálták őket hívogatni, de soha senki sem vette fel a kagylót. De nem volt elérhető a szakszervezeti üzemi bizottság elnöke sem, akit kijelölés után választottak meg. A felsőbb szervek kijelölték, hogy kit kell erre a pozícióra megválasztani, és azt a munkások meg is választották, mert mást nem tehettek. Még egy két nap eltelt és távol maradtak munkahelyüktől az üzem legharcosabb, a melósok szerint legnagyobb pofájú kommunistái is. Egyedül az MDP alapszervezet titkára, Löwenstein Lipót elvtárs érkezett meg pontosan minden reggel a munkakezdésre, és bent is maradt a műszak végéig az üzemben. Lipi bácsi, ahogy legtöbbször szólították, az egykori esztergályos, a hajdani illegális

kommunista, majd munkaszolgálatos, 1945-től különféle MKP majd MDP tisztségeket betöltő mozgalmár, úgy érezte, hogy neki nincs mitől tartania. Az első forradalmi napokban nem is volt.

Amikor eldőrdültek országszerte, így budapesti Kossuth téren is a sortűzek és az utcai csatározások sem akartak csitulni, változni kezdett a lakosság hangulata. Egyre inkább érzékelhetőbbé vált, az, ami már a legelső naptól megmutatkozott, a forradalom két legjellemzőbb vonása, a kommunistaellenesség és a szovjetellenesség, a szabadság és a függetlenség iránti vágy.

Hamarosan bekövetkeztek a forradalmak velejárói, a túlkapások, lincselések. Mind több helyen lehetett látni fákra, villanyoszlopokra fejjel lefelé felaggatott hullákat, többségében államvédelmi tiszteket, beosztottakat.

A központi gépjávitó üzem dolgozóira jellemző volt, de főleg a munkásokra, hogy nagyobb részük így vagy úgy vidéki embernek számított. Sokan voltak az úgynevezett „messzimunkások”, akik egész héten a családjuktól távol a fővárosban dolgoztak, és csak a hétvégeken utaztak haza. Hétközben valamelyik munkásszállón húzták meg magukat, egy időben a „lepratelepként” emlegetett Révai utcai létesítményben is. Sokan jártak be a fővároshoz közeli településekről többnyire vonattal nap, mint nap. De a budapesti lakosoknak is a többsége olyan volt, aki valamikor vidéken élt, és a rákosista iparosítási örület, vagy az erőszakos termelőszövetkezeti szervezés miatt kényszerültek elhagyni a lakóhelyüket és nagyobb ipari városokba, sokan a fővárosba települtek. Ezek az akkori, vagy valamikori vidéki emberek átélték a kommunisták érdemként elkönyvelt álságos földosztását, melynek során kaptak földet, de nem volt mivel megművelni. A nagy átverést elszenvedő „földhözjuttatottak” alig néhány év múlva már szembe találokztak a nehezen befizethető adókkal, a beszolgáltatás „padlás lesöpéréseivel”, majd a kollektivizálás kényszerével. Mindezt pedig a kommunista Nagy Imre nevéhez kötötték, mert hiszen ahhoz volt kapcsolható. Sokakkal ellentétben ezért egyáltalán nem lelkesedtek, amikor bejelentették, hogy 1953 után ismét Nagy Imre lett a minisztertanács elnöke. Ezeket az embereket nem hatotta meg az sem, hogy az 1956 októberi véletlen elszólása után az „elvtársak” helyett a továbbiakban Nagy Imre a „polgártársak” kifejezést használta. Az anyalföldi melósnak egyébként is elég volt rátekinteni Nagy Imre úgynevezett „forradalmi” kormányára és máris láthatta, hogy nem történt más, mint az, hogy Rákosi, Gerő és még hozzájuk hasonló néhány elvtárs helyett most más, de eddig is jól ismert elvtársak kerültek az országot vezető pozíciókba, ültek a nyakukra.

Amikor megszüntetésre került az MDP, Löwenstein Lipót volt alapszervezeti MDP titkár bezárta a gépjávitó üzemből levő pártirodát és a kulcsot leragasztott borítékban átadta megőrzésre a központi porta vezetőjének azzal, hogy az üzemből, ha netán előkerülne, és ő nem lenne itt, adja át. Lipi bácsi ezt követően is bejárt az üzembe és elővéve a régi melósruháját, abba reggelente belebújva, egész nap az üzemet járta és beszélgetett az emberekkel. Dolgozni úgysem dolgozott senki. Kommunista lévén nem helyeselte az antikommunista forradalmi mozgalmat, de nem ítélte el az abban résztvevőket, azért lelkesedőket sem. Ugyanakkor nem hallgatta el a véleményét.

- Tudják szakikáim a marxista forradalomelmélet szerint egy forradalom akkor tör ki, ha az elnyomott tömegek tovább már képtelenek elviselni a kizsákmányolást, elnyomásukat, sanyargatásukat, a szabadságuktól való megfosztottságukat, a hazugságokkal való szédítésüket, félrevezetésüket. Ez azonban önmagában

még nem elég. Ehhez még az is kell, hogy az uralkodók, a hatalmat gyakorlók is olyan helyzetbe kerüljenek, hogy a továbbiakban képtelenek legyenek fenntartani az addigi diktatúrát, a belső terrort, az elnyomást. Ez a két körülmény pedig most mintha találokzott volna. Amit Rákosi és elvtársai az elmúlt évtizedben a kizárólagos hatalom megszerzése, megtartása és megszilárdítása érdekében műveltek, az nagyon sok kommunistának, higgyék el még nekem is, sok volt. Amit pedig a vidékkel műveltek, azt maguk sokkal jobban ismerik, mint én. Az már önmagában egy megbocsáthatatlan bűn és gyalázat volt, amit a parasztsággal tettek. De itt a városokban, mi ipari munkások is megkaptuk a magunkét, miközben állandóan azt harsogták a fülünkbe, hogy mi vagyunk a társadalom vezető osztálya, a proletariátus, a nagyüzem munkássága. Szakikáim, akik már régebben itt dolgoztak, érezték-e egyetlen pillanatig is, hogy maguk lennének a társadalom vezető ereje. Talán nem magukat sanyargatták az egyre nehezebben teljesíthető normarendszerrel, miközben felfuttatott sztahanovistákat állítottak elének példaként, mint a Horváthot, meg a Piótkert és még néhányat. Talán nem bennünket hülyítettek az állandó felajánlásokkal, hol Sztálin, hol Rákosi születésnapjára, hol más kitalált alkalmakra. Mintha nem köztünk szítottak volna ellentéteket, rivalizálást az állandó munkaversennyel. Emlékezzenek csak milyen érzés volt 10 vagy 20 fillér órabéremelésért bemenni és kuncsorogni az üzemből. A ledorongolásokat is mi kaptuk, ha nem jegyeztünk elegendő tervekölcsönt, vagy békekölcsönt. Ugye, hogy minden igaz, amit mondtam? Dudás szakik! Talán nem maga hordta a feleségével a két kicsi gyermekét Csepelről, a lakásukról ide Angyalföldre a bölcsődébe, meg óvodába hajnalok hajnalán, télen, s nyáron, de úgy ám, hogy félhétkor már a műhelyben legyen hegesztőpisztollyal a kezében? Kővári szakik! Milyen életük volt maguknak a Révai utcában levő „lepratelepként” ismert munkásszállón? Úgy éltek ott, mint a társadalmat vezető osztály tagjai?

- Bizony így volt. Igaza van Lipi bácsi.

- És mit láttak itt az üzemből? Egy részeges üzemből, aki egy alkoholistakirúgott katonatiszt volt. De milyen katonatiszt? Horthysta? Fasiszta? Nem szakikáim! Demokratikus katonatiszt volt, akiből a pártunk csinált katonatisztet és végül nem lett belőle más, mint egy részeges disznó. Hol van most ez a volt tiszt elvtárs? Bujkál valahol s biztosan azt is részegen teszi. Miért nem látjuk az elmúlt napokban a normásainkat? Merre vannak állandóan az ÁVH seggét nyaló személyzetiseink? Mire lehet következtetni ebből? Arra, hogy ezek a bujkálók mind gyáva patkányok. Ezek is mind a mi embereink, a mi káderjeink voltak. Mi kommunisták „kiemeltük” őket a melós sorból és csináltunk belőlük ingyenélőket, a saját hajcsárainkat. Ez a mi legnagyobb bűnünk szaktársak. Ezért büntet és szid, elátkoz bennünket most a nép. Ezért van ez a nagy kommunistaellenesség. Mert nagyon elszartunk mindent szakikáim!

- Löwenstein szaktárs! Akkor most volt ellenség vagy nem volt? Van ellenség vagy nincs?

- Gulyás szakik! Ellenség az mindig volt. Ellenségnek mindig kellett lenni, vagy ha momentán nem volt, akkor csinálni kellett, ki kellett találni. A diktatúrának, az önkényuralmi rendszereknek, de hozzá tehetem még, hogy a személyi kultusznak is mindig velejárója, lételeme az ellenség, aki ellen lehet, ha másként nem lega-

lább szavakban, hadakozni. Nem emlékeznek? Nálunk még a szén ellen is harcot hirdetett a párt és végül megnyertük a széncaiát derék bányászainknak köszönhetően. Ellenség volt kezdetben a letűnt rendszer, főleg a nyilasok, meg a horthysta fasiszták. Ismerjük be, legalább most ebben a válságos helyzetben, hogy mi még abból is fasisztát csináltunk, akinek semmi köze nem volt a fasiszmushoz. Ha nem volt elég ellenségünk, b-listáztunk és szereztünk magunknak annyi haragost, akik ezáltal gyűlöltek bennünket, hogy megszámolni sem tudtuk. Harcoltuk az ellenségesnek tekintett politikai pártok ellen, de a koalíciós partnereinket sem kíméltük, még a szocdemeket sem. Majd következtek az egyházak, a fő ellenség Mindszenty lett. Likvidálni kellett a falusi burzsoáziaként emlegetett kulákságot. Könnyörtelen és alattomos harc folyt ezen a téren is. Közben a déli határainkon itt volt Tito az „imperializmus láncos kutyája”, aki a rákosista propaganda szerint ugrásra kész állapotban van, hogy megtámadjon bennünket. Iszonyatos pénzt öltünk abba, hogy a déli határszakasz egy erődítmény rendszer legyen. Rákosi elvtárs megvédi a határainkat, megvédi a magyar népet, a magyar embereket. A szinte ténylegesen egyedüli igazi antifasiszta vezér Titoból közben még fasiszta is lett. Tombol az örület és a személyi kultusz. Mindent Rákosi elvtárs csinál, minden az ő érdeme, csak rá támaszkodhatunk. Ha valahol elhangzott a neve fel kellett állni és ütemesen tapsolni. Ha egy nagygyűlésen szónokolt többször felhangzott és zengett-zúgott az „éljen Rákosi”, néha hosszú percekig át.

- És a Rajk ügy?
- Tudják szakikáim én részt vettem az illegális kommunista mozgalomban. Voltam is érte bezárva. Én akkor elhittem, amit Sztálin elvtárs mondott, hogy „mi kommunisták különleges anyagból vagyunk gyúrva”. Amikor azonban azt kellett látnom, hogy elkezdődik a párton belüli ellenség keresés és találás, amelynek olyan halálos áldozati voltak, mint Rajk és még sokan mások, többen a börtönben sínylődtek, mint Kádár, Marosán, Szakasits és hasonlóak, akkor rájöttem erre a sztálini igazságra egy kis kiegészítéssel. Rájöttem arra, hogy „mi kommunisták különlegesen szar anyagból vagyunk gyúrva” mert hiszen még a saját fajtánkat is felfaljuk.

Néhány nap múlva azt lehetett hallani a közeli gyárakból és üzemekből, hogy mindenhol munkástanácsot választanak. Löwenstein Lipót szólt a művezetőknek, hogy a gépjavitóban is követni kellene a példát, főleg miután a minisztériumból is telefonált valaki és közölte, hogy a gépjavitóban is meg kell alakítani a helyi munkástanácsot. Lipi bácsi szerint ez azért is nagyon jó lenne, mert legalább lenne egy szervezet, amely vezetné az üzemet, ha már a szakmai, vezetés szinte teljes egészében lelépett, Nem is hallatnak magukról, semmilyen formában el sem érhetők. Az angyalföldi gépjavitóban tehát úgy alakult meg a helyi munkástanács, hogy azt az üzemi MDP titkár kezdeményezte és szorgalmazta, úgy, hogy kihangsúlyozta, ő a politikai múltja miatt ebben semmiféle szerepet nem hajlandó vállalni. Sőt, a munkástanács választó munkásgyűlésen sem fog részt venni, hogy még így se befolyásolja a munkásgyűlés hangulatát, sem a választás körülményeit, eredményét.

A művezetők – köztük Schneider Franyó is - úgy döntöttek, hogy másnap délelőttre összehívják a munkásgyűlést. Minden aznap jelenlevő dolgozót felkértek, hogy a közelében lakó, de aznap a munkahelyétől távollevő munkatársait értesítsék a munkásgyűlésről, a megjelenés fontosságára is hívják fel a figyelmet. Semmi különösebb előkészületet

nem tettek, csupán abban állapodtak meg, hogy Józsa Kálmánt, az üzemi adminisztráció vezetőjét – hivatalos titulusa szerint irodavezetőt – bízzák meg a munkásgyűlést levezető elnöki teendőkkel, aki ezt el is vállalta. Úgy döntöttek, hogy a munkásgyűlésnek két napirendi pontja lesz, az egyik a munkások követeléseinek összeállítása, majd továbbítása a minisztérium felé, a másik a munkástanács megválasztása.

Másnap reggel elég nagy számban jelentek meg a dolgozók a gépjavitó üzemben. Az üzemi ebédlő – és egyben kultúrterem – kicsi lett volna a sok ember befogadására. Ezért a legnagyobb szerelőcsarnokban, ahol Schneider Franyó volt a művezető, összetologatták a javítás alatt álló gépeket és így elég nagy teret nyertek. Az ebédlőből lehordták a padokat és irodákból a székeket az idősebbek részére. Mire elkészültek 9 óra volt és kezdetét vehette a munkásgyűlés. Az irodavezető titkárnőjének és még egy gyorsírnő tudó adminisztrátornak előkészítették egy asztalt az elnöki emelvény mellett. A pódium egy igen nagyméretű üres gépalkatrészt szállító ládából állt. Ezen állt a levezető elnök, aki rövidesen meg is nyitotta a munkásgyűlést.

Józsa Kálmán irodavezető, mint a munkásgyűlés levezető elnöke: *Tisztelt szaktársak!*

Mivel üzemünk teljes vezetősége a rendkívüli események hatására távol tartja magát a munkahelyétől, amelyet egyébként a mostani körülmények között is szakmai, politikai szempontból is vezetniük kellene, a művezetők és egyéb középvezetők tanácsa úgy döntött, hogy kezdeményezik ennek a mostani munkásgyűlésnek a megtartását, amelyen az üzem más dolgozói is természetesen részt vesznek. A levezető elnöki feladatokkal engem bíztak meg, ezért vagyok most itt. A munkásgyűlést tehát ezennel megnyitom. Bejeleniem, hogy a munkásgyűlésnek két napirendi pontja lesz. Az egyik a dolgozók követeléseinek az összeállítása. Az újságokban már olvashattuk, hogy a nagyobb gyárak dolgozó kollektíváinak a követeléseit miket tartalmaztak. Ezek a mi követeléseink összeállításánál is irányadók, de nem kötelezően követendő példák lehetnek. Itt és most tehát a központi gépjavitó üzem munkásainak és egyéb dolgozóinak a követeléseit kell megfogalmaznunk, azokat, amelyeket maguk fontosnak tartanak. Kérem, hogy kellő komolysággal és átgondoltsággal szóljanak hozzá, őszintén vessék fel gondjaikat, észrevételeiket, hiszen az itt elmondottakból senkinek semmiféle baja, hátránya nem származhat. A másik napirendi pont az üzemi munkástanács megválasztása lesz, de azzal majd csak akkor foglalkozunk, ha a követeléseinket megfogalmaztuk, összeállítottuk. Ezzel át is adom a szót maguknak, tegyék meg javaslataikat.

Kovács Pál darukezelő: *Én azt javasolom, hogy a legelső pontban szerepeltessük aztat, hogy akasszunk fel minden kommunistát, a legelsőnek a kopasz Rákosi Matyit, meg ezt a Gerőt. Ha a kommunistákat eltakarjuk, mingyá rend leszén itten.*

Józsa Kálmán: *Szaktársak! Kértem a kellő komolyságot és Kovács szaki máris ilyen sületlenséggel áll elő. Azt, hogy kit akasszanak fel, mi nem követelhetjük, azt csak bíróság mondhatja ki jogerős ítéletben.*

Nagy Péter asztalos: *Kovács szaki alighanem azt akarta mondani, vagyis hát javasolni, hogy szüntessék meg az egypárti rendszert. Írjanak ki 1957 tavaszára új és szabad választásokat, amelyen az addig alakuló, vagy újjá szerveződő régi pártok is indulhassanak. Úgy kéne valahogyan csinálni, ahogyan 1945 után volt.*

Józsa Kálmán: *Köszönöm Nagy szaktárs! Az első követelési pont tehát úgy hangozzék, hogy Magyarországon legyen többpárti demokrácia. Szabad választásokon, le-*

hetőleg még 1957 tavaszán egyelő feltételek és körülmények között több párt is indulhasson. Kérem az újabb javaslatot.

Mácsai Zoltán szerelő: Én csak annyit mondanék a szaktársaknak, amit a tüntetéseken hallottam, hogy „ruszlik haza!”, vagyis a ruszlik takarodjanak kifelé a mi országunkból. Kovács szaki meg biztosan arra gondolhatott, amit megint csak a tüntetéseken lehetett hallani, miként kajabálták, hogy „egyforintos kenyeret, Rákosinak kötelet!”.

Józsa Kálmán: Értem, hogy Mácsai szaki mire gondolt. Ezt fogalmazzuk úgy, hogy a házunkban tartózkodó szovjet haderőt azonnal vonják ki Magyarország területéről. Kérem a következő javaslatot.

Jármai Miklós hegesztő: Én azt javasolnám, hogy ezt a norma rendszert, ami mostan van, eztet azonnal töröjjék el, vagy szüntessék be.

Józsa Kálmán: A következő pont tehát az legyen, hogy az 1957-es gazdasági évtől kezdődően az iparban töröjjék el a munkásokat nyomorító normarendszert. Következő javaslatot kérem!

Asztalos Péter lakatos: Én vidéki ember lennék, messzimunkás, és jól tudom aztat, hogy mikkel sanyargatták a múlt évtizedben, Rákosi Matyi alatt a föld műveléséből élő parasztokat. Ezért aztat mondanám, hogy be kéne írni oda a sorba aztat is, hogy a parasztokat sújtó adókon enyhítsenek, a beadást meg töröjjék elfelé.

Józsa Kálmán: Kérem, a jegyzőkönyvben ez a pont úgy szerepeljen, hogy követeljük a földművelésből élő parasztság adó terheinek méltányos enyhítését és a kötelező beszolgáltatás teljes eltörlését.

Bárdos Alajos gépszerelő csoportvezető: Szaktársak! Nincsen itten valami rendben ebbe a mostani forradalomban. Hogyan vagyunk már az, hogy ennek a forradalomnak egy olyan vezére, vagyis hát miniszteri elnöke leszen, vagy már vagyunk, aki együtt volt Rákosival, meg többi gazemberrel a Szovjetunióban, aztán, onnan gyűttek együtt visszafelé és ültek a nyakunkra? Én jól emlékszem, hogy amikor a bátyust elvitte az ÁVO, az ű főnökükhöz, a Nagy Imre belügyminiszterhez írt levelet a tanti, hogy eresszék már szabadon a bátyust. Tán Nagy Imre lett volna az ávosok főnöke? Azt is tudjuk persze nagyon jól, hogy Nagy Imre vót előbb meg a földosztó miniszter. De minek ugye? Minek osztotta a földet, amikor meg pár év múlva vették visszafelé. Még aztat is vitték, amit nem is űk attak, mer hogy a téeszcsébe kellett menni. Akkor is ű vót a miniszter. Hát én azt mondanám, hogy biz egy ilyen koménistában nem bíznék, még ha forradalom élén mutogatja is mostan már magát.

Józsa Kálmán: Ha jól értettem Bárdos szaktársat, akkor ez a követelési pont úgy hangozzék, hogy a központi gépjávitó üzem munkásai nem bíznak a Nagy Imre miniszterelnök által vezetett kormányban, elsősorban Nagy Imre politikai múltja és tevékenysége miatt, másodsorban a kormánya összetétele miatt, hiszen a miniszterek túlnyomó többsége kommunista. Nagy Imre és kormánya a munkások bizalmát csak akkor nyerheti el, ha a munkásság követelési pontjai maradéktalanul és hamarosan teljesülnek. Van újabb javasolt követelés?

Schneider Ferenc művezető: Az Államvédelmi Hatóság annyi aljasságot követett el az elmúlt évtizedben, hogy vele kapcsolatban az lenne a leghelyesebb követelés, ha ezt az elnyomó szervezetet jogutód nélkül megszüntetnék.

Józsa Kálmán: Kerüljön be a követelések közé, hogy az Államvédelmi Hatóságot jogutód nélkül szüntessék meg. Menjünk tovább!

Lévai András esztérgályos: Követeljük, hogy a ruszlik menjenek haza.

Józsa Kálmán: Lévai szaktárs ez a követelés már szerepel a listán. Újabb követelés?

Tari Ottó raktáros: Követeljük, hogy a szakképesítés nélküli munkásigazgatókat és egyéb kiemelt káderokat válcsák le a vezető beosztásukból. Helyezzék vissza őket a korábbi beosztásukba, munkakörükbe melósnak. Itt az üzemben is van néhány ilyen semmirekellő, akit le kén tán várni és el kén tán kergetni, mer semmi közünk hozzájuk, fentről ide rakosgatták őket, nekünk nem kellene, roncsák máshun a levegőt.

Józsa Kálmán: Most olyan követeléseket állítunk össze, amelyek meglátásunk szerint országos érvényűek. Nem írhatunk be olyanokat, amelyeket itt házon belül kell majd megoldanunk. Azt beírhatjuk, hogy a továbbiakban vezetői munkakörökben csak megfelelő iskolai végzettséggel, képzettséggel, gyakorlatlalt és rátermettséggel rendelkező embereket nevezzenek ki, és az ilyen kinevezéseknél a politikai szempontoknak ne legyen jelentősége.

Tarnai Antal segédmunkás: Nekünk vidékről bejáró, vagy munkásszállón lakó dolgozóknak igen jó lenne, ha több időt tölthetnének a családjainkkal. Ezért be kéne venni a követelési pontok közé aztat is, hogy ezentúl minden szombat legyen szabadszombat, hogy haza tudjunk utazni.

Józsa Kálmán: Ezt úgy fogalmazzuk meg, hogy követeljük az öt napos munkahét bevezetését.

Kocsi Béláné raktári kiadó: A nagycsaládosok nevében azt szeretném követeltetni, hogy vegyék be a sorba az órabérek meg a családipótlékok emelését, az árak csökkentését, ahogy a tüntetésen is kiabáltuk, hogy „egyforintos kenyeret”. Amikor 10-20 filléres órabéremeléssel szűrják ki a szemünket, azzal nem megyünk semmire.

Józsa Kálmán: Fogalmazzunk úgy, hogy az ország teherbíró képességének növekedésével követeljük a bérek és egyéb juttatások emelését, egyúttal a legfontosabb élelmiszerek árának lehetséges csökkentését.

Benkő László műszaki rajztár kezelő: Szaktársak! Valamennyien tudják, hogy mielőtt én ide jöttem dolgozni, előtte szerzetestanár voltam. Ezért talán nem szokatlan az én felvetésem, amikor azt javasolom a követelések közé, hogy legyen ismét vallásszabadság és az ifjúság egészséges szellemi fejlődése érdekében ismét tegyék kötelezővé az iskolákban a hitoktatást.

Bekiabálás: Nem kell! Elég volt a papok uralmából! Benkő szaki haza beszél. Jól van így ahogy vót eddig is. Aki akar járjon a templomba, aki meg nem akar az ne járjon. Az én gyerökömet ne hülyítsék meg mindenféle maszlaggal a papok. Valahun olvastam, hogy ez a vallás, ez ópeum, vagy mi a nehésség az emberek meghülyítésére.

Bekiabálás: Nem kell neked ópium, hülye vagy annélkül is!

Schneider Ferenc művezető: Szaktársak! A vallásszabadság tényleg azt jelenti, hogy aki akar az hisz Istenben, aki nem akar, az nem hisz. Aki akar jár templomba, aki nem akar az nem. Aki járni akarja a gyereket hittanra az járhatja, aki nem, az nem járhatja. De itt nem ez volt a helyzet kedves szaktársak! Itt tiltva volt a vallás, itt üldözték az egyházakat, a hívekkel együtt. Szó sem volt vallásszabadságról. A kommunisták a legádázabb ellenségnek az egyházakat, főleg a katolikus egy-

házat tekintették és úgy is bántak vele. Amikor hazatértem a hadifogságból, az volt az első hír számomra, hogy az ávosok elvitték a papunkat, mert szerintük nem jól prédikált. Vallásüldözés volt itt szaktársak, nem vallásszabadság. Javasolom én is bevenni a követelések közé a szabad vallásgyakorlást és a hitoktatás bevezetését.

Bekiabálás: Helyes! Egyetértünk. Jól mondta Schneider szaktárs.

Józsa Kálmán: Ez a követelés tehát úgy hangozzék, hogy legyen a továbbiakban vallásszabadság és az iskolákban legyen fakultatív hitoktatás. Menjünk tovább.

Nemes Pál segédmunkás: Én azt követelném, hogy ha még lönnének hadifoglyok a ruszikknál, azokat máris eresszék hazafelé. Ezeken kívül az itteni börtönökben és internálótáborokban fogvatartott politikailag elítélteket és bezártakat is eresszék szabadon.

Józsa Kálmán: Nemes szaktárs! Az internáló táborok 1953-ban megszűntek, azok megszüntetését tehát már nem kell követelni. Azt követelhetjük, hogy ha esetleg még vannak hadifoglyok a Szovjetunióba, azokat engedjék haza. Meg azt is követelhetjük, hogy a hazai börtönökben fogvatartott politikai elítélteket haladéktalanul helyezték szabadlábra és részesítsék őket rehabilitációban és kárpótlásban.

Molnár Károly hegesztő: Én azt követelném, hogy a piát adják olcsóbban, mert igen soknak tartom, hogy az egy korsó sörért 3 forintot is elkérnek, aminek meg még a teje is csupa hab. Azért én majdnem egy órát kell, hogy görnyedezve hegesszek.

Józsa Kálmán: Molnár szaki ezt majd a Nagycsöcsű kocsmában, vagy a Kombinátban követelje, de ne itt a munkágyűlésen. Tessék szaktársak, várom az újabb felszólalásokat.

Tóth Mátyás szerelő: Válasszuk mán a munkások tanácsát, ne szarakodjunk itten a követelésekkel, amiket úgy sem fog senki még csak meg se hallani, nehogy mán teljesíteni.

Józsa Kálmán: Nekünk az a dolgunk most, hogy hallassuk a hangunkat és előálljunk a követeléseinkkel. Ha odaönn, akár a kormányban, arra kíváncsiak, hogy melyek a munkások követelései, nem üzenhetünk vissza, hogy nem mondjuk meg. Szaktársak, van még valakinek javaslata a követelési pontokhoz? Nincs? Jó, akkor rátérünk a második napirendi pontra, az üzemi munkástanács megválasztására. Tartunk most egy órányi szünetet. Ez alatt az egyes üzemegységek dolgozói a saját műhelyeikben megvitatják, hogy egy főt kit javasolnak az üzemi munkástanácsba. Egy óra múlva mindenki jöjjön ide vissza és az üzemegységenként előterjesztett javaslatokról a munkágyűlés egységesen dönt. Ha elfogadják a javasoltat, az üzemi munkástanácsnak tagja lesz az illető, ha nem, akkor pedig nem. Utóbbi esetben más jelöltet kell javasolni. Éppen ezért úgy jöjjenek vissza, hogy üzemegységenként legyen két, esetleg három jelölt, hogy ne itt kelljen tanakodni és az időt húzni, hogy ha a jelöltet leszavazná a munkások többsége, na, akkor ki is legyen helyette. Menjenek és kezdjék meg a tanácskozást.

Az üzemi munkágyűlés résztvevői elhagyták a legnagyobb szerelőcsarnokot és a saját műhelyeikbe vonultak át. Megvitatták, hogy kit tartanának legalkalmasabbnak, s aki vállalná is, hogy őket a munkástanácsban képviselje. Józsa Kálmán javaslatát megfogadva, mindenhol több jelölttel készültek. Amikor visszatértek nem sokat kellett várni, mert amikor már mindenki ott volt Józsa Kálmán ismét felkapaszkodott a ládára és folytatódott a munkágyűlés.

Józsa Kálmán: Tisztelt szaktársak! Folytatjuk a munkágyűlést. Rátérünk a második napirendi pontra. Sorban fogom szólítani az üzemegységeket és kérem, hogy tegyék meg a javaslatukat. Először a legnagyobb üzemegység, az 1. számú szerelde javasol.

Javasoljuk, hogy Schneider Ferenc művezető legyen a jelöltünk az üzemi munkástanácsban. Schneider szaki nem csak a mi szereldénkben népszerű, hiszen az üzemben mindenki becsüli és tiszteli, kiváló szakember és megtapasztalhattuk, hogy tudása gyakran vetekszik a mérnökökével. Egy igazságos, segítőkész és megértő ember, aki a kommunistáktól igen sokat szenvedett.

Józsa Kálmán: Kérem a munkágyűlést, hogy van-e ellenvélemény? Nincs ellenvélemény. Az üzemi munkástanácsba Schneider Ferenc művezető egyhangúan elfogadva. Következik a 2. számú szerelde.

Mi Hujber Nándor technikust javasoljuk a munkástanácsba, aki bár még fiatal, de rendes, becsületes, józanéletű. Ha kellő gyakorlatot szerez kiváló szakember lesz, akár még művezető is lehet majd belőle.

Józsa Kálmán: A jelenlevők között van-e valakinek kifogása Hujber Nándor megválasztása ellen? Nincs ellenvélemény. Hujber Nándor is az üzemi munkástanács tagja lett. Kérem a 3. számú szerelde javaslatát.

Az a javaslatunk, hogy közlünk Hidas Péter gépszerelő legyen a munkástanács tagja, hiszen többszörös sztahanovista, a szakma kiváló dolgozója

Józsa Kálmán: Van-e kifogás Hidas Péterrel kapcsolatban?

Bekiabálás: Azé lett sztahanovista, mer kommunista, piroskönyves, vagyis hát párttag. Kommunista ne legyen a munkástanácsnak a tagja.

Józsa Kálmán: Kifogás érkezett. Mégis kérdezem, hogy a munkágyűlés elfogadja-e Hidas Pétert az üzemi munkástanácsba? Kézfeltartással szavazzanak. A szavazás eredménye látható többséggel az, hogy Hidas Péter ne legyen tagja az üzemi munkástanácsnak. Kérem a következő javaslatukat.

Hidas szaki helyett Nagy Mihály lakatost javasoljuk.

Józsa Kálmán: Elfogadják-e Nagy Mihályt a munkástanácsba? A szavazás eredménye igen, tehát elfogadják. Nagy Mihály ezzel az üzemi munkástanács tagja. Kérem a 4. számú szerelde javaslatát.

A mi jelöltünk Haraszi Ambrus hegesztő, aki a legrégebbi dolgozók egyike az üzemben.

Józsa Kálmán: Haraszi Ambrus ellen van-e kifogás?

Bekiabálás: Csendő volt a múlt rendszerben, nem kell!

Bekiabálás: Az nem számít most, hogy régen mi volt, most nagyon rendes, józan életű és rendszerető, segítőkész ember.

Józsa Kálmán: Haraszi Ambrus ügyében kérem szavazni! Ki van ellene? Néhány fő, elenyésző kisebbség. Haraszi Ambrus tehát az üzemi munkástanács tagja lett. Kérem az 5. számú szerelde javaslatát.

Nagylaki Miklós gépszerelőt javasoljuk, aki a legnépszerűbb ember az üzemegységben. És Fradi drukker.

Józsa Kálmán: Az, most nem számít, hogy milyen drukker. Nagylaki Miklós jelölése, illetve megválasztása ellen van-e kifogás? Nincs. Nagylaki Miklós is az üzemi munkástanács tagja lett. Nyilatkozzon a forgácsoló üzemegység!

A forgácsoló üzemrészlegben úgy határoztunk, hogy minket Kovács Péter marós képviseljen az üzemi munkástanácsban. Kovács szaki ugyan egy ideig tagja volt kom-

munisták pártjának, de 1952-ben kizárták, mert kiderült róla akkor, hogy kulák származású. Elvették a földjüket, meg mindenüket. Kérjük a munkásgyűlés résztvevőit, hogy fogadják el a javaslatunkat, mert Kovács szaki igen jó szakember is. Tiszteletes és becsületes embernek ismertük meg.

Józsa Kálmán: Van-e valakinek kifogása Kovács Péter jelölése ellen?

Bekiabálás: Ha érdekből lett párttag, érdekből lesz a munkástanácsnak is tagja.

Válasz: Kovács szaktárs nem jelentkezett a munkástanácsba, hanem mi, a munkatársai jelöltük. Sőt, rá kellett beszélni, hogy vállalja el az üzemi munkástanácsban a képviselőtünk. Szó sincsen tehát semmiféle érdekről.

Józsa Kálmán: Kérem azok szavazatát, akik ellenzik Kovács Péter szaktárs beválasztását az üzemi munkástanácsba. Kis türelmet, számolok. Ellenszavazat 14 fő. Ennek alapján megállapítom, hogy a munkásgyűlés 14 ellenszavazattal, de döntő többséggel úgy határozott, hogy Kovács Péter szaki az üzemi munkástanács tagja legyen. Kérem a motorszerelde javaslatát.

Mi motorszerelők úgy határoztunk, hogy Pityke Balázs képviseljen bennünket az üzemi munkástanácsba. Be kell vallanunk szaktársak, hogy csak nagyon nehezen tudtunk rávenni három motorszerelőt a jelöltség vállalására. Többekben felmerült, hogy mi lesz, ha visszajönnének a kommunisták? Ha ez bekövetkezne az üzemben a munkástanács tagjai lesznek az első, akiken elverik a port. Végül Pityke Balázst sikerült meggyőznünk, hogy elsőszámú jelöltként vállalja a feladatot. Ő is csak azzal a feltétellel vállalta, ha munkaidőn túli elfoglaltságot ez nem jelent neki, mert akkor ő már nem ér rá.

Józsa Kálmán: Van-e ellenvélemény? Van-e, aki nem fogadja el Pityke Balázs motorszerelő jelölését?

Bekiabálás: Mért nem érne rá a műszak után? Mert rohan a maszekokhoz fusizni. Az a legfontosabb nekije. Ismerjük jó minnyájan, hogy ű a legnagyobb üzemi szarka. Csak azt nem lopja el innen, ami le van betonozva.

Bekiabálás: Nem érdekli más, csak a harácsolás. Nem fog ez a mi érdekeinkkel foglalkozni. Az se érdekelt, hogy a sok fusizás mellett az asszonya meg elkurvult. Nem kell ezt titkolni, mer tudja ezt mindenki itten.

Bekiabálás: Szakikáim! Én megmondom a véleményem. Ez a Balázs egy igen tudatlan műveletlen tahó. Ilyen embert meg nem kéne beválasztani az üzemi munkástanácsba. Csak szégyent hozna ránk nézve.

Józsa Kálmán: Szavazásra teszem fel a kérdést. Ki szavaz Pityke Balázs üzemi munkástanácsba választása ellen? Az ellenszavazatokat kérem! Megállapítom, hogy a döntő többség ellene szavazott, tehát Pityke Balázs nem lehet az üzemi munkástanács tagja. Kérem a motorszerelde másik jelöltjének a megnevezését.

Hát, ha Pityke Balázs nem kell, akkor legyen Jánosi Antal szerelő, vagyis hát motorszerelő.

Józsa Kálmán: Van-e valakinek kifogása Jánosi Antal motorszerelőnek a munkástanácsba választása ellen? Nincs. Megállapítom, hogy Jánosi Antal motorszerelő szaktárs az üzemi munkástanács tagja lett. Az öntöde javaslatát kérem!

Az öntödéből Kiss János öntőmestert javasoljuk az üzemi munkástanácsba, aki a legtapasztaltabb, legrégebbi szakember az öntödében.

Józsa Kálmán: Van-e kifogás Kiss János öntőmester ellen?

Bekiabálás: A targonca, meg dög szállító láda is mehet vele a munkástanácsba?

Józsa Kálmán: Milyen targonca, meg milyen dög szállító láda?

Válasz: Hát, amelyikbe a hótrészeg öntőmestert be szokták a Nagycsöcsűtől fuvarozni az üzembe. Bandi bátyónak, mán ugye a targoncásnak, mán lassan menetrendi járata leszen az öntöde és a Nagycsöcsű krimó közt. Amikor azt a nagy barnára festett fedeles ládát viszi ki a Nagycsöcsűhöz, mindenki tudja, hogy mié megy. Mennek a beosztottai is és a ládában belerakják a hótrészeg Kiss szakit, aztán úgy csempézik befelé az üzembe, hogy a göréság ne lássa. Ilyenkor berakják a használaton kívüli formaszárító kemencébe, aztán ott a porba fetrengve alussza ki a részegségét. Van, hogy egész éjjel ott eszi a fene, mer estig se tud lábra állni. Reggel úgy ébred a sok grafitportól, mint egy szerecsen. Mán eddig is csak azé túrték meg, mer a kommunistáknak önti az asztalra való szobrokat a Rákosiról, meg a Leninről, meg a Sztálinról. Ilyen embert ne javasoljon az öntöde, mer biztos leszavazzuk.

Bekiabálás: Be akart volna lépni a pártba, de a kommunistáknak se kellett egy ilyen részes ember.

Kiss János: Már akkor, vagyis hát, na, szóval, ha nem akkor, mer, hogy nem az ugye látszódik itten. Mán ugyi a pártho való belépés is nem úgy, ahogy, mán ahogy a szaki mongya.

Bekiabálás: Ez most is tök részeg. Még beszélni sem tud. Mit akarnak ezzel?

Kiss János: Nem vagyok részleg, vagy is hát részleg, piás, na, a kurva anyját.

Bekiabálás: Jani, hülye segg részeg vagy, menj, aludj egyet a szárítóba. Mást javasoljanak.

Józsa Kálmán: Sajnálattal állapítom meg, hogy az öntödei dolgozók nem elég körültekintően jártak el a jelölésnél. Kiss szaktárs szemmel láthatóan most is erősen ittas állapotban van. Ezért a személyét szavazásra fel sem teszem, viszont kérem az öntöde második javaslatát.

A következő jelöltünk Berger József olvasztár.

Józsa Kálmán: Van-e valakinek ellenvéleménye Berger Józseffel kapcsolatban? Nincs! Berger József tehát az üzemi munkástanács tagja lett. Következik a raktári dolgozók jelöltje.

Mi Dukai Sándorné szakinénit javasoljuk az üzemi munkástanácsba. Erzsike néni mindenki ismeri, szereti és tiszteli, élvezi a bizalmunkat. Alkalmasnak tartjuk, hogy bennünket képviseljen.

Józsa Kálmán: Dukai szaktársnő ellen van-e valakinek kifogása? Nincs. Dukai szaktársnő az üzemi munkástanács tagja lett. A TMK üzembrész javaslata következik. Nálunk karbantartóknál szaktársak senki sem vállalta a jelöltséget. Hosszas rábeszélés után tudtuk csak meggyőzni Kocsis Julist, hogy vállalja el eztet és legyen a képviselőnk az üzemi munkástanácsban. Kocsis Julis a jelöltünk.

Bekiabálás: Szakikáim! Normálisak vagytok? A Julis azt se tudja, hogy miféle az a munkástanács. Ha ezt a javallatot viccnek szántátok volna, azt igen rosszul csináltátok. Itt mostan nagyon is komoly helyzetről, vagy dologról lenne szó. Ti meg jöttök ezzel a Julissal, aki a söprögetésen kívül csak a keféléshez ért!

Józsa Kálmán: Kocsis Júlia jelölését el sem fogadhatjuk. Van más jelöltje a TMK részlegnek?

Válasz: Nincsen.

Józsa Kálmán: Akkor viszont sajnálattal állapítom meg, hogy a TMK üzembrésznek, a karbantartóknak, nem lesz képviselőjük az üzemi munkástanácsban. Következik a kovácsoló üzembrész jelölése.

A kovácsok úgy döntöttek, hogy Borsos Mátét javasoljuk az üzemi munkástanácsba. Borsos szaktárs valamikor jutasi tiszthelyettes, őrmester volt. Fegyelmezett, katonás rendet szerető ember, akit a háború után valamiért internáltak. Utána átképzősként tanulta meg a kovács szakmát. Precíz, pontos, megbízható munkás és segítőkész munkatárs.

Józsa Kálmán: Van-e bárkinek kifogása Borsos Máté szaktárs jelölése ellen? Nincs. Megállapítom, hogy Borsos Máté is az üzemi munkástanács tagja lett. Következő jelölő a festő üzemrészleg.

A festő műhely Krámer szaktársat javasolja megválasztani az üzemi munkástanácsba. Tudjuk, hogy Krámer szaki egy ideig börtönben volt, de mi valamennyien nagyon megbízható munkatárssnak tartjuk. Közöttünk ő legiskolázottabb és ezért biztosan ő fogja lejobban képviselni az üzemi munkástanácsban az érdekeinket.

Bekiabálás: Krámer úr sikkasztásért volt elítélve és börtönbe zárva. Korábbi vezető beosztásában, úgy tudjuk, hogy tán főkönyvelőfele volt, hozzányúlt az állami pénzhez. Ilyen múltú ember ne legyen az üzemi munkástanácsnak a tagja.

Bekiabálás: Úgy hallottuk, hogy Krámer szaki anyagi érdekből korábban lecserélte a feleségét is. Amikor meg szabadult a sittről visszakullogott az első asszonyához, mer a másiknak már nem köllött. Mink tiszta és jellemes embereket akarnánk látni az üzemi munkástanácsba.

Józsa Kálmán: Van-e, aki ellene van Krámer szaktárs megválasztásának. Igen, a döntő többség elveti a javaslatot, ezért Krámer szaki nem lehet az üzemi munkástanács tagja. Kérem a festő üzemrészleg újabb javaslatát.

Másodjára Erős Pétert javasoljuk.

Józsa Kálmán: Van-e kifogás Erős Péter szaktárs személye ellen? Nincs. Erős Péter tehát az üzemi munkástanács tagja lett. Következik az asztalos üzemrész javaslat.

Mi Kiss József művezető szaktársat javasoljuk az üzemi munkástanácsba. Kiss szaki kiváló szakember, a múltban maszek asztalosmester volt, műhelyét a kommunisták államosították.

Bekiabálás: Ő a görék seggének legnagyobb nyalója. Naponta többször megfordul az üzemvezető elvtárs titkárságán kávéztatni, közben, ha csak teheti, törleszkedik a főnökséghez. Ha előtte bárki mond valami nem egészen illendő dolgot a göréságról, azt egy órán belül már az üzemvezető elvtárs tudja.

Bekiabálás: Senki annyit nem fuszik az üzemben, mint Kiss szaki. A főnökség azonban elnézi neki, mert a göréknak is mindent megcsinál, vagy a beosztottakkal megcsináltat. Nem is olyan régen két beosztottja napokig dolgozott az üzemvezetőhelyettes elvtárs lakásában és vállalati anyagból a konyhát, meg az előszobát lambériázták. Nem javaslok az üzemi munkástanácsba.

Józsa Kálmán: Van-e kifogás Kiss József művezető szaktárs megválasztása ellen? Igen van. A döntő többség ellene szavazott, így Kiss szaktárs nem lett megválasztva az üzemi munkástanács tagjának. Kérem a következő javaslatot az asztalos üzemrészről.

Ha nem lett jó a Kiss szaki, helyette Molnár Tamás asztalost javasoljuk.

Józsa Kálmán: Van-e kifogás Molnár Tamás ellen? Nincs. Molnár Tamás tehát az üzemi munkástanács tagja lett. Következzék a szállítási részleg jelöltje.

A szállítási részlegben úgy döntöttünk, hogy bennünket Hajnal Imre menetirányító szaktárs képviseljen az üzemi munkástanácsban. Ő, bár még csak két vagy három éve

dolgozik itt, jól ismeri az ott dolgozókat, tudja, hogy miféle bajokkal küszködünk és a követeléseinket is ő állította össze és mondta el itten.

Bekiabálás: Nem kell! Ávós tiszt volt!

Hajnal Imre: Nem voltam ávós! Soha nem voltam ávós! Egyetlen percig sem szolgáltam az ÁVH-nál!

Kérdés: Akkor, mért beszéli mindenki, hogy ávós voltál?

Hajnal Imre: Biztosan azért, mert politikai tiszt voltam egy gépkocsizó alakulatnál, a honvédségnél. Összekeverik a politikai tiszteket az ávósokkal.

Bekiabálás: Komisszár se legyen az üzemi munkástanács tagja!

Józsa Kálmán: Kérdezem, hogy kiknek van kifogása Hajnal Imre ellen?

Bekiabálás: Azt kifogásolom, hogy a göréság fekete fuvarjait is ő intézte és takargatta. Nem kell a munkástanácsba a göréság embere!

Józsa Kálmán: Kérem, szavazzanak! Kinek az a véleménye, hogy Hajnal Imre kerüljön be a munkástanácsba? Egy kis türelmet, számolok. Összesen 16 fő, tehát jelentős kisebbség szavaz csak Hajnal Imre mellett. Hajnal szaktárs tehát nem lett az üzemi munkástanács tagja. Kérem a szállítás újabb javaslatát.

Ha Hajnal Imre nem kell, akkor legyen Gulyás Márton gépkocsivezető a jelöltünk.

Józsa Kálmán: Kérdezem tehát, hogy elfogadják-e Gulyás Márton gépkocsivezetőt az üzemi munkástanácsba? Igen, elfogadják. Gulyás Márton az üzemi munkástanács tagja lett. Következik a lakatos üzemrész javaslat.

A mi jelöltünk Balogh Béla lakatos. Béla bácsi idős, megbecsült és tisztességes szaktárs. Volt jobboldali szociáldemokrata, akit 1948-ban azért nem vettek át az MDP-ben mert nem is jelentkezett átvételre, nem akart a kommunistákkal egy pártban lenni. Meg is kapta a büntetését ezért és elbocsájtották a munkahelyéről. Akkor került ide a központi gépjavítóba. Néhány éve Löwenstein elvtárs is agitálta, hogy lépjen be a pártba, de ő azt mondta, hogy köszöni szépen a bizalmat, de ha lehet nem él vele.

Józsa Kálmán: Van-e ellenszavazat Balogh Béla szaktárs jelölése ellen? Nincs. Megállapítom, hogy Balogh Béla lakatos szaktárs az üzemi munkástanács tagja lett. Végül következék az adminisztratív részlegek javaslat.

Mi úgy döntöttünk, hogy bennünket Tatár Mariska a könyvelési csoport vezetője képviseljen az üzemi munkástanácsban. Tatár kolleganő csak hosszú rábeszélés után vállalta a jelölést. Azért vonakodott ezt elvállalni, mert mint mondta, ő apáca volt és az ilyen feladatra alkalmatlan. Csak mi tudjuk, hogy amikor az apácákat a kommunisták széjjel zavarták, a Mariska esztorgályos átképzős lett, majd itt az üzemben helyezkedett el. Jó munkát végző, pontos, fegyelmezett munkásnő lett. Amikor pedig hosszas huzavona után végül csak sikerült leváltani a könyvelési csoport kommunista párttag vezetőjét, mert buta volt, mint a valag, és képtelen volt ellátni a feladatát, Tatár Mariskát tették meg helyette szükségből és ideiglenesen. Ő meg néhány hét múlva már olyan kiválóan látta el ezt a munkakört, hogy a mai napig pótolhatatlan. Mi tehát ragaszkodunk Tatár Mariska személyéhez, akár apáca volt, akár nem.

Józsa Kálmán: Kérem azok szavazatát, akik nem értenek egyet Tatár Mariska kolleganő jelölésével. Ellenvélemény nincs. Megállapítom, hogy Tatár Mariska az üzemi munkástanács tagja lett. Szaktársak! Megválasztásra került a központi gépjavító munkástanácsa. A megválasztott munkástanács most vonuljon vissza az üzemi ét-

kezdébe és maguk közül válasszák meg a munkástanács elnökét, elnökhelyettesét és titkárát. Ha döntöttek, térjenek vissza és a javaslataikat terjesszék a munkásgyűlés elé, amelynek ezt szintén jóvá kell hagynia.

Az üzemi munkástanács tagjai eltávoztak a szerelőcsarnokból. Az ott maradottak beszélgetéssel, cigarettázással töltötték az időt. Még fél óra sem telt el, amikor az üzemi munkástanács tagjai visszatértek és átadtak Józsa Kálmánnak egy papírlapot a megválasztott tisztségviselők neveivel. A munkásgyűlés levezető elnöke ismét feltápáskodott a ládára, kezében a papírral és ismertette a neveket.

Józsa Kálmán: Az üzemi munkástanács döntése az, hogy az elnök Schneider Ferenc művezető szaktárs legyen, és kéri ehhez a munkásgyűlés hozzájárulását.

Bekiabálás: Éljen a Franyó!

Bekiabálás: A legjobb választás. Vele vagyunk Franyó!

Bekiabálás: Mivel a górétság elpucolt, a munkástanács vegye át az üzem irányítását! Legyen a Franyó egyben az üzem vezetője is!

Bekiabálás: Schneider szaki erre a legalkalmasabb. Szakikáim azt hiszem jól választotunk!

Józsa Kálmán: Kérem, hogy ne csak hozzászóljanak, hanem szavazzanak is. Megállapítom, hogy Schneider Ferenc szaktárs egyhangú szavazással a munkástanács elnöke. A munkástanács elnökhelyettese a döntés szerint Balogh Béla lakatos szaktárs lett, akivel kapcsolatban szintén kérem a szavazatukat.

Bekiabálás: Ez is nagyon jó választás. A Franyó meg a Béla bácsi kiváló páros. Éljen Béla bácsi!

Bekiabálás: Éljen Béla bácsi!

Bekiabálás: Béla bátyám! Ki a vöröskönyvesekkel az üzemi vezetésből!

Józsa Kálmán: Kérem a szavazatukat. Köszönöm. Ellenzavazat nincs. Balogh Béla szaktárs a munkástanács elnökhelyettese. Bejelentem, hogy a munkástanács a titkári feladatok ellátására Tatár Mariska kolleganőt választotta meg, illetve jelöli. Kérem a szavazatukat.

Bekiabálás: Pont egy apácát?

Válasz: Nem apácát, hanem melós, esztergályos múltú tisztviselőt! Érthető? A melós beosztásban is kiválóan helyt állt.

Bekiabálás: Jó választás! Nagy segítségére lehet az elnöknek, meg az elnökhelyettesnek.

Józsa Kálmán: Kérem, szavazzanak! Van-e ellenzavazat a titkár személyével kapcsolatban? Van, aki ellene szavazott. Egy kis türelmet, mert számolnom kell. Megállapítom, hogy 12 ellenzavazattal a titkár személye is elfogadva. Bejelentem tehát, hogy az üzemi munkástanács elnöke Schneider Ferenc, az elnökhelyettes Balogh Béla, a titkár pedig Tatár Mariska. Az én feladatom ezzel véget ért. Átadom a szót Schneider Ferencnek az üzemi munkástanács elnökének.

Bekiabálás: Halljuk a Franyót!

Schneider Ferenc: Kedves szaktársak és szaktársnők! Erre a hosszadalmas választásra azért került sor, mert rendkívüli időket élünk. Olyan helyzet alakult ki itt nálunk, hogy üzemünk vezetése ezekben a nehéz időkben cserbenhagyott bennünket. Nem számíthatunk se a szakmai vezetésre, se a szakszervezetünk vezetésére. Igaz, ami igaz, másra nem is számíhattunk részükről, hiszen mindkettőt a nyakunkra ültették és csak élösködtek rajtunk. Most meg azt se tudjuk, hogy hol vannak.

A pártról most nem beszélek, mert a forradalmi fejlemények következtében a párt olyan mintha nem is létezne. Valaki azt mondta a napokban nekem, hogy úgy viselkednek, mint a „megkutyázott birkák”. A munkástanács elsőszámú feladatának tekinti, hogy fenntartsa, helyesebben visszaállítsa a munkásegységet. Máttól kezdve nem számít, hogy van-e piroskönyved, vagy nincs. Mostantól csak az számít, hogy milyen színvonalon, mennyit dolgozol és milyen a munkafegyelméd. Olyan hírek érkeztek hozzánk, hogy más gyárakban és üzemekben előfordultak elbocsájtások a forradalmi változások jegyében. Több helyen elzavarták, vagy leváltották és alacsonyabb beosztásba helyezték azokat a szakmai vezetőket, akiket pártérdekből ültettek a dolgozók nyakára. Mi szaktársak ebből a szempontból igen szerencsés helyzetben vagyunk, mert akiket nekünk el kellene zavarni, leváltani, alacsonyabb beosztásba helyezni, vagyis a mi semmirekellő főnökeink még időben eltakarodtak az üzemből, talán a jogos népharagtól tartva. Velük tehát nem kell bajlódniuk, van más dolgunk bőven.

Az egyik legfontosabb feladatunk az lenne, hogy ha a belpolitikai helyzet valamilyen rendeződik, beindítsuk a munkát, mert hiszen minden lézengéssel töltött napot előbb vagy utóbb pótolni kell. Ez a mostani állapot nem jó sem az üzemnek, sem nekünk, munkásoknak. Bejárogatunk ide fizetésért és nem csinálunk semmit. Az ilyen helyzetnek bőjtje szokott lenni, biztos vagyok ebben. Mivel azonban ez országos jelenség, ezen mi, önmagunkban változtatni nem tudunk, mert hol sztrájkfelhívás van, hol meg lefűjják a sztrájkot. Arról nem beszélve, hogy az anyagbeszerzők hiába mennek bárhova alkatrészért, bármilyen anyagért, sehol sem állnak velük szóba, mert sehol sem dolgoznak. Ilyen körülmények közt normálisan munkát végezni képtelenség, főleg úgy, hogy a dolgozóink jelentős része vidéken lakik, de nem csak ők, még a fővárosiak is csak nehezen tudnak eljutni ide az üzembe, a munkahelyükre. A munka felvétele tekintetében tehát nem tudunk mást tenni, mint kivárára berendezkedni és figyelni a történéseket. Amit viszont önerőből is tehetünk az nem más, mint az üzem értékeinek a megőrzése. Alaposan meg kell erősíteni a portaszolgálatot és fokozni a kilépők ellenőrzését. Sajnos nincs mit szépíteni a helyzeten és be kell ismerni, hogy üzemi szarkák nálunk is voltak és vannak, meg ostoba emberek, akik alaposan félreértelmezik a jelszót, miszerint „tiéd a gyár”, márpedig ha az övé, akkor haza is viheti, ha másként nem, hát apránként táskában. Nem szaktársak! Nem „tiéd a gyár”, hanem a mienk a gyár, vagyis közös, a közösből lopni pedig nem illendő és nem is engedjük meg. De még nagyobb veszély fenyeget bennünket kívülről. Tudhatják, hogy itt vagyunk a hírhedt budapesti városrész, a Tripolisz határán, amely már évtizedek óta, már 1945 előtt is a bűnbandák fészke volt. Ezek szervezeten és éjjel törnek be és fosztanak ki üzleteket, műhelyeket, ha kell üzemeket is. Ezek ellen nem elégséges az a néhány öreg nyugdíjaskorú portás, akik a rendelkezésünkre állnak. Ők képtelenek megvédeni az üzemet, veszély esetén a portásfülkéikből ki sem mernek jönni. Ezért szükséges, hogy más gyárakhoz hasonlóan mi is megszervezzük az üzemőrséget. Legalább egy 20 főből álló egységet kell létrehozni, lehetőleg fiatal, de mindenképpen katonaviselt férfiakból. Parancsnoknak Borsos Máté Kovács szaktársat javaslom, az üzemi munkástanács tagját, aki mint itt már elhangzott, jutasi őrmesterként komoly szolgálati tapasztalattal és frontszolgálatl is rendelkezik. A védelem hatékonysága érdekében fegyveres üzemőrségre

gondoltunk. Borsos szaktárs feladata lesz, hogy utánanézzon annak, a környező gyárak az ottani őrsegük részére honnan s miként szereztek be fegyvereket.

Felhívom mindenkinek a figyelmét arra, hogy az üzem egy munkahely, ahol fegyelmезetten illik viselkedni, még a mostani szokatlan és válságos helyzetben is. A munkástanács nem fog tűrni az üzemben belül semmiféle rendbontást. Akinek balhéznia van kedve vagy készítése, az menjen a belvárosba, vagy ahol ezt megteheti, de az üzemet és az itt dolgozókat kímélje meg. Ha előfordul bármiféle rendbontás, az elkövetőt, vagy elkövetőket a munkástanács az üzem területéről kitiltja és a portaszolgálat, megerősítve a fegyveres üzemőrséggel ezeket az üzem területére nem engedheti be. Ha pedig rendeződnek a viszonyok ezek a szaktársak az üzemből fegyelmivel el lesznek távolítva, legyen szó bárkiről. Mhetnek és kereshetnek maguknak másik munkahelyet, ha tudnak. Hőzöngőkkel nem vagyunk hajlandók együtt dolgozni.

Tudom, hogy most sokan azt gondolják, hogy Schneider szaktárs szembe megy az árral, a forradalmi hevülettel és folyamattal. Nem megyek szembe szaktársak! Nagyon is együtt érzek a nemzeti forradalommal és szabadságharcral. Higgyék el, hogy én aztán tudom, mit jelent és milyen következményekkel jár a szabadság hiánya, hiszen évekig sínylődtam hadifogságban. Azt is nagyon jól tudom, hogy mi az a diktatúra, ami ellen fölkelt a nép, hiszen nem sokon múlt, hogy élve kerültem ki az ÁVH kinzókamrájából. Ha valaki örült a változásoknak, hát én örültem. De vannak körülmények szaktársak, amelyek árnyékot vetnek az örömeimre és óvatosságra intenek. Minek is tekintjük azt a helyzetet, ami most van? Forradalomnak a kommunista diktatúra ellen és szabadságharcnak a szovjet megszállókkal szemben? A kommunistaellenességet jól mutatja a „Rákosinak kötelei” követelés, melyet a tüntetéseken is kiáltoztak város és országszerte. Rákosi persze meglógott és nem kapott kötelei, helyette lógnak a pribékek a körüti lámpaoszlopokon, gyakran fejjel lefelé, meggyalázva, leköpködve. Mit követeltek még a tüntetők? Azt, hogy „ruszlik haza”. Mentek is látványosan kifelé, közben meg kevésbé látványosan még többen jöttek, osontak befelé.

Mindenkinek szíve s joga, hogy miként tekint erre a mi dicsőségesnek tartott forradalmunkra. Tisztelt szaktársak! Be kell vallanom, hogy én bizony nem vagyok olyan nagyon bizakodó, mint elég sokan mások. Erre persze mondhatják, hogy Schneider szaki ünneprontó, meg festi az ördögöt a falra. Lehet, hogy alaptalanul óvatoskodok, bárcsak ne lenne igazam. Mégis az a véleményem s talán egy kicsit a tanácsom is, hogy bánjunk nagyon csínján a hozzánk eljutó hírekkel. Nagyon komoly kérdések és kételyek merülhetnek itt fel szaktársak! Itt van mindjárt a legfontosabb: Milyen antikommunista és szovjetellenes forradalom az, amelynek az élén az a Nagy Imre miniszterelnök áll, akit kétszóval lehet legjobban jellemezni: moszkovita kommunista. Az 1945 előtti és utáni tevékenysége alapján ki hisz ennek az embernek a forradalmiságában? Én nem az biztos! Volt a hadifogságban egy nálam jóval idősebb és bölcsőbb fogolytársam, akivel a puccsra fekve sokat beszélgettünk. Ő mondta egyszer, hogy ha valakiről végképpen nem tudom eldönteni azt, hogy kiféle, miféle ember, s hová tartozik, nézzem, meg azt, hogy kivel, kikkel veszi magát körbe. Ha megnézzük Nagy Imre környezetét mit is látunk? Hát nem olyanokat, akikről feltételezhetjük a keresztény s nemzeti értékek képviselőit. Nem bizony! S a kormánya, amelyet mégis csak ő alakított, vagy

ha nem, hát elfogadott, milyen emberekből áll? Tösgyökeres kommunistákból, kedves szaktársaim, akik rövidebb vagy hosszabb ideig csak kiszolgálták a nemzetidegen Rákosi tébolyult diktatúráját. Milyen antikommunista forradalom az, amelyiknek ilyen vezetője és kormánya van? Finoman fogalmazok szaktársak: alaposan félresiklott, vagy félresiklatott forradalom! Ezért óvok én mindenkit a túlzott várakozástól és reménykedéstől.

Szaktársak! Eltöltöttem, nem önszántamból néhány évet a nagy Szovjetunióban. Vicesen szoktam mondani, hogy én már 1945 előtt is építettem a szocializmust, igaz nem Magyarországon, hanem egy házzal odébb, a Szovjetunióban. Hadifogolyként vendégmunkás bányász volt a státuszom, ha akartam, ha nem. Láttam, amit láttam, tapasztaltam, amit tapasztaltam. Higgyenek nekem, a szovjet vezetés nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy győzedelmeskedni engedje a magyarok forradalmát. Ha ugyanis megengedné, már másnap kitörne a többi leigázott országban is valami hasonló forradalmi megmozdulás és azt, hogy ez a láncreakció mikor gyűrűzne a Szovjetunió határain belül leigázott népekhez, azt nem lehetne kiszámítani. Ezért fogják eltiporni a mi forradalmunkat is. Ezért félek, és ezért nem vagyok olyan lelkes, mint egyesek. Sokan reménykednek Amerikában, meg a nyugati hatalmakban. Bocsánat a kifejezésért szaktársnők! Szarnak ránk! Mit kaptunk mi eddig a nyugati hatalmaktól. Ígéreteket, meg biztatást, na meg a második világháborúban az amerikaiaktól szőnyegbombázásokat.

Bár csak ne lenne igazam! Kedves szaktársak, ha ne adj Isten itt fordul a kocka és a kommunisták vissza szerzik a hatalmat, rendeznek majd olyan vérontást, megtorlást, amilyent még nem produkált a magyar történelem. Az 1919-es kommun vérengzései elbújhatnak amelleit, ami itt bekövetkezik majd. Ezért intek óvatosságra mindenkit. Ne kapkodjunk, jól fontoljuk meg, hogy mit teszünk. A munkástanácsnak a következő intézkedése az lesz, hogy a nagygyűlés után a személyzeti osztályon magunkhoz vesszük a káderlapokat és anélkül, hogy egyetlen pillantást vetnénk rájuk, elégetjük valamennyit a kazánban. Eltűzöljük az átkos múltunk egy részét és ezzel is elejét vesszük annak, hogy bárkiben a reváns, a bosszú gondolatai felmerülhessenek. A magam részéről befejezem a felszólalásomat. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Schneider Franyó szavai vegyes érzelmeket váltottak ki a hallgatóságból. Voltak, akik kiábrándultan legyintettek, hogy talán nem is jól választották meg a munkástanács elnökét, mert nem eléggé harcias, nincs benne semmi, vagy csak kevés lelkesedés. Mások, valószínűleg a többség, bizony elgondolkodott Franyó intelmein és előbb-utóbb igazat is adtak neki. Az üzemben mindenesetre rend és nyugalom uralkodott. Munka nem volt, akik reggelente bementek az üzembe beszélgetéssel mulatták az időt. A személyzeti anyagokat, a káderlapokat s egyebeket még a munkásgyűlés napján elégették. Löwenstein Lipót elvtárs-szaktárs több munkástanácstag jelenlétében átadta Franyónak a pártiroda addig a portán őrzött kulcsát, hozzáfűzve, hogy akár az irodával, akár az ott található iratokkal, dekorációkkal azt csinálnak, amit akarnak. Franyó a forradalmi napok alatt és utána sem tette be a lábát a pártirodába és a kulcsot sem adta ki a kezéből. Az üzemőrséget sikeresen megszervezték és már a következő napon tudtak szerezni 10 darab dobtaras géppisztolyt a hozzá való lőszerrel és így az üzemőrség tagjai már felfegyverkezve látták el a szolgálatukat. Beavatkozásra rászűkről nem került sor, mert

volt ugyan egy behatolási és lopási kísérlet, de az más módon megoldódott. Három tolvaj közül kettő egy elhagyott kerítésrésznél átmászott és bejutott az üzem területére. Senki nem vette észre őket, csak a Talpas, az éjszakára elengedett őrkutya. Úgy elrendezte a két tolvaj sorsát, hogy mind a kettőhöz a nagy ugatás és jajveszékélés után mentő kellett hívni, annyira össze voltak marcingolva.

Amikor néhány nap múlva a forradalom győzelme után híre jött, hogy a budapesti Köztársaság téren megostromolták az MDP fővárosi bizottság székházát és közben, de főleg utána milyen atrocitásokra került sor, az üzemi dolgozók hangulata is változni látszott. Úgy tűnt, mintha a radikális viselkedésűek hangulata át ragadt volna másokra, addig szolidabb magatartást tanúsítókra is. A hőzöngők azt hangoztatták, hogy az egész városban forradalmi cselekményekre kerül sor, de az üzemben minden csendes, nem történik semmi a lényeges változtatások érdekében. A házon belüli balhé kitörésére sem kellett sokáig várni.

Schneider Franyó az egyik napon éppen az üzemőrség körletében, eredetileg az üzemi tűzoltóság helyiségében, tartózkodott. Eligazítást tartott az üzemőrség tagjainak, mert várható volt, hogy a Köztársaság téren történetek hatással lehetnek az üzemben belüli és a környezetükben lakók hangulatára, viselkedésére is. Ekkor toppant be váratlanul az odáig tartó rohanástól lihegve egy inas és alig tudta kinyögni, amit akart.

- *Franyó bátyám tessék mán gyünni, mer az udvaron akasszák a párttitkárt.*
- *Mit csinálnak?*
- *Mostan akarják felkötni, vagy felhúzni egy odavitt daruskocsival a Lipi bácsit.*

Franyó felkapott egy géppisztolyt, gyorsan betárazta, és szólt két fegyveres üzemőrnek, hogy kövessék és rohanni kezdtek az udvarnak arra a részére, ahová az inas vezette őket. Közben közölte az üzemőrökkel, hogy csak az ő utasítására használhatják a fegyverüket.

Az inas az üzem udvarának egyik hátsó távoli részéhez vezette őket. Ott állt egy daruskocsi oldalra fordított és felemelt gémmel. A sofőr a hátsó darukezelő fölkében ült és közben működésben volt a daru külön benzinmotorja. A daru horgára egy kenderkötél volt akasztva, hurokkal a végén, a hurok pedig Löwenstein Lipót nyakán. A párttitkár homloka, orra, szájszéle vérzett. Ruhája szakadozott, hol vizes, hol olajos, máshol sáros. Az egyik lábán volt cipő, a másikon csak a zokni. Teljesen nyilvánvaló volt, hogy mielőtt a kötelet a nyakába tették, bántalmazták. A nyakában spárgán egy papundekliből készült tábla is lógott, amire rá volt írva ákombákom betűkkel, hogy „így jár mindön komenista párttitkár”.

A halálra szánt párttitkár körül négy-öt hangoskodó, lökdösődő, köpködő munkás ordibált. A lehangosabb és legbevadultabb Pityke Balázs volt. Ordítva szidalmazták a párttitkárt.

- *Te vén rohadék! Kinyuvasztunk, te bűdös szarházi komenista!*
- *Rohattá vón mög, mikó komonista letté!*
- *Mostan megfizessük minden komcsi gazemberségedet!*
- *Te bűdös zsidó, Adolf nem csinált rendös munkát, me möghagyott tégedet!*
- *Ne szarakodjunk! Húzzad főfelé Lajos!*

Az utóbbi mondat a darukezelőnek szólt, aki túráztatott egyet a motoron, mielőtt maga felé húzta volna a kart, az emelési irányba. Ekkor azonban váratlanul s a közvetlen közelből dörrenések sorozata hallatszott, sorozatlövő fegyver lövései. Schneider Franyó

lőtt a levegőbe egy sorozatot, amitől mindenki alaposan megijedt, volt, aki a földre vetette magát. Majd kiáltás hallatszott:

- *Ereszd meg a kötelet, te szemét állat, mert ha nem, kilőlek a fölkédből, de úgy, hogy hullaként érsz földet!*

A géppisztolyával Franyó a darukezelőt vette célba, aki azonnal lazított a kötélen, majd az elég magasan levő fölkéből leugrott ijedten a betonra. Valami történhetett a lábával, mert amikor a Franyó intésére odasomfordált a társaihoz, erősen sántítva tette meg a néhány lépést. Ismét Franyó hangja hallatszott.

- *Kezeket fel rohadékok! Mit képzeltetek, ti suttyó bunkók, hol vagyunk a vadonban? Emberek vagytok ti? Meg akartatok ölni egy embert, de azt sem tudjátok, hogy miért? Rólad Balázs most már én is elhiszem, hogy egy nagy bunkó tahó vagy. És még téged akartak berakni a munkástanácsba. Na hiszen, jól is jártunk volna egy ilyen primitív állattal.*
- *Mi baja van Schneider szakí? Azé, me nem lettem munkástanács tag, forradalmár még lehetek.*
- *Hülye vagy te, egy ostoba bunkó, nem forradalmár. Annyi eszed sincs, hogy képes legyél gondolni a tetteid következményére. Ez a néhány félkegyelmű meg ment utánad keresve a balhét. Ha én most ezzel a géppisztollyal lekasználalak benneteket, az is jó balhé lenne, ugye? Gondolkozzatok már nyomorult férgek! De mit is kérek? Hiszen nem tudtok gondolkodni. Na, itt a daruskocsi mellett egysoros vonalban sorakozó!*

Franyó odalépett a halálfélelemtől még mindig sápadt és remegő párttitkárhoz. Levette a nyakából a táblát.

- *Ki írta ezt a szöveget?*

A sorból valaki válaszolt, hogy ő.

- *Gondolhattam volna. Derék egy ember. Ki akar végezni egy párttitkárt, de azt írja, hogy „párttitkár”, nem is beszélve a „komenistáról”.*

Ezt követően levette a hurkot Löwenstein Lipót nyakából. Eloldozta a hátul össze kötött kezeit. Segített leporolni a ruháját és vigasztalta a megrémült embert.

- *Ne törődjön ezzel a rohadék bandával Lipi bátyám. A forradalom elvette azt a keves eszüket is, ami volt nekik. Ha volt egyáltalán valamennyi. Nagyon megverték?*
- *Meg bizony. Látod Franyó, hogy csupa vér vagyok. Az egyik cipőm is elveszett útközben, amikor hurcoltak ide az udvar végébe.*
- *Lipi bátyám! Menjen be az orvosi szobába. Úgy tudom, hogy bent van a Mártika, az asszisztens. Majd megnézi magát, és ha kell, orvosi segítséget is kérünk.*

A bámészkodók közül odaparancsolt kettőt, hogy kísérjék Löwenstein szakit az orvosi szobába. Ketten vállalkoztak is a kísérésre, Franyó pedig a többiekhez fordult.

- *Maguk pedig szaktársak mind, ahányan csak itt voltak valamennyien, nagyon, de nagyon szégyelljék magukat. Annyi eszük nem volt, annyi jó érzés nem szorult magukba, maguk közül egybe sem, hogy megfékezzék ezt a néhány senkiházi tejfelesszájú jabrancot. Végig nézték volna egy ember kivégzését, meggyilkol-*

lását? Azért mert forradalom van, még nem kell mindenkinek megbolondulni, szükségtelen az emberi mivoltunkból kifordulni. Ha mi nem érünk időben ide, ezek a mocskos szarháziak most gyilkosok lennének, maguk meg a tátottszájú semmittevésükkél részesei egy gyilkosságnak. Egyetlen ember álljon ide ki és mondja el, hogy neki mit ártott, vagy milyen hátrányt okozott Löwenstein szaktárs párttitkárként. Nem látom, hogy bárki mozgolódna. Persze, hogy nem! Mert nincs ilyen ember. A Lipi bácsi párttitkárként az utóbbi években sokkal jobban képviselte a munkásság érdekeit itt az üzembe, mint az üzemvezetés és a szakszervezet együttvéve. Bizonyára mind emlékeznek még a „csörlős szaki” esetére. Tudják, hogy azt a volt csendőrt ki menekítette ki az ÁVH markából? Nem tudják? Megmondom! Löwenstein Lipót szaktárs, az egykori zsidó munkaszolgálatos, az illegális kommunista múltú üzemi párttitkár. Ezt én bizonyíthatom! Ezt az embert akarták ezek a rohadék tahók felakasztani. Maguk meg szégyenszemre nézték, mint valami jó cirkuszt. Szégyelljék magukat! Na, menjen mindenki a dolgára, vagy ahova akar, mert ugye munka az nincs. Mi pedig ezt a csürhét bekísérjük az üzemőrségre.

Úgy is történt. Franyó intézkedett, hogy a lincselésre készülődő, de azt szerencsére befejezni nem tudó bandát zárják be ideiglenesen a légópincébe. Közölte velük, hogy ennyivel biztosan nem fogják megúszni, erről akár ő is kezeskedhet. A munkástanács titkárával készítettett egy emlékeztetőt a történekről, feltüntetve benne az elkövetők pontos személyi adatait. Löwenstein szaktársat pedig megkérte Franyó, hogy amíg a helyzet nem rendeződik, maradjon otthon. Ha beindul a munka, majd értesíti és munkába állhat az eredeti szakmájában, mint esztergályos. A kerületi rendőrkapitányság ügyeletén bejelentette, hogy akasztási kísérlet történt az üzemben, amit sikerült megakadályozni. Az ügyeletvezető megdicsérte mindazokat, akik ebben közreműködtek és közölte Franyóval, hogy a rendkívüli körülményekre tekintettel semmiféle párttitkár gyilkolással, vagy annak kísérletével nem foglalkoznak. Ekkor Franyó visszament az üzembe. Az üzemőrökkel elővezettette Pityke Balázst és bandáját. Közölte velük, hogy szabadon elmehetnek, de soha többé az üzem közelébe sem jöhetnek, mert a munkástanács kitiltotta őket az üzemből.

A következő napok egyre csendesebben teltek, aminek az oka az lehetett, hogy mind kevesebben tartózkodtak bent az üzem területén, hiszen munka nem volt, az emberek csak ténferegtek az egyik műhelyből a másikba. Üzemi étkeztetés sem volt, tehát a többség ebédre hazament, délután már alig-alig maradt ott valaki a portásokon és az üzemőrségen kívül. A délelőtti órák egyik kedvelt időtöltése az volt, hogy hallgatták a Szabad Európa Rádió híradásait, meg az országot elhagyók üzeneteit az itthon maradt rokonoknak.

Érkeztek az üzembe hírek arról is, hogy néhányan csatlakoztak különféle fegyveres forradalmár csoportokhoz, mások pedig egyedül, vagy családosan elhagyták Magyarországot a nyugati határszakaszon. Ezek az utóbbiak üzengették a Szabad Európa Rádió erre a célra szerkesztett műsoraiban, pl. azt, hogy „szerencsésen megérkeztünk a szabad világba, itt vagyunk Bécsben, nagyon jól megy a sorunk, mindennel elhalmoznak bennünket, de hamarosan megyünk tovább Amerikába”. A hiszékenyebbek általában bedőltek a „nagyon jól megy a sorunk” dumának, a tapasztaltabbak pedig tudták, hogy ott sem fenékig tejfel az élet.

Ekkor már másról sem szóltak a hírek, mint arról hogy a szovjet csapatok megszállhatatlanul özönlének be az országba. Napokon belül várható volt egy nagyobb szabású és összehangolt szovjet hadművelet a magyar forradalmi próbálkozás leverésére. Mintha a vártól is gyorsabban következett volna be Schneider Franyó jóslata. November 4.-én vasárnap a főváros elleni szovjet támadás napján a központi gépjávitóban csak néhány portás és az éppen szolgálatban levő üzemőrök tartózkodtak. Délelőtt Franyó biciklire szállt és csendes külvárosi mellékutakon sikeresen be tudott menni a központi gépjávitóba. Tudta, hogy a kritikus helyzetben a bent levő emberek tanácsalanok. A bent tartózkodók nagy örömmel fogadták és már kérdezték is.

- Mostan mi legyen Schneider szaki?
- Legelőször a fegyvereket elzárjuk úgy, hogy senki meg ne találja, ha véletlenül bejönne az üzembe. A 2. számú szerelőcsarnokban van egy szerelő akna, amit évek óta semmire nem használnak. Oda, a takaró pallók alá berakjuk ideiglenesen a fegyvereket is és a lőszereket is. Utána az ott levő, javításra váró, de még mozgásképes állapotban levő UB kotrógéppel fölé állunk. Azt a sok tonnás monstrumot senki nem tudja onnan elmozdítani, mi meg, ha akarnánk, se tudjuk, mert azt mondjuk, hogy be sem lehet indítani.
- De miért csak ideiglenesen?
- Azért, mert amint lehetőség adódik, akár már a holnapi napon, elvisszük a fegyvereket vagy az újpesti laktanyába, vagy a közelebb levő rendőrkapitányságra és leadjuk őket. Ezekre már biztosan nem lesz szükségünk, csak a bajt hoznák ránk.
- Aztán amúgy meg mi lesz?
- Amúgy szakikám az lesz, hogy a Kádárék előbb vagy utóbb, így vagy úgy de megszilárdítják a hatalmukat. Kezdetben majd puhatolóznak, próbálkoznak, hogy meddig mehetnek el, de később biztos, hogy bekeményítenek. Ne feledjék, hogy mögöttük áll egy hatalmas ország és világ talán legerősebb hadserege. Utána pedig az jön, ami eddig a történelem során minden magyar forradalom és szabadságharc után bekövetkezett, a megtorlás. Az a megtorlás fog következni, amely kegyetlenebb lesz minden eddigi megtorlásnál a magyar történelemben.
- Mán mé lenne az?
- Két okból. Az egyik hogy ezt most majd kommunisták vezényelik le és kommunisták lesznek a végrehajtók. A kommunista pedig talán a legbosszúállóbb fajta az emberiségnek. A kegyetlenkedéseik pedig példát mutathatnának minden diktatúrát gyakorlónak. A másik ok a példa statuálása. Ha itt most nem lenne elrettentően kegyetlen megtorlás, akkor a szovjetek által leigázott népek közül esetleg másoknak is eszébe juthatna egy kis forradalmat csinálni, szabadságharcot kirobbantani. Na, ezt nem hinném, hogy akarnák. Nem olcsó mulatság ám egy ilyen nemzeti felkelés leverése, pénzben és emberéletben sem.
- Schneider szaki maga nem fél? Nem tart a következményektől? Mégis maga volt, meg még most is a munkástanács elnöke, bár azt hiszen nagyban magának köszönhető, hogy ez a forradalom nálunk az üzemben olyan csendben s rendben lezajlott.
- Nem félek. Amiken én már átmentem, s amiket átéltem, azok után én már semmitől sem félek. Legfeljebb attól, hogy a halálom után nekem is oda kell majd állnom a legnagyobb, legvégső és megfellebbezhetetlen Igazságosztó elé és sajnos van nekem is szégyellni, elszámolni valóm.

- *Nem lenne jobb, ha tán lepattanna? Maga itt a legjobb szakember, nyelvet is beszél. Odakinn biztonságban és jólétben élhetne. Azt beszélnek, hogy már egy hete özőnlenek kifelé a népek az osztriai határon.*
- *Nem megyek sehova! Engem a háború alatt behívtak katonának. Senki sem kérdezte, hogy akarok-e a ruszki frontra menni, vagy nem. Vittek. Mondtak persze mindenfélét, hogy védjük a hazát, meg szerezzük éppen vissza az elcsatolt ország-részeket, meg azt is, hogy küzdünk a kommunizmus világuralomra törése ellen. A kegyetlen hidegben, a végeláthatatlan orosz hó mezőkön, éhezve és fázva, szinte minden nap a lelőtt, felrobbant, vagy megfagyott katonatársat temetve, mit temetve, éppen csak, hogy elhantolva, egyáltalán nem hisz az ember az ilyen hangzatos szónoklatokban. Mi sem hittünk. De nem elég, hogy vittek, mert ha katonának és a frontra nem megyek, mehettem volna a hadbíróságra és esetleg a másvilágra. Utóbb a küldetésnek az lett a vége, hogy néhány évre ott is marasztaltak idegenben, a Szovjetunióban. Erre szoktam mondani, már itt is elmondtam egyszer, hogy én már akkor építettem a szocializmust. Igaz, hogy ezt is kényszerből hadifogolyként tettem, de tettem. Majd a fejem felett ismét döntöttek a sorsomról, mert hazajöhettem a magyar kommunisták diktatúrájába. Várt rám hamarosan az ÁVH kínzókamrája, amibe majdnem beledöglöttem. Amikor a hadifogoly szállítmánnyal a marhavagonban átléptük a magyar határt, én megfogadtam, hogy ebből az országból ki nem teszem többé a lábam, legyen itt akármilyen a helyzet, én önszántamból biztosan nem megyek. De még a határ közelébe se megyek szabad akaratomból. Én itt fogok élni, úgy ahogy sikerül, és itt fogok meghalni is.*
- *Itt az üzemben mit csinálunk?*
- *Az a javaslatom, hogy várjuk ki a fejleményeket. Néhány nap múlva, de az is lehet, hogy már holnapra változhat a helyzet. Lehet, hogy nyugodtan ki lehet menni az utcákra és akkor haza lehet menni. Megpróbálunk majd szerezni némi élelmet, akár pár napra valót. Én mindenesetre itt maradok az üzemben. Valószínűleg holnap már okosabbak leszünk.*

Valóban már másnap úgy alakultak a körülmények, hogy az egyik anyagbeszerző kisterautóval a nem túl messze levő rendőrkapitányságra be tudták szállítani a fegyvereket és lőszereket. Az ezzel kapcsolatos gondjuk tehát megoldódott. Néhány nap múlva úgyahogy kezdetét vette a kommunista visszarendeződés és ezzel egyidőben a mindennapi életnek a normális kerékvágásba terelése. A sztrájkok még tartottak, majd azok is megszűntek, beindult a gyárakban és az üzemekben a munka. Kezdetét vette a közlekedés helyreállítása és a romok eltakarítása is. De kezdetét vették az éjszakai elhurcolások is. Karhatalmista szabadcsapatok rátörtek a forradalomban szerepet vállalt emberekre és a lakásuk feldúlása után, gyakran már bántalmazások közepette elhurcolták őket. Az ilyen akciók hírére az elhurcolt munkahelyén, gyárban, üzemben, de gyakran más gyárakban és üzemekben is leállt a munka és sztrájkba kezdtek. Ez pedig nagyon ellene hatott az MSZMP legfelsőbb vezetés konszolidációs törekvéseinek. Felsőbb utasításra ilyenkor az elhurcoltat elengedték, mire a munka ismét beindult. A következő éjjelen újabb elhurcolások következtek, melyek újabb sztrájkokat eredményeztek. Történt mindez annak ellenére, hogy november első napjaiban a Kádár-kormány bejelentette, hogy a dolgozóknak semmi bántódása nem lehet azért, ha az elmúlt napok eseményeibe belesodródtak, bekapcsolódtak.

A Kádár János által vezetett és a magyar nép nyakára ültetett kommunista kormány igyekezett mindent elkövetni azért, hogy javítson a nemzetközi megítélésén és demonstrálja, főleg a nyugati világ felé a stabilitását, legalitását. A legelső napokban, november elején még Nagy Imrét is bevették volna a kormányba, melyet akkor Forradalmi Munkás Paraszti Kormányként emlegettek. Kádár kommunistái lettek a forradalmárok, az igazi forradalmárok pedig ki lettek nevezve ellenforradalmárnak. Nagy Imre azonban kommunista volt, ráadásul moszkovita kommunista. Jól ismerte tehát a saját fajtáját. Ő nem egy Rajk volt, akit rá tudtak venni pártérdekekre és a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom érdekeire hivatkozva az áruló, a kém, a titoista ügynök, stb. szerepének az eljátszására, cserébe az életéért. Lehet, hogy Rajk okos ember volt, meg tapasztalt, sőt spanyolos, stb. de nem volt moszkovita. Nem ismerte a szovjet forгатókönyveket, s főleg azok végkifejletét. Nagy Imre jól ismerte! Tudta, hogy csak eszköznek kellene. Tudta, hogy ha a valóságban és írásba foglalva még nincs is meg, de képzeletbeli tervekben már nagyon is létezik az ő halálos, és mindenképpen végrehajtandó ítélete. Azzal is teljes mértékben tisztában volt, hogy ez ellen nem tud semmit sem tenni. Meghunyáskodhat, megalázkodhat, lerombolhatja az addigi forradalmi nimbuszt – ami, ha őszinték akarunk lenni, nem volt más, mint a forradalmi folyamatba történő belesodródása -, de a helyzetén és már eldöntött sorsán akkor sem tud változtatni. Volt azonban még egy körülmény, amelyről akkor sem és talán máig is csak kevesen tudnak, még kevesebben beszélnek vagy írnak. Nagy Imre akkor már nagyon súlyos szívbetegségben szenvedett és az orvostudomány akkori állása szerint legfeljebb csak néhány éve lehetett hátra az életéből. Ezt ő maga nagyon jól tudta. Így elsősorban az volt a tét számára, hogy miként vonul be a történelembe. Alaposan feltételezhető, hogy gondosan elemezte-értékelte a helyzetét és arra a következtetésre jutott, hogy ha behódol Kádárnak, elsilányítja minden addigi érdemét és a politikai-történelmi szemétdombra kerül akár már a hátralevő rövid életében, de a betegségéből következő halála után mindenképpen. A másik lehetőség viszont az lehetett, ha ellenáll a kísértésnek és egyenes derékkal vállalja az eltervezett sorsa beteljesedését, végállomásként az akasztófát, akkor lehet esélye, hogy a szabad világ szemében, esetleg még a hazájában is talán valamikor, hősként és mártírként tiszteljék. Az utóbbit választotta. Ezért is nem kért kegyelmet. A történelem igazolta döntésének helyességét, hiszen az utókor bőven túlértékelte forradalmi szerepét is.

Térjünk azonban vissza a központi gépjávitóba. A forradalom alatt eltűnt egykori vezetők közül két kivétellel mindenki előkerült. Amikor elmentek, szinte szöktek, a forradalmi napok alatt bujkáltak, elérhetetlenek lettek. Ezzel szemben a visszatéréskor magabiztosak voltak, és bosszúra éhesek, pedig semmiféle sérelem nem érte őket, magatartásukból, minden megnyilvánulásukból sugárzott a fenyegetés, a félelemkeltés. A párttikárral történtek persze jól jöttek a fenyegetettségük utólagos önigazolására. Arról persze gondosan hallgattak, hogy a gyáva megfutamodásukra jóval korábban került sor, mint Löwenstein elvtárs daru alá állítása nyakában a kötéllel.

Hamarosan a kerületi MSZMP bizottságnak hosszas rábeszélés és meggyőzés után sikerült rávenni Löwenstein Lipótot arra, hogy vállalja el az üzemi MSZMP alapszervezet megszervezését, majd a megalakuló alapszervezet titkári funkcióját. Bizony Löwenstein elvtárs igen erősen vonakodott az újjáalakított pártjában bármiféle szerepet vállalni. Az ő célja és elképzelése az volt, hogy a nyugdíjazásáig hátralevő éveket esztorgályosként becsülettel végig dolgozza, utána meg a kertjében levő gyümölcsfaival bibelődik. Végül meggyanúsították, hogy meg van félemlítve azzal, ami vele a sajnálatos októberi

események alatt történt. Ezzel az elevenjére tapintottak. Mit tapintottak? Belerúgtak! Még hogy ő, azok után, amiket már átélt, megfélemlíthető lenne? Dühében elvállalta a pártmegbízatást azzal a kikötéssel, hogy visszatérhet az esztergapadhoz és végezheti a munkáját és mellette szervezi, ha kell, egy ideig irányítja a pártalapszervezet életét. Röviden indokolta is a döntését.

- Tudjátok elvtársak, az elmúlt 10 évben, amely Rákosi elvtárs segge nyalásával telt, megutáltam a fizettet forradalmárokat, a magunkfajta kommunistát is, még inkább azt, aki csak annak mondta magát. A múltam ellenére én is beálltam a sorba és nem is csodálom, hogy kötél került a nyakamra. De nekem szerencsém volt, mert akadt egy megmentőm. Ha viszont ti is ott álltatok volna mellettem, hurokkal a nyakatokban, alighanem veletek én is lógtam volna. De ti nem álltatok ott, hasonlóképpen még máshol sem, mert amikor komolyra fordult a helyzet el-takarodtatok a helyetekről. Hiába hívogattam telefonon bármelyik pártbizottsági számot, legfeljebb a portás vette fel a telefont.
- Löwenstein elvtárs! Nem látod helyesen a dolgokat. Mi nem hagytuk el a helyünket, csak illegalitásba vonultunk, hogy át mentsük magunkat, meg az apparátus párthoz hű részét az akkori sajnálatos események utáni időkre. Mi a jövőre, a mostani időkre gondoltunk. Arról mi nem tehetünk, már megbocsáss, hogy neked nem volt elég eszed, és a helyzetet látva nem próbáltad magad meghúzni valahol.
- Igazatok van! Nem volt annyi eszem. Persze, ha nem gondoltam volna arra, hogy a végsőig kitartsak a párt katonájaként azok mellett, akiknek az élcsapatként kiáltották ki magunkat, talán én is elhúztam volna a csikót. De azt hirdettük, harsogtuk, hogy a „párt a munkásosztály élcsapata”. Én teljesen komolyan gondoltam azt, hogy nekem a munkások, az anyalföldi melósok között van a helyem. Különösen az olyan válságos helyzetben, mint amilyenek október végén, november elején voltak, amit ti mostanában csak „sajnálatos eseményekként” emlegettek. Persze Kádár elvtársnak, a mostanra már ellenforradalminak tartott Nagy Imre kormány államminiszterének könnyű volt átsétálni a szovjet elvtársakhoz, majd azok hadseregének védelme alatt visszatérni a hatalom csúcsára. Nagy tisztelője voltam Kádár elvtársnak. Már 1945 előtt, az illegalitás-ban is találkoztam vele jó néhányszor. Nem is néhányszor, elég sokszor, volt idő, amikor szinte naponta. Ismerem tehát jól a múltját, az 1945 előtti is és az utána következőt is. Csak egészen halkan jegyzem meg, lehet, hogy volt egy kevéske kis igazsága Rákosinak akkor, amikor néhány évre Kádárt kivonta a forgalomból. A történet érdekessége, hogy nem azokért az aljasságokért, mocskos sunyiságokért büntették meg, amelyeket Rákosi érdekében, a Rákosi rendszer kiszolgálójaként követett el. Amit a Rajk ügyben elkövetett, azért megérdemelte azt a pár évet. Én is a Rákosi rendszer kiszolgálója voltam, és ezért vállaltam el vonakodva, nagy rábeszélésre, és hangsúlyozom, hogy csak időlegesen azt, amivel most megbíztatok. Így is azt fogják mondani a melósok, hogy köpönyegforgató vagyok. És tényleg azzá válok. Eddig a Rákosi szekerét toltam, most majd a Kádárét fogom. A melós persze nem ezt mondja. Azt mondják, hogy eddig a Rákosi seggét nyal-tam, most a Kádárét fogom. Egy dolgot pedig ne feledjete! Mindig a melósok van igaza! Még akkor is, ha a hatalom gyakorlói ezt másként látják. Tudjátok mi-

ért voltak kommunista ellenesek az emberek a sajnálatos októberi és novemberi napokban? Megmondom! Miattunk, kommunisták miatt, mert annyi gyalázatos tettünk volt, hogy megszámolni sem lehet, s azok ide vezettek. Sajnálatos események. Keresgélitek a kifejezéseket, hogy mi lenne a találób, hiszen forradalom nem lehetett, hiszen az örök forradalmárok azok mi vagyunk. Forradalmár meg nem csinálhat forradalmat forradalmár ellen. Bolond egy világ ez. A tüntetők azt követelték, hogy „Rákosinak kötele”, s ki kapott majdnem kötele, az anyalföldi párttitkár, egy Löwenstein nevű zsidó, aki így majdnem a kommunizmus tettei következményének az áldozata lett, ha már a fasiszmus nem tudott végezni vele. Ezek után is kellek még elvtársak?

- Még jobban kellessz, mint eddig. Az MSZMP-nek pont ilyen nyíltszívű, szókimon-dó, egyenes és becsületes jellemű emberekre van szüksége, mint amilyen te vagy.
- Rendben van elvtársak. Elvállalom és végrehajtom a feladatot. De elvárom, hogy ha megcsinálom, amit most kértek, és sor kerül majd a valagon rúgásomra, akkor meg ti legyetek nyíltak, őszinték, szókimondók és egyenes jelleműek. Amikor majd leváltottatok és kirúgtatok őszintén és nyíltan mondjátok majd meg, legalább nekem a valóságos okot és indokot. Nyilvánosságra hozatali, ekkora őszinteséget már el sem várok tőletek.
- Szó sem lehet semmiféle leváltásról. Ha valaki addig marad a mozgalomban, ameddig akar, ameddig erővel bírja, az te vagy Löwenstein elvtárs.
- Rendben van, túltárgyaltuk a dolgot. De van itt még egy probléma.
- Mi lenne az?
- Rá kellene csörrenteni arra a sok minisztériumi szarházi, hogy van itt Angyal-földön egy központi gépjávitó üzem, ahol a melósok már tisztességesen megkezd-ték a munkát. Igaz, hogy akadozik az anyagellátás, de ahogy tudnak, dolgoznak. Csak egy baj van. Nincs vezetője, sem helyettes vezetője az üzemnek. Ki kellene valakit nevezni, mert azért egy felelős vezető az kell. Most még a munkástanács elnöke, egy nagyon derék ember, viszi a saját üzemegységét is mint művezető, és irányítja az üzem egészét is a felettes szervek engedélye, vagy jóváhagyása nélkül, mert ránk se hederítenek. Mozduljanak már meg abban a nyüves minisz-tériumban, még mielőtt pártunk és kormányunk szét nem veri a munkástanácsot is, mert akkor meg ki fogja az üzemet irányítani? Én, a párttitkár? Na, az lenne még szép. Az esztergáláshoz értek, a pártszervezéshez és pártvezetéshez az én szintemen értek, de az üzemvezetéshez nem.
- Megoldjuk a problémát Löwenstein elvtárs. Napokon belül találunk megoldást. A volt üzemvezetőt, meg a helyettesét most ne várjátok vissza, mert mind a ketten a karhatalom szervezésében vesznek részt, ott nem nélkülözhetők. Találunk majd más megoldást.
- Ha a régiiek nem jönnek vissza azt úgy gondolom, hogy nálunk senki nem bánja. Alaposan leszerepeltek, már a sajnálatos napok előtt is és a kitöréskor is. De volna nekem egy javaslatom. Itt van nekünk ez a derék munkástanács elnökünk, a Schneider Ferenc. Garantáltan a legjobb szakember az üzemben, tisztességes ember, él-hal az üzemért.
- Na, ezt ne is folytasd, ezt verd ki a fejedből Löwenstein elvtárs. Erről szó sem lehet. Örüljön annak, ha besorolást nyerhet a megtévesztettek kategóriájába. Ne felejtse el, hogy a munkástanácsok a munkáshatalom ellen támadtak! Neked is

inkább azt tanácsoljuk, hogy ne told a szekerét, ne kompromittáld se magad, se a pártot egy ilyen emberért.

- Ha nem lehet, hát nem lehet. A lényeg, hogy valahogy oldjátok meg ezt a problémát. Látom, hogy már megint kezd fontosabb lenni a hatalom, meg a bosszú, mint a konszolidáció. Mintha Kádár elvtárs nem ezt ígerte volna? Na, szabadság elvtársak.

Csupán néhány nap telt el, amikor a minisztériumból telefonáltak, hogy másnap reggel az üzemi párttitkár és a munkástanács elnöke jelenjen meg az iparszervezési főosztály személyzeti osztályán. Löwenstein Lipót, az MSZMP üzemi vezetője és Schneider Franyó időben meg is érkeztek. Az osztályvezető minden különösebb bevezető nélkül közölte velük, hogy a minisztériumi illetékesek döntése alapján az üzem vezetőjének kinevezésre került Ágotai Sándor, volt rendőr őrnagy, helyettesnek pedig Nagy Sándor volt honvéd főhadnagy. Utasításba kapták, hogy még aznap hívják össze az üzemi középvezetőket és rajtuk keresztül biztosítsák a két elvtárs megfelelő fogadtatását. Az üzembe visszafelé menetben beszélgettek a kialakult helyzetről.

- Franyókám, én úgy veszem észre, hogy itt nem nagyon változott semmi. Ezek a személtáda minisztériumi tisztviselők, mintha semmiből sem tanulnának. Hiába na, az ő nyakukon még nem volt kötél.
- Lipi bátyám! Alighanem ebbe bele kell nyugodnunk. Amíg téged meghagynak az üzemi pártalapszervezet élén, én nem nagyon aggódok. Csak téged ki ne csinálnak ezek az újonnan felkapaszkodott nyikhajok. Eddig is voltak bőségesen, de ezután valószínűleg még többen lesznek a rendszer elvtelen, hasznosító kiszolgálói. Így van ez, azt hiszem minden rendszerben így volt, s így is lesz, amíg a világ fennáll.
- Nagyon igazad van Franyókám! Az elvtelen konjunktúra lovagok már itt vannak a nyakunkon. Már is itt vannak! Tudod az a legnagyobb baj, hogy az aljas gazember, ámbár okos és művelt Rákosit egy műveletlen, még csak nem is igazi szakmunkás, tanulatlan és még ideológiailag sem eléggé képzett Kádár váltotta. Rákosi ment a maga feje után, nem bízott jószerivel senkiben, nem hallgatott senkire. De ez a Kádár egy könnyen befolyásolható proli, tele kisebbségi érzéssel. Ismerem elég jól még az illegalitásból. Már Rákosiék is rávették, rá tudták venni a gazemberségre a Rajk ügyben és más téren is. Most meg, hogy a csúcsra került, kezdenek rajzani körülötte a semmirekellők, a sündörgők, a sugdosók, a jóindulatúnak feltüntetett tanácsokat osztogatók. Tudtad te, hogy Rákosi néha már a szovjet elvtársakkal is szembe mert menni a hatalmi tébolyában, amit mostanában finomkodva csak személyi kultuszként emlegetnek? Szembe bizony!
- Tudom. Volt szerencsém hozzájuk is.
- Odakinn, az emigrációban egy bizonyos Szűcs Ernő, mint az NKVD embere rá volt állítva a Rákosira. Mert Rákosit is figyellette Sztálin elvtárs, mint mindenkit, főleg a zsidókat. Vajon ki tudta leghatékonyabban figyelni Sztálin elvtárs legjobb magyar tanítványát? Hát egy másik magyar zsidó, aki még ráadásul Szegedről, a Csillagból ismerte Rákosit, ahol egy időben együtt raboskodtak. A közös összefogásban meg sok minden kiderül egy emberről, a gyengeségeiről, gyalúságairól. Így hát Szegedről nem csak Horthy indult, meg az a bizonyos „szegedi gondolat”, hanem Rákosi elvtárs gyűlölete is Szűcs Ernővel szemben. Ezért amikor

a hatalma csúcsán elérkezettnek látta az időt, az ávéház pribékekkel agyonverette Szűcsöt. Na, jó, nem agyonverette, de úgy megverette, hogy belehalt. Abban talán reménykedhetünk, hogy Kádár illet nem fog tenni.

- Reméljük.

Másnap reggel megérkezett az üzembe a két új vezető, Ágotai Sándor és Nagy István. Az MSZMP nevében Löwenstein Lipót, és a munkástanács elnöke, Schneider Franyó fogadta őket. Az üzemvezetői irodában tájékoztató hangzott el az üzem profiljáról, a dolgozók szociális összetételéről és szakértelméről, a munkavégzés akkori problémáiról és más hasonló kérdésekről. Majd az új vezetők, elsősorban Ágotai elvtárs, különféle kérdéseket tettek föl, amelyekből a párttitkár is és a Franyó is egyértelműen megállapíthatta, hogy az újonnan érkezettek egyike sem járt soha életében sem gyárban, sem üzemben. Ebből következően az is azonnal nyilvánvalóvá vált, hogy fogalmuk sincs, hogy miként kell egy ilyen s ekkora üzemet vezetni.

A párttitkár és Franyó úgy tervezték, hogy 11.00 órára munkásgyűlést hívnak össze, ahol bemutatják a munkásoknak az üzem új vezetőit. Ezt a tervet azonban Ágotai elvtárs elvetette, és közölte, hogy csak az egyes üzemrészlegeket vezető művezetőkkel akarnak találkozni és megismerkedni. Érdeklődött, hogy ez hol oldható meg. Franyó közölte, hogy van egy kis terem az irodaépületben, ahol a művezetői értekezleteket szokták tartani. Megállapodtak, hogy 10.00 órakor ott lesz a vezetői bemutatás, de csak és kizárólag a művezetőknek. Ezt követően, meg sem köszönve a tájékoztatást, Ágotai elvtárs közölte, hogy „a kihallgatást befejezte” és a párttitkár is, meg a Franyó is „távozhatnak”. Amikor kijöttek, Franyó meg is jegyezte:

- Hallottad Lipi bátyám! Azt mondta, hogy „kihallgatás”, meg, hogy „távozhatnak”. Kíváncsi vagyok, ha egy nagypofájú melósnak mondja majd ezt, mit fog az visszaugatni.
- Arra én is. Viszont az az érzésem, hogy ezek nem üzemet vezetni jöttek, helyesebben küldték ide őket, hanem rendet csinálni, valamiféle új rendet.

A megbeszélrt időben a művezetők a tanácsteremben várakoztak. Löwenstein elvtárs az üzemvezetői asztalnál, a többiek szemben, köztük, mint művezető Schneider Franyó is. Már eltelt fél óra és a várva várt főnökök még mindig nem jöttek. A párttitkár elment, hogy hívja már őket, de egyedül jött vissza. A többiek kérdezték.

- Lipi bácsi, miért nem jönnek már?
- Majd jönnek.
- Mért nem most, hát mit csinálnak?
- Cigarettaznak és beszélgetnek.
- Cigarettaznak, mikor mink itten várjuk őket. Hát a jó ribanc anyjokkal szórakozzanak.
- Azt hiszem, hogy ezekkel is jól kikaptuk.
- Direkt csinálják. Már a bemutatkozásnál meg akarják mutatni, hogy ők a görék. Rohadnának le.

Így morgolódtak, szitkozódottak, mikor nyílt az ajtó és belépett először határozottan, magabiztosan és szigorú tekintettel Ágotai Sándor üzemvezető. Utána kullogott Nagy István üzemvezető-helyettes. Odamentek a vezetői asztalhoz, kezét fogták a párttitkár-

ral, aki már akart is hozzá látni a bemutatáshoz, amikor Ágotai elvtárs emelt és éles hangon a vele szemben ülőkhöz fordult.

- Maguk nem szoktak fölállni, ha egy vezető érkezik a terembe?
- Mi nem – szólt vissza valaki a művezetők közül.
- Miért nem?
- Mert ez itten Angyalföldön nem szokás. Ülünk, aztán ha gyűn valaki, akkó is ülve maradunk, majd aki gyűtt az is leül, vagy ha akar állva is maradhat.
- Mostantól márpedig ez megváltozik.
- Hát nézze szakikám ...
- Nem vagyok szakikám. Ágotai Sándor üzemvezető elvtárs vagyok. Itt pedig a helyettesem Nagy István elvtárs.
- Magának itten legfeljebb a Lipi bácsi az elvtársa. Mi nem vagyunk magának az elvtársai. Mostan még egyikünk se az. Egy-kettő majd lehet, hogy az lesz. Azt mondanám én Löwenstein szakinak, hogy gyűjék ide közénk, mer nem kő ezeket mán nekünk bemutatni. Bemutakoztak jobban is mint köllött vóna.

Az esztorgályos párttitkár tudta, hogy ebben a helyzetben hol a helye. Otthagytta az elnöki asztalt és leült a művezetők közé egy szabad székre. Ágotai elvtárs pedig szónokolni kezdett.

- Elvtársak! A minisztérium és a párt megbízásából azt a feladatot kaptuk, hogy vegyük át, és a továbbiakban vezessük az angyalföldi központi gépjavitó üzemet. Mostantól tehát én vagyok az üzem vezetője, Nagy elvtárs pedig a helyettesem. Elvárjuk az üzem teljes személyi állományától, de legfőképpen maguktól, hogy a parancs... vagyis az utasításainkat maradéktalanul, haladéktalanul és a legjobb tudásuk szerint hajtsák végre. Rendkívüli időket élünk elvtársak! Külföldről a nemzetközi imperializmus támadja egyre erőteljesebben szeretett szocializmust építő hazánkat. Az ország határain belül pedig az ellenforradalom maradék erői végzik aljas aknamunkájukat a munkáshatalom ellen, de legfőképpen pártunk és kormányunk ellen. Ezért most az a legfontosabb, hogy rend legyen a fejekben. Minden igaz magyar hazafinak, főleg a proletáriátusnak, az ipari munkásságnak, de a vele szövetséges dolgozó parasztságnak is fel kell sorakozni a Magyar Szocialista Munkáspárt, és a Kádár János elvtársunk által vezetett Forradalmi Munkás Paraszi Kormány mögé.
- A magukra bízott meghibásodott gépezetek megjavítását is csak akkor lehet jól, mi több kiválóan elvégezni, ha a munkás elvtársak fejében rend van. Ennek az a lényege, hogy tudják jól, ha a munkájukat jól végzik, pártunkat és kormányunkat erősítik a mielőbbi konszolidáció felé vezető, sajnos meglehetősen rögös úton. De miért is rögös ez az út elvtársak? Azért, mert még mindig túl sokan szédelegnek, támolyognak tudatosan vagy megtévesztve az ellenforradalom uszályában. Sokan, nagyon is sokan megrészegettek az ellenforradalmi demagógiától, a nemzetieskedő jelszavaktól, a proletár internacionalizmus ellen ható jelmondatoktól, ostoba haladásellenes követelésektől, az átkozott nyugati propaganda, főleg a Szabad Európa Rádió mérgezett nyilaitól. Ideje lenne már kijózanodni elvtársak! Éppen ideje fölvenni a harcot az ellenségeinkkel szemben! Nem meghunyászkodni kell, nem várni az újabb szovjet elvtársi segítségre, ha-

nem kommunista elveinkre és hitünkre alapozva a tettek mezejére lépni. Maguk mind angyalföldi munkások, akiknek ismerni kell a jelszót, hogy „munkásokól vasököl, oda csap ahova köll”.

Igen, elvtársak, ha kell, hát oda kell csapni. Oda, ahova „köll”. Most aztán van bőven hova odacsapni. Van még ellenség sajnos a mi, a magunk soraiban is. Vegyenek példát azokról az elvtársakról, akiket a maguk közt megbúvó ellenforradalmi elemek üldöztek el az üzemből az októberi események alatt, a lázongás idején. Közülük többen most az osztályharc legelső vonalában, a karhatalomban védik a munkáshatalmat és a pártot.

- Nem lettek elkergetve. Maguktól pucoltak el, amikor forró lett a talpuk alatt a platni – szólt elég hangosan közbe valaki.
- Nem jól látja a közbe szóló, aki legalább állna föl, hogy lássuk ki az. Azok az elvtársak igenis menekültek a várható atrocitások elől. Októberben még a levegőben is benne volt, hogy a haladó gondolkodású embereknek félniük, rettegniük kell. Ezért igen is úgy kell tekinteni rájuk, mint akiket elüldöztek a kialakult sajnálatos körülmények. De ezek az elvtársak most is helytállnak.
- Meg bosszút állnak – mondta az előbbinél halkabban valaki.
- Lipi bácsi itt maradt, akkor ő nem haladó gondolkodású? – kérdezte valaki.
- Igen, elvtársak! Bosszút állnak! Mert bosszút kell állni! Nemes, öntudatos, internacionalista bosszút kell teljesíteni. Meg kell bosszulni az örökre elveszített, halálukban is meggyalázott elvtársainkat. Mi volt itt a Köztársaság téren? Mit műveltek Miskolcon? Vagy mi történt a mosonmagyaróvári határőr elvtársakkal? Nem sorolom tovább. Artatlan embereknek, a szocializmus, a párt, a munkáshatalom védőinek, a mi drága elvtársainknak a meggyilkolása folyt. Családok sirnak utánuk. Gyerekek siratják apjukat, feleségek gyászolják a férjüket. Szülők zokognak elvesztett gyermekük sirja felett. Mi is valamennyien siratjuk és gyászoljuk őket. A legjobbak voltak közülünk. Ezt meg kell bosszulni, ez nem maradhat büntetlen.
- Ávéhások voltak – szólalt meg ismét valaki.
- Akkor már nem volt ÁVH. A mártírok nagyobb része a Belügyminisztérium állományában szolgált és lett a Belügyminisztérium hősi halottja. Valamennyien kommunisták voltak. Ebből is látszik, hogy micsoda kommunista üldözés folyt itt. Ezt nem lehet megtorlás nélkül hagyni. Nem beszélve a szovjet hadsereg veszteségeiről. Idejöttek a tovaris..., vagyis a szovjet elvtársak, hogy internacionalista segítséget nyújtsanak, a szocialista országok testvéri közösségéből kiszakadni készülő magyar népnek, hogy helyes útra térítsék az itteni megtévedt embereket, hogy helyreállítsák a Szovjetunió által vezetett hatalmas és erős béketábor megbonthatatlan és örök egységét. Itt meg a fasiszta csőcselél orvul lelővöldözte őket, meg benzines palackokat dobáltak a tankjaikra. Ez is bosszúért kiállt elvtársak! Vegye mindenki tudomásul, hogy ez a bosszú nem fog elmaradni. Mert ha nem írtjuk ki az ellenforradalmárokat, de még az ellenforradalmi eszmék csíráját is, nagyon ráfizethetünk elvtársak, mert ezek képesek újra támadásba lendülni. A minisztériumi elvtársak tájékoztattak az üzem politikai helyzetéről, az októberi események alatt itt történetekről. Meg kell állapítani elvtársak, hogy politikailag nem túl rózsás a helyzet itt sem. Úgy jellemezték az elvtársak az itteni helyzetet, hogy kevés olyan vállalat és egyéb munkahely volt itt a kerületben az 1950-es

évek elején, ahol amnyi deklasszált elem, kirúgott szerzetes, horthysta tiszt meg tiszthelyettes, na meg csendőr talált magának menedéket, mint éppen itt. Nem csinálók titkot belőle, de ha létszámleépítésekre kerül sor, márpedig úgy néz ki, hogy a túlbujánzó házon belüli munkanélküliség miatt ez elkerülhetetlen, az említtettek az elsők lesznek, akiktől megszabadulunk.

- A „csörlős szaki” jól járt, hogy elpucolt – jegyezte meg ismét valaki félhangosan.
- Meg fogják látni elvtársak, hogy még a levegő is más lesz az üzemben, mint most. A rendszerhez hű munkásemberek még dolgozni is szívesebben jönnek majd be, ha látják, hogy eltakarítottuk azokat, aki nem közéjük valók. Persze az aktív ellenforradalmárok lesznek az elsők, de az a gyanúm, hogy ők nem fogják megúszni ennyivel. De ez már a hatóságok dolga lesz, mi legfeljebb csak segíthetjük a dolgukat és kivetjük magunk közül a nem idevalókat.

Mi, én és a helyettesem is, a haza fegyveres szolgálata után kaptuk a párttól azt a megbízatást, hogy itt csináljunk rendet és vezessük az üzemet. Mi rendhez, fegyelemhez szokott emberek vagyunk. Ezt az itt dolgozóktól is meg fogjuk követelni. Néhány napon belül kidolgozzuk és közzétesszük az üzemvezetés azon parancs..., azon rendelkezéseit, amelyeket szükségesnek tartunk bevezetni annak érdekében, hogy a munka hatékonysága növekedjen, az üzem eredményességi mutatói emelkedjenek, a munkamorál számottevően változzon és a politikai éleslátás is fokozódjon. Ezzel mondandóm végére is értem. Érthető voltam elvtársak?

A művezetők egymás közt sunnyogtak, pusmogtak, de jobbnak látták, ha egyetlen szót sem szólnak. Érezték, hogy cudar világ veszi mostantól kezdetét az üzemben. Már ekkor voltak közöttük néhányan, aki azt latolgatták, hogy hova menjenek dolgozni, mert innen előbb vagy utóbb minden rendes embernek menekülnie kell, hacsak időnek előtte ezek a vadbarmok ki nem rúgják. Ekkor váratlanul a munkástanács elnöke, Schneider Franyó emelkedett szólásra.

- Tisztelt Ágotai Sándor! Nem mondhatom önnek, hogy elvtárs, mert nem vallunk azonos elveket. Ha úrnak szólítanám, talán még meg is sérteném, amit véletlenül sem szeretnék tenni. Már megbocsásson, de a szaktárs megszólítás pedig egyáltalán nem illik magára. Most nem a magam, hanem az üzemi munkástanács nevében mondok néhány szót. Úgy értesültem, hogy Kádár János elvtárs is, és az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága is azon a véleményen van, ezt ki is jelentették, illetve erről egy határozatot is hoztak, hogy az üzemi munkástanácsokra a továbbiakban is szükség van, és rövidesen kidolgozzák azokat az alapelveket, amelyek alapján ezeknek a munkás érdekvédelmi szerveknek működnie kell. Nagyon remélem tehát, hogy önök is tisztában vannak azzal, hogy az üzemi munkástanács, a munkásokat érintő döntések kapcsán, még a vezetői rendelkezések meghozatala előtt, megkerülhetetlen szervezet. Vannak és lesznek is olyan problémák, amelyeket önök a munkástanács egyetértése nélkül jogszerűen nem oldhatnak meg. Ilyenek például a munkavállalók elbocsájtása, leváltása, alacsonyabb munkakörbe helyezése és hasonlók. Ilyenekben önök csak a munkástanács hozzájárulásával dönthetnek. De ide sorolhatók a munkafegyelemmel kapcsolatos kérdések is. Ezért kérem, hogy mielőtt ilyen ügyekben döntést hoznának, előbb a munkástanáccsal is egyeztessenek. Amiket ön itt a bemutató beszédében elmondott, azok engem személy szerint nagyon megleptek. Ha ezeket Löwenstein

elvtárs, az MSZMP alapszervezet titkára, vagy más pártember mondta volna el, az rendben is lett volna. De mi itt, az üzemrészlegek vezetői, a hallgatóság, az önök szakmai bemutatkozására lettünk volna kíváncsiak, arra készültünk és azt vártuk. Bennünket nem az ön és helyettese politikai hitvallása, véleménye, jóslata érdekelt volna, hanem az, hogy milyen tervei, elképzelései vannak az üzem műszaki, gazdasági, pénzügyi, anyagellátási és hasonló problémáinak a megoldásával kapcsolatban. Mi éppen ezt vártuk volna önöktől. De nem azt kaptuk, amiért idejöttünk. Tájékoztatlannal jöttünk ide az új vezetés terveivel, elképzelésével, a szakmai tovább lépésekkel kapcsolatban és most tájekoztatlannal is fogunk távozni. Sajnálattal közlöm, hogy a munkásoknak érdemben nem tudunk majd mit továbbadni, már ami érdekelné őket. Végtelenül fájlalom, de az önök bemutatkozása csalódást jelent számomra.

Amikor Franyó befejezte a beszédét, olyan történt, amire az üzemben még nem volt példa ilyen értekezleten. A jelenlevő művezetők, akik Ágotai elvtárs beszéde után meg se mukkantak, most erőteljes tapsolásba kezdtek, amit csak akkor hagytak abba, amikor Löwenstein Lipót párttitkár is fölállt, hogy elmondja a véleményét.

- Elvtársak! Ez a megszólítás új üzemvezetésnek szólt. Szaktársak! Ez meg nektek művezető szakik. Szeretném hangsúlyozni, hogy az MSZMP üzemi alapszervezet titkárságaként szólok most önökhöz és hozzátok. A legfontosabb, amit szeretnék bejelenteni, hogy minden tekintetben igaz és helytálló az, amit Schneider szaktárs a munkástanáccsal kapcsolatban nekünk itt elmondott. A párt országosan is és az MSZMP alapszervezet itt az üzemben támogatja a munkástanácsot. A pártalapszervezet vezetése folyamatosan konzultál a munkástanáccsal minden olyan kérdésben, amelyek a munkások munkakörülményeivel, bérezésével, szociális helyzetével és egyáltalán a megbecsülésével vannak összefüggésben. Az együttműködésünk eddig zavartalan volt és bátran kijelenthetem, hogy sok esetben sikeres is. Külön szeretném köszönetemet kifejezni Schneider Ferenc művezető szaktársnak, a munkástanács megválasztott elnökének azért, hogy az üzem előző vezetésének eltűnése, eltakarodása után, a teljes kollektíva akaratának megfelelően, irányította az itteni mindennapi életet, még ha az sokáig nem is a gépjávitó munka irányításából állt. Elévülhetetlen érdemei vannak abban is, hogy amint lehetséges volt, az üzemben a munka beindult, és jelenleg is, még ha időnként tőlünk független nehézségek miatt, néha zökkenőkkel is, de folyik.

Figyelmébe ajánlom ezen kívül az új üzemvezetésnek, amely a megfelelő szintű pártjövahagyással került e pozícióba, hogy a pártalapszervezet véleményét is szíveskedjenek előzetesen kikérni és ne kényszerítsenek bennünket arra, hogy utólagosan a vétőjogunkkal éljünk. Az üzemi háromszöget korábban a szakmai vezetés, a pártvezetés és szakszervezeti vezetés alkották. Ez volt a legfelsőbb üzemi döntéshozó testület. Ez most úgy módosult, hogy a széthullott, talán majd sorait rendező szakszervezet helyét a munkástanács veszi át, mint a munkások érdekvénytjesítő szerve. A sajnálatos ellenforradalmi események alatt előfordult, hogy munkástanácsok elkalandoztak a politikai szférába. Ez nem volt helyes, és ez az, ami mára már megváltozott, és egyáltalán nem akarom a jólétesültet játszani, de hallottam elég fontos helyről, hogy pártunk legfelsőbb vezetése hajlik a munkástanácsoknak a bevonására a termeléssel kapcsolatos problémák meg-

oldásába is. A munkástanács, így a mi munkástanácsunk is, a jelen állás szerint megkerülhetetlenül fontos szerepet tölt be és kérem ezt szem előtt tartani. Köszönöm, csak ennyit akartam most elmondani.

Ismét felhangzott a taps, amely csak akkor maradt abba, amikor Ágotai Sándor üzemvető fölállt, jelezve, hogy szólni akar. Mindenki élénken figyelt, hogy na vajon mit fog mondani az elhangzottakra. De Ágotai elvtárs reagálása rövid volt és csalódást keltő.

- *Elytársak! Az értekezlet véget ért. Jó munkát mindenkinek.*

Ágotai Sándor és Nagy István elsőként hagyták el a tanácskozás termét. Amikor becsukták maguk mögött az ajtót és elindultak az irodáik fel, az üzemvezető szólalt meg először.

- Ez a Schneider lesz az első, akit ki fogok nyírítani. Szemét, rohadt fasiszta ellenforradalmár. Majd adok én a pofájára szakmaiságot, meg megkerülhetetlenséget. Laposra veretem.
- Azért ezt a vén zsidót sem ártana valahogy és minél előbb kirakni az üzemből. Esetleg leváltatni a párttitkárságból és ellehetetleníteni. Ne felejtse, hogy mi is az ő alapszervezetébe fogunk tartozni, nekünk is a párttitkárunk lesz. Beleüti majd az orrát mindenbe.
- Az már nehezebb lesz Pistám. Ez a vén gané 1945 előtt illegális kommunista volt. Máig igen magas pártbéli kapcsolatai vannak. Egy időben a minisztériumi elvtársak szerint próbálták őt is nyomni fölfelé, de direkt nem képezte magát sem ideológiailag, sem politikailag. Nem volt hajlandó semmiféle pártiskolán részt venni. Azt mondogatta, hogy amit kellett azt ő már megtanulta az illegalitásban. Állandóan azt szajkózta, hogy ő esztergályos volt és az is marad. A pártbizottságnak is a szemébe mondta, hogy nem érzi magát jól az 1945 után urizálni kezdő kommunisták között, neki jobb a melósok társasága.
- Valahogy csak ki kellene csinálni, legjobb volna, valamiképpen pártvonalon. Vagy esetleg kiemeltetni. Csak itt ne roncsa a levegőt. Ne tegyen nekünk állandóan keresztbe.

A két újonnan érkezett vezető teljesen ismeretlen volt a központi gépjavító üzem munkásai és egyéb dolgozói előtt. A múltjukról, korábbi tevékenységükről, sorsuk alakulásáról, az anyalföldi üzembe kerülésükről soha nem nyilatkoztak senkinek. Valamilyen ismeretlen okból kifolyólag az előéletükkel kapcsolatban erősen titkolóztak. Nincs azonban olyan titok, amelyre előbb vagy utóbb, így vagy úgy, de fény ne derülne. Ezt az ismertetést Ágotai és Nagy elvtársak takargatott múltja sem kerülhette el. Ne feledjük, hogy a központi gépjavító üzem munkásai között nagyon sok olyan volt, akik messzi vidékekről, az ország különböző tájairól jártak a fővárosba, mint „messzimunkások” dolgozni. Ezek pedig hozták s vitték a híreket.

Ágotai Sándorról például szépen lassan, a különféle rész adatokat összerakva kiderült, hogy budapesti születésű, aki a családja szociáldemokrata hagyományain túllépve, 1945-ben belépett az MKP-ba, azaz kommunistának állt. Négy polgári iskolát végzettenek vele a szülei és a háború után, mint MKP tag kapott valami tisztviselő állást. Amikor azonban a „nemzetközi helyzet éleződni kezdett”, s ezzel egyidőben az „osztályharc pe-

dig fokozódni", a párt az államvédelmi szolgálathoz, az akkori ÁVO-hoz küldte. Rövid, néhány hete s szakmai és politikai képzés után egy dunántúli kisvárosba helyezték, ahol olyan államvédelmi operatív állomány volt, akik nagyrészen még a 6 elemi iskolai végzettséggel sem rendelkeztek. Ezek között ő, a 4 polgárral már túliskolázottnak számított, és ki is nevezték hamarosan csoportvezetőnek. Fél éve sem volt a szolgálatnál, amikor már alosztályvezető lett, egy év múlva pedig osztályvezető, a soron kívüli előléptetéseknek köszönhetően pedig már százados. Ágotai elvtárs villámkarriert futott be. Amikor pedig az ÁVH önállóvá vált, azt hitte, hogy a saját kis szemétdombján élet s halál ura lehet. A beosztott állománya, Ágotai államvédelmi századosal az élen, példamutatóan aprította az ellenséget. A külsőt is, meg a belsőt is. Leginkább persze a belsőt, mert az könnyedebben elérhető volt. A párt természetesen mindig meghatározta a támadás irányát, néha még azt is, hogy ki személy szerint a legveszedelmesebb ellenség. Diktatúra ugyanis soha nem létezhet ellenség nélkül. Ha nincs valóságos ellenség, akkor csinálni kell, ki kell találni, ki kell kiáltani valakit vagy valakiket ellenségnek. Ágotai államvédelmi százados és az emberei kegyetlenek voltak, könyörtelenek, igazságtalanok, igen gyakran törvénytelenek, de ez mind belefért az akkori osztályharc, a kommunistáknak a hatalom megszilárdítása és megtartása érdekében vívott küzdelmének a kereteibe. A környékükön nem volt még egy olyan államvédelmi osztály, amelyik annyi embert, nagyrészt ártatlanokat, küldött volna internáló táborba, vagy adott volna át az egyáltalán nem igazságszolgáltatást végző bíróságoknak, vagy kezdeményezett volna kitelepítéseket, mint az Ágotai százados által vezetett. Nem volt véletlen, hogy ismét nem kellett letelnie az úgynevezett rendfokozati „várákózási időnek", és soron kívül államvédelmi őrnagy lett.

Eközben a magánélete meglehetősen rendezetlen volt. Még az 1940-es évek végén házasságot kötött egy budapesti lánnyal, egy elvtársnőjével, aki viszont – miként utóbb lesajnálóan mondták – kívülről került be a munkásmozgalomba. Az apja ugyanis igen jó módú, több üzlettel rendelkező kereskedő volt. 1944-ben az egész családot, a szülőket és egyetlen lányukat a származásuk miatt deportálták és a koncentrációs táborból egyedül a lány tért vissza élve. Osztályhelyzetével szembe fordulva rátalált a helyesnek vélt útra, és félig-meddig kapitalista csemete kommunistának állt és kifejezetten kérte magát az államvédelmi szolgálathoz. Egy szakmai továbbképzésen ismerkedett meg a határozott és jó fellépésű Ágotai Sándorral és szerelemféle szövődött köztük. Össze is házasodtak és született egy gyerekük. A budapesti otthont, az ifjú asszony lakását és a férj szolgálati helyét azonban majdnem 200 kilométer választotta el egymástól. Ez pedig igen nagy távolság a házastársi kapcsolatban, főleg, hogy a férj éjjel nappal dolgozott. Ez volt az az időszak, amikor az államvédelmi szolgálat munkatársai 24 órából 16-18 órán keresztül üzték, hajtották az ellenséget, vagy éppen a kreált ellenséget. Utóbbiak részben úgy is keletkeztek, hogy az államvédelmisek provokáltak különféle államellenes ügyeket, pl. összeesküvéseket, amelyekben 30-40, de akár 50, vagy még ennél is több ember ellen is el lehetett járni.

A helyben lakók a szolgálat után csak-csak hazataláltak, ki józan fejjel, többen persze alaposan lerészegedve. Volt akkoriban egy gyakran hangoztatott szállóige az ÁVH-n belül, miszerint az a jó ávos tiszt, aki „*zsugázik, piázik és kurvázik*”. Ezt a hármas elvárás tekintve Ágotai elvtárs nem tartozott a legjobbak közé. Kártyázni nem nagyon szeretett, az igazat megvallva nem is nagyon tudott. Az italozás területén is csak mérsékelt teljesítményi volt képes nyújtani, soha senki nem látta részegen. Ezt a két fogyatékoságot a harmadikkal igyekezett pótolni. Mondogatták is, hogy ha Ágotai elvtárs elindul lefelé

a lépcsőn egy elvtársnővel, azt a legelső lépcsőforduló félhomályában biztosan magáévá is teszi. Ha új munkatársnő került az osztályra, bármilyen beosztásba, az első éjszaka joga Ágotai elvtársat illette, a többiek csak utána próbálkozhattak.

Ágotai elvtársat ebben az életvitelben egyáltalán nem zavarta az, hogy családja – felesége és gyereke – volt. Szerencsétlen lépésnek tartotta a házasságát, ezerszer megbánta már, hogy elvette Ágotainé elvtársnőt, aki viselkedni tudásban, iskolai végzettségében és általános műveltségben messze fölötte állt. Többször gondolkodott azon, hogy el kellene az asszonyától válni, ki kellene lépni ebből a semmit sem érő kötelékből, de úgy tűnt, mintha a feleségének valamiért ez így lenne jó és egyáltalán nem bánta, hogy néha két három hónap is eltelik, mire látja a férjét. Ágotai elvtárs tudta, hogy a felesége annakidején azért került az ÁVO – később ÁVH – központjába, mert a származásával összefüggésbe hozható valami kapcsolata volt ott igen magas beosztásban. Ágotai elvtárs tartott attól, hogy ha netán válni akarna, az asszony derékba törheti az államvédelmis karrierjét.

Bukását végül nem elsősorban a feleségének és annak patrónusának köszönhette. Mert végül csak megbukott, bármennyire magabiztos volt, meg kellett buknia, hiszen ez szinte törvényszerű volt. A túl magabiztos, magukat sérthetetlennek gondoló emberek is mindig elkövetnek valami hibát, túllépnek egy határt, vagy tiltott területre tévednek s ez óhatatlanul a vesztüket okozza, hiába vannak elszállva maguktól. Így járt Ágotai államvédelmi őrnagy is, aki szemet vetett egy igen csinos asszonykára. Ez a nő is elvtársnő volt, ráadásul egy pártbizottsági középkáder elvtársnak a felesége, akinek egyáltalán nem volt ellenére, hogy a jóképű államvédelmi tisztnek a szeretője legyen. Úgy alakult, hogy közöttük nem csak futó kaland lett, hanem hosszabb ideje tartó viszony, mindkettejük legnagyobb öröme. Már azt is elhatározták, hogy mind a ketten elválnak, utána pedig összeházasodnak. Előbb az ifjú asszony közölte a férjével, hogy másba szerelmes, meg is mondta, hogy Ágotai államvédelmi őrnagyba és válni akar. Közölte, hogy a lakás és a két gyerek maradhat a férjénél, ő megy a fess államvédelmi tiszthez. A pártbizottsági elvtárs erre olyan dühös lett, hogy iszonyatosan elkalapálta az elkurvult asszonyát. Az asszony néhány napos kezelés után kékre-zöldre verve és begipszelt törött karral hagyta el kórházat és egy életre elment a kedve a válástól. Akkoriban az volt a szokás, hogy a férj a gaz csábítón is elégtételt vett. Ebben az esetben ez elmaradt, hiszen a férj, mint pártbizottsági ember, mégsem akart nyílt konfliktusba keveredni a „párt öklével, az ÁVH-val”. Nyíltan nem tett semmit, de orvul azért igen. A pártbizottsági középkáder férjnek az apukája ugyanis igen-igen magas állami beosztásban volt, mellesleg az MDP Központi Vezetőség tagja is, aki mindenfelé, így az ÁVH-n is igen szoros elvtársi kapcsolatokkal rendelkezett. A megcsalt férj elpanaszolta az apjának, hogy egy államvédelmi őrnagy, bizonyos Ágotai Sándor miként rondított bele a házasságába. Az apuka pedig felvette a telefont és nagyon jól tudta, hogy kitől mit kell kérnie. A következmény az lett, hogy két hét múlva – éppen az 1953-as átszervezés időszakában – Ágotai államvédelmi őrnagyot elhelyezték a szolgálattól és egy másik városban rendőrkapitány lett, rendőr őrnagy rendfokozattal. Abban az időben ez nagyon nagy visszalépésnek számított. A történetekről, nem véletlenül, tudomást szerzett Ágotainé elvtársnő is, aki szintén hamarosan beadta a válókeresetet és el is váltak.

Bukottként, minden hátsó támasz nélkül élte életét Ágotai Sándor rendőr őrnagy. Akkor is városi rendőrkapitány volt, amikor 1956 őszén kitört a forradalom. A bűnüldözési, közrendvédelmi, igazgatásrendészeti munkához addig se nagyon értett, nem is

nagyon szólt bele, az osztályvezetők intézték az ügyeket. Most azonban az ellenség támadást intézett a kommunisták hatalma ellen. Ezzel a valódi rendőrök sem szakmailag, sem politikailag nem tudtak mit kezdeni. Ágotai rendőr őrnagy az államvédelmi múltja alapján azonban igen. Rendőreivel a városban már az első tüntetést keményen szétverette. Többen elég súlyos sérülésekkel városi kórházba kerültek. A másnapi tüntetés már a rendőri túlkapás ellen is szerveződött. Hatalmas tömeg árasztotta el az utcákat és a rendőrkapitányság elé érve Ágotai rendőr őrnagy kiadását követelték. Azt nem mondták, hogy mit akarnak vele csinálni, de valaki egy lámpaoszlopon vastag kenderkötelet már átvett, amelynek az egyik végén egy hurok volt. Ágotai elvtársnak azonban semmi kedve nem volt azon a kötélén himbálózni. Az épület emeleti ablakaiba vezényelte a géppisztolyos rendőreit és a tömeg fölé célozva tüzet vezényelt. Hatalmas pánik tört ki. Az emberek egymást taposva menekültek, mert azt hitték, hogy közéjük lóttek. Ekkor is többen kórházba kerültek, mások megúszták annyival, hogy a sérüléseiket az orvosi rendelőkben ellátták. Az volt a szerencse, hogy a rendőrségi épülettel szemben egy iskola volt, s főleg az, hogy akkor ott nem tartózkodott senki. Az emeleti szinten ugyanis nem maradt ablak épségben és a fal vakolatát is alaposan megtépázta a golyózápor.

A felettes szervezetek, különösen a pártbizottság nagy meglepéssel vette tudomásul, hogy a városi rendőrség, a kapitánnyal az élen, milyen bátran szállt szembe az ellenforradalmárokkal, és védte meg a kommunisták hatalmát. A városban nem is volt több forradalmi megmozdulás, mindaddig, amíg híre nem érkezett, hogy országosan is győzött a forradalom. Ekkor aztán a város apraja és nagyja ismét az utcán volt. Megválasztották a Nemzeti Bizottságot, amely átvette a hatalmat a városi tanácstól, majd a rendőrség elé vonultak. A Nemzeti Bizottság elnöke közölte az ügyeletes tiszttel, hogy a városi rendőrkapitánnyal akar beszélni. A rendőrök elkezdtek keresni a főnöküket, de sehol sem találták. Tüvé tették érte az egész épületet a pincétől a padlásig, de sehol sem volt. Mintha a föld nyelte volna el. Pedig nem a föld nyelte el, hanem a közelgő tömeget látva a rendőrkapitányság udvarának hátsó kijáratán civil ruhába bújva egy motorkerékpárral elmenekült. Meg sem állt a megyeszékhelyig, az államvédelmi szolgálat ottani épületéig. A parancsnokot és néhány beosztott vezetőt a régebbi időkből ismerte. Ott éppen a kályhákban égették el a titkos iratokat. Tőlük érdeklődött.

- Mit csináltok elvtársak, ha a nyomok eltüntetésével végeztetek?
- Lelépünk.
- Na, jó, de hová?
- Megyünk Jugóba.
- De hogyan?
- Teherautóval.
- Úgy értettem a hogyan, hogy az ellenséghez mentek?
- Már több mint egy éve nem ellenségek, hanem barátok vagyunk ismét. Rendszeres a kapcsolat velük. Le van beszélve, hogy mehetünk hozzájuk, várnak bennünket. Ott biztonságban leszünk.
- Én nem mehetnék veletek, mint volt államvédelmis?
- Gyere. Főleg azért, mert rendőrkapitányként is derekasán helyt álltál. Odapörköltetek a mocskos ellenforradalmároknak.
- Nem odapörköltünk, csak fölérünk, de a többit elintézte a pánik, meg az eszement menekülés.

Így az államvédelmi egy csoportjához csatlakozva Ágotai volt államvédelmi, akkor már rendőr őrnagy is átmenekült Jugoszláviába és ott a nemrégiben még ellenséges titkosszolgálat, az UDB vendégszeretetét élvezve teljes biztonságban teltek a napjaik. Csak a forradalom leverése után tértek vissza, amikor a veszély már elmúlt. Ekkor azonban nagy csalódás érte őket. Nem azt kapták, amit vártak. Az itthon maradt volt államvédelmi vezetés és az MSZMP illetékesei is az államvédelmi tisztek Jugoszláviába menekülését úgy értékelte, mint megfutamodást, gyávaságot, a szolgálati hely elhagyását. Ezért valamennyi Jugoszláviába menekült államvédelmi tiszt – köztük Ágotai rendőr őrnagy is – fegyelmi eljárás alá került. Néhálynak sikerült tisztázni magát és visszakerültek a karhatalomba, később a Politikai Nyomozó Szervekhez, a többséget vagy rendőri területre helyezték, vagy leszerelték. Ágotai rendőr őrnagy, tekintettel a korábbi fegyelmi büntetésére, a leszerelték közé került. Az MSZMP azonban nem engedte el a szélnek eresztett elvtársak kezét sem, valamennyiük elhelyezkedését a polgári életben segítette. Így lett Ágotai Sándor az angyalföldi központi gépjármű üzem vezetője.

Az új üzemevezetőhelyettesnek is érdekes volt az előélete. Nagy István talán még a 6 elemi iskolai osztályt sem mind fejezte be. Szakmát sem tanult, hanem fiatalon alkalmi munkákból tengette az életét, ha éppen nem a szülei nyakán élősködött. Nem volt ez véletlen, hiszen ezt látta maga körül, a lényegében lumpen környezetben. Arra azért volt esze, hogy igen fiatalon belépjen a kommunista pártjába, ahol a hasonszőrű társait is látta gyülekezni. Őt is, meg másokat is hamar elküldték egy hetes, majd két hetes, később többhetes pártiskolákra, amelyeket Nagy István nagyon élvezett, mert addig sem kellett semmiféle melónak a közelébe lenni. Amikor pedig a rákosista rezsim kezdte kitakarítani az akkor demokratikusként emlegetett hadseregből – a későbbi néphadseregből – a maradék horthysta tiszteket, már azokat, akik megpróbálták valahogy átmenteni magukat az új rendszer szolgálatába, a párt, az akkor már egyedüli MDP, Nagy Istvánt is tisztiiskolába küldte. Nagyon hamar kiderült azonban róla, hogy soha életében nem lesz képes elsajátítani a legelemibb alaki mozgásformákat sem, így aztán aligha lesz belőle valamirevaló katonatiszt. Mivel azonban politikailag értékes és főleg megbízható kádernak tartották, akiket pedig abban az időben meg kellett becsülni, azonnal átirányították a politikai tisztképző iskolára. Megint tanulnia kellett volna, ami nem volt éppen a kedvére való, de mégis inkább ezt csinálta, mert addig is elkerülhette a munkát, meg szolgálatba se kellett járni.

Amikor elvégezte úgy-ahogy az iskolát, Nagy István a néphadsereg politikai tisztje lett. Igaz, hogy kétballábás, csetlő botló tiszt, de politikai tiszt. Annak éppen megfelelő volt. Kezdetben alacsonyabb beosztásokban tevékenykedett, később egy önálló zászlóalj parancsnokának politikai helyettese lett. Nagy piás volt a zászlóaljparancsnok is, a zászlóalj törzsfőnök is, a zászlóalj MDP alapszervezetének titkára is és ebből a társaságból a politikai helyettes sem maradhatott, lóghatott ki. Nagy István főhadnagy persze nem is akart se kimaradni, se kilógni a sorból.

Remek élete volt Nagy Istvánnak a Budapesttől távoli tiszántúli kisváros helységében. Ez egészen addig eltartott, amíg ki nem tört 1956 októberében a forradalom. Ekkor derült ki, hogy a néphadseregben is elég sok ingadozó, elbizonytalanodó tiszt lett egyszeriben, pedig ezek már az új, a kommunista rezsim neveltjei voltak. Alaposan felértékelődött a politikai megbízhatóság, a kommunista rendszeréhez való hűség a hadseregben is. Nagy István főhadnagy a legmegbízhatóbbnak, szilárd elvi alapokon állónak számított. Amikor pedig egy közeli község párttitkára telefonált a laktanyába és

segítséget kért, mert mint mondta a tüntetők a pártházat fenyegetik, a zászlóaljparancsnok egy felfegyverzett szakasz élén a legmegbízhatóbbat, Nagy István főhadnagyot, a politikai helyettesét vezényelte a helyszínre rendet teremteni, az ottani kommunista elvtársakat és a pártházukat megvédeni.

A katonák hamarosan, a megérkezésük után, a község főterén, találkoztak a forradalmi hangulatú és hangoskodó tömeggel. Az elég széles utcán az alegység többszörös arcvonalba fejlődött és előttük néhány méterre a parancsnok, Nagy István főhadnagy állt büszkén, öntudatosan, mint valami hadvezér. Még soha ilyen helyzetben nem volt. Rá is döbbsent mindjárt arra, hogy az osztályharc kellős közepébe csöppent. Úgy érezte, hogy most aztán rajta dölhet el a proletárdiktatúra sorsa. Megpróbált rettenetesen fenyegetően és gyűlölettel szembenézni az ott álldogáló ellenséggel. A felfegyverzett katonákat látva, különös tekintettel a mindenre elszántnak tűnő parancsnokot, az addig zajongó tömeg elcsendesedett. Majd kilépett közülük egy 50 év körüli ember, a viselete valami kopottas egyenruhaféle volt, erősen naftalin szagú. Csak később derült ki, hogy hajdani csendőr egyenruha volt, csupán a kakastollas fejfedő hiányzott hozzá. S jött előre az egyenruhás, jött egyre közelebb. Közeledett határozott léptekkel, de egyáltalán nem fenyegetően. Tárgyalni akart a megjelent katonák parancsnokával, hogy ugyan ne marhaskodjanak már itt, amikor a katonaság már szinte az egész országban átállt a forradalom oldalára. Mielőtt azonban megszólalhatott volna a pödröttbajszú egyenruhás, Nagy István főhadnagy politikai tisztben váratlanul dolgozni kezdett a majré. Már ott állt egymással szemben egy nyugodt, félelem és fegyver nélküli forradalmár és egy pánikba esett politikai tiszt. Nagy István ijedtében hirtelen előkotorászta a pisztolyát és éppen azon munkálkodott, hogy csőre töltsön, amikor váratlanul hatalmas rúgást és fájdalmat érzett a kezén. A pisztoly meg már repült is ki a markából, repült egyenesen az útmenti árokba, az ottani pocsolyájába. S a következő percben már kapta is a hatalmas pofonokat, ülepen rúgásokat. Hempergett a nedves, sáros földön a politikai tiszt, a tányérsapka is gurult a pisztoly után. Feküdt a földön, reszketve s megalázva, megverve és megsemmisülve, a véget várva.

De az egyenruhás már nem törődött vele. Odaállt a történetek hatására dermedten álló katonai szakasz elé és kiadta a vezényszót.

- Szakasz, hátra arc! Irány a szomszédos település, futás indulj!

Azt szokták mondani, hogy a katonaságnál amilyen a parancs, olyan a végrehajtás. A volt csendőr tiszt helyettes parancsa határozott volt, ellentmondást nem tűrő, vezénylő szavai szinte belecsattantak a katonák fülébe, tudatába. Ahogy a parancs szólt, a katonák csináltak egy szabályos hátra arcot, majd elkezdtek futni a főutcán át ki a településről, toronyiránt a szomszéd falu felé. A falu szélénél, még a teherautót is hátra hagyták, amivel a városból érkeztek. Amikor a házak közül kiértek, azt vették észre, hogy akkor már az addig mögöttük loholó Nagy István főhadnagy előttük fut. Szedte a lábait, ahogy csak tudta, sapka nélkül, fegyvertelenül és sárosan, mocskosan. De azt is észrevették a futó-lihegő katonák, hogy a parancsnokuk nadrágjának a hátulján egy nagy folt éke-lenkedik, ami pedig nem a földön való hempergés következménye lehetett. Nagy István főhadnagy, a zászlóaljparancsnok politikai helyettese bizony félelmében becsinált. Az utána futó katonák nevének nevezték a történeteket, vagyis a politikai tisztjük beszart, képletesen is, meg ténylegesen is.

A történeteknek egy egész szakasz katona volt a tanúja és majdnem az falu teljes lakossága. Ezt az eseményt elhallgatni, eltitkolni nem lehetett. A forradalom leverése után egyre többen kezdték híresztelni, hogy „Nagy István főhadnagy politikai tiszt az ellenforradalom alatt a bátor kommunista helytállás helyett inkább beszart”. Ezért hiába írta alá a legelsők között a tiszti nyilatkozatot – a hűségesküt a Kádár-kormány mellett – hamarosan eltávolították a hadseregből. Belátta ő is, hogy ha szabadulni akar a „szaros Pista” tökéletesen megérdemelt címtől, jobb, ha távozik a hadseregből. A kommunisták új nevű pártja, az MSZMP azonban neki is a hóna alá nyúlt. Nem hagyták elkallódni az egyébként mégis csak megbízható kádernek számító elvtársukat. Kerestek neki valami polgári állást és így lett belőle üzemvezetőhelyettes a központi gépjavító üzemben.

Hivatalba lépésük után a két új vezető azonnal meg akarta mutatni, hogy ki az úr a háznál, vagyis az üzemben. Megszigorították a portai beléptetést és az ottani ellenőrzéseket. Minden napon írásbeli jelentést kértek azokról, akik akár csak egyetlen percet is késtek a munkából. A műhelyekben és az udvaron is fölfestették a közlekedési utakat, és ha az udvartakarító véletlenül a felfestett úton felejtette a lapátját, mert néhány méterrel arrébb sepregetett, fegyelmi büntetést kapott. Elrendelték, hogy a szerelő csarnokok falait politikai jelszavakkal, jelképekkel dekorálják. Megdicsérték a villanszerelőket, mert a műhelyeik falait úgy telepakolták képekkel, csillagokkal, vörösre festett pakundekliből készült sarlókkal és kalapáccsokkal, ahogy senki más. Azt a szemrevételezés során észre sem vették, hogy a sok dekoráció között ott virított Rákosi Mátyás fényképe is. Ágotai és Nagy elvtársak naponta órákra bezárkóztak az üzemvezetői irodába és ilyenkor együtt törték a fejüket, hogy milyen eszemment ötlettel álljanak elő, amelyekkel persze rendre bosszantották az üzem dolgozóit. Ilyenkor a titkárnőnek ki volt adva, hogy senki sem zavarhatja őket, sőt telefonhívást sem lehetett hozzájuk bekapcsolni.

Egy akkora üzemben, mint amilyen a központi gépjavító volt, előadódta azonban időről időre megoldandó műszaki problémák is. Olyanok is, amelyekkel a külső partnerek, pl. javításokat megrendelők, fordultak az üzem vezetéséhez. Ezeket a problémákat nekik kellett volna megoldani, vagy a hozzájuk intézett kérdésekre legalább elfogadható válaszokat adni. Kidolgoztak sablon válaszokat, szövegeket, amelyekkel ilyen esetekben előálltak, mondtak is valamit, de nem is mondtak semmit. A baj akkor volt súlyosabb, ha nem illeszkedtek ezek a sablonok bele az elfogadható válaszbba. Ilyenkor mégis csak segítséget kellett kérni. Na, ezt nem szívesen tették, mert ékes bizonyítékát adták volna a szakmai alkalmatlanságuknak. Ilyenkor a kisebbik rosszat választották és az MSZMP alapszervezet titkárságához fordultak, Löwenstein Lipót elvtárhoz. Egy alkalommal valamelyik külső cégnél egy Ganz-Jendrassik diesel motorral adódtak gondok, ami szivattyút működtetett lakott területtől távol, és melyet a központi gépjavítóban újítottak fel előzőleg. A motort azonban kint a terepen, valami vidéki munkahelyen nem tudták beindítani, így a hozzá kapcsolt szivattyú sem működött. Telefonon az üzemvezetőt, Ágotai elvtársat hívták, aki ígérte, hogy utána néz a panasznak és rövidesen telefonon választ ad. Az üzemvezető már hívta is Löwenstein elvtársat magához.

- Löwenstein elvtárs egy kis elvtársi segítségre lenne szükségem.
- Tessék Ágotai elvtárs. Mond, miben segíthetek.
- Reklamál egy külső cég, amelynek a szivattyúját itt javították, hogy nem indul, a nem is tudom milyen furcsa nevű motorja. Mi ilyenkor a szokás. Visszahozatjuk a gépet? Vagy kimegy a mi szerelőnk?

- Azt én nem tudom Ágotai elvtárs. Ahhoz tudni kellene, hogy mi a baja. De én nem vagyok szerelő. Én csak egy esztorgályos vagyok, ja és mellékesen párttitkár, de a szivattyúkhöz nem értek.
- Ki tud ebben a problémában segíteni, megoldást mondani?
- Ha jó szakembert akarsz, akkor csak a Schneider Franyóhoz fordulj. Ő garantáltan megoldja a problémát.

Több se kellett Ágotai elvtársnak, mint az, hogy ahhoz forduljon, akit minél előbb ki szeretett volna nyírni, vagy nyíratni. Dült-fült az irodájában, majd mégis kénytelen volt behívni magához Schneider szaktársat. Az üzemvezető és helyettese ekkor már rászoktak az eleinte furcsának tűnő „szaktárs” megszólításra. Franyó hamarosan meg is érkezett.

- Kéretett üzemvezető szaktárs.
- Igen, de várjon, előbb telefonálok. ... Halló, Tóth elvtárs? Üdvözlöm. Ágotai Sándor vagyok a központi gépjavítóból. A szivattyú ügyében telefonálok.
- ...
- Igen, igen, megoldjuk a problémát. Máris adom a művezető szaktársat.
- ...
- Ott a mérnök elvtárs? Jó. Akkor ők beszéljék meg a probléma műszaki részét. Át is adom a szakemberünknek a telefont. Minden jót Tóth elvtárs.
- ...
- Halló, itt Schneider Ferenc művezető, jónapot kívánok.
- ...
- Kurblizzák és nem indul?
- ...
- Meg sem tudják mozdítani a kurbli?
- ...
- Ki kezeli a szivattyút? Van képesítése, gyakorlata?
- ...
- Segéd munkások, meg kubikosok? Ezt nem mondja komolyan?
- ...
- Hát ez képtelenség. Na, mindegy, mérnök úr, ez a maguk ügye. Az kezeli, aki kezeli. Ha majd tönkretették, mi újból kijavítjuk, maguk meg fizetik a javítást. Mi ezért vagyunk. De azért most lenne egy tanácsom. A motorblokk oldalán minden hengernek van egy dekompressziós szelepe. Azokat nyissák ki. Van egy kis karocska, azt föl kell emelni. Utána veselkedjenek neki a kubikosok a kurblihoz és tekerjék meg. Amikor már jó lendületben vannak, ami látszik a lendkerékről is, hirtelen egyszerre zárják le a dekompressziós szelepeket és a motor be fog indulni. Meg a szivattyú is működni fog. Mászor is mindig így indítsák, mert ez csak így indul. Ez egy ilyen motor.
- ...
- Szívesen, mászor is. De lenne egy tanácsom még, ha lehetne. A szivattyúkat is, mint minden más ilyen gépezetet szakképzett gépkezelőkkel üzemeltessék és ne kubikosokkal.
- ...
- Minden jót kívánok önnek is.

Ágotai elvtárs eközben csak bámulta, hogy ez a melós ruhás művezető, miként okította ki a mérnök elvtársat. Meg közben tanult is valamit, amire soha nem gondolt volna. Ez a Schneider valami dekonspirációról, vagy hasonlóról beszélt, ami eddigi ismeretei szerint csak az ÁVH-nál fordulhatott elő és lám még a szivattyúknál is bajt okozhat. Na, jó lesz itt vigyázni. Nem vette észre azt a kis különbséget, hogy a Franyó dekompressziót említett, ő meg dekonspirációt értett.

1956 végére, főleg december második felére kezdett megváltozni *pártunk és kormányunk* álláspontja és magatartása a munkástanácsokkal kapcsolatban. Ekkor már az MSZMP ideológusai kidolgozták az *ellenforradalom okai* címen a téziseiket, Marosán elvtárs pedig már bejelentette, hogy „*mostantól nem tárgyalunk, hanem lövünk*”. El-lehetetlenült a Nagybudapesti Központi Munkástanács is, valamint kezdetét vette az a folyamat, amelynek végén megszüntetésre kerültek a gyárak és üzemek munkástanácsai. Volt, ahol beépítettek megbízható kommunista kádereket a munkástanácsokba és ezek pártfeladatként elvégezték a felbomlasztó, feloszlató munkát. Máshol még erre sem volt szükség, mert a munkástanács látva a belpolitikai folyamatokat, főleg a megtorlást, önmagát oszlatta fel. A központi gépjárató üzemben is ez az utóbbi történt. Az üzemi munkástanács üléseiről egyre másra maradoztak el a tagok, mind többen jelentették be a kilépésüket, végül már csak négyen-öten maradtak. Amikor pedig az elnök, Schneider Franyó is kivált, akkor az üzemi munkástanács feloszlott, anélkül, hogy ezt bejelentették, vagy határozatba foglalták volna.

VII.

MEGTORLÁS

Közelgett a Karácsony. Meglehetősen szomorú ünnepi napok elé nézett az ország. A főváros még tele volt a harcok során a szovjet csapatok által rommá lőtt házakkal. Jelentősebb ajándékvásárlásra sem nagyon volt lehetőség, hiszen az áruházak egyrésze is le volt rombolva, vagy ki volt fosztva. A leverett forradalom és szabadságharc után a lakosság nagyrésznének a hangulata sem volt éppen ünnephez illő. Főleg ott nem, ahol a harcok következtében elvesztettek valakit, akár végleg, mint halottat, akár mint sérültet, egy egész életre nyomorékká váltat. Nem is beszélve már a forradalmi napok alatt megindult, a forradalom leverése után pedig tömeges méreteket öltött menekültáradatról. Kezdetben az országot a nyugati határszakaszon főleg olyanok hagyták el, akik vagy a jobb élet reményében indultak el, esetleg, mint akkoriban mondogatták, „*kalandvágyból*”. Később, a forradalom leverése után továbbra is nyugati irányba indultak, de többnyire azok, akik a forradalmi szerepvállalásuk miatt a megtorlás elől menekültek. 1957 elejére változott a helyzet, mert a nyugati határt egyre szorosabban őrizték, és ekkor dél felé fordult az irány, és Jugoszlávián át próbáltak szerencsét azok, akikre biztosan a kádári megtorlás várt volna.

Mind ezek a jelenségek rányomták a bélyeget az ország lakosságának a hangulatára. Volt azonban az előbbieknél egy sokkal nyomasztóbb, súlyosabb tényező is, amely igen komoly aggodalommal töltötte el az embereket. Ez pedig nem volt más, mint a kádári megtorlás kezdete. Közvetlenül 1956 november 4.-e után országszerte különféle szabadcsapatokként, rendszerint csak az MSZMP helyi szerveinek tudtával és irányításával, működni kezdtek a „*pufajkás*” karhatalmi alakulatok. Ezek ekkor még teljesen törvénytelen kívüli szerveződések voltak, tevékenységükre nem volt befolyása sem a rendőrségnek, sem az ügyészségnek, se a hatalomba visszarendeződött tanácsai szerveknek. Állományuk nagyobb részben az 1956. október 28.-án jogutód nélkül megszüntetett államvédelmi szolgálat hivatásos tisztjeiből és tiszthelyetteseiből állt, az operatívokból és a belső karhatalmistákból egyaránt. Hozzájuk csatlakoztak kommunista káderek, főként a pártapparátusból és a különböző munkahelyekről, főleg azok, akiket a forradalmi napok alatt eltávolítottak az állásukból. Ezeknek a tevékenységét, hatáskörét, módszereiket, stb. semmiféle jogszabály a kezdeti időben nem szabályozta, egyetlen vezérelvük érvényesült, a brutális bosszú. Ezért történhetett, hogy a házkutatásaik során feldúltak lakásokat, törtek-zúztak, nem kíméltek semmit, az ok pedig többnyire a kitalált fegyverrejtegetés gyanúja volt. Ha találtak valami, ha nem, a „*gyanúsítottat*” már a helyszínen, a családja előtt megalázták, bántalmazták, majd durván elhurcolták és jogellenesen őrizetben tartották, gyakran kihallgatták és folyamatosan pszichikai, vagy fizikai kényszerrel alkalmazták vele szemben. Ezek a felfegyverzett bosszúálló törvényen kívüli bandák rettegetésben tartották szinte az egész országot.

1956. decemberében megkezdtek egy országos parancsnokság alá szervezni ezeket a garázdálkodó csoportokat, és folyamatosan az intézményesített megtorlás szolgálatába állították őket. A „*pufajkás*” karhatalomnak két formációja működött. Az egyik, amely

az előbbi összetételű volt és a későbbi főhatósága miatt „belügyi” karhatalomként emlegették. Ebből az év legvégére kiváltak a volt államvédelmi operatív tisztek, mert beosztásokat kaptak vagy a BM Politikai Nyomozó Főosztályon, vagy valamelyik megyei Politikai Nyomozó Osztályon és így lényegében más elnevezéssel, de a volt államvédelmi szervek nyomdokaiba léptek. A másik „pufajkás” szervezet a *honvédtiszti karhatalom* volt, amely a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségében működött. Nem felejtendő azonban, hogy a Forradalmi Munkás Paraszt Kormányban a kezdeti hónapokban nem volt külön belügyminiszter sem és honvédelmi miniszter sem, hanem Münnich Ferenc a fegyveres erők minisztereként mindkettőt irányította.

A Schneider-család is erősen készülődött a Karácsonyra. Nórika is kezdte már felfogni, hogy valami olyan esemény következik, amire még nem nagyon emlékezhettek. A közvetlen szomszédságban lakott, szintén családi házban egy igen kedves idősebb házaspár, Taraba Pali bácsi és a felesége Zsófi néni. Pali bácsi nyugdíjas mérnök volt a felesége pedig éppen akkoriban nyugállományba vonult tanárnő. Gyerekük nem volt s így unokájuk sem. Franyót a szorgalma, és tisztelettudó magatartása miatt nagyon hamar megkedvelték. Már alig várták, hogy elkészüljön a háza és az ifjú szomszéd oda költözzön. Titokban azt remélték, hogy ha segítségére lesznek, talán öregebb korukra ők is számíthatnak majd rá. Lassan már-már mint valami fogadott fiúra úgy tekintettek Franyóra, amikor feltűnt Anikó. Ekkor a viszony némileg megváltozott. Tarabáék észrevehetőbben távolságtartóbbak lettek. Ha ezt Franyó finoman szóba hozta, elintézték azzal, hogy neki most már a családjának kell lenni az elsőnek, mindenki csak ez után következhet, ez a helyes magatartás. Teljesen nyilvánvaló volt, hogy Anikót képtelenek voltak megkedvelni. Talán megtudtak, talán csak megérezték valamit, amit Franyó szerelemtől elvakított látása nem vehetett észre. Nyilvánvaló volt, hogy Pali bácsi és Zsófi néni nem olyan feleséget szeretett volna Franyónak, mint amilyen Anikó lett. Egycsapásra megváltozott azonban a helyzet, amikor megszületett Nórika. A kicsi leánykába teljesen belehabarodtak. Ha valódi nagyszülők lettek volna, akkor sem szerethették volna jobban a kis jövevényt. Így Nórikának nem is kellett megismerni a bölcsődei életet, az ágyból való korai kirángatást, az utazásokat naponta hidegben, s melegben, meg a sok idegen gyerek óbegatását. Nórika ragaszkodott is hozzájuk, majdnem jobban, mint a szüleihez.

Elérkezett a szenteste. Amíg Franyó a karácsonyfát díszítette, Anikó az ajándékokat csomagolta, Nórikára a szomszédban vigyáztak a pótnagyszülei. Amikor minden készen volt Franyó átment a szomszédba, átadta Pali bácsinak és Zsófi néninek az ajándékaikat. Kellemes Karácsonyt kívánt és Nórikával hazamentek az ő házukba. Az előszobában vetették le a kabátjaikat, amikor a szobában Anikó megrázta a csengőt, és meggyőződése ellenére jelezte, hogy megérkezett a Jézuska. Nagy volt a boldogság, örvendezés, ám ekkor az utcáról behallatszott, hogy a ház előtt megállt egy teherautó. Ezt követően azonnal nagy reccsenés törte meg a csendet, majd Palkó harcias csaholása. Váratlanul egy rövid sorozat hangjai hallatszottak be a házba, majd Palkó fájdalmas nyüszítése, utána pedig ismét néma csend következett. Franyó már ugrott is, hogy megnézzze, vajon mi történhetett. Amikor az előszobába ért, bedőlt az előszoba bejárati ajtaja és pufajkába öltözött, prémes ruszki sapkát viselő géppisztolyos alakok rontottak be a házba hatalmas össze-vissza ordibálás közben. Egyikük ijesztésképpen belelőtt a plafonba egy sorozatot, amittől hullani kezdett a vakolat és vastag por lepte el a szobát. Anikó rémülten menekült be a sarokba, egy szekrény árnyékába. Nórika félelmében keservesen sírni kezdett. Az apja kapta föl a karácsonyfa mellől, amelyet a következő pillanatban egy csizmás láb fölrúgott.

A nagy ordításban valami parancsnokféle szólalt meg és kissé megkésve kérdezte:

- *Maga a Schneider Ferenc?*
- *Én vagyok.*
- *Kezdheti elvtársak.*

Hárman, vagy négyen ekkor gumibottal, meg volt egy, aki a géppisztolya tusával, nekieszték Franyónak. A géppisztolyos úgy eltalálta Franyót, hogy a homlokán felrepedt a bőre és az egész arcát elöntötte a vér. Amikor megpróbálta zsebkendővel az arcát letörölni, egyikük egy gumibottal akkorát ütött a kezére, hogy elejtette a zsebkendőt és iszonyatos fájdalmat érzett s csak remélte, hogy nem tört a csontja. Véresre verve, megalázva a falhoz állították. Ismét a főnökféle szólította meg.

- *Házkutatást tartunk fegyverrejtegetés gyanúja végett.*
- *Kérem, nekem nincs fegyverem. Ebben a házban még soha nem is volt fegyver. Ezért kezeskedem.*
- *Ne ugasson! Magának nem osztottam lapot! Kuss legyen, te rohadt ellenforradalmár!*
- *Jól van, tegyék a dolgukat.*
- *Mondtam, hogy fogd be a retkes pofád, mert beverem. Nem volt elég, amit kaptál? Lesz majd folytatás is, ne féljél. Ez mostan csak az előétel lenne. A fő menü majd odabenn a jardon leszen tálalva.*
- *Elvisznek?*
- *Hát ez a rohadék nem ért a szóból. Lehet ám másképpen is te mocsok, ha be nem fogod a retkes pofád.*

A következő pillanatban úgy hasba rúgta Franyót, hogy az eldőlt, mint egy zsák, összegörnyedve és fájdalmában még levegőt is alig kapott.

A többi pribék közben átkutatta a lakást. Mindent fölforgattak. A szekrényekből a ruhaneműt kidobálták a szoba közepére, szándékosan végig tapostak rajtuk. A fiókok tartalmait is kiborították, a könyveket lerángatták a polcokról, az ágy matracait is széthasították, hátha ott van elrejtve a fegyver. Az egész lakás minden helyiségét földúlták. Volt egy „pufajkás”, aki Franyó iratait nézegette át, de a különféle műszaki rajzokkal, vázlatokkal, leírásokkal nem sokra mentek. Semmiféle ellenséges feljegyzést vagy röplapot nem találtak. A brutális házkutatás közel egy órán át tartott. Amikor végeztek a Franyót megbilincseltek és kirángatták, szinte vonszolták magukkal az utcára. Az udvarban, amit az utcai lámpa bevilágító fényénél utoljára látott, az a szegény Palkó élettelen teste volt. A teherautó faránál ketten megfogták és földobták a platóra, majd a „pufajkások” is fölszálltak. Arra még emlékezett, hogy a teherautó elindult velük. Az egyik „pufajkásnak” útjában lehetett a platón fekvő Franyó, mert az ormótlan csizmájával egy hatalmasat rúgott bele. Ekkor elvesztette az eszméletét.

Amikor Franyó magához tért egy zárkában találta magát, ahol csak egy gyenge kis lámpa világított és fapriccsen feküdt. Minden porcikája fájt. Rettentően szomjas volt. Mintha még lázas is lett volna. Rajta kívül még hároman voltak a dohos kis helyiségben. Mind ott álltak mellette és amint kinyitotta a szemét, máris nyugtatgatták.

- *Csak ne mozogjon, mert nagyon meg van verve, ki tudja milye sérülhetett.*
- *Maradjon csak fekve. Nem kér egy kis vizet?*

- *Mi van most? Éjszaka? Talán még éjjel van, mert olyan sötét van és ég a lámpa.*
- *Az itt ég éjjel is meg nappal is. Ide ne jön be a nappali világosságból semmi. Ez a főkapitánysági fogda a föld alatt a Deák téren. Nem esik nehezére a beszéd?*
- *Nem túlságosan.*
- *Miért hozták be így elkalapálva?*
- *Nem tudom. Milyen nap van ma?*
- *Karácsony napja.*
- *Akkor tegnap este törték rám az ajtót. Házkutatást tartottak. Fegyvert kerestek és engem közben összeverték.*
- *Találtak fegyvert?*
- *Dehogyan találtak. A katonáskodást leszámítva nekem soha nem volt fegyverem.*
- *Ennek bizony örülhet, mert statárium van, és akinél akár egy rozsdás használhatatlan pisztolyt is találnak, már vágják is a rögtönítélő bíróság elé, ahol meg gyorsan kimérik a 10-15 éveket.*
- *Meg annak is örülhet, hogy ezek a mocskok nem csempészték oda észrevétlenül egy pisztolyt vagy egy kézigránátot a párnája alá, amit aztán, mint a magáét megtalálják. Gyakran csinálnak ilyeneket is.*
- *Nálam nem találtak semmit.*
- *Forradalmár voltál? – váltott tegeződésre az egyik, majd a többiek is.*
- *Ahogy vesszük. Elnöke voltam az üzemi munkástanácsnak.*
- *Az már elég ezeknek. Számíthatsz egy veréssel tarkított vizsgálatra, utána pedig bírósági eljárásra és jó pár év börtönre, hacsak valami súlyosabb balhét nem tudnak rád verni.*
- *Ti miért vagytok itt?*
- *Mind olyasmért, mint te. Én szintén munkástanács elnök voltam. A Zoli nemzetőrködött. A Pisti meg november 4.-e után azt kiáltozta az utcán, hogy „egyforint a forró lángos, le van szarva Kádár János”. Ezzel pedig államellenes izgatást követett el.*
- *Miért kiáltozta?*
- *Mert be volt kissé piálva és kimondta azt, amit egyébként gondolt.*
- *Benneteket is megverték?*
- *Meg bizony. Sőt ha nem tetszik a vallomásunk, még most is vernek. Néha az előadó, akik szinte mind egykori szemét ávosok, néha meg itt a pincében a pribékek.*

Az elkövetkező napokban sokat beszélgettek. Megvitatták, hogy kivel mi történt, meg úgy általában a helyzetet. Teltek a napok, de kihallgatásra egyiküket sem vitték. Úgy tűnt, hogy másokkal, vagy mással vannak odafönn elfoglalva. Néha nagy csattanással csapódott egy fém ajtó. A többiek szerint ez az úgynevezett „rabos lift” ajtaja volt. Az épületben több lift is működött a földszinttől a hatodik emeletig. Ez az egy volt, amelyik lement a föld alá, az ottani fogdák szintjére. Ezért hívták ezt „rabos lift”-nek. Ezzel vitték föl az őrizeteket kihallgatásra. Ezért ha csapódott a vasajtó, a fogvatartottak mindig arra gondoltak, hogy na jönnek valakiért. A legborzasztóbb azonban az volt, amikor a „sarokcellában”, a cellasor legvégén egy tágasabb helyiségben, amit „verőcella”-ként is emlegettek, a pribékek kezelésbe vettek valakit. Ilyenkor a jajgatás, fájdalom által kiváltott ordítás, hörgés áthallatszott a folyosón a többi cellába is. Legtöbbször mind a két

fülüket befogták, hogy lehetőleg ne halljanak semmit. Tudta mindenki, hogy nagy valószínűséggel előbb vagy utóbb mindenki oda is bekerül. Ha valaki azt megúsza és netán rövidesen szabadult, annak pedig ára lehetett. Ezekre mondták, hogy „a szerencsétlen innentől kezdve vamzer”. Franyónak is eszébe jutottak Füredvári elvtárs kérdései, hogy „igen”, vagy „nem”?

Eltelt már vagy két hét, de Franyóékhoz még mindig nem szólt senki egyetlen szót sem. Őt csak két gondolat foglalkoztatta. Az egyik, hogy valószínűleg senki nem tudja róla, hogy hol van, mi lett vele. Elhurcolták otthonról, de sem a családjá, sem a környezete, de még a munkahelye sem tudja, hogy kik tették ezt vele és hová vitték. A másik gondolata pedig az volt, hogy a cellatársai között van-e olyan, aki a neki feltett kérdésre esetleg „igen”-t mondott és talán most is mint spicli van köztük. Erre az eshetőségre számolva alaposabban figyelni kezdte, hogy melyikük kíváncsiskodik a szokásosnál jobban, egyáltalán ki mit kérdezzet a társaktól. Úgy döntött, hogy a saját érdekében mind gyanúsnak tekinti, mert abból baja nem lehet.

Január második hetében, számításaik szerint talán egy hétfői napon, kinyílt a zárkaajtó és a smasszer beszólt.

- *Schneider gyűjjön kihallgatásra.*

A zárkán kívül az őr a falnak fordította és alaposan átkutatta, megmotozta. Miután nem talált nála semmit, beszálltak a „rabos lift”-be és elindultak fölfelé. Amikor megérkeztek több emeletnyi magasságba, a liftből kilépve egy szűk kis lépcsőházban voltak, ahonnan egy ajtón át egy tágas folyosóra jutottak. Mind a két oldalon párnázott ajtók sorakoztak egymás mellett, fölöttük számozás. Egy ajtónál megálltak és az őr bekopogott. Amikor kihallatszott a beszólító válasz, beléptek. Az őr jelentett.

- *Főhadnagy elvtárs jelentem, parancsára Schneider Ferenc őrizetést előállítottam.*
- *Rendben, távozzon, kint várjon. Majd ha szólok, bejöhet érte. A bilincset vegye le nyugodtan.*
- *Értettem. Kérek engedélyt a távozásra.*
- *Távozzon, de mint mondtam, várjon kint.*

Az irodában két civil ruhás nyomozó és egy gépirónó tartózkodott. Megkezdődött hát Schneider Franyó első kihallgatása. Először egyeztettek a személyi adatait, majd az egész kihallgatást jegyzőkönyvben rögzítették. A kihallgatás vezetője bemutatkozott.

- *A nevem Kovács János rendőr százados. Egyelőre én leszek a maga államellenes ügyének az előadója. Tájékoztatom, hogy a népi demokratikus államrend erősza- kos megdöntésének kísérlete és más büncselekmény elkövetésével van gyanúsítva. Van-e valami észrevétele?*
- *Észrevétel nem, de kérdésem lenne, ha lehet nekem egyáltalán kérdezni.*
- *Most az egyszer kivételesen kérdezhet. A maga szerepe egyébként itt az, hogy az én kérdéseimre őszinte és beismert válaszokat ad.*
- *Feltételezem a rendfokozatából, hogy a pályafutását még az ÁVH-nál kezdhette. Amikor legutoljára más ügyből kifolyólag a maguk vendégszeretetét élveztem, egy bizonyos Füredvári nevű tisztjükkal elég nehezen tudtam zöldágra vergődni arról, hogy miként szólítsam. Az „úr” ellen tiltakozott, az „elvtárs” meg nekem*

nem akart a számon kijönni. Kérdésem tehát az, hogy most magát hogyan szólít-sam, hogy meg ne sértődjék.

- Ne szólítson sehogy! Magának csak az a dolga, hogy válaszol a kérdéseimre, és kész.
- Rendben van. Ehhez tartom magam. Kérdezzen.
- Beismeri-e, hogy maga volt az ellenforradalom alatt az üzemi munkástanács el-nőke az angyal földi központi gépjavítóban.
- Az alatt az idő alatt, amit most maguk ellenforradalomként emlegetnek, valóban a központi gépjavító munkástanácsának elnöke voltam.
- Miként került ebbe az ellenforradalmi vezető beosztásba?
- A munkástanácsot választó munkásgyűlés résztvevői engem választottak ebbe a tisztségbe, egyhangú szavazással.
- Beismeri-e, hogy a maga által vezetett munkástanács jogellenesen és erőszako-san átvette az üzem irányítását a korábbi néphez hű kommunista vezetőktől, aki-ket eltávolítottak a beosztásukból is és az üzemből is?
- Az üzemi munkástanácsot az akkori viszonyok között jogszerűen és felsőbb uta-sításra választották meg. Szó sem volt semmiféle erőszakról, az üzem vezetésének erőszakos átvételéről. Az történt, hogy a központi gépjavító kommunista vezetői, a párttitkár kivételével valamennyien, már október 24.-én reggel nem jelentek meg a munkahelyükön és hiába kerestük őket, szinte nyomtalanul eltűntek. Ott állt napokig az üzem szakmai vezetés nélkül. Löwenstein Lipót MDP titkár engem, mint a legnagyobb szerelde művezetőjét kért fel, hogy a legszükségesebb ügyeket intézzem el. Sok dolgom nem volt, mert ugyan úgy, mint máshol, nálunk is állt a munka. A dolgozók jelentős része be sem tudott utazni a munkahelyé-re, főleg a sok vidékről naponta bejáró. Amikor pedig megválasztásra került az üzemi munkástanács, a munkásgyűlés döntése alapján kényszerűségből az üzem szakmai vezetését is át kellett vennie, mert a kinevezett vezetők még akkor sem kerültek elő. Minden úgy történt, ahogy elmondtam. Nem távolítottunk el a mun-kahelyéről senkit és le sem váltottunk, alacsonyabb beosztásba sem helyeztünk egyetlen embert sem. Ilyesmi meg sem fordult a fejünkben, pedig hallottunk arról, hogy máshol voltak elbocsátások és leváltások is. Mi azonban még ha akartunk volna, akkor sem tudtuk volna senkivel ezeket megtenni, mert akikkel megtehet-tük volna, önszántukból elpucoltak az üzemből.
- A rendelkezésünkre álló adatok szerint maga egy alkalommal elrendelte, hogy egy daruskocsira akasszák fel Löwenstein Lipót MDP titkárt. Amikor ezt az üzem több dolgozója megtudta és az akasztást meg akarta akadályozni, maga géppisztollyal rájuk lőtt. A lövések nyomai a daruskocsi mögötti épület falain a mai napig jól láthatók. Ez, pedig még ha az aljas politikai indítéktól eltekintünk, akkor is emberölés kísérlete, amely már önmagában is igen súlyosan büntetendő cselekmény. Honnan volt magának fegyvere az ellenforradalom alatt, hol van ez a géppisztoly jelenleg, hová rejtette el?
- Bátorodom megjegyezni, hogy igen tévesek a rendelkezésükre álló adatok. Én senkit nem akartam felakasztatni, főleg nem Löwenstein Lipót párttitkárt és lelő-ni sem akartam senkit. Fegyverem pedig nem volt az események alatt. Az említett esetről az üzemőrség egyik géppisztolyát vettem magamhoz, amelyet a többi fegy-verrel együtt, még november 5.-én leadtunk a kerületi rendőrkapitányságnak.

Vallomását nem fogadom el! Idézek egy részletet Pityke Balázs tanú vallomása-ból: „A kérdéses napon Schneider Ferenc munkástanács elnök, egyébként fa-siszta beállítottságú egyén, az ellenforradalom alatt az üzemben élet és halál ura volt. Utasításba adta néhány dolgozónak, hogy Löwenstein párttitkár elvtársat ki kell végezni, pontosabban fogalmazva, a daruskocsi gémjére fel kell húzat-ni. Ehhez néhányan hozzá is láttak. Előtte Schneider szaki utasítására még jól meg is verték a párttitkár elvtársat. Már a nyakába volt téve a raktárból hozott kenderkötél hurok, amikor én néhány barátommal, vagyis munkatársammal rá-rontottunk a kivégzésre készülődőkre. Dulakodás, verekedés kezdődött. Sikerült is Löwenstein elvtársat kiszabadítani, amikor azonban megjelent Schneider Fe-renc és géppisztollyal elkezdett eszeveszetten lövöldözni. Csak a véletlenül múlt, hogy nem talált el senkit. A nagy zűrzavarban, kiáltozásban és lövöldözésben néhányan Löwenstein elvtársat sikeresen kimenekítettük az üzemből. Így tudott a párttitkár elvtárs megmenekülni a biztos haláltól.”

- Pityke Balázs tanúvallomása nem felel meg a valóságnak. Ha röviden akarnék fogalmazni, azt mondanám, hogy állításainak minden tekintetben éppen az el-lenkezője az igaz. A valóságban éppen Pityke Balázs és cimborái akarták föla-kasztani a párttitkárt és nekem sikerült ebben megakadályozni őket úgy, hogy a géppisztolyból riasztólövéseket adtam le a fejük fölé. Nem volt semmiféle esze-veszett lövöldözés, mert ha lett volna, akkor sérültek és talán még halottak is maradtak volna a helyszínen. De nem halt meg senki. Egyedül Löwenstein Li-pót szenvedett sérüléseket, de ő akkor, amikor Pityke Balázs és társai a tervezett akasztás helyére cipelték és közben bántalmazták. Ez az igazság, így történt az eset. Kérem az ügyben tanúként Löwenstein Lipót kihallgatását, aki elszenvedője volt a történetnek s legjobban tudja, hogy mi történt valójában. Azt elismerem, hogy a történetek után én javasoltam Löwenstein elvtársnak, hogy amíg a kedé-lyek le nem csillapodnak, inkább maradjon otthon, ne jöjjön be az üzembe. De ez is javaslat volt és nem valamiféle kitiltás.
- Vallomását nem fogadom el! A párttitkár megmentésében közreműködő más tanúk is Pityke Balázssal teljesen megegyező vallomást tettek. Többoldalú bizonyítékok állnak tehát rendelkezésünkre, amelyek az ügyben a maga bűnösségét bizonyítják. Azt meg bízva csak ránk, hogy kit, vagy kiket hallgatunk meg az ügyében tanúként. A gyanúsítást tehát kiterjesztem az aljas indokból, politikai motivációból elkövetett emberölés kísérletére. Felhívom a figyelmét, hogy magára a bíróság halmazati büntetésként akár a legsúlyosabb büntetést is kiszabhatja. Tudja mi a legsúlyosabb büntetés? A beismerő vallomásával talán valamit enyhíthetne a helyzetén.
- Tudom, hogy mi a legsúlyosabb büntetés. Az, amire Pityke Balázs és társai Löwenstein Lipótot ítélték.
- Ismételten hangsúlyozom, hogy a beismerő és őszinte feltáró vallomásával vala-mennyit enyhíthet a helyzetén és könnyíthet a lelkiismeretén is. Ha megpróbálná valahogyan jóvá tenni az elkövetett bűncselekményt, még halálra ítélet esetén is van esélye a kegyelemre az Elnök Tanácstól. De ha makacsul tagad, biztos, hogy a saját nyakára rakja a kötelelet.
- Nem vagyok hajlandó semmi olyasmit elismerni, amit nem követtem el. Még ak-kor sem, ha agyonvernek. Egyszer már megpróbálták az ÁVH-n. Akkor sem az

történt, amit maguk akartak. Most persze lehet, hogy az lesz és ártatlanul fölakasztanak, de beismerő vallomást tőlem nem hallanak, olyat én alá nem írok.

- *Hát Schneider én jót akartam magának. Engem majd ne okoljon a következményekért. Van egy olyan érzésem, hogy rövidesen ismét találkozunk és maga térdre állva fog könyörögni itt az asztal előtt, hogy aláírhasa a beismerő vallomását.*

- *Tegyen próbát, ha úgy látja jónak.*

A százados intett a társának, aki kiszólt a folyosón várakozó smasszernak. Az bejött az irodába, megbilincselte Schneider Franyót és indult vele ki az ajtón, de még visszaszólt.

- *Százados elvtárs van valami utasítás.*

- *Van. Irány a sarok.*

- *Értettem*

Az út visszafelé is a „rabos lift” igénybevételével történt. A picében az őr levette Franyó kezéről a bilincset, majd belökte a cellába. Ekkor csak ketten voltak ott. Az államellenes izgatás miatt őrizetbe vett éppen kihallgatáson volt. Amikor magukra maradtak, kérdősködni kezdtek. Franyó azonban a gyanakvása miatt csak szűkszavúan válaszolgatott.

- *Ki lett a vizsgálód?*

- *Valami Kovács János százados nevet mondott.*

- *Nem hallottam még soha.*

- *Milyen a pofa?*

- *Nagyon rendes és szokatlanul kulturált ember.*

- *Mivel gyanúsítanak?*

- *Szervezkedés és emberölési kísérlet.*

- *Komám az nem semmi.*

- *Hát nem.*

- *Tényleg ki akartál nyuvasztani valami kommcst? Vagy többet is?*

- *Dehogyan akartam, hiszen a harcokban részt sem vettem. Elég volt nekem bőven a háború, ahol lövöldözhettem eleget, meg rám is lőttek elég sokan.*

- *Mi lesz most veled?*

- *Azt nem tudom, hogy mi lesz. Azt tudom csak, hogy mik a szándékaik velem. Fel akarnak akasztatni.*

- *És ezt te ilyen lazán veszed?*

- *Mit csináljak? Úgyis az lesz, amit ők akarnak. A kérdés csak az, hogy meg tudnak-e törni, vagy nem.*

Ekkor kulcs csörrend a zárban, majd kinyílt az ajtó. Az őr beszólt.

- *Schneider gyűjjön ki!*

- *Értettem.*

Amikor kilépett a cellaajtón, az őr ismét ráfordította a zárat, és megindult vele a folyosó vége felé. Ekkor jött rá csak Franyó, hogy miért mondta a százados a smasszernak elválásukkor, hogy a „sarokba”. Rádöbben, hogy viszik a „sarokcellába”, következik a megtörés.

A „sarokcella” ajtaja nyitva volt, de az őr nem ment be, csak belökte Franyót, majd kívülről becsukta az ajtót. Ebben a cellában a többiekénél sokkal erősebb villanyégő

világított. Négy egyenruhás férfi tartózkodott bent, ormótlan csizmában, csizmanadrágban, felül ingre vetkőzve, felgyűrt ingújjal. Körben álltak. Egyikük berántotta Franyót középre, majd ököllel hatalmasat csapott az arcába. Akkor volt ez az ütés, hogy meg is szédült tőle. Érezte, hogy elöntötte arcát a vér. Amint megtántorodott, valaki elkapta és maga felé fordította és az is egy hatalmas ütest mért a fejére. Ez a körforgás folytatódott még jó ideig. Hol az egyikről, hol a másiktól kapott egy-egy hatalmas ütest. Csak később tudta meg, hogy ezt nevezték a pribékek „labdázás”-nak. Addig folyt ez az ütlegetés, amíg el nem veszítette az eszméletét. Amíg nem volt magánál, a sötét sarokból előhoztak egy masszív padot, amelyen hasra fektették az eszméletlen Franyót és erős szíjjakkal hozzákötözték a padhoz, miközben a cipőjét meg a zokniját levették. Úgy le volt kötözve, hogy szinte moccanni is alig tudott. Arra eszmélt, hogy egy vödör hideg vízzel nyakon zúdíttatták.

Amikor a pribékek látták, hogy észhez tért, ketten jobbról, ketten pedig balról elkezdtek gumibotokkal verni. Kapott a fejére, a hátára, az ülepére és közülük később egy csak a talpait ütötte. Kegyetlenül elverték. Többször, főleg a fejét ért ütésektől ismét az eszméletét veszítette. Ilyenkor mindig jött a hideg vizes locsolás, amitől rendszerint magához is tért. Gondosan ügyeltek arra, nehogy eszméletlen állapotba meneküljön a fájdalmak elől. Aki a talpait verte, néha beletörölte a gumibotot Franyó nadrágjába. Egy idő után kezdte érezni, hogy a nadrágja átnedvesedett. Akkor már a talpain cafatokban lógott a bőr és erősen vérzett. Egyszer egy akkora ütest kapott a fejére, hogy elsötétült ismét előtte minden. Ekkor már a locsolás sem segített. Nem tudták semmi-képpen visszahozni az ájult állapotából. Erre a kínzást befejezték. Nem volt már értelme, hiszen a delikvens nem érzett volna belőle semmit. Leszedték a padról, ketten a hóna alá nyúltak és végig vonszolták a folyosón. A cellához érve az addig odaérkező smasszer kinyitotta az ajtót és a Franyót belökték a cella közepére, a betonra. Az egyik pribék megszólalt.

- *Egy mocskos ellenforradalmár velem jön! Maga! – mutatott rá a volt nemzetőrré. Elmentek a „sarokcellába” és ott megkapta az utasítást:*

- *Ott van a csap a falon, meg a földön a slag is. Sterilbe vágja a helyiséget, meg a berendezést. Utána fölmossa a mocskot a folyosóról. Értve vagyok?*

- *Igenis, értettem.*

A másik két cellatárs Franyót vette gondozásba. Más kötszer nem lévén, levették Franyó ingét, kétfelé hasították és azzal bekötözték a talpait. Amikor levetköztették akkor látták, hogy szinte az egész teste vörös csíkokkal van tele, mind a gumibot ütések és rúgások nyomai. Valamennyien azt hitték, hogy nem fogja ezeket a sérüléseket túlélni. Lefektették az eszméletlen Franyót a priccsre és figyelték, hogy lélegzik-e. Közben visszaérkezett a takarításra elvitt volt nemzetőr is. A félhomályban szinte világított az arca sápadtsága, amikor beszélni kezdett.

- *El sem tudjátok képzelni, hogy ez a szerencsétlen min ment keresztül.*

- *Hol voltál? Hová vittek?*

- *A „sarokcellában” kellett takarítani ezek után a rohadékok után. Csupa vér volt a pad, a padló, de még a falakra is fröccsent. Meg a folyosó is véres volt idáig, ameddig vonszolták.*

- *Magad voltál?*

- Nem. Egy őr felügyelt rám, de láttam még a verőlegényeket, vagyis a pribékeket is. Azok is csupa véresek voltak ettől a szerencsétlentől.
- Ezért van néha az a nagy jajgatás és ordítozás.
- Biztosan ezért. De ez pedig meg se nyikkant. Szó nélkül kibírta a verést.
- Egyszer nekem mesélte, hogy évekkal ezelőtt az ÁVH-n már nagyon megverték. Majdnem agyonverték.
- Úgy látszik, hogy hozzá szokott. Feltéve, ha ezt is kibírja, túléli.
- Talán orvost kellene kérni.
- Próbáljuk meg.

Kopogtattak a cella ajtaján. Nemsokára kukucskálón – a börtönszleng szerint a cirklin – benézett a smasszer.

- Na, mi a hézag? Mé nem nyughatnak?
- A Schneider fogvatartotthoz jó lenne orvost hívni, mert nem akar magához térni.
- Egy szart, nem orvost! Ide orvos különben sem jöhet le. Ha nem térne magához, legfőljebb megdöglik. Akkó majd egy ellenforradalmárral kevesebbel köll bajlódni. Mostantól meg kuss legyen!

Másnap reggel Franyó mégis magához tért. Mozogni nem nagyon tudott, mert szinte minden porcikája iszonyatosan fájt. A priccsen még fölülhúzni sem volt képes. Napok teltek, amikor kezdett úgy-ahogy rendbe jönni. A talpai viszont úgy megdagadtak, mint egy cipő. Nem tudott a lábára állni. Csak négykézláb közlekedett a cellában, esetleg térden csúszva-mászva. Eltelt több mint egy hét, amikor ismét szólították.

- Schneider gyűjjön! Mögyünk kihallgatásra.
- A saját lábamon nem tudok menni az biztos.
- Mi az, hogy nem gyűn. Márpedig gyűnni fog, mert gyűnni köll. Ha másképp nem, hát mögyünk négykézláb. Hozok egy vezetőszárat oszt sétáltatom, mint valami kutyát.
- Nem hiszem én azt, hogy ez bekövetkezne. Mondja meg az előadónak, hogy a Schneider Ferenc nem megy, csak ha viszik erővel.

Az őr elment és néhány perc múlva másodmagával tért vissza.

- Na, maga rohadék, ha nem gyűn, akkó majd mi visszük.
- Rendben van, vigyenek.

A két smasszer a Franyó hóna alá nyúlt és félig a földön vonszolva cipelték a „rabos lift” felé. Fölmentek arra az emeletre, amelyen korábban voltak. Letették a kihallgató szoba ajtajánál. Kinyitották az ajtót és rákiáltottak.

- Indulás befelé!

Franyó térden csúszva megindult befelé. Ugyanazok voltak az irodában, mint az előző ottjártakor. Ismét a Kovács néven bemutatkozó ült az íróasztalnál. Franyó az asztalig csúszott-mászott, majd térdelve maradt, hiszen képtelen volt talpra állni. A kihallgató tiszt valamit olvasgatott, vagy csak úgy tett, mintha olvasgatna, majd föltekintett.

- Ugye megmondtam magának Schneider, hogy itt lesz nálam és térden állva fog könyörögni, hogy aláírhasa a beismerő vallomását tartalmazó jegyzőkönyvet.

Most pedig itt is van. A térden állás már meglenne. Következhet az aláírás. Itt írja alá.

- Az az érzésem, hogy csalódást kell okoznom magának. Az igaz, hogy majdnem agyon veretett. Az is igaz, hogy magának, meg a pribékjeiknek köszönhetően térden állok maga előtt. Abban viszont nagyon téved, ha azt hiszi, hogy a sok hazugságot tartalmazó jegyzőkönyvet én most, vagy bármikor aláírom.
- Nem írja alá?
- Nem.

Amikor a „nem” szó elhangzott, Franyó mögött valaki belépett az irodába. A két nyomozó felpattan és vigyázba vágta magát. A százados jelentkezett és jelentett.

- Őrnagy elvtárs Kovács rendőr százados vizsgálótiszt jelentkezem és jelentem, hogy Schneider Ferenc ellenforradalmár kihallgatása van folyamatban.
- Pihenj! Folytassák! Vagyis előbb nekem lenne néhány szavam az őrizeteshöz.

Franyónak ismerős volt a hang, s amikor közelebb lépett meglátta az őrnagy elvtársat, aki nem volt más, mint Füredvári Ákos, a régi ismerős. Udvariaskodva köszöntötte a földön térdelő Franyót.

- Üdvözlöm kedves Schnájder úr! De régen találkoztunk. Nem is sejti, hogy mennyire megörültem, amikor meghallottam, hogy ismét itt van vendégségben minálunk. Nagyon remélem, hogy meg van elégedve a szállással, az ellátással, a kiszolgálással és a bánásmóddal. Miért nem foglal helyet a széken? Ja persze, el is felejtettem, hogy maga hívó térdepelős ember. Úgy gondolom azonban, hogy eltévesztette a házszámot. Ez itt az asztal másik oldalán Kovács százados, nem pedig az úristen. Kovács elvtárs előtt nem kell térdepelni, imádni se kell, vagy imádkozni hozzá. Azt hiszem erre itt senki sem tart igényt, legfeljebb a beismerő vallomásra. Ja, hogy nem tetszik tudni lábra állni és ezért a térdeplés. Ezt végtelenül sajnálom Schnájder úr, de be kell látnia, hogy sajnos mi sem vagyunk teljesen tökéletesek. Egy kis homok néha nálunk is becsúszik a gépezetbe. Előadódhatnak szakmai hibák. Látja, most éppen maga lett az áldozata egy sajnálatos melléfogásnak. Tudja mit? Borítsunk fátlyat a múltra is, meg a jelenben eddig történetekre is. Most biztosan azt gondolja, hogy na, ez a Füredvári megint előjön a kérdéseivel, hogy „igen”, vagy „nem”? Ha erre gondol, nagyon téved Schnájder! Most nem teszem fel a szokásos kérdést. Sőt ha fölakasztják, akkor már biztosan soha többé nem fogom feltenni. De tovább megyek, most ha maga akarná önszántából „igen”-t mondani, az sem érdekelne. Tudja miért? Mert most bőségesen vannak olyanok, akik készségesen „igen”-t mondanak és így egyáltalán nincs szükségünk a maga „igen”-jére. Már megyek is, mert a válasza sem érdekel Schnájder, mert nem érek rá ebben a mostani sok munkában magával bajlódni. Maga különben is már egy halott ember. Nincs az az Isten, aki magát az akasztófától megmentse. Jó utat Schnájder a másvilág felé!

Füredvári őrnagy távozásakor a két vizsgálótiszt ismét vigyázba vágta magát. Amikor az előjáró elment, ismét Kovács százados szólalt meg.

- Nem is tudtam Schneider, hogy maga ismeri Füredvári elvtársat, és még ráadásul milyen szívélyes a viszonyuk.

- *Igen! Nagyon régi ismeretség a miénk. Ha fölakasztanak, leginkább azt fogom sajnálni, hogy többé nem találkozom vele. Egyébként hálás köszönettel tartozom az őrnagy elvtársnak, mert megerősítette azt az elhatározásom, hogy ne írjam alá azt a beismerő vallomást.*
- *Miért nem? Mivel erősítette meg az őrnagy elvtárs?*
- *Azzal, hogy közölte, így is úgy is fel leszek akasztva. Hát akkor akasszanak fel beismerő vallomás nélkül.*
- *Azt hiszi, hogy nem tudjuk megtenni? Mit képzeli maga mocskos fasiszta ellenforradalmár? Mindent meg tudunk tenni és meg is teszünk a néphatalom védelmében.*
- *Itt állok a beigért akasztófa alatt és maga engem holmi néphatalommal röhögtet? Az a bizonyos néphatalom volt az, amelyik elsöpörte magukat és nyűszítve menekültek, mint a patkányok a maguk állítólagos, ámbar süllyedő szocialista hajójáról. Most innen az akasztófa alól, vagy árnyékából mondom ki. Maguk mind megérdemelték volna, hogy 1956. októberében lámpavason vagy útszéli fákon lógjanak. Most persze a ruszikkal a hátuk mögött nagylegények. Gyáva bosszúálló és kegyetlen patkány maga is. Na, hívhatja a hóhért!*
- *Patkány a te riherongy anyád! Te rohadt mocskos fasiszta ellenforradalmár gyilkos! Azt hiszed, hogy nem nyírunk ki, te strici személtáda? Nem csoda, hogy a bűdös kurva feleséged is itt hagyott és lepattan egy másik fazonnal. Ilyen szar alakot mindenki itt hagyta. Tudod, mi van, vagy lesz a lányoddal? Megy állami gondozásba. Ott majd kellőképpen átnevelik, hogy még csak ne is gondoljon a fölakasztott apjára. Még az emlékedet is tönkre tesszük, az utókor előtt bemocskoljuk, te szarházi!*

Kovács százados az utolsó mondatokat már szinte néhány centiméterre Franyó arcától üvöltötte. A következő percben pedig szinte önkívületi állapotban elkezdte ütni és rugdalni a földön térdelő, majd az ütésektől elterülő Franyót. Ezt látva a társai is bekapcsolódott a verésbe. Ketten az irodában véresre verték Franyót, de olyan brutálisan, hogy a gépirónő ijedten menekült ki az irodából. Amikor pedig kitombolták magukat, Kovács százados kiszólt a folyosón várakozó smasszeroknak.

- *Elvtársak! Vihetik a cellájába.*

Már éppen kezdte vonszolni a két smasszer, amikor Kovács százados még utánuk szólt.

- *Schneider! Több verést már nem fog kapni. Meg kihallgatás sem lesz. Halott emberekre nem pocskoljuk a drága időnket.*

Schneider Franyó feküdt a cellában a priccsen. Semmiféle testi fájdalmat nem érzett. Pedig bőségesen lett volna rajta, ami fájjon. A lelkében azonban a kétségek vihara dúlt, amely elnyomott minden testi fájdalmat. Igaz lenne, hogy a felesége lelépett? Vagy csak ezzel a hazugsággal is kínozni akarják? Képes lett volna itt hagyni a kislányt? Nem! Ezzel is csak ezek a rohadékok gyötörni akarják. Vajon mi lehet az igazság? Azt már egy ideje érezte, hogy közte és Anikó között mintha nem egészen úgy alakultak volna a viszonyok, ahogyan kellett volna. Még az is lehet, hogy ebben is ő volt a hibás, netán fogyatékos. Találhatott egy olyan férfit, akivel minden tekintetben jobban érzi magát. Lehet, hogy nem is az Anikót kellene hibáztatnia, hanem saját magát. Igen. Bizonyára

benne van a hiba. Annakidején, az Erzsikében való mélységes és megrendítő csalódása után benne mintha tényleg összetört volna valami. Soha nem lett olyan, mint korábban volt. Ha elment a felesége s főleg egy másik férfival, hát bizonyára jó oka volt, hogy ezt megtette. Talán nem is kellene haragudni rá. Belőle az úgynevezett férfiúi hiúság már igen régen kiköltözött. De a kislányáért megszakad a szíve. Erre pont most akasztják föl, amikor Nörikának a legnagyobb szüksége lenne rá. Iskolás korából ismert néhány lelenből kivett gyereket. Egy ideig egy iskolapadban ült Kiss Pistával. Szegény Pista! Az állami gondozottak állandóan egyforma szürke kopottas lelenruhában jártak. A nevelőszülők csak azért tartották őket, hogy majd felnőve jók legyenek a ház körül cselédnek, meg majd a földet túrni. Mi lesz Nörikával nélküle? Még meghalni sem tud majd nyugodtan. Még a kötéllel a nyakában is a lányára, a szemefényére fog gondolni. Látta magát, amint az udvarban boldogan és önfeledten játszanak, Palkó pedig lelkendezve ugrál és csahol örömeiben. Szegény Palkó! A hűséges barát, társ és házörző. Ő is elment. Ő is ezeknek a mocskos kommunistáknak az áldozata. Most pedig ő is készülődhet ugyanarra az útra, csak az ő végét nem egy géppisztolysorozat, hanem egy megfeszülő kenderkötél jelenti.

Az újabb megpróbáltatások arra készítették Franyót, hogy ismét elgondolkozzon az Istenhez való viszonyán. Tökéletesen tisztában volt azzal, hogy fel fogják akasztani. Úgy gondolta, hogy majd bíróság elé állítják, lefolytatják az elsőfokú majd a másodfokú eljárást és jogerősen megkapja majd a halálos ítéletet. Már azt is eldöntötte, hogy védőügyvédet nem fog meghatalmazni, nem is lenne rávalója. Biztosan kirendelnek majd védőt számára, de azzal nem fog semmiféle kapcsolatot tartani. Annyira biztos volt a halálos ítéletében, hogy már azt is elhatározta, az Elnöki Tanácshoz nem fog kegyelmi kérvényt benyújtani. Ha ki akarják végezni, hát végezzék ki. Az egyetlen kapocs, ami még a világhoz köthette volna a lányát Nórika volt. De azt is elvették tőle! Ha végigtekintett egész addigi életén, csak a csőd tömegét, a kudarcok sokaságát, a becsapások, megcsalások, csalódások sorozatát látta. Ő meg a boldogság olyan messze voltak egymástól, mint Makó Jeruzsálemtól. Ha néha visszagondolt a gyerekkorára, amikor a szomszéd öregasszonyok, talán az egykori falusi plébános prédikációja kapcsán az evilági életet „siralomvölgy”-ként emlegették, azt akkor bizony nem nagyon értette. Most pedig, ha a saját életére tekint vissza, rá kell döbbsennie, hogy milyen igaza volt az atyának, meg a mamókáknak is. Az ő hányatott sorsa aztán tényleg igen közel állt az akkoriban sokat emlegetett „siralomvölgy”-hez. Jobb is lesz, ha vége lesz!

De a jóságos és őszinte megbánás esetén mindenkinek megbocsájtó Isten, vajon lesz-e olyan kegyes és elnéző, hogy neki, a valamikor mélyen hívő és vallását gyakorló katolikusnak megbocsájtja azt a meggondolatlan ostobaságát, felelőtlenységét, hogy az evilági boldogság reményében eldobta a hitét és szembefordult az isteni akarattal és parancsolatokkal? Mert, ami vele történt az utóbbi időben, az tökéletesen meggyőzte arról, hogy bizony az Anikó nem az Isten ajándéka volt, hanem sokkal inkább valamiféle próbatétel, mi több, az eltávolodásért és a szembefordulásért kirótt büntetés, meg az összes többi is, ami utána következett. Eszébe jutott a korábbi megkínzása az ÁVH-n, s az, hogy mindvégig Jézus megkínzására, ostorozására, a keresztút gyötrelmeire, a keresztre feszítésre és a kínhalálra gondolt, az járt az eszében. S akkor, pedig majdnem belehalt a verésbe, szinte nem is érzett fájdalmat, és sokan megmagyarázhatatlan csodának tekintették, hogy nem halt meg, sőt minden egészségkárosodás nélkül vészelt át a következő éveket is.

Majd jött az újabb megpróbáltatás, az ismétlődő verések, kínzások, testileg is és lelkiileg is. Ezekben az esetekben is eszébe jutott, hogy mint már annyiszor életében, a Megváltó Isten iránti szeretete, és annak kegyelmébe vetett bizalma, mindig és minden nehézségen átgátolta. Amit korábban a vészhelyzeteiben megtett, úgy gondolta, talán most is meg kellett volna tennie. De most nem merete megtenni. Pedig a szenvedései, kínlódásai, fájdalmai közben most is eszébe jutott, hogy ilyen helyzetekben kinél és hol kell menedéket keresni. Meg felvillant előtte, hogy „*kérjetelek és megadatik*”, de a félelem távol tartotta ennek a talán egyetlen lépésnek a megtételétől. Mert tudatában volt annak, hogy hite szerint bűnben él, ő egy bűnös, gyenge s gyarló ember, aki nem érdemli meg a jóságos és megbocsájtó Isten kegyelmét, hiszen lehet, hogy az éppen akkor elszenvedett gyötrelmet, mint büntetést, pont az isteni igazságszolgáltatás szabta ki rá. Ostoba módon úgy gondolta, hogy ebben a formában nem mehet szembe az isteni akarat, pedig, lehet, hogy nem is ment volna szembe. Hiszen az is eszébe jutott, hogy az Isten a jó pásztor, aki mennyire örül minden elcsatangolt és végül megkerült valamennyi bárányának. Talán el kellett volna indulni a visszafelé vezető úton. Persze ahhoz, hogy most olyan tisztán lássa a vele történeteket, kellett az is, hogy megtudja Anikó árulását, aljasságát. Most, ott a priccsen fekvéssel kellett rájönnie élete egy újabb tragédiájának okára. Egy nő, ismét egy nő. Ha abba az elátkozott antikvárba nem járogatott volna be, talán nem botlanak egymásba és nem választja Anikót az Isten helyett. Hát már megint egy rossz döntést hozott. Nem azt választotta, amire a korábbi élete és hite készítette, hanem ment az ösztöne után. S itt a végeredmény, az akasztófa rávetődő árnyéka.

Körülményei, esélyei latolgatása során azért néha az a kérdés is felvetődött Franyóban, hogy mi lenne, ha mégsem ítélnék halálra, esetleg halálra ítélnék, de kegyelmet kérne és kapna? A hosszú-hosszú börtönöket ebben az esetben sem kerülhetné el. S, ha egy, másfél, vagy két évtized múlva netán szabadulna, tudna-e még valami hasznára lenni Nórikának? Felnőtt nő lenne, családban, de minimum házasságban élne. Vajon mit szólna, ha váratlanul megjelenne a politikai bűncselekményért elítélt, börtöntöltelék apja? Aligha örülne. Sőt, talán kárhoznátna, mert élete igen fontos részét szinte árvaként, elhagyottként kellett leélnie, szerető, gondoskodó szülők nélkül. Valószínűleg inkább terhére lenne Nórikának, mintsem örömére, segítségére. Hiszen, ha netán egyszer szabadulna, még magával sem tudna mit kezdeni. Ha a jogerős bírói ítélet mellékbüntetésként netán vagyonelkobzást is kimondana, vinnék az egyetlen értékét a házát. Ott állna kisemmizve. Hol lakna, miből élne, tudna-e valami normális munkát kapni?

Sok ilyen kérdés foglalkoztatta. Volt ideje, vele nem törődött, nem foglalkozott senki. Arra a következtetésre jutott, hogy a munkástanács elnökséggel rontott el mindent. Számtalanszor föltekintett magának a kérdést: minek kellett neki politikával foglalkozni, még ha üzemi szinten is? Pedig a fater mindig mondogatta, hogy „*fiam a politikusoknál aljasabb népség nincs a világon. Teljesen mindegy, hogy milyen jelszavakat hangoztatnak, milyen színű zászló alatt masíroznak, a céljuk egy s ugyanaz: a hatalom és a hatalommal megszerezhető vagyon*”. Azt is mindig hozzátette, hogy „*mocskosabb, két színűbb teremtmény aligha volt még a földön, mint a politikusok. Úgy tudnak hazudni, mint a vízfolyás. Ha ügyesen csinálják, az óvatosan hallgatóságban föl sem merül annak a gyanúja, hogy nem mondanak nekik igazat, hogy átverik őket, sokan, sokkal többen, mint kellene, elhiszik nekik, hogy csak a nemzet, a haza, a nép érdekében munkálkodnak, miközben a saját, meg a cimboráik, sógorságuk-komaságuk zsebét tömik. Vigyázz*

velük fiam, nagyon vigyázz!”. Ezek az apai intelmek bezzeg nem jutottak eszébe, amikor elkezdett lelkesedni a forradalomért. Pedig semmit nem kellett volna csinálni, csak egy kicsit szétnézni. Ki kellett volna tekinteni egy kicsit az üzem falain kívülre is. Azonnal felismerhette volna, hogy bizony álságos ez a forradalom, hiszen a miniszterelnöke is egy tösgyökeres, a szovjet bolsevizmuson nevelkedett kommunista. Persze nem kizárt, hogy most majd azt is fölakasztják, de nem először történne meg a történelemben, hogy a kommunisták a saját fajtájukat, más kommunistákat akasztgatnak. Vagy itt van ez a Kádár is ugye, aki Nagy Imre forradalmának tartott kormányában államminiszter volt. Löwenstein Lipi bácsi jól ismerte még az illegális kommunista mozgalomból, meg abból az időből, amikor Rákosi börtönéből szabadulva angyalföldi kerületi MDP bizottság elnöki lett. Az öreg csak Janiként emlegette, ami keveseknek volt megengedve, mert állítólag Kádárt szinte mindenkinek magázni kellett. Az öreg esztorgályos bármit kért Kádártól, a válasz mindig ugyanaz volt: „*Lipikém, vedd úgy, hogy már teljesítve is van*”. Na, de ez a Kádár is miféle ember lehet? Hátba támadta Nagy Imrét, meg a forradalmat, elárulta a munkásosztályt, pedig magát is melósnak hirdette és leverette a ruszikkal a magyarok mozgalmát. Most meg ítélte el a forradalmárokat, már elkezdtek az akasztgatásokat is. Ő, az angyalföldi üzemi munkástanács elnök félig agyonverve kínlódik a fogdai priccsen, a forradalom kormányának államminisztere pedig miniszterelnök. Érti ezt valaki egyáltalán? Meg azt a hazudozást, hogy a forradalmárokból mostanra ellenforradalmárok lettek, akik ellen indult és akik végül győztesen kerültek ki a csatározásból, most forradalmárok lettek. Micsoda szemét egy világ lett itt? Talán nem is lesz olyan nagy baj az a föllógatás. Azt mesélték, hogy ha ügyes a hóhér, néhány pillanat az egész. Hirtelen fölremlt előtte az idősebb Schneider Ferenc, az ópapa sorsa. Hiszen azt is fölakasztották, igaz előbb agyonverték. A nyakában a tábla azt hirdette, hogy az „ellenforradalmat támogatta”. Néha tényleg ismétlődnek a sorsok. Ő, az unoka, meg azért fog lógni, mert az felakasztói szerint „ellenforradalmár” volt.

Egyszer aztán valami történhetett a háttérben. Estelinek gondolták már az időt, amikor kinyílt a cella ajtaja és egy addig még nem látott smasszer beszólt.

- *Schneider cihelődjék, oszt gyűjjék velem.*
- *Értettem, de még csak lassan tudok menni.*
- *Nem baj, csak gyűjjék valahogy.*

Franyó fölkel a priccsről és óvatos léptekkel elindult az ajtó felé. Kívül megállt az ajtó mellett a falnak fordulva, ahogy ez előírás volt. Amikor kattant a kulcs a zárban nyújtotta a kezét bilincselésre.

- *Nem kő.*

Franyó abban a pillanatban tudta, hogy na, akkor a „sarokcella” felé veheti az irányt. Meg is indult lassan s óvatosan, ahogy tudott. De az őt rászólt.

- *Nem arra! Csak ide a lifthő.*

Beszálltak a „*rabos lift*”-be. Franyó észrevette, hogy az őt a földszinti gombot nyomta meg. Tehát nem a szokásos kihallgatásra viszik. A lift el sem érte a következő szintet, amikor az őt kinyitotta az ajtó egyik szárnyát és a lift megállt. Ekkor a kíséző halkan, szinte suttogva megszólalt.

- Nem ösmer mög?
- Nem.
- Mögváltoztunk, de maga nem olyan sokat.
- Sokat nem, csak össze vagyok verve. Találkoztunk már valahol?
- Égyször. Éppen csak hogy.
- Nem emlékszem, de biztosan magának van igaza.
- Mán jó pár éve annak. Én vótam a dózeros, akinek a motorját a szerelők egy napig se tutták beindítani, maga mög a kubikus, oszt egy pillanat alatt beugrasztotta.
- Most már emlékszem az esetre, de magát még melós ruhában sem ismerném meg, nem így egyenruhába.
- Én megösmertem. Oszt tényleg gyilkolt, vagy csak mongyák magáru?
- Dehogy gyilkoltam. Csak rám fogták.
- Hát az mostanában könnyen mögyön.
- De maga meg hogyan került ide?
- Mán úgy nézött ki, hogy nem köllök katonának, mikó mégis mint túlkorost behitak. Az ÁVH belső karhatalomná löttem kék ávos. Eküttek Szeged városába oskolára. Tisztihelytös oskolára. Így löttem őrmestör. Mikó meg le köllött vón szerelni, bezupáltam. Gondótam, hátha e jobb löszön, mint a dózerolás, mög a sárdagasztás. Na, e se nagyon lött jobb, de visszafelé csinyálni mán nem igön lehet. Mostan mög itten vagyok rendör törzsörmestör, a fogdaörség beosztottja.
- Hogy hívják magát?
- Aztat jobb, ha nem tuggya. De nincsen sok idő, me mönni kő. Ha üzenni akarna valakinek, akkó a nevit mög a címit írja ide é a papirosra.

Franyó ekkor hirtelen gyanakvó lett. Fölmerült benne annak a gondolata, hogy ez az egész biztosan valami beugrasztás. Még az is lehet, hogy ez az őr nem is az egykori dózeros, hanem csak valamelyik tanútól megismerhették a régi történetet és felhasználják valamilyen provokációra. Bár neki már aligha árthatnak, az akasztásnál rosszabb már aligha jöhet, de másnak esetleg árthat. Meg az igazat megvallva, nem is nagyon volt üzenni valója senkinek. Majd hirtelen eszébe jutott egy ötlet és kockáztatott. Nagyon sokat kockáztatott, hiszen mások biztonsága volt a tét. Utólag meg is bánta, de akkor már késő volt. Fölírta a papírra a szomszédja, Taraba Pálnak a nevét és címét.

- Sokat segítene, ha elmenne erre a címre és ettől az embertől, vagy a feleségétől megkérdezné, hogy mi van a kislányommal?
- Mög lösz. Hónap szabadnapom lösz oszt emögyök. Persze civilbe.
- Hálásan köszönöm, bár az én hálámmal már aligha megy sokra.

Az őr becsukta a nyitva levő ajtót, megnyomta a gombot és lift ment tovább a következő szintig. Amikor megállt, kiszálltak. Az épület már meglehetősen kihalt volt. Kis mellékfolyosókon mentek, majd egy ajtónál megálltak. Az őr kopogtatott. Kijött egy fehér köpenyes ember és bevezette Franyót egy orvosi rendelőbe.

- Na, nézzem magát. Vesse le a ruháját.
- Mit vegyek le?
- Mindent.
- Jó, de egy kissé lassú leszek, mert még hol ez fáj, hol az.
- Nem baj. Na, nézzük. Hát maga jól el van intézve. Milyen a vizelete?

- Hogy érti ezt doktor úr?
- Úgy, hogy véres-e, zavaros-e, gennyes-e?
- Nem zavaros, nem is véres.
- Akkor nagy szerencséje volt. Szédülni szokott?
- A verés után egy ideig igen, de már elmúlt. A talpaim fájnak még elsősorban, főleg ha ráállok. Meg a vállaim, és a karom, ahol vertek.
- Az nem látszik a ruhától.
- Az nem.
- A feje a fontos. Ezeknek a sérüléseinek még kell vagy két hét, mire nyomtalanul elmúlnak. Csak utána mehet a tárgyalásra.
- Ez a vizsgálat a tárgyalás miatt van?
- Dehogy azért. Általános felülvizsgálat. Ki mondta, hogy tárgyalás. Én nem. Lehet, hogy a hallása is sérülhetett?
- Lehet doktor úr. Az bizony lehet. Össze-vissza hallok mindent mostanában.
- Az is majd rendbe jön. Adok itt egy kenőcsöt ebben a tubusban. Ezzel naponta kétszer, reggel, meg este, a mosakodás után kenje be a kék, meg a sárguló foltokat, de csak az arcán és a nyakán. Ez elősegíti a felszívódást és hamarabb mehet emberek közé.
- Köszönöm doktor úr! Csak az a baj, hogy én nem tudom bekenni tükrök nélkül, az meg a cellában nincsen, nem is lehet. Így meg nem is kérem a kenőcsöt, mert nem látom, hogy hol kenjem.
- Kérje meg valamelyik cellatársát.
- Azokkal sajnos nem vagyok olyan viszonyban, hogy megkérjem bármelyiket.
- Jó, akkor majd megoldjuk másképpen. Törzsörmester elvtárs jöjjön be – szól ki az orvos az ajtón kívül várakozó őrnék.
- Törzsörmester elvtárs! Mondja meg a fogdaörség parancsnokának, hogy ha végre akarják hajtani a felsőbb utasítást, akkor Schneider őrizetesnek minden reggel és este vigyék be a cellába ezt a tubust és egy tükröt, hogy be tudja kenni az arcát. Ha ezt az utasítást nem tartják be, tőlem segítséget ne várjanak.
- Értettem. Az utasítást tovább adom. Távozzanak?
- Mehetnek.

Visszafelé már egyetlen szót sem szóltak egymáshoz. Amikor Franyó belépett a cellába az őr még utána szólt.

- Schneider! Hozom mingyá a tubust, mög a tükröt az esti kenyegetéshez.

Ettől az estétől kezdve Schneider Franyó naponta kétszer szorgalmasan kengette magát, hogy legalább külsőleg megfeleljen a bíróság elé állítás követelményeinek. Közben azonban elég sokat idegeskedett azért, hogy vajon a „dózeros” őr provokálta-e, vagy tényleg valami melós szolidaritás késztette a segítségre. Ha viszont provokáció áldozata lett, akkor bajba sodorta azt két drága idős embert, akiket pedig olyan nagyon szeretett és tisztelt. S ha az utóbbi következne be, újabb nagy terhet rakna a háborgó lelkiismeretére. Akkor pedig tényleg jó lenne minél előbb túl lenni mindenén.

Teltek s múltak a napok, miközben Franyó ügyében nem történt semmi. A „dózeros” őrt nem is látta. Egy délelőtt Franyó egyedül volt a cellában. Az egyik cellatársat már átvitték a Markó utcai ügyészszéki fogdába. A másikat közbiztonsági őrizetbe helyezték.

és elszállították Tökölre. A harmadik pedig éppen kihallgatáson volt az előadójánál valamelyik emeleti irodában. Csak nagyon ritkán és rövid időre fordult elő, hogy egy-egy cellában nem volt teljes a létszám, sőt néha még inkább többen voltak, mint ahányan lehettek volna. Ha valakit elvittek, egy-két napon belül érkezett utánpótlás. Volt meghurcolni, megbüntetni való ember bőségesen. A kezegetés hatására, meg talán az idő múlásával is, Franyó arcáról a verések nyomai eltűnőben voltak. Egyedül, a gondolataiba mélyedve ücsörgött a priccsen. Majd arra lett figyelmes, hogy fordult a kulcs a zárban. Gondolta, hogy jön vissza a társa. De nem az jött. A „dózeros” őr jött be egyedül. Már a bejáratnál a mutató ujját a szájára helyezve jelezte, hogy meg ne mukkanjon. Egy papírt vett elő a zsebéből és Franyó elé tartotta és a fejével bökött rá, hogy olvassa. Franyó megértette és meg se mukkant. Olvasni kezdte az ákombákom szöveget, ami a következő volt: „az aszonya lelépöt amerikába egy palival. a jánya otan van a Pilbácsijékná, látam is amikő otan vótam. tarcson ki, me valami gubancos van.”

Franyó még ha akart volna, akkor se tudott volna megszólalni. Össze szorult a toroka és elkezdtek ömleni a könnyei. A „dózeros” őr összegyűrte a papírt és gondosan a zsebébe süllyesztette. Franyó továbbra sem mert megszólalni, de a hírt megköszönni illendő lett volna. Álltak némán egymással szemben, az őr és az őrzött. Egy hirtelen jött gondolatból vezérelve Franyó egy gyors mozdulattal egy keresztet rajzolt újával az őr homlokára. Az meg intett, hogy megértette. Majd ismét a szájához emelte a kezét, miközben a másik kezével a zsebébe rejtett papírra mutatott, jelezve, hogy arról is ám egy szót se senkinek. Franyó visszajelezte szótlanul, hogy rendben van. Az őr csendben kiment és rázárta az ajtót.

Ekkor Franyó térdre rogyott és ráborult zokogva a priccsre. „Uram, Istenem! Drága Jóságos Jézusom! Végtelen és kimondhatatlan hálával köszönöm kegyes irgalmadat, meg nem érdemelt szereteted. Édes Jézusom! Bocsásd meg nekem hűtlenségem, a Tőled való eltávolodásom, ezt az én nagyon nagy vétkem. Köszönöm, hogy nem hagytál magamra és még így bűnősként is a segítségemre siettél. Elvesztettem a feleségem, minden baj okozóját, ami nem lehet véletlen, hiszen a házasságunkon nem volt rajta a Te szent áldásod. De meghagytad az egyetlen, aki fontos számomra, a kicsi lányomat. Kérlek, vigyázz rá, drága jóságos Jézusom! És add áldásodat arra a drága két kedves öreg emberre, Pali bácsira és Zsófi nénire, akik valahogy magukhoz vették az én kicsi elhagyott, magára maradt lányomat. Istenem! Erősen fogadom, hogy soha többé nem vétkezem és a bűnre vezető alkalmat is elkerülöm. Nem történhet meg a hátralevő rövid életemben, hogy egyetlen percre, egyetlen gondolatban eltávolodjak Tőled.” Eszébe jutott egy régen sokszor énekelt miseének, amit elkezdett halkán, inkább csak suttogva dúdolni: „Esengő szavamat meghallgassad, ó szelíd Jézusom, s ez egyet add: hogy végső órámban kiálthassam, szent neved Jézusom, kimondhassam.” Közben rájött, hogy ez az, amin már régen gondolkodott s most az eszébe ötlött: Ha az akasztófa alatt áll, egyetlen körülményre fog nagyon figyelni. Arra, hogy a legutolsó pillanatban, amikor még csak kezd szorulni a kötélen, minden erejét összeszedve világá kiálthassa: „Szeretlek Jézusom!”

Ismét fordult a kulcs a zárban. A cellatárs, a volt nemzetőr, érkezett vissza a kihallgatásról. Azonnal észrevette Franyó kisírt szemeit és, hogy a priccs előtt térdel.

- Csak nincs valami bajod?
- Nincs.
- De látom rajtad, hogy történt valami.

- Történt. Igen történt. Nagyon fontos dolog történt. Amíg távol voltál, itt a magányomban megtértem a hitemhez.
- Mit csináltál?
- Megtértem.
- Az meg mi?
- Tudod én nagyon vallásos nevelést kaptam a római katolikus szüleimtől. A hitemet minden körülmények között megtartva, a vallásomat gyakorolva, az isteni és anyaszentegyházi parancsolatokat betartva éltem életem. A hitem engem minden nehézségen, megpróbáltatáson átszegített. Egyszer aztán egy nagyot vétkeztem. Az addigi hitemnek és az Istennek is hátat fordítottam. S mi lett a következménye? Hibát hibára halmoztam.
- Ha olyan nagy hívő voltál, akkor, ami a „sarokcellában” történt veled, miért engedte meg a te Istened?
- Hát éppen ez az! Akkor éppen eltávolodtam az Istentől. Ennek így kellett történnie. Ha nem visznek a „sarokcellába”, most aligha tértem volna meg. De jó, hogy így történt!
- Nem vagy te normális. Vagy nagyon megverhették a fejedet is és attól lett valami bajod. Nem a kenőcsödbe kevertek bele valami elváltoztatót? Hallottam már, hogy akit nyilvános tárgyalásra visznek, azzal csinálnak valamit, elkábítják, vagy valami ilyesmi, hogy mindenre csak bólogasson, és ne csináljon semmiféle cirkszt.
- Nincs az én fejemnek semmi baja. Tudod mit? Most már ha akarnak akaszthatnak. Akár tárgyalás nélkül is akaszthatnak. Már most mindjárt vihetnek is.
- Mondom, hogy megbolondultál.
- Dehogy bolondultam meg! Nagyon is az eszemnél vagyok. Csak azok, akik nem hisznek Istenben, nem is tudják, hogy micsoda erőt képvisel a mi hitünk. Én már ezerszer hálát adtam a Teremtőnek, hogy egy katolikus családba születtem. Beleszülettem a hitbe. Az a mi számunkra olyan, mint egy mentő öv. Akármilyen helyzetbe kerülünk, bármekkora ostobaságot, vagy bűnt követünk el, mindig helyzeti előnyben vagyunk a hitetlenekkel szemben. Tudod miért?
- Nem, de kíváncsi vagyok rá.
- Azért mert nekünk mindig van hova visszatérni. Van mibe kapaszkodni. Van kit segítségül hívni. Nekem még volt egy lehetőségen a „sarokcella” után. Ezzel az ajándék lehetőséggel éltem most. Ezt most ki kellett használnom és vissza kellett térnem arra az útra, amely számomra ki volt jelölve, s amelyről sajnos letértem.
- Te tudod.

A társalgás befejezése után Franyó végig feküdt a priccsen és kezdte átgondolni ennek az áldott jó „dózeros” őrnek az írkálmányát. Nem hazudott tehát a kihallgatója, amikor azt vágta a fejéhez, hogy a „bűdös kurva felesége is itt hagyta és egy másik fazonnal kipattant”. Ekkor Franyó már nem is nagyon bánta, hogy így történt. Annak nem sok esélyt adott, hogy Anikó valami újkeletű, az ő elhurcolása utáni szerelmi partnerével vágott volna neki úgy az ismeretlen nagyvilágnak, hogy még az egyetlen aprócska gyermekét is eldobta magától. Régebbi viszonyának kellett annak lenni. Most utólag elő is bukkantak emlékeiből esetek, amelyek igencsak gyanúsok voltak neki, de akkor elhessegette magától a féltékenységek kísértéseit. Most, hogy frissen hazatalált a hitéhez, már

nem is érezte a helyzetét, pontosabban házasságának válságát, még pontosabban a végét olyan nagyon tragikusnak. Lényegében Anikó volt az, aki a vesztét okozta, és azért mert kilépett az életéből, még hálás is lehet neki. Maga is elcsodálkozott, hogy milyen könnyedén túl tudott lépni ezen az újabb megcsalásán. Nagyban segített az az örömteli hír, hogy a Taraba-házaspár valahogy, nem tudta ugyan, hogy miként, de magához tudta venni Nórikát. Náluk a kislány a lehető legjobb helyen van. Abban is biztos volt, hogy Nórika vallásos nevelését sem fogják elhanyagolni, hiszen mindketten szorgalmasan templomba járó emberek, rendszeres imádkozók. Tartsa meg a Jóisten őket sokáig erőben, s egészségben, hogy az ő egyetlen leánykáját fel tudják nevelni és szülei helyett szülei legyenek. A cédulán leírt utolsó mondaton azért még sokáig gondolkodott. Itt van például ez a „*tarcson ki*”. Miért kell egy halálra ítéltnek, vagy egy erre okkal várományosnak kitartani? Csak nem történt az ügyében, vagy az ügyétől független valami, ami miatt érdemes lenne kitartani? Ezek az örök elég sok felé megfordulnak és elég sok mindent meghallhatnak. Hát ha ez a „*dózeros*” is meghallott valamit? Azzal a „*gubancos van*” kifejezéssel meg végképpen nem tudott mit kezdeni. Találgatott, kombinálgatott, de ésszerű és elfogadható magyarázatot nem volt képes összerakni.

Ha kezdetben nem is túlzottan nagy lelkesedéssel, de a kommunista visszarendeződési folyamatban Löwenstein Lipót mégis csak szervezte az MDP helyébe lépő MSZMP-t. Tette ezt főleg azért, mert Rákosi helyett most már Kádár volt „*Pártunk és Kormányunk*” vezetője. Ebben az időben a hatalmi érdekek szorították egy táborba az MSZMP vezetésén belül a legbőszebb rákosistákat, a nyílt terrorista diktatúra mellett elkötelezetteket, és azokat, akik inkább a mérsékeltbb irányt képviselték és kádáristáknak tartották magukat, az „*ellenforradalmat*” Rákosi tébolyának számlájára írták és fogékonyabbak voltak a proletárdiktatúra vadhajításainak a lenyesegetésére. Az új párt új tagsága is különböző emberekből állt. Előfordultak a régi MDP tagok és a másik csoportba az új belépők voltak sorolhatók, de mindkettőben megtalálhatók voltak az elkötelezett kommunisták is, és azok, akik csak érdekből lettek azzá.

Löwenstein Lipótnak egyáltalán nem tetszett a rákosista személyi kultusz és az ehhez járuló terrorisztikus diktatúra. Utólag elég sokat kesergett is ezek miatt. „*Mi, akik az illegalitás legnehezebb éveit, legkockázatosabb időszakát itthon éljük meg, vészeltük át, és közben tettük a dolgunkat is, már ahogy tehattük, cseppet sem örültünk annak, amikor megérkezett Moszkvából néhány szédült zsidó, élükön ezzel a gnóm Rákosival és nagyon rövid időn belül ők, meg az udvartartásuk, a velük jött, vagy itthon rájuk ragadt seggnyalók megkaparintották a hatalmat. Hamarosan kezdtük azt észrevenni, mintha a szegyenünk lenne az, hogy mi itthon az illegalitásban, internálva, börtönben, munkaszolgálatban, netán a koncentrációs tábor felé zakatoló marhavagonban vészeltük át a fasiszmust, meg a nyilas uralom rémtetteit. Közben ők biztonságban, Sztálin elvtárs védelme alatt készültek a számukra kedvezően alakuló helyzetre, már ugye azok, akiket a generalisszimusz ki nem nyírt közülük. Bennünket senki sem cserélt ki sem zászlóért, sem másért. Később, mikor az itthoni téboly a tetőfokára hágott, nekem az volt a szerencsém, hogy kikerültem a fénycsóvából, egyszerű kis ángyalföldi üzemi párttitkár lettem, meg amíg engedték emellett még esztergályos is. Aki közülünk fontosabb pozícióban maradtak, azok közül többen ráfizettek. Volt olyan kommunista káder, aki a kommunista Rákositól kötelet kapott, más megúsza börtönnel, miközben rájuk sütötték a bélyeget, hogy pártunk és a proletáriátus elárulói. Így került Kádár is Rákosi börtönébe, pedig volt idő, amikor Rákosi pártfőtitkár mellett Kádár főtitkárhelyettes volt. Annak a Péter*

Gábornak a foglya is volt, akivel együtt harcolt az illegalitásban. A háború éveiben, már amikor szabadon voltam, Kádáron – korábban Csermaneken – kívül Eisenberger Bénivel is találkoztam, mondhatni folyamatos kapcsolatban álltunk. Béniből utóbb Péter Gábor lett. Egy pártkongresszuson összefutottam az akkor államvédelmi altábornagyi egyenruhában feszítő Péter Gáborral. Mondom neki: „Te Béni...”. Mire ő: „Péter elvtárs vagyok, neked esetleg Gábor.” Folytattam: „Na, jó, akkor legyen Péter elvtárs te Gábor és kérlek, hogy figyelj rám egy kicsit. Muszály nektek ott az ÁVH-n olyanokká, vagy még olyanabbakká válnotok, mint a fasiszták voltak?”. Már ront is rám a süket dumával: „Löwenstein elvtárs...”. Most meg én vágtam közbe: „Amikor az illegalitásban a horthysta pribékek halálra kerestek és hordtam neked a kaját a búvóhelyedre, meg szereztem neked hamis papírokat, akkor még én voltam a Lipikéd”. Erre Péter elvtárs is megenyhült: „Jól van, na Lipikém! Vedd észre, hogy folyik az osztályharc, támad a reakció, ez a kutya Tito itt rázza a láncait a déli határainkon, a klérusról nem is beszélve. Oda kell csapni keményen. Mászt nem tehetünk. Rákosi elvtárs is megmondta”. Muszáj volt a pofájába vernem: „Te Gábor! Két hete valami félhülye az egyik műhely falára krétával egy tenyérnyi horogkeresztet firkált. Kiszállt az ÁVH a helyszínre. Összszegyűjtötték, ahogy te mondtad, a reakciót, volt csendőrök, horthysta katonatiszteket, elcsapott szerzeteseket. Az üzem udvarán a kiterelt munkatársak előtt véresre verték őket”. Ami a következmény lett, azt már el sem mertem mondani, mert újból kiszállt volna az ÁVH, ismét rendet csinálni, de akkor az MDP tagok között. Néhány nap múlva ugyanis felsőbb utasításra össze kellett hívni egy rendkívüli taggyűlést és elemezni, elítélni a fasiszta firkálást. S mi történt? A nyilvántartott taglétszámnak még a fele sem jelent meg. A következő hónapban a tagsági bélyegek több mint 40 %-a a nyakunkon maradt. Hamarosan jött egy békekölcsön jegyzés. Az MDP üzemi alapszervezet kommunistái botrányosan alul jegyeztek. A kötelező pártsemináriumokon két-három ember, ha megjelent. Többektől kérdeztem, hogy „mi történt itt elvtársak?”. A többség hallgatott, bezárkózott, mellé dumált és kitértek még a velem való találkozás elől is. Nem volt mit tenni, olyat tettem amilyent még soha. Melő után én is elmentem a Nagycsöcsű kocsmába és beálltam az üzemből ott sörözgetők közé. A második, vagy harmadik korsó sör megoldotta a nyelvüket. Azt mondja az egyik: „Tudja Lipi bácsi, ha nem félnek, meg nem félteném a családomat, én bizony kilépnék a pártból. Amit ugyanis maguk, vagyis az én pártom művel az egy nagyon aljas dolog. Akiket az ávósok az üzem udvarán véresre vertek, azok a melóstársaink voltak, akár miféle volt a múltjuk. Most melósok. Amikor kézzel többünknek meg kell emelni a ménkü nehéz szkréper elejét, akkor ők is tartják, mi is tartjuk. Ha csak egy elengedné közülük, ránk esne az a kurva nehéz szekrény és nyomorékká tenne bennünket. Velünk vannak, közénk tartoznak. Együtt izzadunk a tűző nap alatt, ha a terepen kell melózni, meg a dermesztő hidegben is, amikor a villáskulcs szinte odafagy a kezeinkhez. Meg együtt szedjük magunkra a melós hacukát a lábszagtól bűzlő öltözőben. Proli lett ezekből, maguk csináltak belőlük melóst, s ha ezt megtették, tartsák is annak, melósnak. Ha meg melós, akkor a munkásosztálynak is a tagja. Így mondják, maguk mondják. Ha pedig a munkásosztályé a hatalom, mert ezt is hirdetik veszettül, akkor a melóst ne verjék véresre ezek az ingyenélő szarházi pribékek. Tudja, hogy voltak, akiket le kellett fognunk, nehogy a nagy pajszerrel rendet vágjanak az ávósok között? Mert ha lehet verni a melóst, akkor itten valami nagyon nagy hazugság van! Valaki piszokul hazudik! Azt meg mi melósok nem nagyon szeretjük! Ahol így bánnak velünk, mi oda nem megyünk. Ne is várjon bennünket a gyűléseire.” Na, ezek a szavak voltak azok,

amelyeket a fejemhez vágtak, és amelyeket jobbnak láttam Péter elvtárs elől elhallgatni, már csak a melósok érdekében is. Amikor pedig bekövetkezett 1956. október 23.-a, őszintén szólva én már nem is nagyon csodálkoztam. Ez a begőzölt Béni, vagy Gábor, meg ezt is megúsza, mert közben ő sem kerülhette el a sorsát. Rákosi föláldozta, őrizetbe vetette, megkínóztatta, el akarta ítélteni, de már nem maradt erre ideje, mert neki is pucolnia kellett. Péter elvtárs az vészterhes napokat, amikor az ávosokat aggatták felfelé a lámpavasra, vagy az utcai fákra, a Gyűjtőben egy cella biztonságában töltötte”.

Karácsony után nagyon gyorsan híre ment, hogy „Schneider Franyót elvitte az ÁVO”. Lipi bácsi azonnal leintette az ilyen híreket terjesztőket: „Ne marhaskodjatok már, hiszen nincs is már ÁVO!” De többen erősködtek, hogy ha nem az ÁVO, akkor valami más szervezet, de az teljesen biztos, hogy elvitték és azóta senki sem tud róla semmit. Miután Franyó több nap után sem jelent meg a munkahelyén, amire soha nem volt példa, Lipi bácsi is kezdte hinni azt, hogy a Franyót tényleg elhurcolták. Azonnal akcióba lépett. Először segítséget kért a kerületi MSZMP bizottságtól. Az ottani elvtársak azonban elutasították, mondván karhatalmi ügyekbe nem avatkoznak bele, mert az kormányzati hatáskör. Ha olyan nagyon fontos az ügy számára, forduljon Münnich Ferenc elvtárshoz, a fegyveres erők miniszteréhez. Löwenstein elvtárs azonban a spanyolos Münnich Ferencet nem ismerte. De hallott arról, hogy a belügyön belül megalakult valami politikai nyomozó szervezet, csupa szakemberekből, tehát egykori ávéhásokból. Lipi bácsi megérezte a hír hallatán, hogy a baj sokkal nagyobb is lehet és meg kell menteni Franyót, az ő megmentőjét. Többszöri próbálkozás után egy volt illegális kommunisztától és antifasiszta harcostól megtudta, hogy Kádár átvette ugyan az ávéhásokat a szakértelmük miatt, de egy csomó pártkádert berakott közéjük, leginkább fölénk. Ez az antifasiszta elvtárs elmondta azt is, hogy az ellenforradalmi ügyekért, azok felderítéséért és kivizsgálásáért felelős részleg vezetője is egy olyan káder lett, aki illegális ifjúkommunista volt, név szerint Wolfberg Emil, akiből később Varjú Emil lett. Megörült ennek a hírnek Löwenstein elvtárs, hiszen Varjú elvtársat ismerte személyesen az illegális mozgalomból, tudta róla, hogy Ságvári Endre köréhez tartozott. Varjú elvtársat azonban nem volt egyszerű megtalálni és legalább telefonon elérni. A belügyi pártbizottság segítségét igénybe véve végül csak sikerült a telefonálás.

- Halló! Itt Löwenstein Lipót MSZMP titkár beszél az angyalföldi központi gépjavitó üzemből. Varjú Emil elvtárssal beszéllek?
- Igen, tessék, itt Varjú Emil ezredes. Lipi bátyám te vagy az?
- Én vagyok Emilkém.
- De örülök neked. A napokban volt éppen szó rólad a pártközpont agitprop osztályán. Állítólag csinálnak valami propaganda kiadványt az ellenforradalom rémtetteiről és abban akarnak szerepeltetni, mint olyan kommunista vezetőt, sőt illegális kommunisztát és antifasiszta harcost, akit a csőcselék fel akart akasztani. Csak az a bajuk, hogy nem tudják az elérhetőséged. Szerintük Kádár elvtárs jól ismer, de őt nem merték zavarni a címedért, vagy a telefonszámodért. Na, mond, miért hívtál?
- Azért hívtalak Emilkém, vagyis Varjú ezredes elvtárs ...
- Neked én mindig Emil maradok, miként te is nekem Lipi bátyám.
- Szóval Emilkém az a baj, hogy egy emberem eltűnt az üzemből. Állítólag valakik elhurcolták. Elő kellene keríteni, mert ez nekem életbevágóan fontos.

- Nem disszidált véletlenül.
- Holtbiztos, hogy nem.
- Utána nézettek, mond a nevé.
- Schneider Ferenc művezető, 35 év körüli, itt dolgozik az angyalföldi központi gépjavitó üzemben.
- Megnéztem, de lehet, hogy kellenek majd a bővebb személyi adatai az azonosításhoz. Születési helye, születésének pontos ideje, anyja neve. Ha leteszem a telefonot, a titkárnőnek diktáld be az elérhetőséged. Ha szükség lesz az adatokra, aminek az üzemben utána nézhetek, majd telefonálok, vagy ha bármit tudok az ügyben, máris hívlak, a számod pedig megadom a pártközpontnak.
- Köszönöm Emilkém! Ne feledd, hogy életbevágóan fontos az ügy.
- Lipi bátyám! Mindent el fogok követni. Neked és érted mindent megteszek. Csofalkozom, hogy Kádár elvtárs egy ilyen megbízható kommunista kádert, mint te, hogy ott az üzemben pártot szervezni és nem bíz meg valami fontosabb feladattal. Persze még eljőhet az ideje. Szóval, amint tudok valamit, jelentkezem.

Löwenstein Lipót kissé megnyugodott. Úgy gondolta, hogy ha Varjú Emil a kezébe vesz valamit, az el is lesz intézve. Meggyőződése volt, hogy rövidesen egy reggel úgy fog bemenni az üzembe, hogy már ott lesz Schneider Franyó és végzi a munkáját, mintha nem is lett volna távol ilyen hosszú ideig. De teltek a napok s Franyó csak nem akart ott lenni az üzemben. Sőt Varjú Emil jelentkezése is váratott magára.

Egy napon, a délelőtti órákban, az egyik őr beszólt a cellába.

- Schneider jöjjön velem!
- Értettem.
- De ne így! Hozza a motyóját is, mer ide mán nem gyün vissza.
- Hozom.

Franyónak nem volt szinte semmije. Néhány holmit vett csak magához, amit a szabaduló cellatársak hagytak ott neki. Amikor kilépett a folyosóra és bezárult mögötte a cella ajtaja megkérdezte.

- Hová megyünk?
- Megyen az ügyészségre, a Markóba.

Ekkor tudta meg, hogy az utolsó állomás előszobája következik. Az ügyész majd vádat emel, a bíróság elítéli, ő vagy a kirendelt védő majd fellebbez, a következő bírósági szint jogerős ítéletet hoz, ő meg majd nem kér kegyelmet és következhet a bitófa. Úgy számolta, hogy talán két, esetleg három hónapja lehet még az evilági életben. Azt sajnálta, hogy a „dózeros” őrtől nem tudott elbúcsúzni és még egyszer megköszönni a jóságát és azt, hogy kockáztatott érte. Franyó ezekben az unalmas hetekben rengeteget imádkozott. Minden nap két-három imát elmondott a „dózeros” őr lelki üdvéért is. Most már biztos volt abban, hogy a gépkezelőből lett smasszer ajánlata és segítsége nem volt provokáció. Láttá többször az őrt, de nem úgy, hogy beszélni tudott volna vele.

Arcáról az ütések nyomai már teljesen eltűntek. Elérkezett az idő, hogy a nyomozók illetve vizsgálók túl adjanak rajta. Egy zárt rabszállítóval vitték a Markó utcába. A városból semmit sem láthattak. Az autóból az udvaron szállították ki őket, mert hiszen többen is voltak. Ha az indulás előtt az őr nem mondja, vagy nem szólja el magát, Franyó nem is tudta volna, hogy hova került. Az újonnan érkezetteket különböző cellákban he-

lyezték el, ott, ahol éppen volt hely. De ezeken az udvari fekvésű cellákon legalább volt egy kis ablak. Nem kellett éjjel is és nappal is a pislákoló lámpa fényénél vakoskodni, és szellőztetni is lehetett.

Először egy civilruhás férfi irodájába vezették, aki nem mutatkozott be. A kérdéseire választ kellett adni, de őt kérdezni nem lehetett. Franyó ezt mégis megtette, abban a tudatban, hogy neki aztán már nincs semmi veszténivalója.

- Tessék mondani, velem most mi lesz?
- Nem megmondták, hogy itt én kérdezek, maguk meg válaszolnak. Különben meg vár a sorára.
- Köszönöm a tájékoztatást. Ígérem, türelemmel várni fogok.
- Persze, hogy vár. Mást nem is tehet.

Franyó tehát várt türelemmel. A bánásmód egy fokkal talán jobb volt, mint a Deák téren.

Löwenstein Lipót is várt. Várta a telefonhívást, de ő egyre türelmetlenebb lett. Már majdnem két hét telt el a Varjú Emillel történt beszélgetés óta, amikor lélekszakadva rohant utána a titkárnő az egyik szerelőcsarnokba, hogy jöjjön azonnal, mert a belügből keresik. Lipi bácsit talán még soha senki nem látta szaladni, de ekkor több mint sietősök voltak a lépteit. Szólt a titkárnőnek, hogy a hívást kapcsolják a párttitkári irodába, majd sietett oda, hogy felvegye a telefont.

- Halló, itt Löwenstein Lipót.
- Szevasz Lipi bátyám! Itt Varjú Emil.
- Szevasz Emilkém. Már nagyon vártam a hívásod.
- Pedig amit hallani fogsz, annak nem nagyon fogsz örülni.
- Hallgatlak, ne kímélj.
- Utána néztem a te Schneiderednek. A BM Politikai Nyomozó Főosztály budapesti osztálya vette őrizetbe. Kivizsgáltattam az ügyet, kértem egy összefoglaló jelentést, ami itt van előttem az asztalon. Sokkal nagyobb a baj az embered körül, mint gondolnád. Sajnos én már nem is tudok ezen segíteni.
- Na, mond, mi van leírva?
- Az van ide írva, hogy Schneider Ferencet a Magyar Népköztársaság erőszakos megdöntésére irányuló fegyveresen elkövetett szervezkedésben való aktív részvétellel és emberölés kísérletével gyanúsítják. A vizsgálat megállapította, hogy Schneider Ferenc, mint az üzemi munkástanács elnöke, az ellenforradalmi napok alatt elzavarta az üzem vezetését, üldözte és életveszélyesen megfenyegette a kommunistákat, szervezte a sztrájkokat, uszított a Kádár János által vezetett Forradalmi Munkás Paraszt Kormány ellen, és ha az üzem becsületes kommunistái meg nem akadályozták volna, a mindig nála levő géppisztollyal kivégezte volna az MDP üzemi alapszervezet titkárát.
- Állj meg! Állj meg! Ez mind hazugság!
- Aligha lehetnek ezek az állítások hazugságok, hiszen, mint ide van írva, a bizonyítási eljárás során a tanúknak, valamennyinek, szinte szó szerint megegyező vallomása igazolta a történetek és a leírtak egybeesését.
- Emilkém! Én nem vagyok se nyomozó, se elhárító, se semmiféle vizsgáló, de nekem már az gyanús ha a tanúk „szó szerinti megegyező” vallomást tesznek. De tovább megyek. Kik ezek a tanúk?
- Itt a nevek nincsenek felsorolva.

- Pedig az nagyon érdekes lehet. Tudod miért?
- Nem, de majd megmondod.
- Azért Emilkém, mert ha valaki, hát én tudom, hogy mi történt az üzemben az ellenforradalom alatt. Végig bent voltam és kommunista párttitkárként a hajam szála sem görbült, amíg föl nem akartak akasztani. Tehát az említett emberölési kísérlet sértettje is én voltam.
- Lipikém! Amíg olvastam ezt a jelentést, én erre hirtelenjében nem is gondoltam, hiszen itt lelövésről van szó, téged meg állítólag akasztani akartak.
- Igen én voltam. Engedtessek már meg nekem, hogy ezt a bizonyos emberölési kísérletet talán a legjobban ismerem. És tudod, hogy mi háborít fel a legjobban?
- Nem, de majd ezt is megmondod.
- Az, hogy engem ebben az ügyben se tanúként, se sértettként senki ki nem hallgatott. Lefolytattak úgy egy nyomozást, hogy az ellenforradalmi eseményekről az üzemi MSZMP alapszervezet titkárát, aki az MDP alapszervezetnek is titkára volt, meg sem hallgatták. Rendben van! A pártszervezetnek és vezetőjének a véleménye a belügyi szerveket nem érdekli. Rendben van! De az nincs rendben Emilkém, hogy egy emberölési kísérlet sértettjét nem hallgattátok ki. Ez már nagyon nincs rendben! Megmondom azt is, hogy miért. Mert ha a vizsgáló, vagy elhárító, vagy mit tudom én, hogy milyen elvtársak kihallgattak volna, akkor bizony én elmondom, hogy Schneider Ferenc nem megölni akart, hanem éppen ellenkezőleg egyedül ő volt az, aki a gyilkosságra, akasztásra készülődők kezéből kimenekített. Eddig hallgattam, de most majd lesz gondom rá, hogy kiderüljön és ismertté váljon az emberölési kísérlet valódi elkövetőinek a kiléte. Névvel és személyi adatokkal feljelentést fogok tenni ellenük és megnevezem a tanúk sokaságát is, szintén névvel és ha kell adatokkal. Egy ilyen feljelentést a rendőrségnek ki kell vizsgálni és akkor majd kiderül az igazi tettesek személye, meg az is, hogy Schneider Ferenc ügyében az illetékes eljáró hatóság milyen szemét, aljas és minősíthetetlen nyomozati és bizonyítási munkát végzett. Ami itt történt, az kísértetiesen emlékeztet engem Rákosi pribékeinek a piszkos munkájára. Majd ha kiderül, hogy kik voltak az emberölési kísérlet valódi elkövetői, kíváncsi leszek, hogy a bíróság kit fog elítélni. A valódi bűnösöket, vagy az igen tisztelt belügyi szervek által bemocskolni szándékozott ártatlant? Ha ezt az ügyet nem teszitek rendbe, csinálók olyan patáliát, amilyen mostanában még nem volt!
- Lipikém! Ne hergeld föl magad! Ezen sajnos már nem lehet változtatni, mert a vizsgálat lezárult, az ügy és a gyanúsított is átkerült az ügyészségre. Schneider most már a Markó utcában van. Valószínűleg már készül a vádirat, ha már el nem készült.
- Emil! Mindig lehet valamit csinálni! Az illegalitásba megtanultuk, hogy amíg egy ember él, addig az érdekében mindig lehet valami csinálni és kell is valamit tenni.
- Drága Lipi bátyám! Elszomorítalak. Ennek az összefoglaló jelentésnek a befejező mondata úgy hangzik, hogy a gyanúsított beismerte a terhére rótt bűncselekmények elkövetését.
- Nem igaz! Nem lehet! Én ismerem a Franyót. Az ötvenes évek elején az ÁVH-n majdnem agyonverték, de nem tudták megtörni.
- Ezek szerint volt már valami államellenes ügyben vizsgálat ellene.
- Nem kifejezetten államellenes ügy volt, de ha érdekel, nézz utána. Feltéve, ha az ávéhás elvtársak el nem tüntették a nyomokat. De a mostani eset érdekel, mellyel

kapcsolatban az a véleményem, hogy vagy a te beosztottaid hazudoznak a jelentésükben és félrevezetnek téged, vagy már a Franyó nem bírja úgy a kinzást, mint korábban.

- Hová gondolsz, Lipi bátyám?
- Oda gondolok, Emilkém, hogy ha tényleg aláírt valami beismerő vallomást a Franyó, akkor a te embereid ugyanúgy cselekedtek, mint korábban tették, ahogy megszokták. De bocsánat, nem vádaskodom. Vagyis visszavonom a vádaskodást. Marad tehát az a lehetőség, hogy hamis jelentést készítettek és tettek le eléd.
- Miből gondold? És miért emlegetsz visszatérően Franyót, amikor Schneider?
- Mert a Schneider Ferencet a keresztnéve után mindenki csak Franyóként ismeri és többnyire szólítja is. Ebben az esetben a Schneider egy sváb ember neve.
- És te egy fasiszta svábot védelmezel?
- Először is nem fasiszta, soha nem volt az. Másodszor, én nem a svábot védem, hanem az ártatlan embert. De ami a lényeg: a Schneider Franyó nem meggyilkolászni akart engem, hanem éppen ellenkezőleg, ő mentett meg. Elég sokan tényleg nézték az eseményeket és ő volt az egyetlen, aki tett is valamit az érdekében. Tovább menve: Schneider Franyó munkástanács elnökként semmiféle üzemi vezetést nem zavart el, mert az üzemi vezető elvtársak már az október 23.-i esti lövöldözéstől úgy beszartak, hogy másnapról már egyik sem jött az üzemnek még a közelébe sem. Schneider nem üldözött és nem fenyegetett egyetlen kommunistát sem, sőt a munkástanács elnökeként velem, mint az üzemi alapszervezet titkárával nagyon jól és főként eredményesen együttműködött. Sztrájkot nem szervezett, mert ha akartunk volna dolgozni, akkor sem nagyon tudtunk volna, mert nem volt szállítás, a meghibásodott gépeket nem tudták hozzánk beszállítani, mi nem tudtunk alkatrészekhez hozzájutni és a dolgozók jelentős része nem tudott az üzembe beutazni. Végül pedig állítom, hogy soha nem uszított sem Kádár János, sem a kormánya ellen. Az egész ellenforradalmi időszak alatt géppisztolyt egyetlen egyszer láttam a kezében, amikor engem a haláltól megmentett. Sem előtte, sem utána fegyver nem volt a kezében. Amikor engem akasztani akartak a darusko-csival, na, akkor tényleg beleeresztett egy sorozatot a mögöttünk levő szerelőcsarnok falába. Olyan 4-5 méter magasan még most is látszanak a lövedékek becsapódási helyei, tehát akkor sem az emberekre lőtt. Ez a szintizsita igazság, és nem az, amit a hülye, de inkább aljas beosztottjaid eléd raktak.
- Lipi bátyám! Ezek az emberek éjjel-nappal dolgoznak, hogy csapást mérjenek az ellenforradalmi elemekre. Előfordulhat, hogy néha mellé nyúlnak, de, hogy nem aljasok azért kezeskedem.
- Emilkém! Ezek az elvtársak ne dolgozzanak éjjel s nappal, hanem csak nappal és kipihenten talán nem hibáznak olyan ügyekben, melyekben így is, meg úgy is emberek életéről van szó. Ami pedig az ellenforradalomra mért csapást illeti, hát azzal alaposan elkéstek. Azt bizony októberben kellett volna megtenni. De akkor az államvédelmis elvtársak, ha előbb nem, október 30.-án elpucoltak, eltűntek a színről. Szóval a te államvédelmis múltú beosztottaid ne most kompenzáljanak, ne ártatlan embereken verjék le azt, amit korábban elmulasztottak. Csak halkan jegyzem meg és csak neked, akinek semmi köze nem volt a korábbi ÁVO-ÁVH gazemberségeihez, de az akkori bűnöknek is jelentős szerepük volt abban, hogy

1956. októberében kitört az ellenforradalom. Nem véletlenül ordították a tüntetők, hogy „vesszen az ÁVO!”. Na, meg ugye azt is kiabálták, hogy „Rákosinak kötelet”, s ki kapott majdnem kötelet, a Löwenstein Lipót.

- Végtelenül sajnálom Lipi bátyám, de az én beosztásom nem elég magas ahhoz, hogy az ügyességet befolyásolni tudnám. Különb is most nagyon nagy szükség van a volt államvédelmis elvtársak szakértelmére, főleg pedig a párt és a kormány iránti lojalitására. Kicsit azért megsértődtek a múlt év októberében, amikor az MDP vezetése, a kormány előbb Hegedüssel, aztán Nagy Imrével az élen oda dobta őket szabadprédának a feldühödött emberek elé. Nem tehetem meg velük azt, hogy lejáratom őket az ügyesség, meg a bíróság, na és a párt előtt. Ha ugyanis visszahívánk ezt az ügyet az nagyon nagy blamázs lenne a számukra.
- Hiúsági kérdést csinálnátok egy ember életéből?
- Lehet, hogy a látszat az, hogy hiúsági kérdést csinálunk ebből az ügyből. De az alapinformációt szolgáltató feljelentő, meg a tanúskodó üzemi munkatársak sem csináltak hiúsági kérdést belőle.
- Ki volt a feljelentő?
- Mindjárt nézem, hogy szerepel-e a neve az összefoglalóban. Igen, itt van. Ágotai Sándor üzemvezető, a bizonyító tanúk, meg ez a Pityke vagy minek hívják és a társai.
- Köszön a tájékoztatást Emilkém. Sokat segítettél így is. Majd megpróbálok valami más vonalon tenni valamit.
- Ha próbálkoznai akarsz, akkor nagyon magasan kell azt megtenned. Főleg, ha biztosra akarsz menni. Szevasz Lipi bátyám.
- Szevasz Emilkém.

Amikor Löwenstein Lipót letette a telefont, az első gondolata az volt, hogy ez az Ágotai Sándor, bukott rendőrtisztből csinált üzemvezető, micsoda egy gané ember. Mit vett neki ez a szerencsétlen Schneider Franyó, hiszen nem is nagyon ismerte, és mégis följelentette. Lehet, hogy Pityke Balázsék tanúskodásának aljassága mögött is ő áll? Azonnal hozzálátott az ő feljelentésének a megírásához. Ebben az szerepelt, hogy őt, Löwenstein Lipót üzemi párttitkárt az ellenforradalom alatt több üzemi dolgozó fel akarta akasztani. A feljelentésben néven nevezte az elkövetőket, Pityke Balázst és társait, és közölte a személyi adataikat is. A feljelentés kézzel írta, szépen, olvashatóan, nem gépettette, hogy ne tudjon róla senki. Egy indigós másolatot megtartott magának. Másnap személyesen ment el a kerületi rendőrkapitányhoz, átvetette az indigós példányom a feljelentést és egy külön listán leírta azok neveit, akik a báméskodók közül az esetnek tanúi lehetnek és kihallgathatók. Ezen a listán legelsőként Schneider Ferenc neve szerepelt, úgy, mint aki megakadályozta az akasztást. Franyó tartózkodási helyeként azt írta, hogy „valahol a hatóság őrzetében”.

Csupán néhány nap telt el, amikor egy reggel a munkakezdekör Pityke Balázs és még néhányan nem jelentek meg az üzemben. Hamar kiderült, hogy a hiányzóknál hajnalban házkutatást tartottak a kerületi rendőrkapitányság életvédelmis nyomozói emberölés kísérletének alapos gyanúja miatt. Löwenstein Lipótnak a mentőakciója egyik vonalát sikerült beélesíteni. Tudta azonban, hogy valamit sürgősen tenni kell Schneider Franyó kiszabadítása ügyében is. Ahogy Varjú Emil is említette, csak nagyon magas helyről van értelme belenyúlni az ügyességi eljárásba. Löwenstein Lipót gondolt egy merészet. Ha

magas hely kell, akkor legyen a legmagasabb. Az MSZMP kerületi bizottságán sikerült hozzájutni egy olyan telefonszámhoz, amelyen a Kádár-titkárság biztonságosan elérhető. Félretette minden Kádárral kapcsolatos előítéletét, a cél érdekében elhatározta, hogy felveszi vele a kapcsolatot. Amikor a szám megvolt, bezárkózott az üzemi pártirodába és tárcsázni kezdett. A telefon kicsengett, majd egy nő vette fel a telefont.

- Tessék parancsolni.
- Jónapot kívánok elvtársnő! Én Löwenstein Lipót vagyok az angyalföldi központi gépjávitó üzem alapszervezeti MSZMP titkára. Az lenne a kérésem, hogy segítsen hozzá a Kádár elvtárral való beszélgetéshez. Csupán néhány percről lenne szó.
- Kedves elvtárs! Kádár elvtárs nagyon elfoglalt. Minden perce be van osztva. A maga felettes szerve a kerületi pártbizottság, oda forduljon, ha gondja van. Különbösen is készül átmenni az Országházba, az ottani irodájába. Meg egyébként is meg van tiltva, hogy bárkit bekapcsoljak.
- Elvtársnő kedves! Nagyon-nagyon szépen kérem, hogy tegyen velem kivételt, mert rendkívül fontos ügyről van szó. Csak annyit mondjon Kádár elvtársnak, hogy Löwenstein Lipót van a telefontól. Meglátja, nem fog Kádár elvtárs megharagudni.
- Na, jó, nem bánom, de félek, hogy nagyon kikapok.
- Ne féljen, nem fog kikapni.

A titkárnő elment. Lipi bácsi várt türelemmel. Hamarosan a kapcsolás kattánását hallotta és megszólalt a vonal túlsó végén Kádár János.

- Lipi, tényleg te vagy?
- Én vagyok, csak azt nem tudom, hogy Kádár elvtársnak szólítsalak-e? Az a hír járja, hogy ezt követeled meg, és a letegezésed is tiltva van. Esetleg szólíthatlak úgy mint régen, Janinak?
- Lipikém neked én Jani voltam és az is maradok.
- Ezt megnyugvással hallom. Janikám, azt szeretném kérdezni, hogy lenne-e számomra egy óracska. Estleg egy félóra is elég. Nekem bármikor jó, mert nagyon fontos ügyről van szó.
- Lipikém! Én még az életemben nem voltam úgy leterhelve, mint mostanában. Megmondom őszintén az ilyen megkeresések elől mindig ki szoktam térni, mert nem érek rá senki történéseit, nyavalygásait végighallgatni. De a közös múltunk miatt veled kivételt teszek. Meg azért is, mert tudom, hogy te nem vagy egy törleszkedő, hízelkedő-helyezkedő fajta. Lipikém! Ma délután a minisztertanács ülészik az országházban. Ott vagyok, amíg minden beütemezett fontos kérdést át nem beszélünk és néhányban nem döntöttünk. Ez el fog tartani úgy 7-8 óráig. Gyere oda az Országházba 7 órára. A kormányfő a kaputól szóljon fel a minisztertanács elnöki titkárságra, hogy megjötte. Valaki le fog menni érted és felhoz oda, ahol megvárhatsz, amíg végzek. Utána tudunk beszélni egy kicsit. Ha nagyon belemerülnénk, majd hazafüvaroztatlak. Így jó lesz?
- Nagyon jó! Előre is köszönöm.
- Akkor várlak, szevasz.
- Szevasz Janikám.

Nagy kő, helyesebben a nagy kőnek egy darabja esett le Löwenstein Lipót szívéből. Sikerült tehát megszervezni a Kádár Jánossal való találkozást. Most már csak meg kellett győzni, rá kellett valahogy venni Kádárt arra, hogy tegyen valamit Schneider Franyó érdekében. Estére felöltötte az ünnepi ruháját, hiszen mégis csak az Országházba megy, az ország legelső emberéhez. Útközben eszébe jutottak a háború előtti és alatti évek. Hány, de hány estén üldögéltek az angyalföldi szoba-konyhás lakásukban az apjával, idősebb Löwenstein Lipóttal és ezzel a Janival, a mama által készített szegényes, de ízletes vacsora után, a 25-ös égő pislogó fényénél, a konyhaasztal körül a hokedlikon, és ábrándoztak arról, hogy miként lehetne igazságosabb világot építeni. Most, ha utólag visszagondol az akkori álmódzásokra, csak azt állapíthatja meg, hogy amit elméletben szépnak, jónak tartottak, az bizony nem arra való, hogy emberek valósítsák meg. Amikor ugyanis az emberek a felszabadulás után hozzákezdtek az új világ építéséhez, nagyon hamar kiderült, hogy az elmélet és a gyakorlat fényévnnyi távolságra került egymástól. Néhány év alatt a korábbinál is igazságtalanabb világot sikerült megteremteni, melyért a fő felelősök Rákosi és bandája volt. De mintha valami nem lenne gömbölyű az elmélettel sem. A Szovjetunióban mennyivel korábban kezdtek és még mindig nem értek a célnak még a közelébe sem. Lehet, hogy a gyakorlatban el sem érhető a megálmodott és fölvázolt cél? Lehet, hogy Marx, Engels, meg Lenin elvtársak behülyítettek bennünket, kommunistákat, mi meg olyan vonat után futunk, amit soha utol nem érhetünk, ami soha fel nem vesz bennünket? De miként juthatnak neki, az egykori illegális kommunistának, a meghurcoltnak, a pártmunkásnak, sőt párttitkárnak ilyen eretnek gondolatok az eszébe? Talán azért, mert már túl sokat látott, hallott és tapasztalt olyasmiket, amelyek rendre ellene hatottak az ő egykori vágyálmaiknak. Most, hogy ez a mocskos Rákosi végre talán végérvényesen megbukott, esetleg javulhat valamiképp a helyzet. Ebben a sajnálatos októberi-novemberi ellenforradalomban talán csak annyi volt a jó, hogy egyszer s mindenkorra eltakarította a hazai politikai életből ezt a gonosz Rákosit. Remélhetőleg Kádár jobb lesz. Janit ismeri réges-régen. Alapvetően tisztességes ember. Nincsenek nagyzási hóbortjai, biztosan nem fog személyi kultuszt csinálni. Kérdés, hogy alkalmas lesz-e egy ország vezetésére, a kellő iskolázottság hiánya miatt? Meg az is kérdés, hogy kik fogják körül venni és befolyásolni? Már most látni pártbéli és állami tisztségekben olyan embereket, akik a leghűségesebb kiszolgálói voltak Rákosinak. Sőt néhány napig még Nagy Imrének is. Igaz persze, hogy Kádár is államminiszter volt Nagy Imre ellenforradalmi kormányában. Rákosi Nagy Imrét és Kádárt is lenézte és gyűlölte. Kádárt ki is nyírta, mert nem volt moszkovita. Nagy Imrét csak háttérbe tolt, mert az viszont moszkovita volt. Most meg a történelem szeszélye miatt elkerülhetetlen, hogy Kádár legyen Nagy Imre végzete. De jó, hogy annakidején otthagya az országos pártpolitikát. Jobb neki abban az angyalföldi közegben, amelyben született, amelyben felnőtt és dolgozni kezdett az ottani melósok között. Van közöttük valódi kommunista is, meg olyan, aki csak érdekből kommunista, sőt a többség így se, meg úgy se kommunista. Más a helyzet a vidékről elszakítottak, de még fővárosivá nem váltak esetében. Mint például a Pityke Balázs és a haverjai. Ha nincs ez a Schneider-ügy, talán fel se jelentette volna őket. Nem jelentett ő föl életében soha senkit. Nem úgy, mint ez a szarházi bukott rendőrtiszt, ez az Ágotai Sándor. Ezt meg a helyettesét jól ide pakolta a főhatóság az üzem nyakára. Azzal kezdi, hogy följelentget. Pedig a Franyó semmit nem ártott neki. Sőt másnak sem ártott, mindig mindenkinek csak segített. A Franyó olyan messzire van a párttól, meg a kommunistáktól, hogy azt még felfogni sem lehet. Mégis, amióta az

üzembe került, a munka frontján többet tett a szocializmus érdekében, mint tíz MDP együttvéve. S mit kap jutalmul? Belekeverik egy olyan mocskos ügybe, amiből nehéz lesz kirángatni. Ha valaki, hát Schneider Franyó megérdemli, hogy lépjen valamit az ügyében. Meg kellene ezt tenni, ha nem mentette volna meg az életét, akkor is. A becsület és az igazságosság ezt diktálja. Ha ennek érdekében a Kádárhoz kell fordulnia, akinek a hibáival és bűneivel is tisztában van, akkor azt is megteszi. A saját érdekében biztosan nem fordult volna egykori illegális elvtársához, de a Franyó megérdemli. Már csak azért is, mert képes volt megmenteni egy párttitkár életét, miközben egy csomó ember bambán bámulta a történeteket.

Gondolataiba mélyedve észre sem vette, hogy milyen hamar az Országházhoz érkezett. A beléptetése úgy történt, ahogy azt Kádár elmondta. Ott ült a titkárságon, a sarokban, egy nagy fotelban a dohányzóasztalnál. Várt türelmesen. A titkárságon ketten tették a dolgukat, mintha ott se lett volna. Már elmúlt este nyolc óra, mikor Kádár megérkezett. Szólt a titkárságon levőknek, hogy elmehetnek haza, ők pedig bevonultak a miniszterelnöki dolgozósobába. Kádár helyetlén kénálta vendégét egy ottani ülőgarnitúránál. Egy szekrényből egy üveg bort vett elő, meg két poharat. Töltött az itókából, majd beszélgetni kezdtek.

- De jó végre egy olyan baráttal és elvtárssal beszélgetni, aki előtt nem kell szerepet játszani, akiről tudom, hogy ténylegesen hová tartozik, és akinek nyugodtan lehet hátat fordítani, mert biztosan nem szúr háiba.
- Jani, ez olyan volt, mint egy magányos ember panaszkodása.
- Ha hiszed, ha nem, az is vagyok. Annyi ember vesz most körül, és csak kevesen vannak közülük, akikről tudom, hogy kik és mit akarnak valójában.
- Ezen csodálkozunk mi is, akik nap, mint nap találkozunk a munkásokkal és halljuk a véleményüket, néha nagyon is érthető és jogos ellenérzésüket, amikor mi is azt látjuk, hogy miféle napraforgók is a felszínen tudnak maradni, vagy éppenséggel a felszínre tudnak törni. Erre mondják azt a melósok, hogy a „szar az mindig feljön a felszínre”.
- Tudod Lipikém, van ebben némi igazság. De a hatalommal mindig együtt jár, hogy vannak emberek, akik nem kedvelik azokat, akik fölül vannak. Ezek között persze olyanok is vannak, akik csak azért neheztelnek a hatalomra, dohognak ellene, mert ők kimaradtak belőle, nincsenek benne. Ezzel tudni kell együtt élni. De az már rosszul esik, amikor bizalmas forrásból azt hallom, hogy a Zrínyi utcai belügyi klubban volt államvédelmi tiszték lerészegedve azt ordibálják, hogy „még a Kádár ügye sincs teljesen befejezve”. Azt hinném, hogy megbízható elvtársakról van szó, akik a múlt év őszén a legvégsőig kitarítottak a párt mellett, a legtöbb véraldozatot szenvedték el, most is vállalkoznak a rend helyreállítására, közben ilyesmiket kiabálnak.
- Na, ez egy érdekes téma Janikám! Nap, mint nap felvetődik az üzemekben, hogy annak a Kádárnak, akit az ávosok embertelenül megkínóztak, miért kellene most pont az ávosok?
- A szakértelmük miatt, Lipikém! Ne felejtő, hogy éppen túl vagyunk egy ellenforradalmi lázadáson. Legalább önmagunkhoz legyünk őszinték és valljuk be, hogy a leveréshez nem sok közünk volt. Szoktam is mondani szűkebb körben, hogy a magyar kommunista és munkásmozgalom szégyene az, ami nálunk történt. Mi

magunk képtelenek voltunk letörni az ellenforradalmat, ehhez a szovjet proletárok vérére, életére volt szükség. Mert az a sok Magyarországon tavaly elesett szovjet katona, az mind szovjet proletár volt. Miközben sajnos a magyar proletárok kussoltak. Már elmondtam a politikai bizottságban is, hogy nekünk valójában novemberben kellett volna odacsapnunk, de akkor sajnos nem volt ehhez erőnk. Később változott a helyzet, mert már lett volna erőnk, de úgy ahogy szeretttük volna, ahogy kellett volna, akkor már nem lehetett odacsapni. Ha lett volna erőnk novemberben ezer-kétezer fasisztát is a másvilágra küldhettünk volna. De nem volt erőnk. Akkor még annak a lehetősége is komolyan felmerült, hogy Nagy Imrét ideiglenesen bevegjük a kormányba, legalább addig, amíg megerősödünk. Később majd ő is megkapta volna a magáét.

- Jani! Novemberben még azt ígértétek, hogy azoknak a dolgozóknak, akik részt vettek a sajnálatos eseményekben, de súlyosabb, például életellenes bűncselekményt nem követtek el, nem eshet bántódása, nem fogjátok felelősségre vonni. Ehhez képest már kivégzésekről szólnak a híradások. Mi történik itt Janikám?
- Az történik, hogy más az, amit mondunk, és más az, amit cselekszünk. A politikában mindig is más volt és mindig is más lesz.
- Látod ezért pucoltam én el az országos pártpolitikának még a közeléből is.
- Nem emlékszem már pontosan, hogy mi is volt az a konkrét ok, amely miatt te visszavonultál a saját kis kuckódba, Angyalföldre?
- Elfelejtetted, de az is lehet, hogy már Péter Gábor barátunk vendégszeretetét élvezted. Na, majd felfrissítem az emlékezeted. Arról még talán vannak gondolati emlékeid, hogy amikor az illegalitásban dolgoztunk és harcoltunk a fasizmus ellen, úgy 1943-44-ben volt egy emberünk a csendőrség országos főparancsnokságán. Ez a csendőr nagyon sok esetben előre jelezte nekünk, hogy kiket terveznek közülünk letartóztatni. Az azonnali főbelövést kockáztatta. Mégis az ostrom alatt valahogy a szovjetek elkapták és elhurcolták a Szovjetunióba, ahol egy kényszer-munkatáborba zárták, embertelen körülmények között tartották. Amikor ezt megtudtuk, megpróbáltunk mindent elkövetni az érdekében, de semmit sem sikerült elérnünk. Az igazság persze az, hogy olyan nagyon senkit sem érdekelt a minket segítő csendőr sorsa. Akik a legfőbb hatalom közelében voltak, akik a szovjet kapcsolatokkal rendelkeztek, nem voltak érdekelték az ügyben. Azoknak nem segíthetett, mert azok nem voltak itthon, nem vettek részt az illegális munkában. Évek múlva került csak haza a szerencsétlen, de a visszaengedéséhez nekünk már nem volt semmi közünk. Annyit tettünk, hogy segítettük az elhelyezkedését és egy építőipari vállalatnál lett segédmunkás. Ilyen munkakört a mi segítségünk nélkül is elérhetett, szerezhette volna. Annyit hozzátennék, hogy nem csak egy ilyen eset volt akkoriban, amikor gyalázatosan jártunk el olyanokkal, akik a háború alatt a németekkel szemben az oldalunkon álltak. Ez volt az a történet, ami az utolsó lökést adta. Ekkor hagytam ott a pártközpontot és mentem vissza Angyalföldre üzemi párttitkárnak. Az idő pedig később engem igazolt. Hamarosan azt kellett látnom, hogy kommunisták nyírnak ki kommunistákat. Rajk az akasztófán, te a börtönben végezted és még hányan, de hányan jártak így. A múlt héten, a kerületi pártbizottságon több nagyüzemi párttitkár panaszkodott. Elmondták, hogy amikor az ellenforradalom alatt alakultak a munkástanácsok a gyárakban és üzemekben, több helyen sikerült beépíteni a munkástanácsba a saját megbíz-

ható embereiket. Ezek által naprakészen informálva voltak a munkástanács terveiről, például az elbocsátásokról, leváltásokról, sztrájkokról, sőt olyan helyek is voltak, ahol ezek az emberek a párt érdekeinek és utasításának megfelelően befolyásolni tudták a munkástanács tevékenységét. Most meg mi történik? A volt ávéhások, meg egyéb bevadult karhatalmisták, éjnek idején elhurcolják ezeket az embereket is. Gyakran már a lakásukon, a családjuk, gyerekeik előtt súlyosan bántalmazzák, megalázzák valamennyit, elhurcolásuk után pedig nincs az a hatalom, amelyik ki tudná szabadítani őket. Ezeket hallgatva egyből a mi egykori cserbe hagyott csendőrünk jutott az eszemben.

- Lipikém, ahol fát vágnak, ott forgács is van.
- De nem kellene így lenni. Mi a munkások között élve nagy nehézségek árán szervezzük a pártot. Nehogy azt hidd, hogy könnyen megy. Ti a pártközpontban legfeljebb a számokat látjátok, az embereket, a problémákat nem. Volt MDP tagok küldenek el bennünket minden nap az anyánkba, ha szóba hozzuk előttük, hogy talán mégiscsak be kellene lépnie az MSZMP-be. Azonnal azt verik a pofánkba, hogy Kádár, amikor szarban volt, azt ígérte, hogy nem lesz bántódása azoknak, akik részt vettek az eseményekben, most meg már akasztanak. Janikám! Történelmi lehetőséget kaptál arra, hogy úgy vonulj be a köztudatba és utána a jövő generációk tudatába, mint a magyar társadalmat a szocializmus felé vezető államférfi. Erre hozzá kezdesz akasztatni? Ha így folytatod, bármit is csinálsz később, mindig föl fogják hánytorgatni, hogy a hatalmad stabilitása érdekében kegyetlenül és érzéketlenül egy brutális megtorlást alkalmaztál. Ugyanazt tetted, mint a téged is majdnem a másvilágra küldő Rákosi.
- Nem tehetek mást! Egyébként a történelmi tapasztalatok is azt mutatják, hogy ellenforradalmi lázadást csak kemény megtorlással lehet ellensúlyozni. Látod, tényleg már akasztatunk, meg töltjük meg a börtönöket, megnyitottuk a táborokat, ahová a közbiztonsági őrizeteseink kerülnek és mégis a Márciusban Újra Kezdjük cirkusszal hergelnek bennünket. Nincs mese, oda kell csapni. Keményen oda kell csapni. Kapja meg mindenki azt, ami jár neki. Ha meg tévedésből egy kicsit többet kap, az nem olyan nagy baj. De van itt még valami! A szigorú számonkéréseket, büntetéseket, ha kell akasztásokat elvárják a szovjet elvtársak is, hiszen az igazi véráldozatot ők hozták. Azt a sok itt véget ért fiatal szovjet életet nem lehet büntetlenül hagyni. Sőt van még egy körülmény! A külföldi testvérpártok, a németek, a románok, a csehek és mások is, de még a kínaiak is, szigorú megtorlást követelnek. Olyan megtorlást, amely az ő belső ellenséges és reakciós erőiket is visszaretenti a magyar példa követésétől. A kínai elvtársak szerint nálunk nem is volt és most sincs valódi diktatúra. Kállai elvtárs kinélt járt az NDK-ban a pártkongresszuson. Kérdések sokaságára kellett válaszolnia, például olyanra, hogy „túl vagytok-e már a 20 ezredik kivégzésen?” Kállai elvtárs szégyenkezve vallotta be, hogy még nagyon az elején tartunk ennek a folyamatnak, mire a német elvtársak megjegyezték, hogy náluk egy kulák a mi ellenforradalmunk idején ellenséges kijelentést tett és a helyszínen agyonlőtték. Nagy tehát a nemzetközi nyomás is rajtunk Lipikém!
- Megértem Jani. Megértem. De mond, teljesen ártatlan embert miért kell elhurcolni?
- Azt nem szabad! Ilyen nem történhet és nem is fog megtörténni! Amíg én ebben a pozícióban vagyok, addig ártatlanul bántódása senkinek sem lehet.

- Ezt megnyugvással hallom. De tudod-e te, hogy mit művelnek az ávósaid?
- Rendszeresen beszámolókat kapok a politikai ügyekben végzett fontosabb nyomozásokról, vizsgálati eredményekről. Ezekből tájékozódva vagyok az ügyek állásáról.
- Biztos vagy te abban, hogy nem vezetnek félre?
- Biztos vagyok, mert a politikai nyomozószervek vezető állományának jelentős része az én emberem, a párt és a volt DISZ apparátusából helyeztük oda őket.
- Varjú Emil is a te embered?
- Az enyém. Én helyeztettem oda a belső reakció elhárítás élére.
- Na, akkor jól figyelj! Néhány napja beszéltem az Emillel, egy ártatlanul meghurcolt, most éppen az ügyészségen levő gyanúsított ügyében. Kérészemre utána nézetett a történetnek és a beosztottjai, a te ávósaid, készítettek neki egy jelentésfelét, vagy tájékoztatót, már nem emlékszem, hogy minek nevezte. Ez az anyag tele van hazugságokkal, valótlanosságokkal, kitalált történetekkel. Olyan dolgokat állítottak hamisan a gyanúsítottról, melyek miatt akár halálra is ítélik, teszem hozzá, teljesen ártatlanul.
- Biztos vagy te ebben?
- Biztos vagyok, mert érintett vagyok. Tudod, hogy engem föl akartak az ellenforradalom alatt akasztani.
- Tudom, hallottam róla, és nagyon örültem, hogy nem lett semmi bajod.
- Én is. Tudod miért úsztam meg?
- Nem.
- Azért, mert volt egy ember, az üzemi munkástanács elnöke, aki teljesen egyedül, géppisztollyal a kezében, talál a legutolsó pillanatban megmentette az életemet.
- Nem értem az összefüggést?
- Majd megérted! Ezt a munkástanács elnököt a te ávósaid azzal gyanúsították meg, és adták át vádemelésre az ügyészségnek, hogy ki akarta végezni az üzemi MDP titkárt, vagyis engem. Pedig éppen ellenkezőleg, ő mentette meg az életemet.
- Említetted ezt a vizsgálat során?
- Nem.
- Miért hallgattál ilyen fontos körülményről?
- Azért, mert szóba sem álltak velem. Az üzemben történetekkel kapcsolatban senki sem volt kíváncsi a párttitkár véleményére. Rendben van. Vagyis, nincs rendben! De az meg főleg nincs rendben, hogy a sértettől sem kérdezték meg, hogy ember, mondja már, ki rakta a maga nyakába a kötelet? Nem ezt tették. Hamis tanúk vallomása alapján találtak egy munkástanács elnököt, akinek tudom, hogy semmiféle ellenforradalmi bűne nem volt, csináltak hát belőle gyilkosságot megkísérlőt. Tiszta koncepció! Mint régen! Ahogy megszokták Rákosi szolgálatában! A Varjú Emil meg csak hápogott, hogy biztosan nem jól látom a dolgot, meg ilyeneket. Öreg vagyok, de még az esztergagép mellett állok, és szemüveg nélkül nézem a sublert. Azt csak látom, hogy ki akar fölakasztani és ki mentett meg. Följelentést tettem a valódi elkövetők ellen, megneveztem őket és a sok tanút is, akik láthatták az esetet. Janikám! Remélem, hogy majdan a nevedtől elválaszthatatlan megtorlást nem fogja emlékeztetésképpen egy olyan ügy, ahol elítélik, netán ki is végzik az elkövetőket is meg az ellenük fellépőt, a tettük végrehajtását megaka-

dályozót is. Még ha véletlenül az munkástanács elnök is volt. De hozzáteszem! Ennek a munkástanács elnöknek nem csak az volt köszönhető, hogy megghiúsult a párttitkár akasztás, hanem az is, hogy az üzemben egyetlen kommunistának a haja szála sem görbült, nem voltak leváltások, elbocsátások, elmaradtak az ellenforradalmi kilengések. Amiket pedig a terhére megállapítottak, az mind szemenszedett hazugság. Janikám! Ezért jöttem el hozzád! Segíts megoldani ezt a problémát. Ne kelljen nekem, vagy nekünk, kommunistáknak ismét beismer-nünk, hogy gyalázatosan viselkedtünk azokkal, akik mellettünk álltak. Ha ennek a Schneider Ferenc nevű munkástanács elnöknek a haja szála görbült, szembe kell köpni magamat, de beszélhetek többesszámban is, szembe kell köpniünk ma-gunkat, mert úgy jártunk el vele, vagy még úgyabbul, mint az egykori csendő-rünkkel. Janikám, nagyon kérlek, ments meg engem és minket, kommunistákat ettől a gyalázattól.

- Hol van ez az ügy most?
- Az Emil szerint az ügyességen.
- Az Emilék nem tudnak valamit tenni?
- Azt mondja, hogy nem, mert nem akarja lejáratni a kedves ávós elvtársait, akikre nagyon nagy szüksége van.
- Itt egy papír, ird rá a nevét és az adatait.
- Már leírtam. Itt van, hoztam magammal, mert bízom a kommunista éleslátásod-ban és emberségességedben. Biztosítalak, hogy itt nem osztályellenségről van szó, hanem egy angyalföldi melósról. Ha ezt az embert veszni hagyjuk, utolsó-bak vagyunk az utolsóknál.
- Megnézem Lipikém. De igyuk meg ezt a kis maradékot. Amit tudok, megteszek. De, csak mert te kérted. Na, cihelődjünk, mert elszaladt az idő.

Megitták a maradék bort, majd Kádár telefonált valahova, hogy küldjenek azonnal egy kocsit. Majd elindultak lefelé. Útközben már csak közömbös dolgokról beszélgettek. A bejáráshoz érkezve az őrség vigyázba vágta magát és tisztelegtek. Ott állt a fekete miniszterelnöki kocsi, kormányőr nyitotta a hátsó ajtót. Mögötte állt egy Volga, abban csak a sofőr ült. Ennek szólt Kádár, hogy a vele levő elvtársat elviszi haza, arra a címre, amit mond, majd elkészönte.

- Minden jót Löwenstein elvtárs. Üdvözlöm az angyalföldi elvtársakat. Jó volt ma-gával beszélgetni egy kicsit.
- Én is üdvözlöm, kedves Kádár elvtárs. Jóéjszakát kívánok. Köszönök mindent, legfőképpen azt, hogy fogadni tetszett.

Csapódtak a kocsik ajtajai, majd elindultak. Az egyik kocsi a Rózsadombra, a másik a kormos-poros Angyalföldre. Lipi bácsi reményekkel telve hajtotta aznap nyugovóra a fejét. Ő mindent megtett. Reménykedett abban, hogy nem kell majd magát szembe köpnie és egész további életében önváddal élnie.

Közben Franyó a Markó utcai fogdában mulatta az időt. Ami addigi életében történt vele, azon már nem nagyon gondolkodott, hiszen azon változtatni már úgy sem tudott. A jelen helyzete úgyszintén nem nagyon érdekelte. A jelen a rabsága volt, amit szintén kénytelen volt úgy elfogadni, ahogy volt. Egyedül a jövő érdekelt, s az is két vonatko-zásban. Az egyik a lánya sorsa volt, a másik az ő túlvilági élete. Már egyre biztosabb volt

abban, hogy ki fogják végezni, amit olyan nagyon már nem is bánt. Csupán azt sajnálta, hogy az utóbbi néhány évben elrontotta a hitéhez, vallásához, Istenéhez való viszonyát. Ez nagyon bántotta. De visszacsínálni már ezt sem lehetett, legfeljebb jóvátenni, aminek azonban gátat szabtak a jelenlegi körülményei. Csak azt tehetette jelenlegi helyzetében, hogy nagyon sokat imádkozott. Szinte minden ébren töltött pillanatát gondolatban az Istennel töltötte. Hol a gyerekkora óta jól ismert imákat mondogatta magában, hol a saját szavaival, mondataival szólt az Istenhez, leggyakrabban a Megváltó és Megbocsájto Jé-zus Krisztushoz. Így aztán szinte észre sem vette, hogy elrohantak a napok, egyik a má-sik után. A külvilág szinte megszűnt számára. Álmában néha megjelent előtte Pali bácsi, meg Zsófi néni, amint Nórikával játszadoznak az udvaron, sétálgatnak valami réten, és még a Palkó kutyát is oda álmodta melléjük, vidáman ugrándozva. De volt egy másik újabban vissza-visszatérő álma, amelyben Löwenstein Lipi bácsit látta, amint az öreg egy esztergapadnál szorgoskodik. Egyik kezével a fogás, a másik kezével az előtolás fogantyúját tekergeti. Felébredve el sem tudta képzelni, ha már Lipi bácsival álmodik, miért nem az akasztási jelenet jön elő? Miért nem azt a képet látja, amelyen Lipi bácsi áll a daru alatt csapzottan, megverve, nyakában a már meg-megfeszülő kenderkötéllel? Na-gyobb esemény volt az ő életében is, mint az hogy az öreg valamin munkálkodik, szor-goskodik. Azt azért magában megállapította, hogy ez a nyomorult kommunista uralom is biztosan más lett volna, ha minden kommunista olyan, mint a Lipi bácsi. Ezek a hazug kommunisták állandóan munkáshatalomról ugattak, miközben legnagyobb részüknek, akik ott fentről osztották az észet, semmi közük nem volt a munkásokhoz, a munkásosz-tályhoz, sem származásuk, sem foglalkozásuk miatt. Szélhámos, csaló banda az egész, mint általában a mindenkori politikusok, s ezek már ilyenek is maradnak, akárhová vál-tozik a világ. A kommunisták visszaéltek a proletáriátussal, felhasználva és kihasználva a melósok legnagyobb részének tájékozatlanságát, tudatlanságát, gyakran ostobaságát és befolyásolhatóságát. Ezt egészen addig csinálták, csinálhatták, amíg el nem szakadt a cérna és a munkásoknak is elege lett a hazudozásból, a szocialista kizsákmányolásból, az igazságtalan és a többséget kiszípolozó normarendszerből, az egymást követő béke-kölcsön jegyzésekből, s ha nem eleget jegyzett a szegénytáblára kerülésből. Ilyen álmai után mindig eszébe jutott és nem tudott magyarázatot adni arra, hogy az a suttyó Pityke Balázs és hozzá hasonló tahó cimborái, miért pont a Lipi bácsit akarták fölakasztani. Lett volna más is az üzemben, aki sokkal nagyobb gazember volt, sőt a Lipi bácsi nem is volt gazember, hiszen párttitkár léte, sokszor nem az üzemi háromszög álláspontját támogatta, amelynek pedig hivatalból tagja volt, hanem a melósok érdekeit képviselte. Az öreg soha nem nyalta az üzemvezetés seggét, amit a szakszervezeti üzemi bizottság elnöke előszeretettel megtett. Ez a Pityke Balázs által vezetett bunkó banda, meg rá-kezdett forradalmárkodni, és nagy hevületükben párttitkárt akartak akasztani, azt sem nézték, hogy az éppenséggel a melósok szószólója, jötevője volt.

A hosszú magárahagyottság után egy reggel az ő az ajtóból Schneider Ferencet szó-lította. Tekervényes folyosókon mentek, meg lépcsőkön hol le, hol fel, míg megálltak egy irodánál. Az őr dupla ajtón át bevezette Franyót az irodába, ahol az íróasztalnál egy civil ruhás férfi ült. Franyónak már az is feltűnt, hogy az átkísérésnél az őr nem bilincselte meg. Miután az őr kiment, kettesben maradtak az irodában. A vélhetőleg ügyészégi tisztviselő elmélyülten tanulmányozott valami anyagot, majd az iratból feltekintve meg-szólalt.

- *Schneider! Magát holnap délelőtt bíróság elé állítjuk. Azt javaslom, hogy viselkedjen tisztelettudóan, ne legyen saját magának az ellensége. Ha rám hallgat, nem okvetellenkedik, hanem belenyugszik a sorsába és akkor jár a legjobban.*
- *Tessék mondani, az ügyészség nem is kíváncsi az általam elmondottakra, hogy én miként vélekedek a történetekről?*
- *Nem. Ami jelen esetben, vagyis a maga ügyében az ügyészség feladata, azt mi teljes mértékben és tökéletesen tudjuk. Nem vagyunk kíváncsiak a maga véleményére.*
- *Ez lenne a szocialista törvényesség?*
- *Nevezze, aminek csak akarja. Remélem nincs további kérdése, sem észrevétele.*
- *Nincs.*
- *Akkor jó. Most elmehet. Találkozunk holnap délelőtt.*

Franyó állt és várt. A tisztviselő szólt rá.

- *Mi van? Miért nem megy?*
- *Az őt nem jön be értem?*
- *Nem jön be. Maga megy ki, és együtt viassasétálnak a helyére, vagyis a cellájába.*
- *Értettem. Viszontlátásra.*
- *Minden jót. Aludjon az éjjel, ne törje a fejét semmin. Holnap legyen kipihent és nyugodt.*

Franyó kiment az irodából. A dupla ajtón áthámozta magát. Az őt kint egy padon üldögélve várta. Kényelmesen visszaballagtak a fogdába. Franyót kissé megzavarták a történetek. Már ennyire leírták volna, hogy csak úgy sétáfkálnak vele a cellán kívül? Most is úgy lenne, mint régen, hogy még a tárgyalást meg sem tartották, de már megvan az ítélete? Miért kell neki jól aludni? Aligha ez az utolsó éjszakája, hiszen elméletileg van másodfokú bírósági tárgyalás is. Na, mindegy, jöjjön az, aminek jönnie kell. Ismét elhatározta, miként az már eldöntötte, hogy a tárgyaláson nem nagyon fog védekezni. Az ő sorsát már úgyis eldöntötték, neki már a saját ügyében sincs tennivalója. Bele kell nyugodnia a sorsába és tényleg nyugodtan várni a beteljesülést. Csak el ne feledje azt, amit már jó előre kigondolta, az utolsó evilági szót, amit kimond, amikor kezd feszülni a köté a nyakán. Hej, édes Istenem, de sokszor próbára tettél ebben az én nyomorúságos életemben!

Másnap korán rendbe tette magát és várta, hogy jöjjenek érte. Nem tartott sokáig a várakozás. Jött egy smasszer és szólította. Kiment a folyosóra és nyújtotta a kezét bilincselésre.

- *Nem köll.*
- *Biztos?*
- *Biztos hát.*

Kacsaringós folyosókon, hosszú lépcsőkön eljutottak egy tárgyalóteremhez. Az őt a fal mellé állította, szemben az ajtóval. Az ajtón, egy táblán kitűzött papír volt, de a rajta levő írást nem tudta a távolság miatt elolvasni, csak azt, hogy „ZÁRT TÁRGYALÁS”. A folyosón nem volt egy lélek sem. Az őt benézett a terembe. Most akár el is rohanhatna, hiszen az őt nem is figyelt rá. De hová rohanna? Az őt visszajött és odaállt mellé. Franyó próbált vele beszélgetést kezdeményezni.

- *Sokat kell várnunk?*
- *Nem mindegy az magának? Különben is tarcsa a száját! Mög vagyok értve?*
- *Értettem*

Álltak egymás mellett tovább. Franyó kicsit furcsának találta, hogy annyira egyedül vannak, mikor az épület többi részeiből beszédosztlányok, ajtócsapódások, jövés-menés hangjai hallatszottak. Arra gondolt, hogy ez egy eldugott tárgyaló lehet, amely felé nem nagyon mászkálnak. Talán a zárt tárgyalás magyarázza ezt, hiszen a közönség ki van zárva. De hol vannak a tanúk? Biztos az első tárgyalási napon még csak őt hallgatják ki. Jött egyszer csak egy civil ruhás aktatáskás ember. Egyenesen odament hozzájuk.

- *Jónapot kívánok! Maga a Schneider?*
- *Igen én vagyok Schneider Ferenc.*
- *Akkor jó, mert én leszek a védője. Kirendelt védő.*
- *Felölem lehet. Nyugodtan csináljon azt, amit akar, csak engem hagyjon békén. Nincs szükségem védőre.*
- *Maga tudja.*

Ettől kezdve hárommal álldogáltak csendben egymás mellett. Majd kinyílt a tárgyalóterem ajtaja és behívták őket. Az őt Franyót leültette a vádlottak padjára és letelepedett mellé. Az ügyvéd egy oldalsó asztalnál foglalt helyet. A másik asztalnál már ott ült az ügyész, a tegnapi tisztviselő rezzenéstelen arccal. A pulpitus mögött volt egy ajtó, amely néhány perc múlva kinyílt és bevonult a bíróság. A tanácsvezető bíró mondott valami bevezetőt, azonosította a vádlottat, majd dolga végeztével átadta a szót az ügyésznek, aki egy papírkötegből felolvasta a vádiratot. Franyó először akkor kapta fel a fejét, amikor az ügyész megjelölte a vádiratban foglalt és terhére rótt bűncselekményt.

- *Schneider Ferencet, az ellenforradalmi események alatt az anyalföldi központi gépjármű üzem művezetőjét és megválasztott munkástanácsának elnökét vádoló azzal, hogy résztvevője volt a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendje megdöntésére létrejött szervezkedésnek, aktív részese volt az üzemből a szocializmus ellenes követelések és célkitűzések megszerkesztésének.*

Majd részletezte, hogy miként történtek a követelés összeállítások az üzemből és abban neki milyen szerepe volt. Vázolta az akkori politikai helyzetet, a kialakult körülmények előidéző okait, a kádári ideológusok által addigra már kidolgozott téziseket az „ellenforradalom okai”-ról, stb. Amikor a hosszas beszédét befejezte, amelyre már Franyó nem is nagyon figyelt, rátért a lényegre, anélkül, hogy a párttitkári akasztás, a Franyó terhére eddig mindig hangsúlyozottan felemlgetett emberölési kísérlet szóba került volna. Nem is értette és azt hitte, hogy valami hiba csúszott a vádiratba. Most már egyre jobban figyelt és észébe jutottak az ügyész előző napi szavai, hogy „nyugodt” legyen. Az ügyész pedig folytatta.

- *Indítványozom, hogy a tisztelt bíróság, mivel a vádlott személyében és cselekményében rejlő társadalomra veszélyesség igen csekély fokú, mellözze a büntetés kiszabását, mert megítélésem szerint jelen esetben a legenyhébb büntetés is szükséges. Ugyanakkor indítványozom azt, hogy a bíróság részesítse figyelemzésben Schneider Ferenc vádlottat, hogy a jövőben tartózkodjon minden olyan cselekmény elkövetésétől, amely elvezethet valamely államellenes vagy más sú-*

lyos bűncselekmény megvalósulásához. Indítványozom azt is, hogy a bíróság rendelje el Schneider Ferenc vádlott ellen a büntetőeljárás és az előzetes letartóztatás megszüntetését és intézkedjék az azonnali szabadlábra helyezéséről.

A bírósági tanács elnöke is teljes komolysággal és rezzenéstelen arccal hallgatta végig a vádbeszédet és az indítványokat, majd kérdéseket tett fel.

- *Ügyvéd úr! A védelemnek van-e valami észrevétele.*
- *Igen tisztel bíró úr! Nincs észrevételezésem.*
- *Vádlott! Magának van-e valami megjegyzése, észrevétele, akar-e valamit mondani a saját védelmében.*
- *Nem.*
- *A bíróság a tárgyalást rövid szünet után folytatja.*

Franyó felállt a kopottas vádlottak padjáról és olyasmit érzett, amit még soha. Mind a két lába úgy elkezdett remegni, de úgy, hogy vissza kellett ülnie a padra. Közben az ájulás környékezte és érezte a hátán, majd az egész testén a hideg verejtéket. Kellott néhány perc, mire magához tért. Uram! Drága Istenem! Mi történt itt? Lehet, hogy megmenekülök az akasztófától? Lehet, hogy megmenekülök a börtöntől is? Az ör szavai térítették vissza a tárgyalótermi valóságba.

- *Na, gyűjjék már, me rá kék gyútani.*
- *Menjünk.*

A folyosón már nem úgy álltak egymás mellett, mint őrző és őrzött. Franyó képtelen volt felfogni, hogy mi történt vele. Az ör az első nagy slukk után kifújta a füstöt és megszólalt.

- *Mán jó sok tárgyaláson vótam, számát sé tudnám, de ilyenön még nem.*
- *Milyenen?*
- *Hát, hogy elővezetek valakit, akirül már az ügyész mongya, hogy eresszék el. Jó nagy szöröncséje van magának.*
- *Ha az ártatlanság szerencse, akkor tényleg az.*
- *Akik ide kerünek, az mind aztat mongya, hogy ű asztán ártatlan. Oszta végén mög lóg ugye a kötélön.*
- *De én tényleg ártatlan vagyok, Csak azt nem tudom, hogy ez miként derült ki.*
- *Majd éccő biztosan mögtuggya. Előbb vagy utóbb mindön kiderül.*

Beszólították őket a tárgyalóterembe. A tárgyalás folytatódott. De hogyan? Senkit tanúként ki nem hallgattak. Szakértőt meg nem hallgattak. A bíróság a vádlott véleményére sem volt kíváncsi. Ami következett, azon Franyó ismét úgy meglepődött, hogy ismét az ájulás kerülgette.

- *A tárgyalási szünetben megtartott tanácskozáson a bíróság meghozta a következő ítéletet a Schneider Ferenc vádlott ügyében folyamatban levő büntetőeljárásban. Schneider Ferenc vádlottat a bíróság figyelmeztetésben részesíti az ellenforradalmi napok alatt tanúsított magatartása miatt és felhívja a figyelmét, hogy a továbbiakban tartózkodjon minden olyan magatartástól és cselekménytől, amely elvezethet a súlyosabb, főleg államellenes bűncselekmények megvalósulásához. A bíróság azért döntött így, az ügyészi indítvánnyal egybehangzóan, mert a vádlott személyének és cselekményeinek olyan alacsony a társadalomra*

veszélyességi foka, hogy még a legenyhébb büntetés kiszabása is szükségtelen. A bíróság utasítja a büntetésvégrehajtás helyi parancsnokságát, hogy az előzetes letartóztatást megszünteti és ennek megfelelően haladéktalanul intézkedjenek Schneider Ferenc azonnali szabadlábra helyezéséről. Ügyész elvtársnak van-e valami észrevétele, vagy további indítványa?

- *Tisztelt bíróság az ítéletben foglaltakkal kapcsolatban észrevételem nincs.*
- *Ügyvéd úr! A védelemnek van-e észrevétele?*
- *Tisztelt bíró úr! A védelem a bíróság döntését elfogadja. Észrevételem nincs.*
- *Vádlott akar-e szólni?*
- *Bíró úr! Nem kívánok semmit mondani.*
- *Mivel semmilyen irányú észrevétel nincs, az ítélet jogerős. A vádlott szabad. A tárgyalást berekesztem, a büntetőeljárást megszüntetem.*

A bíróság a pulpitus mögötti ajtón kivonult. Az ügyész is szinte észrevétlenül eltűnt a tárgyalóteremből. A védőügyvéd úgy eloldalgott, hogy senki sem vette észre, hogy hová s merre ment. Franyó meg az ör visszaballagtak a fogdakörletbe. Hamarosan kezdetét vette a szabadítási adminisztráció. Még nem volt dél, amikor Franyó kis csomagjával a kezében kint állt a Markó utcában. Kiballagott a Bajcsy-Zsilinszky útra és jobbra fordult. El sem akarta hinni, hogy ismét szabad. Néha még mindig félt, hogy felébred és rájön, hogy álom volt csupán az, ami vele történt. Sétálgatott, nézelődött. Már is a Bazilikánál találta magát. Főlnézett a tornyok keresztszeire és ebben a pillanatban megszólalt a déli harangszó. Elindult a harang hívó szavára a főbejárat felé. Az első szabadon megtett útja az Isten házába vezetett.

VIII.

BESZERVEZÉS

A déli órákban csak kevesek által látogatott Bazilikában Franyó a Jézus Szíve szoborhoz tévedt. Letérdelt, majd kikapcsolta a teljes küvilágot és elmélyülten imádkozni kezdett:

Drága jóságos Jézusom áldott szentséges és megbocsájító szíve. Te vagy minden létező jónak kizárólagos forrása, az én sorsomnak is irányítója, szabadulásom elősegítője. Imádlak Téged, mert egész eddigi életemben mindig vigyáztál rám, ha pedig megbüntettél, arra mindig jó okod volt, mert rászolgáltam igazságos és javamat előmozdító fenytésedre. Hiszek benned, mert számomra megkérdőjelezhetetlen az Atya teremő és kormányzó bölcs jósága, a Fiú megváltó, megbocsájító, megsegítő, testi és lelki sebeket begyógyító hatalma és szeretete. Remélek benned és imába foglalt kéréseim közül elsősorban az egészséget add meg, hogy felnevelhessem Nórikám, aki mostanra már csak egyedül maradt meg nekem, rajta kívül nincs senki másom és nem is akarom, hogy legyen. Szeretlek téged, mert amikor én még nem igazán szerettelek, vagy ideig-óráig elfordultam Tőled, Te akkor is, bűnősként is szeretted engem. Neked ajándékozom most már mindörökre az én szegény, néha bizony tévelygő szívemet. Tedd nagyon alázatos-sá, türelmessé, tisztává és minden bosszúvágytól mentessé, minden kívánságodnak megfelelővé. Add meg jóságos Jézusom, hogy én Benned és Te bennem élj. Védj meg a veszélyhelyzetekben, kísértésekben, betegségekben, további életem nehéz helyzeteiben. Vigasztalj a viszontagságokban, kilátástalanságban, életem kritikus óráiban. Órizd meg testem és lelkem egészségét. Add áldásodat minden munkálkodásomra, és ha elérkezik a végső órá, a szent halál kegyelmét add meg nekem Jézusom szentséges drága szíve!

Sokáig imádkozott még, hól közismert imádságokat suttozva, hogy a saját szavait az Istenhez címezve. A Markó utcából kiinduló egyik mentőautó közeli szirénájának hangja zökkentette vissza a mindennapok valóságába. Keresztet vetett és elindult kifelé a templomból, lélekben megerősödve és felkészülve arra, ami előbb otthon, majd holnap a munkahelyén vár rá. Szerencséjére visszakapta azt a néhány forintot, ami az őrizet-bevételekor a zakója zsebében volt. Így tudott venni a villamoson egy átszálló jegyet, amivel elutazhatott majdnem hazáig. Amikor befordult az utcájukba a szokásosnál kissé gyorsabban kezdett dobogni a szíve. A háza elé érve a kerítésen át betekintve azt látta, hogy minden szépen rendben van, tisztaság van mindenhol, sőt mintha a hátsó kert is gondozott lenne. A kiskapu zárva volt a csengő kikapcsolva. Mivel kulcsa nem volt tovább ment a szomszéd házhoz, Tarabáékhoz. Megnyomta a csengő gombját. Hamarosan kinyílt a ház bejárati ajtaja, ahol Pali bácsi jelent meg. Azonnal megismerte Franyót. De nem jött le a lépcsőn, előbb bekibált a házba.

- Zsófikám! Nórikám! Gyorsan, gyorsan gyertek, mert itt van a Franyó.

Amikor pedig jött le a lépcsőn és sietett a kiskapuhoz, már köszöntötte a váratlanul be-toppant szomszédot.

- *Isten hozott drága Franyókám! De örülök, hogy végre épségben előkerültél!*
- *Megjöttem Pali bátyám. Kezét csókolom drága Zsófi néni. Aranyos kislányom, gyere hamar, hogy szorítsalak magamhoz.*

Nórika az apja nyakába ugrott és úgy belecsimpaszkodott, mintha soha többé nem akarná elengedni. Így összekapaszkodva mentek be a házba is. A nappaliban foglaltak helyet, beszélgetni kezdtek, Pali bácsi kíváncsiskodott.

- *Franyókám! Nagyon nehéz volt? Sokat bántották? Nem lett semmi baja?*
- *Pali bátyám! Láthatja, hogy itt vagyok, a saját lábamon jöttem, kibírtam a megpróbáltatásokat. Meg akartak törni testben is és lélekben is, de nem sikerült. A testemet néhányszor véresre verték, de lélekben nagyon megerősödve jöttem ki a földi pokolból. Ezért a lelki felemelkedésért még talán hálásnak is kellene lennem a vendéglátóimnak.*

A beszélgetés közben Nórika ráunt a számára érdektelen társalgásra és Zsófi néni unszolására át ballagott a szobácskájába a kedvenc játéka közé. Így szoba kerülhettek a gyerekeknek nem való történetek is.

- *Kedves Pali bátyám! Elmondandó, hogy mi történt itt, miután engem elhurcoltak?*
- *Szomorú egy történet ez Franyókám. Miután magát elvitték Zsófikámmal úgy gondoltuk, hogy Anikónak több segítségre lehet szüksége, mint addig. Arra az elhatározásra jutottunk, hogy a Nórikával való törődés terén tudunk a legjobban segíteni. Zsófikám foglalkozott a kicsi lánnyal, én meg rendben tartottam a házuk környékét, az utcai járdától az udvaron át egészen a hátsó kertig. Hamarosan azt vettük észre, hogy egyre gyakrabban marad nálunk a kislány éjszakára, még ha az Anikó elég későn is, de hazajött. Ezt persze egyáltalán nem bántuk, mert úgy imádtuk, szerettük ezt a kicsi lányt, mintha az unokánk lenne. Mondtam is Zsófikámnak, hogy látod nekünk nem lehetett gyerekünk, de a Mindenható mégis megajándékozott bennünket egy aranyos kis unokával. Anikó reggel elment dolgozni és néha csak nagyon későn jött haza, úgy, hogy be sem csengetett hozzánk, hogy ne zavarjon bennünket. Nem túl soká néha napközben is megjelent egy férfi, akiről Anikó azt mondta, hogy a főnöke és olyan munkát hozott neki, amit majd itthon kell megcsinálnia. Ilyenkor a kislány mindig nálunk volt. Ha az Anikó itthon volt én már át se mertem menni a szomszédba, hogy a dolgomat tegyem, mondjuk az udvaron, nehogy valami kínos helyzetbe keveredjek, vagy azt higgyék, hogy leselkedek utánuk. Végül már volt olyan hét, amikor Anikó alig-alig találkozott a saját lányával. Szerintem azzal nyugtatgatta magát, hogy nálunk nagyon jó helyen van a kislány, amiben igaza is volt. No, Zsófikám meséd tovább, mert én kimegyek egy kis itókáért, hiszen a sok beszédben kiszárad a szánk.*
- *Ahogy a Pali is mondta, éld megélünk szépen hármasan, az Anikó meg mint valami előkelő idegen a szomszédban élte a saját önálló életét, mintha lánya se volna. Azt persze mi nem nagyon tudjuk, hogy miként s hogyan, mert nem is nagyon érdekelt bennünket, leskelődni meg mi nem nagyon szeretünk, nem is volt szokásunk soha. Egy délelőtt láttam, hogy a postás bedobott egy levelet a postaládánkba. Kimegy a Pali és hozza be, mert neki jött valami levél a régi munkatársai egyikétől, meg egy másik boríték is volt ott feladó és címzés nélkül, de azt biztosan nem a postás hozta. Látom ám, hogy az én uram nagyon el van fehéredve.*

Mondja is már, hogy ebben meg egy kulcs csomó van. Bontjuk ki a borítékot és tényleg egy levél mellett ott van egy kulcsköteg, amiről azonnal láttuk, hogy az az Anikó kulcsa a házukhoz. Franyókám itt van a levél, amelynek egy része közvetve ugyan, de magának is szól.

Franyó szinte remegő kézzel vette át a levelet és kezdett hozzá az olvasáshoz.

Kedves Zsófi néni és Pali bácsi!

Ne haragudjanak nagyon rám, hogy köszönet és köszönés nélkül megyek el, de úgy döntöttem, hogy végleg itt hagyom ezt az országot és már soha többé vissza sem jövök. El kell hagynom a férjemet is és el kell hagyni a gyermekemet is. A férjemet könnyű szívvel hagyom el, mert ettől a házasságtól én nem azt kaptam, amit reméltem. A Franyó meg én, nagyon össze nem illő emberek voltunk és vagyunk. Más volt az életfelfogásunk, az életvitelünk, az érdeklődési körünk, a vérmérsékletünk. Próbáltuk ezeket összeigazítani, de nem jártunk sikerrel. Az igazság az, hogy soha nem kaptam meg tőle azt, amire én vágyakoztam. Nem titkolom, hiszen előbb vagy utóbb úgy is kiderül, hogy nem egyedül vágok neki a nagyvilágnak. Valószínűleg megtaláltam azt a férfit, aki mellett boldog lehetek. A családi és egyéb bonyodalmakat elkerülendő úgy mentünk el, hogy mindenki csak utólag fog tudomást szerezni az elmenetelünkről, amikor már túl leszünk a határon. Olyan messzire megyünk, hogy senki se halljon hírt rólunk. Ez így lesz a legjobb.

A valamivel nagyobb lelki terhet Nórikám elhagyása jelenti. Nem voltam túl jó anyja, de azért mégis csak én szültem a világra. Az apját mindig is jobban szerette, mint engem, de még magukat is jobban kedvelte, mint a saját anyját. Erről azonban bizonyára én tehetek. Nórikámnak biztos családi háttérre van szüksége ahhoz, hogy felnevelkedjen, kiegyensúlyozott ember legyen és vigye valamire az életben. Abban egészen biztos vagyok, hogy a Franyó a lehető legjobb apja lesz. Férjnek nem vált be, de apának kiváló lesz. Arra kérném Zsófi nénit és Pali bácsit, hogy amíg a Franyó elő nem kerül, viseljék gondját az én kislányomnak, ahogyan eddig is tették. Tudom, hogy maguk engem igazán soha nem kedveltek és éppen ezért a Franyóra tekintettel kérem, hogy vigyázzanak a lányunkra, amíg az apja haza nem jön.

Nem is kérem, hogy a tettemért ne haragudjanak rám. Egy anyára, aki elhagyja a gyerekeit, lehetetlen nem haragudni. Mentségemre legyen mondván én nem is voltam soha jó anyja a lányomnak, hiszen mintha nem is az anyaságra születtem volna.

Üdvözlettel

Anikó

Amikor Franyó a levél olvasásának a végére ért, már mind a három bent voltak a szobában. Néhány perc eltelt, mire Franyó meg tudott szólalni.

- *Megérdemeltem a sorsomat. Azt is, amit a letartóztatásom alatt el kellett viselnem, meg azt is, ahogy a feleségem bánt el velem. Tudják mi az érdekes? Amikor egy kihallgatás alkalmával a fejemhez vágták, hogy még a ringyó feleségem is elhagyott, megközelítő sem volt a lelki fájdalmam ahhoz, mint amikor életem első ilyen csalódását megéltem. Most, hogy ezt a levelet olvastam, szinte már meg is könnyebbültem. Anikó szinte berobbant az életemben és ugyanolyan váratlanul és hirtelen lépett is ki onnan. Viszont köszönhetek neki egy gyönyörű gyereket, amelyet mostantól már kizárólag az enyémnek tekinthetek. Ezt a kicsi lányt már*

senki, még a szülő anyja sem veheti el tőlem, mert amit elkövetett, azzal egyszer s mindenkorra le is mondott erről az anyaságról. Most már nagyon össze kell szednem magam. Fel kell készülnöm minden nehézségre. Az én életemnek már csak egyetlen célja és értelme van, az, hogy ebből a gyerekből egy sikeres, okos felnőttet neveljek. Én ennek rendelek alá mostantól mindent. Engem a hitemen kívül már semmi nem érdekel. Hiszem, hogy a Mindenható segítségével a fáradozásaimat siker fogja koronázni.

- Kedves Franyókám! Ha szabadna kérnem, bennünket azért még ne hagyjon ki a számításából. Amikor ide költözött a szomszédunkba, mi nagyon megörültünk Zsófikámmal, hogy egy komoly, dolgos, józanéletű és főleg vallásos hívő katolikus szomszédot kaptunk. Úgy megszerettük magát, mintha a fiunk lenne. Ez a csöppség meg a szemünk fénye, az unokánk. Legyen szíves és ne zárjon ki bennünket, sőt kifejezett kívánságunk, hogy beleszámítson bennünket a családjába. Azért mondom ezt el, hogy tudja, ránk mindenben számíthat. Most az újrakezdés nem lesz egyszerű magának. Lesz elfoglaltsága bizonyára bőségesen. Azt szeretném, hogy tudja, a Nőrikát bármikor, bármennyi időre ránk bízhatja. Nekünk ez nem fáradtság, hanem kifejezetten öröm.

Amíg távol volt, nem tudhattuk, hogy magának mi lesz a sorsa. Őszintén szólva mi már arra is felkészültünk ebben az örült világban, hogy maga talán évekig nem kerül elő, de azt sem zártuk ki, hogy soha többé nem látjuk. Remélem megért bennünket és ezért nem nehezelt ránk. Ahogy mondani szokták, ez is benne volt a pakliban. Elhatározott szándékunk volt az, hogy magunkhoz vesszük Nőrikát, ha kell hivatalosan, és magunknál tartjuk, fölneveljük, ahogy maga is akarná, reménykedve, hogy ez még belefér a mi életünkbe. Most Istennek hála megváltozott a helyzet. De nem árt, ha tudja, hogy mi mindig és mindenben maga mellett állunk. Annak ellenére, hogy az Anikót nem nagyon kedveltük és ezt ő is nagyon jól észrevette, miként levelében is említi.

Zsófikám, vedd át már a szót és meséld el a két látogatást, hiszen azoknak a körülményeit te jobban ismered.

- Az a helyzet Franyókám, hogy amíg távol volt, s már az Anikó is elment, volt magának két látogatója. Néhány héttel az Anikó elmenetele után látom egyszer, hogy egy nő csenget a maga házában a kapuján. A csengő persze nem szólt, mert a Palim kikapcsolta, amióta lakatlan a ház áramtalanítva is van. Mivel csak nyomkodta a csengőt, kimentem és megkérdeztem, hogy kit keres. Azt válaszolta, hogy a Schneider Ferencet. Mondom neki, hogy nincs itthon és mostanában nem is várható a hazajövele, mert vidéken van. Kértem, hogy mit mondjak a szomszédnak, ha hazajön, ki kereste. Azt mondja erre, hogy nevet ne mondjak, mert az úgy sem jelent magának semmit, de azt mondhatom, hogy annak az embernek a felesége volt itt, akivel az ő, mármint a maga felesége lelépett. Csak azért jött, hogy megmondja, a szökevények minden bizonnyal Amerikában vannak, de a pontos címüket ő sem tudja. Megígértem, hogy átadom az üzenetet, hát most megtettem. Annyit azért megtudtam az asszonytól hogy ő meg három kiskorú, még iskolás gyerekkel maradt itt egyedül. Erre én azt válaszoltam, hogy akkor a férje, meg az Anikó jól össze pázolnak, mert, hogy egy kicsi lányka itt is maradt. Többet nem mondott, köszönt és elment.

A másik látogatás alig néhány napja történt. Egy délután, már majdnem este, két férfi állt meg a kapujuknál és ők is becsöngettek. Persze azt ezek se tudták, hogy bent nem szól a csengő, mert a házban nincs áram. Egy darabig várakoztak, majd idejöttek a mi kapunkhoz és itt is csöngettek. Kimentem és megkérdeztem, hogy kit keresnek. Mondták, hogy a szomszédban lakó Schneider Ferencnéhez jöttek, de senki nem nyit kaput. Mondtam nekik, hogy a Schneiderné nincsen itthon. Azt válaszolták, hogy akkor megvárják. Kár lenne, mondom, várakozni, mert lehet, hogy ma nem is jön haza. Egyre furcsábban nézett ki a beszélgetésünk. Ők sem tudták, hogy mi kijük vagyunk maguknak, meg én se hogy ők kik lennének. Mindig csak az idősebb beszélt, a fiatalabb csak néha egy-egy szót. Végül azt kérdi az öreg, hogy hol van a kislány? Na, mondom, ezek biztosan a gyámügytől vannak. Rá is kérdeztem, hogy a tanácstól jöttek? Nem, dehogy, ők a Franyó munkahelyéről jöttek. Amikor így mondták, hogy Franyó, akkor tudtam, hogy csak közeli ismerősök lehetnek. Meg is jött a bizodalom. De azért tovább kérdeztem. Tudják-e, hogy hol van a Franyó. Azt válaszolja az öregebb, hogy sajnos tudják. Hát az asszony? – kértem. Hát azt nem tudják, hozzá jöttek volna. Mondom, hát az meg disszidált. A csodálkozásról a szájuk is nyitva maradt. Megint a gyereket kérdik. Bevallottam, hogy az bizony nálunk van. Kérdik, hogy a leánykát láthatnák-e? Miért is ne. Hívom Nőrikát, az meg már szalad is elő. Ekkor szólalt meg a fiatalabb: De szép kis lány vagy, hogy hívnak. Mondja az én kis lelkem, hogy Schneider Nőrika. Na, akkor már meg volt a bizalom és azt mondja az öregebb, hogy jóasszony, volna itt egy boríték, amelyet ha netán előkeveredne a Franyó, adjanak oda neki, hogy az indulásnál ne legyenek gondjai. Hozzátettem, hogy már ugye, ha véletlenül hazajönne mostanában. Átadtak egy papírcsomagot, elköszöntek és elmentek.

- A nevükre nem emlékszik Zsófi néni?
- Nem, mert nevet nem mondtak. A fiatalabbra már nagyon nem is emlékszem, nem nagyon néztem meg, de mintha egyszer valami Lippai bácsinak szólította volna az öregebbet, aki meg úgy nézett ki, mint egy vén zsidó, még olyan csámpásfélén is ment.
- Nem Lipi bácsit mondott a fiatal?
- Az is lehet. Smici sapka volt az öregebben.
- A Lipi bácsi volt! Az hord mindig smicisapkát. Mikor volt ez?
- Mondtam már néhány napja, a múlt héten még, talán ha egy hete.
- Ez csak a Lipi bácsi lehetett! De ha sejtették, hogy jövök haza, akkor ebben a szabadulásban is az öreg keze lehetett. Akkor holnap ezt is meg kell neki köszönni, bár biztos letagad majd mindent, még azt is, hogy valaha járt a mi utcánkban.
- Ehhez már mi nem tudunk hozzászólni.
- Zsófi néni drága! Más nem keresett?
- Más nem. Másra nem emlékszem.
- Jaj, dehogy nem Zsófikám! Hát az a furcsa alak, aki olyan érdekesen is beszélt.
- Tényleg, tényleg. Néhány hete, vagy talán egy hónapja is, már nem emlékszem pontosan, hogy mikor, volt itt napközben egy férfi. Igen furcsán viselkedett. Nagyon nézelődött, hogy nem látja-e meg valaki a szomszédságból. Az egyenesen hozzánk jött. Bennünket keresett és a maga felesége, meg a kislánya után érdek-

lődött. Megmondtuk neki az igazat, mert féltünk hazudni. Igen gyanús volt az alak. Amikor megtudta, amit akart, mormogott valami köszönés félt és már el is tűnt az utcából.

- Tudom már, hogy az ki lehetett. Egy szabadult rabtársam volt. Nem tudom, hogy mi lehet vele?
- Ezt nem mondta, de biztosan ezért titokzatoskodott olyan nagyon, hogy még a nevét sem mondta meg.
- Kedves Pali bátyám, drága Zsófi néni! Még egyszer nagyon köszönöm a jóságukat, amit értünk, főleg a kislányomért tettek. De most már megyünk haza.
- Franyókám! Hagyja még mára itt aludni a kislányt. Odaát se áram, se víz. Pali-kám majd átmegegy magával és még ma rendbe tesznek mindent, holnap, ha a munkahelyéről hazajön, majd hazaviheti. De ahhoz ragaszkodunk, hogy napközben Nórika nálunk legyen, maga meg nyugodtan intézze a dolgait.
- Na, nem bánom, igazuk van. Odaát tényleg még rendbe kell tenni a házat. Maradjon Nórika mára még itt.

Másnap munkakezdéskor Schneider Franyó megjelent az angyalföldi központi gépjavitó üzemben. Már a portás nagy örömmel fogadta. Alig lépett az üzem területére futótűzként terjedt a hír az egyes műhelyek között, hogy „megjött a Franyó”. Mindenki látni akarta, mindenki kezet akart vele szorítani. Az üzem udvarán egész csődület támadt. Egyszer valaki hátulról elkezdte szétlökösni az embereket és furakodott erőszakosan előre. Az üzemi MSZMP alapszervezeti párttitkár volt a lökdösődő, Löwenstein Lipót elvtárs. Amikor pedig célba ért felkiáltott.

- Franyókám! Csakhogy itt vagy végre!
- Lipi bátyám! Az én Istenem áldja meg a jóságáért.

A melósok tömege előtt az MSZMP titkár, a volt illegális kommunista, a zsidósága miatt üldözött és a munkástanács elnöksége miatt már ellenforradalmárnak tartott, nem mellesleg közismerten hívő katolikus átölelték egymást és a meghatottságtól szinte szólni sem tudtak. A melósok először csodálkozva nézték a történeteket, majd valaki tapsolni, éljenezni kezdett. Pillanatokon belül mindenki, aki az udvaron volt, tapsolt és éljenzett. Ilyen munkakezdés még nem volt a központi gépjavitóban. Zengett-zúgott az éljenzés.

- Éljen a Franyó! Éljen a Franyó! Éljen a Franyó!

Az egymást átölelve tartó két ember közül az idősebb tért gyorsabban magához és Franyó fülébe súgta.

- Ne forgolódj! Ne nézelődj! De tudd, hogy ez a rohadék, meg a háverja az ablakból figyelnek bennünket.
- Kik Lipi bátyám?
- Az Ágotai meg a háverja. Most az Ágotai elment az ablaktól, csak a Nagy figyel. Fogadni mernék, hogy telefonálni ment,
- El kellene küldeni az embereket.
- Nem kell. Csak maradjanak. Legyenek minél többen. Gyere, csinálj nekem utat a tömeg széle felé, a kapu irányába.
- Gyere utánam Lipi bácsi.

Csak nagyon lassan haladtak a sok-sok ismerős között. Mindenkinél meg kellett állni, kezet fogni, néhány szót váltani. Lassan-lassan mégis kiérték a tömeg szélére. Közben Lipi bácsi bedobott egy új jelszót.

- Éljen a Franyó! Éljen a párt! Éljen Kádár! Éljen a párt!

Az emberek nem nagyon értették, hogy ezek miként illenek egymáshoz, de mindenki kiáltozta, kiáltozták hát ők is. Ha Lipi bácsi találta ki, akkor biztosan jó lesz valamire ez a kiáltás is. Mire Franyó meg a párttitkár nagy nehezen a tömeg szélére ért, egy teherautó kanyarodott be a gyárudvarra, a platón egy csomó felfegyverzett pufajkás karhatalmista. Ekkor megjelent az irodaépület udvari bejáratánál Ágotai üzemvezető elvtárs és elmaradhatatlan kísérője, a helyettese, Nagy elvtárs. A pufajkás parancsnok kiszállt a vezetőfülkéből és kiadta a vezényszót.

- Gépkocsiról!

Ekkor hatalmast kiáltott valaki. Löwenstein Lipót MSZMP titkár volt a kiáltó.

- Mindenki marad a gépkocsin!

Kattant a parancsnok kezében levő dobtaras géppisztoly súlyzára hátsó állásban. Majd a tüzváltó is kattant előre állásba, sorozatra állítva. Így lövésre kész géppisztollyal közeledett a parancsnok a tömeg szélén álló Lipi bácsi felé, majd megszólalt.

- Maga a munkástanács elnöke?
- Nem! Én nem vagyok a munkástanácsnak az elnöke és nem is voltam.
- Hát akkor ki maga vén szaros?
- Ez a vén szaros fiam az MSZMP üzemi alapszervezet titkára, az MSZMP kerületi pártbizottság tagja, a Szabadságért Érdemrend kitüntetés birtokosa, egykori illegális kommunista és antifasiszta, akinek a párttagsága kelte 1932. Egyébként tényleg egy vén szaros, mert ha csak egy kicsit fiatalabb szaros volna, úgy rúgna valagba, hogy te is szaros lennél. A nevem pedig Löwenstein Lipót, a tisztességes foglalkozásom pedig esztorgályos. Most pedig fordítsd el és biztosítsd azt a fegyvert, mert még kárt találsz tenni becsületes angyalföldi melósokban és akkor biztos, hogy fölakasztatlak, ha előbb ezek a melósok meg nem lincselnek. Tudod, mit csinálsz, te szarházi? Fegyvert fogsz a munkáshatalomra! Ezért pedig hadbíróság jár te hülye elvtárs!
- De titkár elvtárs! Engem egy parancs alapján küldtek ide azzal, hogy itt ellenforradalmi zendülés van, bejelentés érkezett, ezt kell felszámolni.
- Az lehet, hogy valami fontoskodó félhülye tett valami bejelentést. Én már semmin sem csodálkozom. De itt nincs semmiféle ellenforradalmi zendülés, meg lázadás. Az előbb itt éltették Kádár elvtársat, meg éltették a pártot. Arról nem, szólt a bejelentés?

A helyzet alakulását látva Ágotai elvtárs és helyettese visszasomfordáltak az irodába és onnan, immár behúzott függöny mögül lesték, hogy mi történik az üzem udvarán. A karhatalmisták parancsnoka tisztelgett a párttitkárnak, beszállt a teherautóba a sofőr mellé, kitolattak az udvarból, majd elmentek arra, amerről jöttek.

Löwenstein elvtárs pedig bevezette Franyót a pártirodába. Becsukta az ajtót, leültek egymással szemben és beszélgetni kezdtek

- Lipi bátyám! Mindenekelőtt szeretném megköszönni...
- Állj! Franyókám! Te nekem ne köszönj meg semmit. Megköszönni, és egész további életemben hálásnak lenni, itt vagyok én. Te az életemet mentetted meg, én pedig csak megpróbáltam valamicskét törleszteni az adósságomból. Ennyi a mi történetünk. Nem akarnék többen beszélni róla. Annyit azért nem árt, ha tudsz, hogy amíg én még élek és bármiben a segítségedre lehetek, rám mindig, minden körülmények között számíthatsz. Befejeztük?
- Befejeztük.
- Rendben. Van azonban a beszélgetésünknek egy kellemetlenebb része, amit sajnos nem hallgathatok el előtted.
- Hallgatlak Lipi bátyám, ne kímélj.
- Arról van szó, hogy végtelenül örülök a kiszabadulásodnak. Annak meg még inkább, hogy most itt vagy közöttünk. De mivel jobban ismerem az itteni jelenlegi körülményeket, mint te, kérlek, hogy fogadj el tőlem egy jótanácsot. Feltéve, ha nyugodtan akarsz élni és felnevelni gyönyörű kicsi lányodat.
- Azt is meg akartam neked kö...
- Ne folytasd! Tetűk, amit tennünk kellett. Kész. Vége. Szövegelést befejezni.
- Értem Lipi bátyám, de azért nagyon hálasan köszönöm.
- Nem érdekel a köszönet. De téged nagyon is érdekelfen a tanácsom. Franyókám! Most azonnal add be a felmondásod. Megyek veled a személyzeti osztályra, a munkaügyre, a bérelszámolásra, mindenhova, ahová kell. Egy óra alatt mindent elintézzünk és utána tűnj el ebből az üzemből, ha lehet, még a kerületből is. Ez a két szarházi bukott káder előbb vagy utóbb elkezd megkeseríteni az életed és kicsinálnak, kinyírnak. Ehhez értenek, máshoz úgyse. Már a helyedre úgys kineveztek egy idegenből hozott senkiházi, valami hozzájuk hasonló haverjukat, aki azt sem tudja, hogy a javítás alatt álló grédernek melyik az eleje, vagy a hátulja. De azért a legnagyobb szerelde művezetője, minden képesítés nélkül, a tiednél jóval magasabb fizetésért. Ha jól tudom, erre mondják azt, hogy kontraszelekció.
- Na, szóval! Kilépsz és eltűnsz. Néhány embertől elköszönhetsz, de nagy csődületet ne csinálj. Ágotai és Nagy elvtársakat felejtse le a búcsúzkodási listáról. Ha végeztél menj haza. Ha lehet, tartózkodj otthon, mert néhány napon, legfeljebb egy héten belül jelentkezem, addig az antifasiszta elvtársaim segítségével, akik közül többen vannak fontos gyárakban és üzemekben meghatározóan jelentős vezető beosztásokban, főlhajtok neked valami jó állást, többféle lehetőséget is, hogy válogathass.
- De Lipi bátyám, azt beszélük, hogy országosan valami létszámracionalizálások lesznek, vagy már vannak is. Nehéz lesz most nekem állást találni.
- A racizások csak lesznek, de nem mindenkire vonatkoznak. Nincs kimondva, de az egész arra jó, hogy az ellenforradalmi elemeket ki lehessen szorítani a munkahelyükről, vagy ha nem kiebrudalni, legalább alacsonyabb munkakörbe helyezni. Ez egy olyan enyhébb büntetés féle. Te meg már bőségesen megbűnhődteél. Mond, nagyon megverték? Meg kellett, hogy verjenek, ha aláírtad a beismerő vallomást olyanról, amit el sem követelt.
- Lipi bátyám! Engem többször is nagyon megverték. Úgy összeverték és rugdos-tak, hogy végül hetekig arra kellett várni, olyan állapotba kerüljek, legalább ki-nézetileg, hogy bíróság elé állíthassanak. Ennek ellenére soha semmiféle beisme-rő vallomást nem írtam alá. Talán dühükben azért is vertek olyan nagyon meg.

- A rohadtak! Hát ezek a büdös ávósok semmit sem változtak. Éreztem én, hogy hazudnak a disznók. Írtak az ügyedben egy tájékoztatót, vagy összefoglalót, már nem emlékszem, hogy mi volt, a főnökünkem a Varjú Emil ezredesnek. Ebben az áll, hogy Schneider Ferenc gyanúsított a vizsgálat során minden bűncselekménye tekintetében részletes beismerő vallomást tett. Még azt is beismerted, hogy te akartál engem lelőni.
- Semmit, soha semmit nem írtam alá nekik.
- A mocskok. Hazudtak. Még a saját főnöküknek is hazudtak. Ez a hülye Emil meg elhitte minden szavukat. Pedig mondtam neki, hogy legyen óvatos. Azt mondta, hogy ő megbízik az ávéhás elvtársakban. Hát csak bízzál Emilkém!
- Te beszéltél ezzel az ezredessel?
- Beszéltem, illetve mint üzemi párttitkár tájékoztattam az ügyedben. Ez politikai kötelességem volt. Különben is az Emilt ismertem még az illegalitásból.
- Értem Lipi bátyám. Most már értem. Egyszerűen mindent neked köszönhetek.
- Te csak ne köszönj semmit, hanem menj. Illetve gyerünk és intézzük a dolgokat. Majd magadra hagylak, és ha végeztél, gyere ide hozzám vissza. Nekem most van még egy kis elintéznivalóm.

Schneider Franyó kiléptetési és leszámolási ügyében minden simán ment, hiszen a párttitkár mindenhol elintézt mindent. Egy, talán másfél óra alatt az elmaradt járandóságát is megkapta, mivel a december havi munkanapjaira csak januárban kaphatott volna fizetést, de őt akkor már nem is számfejtették, nem is folyósították, mert mint ellenforradalmár büntetőeljárás alatt állt. Amíg ő a kilépési ügyeit intézte, Löwenstein Lipót MSZMP titkár bekopogott az üzemvezetői irodába, ahol ketten tartózkodtak, Ágotai elvtárs és a helyettese, Nagy elvtárs.

- Szabadság elvtársak!
- Szabadság Löwenstein elvtárs!
- Jó, hogy mind a ketten itt vagytok, mert mint párttitkárnak beszédem lenne veletek, mint ennek az üzemnek a két kinevezett vezetőjével.
- Hallgatunk párttitkár elvtárs.
- Először is bejelentem, hogy Schneider Ferenc művezető szaktárs ma délelőtt benyújtotta a felmondását. Mivel jól ismerem a vele kapcsolatos véleményeket, intézkedtem, hogy a munkaviszonyát hozzájárulással szüntessék meg, még a mai nappal, felmondási idő nélkül léptessék ki. Vegyék tekintetbe az üzem érdekében kifejtett majdnem egy évtizedes munkáját.
- Helyesen tetted Löwenstein elvtárs! Egy ellenforradalmárral legalább kevesebb van az üzemben. Ettől legalább megszabadultunk, ha másként nem ment, hát így. Javult a politikai légkör is a dolgozói kollektívában.
- Ehhez csak annyit tennék hozzá, hogy a munkástanács elnöksége miatt Schneider szaktárs bizonyára mostanra ellenforradalmárnak minősül, már ugye egyesek szerint, de az én személyes tapasztalatom az, hogy az ellenforradalom alatt mindenki összeszarta magát, amikor néhány félhülye suhanc párttitkárt akart akasztani itt ebben az üzemben és egyedül Schneider Ferenc volt az, aki, föl mert lépni ellenük és megmentette egy kommunistának az életét. Ez a megmentett kommunista történetesen én voltam. Ti elvtársak az ellenforradalom alatt hány kommunista életét mentettétek meg? Legjobb tudomásom szerint egynek se, és

mégis itt vagytok a nyakunkon, minden szakértelem nélkül, ti, akik a legnehezebb időkben beszaratok, gyáván viselkedtetek, csődöt mondatok kommunista helytállásból, megfutamatotok.

- Ezt Nagy elvtárssal együtt kikérjük magunknak!
- Rendben Ágotai elvtárs és bocsánat! A beszarást szó szerint rád nem értettem, csak Nagy elvtársra. De a többi állításomat mind fenntartom. Nem mondanám, ha nem kaptam volna hiteles tájékoztatást rólatok. Ismerlek benneteket, és azt is tudom rólad Ágotai elvtárs, hogy hamisan vádaskodva te jelentetted fel Schneider Ferencet, és vitetted el, veretted meg már a lakásán a karhatalmista haverjaiddal.
- Ez nem igaz!
- Ócska, szar ember vagy Ágotai elvtárs! Legalább így hatszemközt ismerd el a gyalázatos, sunyi tettetét. A belügyben láttam a feljelentésedet. Nekem te ne hazudj!
- Kiadták a nevedet?
- Nem adták ki, csak én megtudtam, mert meg akartam tudni. Látnod meg vannak az elvtársi kapcsolataim, mint ahhoz is, hogy Schneider Ferencet kimenekítsem az ártatlanul elítéltetésből. Most azt javaslom mindkettőtöknek, hogy húzzátok meg magatokat. Örüljete, hogy van jó állásotok, jó fizetéssel, amiért nem csináltok jószerivel semmi hasznosat. Mert ha ez nem így lesz és továbbra is följelentettek, és a karhatalmat hívogatjátok, én véletlenül a melósok előtt elkotyogom, hogy ti voltatok Schneider följelentői.
- Én nem, csak az Ágotai elvtárs!
- Nagy elvtárs, te tényleg egy rakás szarral egyenértékű ember vagy. Már Ágotai elvtársat is elhagyod, ha bajban van? Na, de folytatom. Tehát ha elkotyogom azt, hogy ki jelentette föl Schneider Ferencet és ki vitette el, akkor fabatkát sem adnék az életetekért. Mert elvtársak, akik itt dolgoznak, azok angyalföldi melósok, és ha közülük egyet valami bántódás ér, mind mellé állnak és szarrá vernek benneteket, de úgy, hogy senki nem fog a nyomára jutni az elkövetőknek. Vigyázzatok elvtársak, mert az angyalföldi melós piszkos nagyot tud ütni pusztakézzel is, hát még pajszerrel, vagy egy méretes franciakulccsal. Vigyázzatok elvtársak magatokra, sötét utcákon ne mászkáljatok egyedül, mert előfordulhat, hogy valaki, vagy valakik szétcsapják a fejeteke. Meg arra is vigyázzatok, hogy én meg tudjam a számat tartani. Na, szabadság elvtársak!

Amikor Löwenstein Lipót visszament az irodájába, rövidesen megérkezett Schneider Franyó és közölte, hogy mindent elintézett, és akiktől akart már el is köszönt. Lipi bácsi ekkor Franyót kikísérte az üzemből. A bejárat előtt az utcán kezét fogtak, majd a párttitkár ismét megölelte az ellenforradalmárt, és Franyó elindult. Közel tíz évet maga mögött hagyva irányt vett az ismeretlen jövő felé. A sarokról még visszafordult és látta, hogy Lipi bácsi még a kapu előtt áll, néz utána és visszaintésére integetéssel válaszolt. Franyó hazament és várta Löwenstein Lipót jelentkezését az új állással kapcsolatosan.

Még egy hét sem telt el, amikor egy délután becsengetett Franyó házába Löwenstein Lipót. A házigazda már nagyon várta és örömmel üdvözölte.

- De örülök neked Lipi bátyám!
- Én is neked Franyókám!

- Gyere, kerülj beljebb. A kislányom a szomszéd néninél játszik. Imád a Zsófi néni körül fontoskodni.
- Szépen laksz.
- Szerényen, de tisztán. Szeretem a tisztaságot és a rendet magam körül. Most, hogy itthon voltam, elég időm volt arra, hogy átrendezzem, a megváltozott körülményeimhez igazítsam az itteni rendet is. Iszol egy pohár bort? A szomszédom, Pali bácsi a borszállítóm. Vidékről hozzák neki. Valódi termelői bor, nem valamiféle pancsolmány.
- Köszönöm, elfogadom.
- Vörös, ahogy egy kommunista-hoz illik.
- Azt szeretem.

Franyó töltött, koccintottak és kortyoltak.

- Franyókám az új életedre!
- Köszönöm, ezek szerint találtál valami lehetőséget számomra.
- Találtam ám! Többet is! Válogathatsz. Hiszen megígérted. Amit pedig én megígérek, azt igyekszem is betartani. Na, nézd, itt van egy lista. Meg van nevezve rajta a vállalat, a cím, ahol dolgozni kellene, a beosztás, néhány szóban a konkrét munkakör leírása, a fizetés, valamint az egyéb juttatások. Azt válaszold ki, ami a leginkább megfelelő neked.
- Nagyon köszönöm Lipi bátyám!
- Csak ne kapkodd el a választást. Ezen a héten, pénteken délig hívjál föl. Tudsz valahonnan telefonálni?
- Van itt a sarkon egy telefonfülke, onnan tudok, de ha nem jó, nem messze van a posta, ott is van fülke, az mindig jó.
- Szóval hívjál, hogy melyiket választod, és akkor én odaszólok, és hétfőn már mehetsz is jelentkezni. Láthatod, hogy mind műszaki középvezetői beosztás, úgy, mint az eddigi. Van egy, ami egy kicsit fölötte van, és oda elvárják, hogy elvégezen a jelentkező valami iskolát, és ha erre ígéretet kapnak, már ki is neveznek. Azt hiszem, hogy neked a tanulás még belefér az idődbe is az életkorodba is. Különben is állandóan a műszaki könyveket bújod.
- Jól hiszed Lipi bátyám, a tanulás nekem nem probléma. Engem minden érdekel, ami a vassal, meg a gépezetekkel kapcsolatos.
- Remélem, hogy jól választasz és gyökeret eresztasz. Ahogy ismerlek, te nem vagy egy vándormadár típus, akik néhány száz forint különbözetért hajlandók munkahelyet változtatni.
- Nem bizony. Ha rajtam múlt volna a központi gépjavítóból jöttem volna nyugdíjba. De megfogadtam a tanácsod, mert nekem ez most így lesz jó. Ágotai elvtárs előbb vagy utóbb úgyis kinyírt volna. Úgy meg nem lehet nyugodtan dolgozni, ha az ember mindig azt várja, hogy mikor tolnak ki vele, vagy mikor teszik lapátra.
- Tudod Franyó, én született angyalföldi vagyok. Ott érzem magam otthon. Na meg leginkább a melósok között. Melós volt a nagyapám, az apám is az és én is az lettem, s mind angyalföldi melósok voltak, s lettünk. Novemberben hívtak vissza a pártapparátusba, amit még 1950 előtt otthagytam. Már majdnem rászántam magam a váltásra, főleg pártérdekből. Amikor azonban megláttam a kerületi pártbizottságon azt a sok sürgölődő, forgolódó, helyezkedő fazont, egyből elment

a kedvem az egésztől. Lavirmiskák és konjunktúra lovagok között nekem nincs keresnivalóm. Maradtam a helyemen, nem megyek én már sehová. Néhány évem van a nyugdíjig, azt már itt kitöltöm. Utána meg nézem a páholyból, hogy miként nyírnák ki egymást a nagy versenyfutásban a magukat kommunistaként feltüntető elvtársak. Elkinlódok addig Ágotaival, meg a „szaros Pistával”, mert így hívták Nagy elvtársat a hadseregben, miután az ellenforradalom alatt egy volt csendőrtől egy fegyveres szakasz élén kapott egy akkora pofont, hogy ténylegesen beszart. Ha pedig végleg nem bírnám már cérnával, bekuncsorgok megint a Janihoz és ismét kipakolok neki. Keresetlen angyalföldi stílusban és tájszólásban azt is megmondom neki, hogy mit csináljon a rendszerével, ha nem mennének jól a dolgok. Azt hiszem érteni fog belőle, hiszen közénk tartozik, közülünk származik, máig Angyalföld a kedvenc kerülete. Csepelt kevésbé kedveli, mert azt Rákosi kisajátította magának. Ráadásul, amikor szabadult Kádár ott volt nálunk kerületi pártbizottsági egytitkár. Akkor szinte napi kapcsolatban voltam vele.

- Szóval a Kádárról beszéltél az imént?
- Arról hát.
- És mi az, hogy ha megint elmész hozzá?
- Tudod amióta elkerült Angyalföldről csak ritkán találkoztunk. Néha-néha, ha van miért, csak elmegyek hozzá. Megiszunk, mint mi most, egy pohár bort és kiöntöm a lelkem, hátha tanul belőle. Általában megszokott hallgatni, többnyire egyet is értünk. Magamnak soha még nem kértem semmit, de ha más ügyében hozzá fordulok, akkor rendszerint segít. Tudja, hogy soha nem protekciót kérek, csak igazságot. Azért nem árt, hogy van ő nekem, főleg, ha szemetekkel kell hadakoznom, mint most ez az Ágota. Na, megyek, mert ránk sötétedett.
- Köszönök mindent Lipi bátyám!
- Mondtam már, hogy te nekem soha ne köszönj meg semmit.
- Jól van, akkor nem köszönöm.

Amikor Löwenstein Lipót elment, Fanyó ismét elkezdte nézegetni, összehasonlíttatni a felsorolt munkahelyeket, beosztásokat. Egyszer csak azon kapta magát, hogy kezében a lista, de egészen máshol járnak a gondolatai. Ekkor vetődött fel benne legélesebben, hogy Lipi bácsi csak Kádáron keresztül intézhette el a szabadulását. Ezek szerint ő Kádárnak köszönheti az életét. Eszébe jutottak a „dózeros” ör szavai, hogy az ügyében valami „gubancos” van. Az lehetett a „gubancos”, hogy nagyon főntről szóltak bele az ügybe. Az ügyészség meg a bíróság munkájába más nem nagyon tudott volna beleszólni, mint Kádár. Neki köszönheti, hogy most itt van és életben van, mehet át a lányáért és hozhatja haza. Ez egy örület! Az a Kádár mentette meg talán az akasztófától, aki elárulta a magyar forradalmat, aki behívta a ruszkat, aki leverette a szabadságharcot, aki megkezdte a megtorlás és már sorban akasztják fel a forradalmárokat, ítélik el és zárják őket hosszú évekre börtönbe, tömnek meg velük internáló táborokat. Kádár pufajkásai, meg ávéhásai verték meg őt és még hányakat, volt, akit talán nyomorékká. Lipi bácsinak nagyon hálás, amit tett érte, az öreg jóságát, még ha az viszonzása is az akasztástól való megmentésének, igen nagyra értékelte, de ez a Kádár féle verzió egy kicsit megkeserítette az örömet.

Szabadulása és hazaérkezése után Franyó az első vasárnapon csatlakozott Tarabáékhoz és a kislányához. Együtt mentek az általa olyan sokat látogatott, majd egy időre

elhanyagolt közeli római katolikus templomba szentmisére. Valencsák Géza atyánál gyónt, majd megáldozott. A szentbeszédben Géza atya kitért a tékozló fiú esetére. Franyó ráértett, hogy róla és hozzá beszél. A szentmise után az atya megszólította Franyót.

- De örülök, hogy látlak Franyó! Akartam már veled beszélni. Át tudnál jönni valamikor a plébániára?
- Bármikor atya.
- Akkor gyere át délután, mondjuk 3 órára.
- Jövök atya. Dicsértessék.
- Mindörökké Franyókám.

A vasárnapi ebédre Tarabáéknál került sor. Zsófi néni kiválóan főzött, de ezen a napon különösen kitett magáért. Nem sokkal 3 óra előtt Franyó elindult a plébániára. Ismerte jól Géza atyát és tudta biztosan, hogy bármi is történt vele, szeretettel fogja fogadni, miként az apa fogadta a tékozló fiút a szentírás tanítás szerint. Így is történt. Már a plébánia kapujában őszinte szeretettel köszöntötte, még át is ölelte.

- Nagyon örülök, hogy újra itt vagy Franyókám!
- Dicsértessék a Jézus Krisztus. Én is végtelenül örülök atya.
- Na, gyere beljebb.

A plébánosi dolgozószoza egyik sarkában volt egy régimódi ülőgarnitúra. Ott foglaltak helyet. A plébános egy kancsóban bort hozott és szódásüveget, meg poharakat.

- Csak egy kis hosszúlépéssel tudlak kínálni. Az nem árthat, meg más nincs is itt-hon. Nem is szokott lenni. Ritkaságszámba megy nálam a vendég. Rossz világ van most miránk. Na, Isten hozott!

Koccintottak és ittak egy-egy kortyot. Majd ismét Géza atya szólalt meg.

- Na, mesélj! Milyen volt?
- Ha röviden akarok válaszolni, akkor azt mondom, hogy rettenetes. Volt már éppen elég megpróbáltatás az életemben, de ez a mostani mindet felülmutta. Pedig már volt olyan is, hogy félig agyonverték, de ez a mostani még annál is borzasztóbb volt. Atya! Egy hívő embernek Isten nélkül élni olyan borzasztóan nehéz, olyan iszonyatos lelki terhet jelent, hogy azt szinte el sem tudom mondani. A félresikerült, önhibámnak felróható, az Isten áldását nélkülöző házasságom óta, lényegében az utolsó beszélgetésünk óta, állandóan olyan érzésem volt, hogy egyedül kínlódok a világban, ahogy az öregeink mondogatták, a siralomvölgyben. Még akkor is így volt ez, amikor pedig boldognak éreztem pillanatokat élttem át. Akkor is abban a tudatban éltem, hogy ha bármilyen problémám adódik, nincs mellettem a támaszom, a segítőm, az Istenem. Ha pedig valamilyen baj, gond, nehézség bekövetkezett, tényleg olyan egyedül éreztem magam, mint addig még soha, még a legkeményebb megpróbáltatások idején sem. Amikor először az ÁVO-ra kerültem, milyen magabiztosan vágtam a pribékek szemébe, hogy „üssetek csak, úgyis csak az történhet velem, amit az Isten akar”. Most meg már nem mondhattam ezt, mert úgy gondoltam, hogy kivontam magam az isteni gondviselés alól. Így gondoltam, így hittem, ez volt a meggyőződéselem. Sőt, ami velem történt azt néha isteni büntetésként fogtam fel és mindez szinte elviselhetetlen volt

számomra. De aztán kiderült a tévedésem! Amiket gondoltam, amiket képzeltem és lényegében, amikben hittem, azok mind hatalmas tévedéseken, a lelkiismeret bizonytalanságán és imbolygásán, az addig rendre eldugott, elrejtett, gondosan leplezett önvád elő-elbukkanásán alapultak. Mert kiderült, hogy az Isten még akkor sem hagyott magamra, amikor a legaljasabb módon viselkedtem vele, amikor hátat fordítottam neki. Ha nincs ott mellettem, ha nem óv és védelmez, ha nem vigyáz rám, ma már biztosan nem ülnék itt és nem beszélgetnék. Igazad volt atya, amikor legutóbb, évekkel ezelőtt beszélgettünk és azzal vigasztaltál, bizonytalanságomban, botlásomban, bűnbeesésemben és hibás döntésemben, hogy mindenhol, amíg élünk minden helyzetünkben van visszatérési lehetőség, van út a hithez, az egyházhoz, az Istenhez. Látod, atya itt vagyok! Megérkeztem, visszatértem! Tökéletes bánatom után feloldozásban részesültem és a drága Jézus áldott szent testét ismét magamhoz vehettem. Nehezen bírtam ki a boldog meghatottságot sirás, örömkönyvek nélkül. Áldozáskor még Jézus urunk drága szent testét is alig bírtam lenyelni, úgy összeszorult a torkom. Most pedig itt beszélgetünk és remélem, hogy látod rajtam a megnyugvást, a célba érést, a bűneim feletti győzelem örömét.

- Franyókám! Most meg az én torkom szorul össze a meghatottságtól és a boldogságtól, hogy ismét itt vagy, már itt is maradsz köztünk. Ne tekintsd tudálékoskodásnak, de én egészen biztos voltam abban, s ezért is biztattalak az elváláskor, hogy van visszatérés, van visszaút, és te vissza fogsz térni, egy napon be fogsz kopogtatni. Hát ez most Istennek hála bekövetkezett. De arról is beszélj, hogy most mi történt veled?

- A forradalom után ismét megjártam a kinzókamrákat. Hamis vádak alapján majdnem főlakasztottak, pedig megmentettem egy kommunista zsidó párttitkár életét. Majd következett egy ritkaságszámba menő történet! Ez a kommunista zsidó párttitkár megmentette az én életemet. De tudom, hogy nem azért tette, hogy viszonzozza az én életmentésemet, hanem anélkül is megtette volna. Volt időszak, amikor a velem és a családommal történtek miatt én bizony ki nem állhattam a kommunistákat. Annakidején újra és újra meg kellett bánnom és gyónnom, hogy visszaesően újra és újra gyűlölet élt bennem kommunista embertársaim iránt. Amikor szentgyónáskor mondtam, hogy „erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem”, mindig kételyek között vergődtem, hogy a kommunisták gyűlölete tekintetében be tudom-e tartani ezt a fogadalmamat. A kételyek nem voltak megalapozatlanok, mert ebben a tekintetben újból és újból vétkeztem, A szentgyónás és a fogadalom után csupán napok teltek és ez a gyűlölet ismét a hatalmába kerített. Mehettem ismét gyónni. Szerintem a hívek már el sem tudták képzelni, hogy mi lehet az a nagy és visszatérő bűn, amit ez a Schneider Fereñc kénytelen minden héten meggyónni. Most meg ennek a kommunista párttitkári megmentésnek köszönhetően eljutottam oda, hogy csak azt nézem mindenki esetében, hogy rendes ember-e, tisztességes-e, igazságszerető-e, emberséges-e, vagy nem. Ez a párttitkár, ahogy hívjuk Löwenstein elvtárs, nagyon jól tudta, hogy hívó katolikus vagyok, és a legnehezebb években is gyakoroltam a vallásomat. Mindig tudták rólam, hogy a „klerikális reakció uszályában vergődök”, s, hogy semmi közöm a marxista-materialista maszlagjukhoz, meg a kommunista-szocialista rendszerekhez, és mégis megmentett az akasztófától.

- Igazad van Franyó! A kommunisták is a felebarátaink. Ideológiai ellenségeink,

üldözőink, de nekünk az ellenségeinket is szeretni kell. Látod számunkra földi halandók számára milyen kiszámíthatatlan az élet. Ha a gyűlölködésedet úgy tekintenénk, hogy folyamatosan a kommunistákat dobáltad kövel, most volt egy közülük, amelyik visszadobott kenyérrel.

- Atya! Én már soha életemben nem fogok gyűlölni senkit és ártani sem fogok senkinek. Főleg nem ártatlanul. Az biztos, hogy egyedül fogom leélni az életemet. Már soha meg nem nősülök, mert nekem elég volt egyszer. Még ez is sok volt. Annyit köszönhetek csupán a hitnélküli házasságomnak, hogy mégis született belőle egy kislányom, akit szeretnék Isten segítségével és az Istennek tetsző módon felnevelni. Ez az én életem egyetlen célja. Még ha adódna is alkalom, nem akarok mostohát a lányomnak. Elleszünk mi már így ketten. Remélem, talál majd magának, ha felnő, egy hozzá illő tisztességes férjet, és ha megélem, játszadozhatok egy pár évig még az unokáimmal.

- Te Franyó! Azt azért ne felejtse el, hogy egyházilag te nőtlennek számítasz. Te nem kötöttél egyházi házasságot és így, ha akadna valaki, aki olyan hitben él, mint te, akkor nincs akadálya a nősülésednek Isten áldásával.

- Köszönöm a felvilágosítást, de még véletlenül sem fordult még meg a fejemben a nősülés gondolata sem. Elég bajom van nekem mostanában az álmaimmal, mióta kiölttem a gyűlöletet a szívemből. Újra és újra előjönnek régi emlékek, mindig ugyanaz és nem tudom, hogy miért.

- Mifélék ezek a te álmaid?

- Meséltem már korábban arról a falum béli lányról, Erzsikéről, akivel nagyon szerettük egymást, de ez a mocskos háború szétszakított bennünket.

- Emlékszem. Mondtad is, hogy egy életre szóló csalódás volt, hogy a háború után nem várt meg, miként ígérte.

- Igen róla van szó! Amíg ki nem irtottam lelkemből a gyűlöletet, Erzsikére is csak gyűlölettel tudtam gondolni, úgy, mint aki tönkretette az egész életemet. Kritikus helyzetekben újra és újra előjött az a kép, amint szembesültem a hűtlenségével és elkezdtem rohanni el Kakasfalváról, de leginkább, ha tehettem volna ki a világból. Mióta megbékéltem magammal is meg a sorsommal is és megbocsájtást nyertem az Istenünktől, elmúltak ezek az álmok, de jöttek helyette mások. Most meg újból és újból azt álmodom, hogy ott állunk a kakasfalvi állomáson és búcsúzkodunk, mert én mentem katonaként a frontra, akkor még nem tudtam, hogy milyen borzalomba. Öleltük és csókoltuk egymást, s esküdtünk az örök hűségre és a hazatértem utáni találkozásra. Amikor elindult a vonat, én a lépcsőn állva integettem neki, ő pedig a peronon állva bizakodón és biztatva integetett utánam. Ez az álom kísért mostanában és nem tudok tőle szabadulni.

- Hát, álmfejtő az nem vagyok, de nekem is a meglátásom, hogy a világgal való nagy megbékélésének része lehet ez az álom is. Tudat alatt, a lelked mélyén megbocsájtottál már annak a hajdan nagy fájdalmat okozó Erzsikédnek is. Így van jól ez Franyó! Szeretetlenben kell élni mindenkivel. Meg kell bocsájtani mindenkinek az ellenünk elkövetett bűnöket, hiszen Jézus urunk is megbocsájtja az ellene elkövetett bűneinket. Az álommal meg ne törődj, idővel majd elmúlik az is. Elvész a feledés homályába.

- Indulok atya, mert nagyon elszaladt az idő, és már nem tudják otthon, hogy hol maradok ilyen sokáig.

- Nagyon örülök, hogy eljöttél Franyó! Jó volt veled beszélgetni. Számomra is nagyon hasznos és tanulságos volt az, amiket elmondtál. Feltétlenül gyere máskor is. Szívesen látott vendég vagy itt mindig.

Amikor Franyó ballagott hazafelé, úgy érezte magát, mint aki valami újabb nagy teherrel szabadult meg. Túl volt azon a napon egy szentgyónáson, egy szentáldozáson, de ez a délutáni beszélgetés még mintha hozzátett volna valamit a lelki egyensúlyja teljes visszanyeréséhez. Boldogan ment haza az ő szerető családjához.

Franyó első helyre a Budapesti Acélipari Vállalatot szemelte ki, mint amelyik a közölt adatok alapján leginkább megfelelt volna az elvárásainak. Ezt jelezte is Lipi bácsinak telefonon, majd amikor az visszaszólott, másnap el is ment és személyesen jelentkezett felvételre. A munkaügyi és személyzeti főosztályon nagyon nagy sürgés-forgás volt. Sok ember várákozott, hogy ügyének intézése sorra kerüljön. Amikor az előadók megtudták, hogy felvételre jelentkezett, azonnal elutasították.

- Nálunk most éppen elbocsátások vannak. Folyik a létszám racionalizálás. Ilyen helyzetben felvételtől szó sem lehet.
- Értem én, de az én felvételem állítólag meg van beszélve az igazgatóval.
- Melyik igazgatóval? Nálunk igazgatóból van több is.
- Azt név szerint nem tudom megmondani, de a vállalat vezetőjéhez jöttem. Azt hiszem.
- Azt hiszi! Azt hiszi! Hát, ha azt hiszi, akkor menjen a vezérigazgató elvtárshoz. Ha egyáltalán tényleg tud magáról. Egy emelettel feljebb megtalálja. Oda menjen be, ahol az van kiírva az ajtóra, hogy „Vezérigazgatói Titkárság”. Ott próbálkozzon, ha egyáltalán beengedik.
- Köszönöm a szíves útbaigazítást. Megyek az említett emeletre.

Miközben ballagott fel a lépcsőn, az első és egyáltalán nem túl barátságos fogadtatáson töprengett. Meg azon is, hogy Lipi bácsi azért neveket is írhatott volna a papírosára, azok neveit, akiket keresnie kell. Fölérve a megjelölt helyen kopogtatott a titkársági ajtón.

- Tessék!
- Jónapot kívánok!
- Jónapot! Tessék parancsolni!
- A vezérigazgató elvtárshoz jöttem.
- Be van jelentve? Nem látom a naptáromban, hogy várna valakit.
- Időpontra nem vagyok bejelentve, de a vezérigazgató elvtárs állítólag tud rólam.
- Sajnos a vezérigazgató elvtárs nagyon elfoglalt. Minden perce be van ütemezve. Most is egy fontos kereskedelmi ügyben tárgyal. Ha nincs megbeszélve, nem kapott időpontot, akkor valószínűleg nem tudja majd fogadni.
- Ha nagyon szépen megkérném, megtenné, hogy megkérdezi a vezérigazgató elvtársat, hogy ha végzett, vagy utána tud-e fogadni. Már csak azért, hogy ne várjak hiába. Azt tessék megmondani, hogy a Löwenstein Lipót elvtárs küldött. Ezt mindenképpen mondja meg neki.
- Megmondom, hogy ne üldögeljen itt hiába. Remélem, nagyon nem kapok ki, hogy megzavarom az értekezletet. Halló! Vezérigazgató elvtárs! Van itt egy ember, akinek nincs időpontja, de valami Löwenstein elvtárs küldte. Értem vezérigazgató elvtárs.

A titkárnő, még jószerivel le sem tudta tenni a telefont, meg sem tudott szólalni, amikor kinyílt a vezérigazgatói iroda ajtaja és kilépett rajta Székely Péter vezérigazgató.

- Schneider Ferenc úr?
- Igen, én vagyok.
- Üdvözlöm.
- Jónapot kívánok.
- Kedves Schneider úr! Azt szeretném kérni, hogy legyen egy kis türelemmel, mert egy fontos megbeszélés van nálam. Ez eltarthat még 30-40 percig. Amint befejeztük a tárgyalást, máris fogadom. El ne menjen! Mindenképpen várjon meg! Vagy tudja mit? Hívok valakit, aki addig megmutatja a gyár fontosabb üzemegységeit. Legalább nem unatkozik itt a titkárságon és lesz valami fogalma a gyárunkról is. Utána mindenképpen beszélünk. Nem is köszönök el, mindjárt jön valaki, aki körbe vezeti.

A vezérigazgató visszament az irodájába és tényleg néhány perc múlva jött egy fiatal ember, akivel megnézték a gyár legfontosabb részlegeit. Itt többnyire gyártás folyt, nem lepusztult gépek buherálása. Amit Franyó látott, az bizony nagyon megtetszett neki. Méreteiben is sokkal nagyobb volt a gyár, mint az angyalföldi üzem, a felszereltségen pedig csak ámult-bámult. A forgácsoló üzemegységben csupa új és korszerű gép volt, nem úgy, mint a gépjavítóban, ahol még háború előtti esztergapadok és marógépek is előfordultak. Pillanatok alatt, szinte észrevétlenül elszaladt a fél óra, amikor visszamentek a titkárságra. Az előbbi kimért kisasszony ki volt cserélve. Frissen lefőtt gőzölgő kávét rakott elé, különféle italokkal traktálta. Éppen elfogyott a kávé, Franyó az utolsó kortyot itta, amikor kinyílt a vezérigazgatói ajtó és egymás után jöttek kifelé a megbeszélés résztvevői. Utolsó a vezérigazgató volt, aki odament Franyóhoz és karon fogva bevezette az irodájába. Leültek két hatalmas fotelba és beszélgetni kezdtek.

- Gondolom a Lipi említette magának, hogy mi ketten „pokróc társak” voltunk.
- Nem említette.
- De azt tudja, hogy mit jelent nekünk a „pokróc társ”-nak lenni?
- Őszintén szólva nem tudom.
- Hát azért ez a Lipi ezt elmondhatta volna. Ez azt jelenti, hogy mi ketten, a Lipi, meg én, meg még persze mások is, vagy a deportálásban, vagy a munkaszolgálatban együtt vacogtunk, fagyoskodtunk a hidegben, nem is ritkán egyetlen ócska pokróc alatt ketten, vagy akár hároman is. Mi akkor abban a nyomorúságos helyzetben, a halál árnyékában, megfogadtuk egymásnak, hogy ha a rettenetet túléljük, soha az életben nem feledkezünk meg egymásról és ahol csak tudjuk, segítjük egymást. Látja, nálunk most létszámleépítés van. De így van ez máshol is, nagyon sok helyen. De a Lipi megkért, és ha megkért nekem kutya kötelességem segíteni, ha leszakad az ég, vagy a fene fenét eszik, akkor is teljesíteni a kérését. Tehát vegye úgy, hogy ha tetszik a hely és a feltételek, fel van véve. Látott valamit a gyárból? Mik a benyomásai?
- Amit láttam, az alapján le vagyok nyűgözve.
- Ennek örülök! Máris rátérek a lényegre. A gyártáselőkészítésünk vezetője már hónapok óta készül nyugdíjba. Csak az én kifejezett kérésemre maradt még néhány hónapig, amíg a pótlását meg nem tudom oldani. Amit a Lipitől magáról

hallottam, erre a beosztásra kifejezetten jónak ítélem. A most elküldött emberek között sem szakmailag, sem politikailag alkalmas ember erre a pozícióra nem volt.

- Mit ért az alatt, hogy politikailag alkalmas?
- Azt értem, hogy a vezetőkkel szemben egyre jobban érvényesíteni kell egy hármas követelmény rendszert. A fontossági sorrend szerint elsőként a politikai megbízhatóságot, majd a szakmai hozzáértést és végül a vezetői alkalmasságát.
- Vezérigazgató elvtárs, attól tartok, hogy az első számú követelménynek én nem fogok megfelelni. Nekem már voltak ügyeim az ÁVH-s időkben is. 1956 októberében munkástanács elnök voltam. Nagyon meg is akartak, igaz koholt vádak alapján, büntetni. Ebből következően úgy gondolom, hogy sajnos nem én vagyok a maga embere.
- Én meg azt hiszem, hogy pont maga az én legalkalmasabb emberem. Vegyük sorra. Kit érdekel már az ÁVH? Hol van már az ÁVH? Lipi barátom szerint, maga egy olyan munkástanács elnök volt, aki megmentette egy zsidó párttitkár életét. Mutasson nekem valaki még egy ilyen munkástanács elnököt! Arról nem is beszélve, és ezt is a Lipi mondta el, hogy a maga úgynevezett ellenforradalmi ügyében egyenesen Kádár elvtárs állította le a hajszát. Nekem ennyi bőségesen elegendő ahhoz, hogy magát politikailag megbízhatónak és alkalmasnak minősítsem. Aki Kádár elvtársnak jó, az nekem is jónak kell, hogy legyen. A szakmai múltját és a vezetői képességeit pedig a Lipi egészen kiválóan tartja és én megadom a lehetőséget, hogy ezt itt nálunk is bizonyítsa. Van azonban valami, amiről talán nem tud. Itt nálunk, aki a beosztását illetően előbbre akar jutni, annak folyamatosan képeznie kell magát szakmailag.
- Ez csak természetes.
- Ennek megfelelően, azt a háború előtt szerzett felsőfőipari iskolai oklevelet aktualizálni kellene. Nagyon jó a kapcsolatunk a kerületi gépipari technikum igazgatójával. El tudom intézni, hogy különbözeti vizsgát téve két év alatt esti vagy levelező tagozaton elvégezze a gépipari technikumot. Ennek hiánya most nem akadály a kinevezésének, legfeljebb a pozícióban maradásának.
- Az önképzésemre eddig is igen nagy gondot fordítottam. Éjjel nappal a műszaki könyveket és folyóiratokat bújom. Meg se tudom hirtelen számolni, hogy hány újjításom volt az előző munkahelyemen.
- Tudom. Ezt mondta a Lipi is.
- Ezen kívül német nyelvből állami felsőfokú nyelvvizsgám van. Már hozzákezdtam az angol nyelv tanulásához, de ami velem az elmúlt hónapokban történt, az ezt kissé visszavetette. A nyelvtanulásom célja, hogy a külföldi szakirodalmat megértsem. En külföldre nem vágyódom. Elég volt egyszer, a háború alatt.
- Merre járt.
- Az igazság az, hogy szó szerint nem jártam, sokkal inkább vittek. Hadifogságban voltam a Szovjetunióban évekig és egy kicsit oroszul is megtanultam.
- A fizetést és egyéb juttatásokat a Lipi gondolom említette. Ezek megfelelnek?
- Tökéletesen. Ha a felvételem megtörténik, mikor kell munkába állnom?
- Ha magánál vannak a szükséges okmányok, most mindjárt elintézheti a felvételt. Majd intézkedem a soronkívüliség ügyében. Ha sikerül, holnap reggel már munkába is állhat. Egy hónapig még az elődjével dolgozik, hogy mindent megismer-

jen, utána egyedül végzi a gyártáselőkészítés vezetését.

- Minden okmány itt van nálam, amire szükség lehet. Így holnap reggel munkába is állhatok. Ki lesz a közvetlen főnököm, akinél jelentkezni kell?
- A közvetlen főnöke én leszek. A gyártáselőkészítés nincs alárendelve egyetlen gyáregységvezető igazgatónak sem. Így állandó résztvevője lesz az igazgatói termelési értekezleteknek. Ha ma elintézi a felvételt, holnap reggel 8 órakor bemutatam az elődjének és az igazgatósági értekezleten 9 órakor már mind a ketten itt lehetnek, ahol bemutatom az igazgatóknak.

Az új munkahelyre való sikeres felvételt követő napon Franyó munkába is állt. A korábbiaktól eltérő jellegű munka során vette most igazán hasznát annak, hogy a folyamatos szakmai önképzést végzett és rengeteg szakirodalmat olvasott. Néhány hónapos rákészülés és Pali bácsi közreműködése átszervezte Franyót a különbözeti vizsgán és felvételt nyert a gépipari technikum harmadik osztályába, levelező tagozatra. Az újabb tanév kezdetén meg is kezdte tanulmányait, közben az angol nyelv tanulását sem hanyagolta el. Hamarosan Schneider Nórika is általános iskolás lett, ám Zsófi néninek köszönhetően, mire elkezdett iskolába járni, már megtanult írni és olvasni, valamint százig számolni, összeadni és kivonni, szorozni és osztani, meg kívülről fűjni az egyszeregyet. Így aztán nem véletlenül lett Nórika az elsősök között az iskola legjobb tanulója. Zsófi néni arra is rábeszélte Franyót, hogy jó lenne valami zenére, leginkább talán zongorázásra taníttatni Nórikát. Nekik otthon volt zongorájuk, azon annyit gyakorolhat, amennyit csak akar. Ajánlotta is egy volt kollegáját, aki ugyan már nyugdíjas, de ad magánórát, s nem is túl drágán. A zongorázást Nórika így nem úszhatta meg, sőt nagyon hamar meg is kedvelte. Pali bácsi meg, ha a szükség úgy hozta segített Franyónak eligazodni a matematika útvesztőiben.

Lassan úgy alakult Franyóék és Tarabáék élete, mintha egy igazi család lennének. A nyugdíjas éveikben járó, ám jó egészségnek örvendő Tarabá-házaspár fiúként szerették Franyót és unokájukként imádták Nórikát. Bátran állítható, hogy hihetetlen harmóniában és boldogságban éltek. A ház mögött az udvar végében, de még a kert előtt csináltak egy átjáró kiskaput a két porta között, így az utcára sem kellett kimenni, hogy egymáshoz átjussanak. Schneider Franyó talán még soha életében nem volt olyan boldog, mint ezekben az években, főleg azért, mert az egyetlen lányát boldognak látta. Szülői értekezleteken csak a szépet és a jót hallotta a gyermekéről, akinek évről évre csak kitűnő osztályzati voltak.

Franyó sikeresen befejezte a gépipari technikumot és máris jelentkezett és felvételt is nyert az akkor induló felsőfokú gépipari technikumba, amelynek elvégzése után üzemmérnöki képesítést szerezhetett. Úgy gondolta, hogy jobb nem abbahagyni a tanulást, mert újból elkezdni és nekiveselkedni sokkal nehezebb lenne. A beosztásával nagyon meg volt elégedve, a keresetével is, miként vele is Székely Péter vezérigazgató elvtárs. Itt is állandóan újabb és újabb kiválóan hasznosítható ötletekkel állt elő, újítási javaslataival tapasztalt, diplomás mérnököket is meglepett. A munkatársak közül senkivel nem nagyon barátkozott, de mindenkiel rendkívül udvarias, előzékeny és segítőkész volt. Különösen a szakmunkások között szerzett nagy népszerűséget és megbecsülést, mondhatni azt is, hogy tekintélyt. Ha valami probléma adódott bármilyen gépezettel, hengersorral, stb. nem tisztes távolságból figyelte és ugráltatta a melósokat, hogy mit s hogyan csináljanak, hanem, fogta a szerszámot és maga is nekilátott a munkának. Meg is

állapították a melósok, hogy „Schneider szakinak jól áll a kezében a szerszám”. Erre ő, ha helytállónak találta, ki is jelentette, hogy „hamarabb voltam én melós, mint maga”. Ha szerelni kellett, akkor szerelt, ha hegeszteni, autogénnel és villannyal is csinált olyan gyönyörű varratot, hogy a csodájára jártak, de a forgácsoló gépektől sem szaladt el ijedtében. Egyetlen hibájának azt rótták fel, hogy a műszak után soha nem tért be velük egy pofa sörre a közeli kocsmák valamelyikébe. Miután megtudták, hogy egyedül neveli a lányát, ezt a hiányosságát is megbocsájtották neki.

Amikor Franyó elvégezte a felsőfokú technikum második évét, a vezérigazgató kinevezte az egyik üzemegység igazgatójának. Ez igen nagy megtiszteltetés volt, a bizalom jele, de egyben pártbizottsági hatáskörbe utalt beosztás is. Ez azt jelentette, hogy a pártbizottság jóváhagyása is kellett a kinevezéshez. A pártbizottság néhány tagja elkezdett akadékoskodni. Azt hánytorgatták fel, hogy Schneider Ferenc nem tagja az MSZMP-nek. Egy igazgatói beosztásban pedig illendő volt a párt, az akkori egyedüli és kommunista párt tagjának lenni. Székely Péter vezérigazgató elintézte annyival, hogy „léptessétek be”. A szervezőtitkár meg is látogatta Franyót egy kis elvtársi beszélgetésre.

- Üdvözlöm Schneider szaktárs!
- Üdvözlöm! Minek köszönhetem a látogatását?
- Kedves Schneider szaktárs, arról lenne szó, hogy mi figyelemmel kísértük a maga tevékenységét, magatartását az idekerülése óta. Különösen azóta, mióta Székely vezérigazgató elvtárs közölte velünk, a pártbizottsággal, hogy magát vezetői utánpótlásnak, káderutánpótlásnak tekinti, illetve tartja számon. A vállalat szakmai vezetése és az MSZMP bizottsága egybehangzóan és tökéletesen meggyőződött arról, hogy a vezérigazgató elvtárs, most is, mint mindig, jó döntést hozott. Ezek sorába illeszkedik, hogy folyamatba tette az igazgatói beosztásba történő kinevezését, hiszen minden garancia megvan arra, hogy megszerzi a szükséges üzemmérnöki képesítést.
- Remélem, hogy megszerzem, és nem fogok csalódást okozni.
- Mi, a vállalati MSZMP bizottságban is megvitattuk a maga kinevezésének körülményeit, mivel a mi hatáskörünkbe utalt beosztásba kerülne ez kötelességünk is volt, és úgy találtuk, hogy jelenleg nincs a vállalatnál magánál alkalmasabb ember erre a beosztásra. Ez azt jelenti, hogy a párt hozzájárulását a kinevezéséhez megadjuk, de az eldöntött kérdéstől függetlenül lenne egy felvetésünk, vagy elvárásunk, tekintse, aminek akarja.
- Mi lenne az?
- Azt szeretnénk, ha magát is az MSZMP tagjainak sorában tudhatnánk. Bizonyára hallott már arról, hogy a szocializmust építő, sőt a szocializmus alapjait már lerakó társadalmunkban érvényesülnie kell az élet minden területén a pártirányításnak, a párt vezető szerepének.
- Igen már hallottam, sőt úgy emlékszem olvastam is erről.
- Akkor azt is tudja, hogy a párt vezető szerepe legjobban a párttagokon keresztül valósul meg. Ha ugyanis maga az MSZMP-nek tagja, akkor mint igazgató, a maga által irányított gyáregységben képes lehet megvalósítani a párt célkitűzéseit, elvárásait, törekvéseit.
- Kedves titkár elvtárs! Nagyon remélem, nem a párttagságon múlik majd, hogy az új munkakörömben milyen szinten végzem a szakmai munkámat és mennyire hatékonyan veszem ki részem a szocializmus építéséből.

- Nem erről van szó!
- Értem én, hogy mire gondol. De lássa be, hogy sokkal szebb az optikája annak, ha van a vállalatnál egy vezérigazgató, vannak az igazgatók és más alacsonyabb beosztású, de igen fontos pozíciókban levő vezetők, akik mind tagjai az MSZMP-nek, de ugyanakkor vannak olyan vezetők is, akik viszont pártonkívüliek.
- Nem értem, hogy hova akar kilyukadni?
- Oda, hogy ha engem hagynak pártonkívüliként igazgatóskodni, akkor remek példa lehetek a vállalatnál arra a párt által is gyakran hangoztatott elvre, hogy a Magyar Népköztársaságban pártonkívüliek, a párttisztiségek kivételével, minden más vezető beosztást betölthetnek. Ha valaki előáll azzal a demagóg és nem túl tisztességes szándékú dumával, hogy Magyarországon csak az lehet vezető, aki párttag, máris hivatkozhatnak arra, hogy nem igaz, mert nálunk is van egy igazgató, aki pártonkívüli. Itt van Schneider Ferenc igazgató, aki soha életében semmiféle pártnak nem volt a tagja.
- Úgy értem ezt, hogy nem akarna belépni az MSZMP-be sem?
- Úgy érte, hogy engedjék meg Schneider Ferenc igazgatónak pártonkívüliként a szocializmus építésén való fáradozást. Biztosíthatom, hogy nem fognak csalódni.
- Megérttem Schneider szaktárs, mert van igazság abban, amit mondott. De az okot, a tartózkodása okát is megmondaná?
- Megmondom titkár elvtárs! Megmondom, mert nekem soha sem voltak és jelenleg sincsenek titkaim. Én egy római katolikus vallású hívő keresztény ember vagyok. Az önök pártja a marxizmus elvei alapján álló ateista párt. Nekem pedig nincs semmi keresni valóm az ateisták között. Jól meg vagyunk itt az üzemben is, a társadalomban is egymás mellett, itt kiválóan dolgozunk együtt, de egy pártba nem akarok tartozni, olyannyira, hogy ha lenne más párt, abba sem lépnék be. Ahogy én tájékozódva vagyok a legutóbbi időkben a szocialista állam és az egyház egészen jól léteznek egymás mellett. Nemrégiben, azt hiszem éppen a kongresszusi beszédében Kádár elvtárs le is szögezte ezt. Már pedig amit Kádár elvtárs mostanában mond, azt maguk bizonyára elhiszik, s ahhoz tartják magukat. Biztosíthatom, hogy pártonkívüliként legalább olyan eredményesen fogom építeni a szocializmust, mintha a pártjuk tagja lennék. Márpedig azt hiszem ez a fő cél, a szocializmus mielőbbi felépítése, hazánkban a szocializmus felvirágoztatása. Tudja titkár elvtárs, hogy a Szovjetunióban hány olyan embert ismertem, akik nem voltak tagjai a Szovjetunió Kommunista Pártjának, mégis nagy lelkesedéssel építették a szocializmust és a háborúban, a Nagy Honvédő Háborúban bátran harcoltak, ha kellett életüket áldozták a szocialista hazáért?
- Maga járt a Szovjetunióban?
- Bizony jártam és még az ottani szocializmus építéséből is kivettem a részem, úgy, hogy semmilyen pártnak a tagja nem voltam. Ha ott jó voltam, akkor bizonyára itthon is jó leszek pártonkívüliként.
- Természetesen. Nem is azért hoztam szóba a párttagság kérdését, hanem azért, ha esetleg később mégis úgy döntene, hogy közénk jön és belépne az MSZMP-be, szeretettel várjuk, csak szóljon nekem és elintézzük, még ajánlókat is szerzünk.
- Nagyon köszönöm, ha meggondolnám magam, feltétlenül jelentkezem.

Közben Franyó nem csak a saját tanulmányaival volt elfoglalva, de nagyon odafigyelt Nóriára is, aki egymás után végezte szorgalmasan az általános iskola osztályait úgy, hogy minden évben ő volt az iskolája legjobb tanulója. Az ilyenekre mondták akkoriban, hogy „iskola első”. Mint iskolás, ha akarta, ha nem, tagja lett az Úttörő Szövetségnek, azonban semmiféle mozgalmi és egyéb szervezeti tevékenységben nem vett részt, tisztiséget nem vállalat. Lekötötte magát inkább egy sor külön elfoglaltsággal – külön nyelvórákkal, tánctanulással, zongorárákkal, egy kis úszást, egy kis teniszt is beütemezett magának – amelyekre hivatkozhatott.

Amikor nyolcadikos lett beléphetett a KISZ-be, ami azzal az egyetlen előnnyel járhatott azokban az években, hogy a KISZ-en kívüliség nem jelentett hátrányt számára, ha egy „jobb” gimnáziumban szeretett volna továbbtanulni. A belépés előtt azonban ezt is megbeszélte az apjával.

- *Édesapa! Az iskolában azt mondták, hogy mi nyolcadikosok is beléphetünk a KISZ-be. Mit csináljak, hiszen az a Kommunista Ifjúsági Szövetség? A mi családunk meg elmeséléseid szerint elég sokat szenvedett a kommunistáktól, hiszen a dédpapát is ők ölték meg ártatlanul.*
- *Nórikám! Te semmi másra ne koncentrálj, csak a jövődre. Nagyon úgy néz ki, hogy nekünk, bizonyára neked is, ebben a rendszerben kell leélnünk az életünket és kiteljesítenünk önmagunknak az Isten által ránk ruházott talentumainkat saját és a felebarátaink javára. Neked olyan életpályát kell választanod, amit szeretsz, amit majd kedvvel és örömmel csinálsz, olyan munkát, ami nem is munka, hanem elhivatottságot jelent számodra. Ha ennek eléréséhez ennek a KISZ-nek a tagsága kell, akkor legyen, lépj be.*
- *Nem is olyan régen te magad mondtad, hogy be akartak léptetni a pártba, de nem mentél a kommunisták közé.*
- *Az én esetem más, mint a tiéd. Én már elértem a pályámnak arra a csúcsára, aho-vá a körülményeim felkapaszkodni engedtek. Én már több, mint ami most vagyok, nem akarok lenni. A szükséges és elvárt iskolákat elvégeztem. Az üzem-mérnöki képesítéssel vezetem a gyáregységet úgy, hogy a beosztottjaim között több okleveles gépészmérnök is dolgozik. A munkahelyemen megbecsülnek, tűrhető-en megfizetnek, nem piszkálnak. Kihasznlják azt, hogy mindig voltak újabb és újabb ötleteim, gondolataim, újításaim. Ezen kívül beszélek két idegen nyelven, ezzel szemben az összes mérnök beosztottam együtt nem beszélnek ennyit. Jött egy szovjet mérnökdelegáció a gyárba. A sok-sok mérnök közül, akik mind talán egy évtizeden át tanultak oroszul az iskolákban, egy nem volt, aki beszélni tudott volna velük, nekem kellett tolmácsolnom a hadifogságban összekapart és el nem felejtett nyelvismeretemmel.*
- *Akkor belépjek apa?*
- *Lépjél be kislányom, már csak azért is, mert előbb vagy utóbb úgyis be kell lép-ned. Tájékozódtam olyanoktól, akiknek hozzád hasonló korú, vagy egy kicsit idősebb gyerekük van, és azt mondták, hogy a középiskolákban szinte kötelező a KISZ tagság. Főleg annak, aki tovább akar tanulni. Az egyetemi felvételi ké-relmet ugyanis a középiskolai KISZ vezetőknek is javasolni kell, mert ha nincs javaslat, nincs továbbtanulás.*
- *És, ha megtudják, hogy mi templomba járunk?*

- *Majd nem tudják meg. Ha szükségessé válik, majd úgy járunk, hogy ne tudják meg. Ennek nálunk, magyaroknál az 1950-es évektől már hagyománya van. Sajnos látványosan nem gyakorolhatjuk a vallásunkat, leggyakrabban éppen a gyermekeink jövőjére való tekintettel. De azért mi ugyanúgy szeretjük a mi urunkat, Jézus Krisztust, mint akik ezt látványosan is megtehetik.*

Schneider Nóra tehát úgy fejezte be az általános iskolát, hogy tagja lett a KISZ-nek, az ateista kommunisták ifjúsági szervezetének, miközben imádkozással kezdte és fejezte be a napot és minden vasárnapi szentmisén magához vette Jézus Krisztus drága testét az oltáriszentségben. Hamarosan befejeződött a tanév és Nórika a tanévzáró ünnepségen, mint a legkiválóbb tanuló egy értékes könyvjutalom átvételével búcsúzott az általános iskolától. Franyót az apai büszkeség majdnem szétfeszítette, de a Taraba-házaspár is igen büszke volt rá. Az már elég korán kiderült, hogy Nóriából soha nem lesz zongoramű-vész, de Zsófi néni szerint egy úrilány nem lehet zeneileg műveletlen. A tánctanulás is a társasági életben való minél sikeresebb beilleszkedést szolgálta, nem pedig valamiféle balerina álmok hiába való kergetését. A sport, főleg az úszás, meg egy kis belekóstolás a teniszbe, na meg egy kis kerékpározás, az egészséges testi fejlődés elősegítői voltak. Mindezeket Nórika is így tekintette és az iskolai tárgyak mellett csak a nyelvtanulás volt az, amit teljes komolysággal vett.

Franyó annak is utána járt, hogy melyek azok a gimnáziumok, amelyeknek a tanulói a legnagyobb eséllyel jutnak be az egyetemekre. Ezek közül kinézett egyet, ahol látva Nórika bizonyítványát, az idegen nyelvek tanulása során elért eredményeit, fel is vették. Mint minden gyerek, Nórika is nagyon hamar megkapta a fontoskodó felnőtt kérdést, hogy na „mi leszel, ha nagy leszel?” Erre a kérdésre elég kicsi korától kezdve elég öntu-datosan vágta rá a választ, hogy „doktornéni”. A babáival is úgy bánt, mint a beteg gye-rekekkel. Volt egy nagy sárga mackója, akinek Zsófi nénivel varrtak egy fehér köpenyt és ő lett a dr. Zebulon. Az akkori gyerekek közül a fiúk leggyakrabban mozdonyveze-tők, katonatisztek, tengerész hajóskapitányok akartak lenni, a lányok inkább balerínák, színésznők s aztán mindegyik talált magának valami tisztos polgári foglalkozást, de rendre nem azt, ami gyerekként lenni szeretett volna. Velük szembe Nórika állhatatos volt. Ő kiskorában elhatározta, hogy márpedig orvos lesz és ebből soha nem engedett. Gimnazistaként megtudta, hogy a biológia, a kémia és a latin nyelv lehet számára a leg-fontosabb és ettől kezdve ezekre helyezte a fő hangsúlyt. A többi tárgyból is mindig jeles eredményt ért el, de biológia és kémia szakkörökre járt, hogy a tananyagon kívüli ismeretekhez is hozzájusson. Zsófi néni szerzett egy nyugdíjas latintanárnőt, akihez he-tente egyszer különórákra is eljárt. Igaz, ami igaz, Nórika a legszebb fiatal éveit kemény, kitartó és szorgalmas tanulással töltötte. Miközben más fiatalok könnyed szórakozással, klubdelutánokkal és iskolai bálokkal töltötték az időt, meg a strandon felsős fiúkkal szó-rakoztak.

Amikor az első gimnáziumi év végéhez közeledtek, Nórika egy kéréssel fordult az apjához.

Édesapa! Az általános suliban ha kitűnő bizonyítványt hoztam haza, mindig kaptam valami jutalmat. Most a gimnáziumban is így lesz?

Nórikám! Én azt ígértem, hogy ameddig iskolába jársz, és az évvégi bizonyítványod kitűnő rendű lesz, mindig kérhetsz valamit, amit én teljesítek. Ez így volt az általános iskolában is végig, így van most is, és ha tovább tanulsz, az egyetemi éveid alatt is így

lesz. Nagyon remélem, hogy csak egyetlen egyetemi diplomát kell jutalmazgatnom, mert ha sokáig folytatod és én már nyugdíjas leszek, félek, nem tudom vállalni, amire ígéretet tettem. Egyébként ne is folytasd, hiszen én már sejtem, hogy mi lenne a kívánságod. A múltkor említetted, hogy több osztálytársnőd a szüleikkel külföldre mennek nyaralni. El is határoztam akkor, hogy ha kapunk útlevelet, mi is a szabadságunk egy részét jutalomként külföldön töltjük. Egyszer, nagyon-nagyon régen eldöntöttem, hogy én soha önszántamból ebből az országból ki nem teszem a lábam, de a te kedvedért ezt a fogadalmam is hajlandó vagyok megszegni. Eltaláltam a kívánságod?

- Édesapa melléfogtál. Nem találtad el!
- Nem?
- Nem!
- Akkor meg mit szeretnél?
- Elmondom, de ki fogsz nevetni.
- Biztosan nem nevetlek ki, mondjad!
- Édesapa! Azt próbáld meg nekem elintézni valamiképpen, hogy a nyáron legalább két hónapig bármilyen munkát vállalhassak egy egészségügyi intézményben. Olyan helyen, ahol betegek is vannak. Ezt kérem jutalmul a kitűnő bizonyítványért.
- Nem értem. Miért? Mire akarsz keresni egy kis pénzt? Venni akarsz valamit? Szóljál, előteremtem, hacsak tudom, a rávalót.
- Azért nem érted édesapa és azért is lepődtem meg, mert nekem nem a pénz kell, hanem az, hogy a betegek közelében lehessenek. Mert ahol a beteg van, ott van az orvos is. Én pedig orvos szeretnék lenni. Már most szeretném látni jó közlekedő, belülről, az ő világukat.

Franyónak fel volt adva a lecke. Sok felé voltak ismerősei, de az egészségügynek még a közelében sem. Istennek hála, a megpróbáltatásokkal teletűzdelt életében a betegségek és egyéb nyavalyák addig elkerülték. Megint a „fogadott nagyszülők” siettek a segítségére. Tarabáék közbenjárására az egyik fővárosi kerületi rendelőintézetben nyári diákmunkára alkalmazták segédmunkásnak Schneider Nórát. Amint megvolt az évszázados ünnepség és átvette most is iskolaelsőként a kitűnőrendű bizonyítványát, már másnap be is állhatott helyettesítő takarítónőnek. Kapott egy kék köpenyt, takarító eszközöket és mehetett felmosni a folyosókat, mellékhelyiségeket. Az intézetben azonban már az első hét végén rájöttek, hogy ez az értelmes lány, főleg a nevetségesen alacsony fizetésért, kincs lehet a számukra. A második hétre a köpenyt fehérre cserélték rajta és a betegad-minisztrációban kapott feladatokat. Még egy újabb hetet sem töltött ebben a beosztásban, amikor bekönyörögte magát a sebészeti ambulancián az egyik rendelőbe, ahol már egy szakápoló mellett segédkezhetett, sőt kisebb feladatokat, például sebek átkötözését, rövid betanítás után némi ráfigyeléssel már önállóan is végezhetette. Ebben a rendelőintézetben úgy megkedvelték Nórát, hogy attól kezdve minden nyárra örömmel visszavárták. Néha még a téli szünetekben is beállt segíteni, ahogy megállapodtak akkor „társadalmi munkában”, tehát fizetés nélkül az asszisztenciába. A harmadik gimnáziumi év után még ott töltötte az egész vakációt, majd elbúcsúzott azzal, hogy legközelebb remélhetőleg csak évek múlva látják, de akkor már dr. Schneider Nóra orvosként.

Gyorsan elszaladt a negyedik gimnáziumi év is. Nórika könnyedén vette a mások által szinte teljesíthetetlen akadályokat. Amíg az évszázados kezdésre várakoztak, külön

a diákok osztályonként és külön a szülők és rokonok, az utóbbiak között Franyó és Tarabáék csendben beszélgettek.

- Kedves Zsófi néni és Pali bácsi! Lehet, hogy nem ez a legalkalmasabb pillanat arra, hogy ismételten, mint már annyiszor, megköszönjem azt a jóságukat, szeretetüket, segítségüket és áldozatvállalásukat, amit az én lényegemben félárva kislányom felnevelése érdekében tettek. Az elmúlt több mint tíz év alatt Nórakám soha nem hiányolta az anyját, mert így is egy szerető és gondoskodó családban nőtt fel és lett nagylánnyá. Ezt én maguknak soha életemben nem tudom meghálálni, sem viszonzni, de hogy a Mindenható nem fogja tetteiket méltó jutalom nélkül hagyni, abban egészen biztos vagyok.
- Franyókám! Mi, Zsófikámmal, tényleg úgy szerettük ezt a drága kis gyermeket, mostanra már nem is kislányt, hanem kifejezetten nagylányt, maholnap egyetemistát, mintha a saját unokánk lenne. Egy nagyszülőt pedig arról lehet megismerni, hogy néha még olyasmire is képes az unokáért, amire a józan szülői szigor képtelen. Nincs ezért semmi köszönni való, meg hálálkodni való. Segítettünk és amíg élünk és erre képesek vagyunk, ezután is megteesszük.
- Azt azért ne hagyják ki a számításból, hogy nehéz évek állnak előttünk. Lehet, hogy ezek még nagyon nehéz időszakokat is tartalmaznak. Mifelénk az a mondás járta, hogy „kis gyerek kis gond, nagy gyerek nagy gond”. Ki tudja mi vár még ránk?
- Bármilyen jöhet Franyókám, azt együtt kibírjuk! Mi ketten, Zsófi nénéd meg én, csak azt szeretnénk megélni, hogy a vágyai szerint orvos legyen ebből mi drága kis Nórakánk. Ha valakinek orvosnak kell lenni, az akkor ő. Hiszen évek óta tudatosan készül arra, hogy bekerüljön az orvostudományi egyetemre. Más foglalkozást már el sem tudna képzelni. Ő tényleg hivatásának tekinti az orvoslást, más bajának segítségét, gyógyítását. Beszélgettünk erről Zsófikámmal, többször is szóba került köztünk és mindig arra a következtetésre jutottunk, hogy ez a kis ártatlan és csupa jóság teremtes, aki még az imáiban is azt kéri az Istentől, hogy orvos lehessen, talán, nem talán, hanem biztosan összeomlana lelkileg is és testileg is, ha valamilyen kegyetlen sorsszeszély keresztül húzná a terveit. Ennyi év kitartó és szívós munkája nem végződhet kudarccal, mert ha igen annak tragédia is lehet a vége. Ekkora csalódásba tényleg bele lehetne pusztulni.

Már az érettségi vizsgák megkezdése előtt Franyó szervezni kezdte Nórika jutalmát. Tökéletesen biztos volt a lánya sikerében. Bérelt a Balatonnál egy három hálószobás, nappalis önálló nyaralót július hónapra a családnak. Egy hálót a „nagyszülőknek”, egyet Nórának, egyet magának. A bérleti díjat előre kifizette és volt félretéve bőségesen pénz csónakbérletre, ebédre vagy vacsorára a halászcseréjében, vagy közeli étteremben, sülthal eszegetésre, meg fagyalt nyalogatásra, és minden egyéb kiadásra, ami egy ilyen nyaralással jár. Augusztus hónapra pedig az IBUSZ-nál befizetett egy csoportos turistaútra, amely három hetesre volt tervezve és érintette Londont, Párizst, Madridot, Rómát és természetesen hazafelé Velencét is. Úgy gondolta, hogy ez lesz az első, de egyben utolsó út is, amelyen, mint apa és lánya együtt vesznek részt. A sok szabadságot két év alatt spórolta össze. Az előző évi szabadsága nagyrészt is áthozta erre az évre. Bár a vállalat följánlotta, hogy kifizetik neki pénzben, de ő inkább a szabadságot választotta, mert minél többet együtt akart lenni a lányával. A helyettesítését meg tudták oldani, így nem

egészen két hónapot pihenéssel, kikapcsolódással tölthetett, amire addigi életében még soha nem volt példa. A júniusból hátralevő napok a várakozásból, a postás érkezésének lesésével teltek. Várták az értesítést az egyetemi felvételiéről, meg az útlevelek megérkezését is. De mind a kettő nagyon váratott magára. Végre megérkezett a tájékoztatás az egyetemről, amely szerint Schneider Nóra felvételt nyert az orvoskarra, a szeptemberben induló félévre. Az egész család boldogsága leírhatatlan volt. Nórika a mennyben érezte magát. Bezárkózott a szobájába, letérdelt az éjjeliszekrényén álló kis feszület elé, és több mint egy órán át mondta a hálaadó imákat, egyiket a másik után. Amikor kijött a szobából, olyan nyugalom szállta meg, amilyent még soha nem érzett. A győzelmi mámorra még éveket kellett várni s addig keményen dolgozni, de annak sikerében teljesen biztos volt. Ez volt a lényeg, ez a sikeres felvételi. Most már a célegyenesben van. Már semmi nem jöhet közbe. Már kizárólag csak rajta múlik minden. Franyó mindezt látva igazat adott Tarabáéknak. *„Uram, Istenem, csak most ne jöjjön közbe semmi, mert ez a gyerek tényleg összeomlik testileg is, de még inkább lelkileg.”*

Az útlevelek azonban nem érkeztek meg, helyettük egy borítékban idézés érkezett Franyó nevére az BM budapesti útlevél osztályától, hogy július 3.-án délután 15 órakor jelenjen meg a Népköztársaság útja 93 szám, II. emelet 8.-as számú irodában *„az útlevélkérelmével kapcsolatban”*. Július 1.-én a csomagokkal leutaztak a Balatonra és berendezkedtek a nyaralóban. Franyó pedig 3.-án délutánra visszautazott a fővárosba, hogy megjelenjen az idézésben megjelölt helyen.

Két napot nagy boldogságban töltöttek. Másról sem tudott Nórika beszélni, mint arról hogy milyen nagy az ő boldogsága, hogy mostantól már ő bizony teljesjogú orvostanhallgató és csak kizárólag rajta múlik, hogy végig megy-e az orvosi diploma átvételéig vezető úton. Franyó is boldog volt, Tarabáék is boldogok voltak, mert Nórikát boldognak látták. Az útleveles akadékoskodás nem is nagyon zavarta Nórikát, azt elintézte annyival, hogy akkor *„legfeljebb nem utazunk”*.

Július 3.-án tehát Franyó visszatért a fővárosba. Mivel a házukba akkor már be volt vezetve a telefon, abban maradtak, ha estére nem tér vissza, a Balatonnál maradtak majd az ottani postáról felhívják még aznap, vagy másnap reggel, hogy tájékozódva legyenek az ügyintézés állásáról. Bekalkulálták azt is, hogy Franyónak két-három napot Budapesten kell tölteni, míg az ügyeket intézi.

Schneider Ferenc magyar állampolgár budapesti lakos július 3.-án délután 14.45 órakor belépésre jelentkezett a megjelölt címen. Az épületen belül álldogáló rendőrnek megmutatta az idézését és a személyi igazolványát. A hivatalos közeg, miután az okmányokat megnézte, eligazítást adott.

- *Fölmegyén itten a lépcsőn, a második emeletre. Tovább nem megyen, mert nincsen több emelet, attúl fölfelé mán csak a pallás vagyon. Akkó, amikó fölért, balra fordul. Nem jobbra, hanem balra! Leszen ottan egy szűkös folyosó. Oda bemegyén. Az egyik oldalvást vannak az irodái ajtók, a másikon a fal mellett ülő alkalmasságok. Megkeresi a 8-as számú ajtót és azzal szemben leül oda, ahun tanál helyet. Nem kopogunk, nem izgágáskodunk, türelmesön várakozunk. Majd szólíjják. Na, akkór majd bemögyön az irodába. Addig nem. Értve vagyon?*
- *Értem. Második emelet, balra folyosó. 8-as ajtó. Szemben leül, várakozik, majd szólíjják.*
- *Na, akkó, möhet itten a lépcsőn.*

Franyó ballagott fölfelé a széles kopott lépcsőn. Közben persze az járt a fejében, hogy ezek az útlevelesek mi a frászt akarhatnak tőle. Arról már hallott, hogy aki a disszidált rokonához akar menni, vagy csak élnek ilyen rokonai külföldön, azoknak előadónak problémái az útlevélkérelmük teljesítése során. Neki azonban csak a volt felesége él külföldön, mint disszidens, akitől elváltak és köztudott volt, hogy egy férivel mentek el, tehát mit keresne ő a képben? Még ha Nórikát idézték volna, az érthető lenne, hiszen Anikó neki az anyja. De nem Nórikát idézték, hanem őt. Amikor felért a második emeletre, az egykor szebb napokat megélt épületben, az Andrássy úti paloták egyikében, balra fordult. Tényleg volt ott egy folyosó, melyen azonban egyetlen ügyfél sem tartózkodott. Az egyik oldalon voltak az irodák, a másik oldalon a fal mellett sorakoztak csövázás zöld színű kárpitozású fotelok, meglehetősen rozszant állapotúak. A 8-as számú iroda ajtajával szemben helyet foglalt és várt. Nem kopogott, nem *„izgágáskodott”*. Belülről beszédfoszlányok hallatszottak ki. Úgy gondolta, hogy az előadó egy előtte levő ügyféllel foglalatostkodik. Nézi Franyó az óráját, ami pont 3-at mutat. Már nyílik is az ajtó és egy fiatal civil ruhás férfi lép ki rajta. Megszólította Franyót.

- *Schneider Ferenc úr?*
- *Igen én vagyok. Tessék itt az idézésem és a személyi igazolványom.*
- *Adja ide, Igen rendben. Kérem, jöjjön be. Ott az asztalán velem szemben foglaljon helyet.*

Amikor Franyó belépett az apró kis irodába körül sem nézett, hanem a mutatott széken helyet foglalt. A fiatal előadó leült vele szemben és udvariasan bemutatkozott.

- *A nevem Csatai István rendőr főhadnagy. Bemutatom a főnökömet...*

A főhadnagy ekkor Franyó mögé mutatott. Franyó a széken ülve megfordult, de a következő pillanatban meg kellett kapaszkodnia, nehogy a meglepetéstől a félfordulatból a földre huppanás legyen. Az ajtó mellől, a bejövetelekor kinyitott ajtó takarásából előlépett a főnök elvtárs. A főhadnagy folytatta a bemutatást.

- *A főnököm, Füredvári Ákos rendőr alezredes. Foglaljunk helyet, ha már ilyen szerencsésen megismerkedtünk és beszélgessünk.*

A főhadnagy az íróasztalnál ült, vele szemben, az íróasztal másik oldalán Franyó feszengett egy nyikorgó széken. Füredvári alezredes pedig a főhadnagytól oldalvást egy fotelben terpeszkedett. Az teljesen nyilvánvalóan látszott, hogy a társaságban ő a domináns. Más nem is lehetett, mint a volt NKVD-s, később ávéhás, majd rendőrségi politikai nyomozó, a régi ismerős, kissé megvénült kivitelben és főnöki minőségben, immár alezredesként. A főhadnagy által beígért beszélgetést is a régi-régi ismerős kezdte.

- *Schnájder! Schnájder! Már megint összefutottunk. Meg is öregedtünk mind a ketten. De leginkább rajtam járt el az idő. Nem sok alkalmunk lesz már arra, hogy találkozhatunk. Magának ugyan még van egy jó tízese a nyugdíjig, ha jól emlékszem. A nekem hátra levőt én már hónapokban számolom. Mondja Schnájder, hogy van?*
- *Köszönöm érdeklődését, elég jól vagyok. De hát ezt maguk is nagyon jól tudják. Mindenkiről tudják. Ami az időt illeti, hát az tényleg átbogott felettünk. De van azért, ami soha nem változik.*
- *Kíváncsivá tesz! Mi lenne az?*

- Az, hogy még mindig Schneider helyett Schnájdernek szólít.
- Nem tehetek róla. Így szoktam meg. Ennyi év után és alatt belém vésődött. Erre a kis időre, nézze már ezt el nekem!
- Rendben van! Schnájderezzen ameddig csak akar. De akkor most árulja már el végre nekem, hogy én miként szólítsam a sértődést elkerülendő. Volt ugyanis idő, amikor az „úr” megszólítás ellen tiltakozott, meg volt olyan találkozás is, amikor meg az „elvtársaság” volt ellenére.
- Tudja mit Schnájder? Lásza meg, hogy megöregedve én is milyen engedékeny lettem. Szólítson úgy, ahogy a kedve tartja. Ha akarja, akár „elvtárs”-nak is szólíthat, annak ellenére, hogy soha nem vallottunk azonos elveket.
- Ebben bizony nagy igazsága van. De lenne mindjárt egy másik kérdésem is.
- Kérdezzen nyugodtan?
- Mondja alezredes elvtárs, most is lesz verés?
- Hová gondol Schnájder? A szocialista demokrácia, meg a szocialista jogrend, a kommunista humanizmus nem engedhet olyasmiket, amikről maga beszél.
- De volt olyan.
- Volt, persze, hogy volt. De mikor volt? Mikor volt már az a verés? Változnak az idők Schnájder és változnak a módszerek is. Meg mi is változunk. Hiszen maga is sokat változott, abban én biztos vagyok. Ne gondoljon másra, csak arra, hogy mióta fecserészünk már itt ketten? Volt ilyen régen?
- Nem! Soha!
- Most meg látja lett. Ilyen ez a világ. Állandóan mozgásban, változásban van. Ehhez meg mi is alkalmazkodtunk, ha akartuk, ha nem. De nem csak mi változtunk. Itt van a főhadnagy elvtárs. Ő is állandó változásban éli napjait. Meg a mi mostani szolgálatunk, az Állambiztonsági Szerv kémelhárító szolgálata is mindig változik valamit, hogy kellőképpen reagálni tudjon az ugyancsak változó kihívásokra. Ma már egészen más módszerekkel dolgozunk, mint akár tíz vagy húsz évvel ezelőtt. Az eredményességi mutatóink mégis jobbak, vagyis fejlődünk is Schnájder. Majd maga is megtapasztalhatja.
- Remélem, hogy nem tapasztalom meg. De, csak nem akarnak most meg a változottság okán kémeket csinálni belőlem? Mert kém soha nem voltam és nem is leszek, sem a mások kémje, se a maguké.
- Nem Schnájder! Nem akarunk kémeket csinálni magából. Az ugyanis az egyik alapelvünk, hogy aki nem kém, abból nem lehet kémeket csinálni.
- Azért ez nem mindig volt így alezredes elvtárs.
- Igaza van. Nem mindig volt így. De már mondtam, hogy változunk. Mi is csak változunk.
- Mit akar ennek a változásnak az állandó hangoztatásával sugalmazni alezredes elvtárs?
- Ha már rákérdezett, megmondom Schnájder. Nekünk már teljesen fölösleges végig rohagálni az egyébként kötelező tiszteletköröket. Mi már megértjük egymást néhány mondatból, sőt akár néhány szóból is. Példának okáért megkérdezném magától Schnájder, hogy a sok élettapasztalattal felvértezve, maga is változást mutatna-e, ha feltenném a régi kérdést: „igen”, vagy „nem”?
- Uram Isten! Szóval mégis csak itt tartunk alezredes elvtárs? Azt reméltem, sőt hittem, hogy ezen a régi ostobaságon már régen túllépett az idő, meg túlléphetünk

rajta mi is. Kedves alezredes elvtárs! Nincs ennek a régi-régi kérdésnek mára már az égvilágon semmi értelme. Maga mondogatta, hogy változtak az idők. Egyetértetek. Megváltoztak a helyzetek, a körülmények, így például az én körülményeim is. Alig néhány éve történt, hogy kizárólag csak rajtam múlt, hogy az akkori kérdések közül, a szintén „igen” és „nem” kérdések közül, akkor is a „nem”-et választottam. Ha az „igen”-t választom, akkor most az MSZMP tagja lennék. Igen, látom, csodálkozik. Az, akit maguk egyszer majdnem agyonverettek, egyszer meg kis híján fölakasztattak, majdnem a kommunisták mostani pártjának a tagja lett. Ha ez megtörtént volna, akkor most tényleg elvtársak lehetnénk.

- De nem lett az, mert nemet mondtam!
- Úgy van! Nemet mondtam, mert olyasmikben nem veszek részt, amivel nem értek egyet, amellyel nem tudok azonosulni. Mielőtt pedig belebonyolódnánk ebbe a fölösleges huzavonába, máris kijelentem, hogy a szokásos kérdésére most is a „nem” választ adom. Szembe kellene köpni magam, ha a legborzalmasabb zsarolások, bántalmazások, testi és lelki kínzások, kényszerítések dacára ellen tudtam állni, mindig a „nem”-et választottam, most pedig, amikor semmivel sem tudnak kényszeríteni, váratlanul „igen”-t mondanék. De mielőtt válaszolna, én is szeretném kérni, hogy adjon választ egy kérdésemre: Miért csinálja ezt velem? Mind a kettőnk felett eljártak az évek. Én becsülettel végzem a munkámat, mindenki legnagyobb meglepetésére építem a maguk álmoszocializmusát, s lám még páttagot is akartak belőlem fabrikálni. Maga, mint mondta, néhány hónap múlva nyugállományba vonul és töltheti a gondtalan nyugodt éveit, adja a Jóisten, hogy minél tovább. Tényleg: miért csinálja ezt velem?
- Nem lennék köteles, de magának, a régi ismeretségre tekintettel, válaszolok Schnájder. Még fiatal NKVD-s koromban, életem legelső szervezési kísérletét hadifogolyként maga utasította el, hiúsította meg Schnájder. Tudja-e, hogy egy operatív tiszt életében milyen a legelső szervezése? Kitérőlheteretlen emléket hagyó! De nem mindegy ám, hogy milyen ez az emlék! Lehet jó emlék, meg lehet rossz emlék. Az én emlékem magának köszönhetően nagyon rossz emlék lett! Ott abban a helyzetben ennek meg is lettek rám nézve a következményei. Fokozta a kudarcélményt, hogy az újabb próbálkozásomnak is ellenállt, amikor én már államvédelmi tiszt voltam. Most már megmondom őszintén, hogy amit maga akkor kapott és kibírt, elviselt, majd a pofánkba röhögött, még egy kicsit imponált is nekem. Akkor megfogadtam, hogy ezt az embert én egyszer, az életben legalább egyszer le fogom győzni. Az én győzelmem pedig az lesz, ha a kérdéseim közül végül mégis csak az „igen” választ adja. Akkor majd biztosan megnyugszik a lelkem és csendben elmehetek nyugdíjba. Abban a biztos tudatban élhetek, hogy nem volt ember, akit én be akartam szervezni és az meg ne történt volna. Mert azért az jó, ha tudja: össze se tudom számolni, hogy hány szervezést csináltam, de egyetlen kudarcom volt, és ezt magának köszönhettem. Egyszerűen Schnájder nekem magát, ha török, ha szakad, be kell ütnöm a hálózatunkba.
- Szóval mégis csak lesz valami ütés?
- Nem lesz semmiféle ütés! Ezt a „beütés” kifejeést az államvédelmis időkben örököltük és cipeljük magunkkal, látja a mai napig is. A „beütés” azt jelenti, hogy szervezés.
- Értem és megnyugtató.

- *A rend kedvéért még most is megkérem magát Schnájder, hogy jól gondolja meg a választ. Látja, milyen szépen beszélek magával: kérem. Ilyenre még nem volt példa. Egy dolgot ne feledjen. Nekem most teljesen biztosra kell mennem. Korábban mindig volt időm várni egy újabb alkalomra. Schnájder! Most nincs több időm, nem lesz újabb alkalom. Ez az utolsó lehetőségem. Higgye el, én most a biztosra megyek. Nekem és az általam képviselt szolgálatnak győznie kell magával szemben. Az élet rendjének úgy kell alakulnia, hogy maga is, mint annyian mások, beálljanak a sorba. Ha magát képtelenek lennénk rávenni az együttműködésre, a beszerzés vállalására, akkor meg mi köpködhethetnénk szembe magunkat. Higgye el nekem, hogy a mi szolgálatainknak még aligha volt olyan beszerzése, amelyik így zajlott volna, mint ez a mostani. Ezt a beszélgetést, ha úgy tetszik vitát le sem kellett volna folytatni. A főhadnagy elvtárs tágra nyitott szemmel csodálkozik rá arra, ami itt történik. Öt perc alatt lerendezhettük volna a mai útlevel ügyintézését is, meg a mi függő viszonyunkat is. De én tisztelem a maga ellenállását. Remélem, nem kényszerít vénségemre, olyanra, amit szívesen már én sem tennék meg. Be is fejezem, a süketelést Schnájder. Egyetlen szóval válaszoljon: „igen” vagy „nem”?*

- *Alezredes elvtárs a válaszom most is, mint már korábban is, a „nem”.*
- *Tudomásul veszem Schnájder. Nem örülök neki, de tudomásul veszem. Remélem, hogy majd egy kicsit többet gondolkodik. Reméltem, hogy az idő múlásával a hevesége is alább hagyott. De csak reméltem. Az emberismeretem, meg a tapasztalatom most is azt súgta, ami bekövetkezett. Ezt én Schnájder végtelenül sajnálom. Amit pedig most mondok, azt kérem, hogy nagyon-nagyon jól jegyezze meg. Ha netán meggondolná magát, hónapután délután 3 órakor adok egy utolsó esélyt magának. Gondolkodhat, mérlegelhet, tájékozódhat, bármit csinálhat hónapután délután 3 óráig. Öt perccel később már nem érvényes az ajánlatom. Attól kezdve bármi történik, már csak saját magát hibáztathatja.*

Az alezredes felállt és a kezét nyújtotta, de Schneider Franyó keze nem mozdult.

- *Nem baj. Ha lesz legközelebb, akkor talán kezét fogunk. Most elmehet Schnájder. Nem haragszom ám magára. Inkább sajnálom egy kicsit.*
- *Lehetne még egy kérdésem alezredes elvtárs?*
- *Természetesen.*
- *Mi lesz az útlevelkérelmünkkel? Az enyémmel, meg a lányoméval?*
- *Egyikük sem fogja megkapni, el lesz utasítva, mert magának a volt felesége, a lányának meg az anyja jogellenesen tartózkodik külföldön. Ez pedig kizáró ok. Fellebbezni nincs is értelme.*
- *Még volna egy kérdésem.*
- *De megjött a kérdező kedve. Na, kérdezzen.*
- *Ha most önnek „igen”-t mondok, akkor megkaptuk volna az útleveleinket.*
- *Akkor meg. De maga nem „igen”-t, hanem „nem”-et mondott.*
- *Ha „igen”-t mondok, akkor már nincs az én volt felségem, meg a lányom anyja jogellenesen külföldön?*
- *De akkor is ott van. Csakhogy abban az esetben én személyes felelősséget vállaltam volna azért, hogy maguk rendben és időben hazatérnek és nem disszidálnak.*
- *És ha kint maradtunk volna?*

- *Na, látja ebben a játszmában ez lett volna az én kockázatom. De, most már több kérdése ne legyen.*

A főhadnagy kikísérte az ajtón Schneider Franyót, aki elindult a még mindig kietlen szűk folyosón a lépcső irányába. Ahogy lépkedett lefelé a díszes lépcsőn öröm is volt a lelkében, meg keserűség is. Örült annak, hogy ismét volt bátorsága „nem”-et mondani. De mi volt ez a mostani „nem” a korábbiakhoz képest. A keserűséget az okozta, hogy kútba esett a nyugateurópai utazás, amelyet már olyan jól elterveztek.

Amikor a fölszintre ért, az őr megszólította.

- *Maga a Sájder?*
- *Schneider vagyok.*
- *Az emeleti irodából aztat telefonozták, hogy mondjam meg magának, amikó hazaérne, a postaládikáját mindenképpen nézze meg.*
- *Jó megnézem. Más nincs? Mehetek?*
- *Mehet hát.*

Amikor a villamosról leszállva befordult az utcájukba, eszébe jutott, hogy mit telefonáltak utána a portára. Mi a fenét akarnak azzal a levélszekrénnel? A házához érve látta, hogy van valami a levélszekrényben. Bement a házba és kihozta a levélszekrény kulcsát. Egy lezárt boríték volt ott, neki címezve gépirással. Már akkor észrevette Franyó, hogy a feladó nem volt feltüntetve és postai bélyeg illetve bélyegző sem volt látható rajta. Azonnal rájött, hogy ezt csak akkor tehette be valaki a levélszekrényébe, amíg ő az útlevelesztályon volt. Leült az asztalhoz és kibontotta a borítékot. Belül egy olyan hivatalos levélpapír volt, amelynek a fejlécén az orvostudományi egyetem szerepelt. A címzett azonban nem ő volt, hanem a lánya. A levél gépirással készült, végén az egyetem rektorának aláírása és körbélyegzője. Tartalma a következő volt:

Schneider Nóra!

Szíves elnézését kérjük az egyetemi felvételijével kapcsolatos korábbi téves tájékoztatásért. Sajnos az egyik – már eltávolított – munkatársunk figyelmetlen munkavégzésének következtében önt korábbi levelünkben tévesen tájékoztattuk. A valóságos helyzet az, hogy most nem kezdheti meg tanulmányait egyetemünkön, mert felvételt nem nyert, melynek oka az, hogy a teljes felvehető létszámkeret már betelt, ön létszámfeletti, aki helyhiány miatt most nem tanulhat nálunk tovább. Végtelenül sajnáljuk a tévedést, kérem, szíveskedjék belenyugodni a megváltoztathatatlanba, amely ellen jogorvoslati lehetőség nincs.

Franyó ült a széken, kezei és bennük a levél az ölébe hullott. Ült mozdulatlanul és nem voltak gondolatai. Már nem először fordult elő vele ez. Ami történt olyan volt, mint egy villámcsapás. Megsemmisítő. Mások ilyen helyzetben káromkodni, átkozódni, szitkozódni, fenyegetődni kezdtek volna, esetleg dühükben törni s zúzni. Ezzel szemben a Franyó meg sem mozdult. Egyszerűen nem tudott mit kezdeni ezzel a helyzettel. Még azt sem hitte el, hogy ez egyáltalán bekövetkezhetett. Leblokkolt. Megsemmisült. Úgy érezte, hogy itt most mindennek vége. Amiért közel két évtizeden át fáradozott, amit felépített, az most egycsapásra összeomlott. Egy pillanatig azt hitte, hogy fel sem tud állni az asztaltól. Csak nem kapott agyvérzést?

De nem kapott agyvérzést. Schneider Franyó végül felállt a székről, de csak azért, hogy kimenjen a fürdőszobába és jó hideg csapvízzel alaposan megmossa az arcát. Ettől

kissé észhez tért. Az órájára nézett s látta későn van már ahhoz, hogy bármihez hozzákezdjen. Ma már semmit sem tehet. Most az esetleges esti telefonhívásra kell felkészülni, arra, hogy az útlevelügyben mit mondjon Nórikának, vagy Tarabáéknak, annak, aki felhívja. Talán az a legjobb, ha az útlevel ügyben konkrétan megmondja az igazságot, miszerint a disszidens volt feleség és anya miatt nem kaphatnak útlevelet. Legalább ez az ügy ezzel le lesz zárva, úgyis a másik a bonyolultabb és a veszedelmesebb.

Kezdte átgondolni a vele történeteket. Ami igaz, az igaz, tényleg változnak az idők és vele együtt változnak a módszerek is. Most a haja szála sem gördült, mégis akkora ütést kapott, hogy beleszédült. Hiába próbált, képtelen volt racionálisan gondolkodni. Az első feltételezése az volt, hogy talán hamisítvány az egész levél, és ezzel akarják félrevezetni, befolyásolni. Megér nekik ennyit egy ilyen aljasság, amennyire vágnak arra a nyomorult „igen”-re. Megvan az első feladat. Holnap reggel az egyetemen néz után ennek az elutasítási történetnek, hogy kiderüljön az igazság, legfőképpen a hamisság.

Franyó elhatározta, hogy másnapig már nem foglalkozik a történetekkel. Ez azonban csupán elhatározás maradt. Nem valósult meg belőle semmi. Várta a telefonhívást a Balatonról, Nórikáéktól. Nem is telt el túl sok idő, amikor csörrent a telefon.

- Halló, édesapa te vagy?
- Remélem, hogy én, hiszen ki más lehetne itt?
- Mit sikerült intézned? Rendben vannak a dolgok?
- Nórikám! Először is csak egy dolog van, az útlevelek ügye. Másodszor egyáltalán nincsenek rendben a dolgaink, ugyanis elsőfokon elutasították az útlevelkérelmeket.
- Miért édesapa?
- Azért édes kislányom, mert az én volt feleségem, neked meg az édesanyád még mostanság is disszidensnek számít. Akinek pedig disszidens közvetlen hozzátartozója van, annak az útlevelkérelmeit, erre való hivatkozással el lehet utasítani. Hát ez történt. Holnap és holnapután még megpróbálok valami tenni, de nem nagyon reménykedek a sikerben. Talán jobb, ha nem is nagyon tervezgetünk és készülődünk az utazásra, mert lehet, hogy ez sajnos most elmarad.
- Nem baj édesapa! London, meg Párizs, meg a többiek is megvárják bennünket. Édesapa! Ha már kereső orvos leszek, az első fizetéseimből, nem egy csoportos IBUSZ útra, hanem egy igazi luxusutazásra fizetek be mind a kettőnknek. Meglátod, orvosként megszépítem az idős napjaidat. Meghálálom, hogy fölneveltél, tanítottál, egyetemre járatál, az orvosi diplomához hozzásegítettél. Édesapa, ha ez megvalósul, az nem csak az én tanulásom, szorgalmam és kitartásom eredménye lesz, hanem legalább annyira a tiéd is. Nagyon büszke vagyok rád édesapa és nagyon-nagyon szeretlek.
- Én is nagyon szeretlek és büszke vagyok rád Nórikám.
- Édesapa! Holnap este hívjunk?
- Holnap ne, csak holnapután. De az is lehet, hogy nem tudunk beszélni, mert későn érek haza és akkor már bezár ott a posta.
- Akkor mi legyen? Mikor hívjunk?
- Maradjunk abban, hogy ha holnapután este nem tudunk beszélni, akkor másnap reggel egy korai vonattal mindenképpen jövők utánatok. Zsófi nénit és Pali bácsit csókoltatom.

- Átadom, vagyis itt van velem Pali bácsi. Egy percre átadom neki a telefont. Csókollak édesapá.
- Halló! Pali bácsi?
- Én vagyok Franyókám. Nagyon hiányoljuk. Sikerrel járt?
- Sajnos nem, Pali bátyám.
- Egye fene, nem olyan nagy baj. Ezt a Nórit most más sem érdekli, mint az egyetem. Zsófikámmal egész nap be nem áll a szájuk. Naphosszat mást sem hallok, csak azt, hogy így az egyetem, meg úgy az egyetem. Tisztára bele vannak már habarodva mind a ketten ebbe a doktorságba. Amikor jöttünk, nem tudtam elképzelni, hogy mi olyan nehéz a csomagokba. Hát szerzett ez a lány valahonnan orvosegyetemi jegyzeteket és elhozta a nyaralásra is olvasgatásra. Most strandolás helyett is azokat böngészi. Franyókám majd meglátja milyen remek orvos lesz ebből a Nóriból. De most be is fejezem. Mind a háromman már nagyon várjuk. Viszonilátásra.
- Minden jót! Vigyázzanak magukra!

Nehéz szívvel tette le a telefont Franyó. Még szomorúbb volt, mint a telefonálás előtt. Annak azért örült, hogy legalább az útlevelkérelmek elutasításának felvezetésén túl van és Nórika egyáltalán nem fogadta a hírt bánatosan.

Mivel otthon a lakásban nem volt semmi ennivaló, hiszen egyhónapos távollétre utaztak, elsétált a legközelebbi közértbe és vett az elkövetkező napokra némi élelmet. Amikor ballagott az utcán a hihetetlen magárahagyatottság érzése kerítette hatalmába. Arra a megállapításra jutott, hogy az ember akkor érzi igazán magát egyedül, amikor bajban, főleg ha nagy bajban van, és nincs kihez segítségért, vagy legalább tanácsért fordulni. Franyónak igazi s közeli barátai soha nem voltak. Ez főleg annak a következménye volt, hogy igen visszahúzódó, magának való életmódot folytatott. Ismerősei, munkatársai között volt néhány, akikkel igen jól megértették egymást, de olyan bizalmas barátja, akivel a mostani gondjait megbeszélhette volna, nem volt egy sem.

Már visszafelé ballagott a boltból, amikor az eszébe jutott az öreg kommunista zsidó, Lipi bácsi. Bizony az is elment már jó néhány évvel ezelőtt. Jól járt, mert itt hagyhatta ezt a nyomorult világot. Előbb elment nyugdíjba, alig néhány év múlva pedig a másvilágra. A régebbi munkatársak közül néhányan tudni vélték, hogy a meggyőződéses ateista kommunistát a Kozma utcai zsidó temetőben helyezték örök nyugalomba s egyházi szertartással búcsúztatták. Temetésén a központi gépjávitóból nem vett részt senki, mert a halálhíre is csak jóval később jutott el a volt munkatársakhoz. Nincs tehát már Lipi bácsi sem, akivel kölcsönösen az életüket köszönhették.

Hazaérkezve megpróbált valami keveset legalább enni, de csak „forgatta a falatot a szájában” – miként hajdanán a keresztmama mondogatta, - amikor nem ízlott valami, amit eléje tettek. Nem is erőltette sokáig az evést. Leült egy fotelba a nyitott ablaknál és nézett ki a nyári alkonyatba. Amilyen egyedül volt a házban, olyan magányos volt ebben a legújabb élethelyzetében is. Az járt a fejében, hogy elmúlt ötven éves, vajon ez a Füredvári elvtárs mi a bűdös francot akarhat még tőle? Amit a megvénült ávéhás, mostanra már nyugdíjba készülődő állambiztonsági vezető süketelt neki az első beszerzése kudarcáról, meg a maradandó negatív érzelmekről, reváns vágyról, s egyebekről, egyáltalán nem voltak hihetők számára. Mert ha ezek igazak lennének, az bizony szegénységi bizonyítvány lenne egy olyan szervezetre nézve, amelynek feladata az állam biztonságának védelme.

Már azon a közlésen is kiakadt, hogy most meg a kémelhárítók akarnak tőle valamit. Kémelhárításról eddig soha nem volt szó, s talán nem véletlenül. Soha olyan helyen nem dolgozott, olyan körökben nem mozgott, ahol kémek felbukkanását feltételezni lehetett volna. Az persze igaz, hogy neki aztán halvány fogalma sincs arról, hogy miként kellene egy kémnek kinézni, mit csinál, miről lehet felismerni. Miért pont őrá találtak rá ezek a rohadékok? Vagy lenne mégis valami igazsága Füredvári alezredes hihetetlennek tűnő süket dumájának? Ült az ablaknál és töprengett, mérlegelt, gondolkodott. De a probléma megoldásának a közelébe sem jutott. Az egyetlen menekülési lehetőséget abban látta, ha a furcsa módon érkezett levélről kiderülne, hogy hamisítvány. S ha ez kiderülne, az angyalföldiektől eltanult, ám soha szóhasználatába át nem vett stílusban küldi el az egész szarházi bandát a kurva anyjukba. Azt is megmondja majd nekik, hogy mit csinálnak az útleveleikkel. Ő már lazán éli le az életét úgy, hogy át sem lépi az országhatárt. Egyetlen dolog érdekli, az, hogy a Nórika egyetemi felvételi je rendben legyen. Ennek pedig holnap utána jár.

Már erősen besötétedett, amikor hideg vízben lezuhanyozott, leoltotta a villanyt, majd lefeküdt és megpróbált elaludni. De csak próbált, mert nem jött álom a szemére. Minden szándéka ellenére újból és újból a felemerült problémák körül bolyongtak a gondolatai. Már régen elmúlt éjfél és még mindig nem aludt egyetlen percet sem. Forgolódott a fekhelyén, gyúrte kegyetlenül a lepedőt, izzadt is, mert forró meleg volt a nyári éjszaka. Már kezdett pirkadni, amikor végre elaludt néhány órára, miközben álmok zaklatták. Láttá magát valószínűleg élettelenül feküdni az útlevélosztály szűk folyosóján. Füredvári alezredes lesajnáló tekintettel állt mellette. Egy fehér köpenyes férfi vizsgálgatta, valami orvosféle, akitől az alezredes megkérdezte:

- *Doki! Kifingott?*
- *Még nem! De igen jó úton van arrafelé. Nem sok van már ennek hátra.*
- *Doki! Nem akarnám, hogy elmenjen. Még elintézni valónk lenne holnapután délután. Addig tartsa már valahogy benne a szuflát.*
- *Nehéz lesz. Ez már holnapután délután odaátról fog röhögni magán.*
- *Csak tán nem?*

Franyó erre ébredt fel. Ismét csatak víz volt a pizsama rajta és az ágynemű is körülötte. Talán jobb lett volna, ha el sem alszik. Még hogy „kifingott”? Mintha ezt már egyszer kérdezte volna vele kapcsolatban valaki valakitől. De az nem jutott eszébe, hogy ez hol s mikor történt. Persze az is lehet, hogy azt is csak álmodta.

Ébredés után felkelt és készülődött a remélt nagy leleplezésre. Bizakodó volt, mert, bizakodó akart lenni. Majd hirtelen eszébe jutott, hogy az egyetemi hivatalokban is szünidő van, szabadságolások vannak. Megint kétségek kezdtek győőrtöni: mi lesz, ha nem tud intézni semmit, mert zárt kapukat talál. Az egyetem épületébe a portán simán bejutott. A folyosók üresek voltak, embert alig-alig lehetett látni, teljesen nyilvánvaló volt a szünidő állapota. Először a rektori hivatalba ment. A titkárságon egy középkorú nőt talált, aki veszettül püfölt egy írógépet. Franyó megjelenésére abbahagyta a gépelést.

- *Kezét csókolom!*
- *Jónapot kívánok. Mi járatban tetszik lenne?*
- *A rektor úrhoz jöttem.*
- *Milyen ügyben, ha szabad kérdezni?*

- *Igenis. Máris mutatom. Tegnap érkezett ez a levél a kislányom részére arról, hogy korábban ugyan felvették az egyetemükre, de most meg mégse, mert lét-számhiány állt elő.*
- *A rektor úr mártól szabadságon van, de tessék mutatni a levelet. Igen látom, ez a rektor úr aláírása, de az ügy a tanulmányi osztályra tartozik. Ez az osztály a második emeleten van, bár aligha talál ott valakit, hacsak az osztályvezető elvtársat ott nem éri, akit láttam reggel valamiért bejönni. De siessen, mert biztosan csak beszaladt Dorka János osztályvezető elvtárs valamiért, és lehet, hogy már el is ment. Ha sikerül elcsípnie, ő tud adni felvilágosítást.*
- *Nagyon szépen köszönöm a segítségét.*
- *Szívesen, ha ez magának segítség.*
- *Kezét csókolom.*
- *Viszontlátásra.*

Az útbaigazításnak megfelelően meg is találta a tanulmányi osztályt, de ott is teljes csend uralkodott. A folyosókon egyetlen lélek sem járt. Kopogtatott a titkársági ajtón, de választ nem kapott. Lenyomta a kilincset és az ajtó kinyílt. A titkárság üres volt. Hangosan beköszönt.

- *Jónapot kívánok!*

Válasz nem jött csak egy nyitott ajtón át valami mocorgást hallott. Hamarosan megjelent az ajtóban egy férfi. Franyó megint köszönt.

- *Jónapot kívánok!*
- *Jónapot magának is! Kit keres, vagy mi járatban van?*
- *A rektori titkárságról küldtek, hogy itt Dorka János osztályvezető elvtársat keressék, hátha még itt van, mert reggel látták bejönni.*
- *Tessék! Én vagyok Dorka János osztályvezető. Fáradjon be az irodámba és foglaljon helyet.*

Az osztályvezető az íróasztalánál ült le, Franyót az asztal előtti székre mutatva kínálta helyet.

- *Kérem, mondja el, hogy milyen ügyben keres.*
- *Azért zavarom az osztályvezető urat, vagy bocsánat elvtársat, mert nemrégiben a kislányomat, Schneider Nórát arról értesítették, hogy felvételt nyert az egyetemükre. A kislányom eddig minden iskolájában igen kitűnő tanuló volt, a németet szinte már anyanyelvi szinten beszéli, felsőfokú nyelvvizsgája van a Rigó utcából, ugyanott angolból középfokú nyelvvizsgát is tett. A tanulmányi eredményei és a felvételin elért pontszáma alapján a felvétele egyáltalán nem volt meglepő. Erre tegnap érkezett a rektor úr aláírásával egy levél, amely pedig arról szól, hogy a korábbi tájékoztatás téves volt és a kislányomat helyhiány miatt mégsem vették fel az egyetemükre. Azért bátorkodom zavarni az osztályvezető urat, hogy tisztázzam ezt a félreértést, mert bizonyára csak erről lehet szó.*
- *Szabad látnom azt a levelet?*
- *Tessék.*
- *Köszönöm. Igen, most már tudom, hogy miről van szó. Nincs semmi félreértés. Kedves Schneider úr! Mi a levelünkben is sajnálkozásunkat fejeztük ki a törté-*

tek miatt. Mint le is irtuk, egy fiatal és kissé szeleburdi munkatársunk felelőtlen és kapkodó munkavégzésének következtében ment ki téves tartalommal az első levél. Az ön lányát, de még másokat is, valóban helyhiány miatt kellett elutasítani a felvétel során. Rengetegen jelentkeztek az idén hozzánk és higgye el mind kíváncsi képességű diákok. Nekünk tartani kell magunkat a felettes minisztérium által előírt kontingenshez. Az ennek megfelelő létszámot felvehetjük az egyetemünkre, de többet nem, egyetlen eggyel többet sem. Sajnos kivételt senkivel sem tehetünk. Higgye el, ha tudnék, segítenék, de ez nem áll módomban.

- Legalább tanácsoljon valamit, mit lehet tenni ilyen esetben? Kihez lehet segítségért fordulni? A kislányom teljesen összeomlik, ha ezt a döntést megtudja.
- Nem akarom elkeseríteni kedves Schneider úr, de évente többszáz felvételt kell helyhiány miatt elutasítanunk. Nem hallottam, hogy ezek közül egy is összeomlott volna. Még egyszer sajnálom, hogy nem segíthettem. Minden jót Schneider úr!

Az osztályvezető felállt az asztal mögött, jelezve, hogy részéről a megbeszélést befejeztek tekinti.

- Nagyon köszönöm, hogy fogadott osztályvezető elv..., akarom mondani úr.
- Minden jót kívánok magának!

Dorka János osztályvezető az irodája ajtajáig kíséret Schneider Franyót. Amikor pedig Franyó már éppen be akarta maga mögött csukni a titkársági ajtót, az osztályvezető utána kiáltott.

- Schneider úr! Várjon meg ott egy kicsit!

Franyó megállt a folyosón. Az osztályvezető kijött és becsukta maga mögött az ajtót. Miután gondosan körülnézett és a folyosón nem látott senkit, megszólalt.

- Itt remélhetőleg nem hallja senki azt, amit mondani akarok önnek Schneider úr! Szeretném, ha tudná, hogy vannak esetek, amikor kivételt tudunk tenni, de ahhoz nagyon-nagyon befolyásos helyről kell „leszólni” egy-egy felvételi kérelem ügyében. Sajnálom, de többet nem mondhatok. Ezt sem lett volna szabad. Ha ön ezt elfecsegi és bárkinek a tudomására jut, engem azonnal kirúgnak az állásomból. Minden jót Schneider úr!
- Hálásan köszönöm a tanácsát osztályvezető úr. Számíthat a diszkréciómra.

Schneider Franyó kiszédelt az egyetemi épületből. Fák árnyékában talált egy padot, ahova leült. Dehogy leült, inkább leroskadt. Megsemmisülve üldögélt, amikor a fák és bokrok takarása ellenére meglátta, hogy az épületből Dorka János osztályvezető jön ki. A portán megállt egy pillanatra, elkészönt az ott szolgálatban levőtől, még kezét is fogtak. Nagyon úgy nézett ki, mint aki aznap már biztosan nem akar visszatérni, de lehet, hogy holnap sem. Franyóban felöltött a kétkedő gondolat: „Úristen! Ez lehet, hogy csak azért jött be, hogy engem fogadjon?” Elkezdte a bokrok takarásából lesni az osztályvezetőt. Nem a villamosmegállóba ment. Sőt a buszmegállókon is túlmént. Átment a tér szemközti oldalára és ott bement egy presszóba. Első gondolta az volt Franyónak, hogy utána megy, de lehet, hogy valami intim találkája van és kínos lenne a megjelenése. Azért várt egy darabig és figyelt. Eltelt vagy tíz perc, lehet, hogy valamivel több is, amikor Dorka osztályvezető kilépett a presszó ajtaján egy férfi társaságában. A bejárat előtt elkészöntek, kezét ráztak és egyik ment jobbra, a másik balra. Akivel pedig Dorka

János osztályvezető találkozott, az nem volt más, mint Csatai István rendőr főhadnagy, Fűredvári Ákos rendőr alezredes beosztottja, akivel az útlevelesztályon találkozott.

Schneider Franyó előtt egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy egy gondosan előkészített csapdába akarják becsalni, ha már be nem csalták. A történet kapcsán az is bebizonyosodott, hogy a diktatúra állambiztonsági szolgálatának csápjai nagyon messzire képesek elérni. A konkrét esetben még az egyetemet is képesek manipulálni, a befolyásuk alá vonni, akár már egy lezártnak tekinthető sikeres egyetemi felvételi kérelem esetében is. Franyónak ugyanis kétségei sem voltak azzal kapcsolatban, hogy a lánya sikeresen felvételizett és ennek nyomán felvételt is nyert. Ezt követően volt képes belenyúlni az állambiztonsági szerv a történetbe, és érte el, hogy az egyetem időlegesen vagy véglegesen nyilvánítsa tévedésen alapuló hibás tájékoztatásnak a sikeres felvételiéről szóló értesítést. Ehhez kellett a megfelelő szintű egyetemi kapcsolatok. Az időlegesség vagy a véglegesség kérdésében a döntést az ő kezébe helyezték. Ha a feltett kérdésre a válasza továbbra is a „nem”, akkor a „véglegesség” esete lép életbe, és Nórika létszámfelettiként kimarad a tanulmányait megkezdők közül. Ha viszont ő „igen”-t mond, ez a mostani döntés az „ideiglenesség” állapotában marad, és majd kitalálnak valamit, hogy Nórika mégis csak felvételt nyerjen és átkerüljön a helyhiányosok kategóriájából a felvettek közé. Úgy alakították tehát a helyzetet, hogy az ő apai döntésétől függ a lánya sorsa. Ennek kapcsán eszébe jutott egy korábbi rabtársa esete.

1957 telén néhány napig, talán egy hétig közös cellában volt egy Susztek Tibor nevű budapesti forradalmárral, aki fegyverrel harcolt a Budán 1956 november 4.-e után támadásba lendült szovjet csapatok ellen. A megtorlás során őrizetbe került és több alkalommal kegyetlenül megverték. Azt akarták elérni az állambiztonsági múltú politikai nyomozók, hogy vállaljon velük együttműködést, legyen a „besúgójuk”, és abban az esetben minden büntetést mellőznek vele kapcsolatban. A fenyegetések és verések azonban hatástalanok maradtak. Susztek Tibort nem sikerült meggyőzni arról, hogy jobban jár, ha aláírja az együttműködést vállaló nyilatkozatot. Még a halálra ítéletessel való fenyegetés sem rendítette meg. Közölte a kihallgatóival, hogy tettei minden következményét vállalja, de nem lesz „besúgó”. Már úgy tűnt, hogy az ügyével foglalkozó tiszt tudomásul vette a visszautasítást, de egy kihallgatáskor elválásuk előtt közölte Susztekkel: „Történhet még valami, aminek a hatására, maga Susztek rám fogja törni az ajtót, beront ide, csak hogy aláírassa a nyilatkozatot”. Erre az volt Susztek válasza, hogy „na, arra várhat”. A tiszt ezt nem hagyta szó nélkül: „Várok, persze, hogy várok, de az a gyanúm, hogy nem kell túl sokáig várakoznom.” A smasszerek furcsa módon ekkor bilincselés nélkül vezették ki a kihallgató szobából Susztekot. A folyosón elmentek egy pad mellett, amelyen két másik smasszer között egy idősebb nő sírdogált véresre verve. Már túlhaladtak rajtuk, amikor Susztek Tibor hirtelen megállt visszafordult, visszalépet, majd felkiáltott.

- Édesanyám! Drága jó édesanyám! Hogy került ide? Mit csináltak magával?
- Te vagy az kicsi fiam? Engemet megverték. Nagyon megverték. A lábaimat is ütötték, hogy alig bírok menni. Az egyik szemem meg úgy bevérzett, hogy alig látok rajta.
- Miért tették ezt magával édesanyám?
- Valami fegyvereket kerestek otthon, a házban, de még a palláson is, meg a farakást is széjjel hányták, de nem tanáltak semmit. Behozták, hogy mongyam meg, hová dugtad el a puskát vagy mifélet?

Az fel sem tűnt nekik, hogy a smasszerok hagyták őket beszélgetni, egymást át is ölelni. Sőt azt is engedték, hogy Susztek rohanva tegye meg a néhány métert a kihallgatószoa ajtajáig és tényleg jószerivel bedöntötte az ajtót, miközben szinte ordított.

- Főhadnagy elvtárs! Hol az a kurva papír? Hol irjam alá? Mit kell tennem? Mondja! Mondja! Csak az ártatlan anyámat engedjék el.
- Rendben van. Itt írja alá. Az asszonyt engedjék megmosdani, aztán mehet, ahová akar. Magát csak délután engedjük ki, hogy ne legyen feltűnő.

A történetek után Franyó csak jó tíz év elteltével találkozott először, s véletlenül, Susztek Tiborral. Csak akkor ismerte meg ezt az egész történetet. Kíváncsi lett néhány részletre.

- Mire gondolt Tibor akkor, amikor aláírt? Nem gondolt arra, hogy mibe akarják belerángatni? Esetleg ártatlan embereket kell megfigyelni, róluk jelentéseket adni?
- Nem. Erre nem gondoltam. Akkor számomra a legfontosabb az anyám megmentése volt, csak arra tudtam gondolni. Semmi más nem érdekelt. Ha akkor azt mondják, hogy menjek ki a József körúton levő Góbbé vendéglőbe, és ott ismerkedjek meg bárkivel, akiről utána írjak jelentés arról, hogy az illető Kádár János megölésére szervezkedik, az anyámért én bizony megtettem volna. Tudtam ugyanis, hogy az én súlyos szívbeteg anyám több verést már aligha bírna ki, jó, hogy amit kapott, azt túlélte.
- Mi lett utána?
- Találkozatni kezdtem egy meglehetősen sötét bunkó elvtárssal. Hamar rájöttem, hogy ezt a primitív embert nem is olyan nagyon nehéz átverni. Mindig nagyon engedelmes és segítőkész voltam, Rájöttem, hogy soha semmiben nem szabad ellentmondani. Soha semmiben, még ha marhaságokat beszélnek vagy csinálnak, akkor sem. A besúgói munka azonban nem akart sikerülni. Úgy lavíroztam, hogy ne is sikerüljön. Rendszerint mindig közbejött valami.
- Nem untak rá az eredmények elmaradására?
- Egy idő után azt hiszem, hogy ráuntak. Közben a tartótisztek váltogatták egymást. A heti rendszerességű találkozók ritkultak, előbb kéthetenként jöttünk össze, majd később már csak havonta egyszer került rá sor. Majd még ritkábban s végül már csak akkor hívtak telefonon, ha akartak valamit kérdezni, amire én rendszerint nem tudtam, mert nem akartam tudni, a választ.
- Meddig tartott ez?
- Eltartott vagy öt-hat évig. Akkor aztán rájöttek, hogy az egész cirkusznak nincs semmi értelme és jobb, ha befejezzük, nem rablom az idejüket. Még írtattak velem valami nyilatkozatot, hogy a történetekről senkinek sem beszélhetek, mert ha eljárna a szám megbüntethetnek.
- Nekem mégis elmondta.
- Elmondtam, mert kizártnak tartom, hogy akit úgy megvertek, mint magát, az beállt volna a sorba. Magát különben is fölakasztani akarták és nem beszervezni. Én még bent voltam, amikor magát kieresztették és láttam a vizsgálók tombolását, őrgöngését, mert maga kimenekült a karmaik közül. A Széna téren ötvenhatban együtt voltam egy sráccal, akit mindig azzal biztatott a vizsgálója, hogy „magát fiam fölakasztjuk. Nincs az a hatalom, aki kirángatná az akasztófa

alól. Az a szarházi fasiszta Schneider megúsza, mert mint minden fasisztának, neki is megvolt a maga zsidaja. De maga fiam egyrészt nem fasiszta, csak egy rohadt ellenforradalmár, másrészt nincs saját zsidaja, aki megmentené”.

- Mi lett a fiúval?
- Fölrántották. A bíróság első fokon is és jogerősen is halálra ítélte és a Gyűjtőben fölakasztották.
- Azért elég nagy meggondolatlanságnak tartom, hogy ilyen történetekről bárki-nek említést tesz.
- Magát én nem tekintem bárkinek.
- Dehogy nem! Igaz, hogy 1957-ben néhány napot együtt voltunk egy cellában. El-telt azóta majdnem tíz év és közben nem is tudtunk egymásról. Most is csak vélet-lenül futottunk össze és rám zúdította ezt a történetet. Elmondta már másnak is?
- El bizony.
- Nem lett belőle semmi baja?
- Nem, mert nekem már semmi bajom nem lehet.
- Miért ne lehetne?
- Azért, mert halálos és gyógyíthatatlan beteg vagyok. A doktorok szerint másfél, legfeljebb két hónapom van még az életben. Mondja, mit csinálhatnak velem? Egyszer beidézték a kerületi rendőrkapitányságra. El se mentem. Akkor kijöttek értem és előállítottak. Nekem rontottak, hogy lecsukhatnak államtitoksértésért. Mondtam, hogy nyaljátok ki a seggem. Kérde egy állambiztonságis zsernyák, hogy mitől olyan nagy a pofám. A képibe röhögve mondtam, hogy azért, mert föl-di hatalomnak már nincs sem joga, sem értelme ítélkezni felettem. Leellenőrizték, hogy igazat mondok-e. Rájöttek, hogy tényleg nekik már nincs hatalmuk felettem. Attól kezdve békén hagytak. Egy halálra ítéltet fölösleges még egyszer halál-ra ítéltetni. Ezért aztán én, akinek csak bírom, elmesélem a történetet. Tanuljon belőle az, aki akar, vagy esetleg csak az utókor. Na, minden jót magának. Nem mondom, hogy vizsgálatásra, mert idelelni mi már aligha találkozunk.
- Isten legyen magához irgalmas, ha tényleg útban van odaát.
- Hát az bizony jó lenne.

Üldögélt Schneider Franyó a padon és a történet kapcsán töprengett a hogyan továbbon. Párhuzamot vett fölfedezni Susztek Tibor és az édesanyja, valamint ő és a lánya története között. Susztek az anyja megmentése készítette az állambiztonságiakkal való együttműködésre, a „besúgás” vállalására. Őt a lánya iránti szeretete, boldogságának, vágyai beteljesülésének elősegítése bírhatja rá ugyanarra a lépésre. Majd eszébe jutot-tak Susztek Tibor szavai a kihátrálás, az elsumákolás, végül a menekülés esélyeiről és lehetőségéről. Ettől kezdve már nem is volt kérdés számára, hogy a lányáért még erre az aljasságra is vállalkozik. Ha ez az ára Nórika orvosi diplomájának, hát megfizeti. Hi-szen első lépésben nem is kell talán mást tennie, mint holnap délután a megjelölt időben pontosan megjelenni az útlevélosztály második emeleti irodájában és közölni Füredvári Ákos rendőr alezredessel, hogy a válasza „igen”. Utána pedig majd lesz valahogy.

Később Franyó biztosan nem tudta volna megmondani, hogy meddig üldögélt gon-dolataiba mélyedve az árnyékos padon. Ismét, már nem először, egy mentőautó közeli szíriénája rángatta vissza a hétköznapi valóságba. Ezek a mentőautók is mindig akkor szíriénáznak a közelében, amikor ő gondolatiban igen messzire kalandozott. Olyan érzés

kerítette hatalmába, mintha valami igen mély álomból ébredt volna fel. Percekig azt se nagyon tudta, hogy hol van, hogyan került oda, hány óra van s egyáltalán milyen napszak. Csak lassan eszmélt és szánta rá magát az indulásra. A villamoson mindvégig nézett ki az ablakon a semmibe. Ekkor már szinte eldöntött tényként kezelte azt, amit majd csak ezek után, pontosabban holnap délután fog megtenni.

Otthon evett néhány falatot, hogy azzal is teljen az idő. Utána a kertben tüsténkedett egy kicsit. A nyári melegben alaposan leizzadt. Ismét beállt a hidegvizes zuhany alá. A vacsorát aznap kihagyta. Megint letült a nyitott ablakhoz, kezében a Szentírással, amely igen gyakori olvasmánya volt. Nem is nagyon tudott úgy bele lapozni, hogy ne talált volna valami éppen aktuális, megszívlelendő jó tanácsot, hasznos tanítást. Meggyőződésévé vált, hogy „az ember a Szentírás által közelebb kerül az Istenhez, az Isten pedig a Szentírás által közelebb kerül az emberhez”. Valahol azt olvasta, hogy a „Szentírás az ember istenkeresésének és az Isten emberkeresésének a záloga”. Most is elmélyülten, minden mondatot, szinte minden szót elemezve s értékelve olvasott. Véletlenül rátalált arra a jézusi tanításra, hogy szeressétek az ellenségeiteket is. Ez az intelem most nagyon aktuális volt a számára, mert keresztény emberhez méltatlanul sajnos telítve volt a lelke gyűlölettel Füredvári Ákos rendőr alezredes és az általa képviselt egész szervezet iránt. „Ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrel” – olvasta. Ha az olyan könnyű lenne az után a rettenetesen sok gyalázatos tett után, amit ez a Füredvári és elvtársai vele szemben már elkövettek. Ismét eszébe jutott egy sokszor énekelt egyházi ének: „Jöjj, Szentlélek Úristen, áraszd reánk teljesen, menyből fényességedet, menyből fényességedet. Jöjj el, jöjj el, jöjj el, jöjj el, jöjj el, jöjj Szentlélek Úristen!” Úgy érezte, hogy a másnapi helytálláshoz a Szentlélek segítségére, sugalmazásaira van a leginkább szüksége.

Lassan, figyelmesen olvasta a csak elmélyülten megérthető szentírási gondolatokat, példabeszédeket, és mire leszállt az este, szinte észre sem vette, már nem volt lelkében a gyűlöletnek még a legparányibb szikrája sem. Nyugovóra tért és reggelig szinte meg se moccant. Hajnal felé álmában egy szép rendezett kórtermet látott ágyakkal és fekvő betegekkel, valamint vizitáló orvoscsoporttal. Az orvosok között egy nagyon csinos doktornő volt a főorvos, a többiek mind körülötte fontoskodtak, hallgatták és jegyzetelgették az utasításait. A főorvosnő patyolattiszta köpenyén volt egy kitűző a következő szöveggel: „Dr. Schneider Nóra főorvos”. S amikor álmában a főorvosnő arcát látta, az tényleg Nórika volt. Amikor felébredt, azonnal hálát adott a Jóistennek az éjszakai nyugodt pihenésért és a szívét-lelkét melengető álomért. Borotválkozás, mosakodás után megcsörrent a telefon.

- Halló! Édesapa te vagy?
- Én hát drágám. Mégis ki más lehetne?
- Az este nem tudtunk hívni, mert itt nagy vihar volt és mire elcsendesedett, a posta már bezárt
- Vettem észre, hogy elhanyagoltatok, bár arról volt szó, hogy nem is beszélünk.
- Mi újság édesapa? Ugye jössz reggel?
- Jövök drága kislányom, feltétlenül jövök. Újság az sajnos nincs. Megyek az IBUSZ-ba és lemondok az utat.
- Ne is törődj vele édesapa. Talán jobb is lesz nekünk itthon. Csak lennél már itt velünk. Pali bácsi nagyon hiányol. Mi a Zsófi nénivel jól elvagyunk, de a Pali bácsinak nagyon hiányzik a társaságod.

- Jövök drágaságom, holnap reggel jövök.
- Csókollak édesapa!
- Én is mindhármatokat.

A délelőtti folyamán Franyó tényleg el is ment az IBUSZ irodába és lemondta a társasutazáson való részvételüket. Amikor végzett, már elmúlt dél, nem lett volna értelme haza villamosozni. Gondolta, hogy életében egyszer lehet ő is úr, ezért beült egy belvárosi étterembe és megebédelt. Utána sétálgatott a belvárosban, nézegette a kirakatokat, amire még soha életében nem volt példa. Bolyongott céltalanul egyik utcából a másikba, míg nem véletlenül szembe találta magát a Bazilikával. Eszébe jutott, hogy a Markó utcából, az akasztófa árnyékából, az első útja a Bazilikába vezetett. Úgy gondolta, hogy a délutáni nagy próbatétel előtt, nem árthat szert tenni egy kis lelki erősítésre. A Bazilikában egy vagy két turistacsoport kivételével nem volt senki. Pont arra a félreeső padba ült, ahol a legutóbb helyet foglalt, s amikor hálát adott a szabadulásáért.

Elhelyezkedett a csendes magányban és kezeit összekulcsolva beszélni kezdett csak úgy magában, talán néha halkán suttogva az Istenhez: „Drága jószágos Istenem! Egész, immár nem is túl rövid életem folyamán annyszor, de annyszor megtapasztaltam óvó szereteted. Nélküled nem érne semmit az életem, sőt talán már nem is lennék az élők sorában. Te mindig jobban szerettél engem, mint ahogyan én szerettelek Téged. Ez különösen akkor nyilvánult meg, amikor hátat fordítottam a hitemnek és Neked, Istenemnek. Engem, mint elcsatangolt bűnöst, még akkor is óvtál, védtél és megmentettél. Akkor megtanultam, egy életre megfogadtam, hogy soha többé olyat nem teszek, ami nem a te tetszésednek, akaratomnak, elvárásodnak megfelelő. Most pedig ismét nagyon nehéz helyzetbe kerültem. Másfél-két órán belül olyasmire vállalkozok, ami valószínűleg nem a tetszésed szerint való. Egyetlen ember van a földön, akiért ha kell, az életemet is áldoznám. A kislányomról, a jövőjéről, az élete milyenségéről van szó. Az ateista kommunisták az ő vágyainak beteljesülését vagy megghiúsulását kihasználva zsaroltak meg, és én képtelen vagyok arra, hogy „nem”-et mondván a lányom jövőjét kockáztassam. Besúgásra vállalkozom édes Istenem. A Szentírásban, Sírak fia könyvében olvastam, hogy „átkozott a besúgó, ... mert sok békében élő háborgat”. Belőlem most rövidesen „besúgó” lesz. Vajon akkor is „átkozott” leszek, ha sikerülne megúsznom úgy, hogy ha „sok békében élő” nem háborgatnék? Ha a Susztek Tibornak sikerült, hátha én is végig tudom lavírozni azt a néhány évet, amíg az életem értelme, a kislányom megszerzi az orvosi diplomát. Istenem, ha ártalmatlan „besúgó” lennék, akkor is „átkozott” lennék? Drága jószágos Jézusom! Ne hagyj magamra ebben a nehéz helyzetben és időben. Azt se tudom eldönteni, hogy önmagában a „besúgásra” vállalkozás vajon már bűnnek számít-e ellened? Lehet, hogy csak magam akarom mentegetni, nyugtatgatni a lelkiismeretemet azzal, hogy ha egyetlen embertársamnak sem ártok, azzal ellened sem vétke? Jól gondolom Istenem? Vagy tévedek? Csak magam próbálom előre felmenteni?

Franyó töprengései közben az órájára nézett. Látta, hogy lassan indulnia kell, ha nem akarja lekésni utolsó esélyét a „besúgásra” jelentkezést illetően. Fülébe csengtek Füredvári alezredes szavai, melyek szerint öt perccel három után már hiába is megy. „Istenem légy velem!” sóhajtással vett búcsút a Bazilikától. Elindult a végzete felé. Ő úgy gondolta, hogy valóban a végzete felé megy. A milleniumi földalattival elment a Köröndig, onnan gyalog sétált az útlevélosztályig.

Az épületen belül ismét egyenruhás rendőr fogadta. De ez nem az volt, aki néhány nappal korábban szolgálatot adott. A személyi igazolványát és az idézését kérte. Mivel idézése nem volt, csak az igazolványát adta át.

- *A második emelet 8-as számú irodába jöttem 15 órára.*
- *Akkor egy kis türelmet kérek.*

A rendőr az asztalához lépett és telefonált.

- *Őrnagy elvtársnő a portáról jelentem, hogy itt van egy ember, Schneider Ferenc nevezetű, és azt mondja, hogy 15 órára a második emelet 8-as irodába jött. Azt mondja, hogy azért nincsen idézése, mert meg van beszélve. ... Értettem.*

A rendőr letette a telefont és néhány percig várakoztak. Amikor felvette a megcsörrenő készüléket, megkapta az utasítást.

- *Jelentkezem. Értettem. Küldöm. Erőt, egészséget.*

A telefont letéve a rendőr Franyóhoz fordult.

- *Felmehet. Tudja a járást?*
- *Tudom.*
- *Akkor mehet.*

Franyó elindult a öreg lépcsőn felfelé. Amikor odaért a 8-as számú irodához, nem várta meg a három órát, hanem máris kopogott. Valaki kiszólt, hogy bemehet. Franyó belépett. Azonnal látta a fotelban a háttérben terpeszkedni Füredvári alezredest. Egy negyven év körüli férfi lépett eléje és köszöntötte.

- *Üdvözlöm. Völgyesi Frigyes százados vagyok. Ön ugyebár Schneider Ferenc úr?*
- *Hagyjad már Frici! Persze, hogy az. Ez a mi Schnájder urunk. – szólalt meg az alezredes és át is vette az irányítást.*
- *Jöjjön itt a széken, ahol a múltkor ült, foglaljon helyet. Na, Schnájder, ugye jól gondolom, hogy nem azért jött, hogy bejelentse, továbbra is kitart a „nem” válasz mellett.*
- *Jól gondolja alezredes elvtárs. Jól átgondoltam és azért jöttem, hogy közöljem: meggondoltam magam és most már „igen”-t mondok, feltéve, ha garanciát kapok arra, hogy a kislányom egyetemi felvételét nem akadályozzák, helyesebben viszsza csinálják az elutasítási cirkuszt és ezt írásban kapom. Egy olyan írást kérek az egyetem rektorától, hogy a helyhiányra való hivatkozás ellenére a kislányom, Schneider Nóra felvételt nyert az orvostudományi egyetemre. Ha ezt megkapom, azt csinálnak, amit akarnak, mindent aláírok, mindent vállalom.*
- *Rendben van Schnájder! Helyezze magát kényelembe és figyelmesen olvassa el ezt a papírt, illetve levelet. Ha elolvasta és megértette, várom a válaszát.*

Franyó átvette a levelet és olvasni kezdte. Ugyanolyan fejleces papír volt, mint amelyen a létszámhiányra való hivatkozás érkezett. A szöveg pedig a következő:

Kedves Schneider Nóra!

Legutóbbi levelünkben arról tájékoztattuk, hogy legnagyobb sajnálatunkra nem tudtuk felvenni egyetemünkre és a korábbi értesítésünk tévedésen, figyelmeitlen munkavégzésen alapult. Közben történt egy váratlan esemény. Egy felvett hallgatónk a szü-

leivel külföldre utazott és onnan nem tértek vissza, jogellenesen külföldön maradtak. Ennek a hallgatónak a helye tehát felszabadult és helyette lehetőségünk volt a helyhiány miatt elutasítottak köréből valakit már most felvenni, hogy a tanulmányait az ősztől megkezdhesse. Tekintettel arra, hogy intézményünk hibája miatt önt sújtotta a téves tájékoztatás, egyetemünk vezetése úgy döntött, hogy felvételt nyert az egyetemre és tanulmányait a többi diákkal együtt az ősz folyamán megkezdheti.

A levél végén minden szükséges kellék fel volt tüntetve, pl. dátum aznapi, rektori aláírás, egyetemi körbélyegző, iktatószám és még az is, hogy az ügy előadója DJ osztályvezető, ami teljesen nyilvánvalóan Dorka János lehetett csak.

- *Alezredes elvtárs mi a biztosíték arra, hogy ezt a levelet meg is kapjuk?*
- *Erre én magának semmiféle biztosítékot nem adok. Legfeljebb annyit, hogy ott hagyom már most magánál a levelet, vegye úgy, hogy a posta hozta. Remélem ez elégséges biztosíték.*
- *Tökéletesen. Mi a teendőm alezredes elvtárs?*
- *A legelső az, hogy maga pedig ír kézzel egy nyilatkozatot, amelyben vállalja a velünk való együttműködést. Ezt maga elkészíti. A százados elvtárs majd a segítségére lesz, aki egyben a továbbiakban a kapcsolattartója is lesz. Én átvesszem a kézzel írt nyilatkozatot. Ha megfelel, tudomásul veszem, és ha netán már nem lenne kifogása ellene, kezét rázunk. Üdvözlöm a csapatban, és lehet, hogy soha az életben többet nem látjuk egymást. Így abban a tudatban válunk el, hogy végül a több évtizeden át tartó civakodásunk során mégis csak én hagytam el a pástot győztesen. Rendben lesz így Schnájder?*
- *Rendben lesz alezredes elvtárs. De tegyen meg maga is nekem egy szívességet. A búcsúzkodásnál szólítson a nevemen rendesen Schneidernek.*
- *Rendben Schnájder! Százados elvtárs kezdjenek hozzá a nyilatkozat elkészítéséhez.*
- *Schneider úr! Itt a papír és a golyóstoll. Kérem, írja a következőt. Felül és középre írja címként azt, hogy Nyilatkozat. Jó, így rendben van. A következő sorban a sorszélén kezdve szerepeljen az, amit diktálok: Alulírott Schneider Ferenc, majd zárójel kezdve írja be a születési helyét, idejét, az évet, hónapot és napot, valamint az édesanyja leánykori nevét. Most zárja a zárójelet. Majd folytatódik a mondat azzal, hogy beírja a munkahelyének a pontos és hivatalos nevét, ottani beosztását, hogy gyáregység vezető, majd az állandó pontos lakcímét, Budapest, kerület, utca házszám, végül azt, hogy magyar állampolgár és folytatja azzal, hogy önként, hazafias meggyőződéséből következően felajánlom szolgálataimat a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériuma Állambiztonsági Szervének a külső és belső ellenséges elemek aknamunkája elleni harcához.*

Franyót ez a mondat egy kissé megakasztotta, elgondolkodtatta írás közben, különösen, ami az önkéntes felajánkozást illeti. Nézett is rögvest kérdőn a századosra, miután látta, hogy az alezredes oldalvást és hátrébb üldögélve a fotelban valami folyóiratot lapozgat. A százados is észrevette Franyó elbizonytalanodását, és anélkül, hogy megszólalt volna, biztatóan és nyugalomra intve pislantott, hogy csak nyugodtan írja azt, amit diktál. Franyó nem tudta volna megmagyarázni, hogy miért, de abban a pillanatban hitt a százados segítőkészségének és jószándékának. Leírta hát a neki ugyan nem nagyon tetsző mondatot. Amikor befejezte a százados tovább diktálta a nyilatkozat szövegét.

- Feladataim végrehajtásáról rendszeresen írásban jelentést teszek. Eddig meg van?
- Igen.
- Akkor most figyeljen. Az együttműködésben magának lesz egy fedőneve, ami konspirációs célokat szolgál. Mi egymás közt is magát csak fedőnéven említjük, szóban is és írásban is, ez a belső konspiráció része. Ezért most válasszon magának egy fedőnevet.
- Nekem mindegy. Mondják meg, hogy mi lesz, az nekem megfelel.
- Rendben van, akkor legyen a fedőneve Kakas.
- Jó legyek én a Kakas, gondolom a szülőfalumból következően.
- Igen. És most folytatjuk a nyilatkozat szövegét: Írásbeli jelentéseimet Kakas fedőnéven írom alá. Most pedig következik a befejező bekezdés. Mondhatom?
- Igen.
- Tudomásul veszem, hogy a köztem és a Belügyminisztérium Állambiztonsági Szerve között létrejött együttműködés ténye és tartalma a legszigorúbb államtitkot képezi, és ezért arról senkinek, még a legközelebbi hozzátartozóimnak sem beszélhetek. Amennyiben a titoktartási kötelezettségem megszegem, államtitok-sértés bűncselekményt követek el, amely miatt ellenem büntetőeljárás kezdeményezhető és folytatható le és hosszú börtönbüntetéssel vagyok sújtható. Leírta?
- Igen.
- Jó. akkor most a sor szélén kezdve írja, hogy Budapest és a mai dátum. Megvan?
- Igen.
- Akkor most a másik oldalon írja alá a nyilatkozatot a valódi nevével, hogy Schneider Ferenc. Készen vagyunk?
- Igen.
- Nézzem a nyilatkozatot. Szép írása van Schneider úr. Alezredes elvtárs jelentem elkészült a nyilatkozat.

Az addig unatkozó, lapozgató és néha olvasgató alezredes átvette a nyilatkozatot. Figyelmesen végig olvasta, majd közben fölkászálódott a fotelból. Amikor végére ért az olvasásnak, letette a papírlapot az asztalra. Odalépett Franyóhoz, aki úgy érezte, hogy neki is most valamiért illendő lenne fölállni. Az alezredes kezét nyújtott. Susztek Tibor tanácsaira gondolva Franyó is nyújtotta a kezét.

- Schneider úr! Üdvözlöm a csapatban. Nehéz csatát kellett vívni ezért a nyilatkozatért és kézfogásért. De megérte. Remélem most mindkettőnknek megérte. Ha játszmának tekintem a mi huzakodásunkat, civakodásunkat, ezt remélem úgy tekintí, hogy én nyertem és gratulál, ahogy ilyenkor illik.
- Gratulálok alezredes elvtárs! Remélem azonban, hogy a múltra gondolva megbocsájítja azt a véleményemet, hogy ez a játszma számomra néha kifejezetten kellemetlen, sőt egyenesen fájdalmas volt. De hajlandó vagyok eltekinteni a múlttól és nézzünk a jövőbe. Vegyük tudomásul, hogy mostantól már nem csak építem, de védem is a szocializmust az ellenséges ármánykodásokkal szemben.
- Nagyon helyes, hogy így gondolkodik. Schneider úr, maga most a jó oldalra került. A kapcsolattartója a százados elvtárs lesz. Az ő utasításait tartsa be és hajtsa végre. Én bő egy hónap múlva nyugdíjba megyek. Mi tehát már csak véletlenszerűen találkozhatunk, aminek elég kicsi a valószínűsége. A rossz emlékeit velem kapcsolatban felejtse el, csak a szépre emlékezzen.

- Kedves Füredvári elvtárs! Mint keresztény ember én nem haragudhatok, és nem is haragszom magára. Amit néhány esetben művelt velem, azt én már el is felejtettem. A baj csupán az, hogy egyetlen olyan közös szép emlékünknél sincs, amire érdemes volna emlékezni. Remélem, Isten segítségével a hátralevő éveimet e nélkül a szépre emlékezés nélkül is átvészelem.
- Minden jót Schneider! A százados elvtárral a továbbiakban mindent beszéljenek át részletesen.
- Magának is minden jót alezredes elvtárs! Nyugodalmass, békességes, egészséges nyugdíjas éveket kívánok magának és imádkozni fogok azért, hogy jó erőben sokáig éljen.
- Köszönöm, de én az imára és egyéb hókuszpókuszokra nem tartok igényt.

Füredvári Ákos rendőr alezredes, az egykori NKVD-s, későbbi államvédelmis az ajtó kívülről való becsukásával véglegesen kilépett Schneider Franyó életéből. Az apró irodában kettesben maradtak. Völgyesi százados az imént elkészített nyilatkozatot Franyó elé tolta.

- Schneider úr! Most írunk egy másik, némileg módosított nyilatkozatot. Kezdjen hozzá, másolja le, és ha az állampolgárságát is leírta álljon meg és szóljon.

Franyó nem értette, hogy erre vajon miért lehet szükség. Valamilyen csapdát, átverést sejtett a kérés mögött. Mégis hozzákezdett a másoláshoz, és amikor elkészült szól.

- Megcsináltam százados elvtárs.
- Jó. Akkor most azt írja, hogy önként felajánlom szolgálataimat a Magyar Népköztársaság Belügyminisztériuma Állambiztonsági Szerv kémelhárító szolgálatának a külső ellenséges elemek elleni harchoz. A többi tovább másolhatja az első változatról.

Amíg másolt, Franyó mintha azt érezte volna, hogy valami lazulás következett be az általa vállalt köteléken, hiszen kimaradt a belső ellenséges elemek elleni harc. Amikor befejezte a másolást rá is kérdezett.

- Százados elvtárs mi ennek a változásnak az oka?
- Az, hogy mi kémelhárítók vagyunk, és ha lehet, úgy alakítjuk a munkánkat, hogy minél kevesebb közünk legyen a belső elhárításhoz.
- Akkor miért nem írtuk mindjárt az első változatot így?
- Azért, mert az alezredes elvtárs még a múltban él, és neki még az az elvárása. Egyszerűbben fogalmazom, hogy megértse. Amíg van az alezredes, amíg nyugdíjba nem megy, csak az első változat létezik. Ha elment, kicserélem a kettőt. Megmarad a második változat, az elsőit pedig megsemmisítem. De magának erről nem kell tudni.
- Értem. Semmiről sem tudok.

Ekkor eszébe jutott Franyónak egy nem éppen keresztényi álláspont, miszerint az ellenségem ellensége a barátom. Meglátása szerint ez a Völgyesi százados átveri a főnökét, Füredvári alezredest. A legenyhébb tanúság, ami leszűrhető a történetekből az, hogy nem éppen egy felé húzzák a szekeret. Kérdés, hogy neki melyik oldalra kell állnia? Hát a Füredvári eddigi magatartása vele szemben minden volt csak nem baráti. Egyértelmű

tehát, hogy neki a Völgyesi százados mellett van a helye. Már azon kezdett gondolkodni, hogy a Völgyesi talán nem is olyan nagyon rossz ember? Az biztos, hogy a Füredvárinál százszor különb.

A további beszélgetés során Völgyesi százados ismertette azokat a szempontokat, amelyeknek neki, mint szervezett személynek meg kell felelnie. A rázúdított ismeretekből annyit jegyzett meg, hogy a legfontosabb a konspiráció, vagyis arról, ami ma délután köztük történt, szóba került, amiről megállapodtak, soha az életben senkinek nem beszélhet. Sőt arra is vigyázni kell, hogy a magatartása se változzon, mert az feltűnhet a környezetének és kutatni kezdik az okát. Arról is beszélt a százados, hogy a jelentéseit majd írásban kell elkészíteni, mégpedig egyesszám harmadik személyben, és az aláírás fedőnévvel történik.

- *Arról tessék már tájékoztatni, hogy mi lesz a konkrét feladatom?*
- *Arról most még korai lenne beszélni. Előbb alapos kiképzésben fel kell készíteni magát. Majd ha azon túl leszünk, na, akkor jöhetnek a feladatok. Erre azonban még hónapokat kell várnia.*
- *Hogyan tartjuk a kapcsolatot?*
- *Ennek két formája lesz. Az egyik lesz a személyes kapcsolattartás a találkozókön, amelyeknek helyét és idejét mindig előre meghatározzuk. A másik, csak akkor, ha nagyon fontos a kapcsolatba lépés, a telefon.*
- *Személyesen hol találkozunk és mikor?*
- *Most maradjuk abban, hogy elmegy, és a családjával eltölti a szabadságát. Ha visszajött, augusztus első keddjén délután öt óra találkozunk. Jó-e magának a keddi nap és a délután 5 óra?*
- *Elvileg jó, mert délután négyig dolgozom, ötre oda tudok érni szinte bárhová.*
- *Jó, akkor maradjunk a keddi napokban és a délután 5 órában. Ez azt jelenti, hogy minden második kedden délután, minden további egyeztetés nélkül személyes találkozónk lesz. A helynek egyelőre a Gyöngyösi eszpresszót tartanám a legjobbnak. Ez az Üllői úton van nem messze a Határ úti csomóponttól. Villamossal könnyedén oda ér, és ugyanígy én is. Rendben van ez így?*
- *Rendben. De minek a telefon.*
- *Arra az esetre, ha soron kívül találkozni kellene, vagy a megbeszélt találkozón változtatni kell, mert például munka jött közbe, vagy netalán betegség, akkor felhívjuk egymást telefonon. De a telefonban soha teljes nevet nem mondunk. Ha én keresem, csak annyit mondok, hogy Frici vagyok, esetleg ha nem maga veszi fel azt mondom, hogy, kérem átadni az üzenetet, hogy a Frici nevű barátja kereste. Ebből maga tudni fogja, hogy én kerestem, és ha van lehetősége visszahív. Viszont ha maga keres engem és nem én veszem fel a telefont, esetleg nem is vagyok a közelben, csak annyit mondjon, hogy egy barátja, a Feri kereste.*
- *Engem százados elvtárs mindenki Franyóként ismer, és többnyire szólít is, főleg az, aki a barátjának tart. Jobb lenne, ha azt mondanám, hogy a Franyó kereste. De tovább megyek s lenne egy javaslatom, ha valamiféle szabályzat nem tiltja. Százados elvtárs szólítson engem nyugodtan Franyónak, sőt, ha akar, s ez sem szabályellenes akár le is tegezhet és szólítson Franyó bátyámnak.*
- *Nagyon köszönöm a bizalmadat Franyó bátyám, de ez akkor ér valamit, ha megkapom én is a bizalmat és Fricinek szólítás, ugyancsak tegezve.*

- *Megállapodtunk Fricikém, alkalomadtán majd koccintunk is erre.*
- *Tekintsük úgy ezt a mi tegeződésünket, mint amely ideológiai alapon jött létre.*
- *Ezt hogy kellene értenem?*
- *Úgy, hogy te hívó katolikus ember vagy és a hitedet bármikor bátran megvallod. Én szintén hívó katolikus családban nevelkedtem, csak aztán elítélve lettem a nyájtól, amelybe tartoztam. Így ha másban nem, hát az indulásunk azonos ideológiáról indult.*
- *Ezt nagy örömmel hallom. Nem tudom arról tájékozódta-e, hogy bizony volt az én életemben is egy időszak, amikor nem az Istennek tetsző életet éltem. De kaptam néhány fejbe kólintást és rájöttem, hogy hol a helyem. Az élet az már olyan, hogy tartogat meglepetéseket. Te sem tudhatod, hogy 10 vagy 20 év múlva nem keveredsz-e vissza az eredeti helyedre. Mindig el szoktam mondani, hogy könnyű nekünk megkereszteltnek, mert van hová visszatérni. Sokkal nehezebb egy pogánynak a hitetlenségtől a hívőségig megtenni az utat.*
- *Franyó bátyám! Ami a koccintást illeti. Mi lenne, ha nem halogatnánk sokáig. Ha most van egy kis időnk, itt a Köröndön van egy kis kellemes árnyékos kerthelyiség, ahová szívesen meghívnálak egy pohárka borra, vagy sörre, bár azzal koccintani állítólag nem illik. Magam ugyan nem iszom alkoholt, de majd az én narancsitalomat is kinevezzük koccintásra alkalmasnak.*
- *Fricikém, akkor alighanem narancslé lesz mind a két pohárba, mert az alkoholt én is elég ritkán, csak kivételes alkalmakkor fogyasztok. Ha nincs más, amit még meg kellene beszélnünk, már mehetünk is.*

EGYÜTTMŰKÖDÉS

Völgyesi rendőr százados és Schneider Franyó, a frissen beszervezett hálózati személy együtt elindultak. Kiérve az épületből megcsapta őket a nyári délután forrósága. Amíg ballagtak a Körönd felé, közömbös dolgokról beszélgettek. Közben Franyó arra gondolt, hogy álmodik, és ami vele történik, az nem is a valóság. Majd eszébe jutott, hogy amikor elindult az útlevélosztályra a Bazilikából úgy jött el, hogy felsóhajtott: „Istenem légy velem!” A jelek szerint ez a sóhaj, vagy kérdés, meghallgatásra talált.

A kerthelyiségben helyet foglaltak egy árnyékos, mindenkitől távol levő asztalnál. Frici rendelt két hűtött narancslevet, s amikor megtudta, hogy van fagylalt, két nagy adag fagylaltot is. Beszélgetni kezdtek, úgy, mint akik már elég régen ismerik egymást.

- *Franyó bátyám! Amennyire lehetőségem volt tanulmányoztam a veled kapcsolatban levő korábbi anyagokat. Így többé kevésbé tudom, hogy kivel állok szemben. Tisztában vagyok azzal is, hogy te soha nem vállaltad volna el ezt az együttműködést, ha a Füredváriék kényszerhelyzetbe nem hoznak. Ezért is örülök, hogy most egy kicsit szabadabban, kötetlenül és remélem őszintén is beszélhetünk a jövőről. A múlton már nem sok értelme van rágódni. De ehhez a múlthoz már hozzátartozik az is, hogy leírtad és aláírtad azt a bizonyos nyilatkozatot ma délután. Inkább a jövőről ejtsünk néhány szót a fagylaltozás közben. Tudom, hogy hívő katolikus ember vagy. Gyakorlati tapasztalataink szerint a hozzád hasonló beállítottságú emberek esetében sokkal gyakrabban fordul elő kisebb, vagy nagyobb lelkiismereti válság ilyen esetekben, beszervezések után. Az ateistáknál ez sokkal ritkábban jelentkezik. A tépelődések, az önmarcangolások pedig gyakran meggondolatlan lépések előidézői lehetnek, amire sajnos elég gyakran volt már példa a mindennapok gyakorlatában. Ezért arra kérlek, hogy akár most, vagy bármikor ezután, akár az együttműködés vállalása, akár később a közös tevékenység során, bármikor és bárminemű kétségek jelentkeznének nálad, a legelső én legyek, akinek erről szólsz, még mielőtt bármit tennél, bármire elszánnád magad, ígérem, hogy minden problémát közösen megoldunk.*
- *Rendben van. Megértettem. Nagyon remélem, hogy nem lesz gond. De ha mégis, akkor azonnal hívlak és kérem a tanácsod.*
- *Ez a helyes. Bármikor hívhatsz. Nagyon remélem én is, hogy nem lesz gond. De abban is biztos vagyok, hogy amint a lányod kézhez kapta az orvosi diplomát, te azonnal kilépsz a szolgálatból vállalt kötelekből. Ez fog történni, ha tetszik nekünk, ha nem, ha akarjuk, ha nem. Ezt pedig én teljes mértékben meg fogom érteni és a csendes békés elválást a magam módján segíteni is fogom. Ezt már most, csak így négy szemközt, megígérhetem. De azt mindenképpen kérem, hogy legalább addig, amíg Schneider Nóra orvos nem lesz, addig ne tegyél semmi olyant, ami veszélyeztetné azt a folyamatot, amire a kemény presszió árán vállalkoztál. Én ugyanis sok mindenben, ami a szakmámhoz tartozik, képes vagyok*

tanácsot adni, akár kisebb boltlásokat, mulasztásokat elsimítani, de mindenható azért nem vagyok. Ahhoz, hogy mi közösen ezt a néhány évet valahogy átvészeljük, szükség lesz a te lojalitásodra, tenni akarásodra, de még némi felderítési eredményességedre is. Én igyekszem majd úgy alakítani a körülményeket, hogy ez az együttműködés minél kevésbé legyen megterhelő a számodra, és főleg súlyosabb lelkiismereti válságot ne okozzon, ami bonyodalmakhoz vezethet.

- Azért, hogy később félreértés ne legyen köztünk, már most nem árt leszögezni, hogy én a korábbi elitelt társaimmal, az 1956-os események résztvevőivel semmiféle kapcsolatot nem tartok. Nem titkolom, hogy ezt szándékosan alakítottam így, mert nem tudhattam, hogy közülük hányan dolgozhatnak kényszerűen nektek, vagy esetleg mikor következnek be az, ami most bekövetkezett, hogy nem tudok ellenállni és majd nekem kellene róluk jelenteni. Ezt nem szívesen venném és ezért is külön örülök annak, hogy kimaradt a nyilatkozatból a „belső ellenség”-re utaló rész.
- Ez ne okozzon neked gondot. Hangsúlyozom, hogy mi kémelhárítók vagyunk, bennünk a „belső ellenséges elemek” nem érdekelnek. Azokat a mi szempontunkból felejtőd is el. Még ha öntevékenyen ilyen témában jelentenél is, engem nem érdekelne.
- Ennek őszintén örülök. De ha tájékozódni velem kapcsolatban, tudhatod, hogy teljesen visszahúzódo életet élek. Mindössze néhány ember az, akivel kapcsolatot tartok, ezek pedig főleg olyan ismerősök, akikkel a templomba járás, meg az egyházközönségi élet folyamán ismerkedtem meg. Ezekkel ...
- Ne folytasd! Ezek sem érdekelnek.
- Tudom, hogy kissé korai így ajtóstól rontani a házba, de te tudsz rólam szinte mindent, én meg rólad semmit. Ez a normális állapot a mi viszonylatunkban?
- Mondhatnám az is, hogy igen. És én titoktartó is vagyok akkor, ha annak van értelme. Ugyanakkor nem hajtom túl a konspirációt, a saját személyemet illetően sem. Találkozásaink, beszélgetéseink során, hosszabb távon úgyis kiderül ez is, az is, rólam is. Nem árt tehát, ha néhány dolgot már most az elején tudsz rólam. Talán néha csodálkozni is fogsz azon, amit elmondok. Például azon, hogy én is angyalföldi melósként kezdtem a pályafutásomat. Már ha a melós lét pályafutásként említhető. Én is tanultam meló mellett és gépésztanús lettem a Láng Gépgyárban a Váci úton. Közben persze voltam sorkatonai is és eszembe sem jutott kibúvót keresni. Amikor eljött az ideje megnősültem és lett egy gyönyörűséges feleségem. Ezt talán kissé elkapkodtam. Jobb lett volna, ha nem annyira gyönyörű és főleg kevésbé nagyravágyó. Nem győztem vállalni a plusz munkát, mert semennyi pénz nem volt elég. Kellott a sok pénz, mert egy szépséges feleség nem járhatott rongyokban. Egyszer csak kezdte zavarni önagyságát, hogy csak egy koszos melós a férje. Többre vágyott. Egy ismerős segítségével pályát módosítottam. Kémelhárító lettem. Mégis csak más volt azt mondani, hogy a „férjem a belügyben dolgozik”, mint azt, hogy angyalföldi melós, még ha technikus is. Kémelhárítóként nem mehettem el „maszekolni”. De időm se lett volna semmiféle túlmunkára, mert jöttek a hivatali idő utáni elfoglaltságok, az éjszakai munkák, az elúszott szabadnapok. A sok távollét pedig nincs jó hatással egy olyan házasságra, ahol a feleség minden tekintetben túllontúl igényes. Kezdetét is vették a viták, nézeteltérések. Jöttek a műfélékenységek, hogy biztosan nem is dolgozol,

hanem van valami nő. Ez különösen rosszul esett, mert az egész házasságom alatt még gondolatban sem csaltam meg a feleségem. Amilyen jó megérzéseim, helyzetfelismeréseim voltak az új szakmámban, olyan melléfogásaim, mulyáságom a magánéletemben. A kiprovokált civakodások ugyanis arra voltak jók, hogy szó se essék a feleségem stiklijeiről. Mert voltak neki félrelépései, mint utóbb kiderült, már kezdettől fogva, s nem is egy, néha több is párhuzamosan.

- Miként derültek ezek ki?
- Minden csak jóval később s utólag. Egyszer behívatott a főnököm magához és közli, hogy engem most igen nagy megtiszteltetés ért. Kiválasztottak és besoroltak azok közé, akik kimehetnek a Szovjetunióba egy éves KGB iskolára tanulni. Megéreztem a veszélyt. Egy évre az én asszonyomat itthon hagyni egyedül, nem egy életbiztosítás. Próbáltam kibújni a felkinált lehetőség alól, de megfenyegetett, hogy olyan nincs, hogy ha valaki a „tovarisoknál” tanulhat, az ne menjen ki. Az egész további pályafutásomra hátrányos lehet, ha ezt nem vállalom. Ráálltam a dologra. A feleségem meg lelkendezett, hogy ez milyen jó lesz, az előremene-telem szempontjából. Kimentem. Az egész nem ért semmit. Ha itthon vagyok és munkával töltöm az időt, több gyakorlatra tettem volna szert. Összességében kárba veszett egy év volt. Nem mondom anyagilag megérte. Itthon járt a fizetésem, amit a feleségem megkapott, én kint teljes ellátás mellett még napidíjat is kaptam. Félidőben ajándékokkal felpakolva itthon voltunk egy hétre és látszólag mindent rendben találtam. Az év végén mind levizsgáztunk és vonattal jöttünk haza. Ennek az volt az oka, hogy mindenki úgy felcuccolt, hogy a repülőre nem engedtek volna fel bennünket. Így inkább vonatoztunk. Az egészből annyi hasznom volt, hogy egy kicsit megtanultam oroszul, bár nincs nagyon szükségem erre a nyelvtudásomra.
- Majd néha egy kicsit beszélgetünk oroszul.
- Te tudsz oroszul Franyó bátyám?
- Az, hogy tudok, talán túlzás, de valamiképp megtanultam a néhány éves hadifog-ság alatt. Nyelvvizsgát nem tudnék tenni.
- Szóval jövünk haza és engem a pályaudvaron senki sem várt. Mindenki elé kijött a feleség, a gyerekek, soknak még a főnöke is. Én meg ott álltam egymagam-ban. Fogtam egy taxit, bepakoltuk a csomagokat és irány haza. A taxis segített fölhordani a bőröndöket, szatyrokat. Egyedül maradtam az ajtónk előtt. Nyom-mom a csöngőt. Nem mozdul senki. Nyomom ismét. Megint csend. Előkotorszom a kulcsom s megyek be. Nem akartam hinni a szememnek. Kimegyek, megnézem, hogy jó helyen járok-e. Az én nevem van az ajtón. Hát mi történt itt. A lakás ki van rámolva. Néhány legénykori bútorfélén kívül hiányzik minden. A dohány-zó asztalon egy borítékban levél. Nézem, kézzel van írva s nekem szól. „Frici! Elmentem, itt hagylak örökre. Nem voltam veled soha boldog. Te egy munkamániás örült vagy, nekem pedig egy férfi kell. Egy tetőtől talpig szerelmes férfi kell. Vidékre költöztünk a Bélával. Nagyon boldog vagyok, nem úgy, mint veled. A válasz miatt az ügyvédem majd megkeres. Te ne keress, ne hívj, semmi közünk egymáshoz. Teri.”
- Ismerős szöveg.
- Nekem nem volt ismerős a szöveg. Úgy fejbekólintott, hogy beleszédültem. Azon törtém a fejem, hogy ki a franc lehet az a Béla? Másnap megyek a munkahelyem-re jelentkezni. Egy új főnök fogad. Mondják, hogy a korábbi főnököt, a Bélát

vidékre helyezték. Fölajánlottak neki egy vidéki állambiztonsági vezetői beosztást, egyben megyei rendőrfőkapitány helyettes is lett és ezredes. Ekkor esett le a tantusz. Az én drágalátos feleségem a főnökömmel jött össze. Engem elküldtek Moszkvába és ők a távollétemben szépen itthon lerendezték a dolgot. Terikém ezredesné lett, talán még tábornokné is lehet, meg főkapitány-helyettesné. A Béla meg itt hagyta az öregedő felségét a három gyerekkel. Hát így jártam Franyó bátyám.

- Megértelek Frici! Nagyon is megértelek. Én már többször jártam így.
- Mi aztán jól eldumáltuk az időt. Menjünk, mert, ahogy említetted, reggel korán indul a vonatod a Balatonra. Jó nyaralást kívánok. Kapcsolódj ki. Ne agyalj azon, ami ma történt. Találkozunk augusztus első keddjén a megbeszélt időben és megbeszélt helyen.
- Ott leszek Frici.

A balatoni nyaralás végül Franyó számára igen kellemesen telt el. A külföldi út elmarádása egyáltalán nem bántotta Nórikát. Teljesen el volt foglalva az ő nagy boldogságával, az orvosegyetemi felvételiével. Franyó persze nem tett említést „még a legközelebbi hozzátartozóinak sem” arról, hogy az egyetemi felvételi körül milyen bonyodalmak támadtak; és hogy annak az árát lényegében neki kellett megfizetnie. Az mindenesetre kedvezően befolyásolta a hangulatát, hogy Völgyesi századossal a kapcsolata már a megismerkedéskor, főleg pedig Füredvári alezredes távozását követően igen kellemesen alakult. Várta az első augusztusi keddet és reménykedett, hogy a helyzet nem fog megváltozni, főként nem fog rosszabbra fordulni. Két nappal a megbeszélt időpont előtt megcsörrent a telefonja. Franyó egyedül volt otthon, így ő vette fel a kagylót.

- Tessék, Schneider lakás.
- Franyó bátyám?
- Igen, én vagyok.
- Itt a Frici.
- Szevasz Frici.
- Szevasz Franyó bátyám. Hogy sikerült a nyaralás?
- Köszönöm kérdésed, remekül.
- Nincs semmi gond, vagy probléma?
- Nincs semmi, minden a legnagyobb rendben van.
- Azért hívlak, mert nálam viszont van.
- Mi történt?
- Csupán annyi, hogy az én júliusra tervezett szabadságom kútba esett. Mindenféle munkák jöttek közbe és a szabadságomból nem lett semmi. Még szerencse, hogy nem volt semmi lekötött programom. Ezért most a szabadságom átcúsúzik augusztusra. Ebből pedig következik az a kérés, hogy a mi megbeszélt programunkat tegyük át szeptember első keddjére, változatlan időpontban és ugyanezen a helyen. Feltéve természetesen, ha ez neked nem okoz problémát.
- Dehogyan okoz. Minden rendben. Egy hónap halasztás. Semmi gond. Jó pihenést és kikapcsolódást kívánok.
- Köszönöm és a megbeszélt időben és helyen várlak. Szevasz Franyó bátyám.
- Szevasz Frici.

Franyó első gondolata az volt, hogy máris nyert két hónapot. Tényleg igaza lehetett Susztek Tibornak abban, hogy lehet itt sumákolni. Sőt, ez a Frici még rá is segít neki a semmittevésben. Pedig ez nem is olyan suttyó, mint amilyen a Susztek kapcsolattartója lehetett. Ha vissza gondol az elmúlt hónapra és arra, hogy időnként azért az eszébe jutott Völgyesi százados, ez soha nem váltott ki nála kellemetlen érzelmeket, keserű szájízt. Ez a Frici vagy piszok jól tud emberekkel bántani, vagy az alaptermészete is ilyen közvetlen, és a tisztességes ember látszatát kelti. Arra azért kíváncsi lett volna, hogy a megismerkedésen és az eddigi kapcsolaton túl vajon hová fog vezetni ez a tervezett együttműködés. Azt el sem tudta képzelni, hogy ő valaha a kémelhárításnak bármiben a segítségére tud lenni.

Nagyon hamar eltelt az újabb egy hónap. Az egész család, Tarabáék is beleértve, egyetemkezési lázban égett. Majd elérkezett Franyó számára a szeptember első keddje. A munkahelyéről egyenesen a megbeszélt presszóba ment. Völgyesi százados egy félre-eső asztalnál várta, egy szelet orosz krémtortát eszegetett. Barátságosan köszöntötték egymást, majd beszélgetni kezdtek.

- Minden rendben van az egyetemmel Franyó bátyám?
- Rendben, rendben. A lányom utánózhatalan lelkesedéssel elstartolt. Ahogy én ismerem, ez a lendülete nem is nagyon fog alábbhagyni, mindaddig, amíg célba nem ér.
- Büszke lehetsz rá.
- Az is vagyok és mindent meg is teszek érte.
- Azt én nagyon jól tudom.

Ezen a személyes találkozón kezdetét vette a szervezett Schneider Ferenc, vagyis fedőnevén „Kakas” fedőnevű hálózati személy kiképzése, hogy alkalmas legyen a tervezett feladatai végrehajtására. Völgyesi százados csak beszélt, csak beszélt, míg „Kakas” figyelmesen hallgatta és próbált minél többet megjegyezni a kiképzésből. Nem szeretett volna szegényben maradni, ha netán valamit a kapcsolattartója visszakérdezne. Amikor azonban véget ért az arra a napra beütemezett kiképzés, váratlan esemény zavarta meg Franyó nyugalmát.

- Most pedig Franyó bátyám megbeszéljük az első feladatodat.
- Mi lenne az?
- Egy jelentést kellene írnod a következő, két hét múlva esedékes találkozóra. Azt kellene leírni, hogy a vállalatotok milyen nyugati cégekkel áll kapcsolatban export vagy import vonalon, mi ezeknek az üzleteknek a lényege, hozzávetőlegesen pénzben kifejezve mekkora a volumene egyes cégek bontásában, illetve név szerint kik a külföldi cégek hozzátok beutazó képviselői és milyen éves szinten ezek megjelenésének gyakorisága. Ezt úgy kellene elkészíteni, hogy egyetlen adatnak se nézz utána, nehogy bárkinek feltűnő legyen az érdeklődésed, hanem csak azt írd le, amit fejből tudsz. Elöl és fölül szerepeljen az, hogy „Jelentés”, utána következzen a szöveges rész, jelen esetben a felsorolás és a megjegyzések, nevek, végül pedig a dátum és a fedőneves aláírás. Tehát nem a valódi néven írod alá, hanem „Kakas” néven. Elég érthető voltam?
- Tökéletesen. Csak azt nem értem, hogy ez mire jó?
- Arra, hogy felmérjük a vállalat külföldi kapcsolati rendszerét, amire azóta, hogy speciális fejlesztéssel és gyártással is foglalkozni kezdtetek, még nem került sor.

Az általad elkészített lista alapján ellenőrizni tudjuk, hogy bármelyik külföldi partnerek nem került-e már valahol és valamiért a látóköreinkbe.

- Érttem. De ha fejből nem tudok teljes listát készíteni, akkor nem fog sokat érni az egész.
- Az már a mi dolgunk, hogy ezt teljessé tegyük, akár a te későbbi jelentéseid által is.
- Rendben, a következő alkalomra hozom a listát.
- De úgy ird le, hogy sem a vállalatnál, sem otthon ne tudjon róla senki.
- Természetesen.

Franyó nagyon megkönnyebbült az első feladat hallatán. Ez nem okozott neki semmiféle nehézséget és lelkiismereti problémát sem. Elválás előtt még beszélgettek egy kicsit.

- Hogy van az én régi ismerősöm, Füredvári alezredes elvtárs?
- Füredvári alezredes elvtárs remélem, hogy jól van, ugyanis elvonult nyugállományba. Gondolom ő is örült neki, legalább úgy, mint mi.
- Nem túl hízelgő az, amit mondasz róla, vagy ahogyan említetted.
- Nem akarom én sem őt, sem a kortársait bántani, de éppen ideje volt, hogy a szolgálatot többnyire még 1945-ben elkezdő, immár idős garnitúra lelépjen a színpadról. Tudod 1945 után egyetlen szempont számított az akkor alakuló titkosszolgálatoknál, meg még utána is igen sokáig. Ez a szempont pedig a politikai megbízhatóság volt. Csak és kizárólag ennek a meglétére összpontosítottak a káderek kiválasztásánál. Akkoriban két fő ilyen megbízható kategória volt. Az egyikbe tartoztak a háború előtti vagy alatti illegális kommunisták, vagy más okból, például származásuk miatt üldözöttek. Ezek mind megbízhatónak és harcra antifasisztának számítottak. A másik csoportba azok voltak sorolhatók, akik olyan szegény sorból kerültek ki, hogy a nyomorukból, osztályhelyzetük-ből következően biztosan gyűlölték a kapitalista rendszert. Ezek a megváltozott körülmények között szintén megbízhatónak számítottak. De a gyűlöletnél meg kell állni egy percre. Hosszú időn keresztül, még néhány évvel ezelőtt is elvárás volt minden államvédelmi, vagy politikai nyomozói beosztott esetében az, hogy gyűlölje az ellenséget. A kommunista párt legfelsőbb vezetése természetesen azt mindig gondosan meghatározta, hogy ki az aktuális ellenség. Ennek megfelelően érvényesült az az elv, hogy „aki nincs velünk, az ellenünk van”. Ezek az évtizedek jelentették a gyűlölet korszakát. Füredvári és kortársai ebben a szellemben kezdtek, tanulták, majd gyakorolták a szakmát. S bizony a gyűlölet, a politikai érdek, az ideológiai szembenállás gyakran felül bírálta a szakmaiságot. Ezeknek a következményei lettek a különféle konstruált ügyek. És tudod mi a legszomorúbb?
- Nem tudom, de gondolom, hogy majd megmondod.
- Az, hogy ezek az emberek, ez a szakmai generáció teljes komolysággal gondolta ennek az állapotnak a hosszútávú fenntarthatóságát. Ezek az emberek tényleg szívből gyűlölték mindent és mindenkit, aki nem olyan volt, mint ők. De van itt még egy említésre méltó adalék ehhez. Mostanában, még a legutóbbi években is hittel vallották, hogy minden úgy volt helyes, ahogy az ők csinálták. Ha közülük valaki részt vett az 1940-es évek végi, az 1950-es évek eleji koncepciók, vagy provokált ügyekben, arra a mai napig rendkívüli módon büszke volt, mert úgy érezte, annakidején elhitették vele, hogy ő aztán kiemelkedő módon helyt állt az osztályharcban. Mostanában, amikor egymás után búcsúztattuk el ezeket

a régi elhárítókat, nem volt köztük egy sem, aki ne emlegette volna fel a számukra szépmemlékű „ötvenes éveket”. Pedig akik idáig kitartottak, azok még a jobbik fajtából valók voltak. Kádárék 1956 után jószerivel válogatás nélkül vették át az új politikai nyomozó szervezetbe a volt államvédelmi tiszteket. Kelltek az olyanok, akik gyűlölni tudnak és minden parancsot gondolkodás nélkül teljesítenek. Te is megtapasztalhattad, hogy ki is tettek magukért. Amikor a feladatok végre lettek hajtvva és közelgett az 1963-as nagy amnesztia, előtte Kádár és a politikai legfelsőbb vezetés döntött arról, hogy megérett az idő az egykori államvédelmi állomány felülvizsgálatára. Ez volt 1962 őszén, amikor minden olyan államvédelmi múltú tisztet elbocsájtottak, akik részt vettek olyan korábbi koncepciók ügyekben, amelyek kommunista káderek ellen irányultak.

- Kádár is ilyen volt.
- Igen, meg még többen is, például Kállai, Marosán, Aczél, Szakasits és még elég sokan. De itt álljunk meg egy pillanatra, mert érdemes arról is szót ejteni, hogy azokban a visszasírt „ötvenes években” miféle emberek voltak az ÁVH-nál. Olyanok, akik parancsra, gondolkodás nélkül mindent végrehajtottak. Vegyünk egy példát. Volt az ÁVH vezetőjének, Péter Gábornak egy helyettese, Szűcs Ernő ezredes. Élet s halál ura volt. Ha azt mondta, hogy valakit agyon kell verni, azt agyonverték. Természetesen az osztályharc jegyében. Egy napon parancs érkezett közvetlenül Rákosi elvtárstól, hogy Szűcs Ernő államvédelmi ezredet addig kell verni, amíg be nem vallja, hogy a horthysta politikai rendőrség besúgója volt. Akik az előző napon még Szűcs ezredes parancsára vertek, kínoztak azok most nekiestek Szűcs Ernőnek, a főnöküknek. Egyszer csak azt vették észre, hogy a kegyvesztett államvédelmi ezredes már aligha fog beismerő vallomást tenni. Ugyanis már halott volt, a beosztottjai nagy igyekezetükben agyonverték. De az elsőszámú államvédelmi vezető, a rettegett Péter Gábor sem járt jobban. Őt 1953-ban vették őrizetbe több magas rangú korábbi, vagy akkori államvédelmi vezetővel együtt, mint például Décsi Gyula, Károlyi Márton, Janikovszky Béla és mások. Péter Gábert is kegyetlenül megverték a korábbi beosztottjai, hogy beismerje a velük szemben konstruált cionista szervezkedés gyanúját. Péter tiltakozásul éhségsztrájkba kezdett. Lenyomtak egy tölcsért a nyelőcsővébe és megtömték, mint egy libát. Közben történt egy kis malőr, mert hozzáértés hiányában megsértették, talán át is szakították a nyelőcsövet.
- Ezt a Szűcs történetet valakitől már hallottam. És Kádár ezekben az emberekben megbízott?
- Nem bízott meg, de szüksége volt rájuk. Egyáltalán nem volt véletlen, hogy már alakulásakor a politikai nyomozói szervezet vezetését, de még a beosztotti állományt is telerakta számára megbízható pártkáderekkel. A belső elhárítás legfőbb vezetője a DISZ Központi Vezetőség egyik volt titkára lett. A kémelhárítást a hadsereg volt politikai főcsoportfőnöke vezette. Az 1960-as években a szolgálat vezetése tele volt Kádár megbízható kívülről behozott kádereivel. De ha a mostani vezetőinket megkapargatjuk, akkor is előbukkan sok helyen az MSZMP-beli múlt, valamiféle pártfunkció.
- Ha ez az idősebb generáció eltűnik a színről, várható valamiféle változás?
- Biztos vagyok benne, mert máris vannak biztató jelek. Például az is, hogy Kádár elvtárs bejelentette: „aki nincs ellenünk, az velünk van”. Az biztos, hogy a most

befejezéshez közeledő generációváltás egészen más szemléletet hoz a munkába. Ma már véletlenül sem hangzik el az, hogy az ellenséget gyűlölni kell. A fiatal tiszteket arra tanítjuk, mi, akik már 1956 után kezdtük a szakmát, hogy kizárólag a szakmai szempontok alapján végezzék a munkájukat. Azt hiszem, hogy jó úton indultunk el, kérdés, hogy vajon meddig jutunk.

- Nekem, aki megtapasztaltam, nem is egy alkalommal a saját bőrömön éreztem a gyűlölet titteleges megvalósulását, megnyugtató volt ezeket hallani.
- Franyó bátyám! Amiket én most neked elmondtam, az 10-15 évvel ezelőtt ki sem ejthettem volna a számon. Most meg hozzátartozik az együttműködésünk sikerességéhez.
- Biztos vagy te abban, hogy én majd eleget tudok tenni az elvárásaitoknak? Mi lesz, ha csalódnok kell bennem?
- Az minden ilyen együttműködésben benne van, hogy nem úgy sikerülnek a dolgok, ahogyan előre elterveztük, miként szeretttük volna. Akkor sem történik semmi. Barátságosan elköszönünk egymástól és kész.
- Ez ilyen egyszerű lenne. Az esetben nem kis fáradsággal kidolgozott zsarolás után lehet azt mondani, hogy nem sikerült és kész? Képtelen vagyok elhinni.
- A te eseted és helyzeted azért egy kicsit rendhagyó. Ha rám hallgatsz, azt a néhány évet, amire mind a ketten gondolunk, jó lenne valahogy kihúzni és azért némi tartalommal, eredménnyel is megtölteni. Majd közösen megoldjuk a helyzetet. Tudom, hogy már unod, de ismét felhívom a figyelmedet a titkosságra. Ha véletlenül valahol, valaki előtt elkotyogod a velünk való kapcsolatodat és ez kiderül, mert általában ki szokott derülni, az bizony nagyon sok mindent kockára tenne. Remélem érted, hogy minek a kockáztatására gondolok.
- Értem. Ettől ne tarts. Tartom a szám. A jelentést pedig a következő találkozóra hozom.
- Előre is köszönöm. Ugyanitt két hét múlva várni foglak.

A következő találkozóra Franyó elkészítette a kért jelentést, amellyel Völgyesi százados nagyon meg volt elégedve. Ekkor tovább folyt a felkészítés a felderítési munkára, az információk megszerzésének módszereire, a kapcsolatfelvétel rendkívüli eseteire, egy-egy konkrét ügyben a helyes magatartási vonal kialakítására és tanúsításának fontosságára, stb. Már a jelentés megírásakor felöltött Franyóban egy gondolat és fontolgatta, hogy szóljon-e Völgyesi századosnak az általa szokatlannak, sőt szabályellenesnek vélt esetről, amely az egyik általa is megjelölt külföldi céget érintette. Mivel azonban nem tartotta kémelhárítási szempontból érdekesnek, inkább hallgatott róla.

A következő időben a beütemezett találkozók folyamatosan megtartásra kerültek. Franyó és Völgyesi Frici egyre jobban megismerte egymást. Franyó egy ideig elhamarkodottnak vélte azt, hogy Fricit olyan hamar és meggondolatlanul a bizalmába fogadta, meg azt is, hogy olyan hirtelen összetegeződtek. Később egyre inkább rájött arra, hogy helyesen cselekedett, mert a nála azért jóval fiatalabb Frici egyáltalán nem élt vissza a helyzettel, továbbra is kellő tisztelettel beszélt vele, különösen, ha a találkozón már nem a kémelhárításról beszélgettek, hanem a napi problémáikat vitatták meg. Egy alkalommal mégis rászánta magát és előrukkolt a történettel, amely már hosszabb ideje nem hagyta nyugton.

- Volna nekem egy észrevételem a vállalatunkkal kapcsolatban, ami ugyan nem úgy néz ki, mintha kémkedés lenne, és ezért nem is tudom, hogy terhelhetlek-e vele?
- Mi lenne az Franyó bátyám? Mond el és majd eldöntjük, hogy érdekel-e, vagy sem.
- A múltkoriban általam összeállított listán szerepel egy cég, bizonyos B und B GmbH. Ez a cég elég jelentős tételben vásárol tőlünk különféle hengerelt acélárut és időnként különféle öntvényeket is. Évek óta megbízható vevőnknek számít, jelentős megrendeléseik vannak és várhatóan lesznek is. Az általam vezetett gyáregység csupán bedolgozó az ügyben és az sem túl jelentős részvállalás. Az üzletben főként érintett gyáregység csak a gyártással foglalkozik. A szállításra előkészítés, a szállítás, a pénzügyi tranzakciók pedig a vállalatnál a kereskedelmi igazgatóság feladatkörébe tartoznak. Valahogy az iratok elkeveredtek és véletlenül hozzám került néhány szállítólevél és számla másolat, amelyeket megnéztem, de mivel nem ránk tartoztak visszaküldtem azoknak, akiknek a feladata ezek kezelése és őrzése. Mivel azonban megnéztem azt vettem észre, hogy minden rendben van, egyetlen apróság kivételével.
- Mi az apróság?
- Az bizony nem más, mint az, hogy a I. osztályú minőségű árut szállítunk, de már a számlázás is III. osztályú áron történik. Ez pedig a nagytételű szállításokat és az éves, sőt esetleg a több éves időszakokat figyelembe véve igen jelentős különbségnek számíthatnak, és ha tetszik, ha nem, a vállalatnak kárt okozhatnak.
- Mióta folyhat ez a machináció?
- Azt egészen pontosan nem tudom, de az utóbbi 2-3 évben már biztosan így volt. De van itt még egy érdekes jelenség. Mivel két nyelven, de különösen németül igen jól beszélek, nagyon gyakran kértek és kérnek fel műszaki tolmácsolásra más gyáregységek vezetői is. Néhányszor már befürödtünk, amikor szakképzett tolmácsot alkalmaztunk, akinek azonban a speciális műszaki kifejezésekről fogalma sem volt. Ez nekem nem lenne feladatom, de mivel nem sűrűn kerül rá sor, vállalati érdekből szívesen megtettem és megteszem. Eleinte ezzel a céggel folytatott tárgyalásokra is felkértek, majd később már erre nem került sor, mondván van egy magyar származású bécsi kereskedő, aki egyébként is némi jutalék fejében közvetít és ő megoldja a tolmácsolást is. Még örültem is a mellőzésnek, hiszen van nekem éppen elég dolgom a saját gyáregységemmel. Most, hogy véletlenül rájöttem az említett svindlire, egyre inkább az az érzésem, hogy nem véletlenül hagytak ki a megbeszélésekből.
- Kik vannak benne személy szerint ebben az üzletben?
- A B und B GmbH. részéről van egy bizonyos Schön úr, aki valamiféle keleteurópai referens féle lehet, és van a bécsi közvetítő, Karl Berger és vannak persze a magyarok.
- Kik a magyarok?
- Ez megint érdekes, mert túlzottan kevesen vannak benne az ügyben és túlzottan magas beosztásúak. A vállalatnál az egyik Kocsis Tamás, annak a gyáregységnek a vezetője, ahol az exportált termékek előállítása folyik. A másik a kereskedelmi igazgatóság vezetője, Mérai Gábor és a szakkülkereskedelmi vállalatnál van még egy exportosztály vezető, Tarnai Péter.
- Frici bátyám, a következő találkozóra leírnád ezt nekem?
- Úgy, mint „Kakas”?

- Természetesen és biztosítalak, hogy minden kettőnk között marad, soha senki nem fogja megtudni, hogy kitől származnak az adatok és ki az a „Kakas”.
- De van itt még egy nagy baj Frici. Ezért is hezitáltam hetek óta, hogy elmondjam-e ezt a történetet neked.
- Olyan nagy baj nem lehet, hogy én ne tudhatnék róla. Különösen akkor, ha valaki gazember és megkárosítja a népgazdaságot.
- Pedig lehet, hogy mégis nagy a baj Frici.
- Nyögd már ki Franyó bátyám azt a nagy bajt.
- Hát az a baj, hogy ez a Mérai Gábor nem csak a kereskedelmi igazgató, hanem az MSZMP vállalati bizottság titkára is és egyben a kerületi pártbizottságnak is a tagja.
- Szépen vagyunk. De ez engem egyáltalán nem érdekel, és téged se érdekeljen. Kereskedelmi igazgató és kész. Te névvel és ezzel a beosztással szerepelted. Ha korrupt, akkor korrupt. A kereskedelmi igazgató a gazember és nem a pártbizottsági titkár.
- Egyáltalán ez érdekel benneteket annyira, hogy érdemes lenne leírnom?
- Persze, hogy érdekel. A konkrét kémelhárítás mellett az is a feladatunk, hogy a hatáskörünkbe utalt vállalatoknál, a tiétek pedig ilyen, feltárjuk a nagyobb jelentőségű gazdasági visszaéléseket, bűncselekményeket. Írd csak le nyugodtan, a konspirációs biztonságod az én feladatomban, meg az is, hogy a korrupt elvtársaknak, már ha tényleg korruptak, jól a pofájára verjünk.

A következő találkozóra Franyó vitte az elkészített jelentést. Völgyesi százados gyorsan átfutotta, meg volt vele elégedve és több szó nem is esett a gyanúba keveredett elvtársakról. Teltek múltak a hetek és a hónapok és a találkozók Völgyesi százados soha nem hozta szóba az esetet. Franyó pedig nem akart tolatkodónak látszani és ezért nem kérdezett rá soha. Már szinte biztos volt abban, hogy elsikálják az ügyet, mivel egy fontos pártfunkcionárius elvtárs is benne van. Egy reggel azonban, amikor Franyó beérkezett a munkahelyére, olyan volt a vállalat, mint a felbolygatott méhkas. Hamarosan kiderült, hogy hajnalban házkutatás volt Mérai elvtárs, Kocsis Tamás gyáregységvezető elvtárs és a külkereskedelmi vállalati osztályvezető elvtárs lakásaiban, majd ez folytatódott a munkahelyi irodáikban. A végrehajtók a Gyorskocsi utcai állambiztonsági vizsgálati osztályról jöttek és az össze B und B GmbH-hoz köthető iratot lefoglalták és magukkal vitték, miként a vállalatot megbilincselve Mérai és Kocsis elvtársakat is. A vállalati vezérigazgató próbálta a helyszínen menteni a menthető és felhívta az intézkedők figyelmét, hogy Mérai elvtárs hatásköri listán szerepel és vele szemben csak az illetékes pártszerv hozzájárulásával lehet bármiféle hatósági intézkedést foganatosítani. Az állambiztonsági brigád vezetője megnyugtatta a vezérigazgatót, hogy minden engedély a legnagyobb rendben, nem kell aggódni, mert megdönthetetlen bizonyítékok állnak rendelkezésre a vesztegetést illetően.

Franyó már alig várta a soron következő találkozót. A legkisebb lelkiismeret furdalást sem érzett, sőt kellemes érzéssel töltötte el, hogy tehetett valamit a mocskos korrupt kommunisták ellen. Mielőtt azonban kérdezősködhett volna, Völgyesi százados megelőzte.

- Franyó bátyám nagyon köszönöm, hogy tájékoztattál erről az igen jelentős korrupciós ügyről. Remélem nincs lelkiismeret furdalásod a történet miatt, mert ha véletlenül lenne, hát ne legyen, mert ezek tényleg bűnöző gazemberek voltak,

akik megérdemlik a sorsukat. Biztosítalak, hogy a vizsgálat során a hajuk szála sem görbül. A bíróság néhány évre majd kivonja őket a forgalomból, hiszen megdönthetetlen bizonyítékok vannak ellenük.

- Én már azt hittem, hogy az egészből nem lesz semmi.
- Tudod, a mi munkánk az teljes titokban folyik és elkapkodni nem szabad semmit. A titkos segítőkre meg látod, ezért van szükség. Tudod, van egy népi igazság, miszerint dobbal nem lehet verebet fogni.
- Megtaláltatok a bizonyítékokat?
- Úgy is mondhatjuk, hogy megtaláltuk, de ami nem volt meg, azt meg beszereztük. Annyit azért elárulhatok, hogy véletlenül Mérai és Kocsis, na meg a külkeres is, a házkutatás előtti estén kapták kézhez az általunk felírt sorszámozású bankjegyeket, amelyeket néhány óra múlva megtaláltunk náluk. Ettől kezdve már tisztá az ügy. A többi részlet az műhelytitok.

Teltek s múltak a hónapok, majd az évek. Nóra ott folytatta az egyetemen, ahol abahagyta a középiskolában. Az évfolyam legkiválóbb eredményt elért hallgatója volt. Tudásával és szorgalmával párosult tisztelettudó magatartását azzal jutalmazták, hogy az első év végén, a nyári szünetben egyedül ő elmehetett egy két hónap időtartamú tanulmányútra, egy londoni klinikára. Ekkor megint felmerült a kérdés, hogy kaphat-e vajon útlevelet a disszidens anyja miatt. Mielőtt a tanulmányútra véglegesen igent mondtak volna, Franyó erről a problémájukról említést tett Völgyesi századosnak.

- Számunkra, vagyis hát a lányom számára, ez nem lét kérdése. Ha nemet mond, legfeljebb kimegy majd helyette más, de ettől függetlenül Nóri még orvos lehet, sőt igen jó orvos is lehet itthon. A kellemetlen az, hogy a professzor urak, akik közül többen egybehangozva őt tartották erre a legalkalmasabbnak, nem tartják-e az elutasítást, vagy kihátrálást tiszteletlenségnek, főleg úgy, hogy egy fil-lérünkbe sem kerül. Azért kérdelem most, mielőtt a végső döntést meghoznánk, hogy ha a lányom elvállalja a kiutazást, megkapja-e az útlevelet. Mert ha nem, az bizony igen kellemetlen lenne az egyetemen számára, hiszen valamiféle politikai priuszként is értelmezhetnék. Mi a véleményed erről Frici? Nem lenne jobb, ha valami kifogást kitalálva kihátrálnánk ebből az ügyből és hallgatnánk, mint az a bizonyos a füben?
- A mostani napi tapasztalatok szerint szinte biztos, hogy az előzmények alapján elutasításban részesülne a lányod útlevélkérelme, még ha az egyetem is adná azt be. Az útlevél anyagában ugyanis változatlanul szerepel, hogy az anyja disszidált és jogellenesen tartózkodik külföldön. Ha a te politikai múltadat figyelmen kívül is hagynák, ez is bőségesen elegendő lenne az elutasításhoz.
- Akkor talán mégis jobb, ha megelőzzük a bajt és lemondjuk ezt a tanulmányi utat. Családi okokra hivatkozva meg is tehetjük. Az idős szomszédasszonyunk, aki rengeteget segített Nóri felnevelésében, amikor az anyja itt hagyta, az évek múltával bizony megöregedett és egyre többet betegeskedik, mind több törődést igényel. Ezekkel a szomszédokkal mi úgy vagyunk, mintha egy család lennénk. Majd azzal indokoljuk, hogy Nórinak a pótnagymamát kell gondozni, ápolni a szünidő alatt.
- Azért ez az ösztöndíj egy hatalmas lehetőség, úgy szakmai, mint nyelvgyakorlási szempontból is. Talán nem kellene ezt ilyen könnyen eldobni. Hát ha lenne valami lehetőség az útlevél megszerzés ügyében?

- Van valami ötleted? Én még emlékszem arra, hogy amikor Füredvári alezredeknek „igen”-t mondtam, a lányom egyetemi felvételi ügyét ugyan kedvezően megváltoztatták, de az útleveleink ügyében egyértelműen elutasító választ kaptam és a betervezett, befizetett utazást le kellett mondani.
- Akkor még volt Füredvári alezredek, de ma már nincs. Ezért talán meg lehetne valahogy oldani ezt az útlevel ügyet. Én el tudnám intézni a Nóri útlevelét két hónapos hivatalos kinti tartózkodásra, de ahhoz biztosan tudnom kell, hogy nem marad-e végleg külföldön, vagyis nem disszidál-e? Mert ha ezt megteszi, akkor az én pályafutásomnak vége. Mondhatnám, hogy mehetnék vissza technikusként Angyalföldre, de nem lenne igaz, mert nagyon kiestem én már az egykor tanult szakmámból.
- Frici! A Nórinak esze ágában sincs kint maradni. Semmi olyan nem történhet, ami rábírhathná a kint maradásra. Eltökélte, hogy itthon fejezi be az egyetemet. Néhány tanárát a rajongásig szereti és tiszteli, akik olyan kiváló szakemberek, hogy külföldön sincsenek különben náluk. De az ottani egészségügyi ellátás, főleg pedig a fejlett és hozzánk még el nem jutott technika nagyon érdekli.
- Franyó bátyám! Mondjon igent a Nóri! Mond neki, hogy próba szerencse. Meg azt is mond, hogy ha kint maradna, azzal neked árt, mert azonnal kitesznek az állásodból és a múltad miatt meg is hurcolhatnak. Én meg garantálom, hogy nem lesz elutasítás. A Nóri meg fogja kapni az útlevelet és a tanév végén utazhat Londonba.
- Hálásan köszönöm Frici a segítséged, de főleg azt, hogy kockázatot vállalsz az ügyünkben. Pedig igaz, ami igaz, én még nem nagyon szolgáltam rá. De azt tudom, hogy bármit kérsz, én megteszem, csak lelkiismereti problémát ne okozzon.
- Tudom Franyó bátyám! De ami késik, az nem feltétlenül múlik. Már az is elismerésre méltó fegyvertény volt, hogy segítségeddel a korrupt és kártékony elvtársakat sikerült jó néhány évre rács mögé dugni. Más külső segítők egy évtized alatt sem képesek ilyen produktumra. Nyugi Franyó bátyám, mindennek eljön az ideje.

Schneider Nóra orvostanhallgató végül igent mondott, az egyetem pedig jelezte a londoni klinikának, hogy ki lesz az ösztöndíjas és elindították a hivatalos útlevélekérelmezési eljárást. Nagyon hamar megérkezett a válasz, hogy Schneider Nóra kiutazási engedélyt kap Nagy Britaniába és két hónapot ösztöndíjasként egy londoni klinikán tölthet. Ismét nagy volt a boldogság a családban. Franyó pedig csendes magányában hálát adott a jószágos Istennek, hogy ezzel a Fricivel összegabalyodott a sorsa. Igaz, ami igaz, egyre jobban megkedvelte a kapcsolattartó tisztjét. Néha-néha még imáiba is belefoglalta, hogy a Mindenható tartsa meg őt minél tovább jó erőben és egészségben. Néha kissé szégyenkezve hozzátette, hogy legalább addig, amíg a Nóri be nem fejezi az egyetemet.

A tanulmányútról Nórika időben s boldogan, sok-sok új tapasztalattal gazdagodva érkezett haza. Eltelt vagy egy-másfél hónap, amikor hivatalos levél érkezett a londoni klinika vezetésétől az egyetemnek címezve. Ebben nagyon megdicsérték a náluk járt Schneider Nórárt, és köszönték, hogy egy ilyen szorgalmas és tehetséges hallgatót küldtek ki hozzájuk. A további sikeres együttműködés reményében már ekkor jelezték, hogy a következő nyárra szívesen látnának két ösztöndíjast, de úgy, hogy az egyik mindenképpen ismét Schneider Nóra legyen. Az egész család ismét nagyon boldog volt, ámbár Franyó máris arra gondolt, hogy a Frici megint intézhetheti az útlevelet, és kockáztathat, meg izgulhat két hónapon át, hogy a Nóri nem disszidál-e.

Az örömben azonban hamarosan öröm is vegyült. Zsófi néni állapota rohamosan romlani kezdett. Rövidesen kórházi ápolásra szorult, de az orvosok sem tudtak már rajta segíteni. Néhány hetes kezelés után egy éjjel álmában átlénygült az örökkévalóságba. A római katolikus egyház szertartása szerint helyezték földi maradványait örök nyugalomba. A templom melletti urnatemetőben a közvetlen gyászoló családot Pali bácsi, Franyó és Nórika jelentette. A gyász, az elvesztés fájdalma leginkább Franyón és Nórikán volt látható. Mindketten nagyon sokat köszönhettek Zsófi néninek, akinek váratlan halála megakadályozta őket abban, hogy viszonyozzák a kimondhatatlan jószágát és szeretetét. Többeknek feltűnt, hogy Pali bácsit nem látták az alkalomhoz illően eléggé levertnek. Ennek oka az volt, hogy csak kevesen hallhatták a hűséges párjához halkan elrebegett búcsúzó szavait: „Tudom, hogy utolsó gondolatod is én voltam. Aggódtál, hogy mi lesz most velem nélküled. Ne aggódj, ne féj egyetlen drága Zsófikám! Jövök én teutánad nem is olyan soká! Olyan jó ember voltál, hogy máshová nem is kerülhetsz, csak a mi felséges Urunk országába. Én csak reménykedek, hogy némi purgatóriumi kitérő után végül veled lehetek az örök boldogságban. Jövök Zsófikám, nem váratlak soká!”

Zsófi néni hiányát valamennyien nagyon megérezték. Pali bácsi is egyre jobban elhagyta magát. Állandóan azt kérdezte, hogy „minek vagyok én még itt?” Mindig a jövőre, a túlvilági létre gondolt és nagyon sok imádkozással, szentírás olvasással igyekezett felkészíteni magát a Zsófi néni után való menetelre. Egy nap azzal állított haza, hogy a közjegyzőnél járt, végrendelkezni volt. Közölte, hogy minden ingó és ingatlan vagyonát, vagyis a házát és a berendezési tárgyait Schneider Ferencre hagyta örökül. Talán egy hét sem telt el, amikor egy szombat délután Pali bácsi áthívta magához Franyót. Közölte vele, hogy amit most fog mondani, azt ki nem fecsegheti, még Nórikának sem mondhatja el. Franyó természetesen megígérte a titkok tartást. Ekkor Pali bácsi kivette Franyót az udvarba és megálltak Zsófi néni virágoskertje előtt, egy tulipánfa mellett.

- Franyókám! Zsófikámmal úgy megszerettünk téged, mintha a saját fiunk lettél volna. Nórikát meg egyenesen az unokánknak tekintettük és úgy is szerettük. Amikor majd a Mindenható engem is magához szólít, miként a végrendeletemből tudod, mindenemet rád hagytam. Itt van a ház, hátul a kis műhely, a kert. Ami a kerítésen belül van az minden a tied lesz. Ez a ház kicsit rendbe hozva, átalakítva, korszerűsítve talán még Nórikának is jól jöhet. Itt van ez a tulipánfa, amely Zsófikám kedvenc tavaszi növénye volt. Ha meghaltam és már minden a nevedre került, és amikor nem nagyon látják a szomszédok, vágd ki ezt a fát, de úgy, hogy a tuskóját is szedd ki. Alatta úgy másfél méter mélyen bele ütközzöl majd egy beton tömbbe. A teteje nem túl vastag, könnyen át tudod törni. Amit alatta találsz, az is az örökség része. Hogy mi, azt most nem mondom meg, majd meglátod. Én is a valamikor vagyonos szüleimtől örököltam, de hála Istennek nem szorultam rá. Ami ott van az elég lesz arra, hogy a házat Nórikának rendbe hozasd, talán még egy kisebb rendelőt is berendezhess és még neked is marad belőle, hogy öreg napjaidra ne szenvedj semmiben hiányt. Erről soha ne szólj senkinek. Most pedig ne mondj, és főleg ne kérdezz semmit. Részemről a tájékoztatást lezártam.

Miként a korábbi angyalföldi munkahelyén, úgy Franyó az új vállalatnál is igen hamar nagy népszerűsége tett szert. Főnökei is, de a beosztott munkatársai is egyaránt láthatták és tapasztalhatták szorgalmát, kimagasló szakmai hozzáértését, az újabb és

újabb szakmai iskolák és továbbképző tanfolyamok elvégzését, ugyanakkor a szerény és mindenkin segíteni akaró magatartását. Mégis egy idő után a vele azonos szintű vezetők között voltak, akik ferde szemmel kezdtek rá nézni. Kritikaként fogalmazták meg vele szemben, hogy nem eléggé távolságtartó a melósokkal szemben, magatartásával, de még a munkahelyi öltözködésével is aláássa a vállalatnál a vezetői tekintélyt. Igaz, ami igaz, Franyó az öreg szakikat is rendszerint a keresztnéven szólította és ezek közül is többen, néhány rosszakaró véleménye szerint megengedhetetlenül, őt is egyszerűen „lefranyózták”. Az öltözködés pedig néha egy gyáregységvezetőhöz egyszerűen méltatlannak ítéltetett. Az igazgatósági üléseket, termelési értekezleteket és hasonló rendezvényeket Franyó kellően megtisztelte azzal, hogy öltönyben s néha még nyakkendőt kötve jelent meg, miként a különféle, főleg külső partnerrel való tárgyaláson is. Más esetekben azonban a munkahelyére való beérkezése után az irodájában átöltözött, és az akkoriban szokásos kék munkaruhát vette fel az utcai öltözködés helyett. Ha ugyanis az irodai teendőivel végzett, máris ment a gyáregysége műhelyeibe, csarnokaiba, hogy felügyelje a munka végzését, és ha kell, segítsen, vagy intézkedjen. Ha valahol valami probléma adódott, nem volt rest kezébe venni a kalapácsot, vagy bármilyen más szerszámot. Ez pedig nagyobb tekintélyt adott neki, mint bármi más.

Egyszer az egyik legfontosabb gyártósor meghibásodott. Minden perc kiesés nagy kárt jelenthetett. A szerelők majdnem egész éjjel dolgoztak, hogy a reggeli indulásig kijavítsák a hibát. A leállásról értesült másnap reggel a vállalati főmérnök is, és azonnal a helyszínre érkezett, hogy tájékozódjon.

- Jóreggelt emberek!
- Jóreggelt főmérnök szaktárs!
- Nem látták a Schneider mérnök urat? Bejött már a gyárba?
- Nem jött be.
- Nem jött be?
- Nem, merthogy haza se ment.
- Most hol van? Beszélni akarok vele.
- Alighanem ott fekszik bent a gép alatt, talán az a két cipő éppen az övé, ami kilátszik.
- Ne vicceljenek! Van elég baj és maguk itt marhaskodnak.
- Engem keres főmérnök szaktárs? – szólalt meg a gép alól Franyó és kezdett kimászni a főmérnök lábainál.
- Mit keresel te ott Schneider szaktárs?
- Előbb a hibát kerestük, aztán kijavítottuk.

Franyó olajosan, mocskosan bújt elő a gép alól.

- Hogy nézel ki Franyó, vagyis Schneider szaktárs?
- Úgy, mint aki dolgozott.
- Mi volt a hiba?
- Egy anyaghibás tengely eltört, azt kellett pótolni.
- Volt alkatrész?
- Honnan lett volna?
- Akkor hogy csináltátok meg?
- Legyártottuk az éjjel a tengelyt.

- De hiszen nincs éjjel forgácsoló műszak.
- Az nincs, de esztergagép, meg marógép az van.
- Honnan szereztek esztergályost, meg maróst?
- Nem szereztünk, mert volt.
- Ki volt az? Ki csinálta meg?
- Ha nem veszed nagyon rossz néven én magam esztergáltam és martam bele az ékpályákat. Most meg látod kész a gép. Indulhat a termelés.

Ilyen gyáregységvezető volt Schneider Franyó. Ezért volt az, hogy a melósok végtelenül tisztelték. De nem csak a saját beosztottjai, hanem a más gyáregységekben dolgozók is nagyra tartották, mert a híre hamar terjedt a vállalat egészében. Ha volt egy kevés szabad ideje, amit mások kávézgatással magántelefonálgatással, traccsolással töltöttek, Franyó máris ment a tanműhelybe az inasok – ahogy akkoriban hívták őket, az ipari tanulók – közé. Szívesen bekapcsolódott személyesen is a gyakorlati oktatásukba.

Egy idő után, mint általában a nagyon népszerű embereknek, Franyónak is lettek irigyei, akik ha csak tehették, keresztbe tettek neki, áskálódtak ellene. Amint egy-egy ilyen esetet a melósok észrevettek, rászálltak az illőre és ott szívatták, ahol csak tudták. Volt a vállalatnál egy mérnök, aki a gyáregységek felett, közvetlenül a főmérnök alárendeltségében az újítási főosztályt vezette. Gerber Péter volt ez a mérnök, aki néhány évvel a diplomája megszerzése után, valami fontos beosztású minisztériumi pártfogó javaslata alapján került a vállalathoz és lett azonnal kinevezett főosztályvezető, noha még csak az MSZMP-nek sem volt a tagja. Soha semmiféle műszaki kérdésben állást nem foglalt, s voltak, akik már azt is kétségbe vonták, hogy van-e egyáltalán mérnöki diplomája. Ennek a főosztálynak a tevékenysége abból állt, hogy a vállalati dolgozóktól hozzájuk beérkezett újítási javaslatok ügyeit intézték. Érdemi műszaki véleményt ők nem készítettek, hanem a vállalaton belül kiemelt szaktekintélyeket felkérték a javaslatban foglaltak elbírálására. Ezek a szakértők döntöttek arról, hogy az írásban benyújtott ötlet újításnak minősül-e és ha igen mennyi javadalmazást érdemel, vagy nem új ötlet, tehát nem minősülhet újításnak, vagy egyszerűen olyan elgondolásról van szó, amely a benyújtónak munkaköri kötelessége.

Gerber mérnök úr tehát soha és sehol nem adta tanújelét annak, hogy milyen szakembernek minősíthető. Sokak szerint a munkakörét egy gimnáziumi érettségivel rendelkező ügyintéző is el tudta volna látni, jóval szerényebb fizetésért is.

Az vitathatatlan tény, hogy Gerber Péter igen feltűnő jelenség volt a vállalatnál. Magas, csinos, jóképű férfi volt, aki nagyon sokat adott arra is, hogy mindig a legújabb divat szerint öltözködjék. A külső megjelenésén ő még egy munkaköpeny felvételével sem volt hajlandó rontani. Soha ápolatlanul, borotvátlanul a munkahelyén meg nem jelent, frizuráját a legdivatosabb belvárosi szalonokban formázták. Egyáltalán nem volt véletlen, hogy a vállalati hölgyek megvesztek érte és a pletykák szerint nyíltan, vagy burkoltan, de többen is felajánkoztak neki. Suttogták is, hogy jó néhány lánnyal, meg félrelépésre hajlamos asszonykával volt már viszonya. Egy idő után az ostoba ficsúr is kezdett azzal kérkedni, hogy nincs a vállalatnál olyan valamire való nő, aki neki meg ne lett volna.

Ha a vállalati nagyizolást leszámítjuk, lehetett azért valami igazság abban, amivel a Gerber Péter hencegett. Nem volt véletlen, hogy sokan egyáltalán nem értették, hogy mit keres ott a kormos-poros gyárpéletek között, hiszen az ő valódi világa a csillogó-vil-

logó belváros volt. Amikor elvégezte az egyetemet, szülei halála következtében örökölt egy rózsadombi három szobás társasházi lakást garázzsal, benne egy Opel gépkocsival. Az árván maradt és éppen pályakezdő Péterkét valamiféle nyugati rokonok rendszerezen segítették pénzzel, csomagokkal, sőt egy alkalommal még az Opel lecserélésével is egy újabb Ford típusra. Gerber Péter tehát vígan élte a fővárosi-belvárosi arany ifjak gondtalan életét. Leggyakrabban az akkoriban fölkapott Anna eszpresszóban töltötte az idejét, vacsorázni pedig előkelő éttermekbe járt, utána pedig rendszerint a Pipacs bár, vagy a Moulin Rouge mulató volt a végállomás. Ezeken a helyeken már inkább elérhetőek voltak számára az átlagon felüli kinézetű nők, na persze nem a magukat ott kínáló kurvák, hanem a műsoruk után oda átránduló revütáncosnők, lokálénekesnők, jelentéktelenebb színésznőcskék.

A szabadságát Gerber Péter minden évben külföldön töltötte. Abban az időben – ha minden jól ment – háromévenként lehetett utazni turistaként külföldre, kétévenként pedig rokonlátogatóként. A fennmaradt években a szabadságát hol az egyik, hol a másik szocialista országban töltötte, lehetőleg tengerparton. Az átlagon felüli életszínvonalat a rokonságtól érkező adományok biztosították és főleg magyarázták. A vállalatnál betöltött nem túl fáradságos és nem is felelősségteljes pozícióját az indokolta, hogy az akkori társadalmi viszonyok között mindenkinek dolgoznia kellett, mert ha valakinek nem volt munkahelye, az már önmagában bűncselekménynek, közveszélyes munkakerülésnek számított. Gerber Péter tehát reggelente kénytelen volt beballagni a vállalathoz és valahogy eltölteni, sokszor átnutkozni a napot, hogy majd este bevehesse magát az akkori nagyviláginak tartott élet forgatagába.

Gerber Péter azon a néhány főnökön kívül, aiktól az állása függött, lényegében mindenkit lenézett. A melósok izzadt szagától pedig kifejezetten a rosszullet kerülgette. Egyszer valami tűzrendvédelmi újtással kapcsolatban szemrevételezés folyt és a bíráló bizottság tagjaként ő is véletlenül betévedt a férfi melósok öltözőjébe. A bádög szekrényekből kiáradó zoknik, kapcák, cipők és egyéb göncök áporodott és orrfacsaró bűze mellett egy disznóól melletti trágyadomb illatszerboltnak számított volna. Gerber Péter úrfi a szó legszorosabb értelmében elhárta magát. Már az ájulás kerülgette, amikor falfehéren kitámogatták a levegőre és a gyáruvaron leültették egy ládára, ahol úgy-ahogy kiheverte a rosszulletet. Az öltözők közelébe attól kezdve soha többé nem ment.

Különösképpen talán kár is lenne hangsúlyozni, hogy Gerber Péter és Schneider Ferenc mérnökök nem nagyon kedvelték egymást. Ez a szembenállás azonban inkább egyoldalú volt, mert Franyó szinte tudomást sem vett a piperkőc kollegáról, átnézett rajta „*semi ember*”-nek tartotta. Olyan értekezleteken, amelyen mindketten résztvevők voltak, ha Franyó valamilyen műszaki kérdésben kifejtette az álláspontját, többnyire lekötötte mindenki figyelmét, a hallgatóságát lenyűgözte a tapasztalatával, hozzáértésével, de legfőképpen a szerénységével és mindenki által érthető előadásával. Gerber mérnök az esetek többségében meg sem értette Franyó mondandóját, igaz másokét sem nagyon. Mégis, ha csak tehetett, előhozakodott azzal a körülménnyel, hogy ő egy okleveles, egyetemet végzett mérnök, a Franyó pedig csak egy üzemmérnöknek számít a felsőfokú technikumával. Gerber főosztályvezető szaktárs úgy próbált meg borsot törni Franyó orra alá, hogy az újításait, vagy a beosztottjai újításait elfektette, késleltette az elbírálását.

Történt egyszer, hogy a Gerber Péter mérnök által vezetett főosztályra helyeztek egy új felvételist, az iskolából akkor kikerült gépésztechnikust, Bali Lászlót. Ez az ifjú ember ismerkedett a munkahelyével, a munkakörével, pontosan végrehajtotta a rá ki-

rótt feladatokat, de egy idő elteltével rájött arra, hogy amit csinál, annak nem sok köze van a tanult szakmájához. Irigykedve nézte, hogy a vállalat különböző gyáregységeiben dolgozó technikusok egyre bonyolultabb műszaki feladatokat kapnak és hajtanak végre, miközben ő meg csak papírokat tologat, leveleket írogat. Azt sem szabad azonban elhallgatni, hogy Bali technikus szaktársnak a piperkőc főnöke viselkedése sem nagyon tetszett, nem kifejezetten ilyen feljebbvalót képzelt el magának. Egyszer házi ünnepséget tartottak, a főosztályvezető névnapját ünnepelték, amikor többek mellett Bali szaktárs is szólásra emelkedett és feltehetően az elfogyasztott alkohol gátlásokat oldó hatásának köszönhetően áradozni kezdett az ünnepeltről.

- *Tudod kedves mérnök úr, amikor én ide kerültem a vállalathoz, még álmodni sem mertem arról, hogy ilyen remek beosztásba kerülök és főleg a te bölcs vezetésed alá. Meggyőződése, hogy nincs a vállalatnál még egy olyan főosztályvezető, de még gyáregységvezető sem, aki rendelkezne olyan kiváló, de mondhatom bátran, hogy egyedülálló képességekkel, mint te. Csak halkan jegyzem meg, de nekem meggyőződése, hogy még a főmérnök elvtárs, de talán még a vezérigazgató elvtárs is tanulhatna tőled egyet, s mást.*
- *Ne túlozd el a méltatást Bali szaktárs. A vezér elvtárs mégis csak a cég első embere, a főmérnök meg a helyettese, tehát lényegében második a sorban. A többiek, hát nem mondom, szerintem is eléggé a földhöz ragadtak, szakbarbár népség, közülük meg egyáltalán nem olyan nagy érdem kitűnni.*
- *De, de főosztályvezető úr, amit mondtam, azt megmondtam. Nem véletlen talán az sem, mint hírlík, te vagy az egyetlen, akit minisztériumi javaslatra neveztek ki ebbe a fontos beosztásba. Megmondom egész őszintén, így szemtől szemben, hogy engem egyenesen lenyűgöz az, amikor akár így szűkebb körben, akár nagyobb hallgatóság előtt például termelési értekezleten, vagy szakszervezeti gyűlésen föl szólalsz és az előadásoddal mindenkit ámulatba szédítesz.*
- *Eltűzöd a méltatást Bali szaktárs. Erősen eltűzöd. Azt persze nem cáfolom, hogy vannak bizonyos szónoki képességeim, de azért még ezen a téren is van hová nekem is fejlődni.*
- *Neked fejlődni? Hová akarnál még fejlődni? Bátran állíthatom, hogy az iparágban is kevés olyan kiváló előadó szaktárs van, mint te. A legutóbbi termelési értekezleten elhangzott felszólalásod szinte fenomenális volt.*
- *Bali szaktárs most már fejezd be, mert zavarba hozol!*
- *Jó, befejezem, de még valamit el kell mondanom. Amikor legutóbb csak mondtad, csak mondtad, már vagy fél órája nyomtad a szöveget, mi, a hallgatóság, csak a szájunkat tátva csodálkoztunk és ámuldoztunk. Gerber szaktárs! Biztos vagyok abban, hogy nincs még olyan ember rajtad kívül, aki löki a sódert, megállás nélkül szövegel, már több mint egy fél órán át, de úgy ám, hogy közben nem mond semmit, és nincs az egésznek semmi értelme.*

Hirtelen olyan csend lett, de olyan, hogy egy moccanást, egy pissenést sem lehetett hallani. Gerber mérnök úr, aki addig önelégült pofázmánnyal terpeszkedett az asztalfőn, most hirtelen fölállt, de mielőtt beszélni kezdett volna a jelenlevőkből kitört a nevetés és dőlt mindenki jobbra, s balra a hahotázástól. A főosztályvezetői üvöltözés csendesítette le a virgonc kárörvendőket.

- *Elég legyen! Abbahagyni a röhögést! Bali szaktárs! Azonnal takarodj a szemem elől! Többé látni sem akarlak. Holnaptól ki vagy rúgva! Reggel gyere be, számolj le és takarodj a vállalatától.*
- *Jövök mérnök úr! Jövök reggel. Most pedig megyek. Megyek örömmel.*

Másnap reggel az egész vállalatnál híre ment annak, hogy mi történt előző este az újítási főosztályon. Az utasításnak megfelelően Bali László technikus hozzákezdett a leszámolásához. Amikor erről Franyó tudomást szerzett, a titkárnőjét azonnal elküldte, hogy valahol kerítsék elő a kirúgott fiatal technikust és a felmondást változtassák át áthelyezéssé az általa vezetett gyáregységbe. Amikor Gerber mérnök erről tudomást szerzett, még jobban gyűlölte a melósok és egyéb beosztottak között nem véletlenül nagyon népszerű Schneider Franyót.

Egy este Franyó elég sokáig az egyik műhelycsarnokban tartózkodott. Az ottani műszaki vezetőkkel valami felmerült szakmai probléma megoldásán vitatkoztak, beszélgettek. Mire megállapodtak a leoptimalisabb megoldásban, már sötét este lett. Visszatért az irodájába. Az irodaépületek ilyenkor már mind kihaltak voltak, egy lélek sem dolgozott bennük. Amikor Franyó belépett az irodájába az ajtónál föl akarta kapcsolni a csillárt, de a kapcsoló szikrázott egy nagyot, ám az irodában sötét maradt. Franyó az ablak mellett elbotorkált az íróasztala felé. Közben az ablakon kinézve meglátta, hogy a szemben levő vezérigazgatósági irodaépület udvar felőli oldalán is majdnem minden ablak sötét. Csupán egy ablak volt, úgy egy emelettel az ő irodájánál lejjebb, ahol valami kis fény pislákol. Amikor jobban szemügyre vette, látta, hogy egy íróasztalon ég egy lámpa és mögötte, a pánccsaszékben valaki kotorászik. Gondolta, hogy valamelyik mérnök dolgozik a speciális fejlesztési osztályon. Amikor az illető megfordult és az íróasztalhoz lépett kezében egy paksamétával, a gyenge világítás ellenére felismerte. Gerber Péter mérnök volt az irodában. De mit keres ez ott a speciális részleg aktáival a kezében? Mit csinál ez ott egyedül a számára idegen irodában a késő esti órában? Hamarosan megtudta. Gerber a papírokat az íróasztalra helyezte és elővett a zsebéből egy kis fényképezőgépet és a villanásokból is jól kivehető volt, hogy a dokumentumokat fényképezte. Franyó nem akart hinni a szemének. Ilyet ő még csak filmen látott. Sötétben maradt és várt. Gerber mérnök csak lapozgatott, fényképezgetett. Amikor a paksamétával készen volt, az iratokat visszarakta a pánccsaszékbe, az ajtót bezárta, a kulcsot zsebre vágta, a lámpát eloltotta és valószínűleg kimehetett az irodából. Franyó aznap sötétben öltözött át az utcai ruhájába és várt vagy jó fél órát, nehogy véletlenül összetalálkozzon ezzel a Gerberrel.

Üldögélt a sötét irodájában Franyó, és gondolkodott. Egyre csak azon törte a fejét, hogy na, most aztán mitévő legyen? Megpróbált elvonatkoztatni attól, hogy a szemközti irodában Gerber Pétert látta, akit lényegében soha nem kedvelt. Franyó soha életében nem szerette a pökhendi alakokat, a folyton hencegő, kivagyiságukkal nagyhangon kérkedő, de ugyanakkor üresfejű és értéktelen pasasokat. Tökéletesen tisztában volt azzal, hogy kerülhetett ő maga bármilyen beosztásba, az életszemléletében, mentalitásában mindvégig megmaradt, ami volt, angyalföldi melós. Ezt soha nem tagadta, még csak nem is nagyon leplezte, legfeljebb a káromkodásait, néha ordenáré stílusukat hanyagolta, soha át nem vette. Ő világéletében, de már a hadifogsága alatt is, valamiféle értéktelítő munkát végzett, kivéve azt az időt, amit nem szabadlábán töltött a háború utáni rendszerben. Ezért kifejezetten idegenkedett, mi több utálattal viseltetett minden olyan

alakkal szemben, akik valamiféle rosszul értelmezett életművészként úgy töltötték az idejüket, pergették a napokat, heteket, hónapokat, sőt éveket, hogy közben semmi értelme, haszna nem volt az életüknek, mert mások előteremtették, megtermelték az ő megélhetésük feltételeit. Franyó a plafonon volt, persze csak gondolatban, az olyan nagyképű kijelentésektől, hogy „dolgozzanak a szegények”, meg „aki dolgozik, nem ér rá pénzt keresni” és hasonlók. Az ilyen ingyenélő, léhűtő életmódot folytató kategóriába sorolta be Gerber Pétert is.

De volt még egy körülmény, amelyet most ott a sötétben s egyedül üldögélve sem nagyon, vagy csak igen nehezen ismert volna be, s amely bizony szerepet játszhatott, sőt játszott a Gerber Péterrel kapcsolatos idegenkedő véleménye kialakulásában. Szerelmi téren Franyót addigi egész életében jószerivel csak kudarcok érték. Történt mindez annak ellenére, hogy úgy a külső megjelenésében, mint a viselkedésében inkább sikerre számíthatott volna. Szomorúan állapította meg csendes magányában már korábban is, hogy „olyan voltam, hogy szinte vonzottam magamhoz a kurvákat, a semmirevaló riherongyokat, akik viszont nekem nem kellettek”. Ha pedig neki tetszett meg valaki, akihez megpróbált közeledni, szinte azonnal elutasításban részesült, vagy ha igen, elég rövid időn belül arra jöttek rá vele kapcsolatban, hogy nem azt kapták, amit reméltek és lepatintották magukról. Ezért volt talán érthető, hogy egy idő után Franyó gátlásossá, bezárkózóvá vált. Ha pedig tapasztalta, vagy csak valami hencegőtől hallotta a szerelmi sikerekkel való dicsekvést, hetvenkedést, az talán érthetően őt eléggé taszította. Valami önvigasztalás képpen ilyenkor azt hangoztatta, amit egy angyalföldi öreg szakitól hallott, hogy „gyerőköm, arról nem ugatni kéne, hanem csinálni, ha tudnád”.

Azon is töprengett csendes magányában Franyó, hogy melyek lehetnének azok a tulajdonságok, vagy cselekedetek, amelyeket Gerber Péter képzeletbeli számláján a javára tudna írni. Képtelen volt azonban ilyenre, egyetlen egyre is, rájönni. Pedig most nagyon fontos lett volna valami mentőöv Gerber Péter számára, hogy valamennyire is elfogulatlanul tudjon dönten. Azt nagyon jól tudta, hogy azzal, amit az ablakból látott, valami kezdenie kell. Ha ez a Gerber egy hibátlan rendes ember lenne, az megkönnyítené a döntést. Egyszerűen úgy tenne, mintha nem is látott volna semmit, és lezárná tekintené a történetet. Ha ez a Gerber kémkedik, márpedig a látszat arra utal, hogy kémkedik, mivel nem személy szerint ellene cselekszik, csinálja azt, amit csak akar, kockáztasson, ha ehhez van kedve. Igen ám, de belépett az ő életébe ez a Völgyesi Frici, mögötte az egész kémelhárítás, amellyel ő meg együttműködést vállalt. Talán előlük is el lehetne hallgatni azt, amit látott? Képtelenség, hogy megtudják azt, hogy ő látott valami olyasmit, ami őket érdekelné. Valamelyik fogva tartása idején hallotta azonban valakitől, hogy vannak államellenes bűncselekmények, melyek esetében a feljelentés elmulasztása is önmagában bűncselekmény, persze, ha kiderülne, hogy látta azt, amit látott. Eddigi tapasztalata szerint rendes embernek tűnik ez a Völgyesi Frici, de ezeknél a titkosszolgálatoknál soha nem lehet tudni, hogy mit miként és miért cselekszenek. Mi van, ha ez az egész csupán egy megrendezett színjáték volt, hogy őt próbára tegyék? Most meg majd várnak, hogy jelenti-e vagy elhallgatja. Ha netán nem jelentené, vajon kockáztatja-e a megállapodást, az együttműködés további fennmaradását, legalább addig, amíg Nórika el nem végzi az egyetemet? Nem tudott dönten. Kétségek gyötörték. Végül anélkül, hogy villanyt gyújtott volna átöltözött az utcai ruhájába és sötétben elhagyta az irodát, az épületet és a vállalat területét is. A portás bácsi kedvesen köszöntötte.

- Jóestét kedves mérnök úr! Hosszúra nyúlt ez a mai műszak. Vagy valami mérnöki megbeszélés volt?
- Nem. Nekem volt egy kis adminisztrációs lemaradásom.
- Azt hittem, hogy valami mérnöki értekezlet volt, mert a Gerber mérnök úr is most ment el, jó 15 perccel ezelőtt.
- Biztosan neki is valami sürgős és fontos dolga akadt. Nyugodalmassá jóéjszakát!
- Jóéjszakát, jó pihenést mérnök úr!

Ennek a néhány szavas beszélgetésnek is meg volt a haszna. Jól látta tehát az ablakból, hogy csak a Gerber Péter lehetett a titokban iratokat fényképező. De vajon miként ment be az idegen irodába? A páncélszekrényt is kulccsal zárta, akkor azzal is nyitotta és a kulcsot zsebre vágta. Akkor ez már máskor is járhatott ott és még fog is menni. Ilyen kérdések foglalkoztatták, amikor elindult hazafelé.

Franyó mindig csodálkozott azon, ha mások panaszkodtak, hogy így nem tudtak aludni, meg úgy nem tudtak aludni. Ő bezzeg esténként, ha lefeküdt, párnára hajtotta a fejét, többnyire már aludt is és rendszerint reggelig egyfolytában. A történetek után azonban nem tudott elaludni, egész éjjel le sem hunyta a szemét. Egyre csak az járt a fejében, hogy mi lenne számára-számukra a leghelyesebb és legjobb megoldás. Teljesen fölösleges volt az éjszakai töprengés, mert még másnap sem tudta a megoldást. Néhány nap múlva azonban történt valami, ami némileg elmozdította a holtpontonról, már ami az esettel kapcsolatos álláspontját illeti. Kitudódott a vállalatnál, hogy Gerber Péter az előző esti párttaggyűlésen felvételt nyert az MSZMP-be. Franyó azonnal megállapította magában, hogy „na, ez oda is való”. Gerber mérnök az ő megítélése szerint egy lépcsőfokkal lejjebb került, de a konkrét ügyben döntést még mindig nem tudott hozni.

A következő hétfőn délután értesítést kapott Schneider Ferenc gyáregységvezető, hogy kedden reggel jelentkezzen a vezérigazgatónál. Ez már az utóda volt annak, aki őt felvette a vállalatba. Még örült is, hogy reggel kell a vezérhez mennie és nem délután, mert munkaidő után találkozója volt Völgyesi századossal. Nem volt szokatlan az ilyen berendelés, nem is nagyon tépelődött, hogy vajon mit akarhat a vezérigazgató tőle. Majd megmondja. Munkakezdekodkor tehát utcai ruhájában maradt és a megjelölt időben ott várt a titkárságon bebocsátásra. A vezérigazgató kijött elé és kézfogással szívélyesen üdvözölte és bekísérte az irodájába, ahol helyet kínált.

- Régen találkoztunk így négy szemközt Schneider szaktárs. Hogy van?
- Köszönöm az érdeklődését vezérigazgató elvtárs, jól vagyok. Jól érzem magam a vállalatnál, szeretek itt dolgozni. Az emberek többsége úgy érzem, hogy szeret és megbecsül. Remélem a vállalat vezetése is meg van elégedve velem.
- Az nem kifejezés, hogy meg vagyunk elégedve magával. Nagyon is meg vagyunk elégedve és nagyra tartjuk, amit a vállalatért tett és tesz nap, mint nap. Nagyon igaza volt az elődömnek, aki úgy emlegette magát, mint a vállalat leghasznosabb emberét. Tudja Schneider szaktárs, ha még néhány olyan gyáregységvezetőnk lenne, mint maga, a fejem se fájna azért, hogy a vállalat elnyeri-e az élizem címet. Sajnos azonban nem mindenki olyan, mint maga. Biztosan nem árulok el titkot, de magának is vannak irigyei, akik jönnek ide panaszkodni hozzám, hogy a Schneider melóruhában járkal az üzemben, képes bebújni a gépek alá, meg koszos-olajos a keze és ezáltal lejáratja a mérnöki tekintélyt. Erre szoktam nekik mondani, hogy a melós ruhás Schneidernek több a tekintélye a vállalati dolgo-

zók, főleg a melósok előtt, mint az összes köpönyeges mérnöknek együttvéve. Meg azt is hozzá szoktam tenni, hogy az a vezető, akinek a gyáregysége kimagaslóan jól teljesít, az tőlem nyugodtam mászkálhat melós ruhába és nyugodtan kenje össze a kezét, mert én azt az olajos kezet is bármikor hajlandó vagyok elismerésem jeleként megszorítani.

- Köszönöm vezérigazgató elvtárs az elismerő szavait, de biztosan nem ezért hívatott.
- Nem! Nem ezért hívatottam! Azért hívatottam, mert van itt egy kis gond, amit előbb tisztáznunk kellene, utána pedig okosan megoldanunk.
- Mi lenne az vezérigazgató elvtárs?
- Ez a bejelentés a gond Schneider szaktárs. Olvassa!

A vezérigazgató átadott egy gépelt papírt Franyónak, aki kézbe véve olvasni kezdte.

„Tisztelt Vezérigazgató Elvtárs!

Mint a népi demokráciához hű kommunistának, az MSZMP tagjának, kötelességemnek tartom, hogy tájékoztatást adjak Önnek egy olyan emberről, aki véleményem szerint méltatlan arra, hogy egy olyan szocialista nagyvállalatnál dolgozzon, mint a miénk.

Bali László gépésztechnikusról van szó, akinek az apjáról megtudtam, hogy 1956 októberében az ellenforradalom tombolása alatt egy budapesti nagyvállalatnál a pontos nevet nem tudom, de megállapítható – fegyveres ellenálló csoportot szervezett, és mint volt horthysta katonatiszt ennek az egységnek a parancsnoka lett. A fegyveres egység Bali László apjának a vezetésével részt vett a kommunisták üldözésében, majd november 4.-e előtt is és utána is még néhány napig rajtaütésszerű támadásokat intéztek az országunk másodszori felszabadítására érkezett szovjet katonai egységek ellen, súlyos veszteségeket okozva azoknak.

Megtudtam azt is, hogy Bali László gépésztechnikus apját az ellenforradalmi fasiszta lázadás sikeres leverése után előbb jogerősen halálra ítélték, majd népi demokráciánk Elnöki Tanácsa nagyvonalúan megkegyelmezett neki és a büntetése életfogytig tartó börtönbüntetésre változott. A Forradalmi Munkás Paraszt Kormány kegyes megbocsátásának köszönhetően ez az elvetemült ellenforradalmár 1963-ban visszanyerte szabadságát.

Ennek a megátalkodott gonosztevőnek a fia, Bali László gépésztechnikus sikeresen befurakodott a mi szocialista nagyvállalatunkhoz és destruktív magatartásával rombolta a kollektíva egységét, a kommunista társadalom mielőbbi felépítésében való hitet. Miután, mint volt munkahelyi főnöke mindezt megtapasztaltam, a társadalmunk védelme érdekében a szükséges intézkedést megtettem és Bali Lászlót a vállalatból elbocsájtottam. Döntésemet azonban Schneider Ferenc üzemmérnök, gyáregységvezető megakadályozta, mivel a felmondásomat felülbírált és Bali Lászlót az általa vezetett gyáregységbe áthelyeztette.

Hallomásból tudom csak, hogy Schneider Ferencnek is volt valami ellenforradalmi ügye és ezért arra következtetek, hogy akik 1956 októberében kezet emeltek a szocialista államra, munkásosztály hatalmára, a kommunisták pártjára, azok most sem nyugszanak, hanem összetartanak, talán még szervezkednek is.

Szükségesnek tartottam mindezeket Vezérigazgató Elvtárs tudomására hozni, azzal a kéréssel, hogy ha lehetséges személyemet tartsa titokban.

Eltvársi üdvözléttel
Gerber Péter
okleveles gépészmérnök
újítási főosztályvezető
MSZMP tag

- Elolvastam vezérigazgató elvtárs, és nagyon köszönöm a bizalmát, hogy Gerber elvtárs kifejezett kérése ellenére megmutatta nekem ezt az aljas rágalmozást. Tudomásul veszem, hogy van egy ilyen sunyi feljelentés, amelyben én is érintve vagyok, mert belekevertem magam. Mit kíván tőlem vezérigazgató elvtárs?
- A véleményére vagyok kíváncsi Schneider szaktárs. A véleményére, ha úgy tetszik pontról pontra, vagy mondatról mondatra.
- Értem, vezérigazgató elvtárs. Akkor hozzá is kezdenék, de lehet, hogy amit mondani fogok az önnek, mind nem fog tetszeni.
- Schneider szaktárs, én a maga véleményére vagyok kíváncsi és nem arra, amit esetleg én szívesen hallanék.
- Rendben van, akkor kezdem máris magammal. Amikor ide kerültem a vállalat-hoz, akkor az Ön elődjének az ajánlóm, Löwenstein Lipót angyalföldi MSZMP titkár tájékoztatást adott arról, hogy 1956. októberében milyen magatartást tanúsítottam, milyen meghurcoltatásban volt részem koholt tanúvallomások alapján és végül miként és kinek köszönhetően kerültem szabadlábra.
- Tudok mindent, tájékozódottam és ismerek mindent, azok a körülmények engem nem érdekelnek. Magával szakmailag, emberileg, és mint pártonkívülivel politikailag is teljes mértékben meg vagyok elégedve. Ez azt jelenti, hogy teljes mértékben élvezzi a bizalmamat. Ezért is mutattam meg magának ezt a beadványt. De még mindig nem tudom, hogy mi volt ez az elbocsátás helyett áthelyezés történet?
- Utólagos tájékozódásom szerint Gerber Péter főosztályvezető úr valami rendezvényen összeszólalkozott a beosztottjával Bali László gépészmérnossal. Ha esetleg a vezérigazgató elvtárs nem tudná, ez a Gerber Péter egy úrhatnám, felfuvalkodott pojáca, aki nagyon szereti a főnököt játszani, sőt mivel főnök, túljátsszani, még akkor is, amikor erre semmi szükség nem lenne. Az vitathatatlan, hogy Bali technikus tiszteletlenül viselkedett vele szemben, lejáratja a többi beosztott dolgozó előtt a főosztályvezetői tekintélyt, már ha volt azon még mit lejáratni. Ez a lejáratás azonban lényegében az igazság kimondása volt. Bali állítólag annyit mondott, hogy ha a Gerber szaktárs valahol felszólal, akkor csak dumál, csak dumál, és végül kiderül, hogy nem mondott semmit. Ez volt a technikus azonnali elbocsátásának az oka. Ekkor léptem be én a történetbe. Talán nem kellett volna, de vissza már nem csinálhatom. Több gyáregységben, így az általam vezetettben is van jó néhány gépészmérnök hiány. Mivel hatáskörileg megtehettem az elbocsátás helyett áthelyeztettem a személyzeti osztállyal Bali László technikus az általam vezetett gyáregységbe. Ha Gerber főosztályvezető bármilyen más ok miatt rúgja ki a technikus, nem mozdulok rá az ügyre. De a valós okot én valamiféle rosszul értelmezett „felségsértés”-nek tekintettem, amely miatt, mármint a tiszteletlen magatartás miatt, lehetett volna valami fegyelmi büntetést kiszabni, de nem fegyelmi elbocsátást. Azért választottam ezt a megoldást, mert egyszer-

rűbb volt áthelyeztetni, mint elbocsátani, leszámoltatni, aztán újból felvenni. Ezt is megtehettem volna, de mint vezérigazgató elvtárs nagyon jól tudja az egyszerű és praktikus megoldások híve vagyok. Hozzá teszem, hogy mióta ez a Bali technikusként nálunk dolgozik, semmi panasz nem volt rá. Nagyon gyorsan beilleszkedett és szorgalmasan végzi munkáját, örül, hogy végre technikusként dolgozhat és nem csupán aktákat tologat. Ez a háttere ennek az egész történetnek.

- Mi van a Bali ellenforradalmár apjával?
- Arról nekem fogalmam sem volt és a mai napig sincs. Nem is tudom, hogy ki a Bali apja, miként a többi beosztottam apjáról sincs tudomásom. Sőt, azt sem tudom eldönteni, hogy amiket a Gerber mérnök szaktárs ebben a feljelentésében leírt, azok egyáltalán megfelelnek-e a valóságnak. Vezérigazgató elvtárs is és én is éltünk már a Rákosi-rendszerben és nagyon jól emlékezhetünk a jelszóra, hogy „aki nincs velünk, az ellenünk van”. Azt is nagyon jól tudjuk, hogy a gerjesztett bizalmatlanság tobzódása hová vezetett. A vállalatnál ma már nagyon sokan tudják, és ez a feljelentésből is kiderül, hogy Gerber Péter főosztályvezető szaktárs tagja lett az MSZMP-nek. Az irományából úgy tűnik, hogy párttagnak is csak annyira tájékozott, mint mérnöknek. Neki, mint párttagnak, és miként szintén írta, kommunistának, tudnia kellene, hogy az MSZMP elsőtitkára régen, lassan egy évtizede, vagy még több ideje, bejelentette, hogy „aki nincs ellenünk, az velünk van”. Jó lenne, ha a főosztályvezető szaktárs, vagy mostanra már elvtárs és párttag legalább tartaná magát a párt legfontosabb irányelveihez. Lehet, hogy Bali László apja részt vett az 1956-os eseményekben. Tétélezzük fel, hogy igazat állít Gerber mérnök. De az az apja volt és nem Bali László. Az apák származásáért, esetleg bűneiért a Rákosi-rendszerben büntettek, bélyegeztek meg embereket. Gerber mérnök szaktárs remélhetőleg nem az 1950-es évek elejét szeretné visszahozni. Akkor lehetett kirugdalni a munkahelyekről embereket csak a származásuk, előéletük miatt. Vagy az apjuk miatt. Ha nagyon következetes akarok lenni és a személyes sértődöttség és bosszú valós tényét figyelmen kívül hagyom, ez az egész elbocsátás szabálytalan volt és a Munka Törvénykönyvében leírtakkal is ellentétes. Ez a véleményem a történetekről. Végül az lenne a kérdés, hogy a vezérigazgató elvtársnak mi az álláspontja a történetekről, illetve Bali Lászlóval kapcsolatban, már csak azért is, mert jelenleg az én beosztottam?
- Schneider szaktárs az a véleményem, hogy helyesen járt el ebben az ügyben. Ez a Bali pedig az áthelyezésnek megfelelően a továbbiakban dolgozzon magánál. Nem árt azonban, ha fokozott mértékben figyel rá, mert ez a Gerber lehet, hogy nem nyugszik, ha itt látja a technikus a vállalatnál. Megjegyzem, hogy amit ez a Bali a Gerber siketeléseiről mondott, abban tényleg sok igazság van. De ilyet az ember mégse mondjon a főnökének. A történetről függetlenül az az érzésem, hogy inkább magát kellett volna felvenni az MSZMP-be, mint ezt a Gerbert.
- Csakhogy én nem kértem felvételemet az MSZMP-be, a Gerber meg kérte.
- Maga miért nem kéri a felvételét?
- Ennek több oka van. Az egyik a múltam, amit a vezérigazgató elvtárs ismer. A másik, amit a vállalatnál mindenki tud rólam, amit soha nem is titkoltam, hogy római katolikus vallású hívő keresztény ember vagyok. Márpedig, mint ilyennek, nekem nem lehet helyem egy ateista, marxista-leninista pártban. Ezt már többször elmondtam. Ezen kívül meggyőződése, hogy párttagként sem tudnám

hatékonyabban építeni a szocializmust, mint így pártunkivülként. Végül pedig inkább vagyok tisztességes, becsületes pártunkivüli, mint egy ilyen orvul feljelentető párttag.

Az utolsó mondatnál Franyó hangja kissé elcsuklott és úgy érezte, mintha egy gombóc lenne a torkában. Eszébe jutott, hogy jó ideje már ő nem csak Schneider Ferenc, hanem ezen kívül még „Kakas” is, aki szintén titkon jelentéseket írogat, még ha eddig ezekből következően senkinek a haja szála sem görbült, kivéve a korrupciós esetet. Gondolataiból a vezérigazgató szavai térítették vissza a valóságba.

- *Schneider szaktárs! Köszönöm, hogy őszintén és kertelés nélkül elmondta a véleményét. Azt hiszem ezzel a Gerberrel is el kell majd beszélgetnem, hogy egy kicsit észre térísem. Jó munkát és viszontlátásra.*
- *Viszontlátásra vezérigazgató elvtárs.*

Amikor Franyó ballagott át a vezérigazgatósági épületből az udvaron a saját irodájába, önmagában s gondolatban már el is döntötte Gerber Péter főosztályvezető mérnök sorát. Már tudta, hogy a délutáni találkozáson Völgyesi Fricinek el fog mondani mindent, amit csak látott azon a késő estén az irodája ablakából. Már nem volt semmiféle erkölcsi gátlása, jöjjön, aminek jönnie kell. A megbeszélte időben és a szokásos helyen Völgyesi százados már várt rá. Várt türelmesen, mert ezen a napon Franyó egy kissé megkésett.

- *Franyó bátyám már aggódtam, hogy valami baj történt veled.*
- *Olyan nagy baj nem történt, csupán egy kis kellemetlenség. Jelenésem volt a vezérigazgatónál és ennek következtében minden beütemezett napi programom megsúszott egy kicsit. Ezért késtem most néhány percet, mely miatt elnézésed kérem.*
- *Semmi baj. Ez bizony még velem is előfordulhat és köszönettel fogom venni, ha te is vársz rám egy kicsit. Sajnos a főnökök már csak ilyenek. Rendszerint akkor rendelik magukhoz a beosztottakat, amikor annak valószínűleg fontosabb dolga is lenne. Gondolom, hogy nem veled kapcsolatban merült fel valami probléma.*
- *Nem. Csupán az egyik beosztottammal, de megkísérletet engem is belekeverni.*
- *Sikerült tisztázni a helyzetet?*
- *Egy rosszindulatú, mondhatnám úgy is, hogy aljas bejelentésről volt szó, de rendeződtek a problémák. Történt azonban a legutóbbi találkozásonk óta más is, ami talán még téged is érdekelhet.*
- *Kíváncsivá tettél. Hallgatlak.*

Franyó hozzákezdett és részletesen, ahol szükségét látta aprólékosan elmesélte annak az estének a történetét, amikor a szemközti épület félhomályos irodájában meglátta Gerber Péter mérnököt a dokumentumok fényképezgetése közben, amelyekhez szerinte semmi köze nem lett volna. Völgyesi százados figyelmesen hallgatta Franyó beszámolóját, majd kérdéseket tett fel.

- *Franyó bátyám! Szerinted milyen ember ez a Gerber Péter mérnök?*
- *Sajnos tárgyilagos véleményt nehezen tudok adni róla. Egyrészt azért nem, mert nem nagyon ismerem, csak azt tudom róla, amit másoktól hallottam. Másrészt ez a mostani kellemetlenkedés is tőle indult el, mint följelentőtől. Most majd gondolhatod, hogy törleszteni akarok, és direkt beszározom Gerber Pétert. Pedig hidd el, nem áll szándékomban és ez a mostani egybeesés is teljesen véletlen.*

- *Franyó bátyám hiszek neked. A történet számomra igen érdekes. Várom tehát a jellemzést.*
- *Kezdem azzal, hogy ez a Gerber nagyon kilóg a külvárosi környezetből, úgy a viselkedésével, öltözködésével, mint az életvitelével, valószínűleg a társaságával is, szóval mindennel. A vállalatnál szembe tűnően lekezel, lenéz mindenkit, átnéz az embereken, főleg azokon, akik a beosztás béli grádicson alatta, vagy mellette vannak. Azt mondják róla, hogy biciklista alkat, aki fölfelé hajlong, lefelé tapos. Azt például nem is tudom, hogy van-e a vállalatnál még valaki rajta kívül, aki minisztériumi protekcióval került volna kinevezésre. Amint odahelyezték, egyből főosztályvezető lett, az újítási ügyekkel foglalkozik, ami önmagában nem egy nagy műszaki kihívás, sokkal inkább adminisztrációs ügyintézés. Évek óta van ebben a beosztásban és láthatóan nagyon meg van elégedve, nem törekszik semmiféle magasabb pozícióba. Azt már többen megkérdőjelezték, hogy az átlag feletti életmódját a vállalati fizetéséből biztosítja-e. Mindenki úgy tudja, hogy igen gazdag családból származik, sokat örökölt, jómódú külföldi rokonai is segítik, így élheti a belvárosi aranyifjak gondtalan életét. A magánjellegű kapcsolatait senki sem ismeri. Amikor csak teheti, elutazik külföldre, a szabadsága egy részét nyáron, valami tengerparton, télen pedig a hegyekben tölti, utóbbi helyen általában hódol a síelési szenvedélyének. Politikailag sokáig teljesen semleges, mondhatnám, hogy közömbös magatartást tanúsított, messze elkerülte a politikai jellegű beszélgetéseket, állásfoglalásokat.*
- *És most mi a helyzet? Változott valami?*
- *Annyi változott, sokak meglepetésére, hogy Gerber mérnök kérte felvételét az MSZMP-be. Talált, vagy találtak neki két ajánlót és egy csapása párttag lett, sőt már kommunistának vallja magát.*
- *Ez honnan derül ki?*
- *Abból a feljelentésből, amelyet most a vezérigazgatónak címzett. Ebben kihangsúlyozta a kommunistaságát, meg az MSZMP tagságát, úgy is mondhatnám, hogy nyúlós-nyálas politikai-ideológiai mázzal leöntve.*
- *Lépjünk túl ezen a feljelentésen, mert nem hinném, hogy bármi köze lenne közvetlenül a bennünket érdeklő történethez. Hacsak annyi nem, hogy az utóbbi évtizedben azt tapasztaltuk, hogy az ellenséges titkosszolgálatok kifejezetten törekszenek párttagok beszerzésére, vagy ha nem párttag az illető, ösztönzik a belépésüket az MSZMP-be, mert tudják, hogy az elhárítással szemben némi kis védelmet az is biztosíthat. Lépjünk tehát tovább. Ez a Gerber hogy juthatott be a szóban forgó irodába?*
- *Ezen még nem is gondolkodtam. Annyit tudni kell, hogy van ez a nagy vezérigazgatósági épület. Ebben nyert elhelyezést az újítási főosztály is és a speciális fejlesztésekkel foglalkozó tervező iroda is, meg még más osztályok is. Ebben az esetben a tervező iroda alatt nem egy helyiség értendő, hanem egy szervezeti egység. Amikor késő este már teljesen üres az épület, akkor bárki bármelyik emeletre, folyosóra bemehet, csak az irodák vannak zárva. Ha kinéz a szemközti épületre, amely a mi épületünk és ott is minden ablak sötét, biztonságban érezheti magát. Az irodába azonban csak kulccsal juthat be. Nem azt mondom, hogy egy ügyes kezű és a zárokat is jól ismerő is értő lakatos a megfelelő szerszámokkal némi próbálkozás után nem tudná kinyitni az ilyen biztonsági zárat is, de a Ger-*

ber mérnökről én ezt nem feltételezem. Valahonnan szerezhett egy kulcsot az irodához. Ha több irodába is bejár, akkor nyilvánvalóan a többihez is. Nem beszélve arról, hogy ha végzett kívülről az ajtót vissza is kell zárni, ami meg már macerásabb, mert ha netán nem sikerül és az ajtó nyitva marad, másnap reggel észreveszik és gyanakodni kezdenek.

- És a páncélszekrény?
- Először is ezeket a vaslemez szekrényeket némi túlzással nevezik páncélszekrénynek. Néhány milliméter vastag acéllemezből készülnek és többnyire kéttollú kulccsal nyitható zárral vannak ellátva. Azt láttam, hogy amikor végzett és a dokumentumokat visszarakta a szekrénybe, az ajtót becsukta, ráfordította a kilincset és bezárta a zárat, majd a kulcsot zsebre vágta. Valószínű tehát, hogy a páncélszekrényhez is szerzett valahogy kulcsot.
- Már csupán egy kérésem van.
- Mi lenne az?
- A következő találkozóra jelentés formájában írd le nekem azt, amit az említett késő estén látál. Nevezd nevén a mérnök elvtársat és adj róla rövid jellemzést.
- Azt még elfelejtettem mondani, hogy amikor elhagytam a vállalat területét a portás anélkül, hogy kérdeztem volna, elkottyantotta, hogy a Gerber mérnök úr is nemrég, néhány perccel korábban ment el. Tehát biztos, hogy őt láthattam.
- Jó, hogy ezt még elmondtad.
- Fricikém! Nem baj, hogy már megint egy párttagba trafáltam bele?
- Miért lenne baj? Ha kém, akkor kém, ha nem kém, akkor pedig nem kém. Függetlenül attól, hogy párttag-e vagy pártonkívüli. Két hét múlva már én is többet fogok tudni, főleg azzal kapcsolatban, hogy lesz-e valami teendőnk. Az nagyon fontos, hogy arról, amit most nekem elmondtál, senkinek egyetlen szóval sem tegyél említést. Ez szigorúan köztünk maradjon.
- Nem lesz baj, hogy ez a Gerber valami minisztériumi protezsált?
- De baj lesz! Ha kém, akkor baj lesz! De az már az ő bajuk lesz!

A következő találkozóra Franyó gondosan elkészítette a Völgyesi százados által kért, „Kakas” fedőnévvel aláírt jelentést. Igyekezett minél pontosabban rögzíteni írásban mindent, amit az emlékezetes estén tapasztalt, és amit egyébként is tudott Gerber Péterről. A találkozón most is, mint mindig, sok napi aktuális témáról beszélgettek. Eközben Franyónak feltűnt, hogy a kapcsolattartója még véletlenül sem hozta szóba Gerber mérnök történetét. A kíváncsiságtól hajtva végül ő kérdezett rá.

- A továbbiakban mi lesz a feladatod a Gerber-ügyben?
- Franyó bátyám sok feladatod nem lesz, aminek az a magyarázata, hogy közte-tek kialakult viszony aligha tenné lehetővé részéről a bizalmának az elnyerését, amely által olyan információkat tudhatnál meg róla, amelyek bennünket érdekel-nének. Ennek ellenére, ha tudomásodra jut vele kapcsolatban bármi, arról majd tájékoztass, ha sürgős, akár telefonon kérj rendkívüli találkozót, de különöské-ppen ne menj utána, ne érdeklődj róla senkinél.
- Ehhez nem lesz nehéz tartanom magam.
- Esetleg abban segíthetnél, hogy engem, mint valami jelenlegi, vagy leendő part-nervállalat képviselőjét egy alkalommal végig vezetnél a vállalat területén, az irodaépületekben és más olyan helyeken, amelyek bennünket érdekelhetnek.

A konkrét útvonalat majd megbeszélünk. Ebben az esetben is nagyon fontos lenne, hogy ne derüljön ki a valóságos kilétem.

- Ezt simán meg tudjuk oldani. A portán úgy be tudlak vinni, hogy senki sem fog ki-váncsiskodni. Az öreg portásokkal igen jó a viszonyom. Azt viszek be, akit akarok.
- Remek. Ha aktuális lesz, akkor a részleteket megbeszéljük. Ahhoz pedig már most jó, ha hozzászoksz, hogy bár az ügy alapinformációja tőled származik, és még szükség lehet a segítségedre, de tőlem olyan körülményekről tájékoztatást sem-milyen formában nem fogsz kapni, ami nem tartozik rád. Nálunk az alapszabály, hogy mindenki csak annyit tudjon, ami rá tartozik, ami a munkájához kell. Amiről szükséges, arról mindig tájékoztatlak, de egyébként akkor essék szó köztünk is az ügyről, ha majd én kérek valamit.
- Rendben van. Megértettem. Sőt örömmel vettem tudomásul mindazt, amit mondtál. Legalább nem kell nagyon belekeverednem az ügybe. Már így is jobban ben-ne vagyok, mint kellene. Néha már eléggé sajnálom, hogy azon a bizonyos estén láttam, amit láttam.

Teltek s múltak a hetek és a hónapok. Az egyik találkozót követte a másik, de a Gerber-ügy szóba sem került Franyó és Völgyesi százados között. A minden második héten megtartott találkozón nagy élvezettel beszélgettek a múltról, a jelenről, néha még a jövőről is. Az csak természetes, hogy mindig szóba került Nórika, akivel kapcsolatban Franyó büszkén emlegette a kitűnő tanulmányi eredményeit. Nórika már túl volt a tanul-mányai felén, Frici rásegítésével a nyári ösztöndíjas londoni útjai is rendben lezajlottak.

Majd elérkezett az ideje annak, hogy Völgyesi százados előállt egy kéréssel. Azt szerette volna, ha Franyó most akkor ismertesse meg vele a vállalat területét, néhány irodaépületet, stb. A megbeszélte időpontban Franyó a kapuban várta és a portán min-den nehézség nélkül besétáltak a vállalat területére. Először az igazgatósági épületbe mentek és elcsúsztak arra a folyosóra, ahonnan a speciális katonai fejlesztésekkel fog-lalkozó mérnöki részleg irodái voltak. Utána elmentek oda, ahol az újítási főosztály volt elhelyezve, egészen konkrétan Gerber mérnök irodája. Ezt követően körbejárták a különböző gyáregységek épületeit, megnézték a főportán kívüli bejárásokat. Végül a gyártelep leghátsó, legelhagyatottabb kerítéseit szemlélte meg Völgyesi százados, va-lamint azt, hogy a kerítésen kívül hol vannak beépített és beépítetlen szabad területek. Amikor a nézelődést befejezték, fölmentek Franyó irodájába, ahol megmutatta Völgyesi századosnak azt, hogy honnan látta Gerber mérnököt az idegen szekrényben matatni és iratokat fényképezni. Az irodában közösen készítettek egy vázlatot mindarról, amit láttak, feltüntetve a bejárásokat, az épületeket, a kerítéseket és a belső folyosókat. Sok helyen megjegyzéseket írt a vázlatra Völgyesi százados, mint például, „egy darab biz-tonsági zár” az ajtónál, vagy „kb. 1,7 méter kökerítés, rajta háromszoros szögesdrót”, stb. Amikor végeztek kicsit még beszélgettek.

- Úgy látom, hogy jó helyed van neked itt Franyó bátyám.
- Nem panaszkodom. Egy nagyon tisztességes kommunista zsidó párttitkárnak köszönhetem ezt is, meg az életemet is. Az igazsághoz persze hozzá tartozik, hogy előtte 1956 októberében meg én mentettem meg az ő életét, mert már éppen föl akarták akasztani, pedig ha valaki nem ezt érdemelte, az ő lett volna, mert mindig és mindenkivel nagyon igazságosan és emberségesen bánt. Ő ajánlott be ide, az azóta már nyugdíjba ment vezérigazgatónak volt valami illegális kapcsolatféléje, vagy üldözött társa, már nem is tudom, hogy melyik.

- Milyen az új vezérigazgató?
- Az előzőnél jóval fiatalabb és persze tapasztalatlanabb is, de jóra valónak látszik. Főleg pedig van annyi esze, hogy jó szakemberekkel veszi magát körbe. Láthatóan nem kedveli a törleszkedő, fontoskodó, doromboló, másokat előszeretettel bemószeroló embereket. Ez pedig az én szememben nagy erény. Talán jól fog vele járni a vállalat, hacsak ki nem nyírják az irigyei, amire mostanában elég sok példát hallani. Nekem már többé-kevésbé mindegy, hogy itt miként alakulnak a dolgok, mert már csak néhány évem van a nyugdíjig. Addig Nórikám is befejezi az egyetemet, én meg visszavonulok a kis házikómba és olvasok, csak olvasok. Rengeteg a restanciám, már ami az olvasást illeti. Évtizedek alatt egy kisebb könyvtárra is elegendő könyvet vásároltam apránként össze. Nagyobb részét még csak akkor vettem kézbe, amikor megvettem, meg amikor néha leporoltam. Van tehát mit bepótolnom. Nyáron egy kényelmes nyugágyban, a diófa árnyékában, vagy még inkább a lugasban, télen a cserépkályha duruzsolása mellett a fűtött szobában olvasgatok majd. Közben persze ellátom a szomszédban lakó öreg barátomat, aki egyre jobban esik le a lábáról. Nagyon sokat köszönhetek neki én is meg a lányom is.
- Nem marasztalnak a vállalatnál, hogy maradj még néhány évet? Hiszen egészen jól tartod magad, a szakmai ismereteid, tapasztalatod alapján bőven felveheted a versenyt bármelyik fiatalal.
- Az új vezérigazgató egyszer már felvetette ennek a lehetőségét. Akkor kitérő választ adtam. Azt mondtam, hogy majd ha elérkezik a döntés ideje, akkor térjünk vissza az ajánlatára, már ha egyáltalán még aktuális lesz. Sok függ attól, hogy milyen állapotban lesz a szomszéd, a Pali bácsi. Tudod rajtam kívül nincs senkije. Még ha nem én lennék az örökös, ha nem lettek volna szegény elhunyt feleségével olyan jók hozzánk, akkor sem hagyhatnám magára. Hívó emberként mindig azt mondom, hogy a Mindenható majd elrendezi a sorsunkat, a sorsomat.

Igaza lett Franyónak, mert a Mindenható tényleg elrendezte a sorsukat. Csak éppen jóval hamarabb, mint az Franyó gondolta. Egy reggel munkába menet bement a szomszéd házba, megnézni, hogy Pali bácsi miként töltötte az éjszakát. A kapuhoz és a házhoz is volt kulcsa. Csendben ment be, mert előfordult, hogy Pali bácsi abban az időben még az igazak álmát aludta. Már világos volt, de az öreg még feküdt az ágyban és meg sem moccant. Franyó óvatosan húzta be maga mögött az ajtót, de még egy pillanatra visszanézet és azt vette észre, mintha az öreg arca a szokásosnál jóval sápadtabb lenne. Visszalépett a hálószobába, az ágy mellé érve máris látta, hogy Pali bácsi nem lélegzik. Nézi a pulzusát, nincs pulzus és a kéz, amit megfogott, jéghideg, s nehezen is mozdítható. Próbálja élesztgetni az alvónak hitt embert, de mindhiába. Miként ígérte, elment az ő imádott Zsófikája után. A felesége temetésén Pali bácsi egy kicsit korábbi követésre gondolt, de ami késik, nem múlik. Már nem szeretett itt lenni ebben a világban. Nem volt már kedve semmihez. Olvasni sem olvasott, a rádiót, a televíziót be sem kapcsolta. Mindig csak azt mondogatta, ismételte, hogy „nekem ebből a mocskos, elzüllött, lealjasult világból már bőven elegendem van. Minek vagyok én még itt? Mennék én már innen, ha a Mindenható engedne. Nincs már semmi haszon az ittléteimből. Nem kívánok mást, mint azt, hogy el innen, el.” Amikor pedig a Mindenható jónak látta Taraba Pál okleveles mérnököt engedte elmenni ebből az általa megunt és megvetett világból. A temetésen

csak néhány szomszéd volt jelen, meg az egyházközségből öreg, már szintén elmenni készülődő ismerősök, akik közül néhányan azon sóhajtoztak, hogy „a Palinak már jó. De cserélnék vele. Nem kell látnia nap, mint nap ezt az istentelen világot, ami körülvesz bennünket”. Gyászoló család hiányában Franyó és Nórika állt a ravatálnál is és a sírnál is. Mind a ketten nagyon-nagyon megsiratták az ő drága Palibácsijukat.

A hagyatéki tárgyalás után még elég sok idő telt el addig, amíg az elhunyt Taraba Pál háza Schneider Ferenc nevére került. Amikor a lakásból és a mellékhelyiségekből a sok felesleges és használhatatlan holmit elvitette, akkor szembesült azzal a szomorú ténnyel, hogy azt a házat bizony fel kell újítani. Az volt a terve, hogy Nórikának rendezi be, de ahhoz, hogy ez megvalósuljon még rengeteget kellett volna rákölteni. Abban reménykedett, hogy talán majd a tulipánfa titka segít ennek a problémának a megoldásában. Szerencsére a kivágásra ítélt fa olyan helyen volt, ahova sem szomszéd, sem utcai járókelő nem látott. Egy szombati napon hozzá is kezdett a fa kivágásához, majd amikor azzal végzett az alatta levő gödör mélyítéséhez. Amikor elérte a Pali bácsi által jelzett mélységet, az ásó útját valóban egy betonlapnak tűnő akadály nehezítette, illetve lehetetlenné tette. Jöhetett a betonvész és a kalapács. Nem sokat kellett bajlódnia, mert a beton átszakadt és alatta egy körbe betonozott kis üreg volt, benne egy vastagon bekátrányozott dobozféle, amiből rázásra valami kotyogás hallatszott ki. Ezt átvitte a saját házába és a kis barkácsoló műhelyében hozzálátott a víztől kiválóan védő összefüggő kátrány réteg eltávolításához. Hamarosan kiderült, hogy egy vas kazetta van a kátrány réteg alatt. Úgy tisztogatta, hogy az ajtaját fel tudja feszíteni, kulccsal nyitni a zárba befolyt kátrány miatt lehetetlen volt. Meg nem is volt kulcs hozzá. Amikor néhány centire sikerült a fedelet felfeszíteni, egymás után kis vászonból készített zacskókat tudott kihúzgálni belőle. A legelőször kihúzottban arany gyűrűk voltak, első ránézésre is legalább 40-50 darab. A másodikban nyakláncok, talán még az előbbinél is több. A harmadik zacskóban karkötőket talált, úgy 15-20 darabot. A negyedikben fülbevalók sokasága. Az ötödikben arany zsebórák, összesen 6 darab. A hatodikban pedig különféle régi arany pénzermék. Minden arany volt, kivéve az órák szerkezete.

Eszébe jutott, amit a Pali bácsi mesélt neki a szüleiről, akik igen gazdag emberek voltak és az apja, a háború legvégén, amikor már a végkifejlet teljesen nyilvánvaló volt, a vagyona legnagyobb részét sikeresen megmentette attól, hogy a kommunisták rendszerének martaléka legyen. Ezek szerint, amit csak tudott aranyba fektetett és azt rejthette el a virágoskertbe. Pali bácsi tudhatott mindenről, de mivel a kommunista diktatúra kezdeti évtizedeiben még egy bizonyos csekély mennyiségen túl aranyat birtokolni is tilos volt, hagyta pihenni a kincseket a föld mélyén. A helyzet később sem változott, mert nem volt rá szükségük, talán ha lett volna gyerekük, vagy gyerekeik, akkor más lett volna a helyzet. Így most Franyó ezt is megörökölte. Csak azt nem tudta, hogy mit fog vele kezdeni. Mindenesetre a saját portáján gondosan elrejtette. Sejtette, hogy ki kell majd valamit találni, ha az ékszerekből jelentős mennyiségű pénzt akar csinálni az átépítésekhez. A történetekről nem szólt senkinek, még Nórikának sem. Egy szép gyűrűt, egy nyakláncot és egy vastag karkötőt kiválasztott és ezeket külön eldugta. Úgy gondolta, hogy az orvosi diploma megszerzése alkalmából ajándékként ezzel lepi meg a lányát. Nórika ugyanis utolsó évét kezdte meg az egyetemen.

Egy napon Völgyesi százados telefonon rendkívüli találkozót kért Franyóról, azzal, hogy még aznap szeretne beszélni vele. Franyó természetesen állt rendelkezésre.

- *Azért kértem a találkozót Franyó bátyám, mert szükség lenne a segítségedre.*
- *Természetesen állok rendelkezésedre. Miről lenne szó?*
- *Az elkövetkező hetekben, pontosan még nem tudom, hogy mikor, én és néhány kollegám bemennénk hozzád a vállalatához. Úgy, mint legutóbb engem, be tudnál-e vinni bennünket?*
- *Hányan lennétek?*
- *Velem együtt négyen.*
- *Megoldható. Ezen kívül mi lenne a feladat?*
- *Csak annyi, hogy délután, tehát még munkaidőben bemennénk a portán. Fölmenénk a te irodádba és ott maradnánk addig, amíg a vállalatnál az irodaházak teljesen kiürülnek. Amikor alkalmasnak tartjuk az időpontot, téged ott hagyunk az irodában, de nem mehetnél el, mert hátha szükség lenne rád.*
- *Eddig minden megoldható. Én ott maradok és várok.*
- *Tehát ha telefonálok, hogy na, akkor ma délután jövünk, akkor három órára gyere ki a főbejárathoz és vigyél be bennünket. Ennyi lenne előre láthatóan a feladat. De úgy készülj, hogy valószínűleg aznap az estét bent kell tölteni.*
- *Rendben van, várom a telefont.*

Amikor „Kakas” előbb szóbeli, majd írásbeli jelentése után látókörbé került kémkedés gyanúval Gerber Péter, a kémelhárítás azonnal hozzákezdett vele, mint célszeméllyel kapcsolatban, az úgynevezett operatív feldolgozó munkához. Ezt Völgyesi Frigyes százados irányította. Hálózati személyeket szerveztek be Gerber mérnök munkahelyi és magánjellegű kapcsolatai közül. Már beszervezett és kipróbált hálózati személyeket vezettek be mellé – ismertettek össze vele –, hogy azok is felderítő munkát végezzenek vele kapcsolatban. Folyamatosan lehallgatták a hivatali és lakástelefonját. Ellenőrizték a postai levélforgalmát. A vállalatához illegálisan – a hátsó kerítésen át – bejutva lehallgató berendezést telepítettek az irodájába és ugyanezt megtették a lakásában is. Ugyanilyen módszerrel vizuáltechnikát építettek be abba az irodába a speciális fejlesztő részlegnél, ahol várható volt az újbóli fölbukkanása. Több esetben titkos kutatást hajtottak végre az irodájában is és a lakásában is. Ezek voltak a legfontosabb intézkedések, amelyek eredményeként megállapították Gerber Péterrel kapcsolatban a következőket:

- Több esetben is megfordult a vállalat speciális katonai fejlesztésekkel is foglalkozó irodái közül abban, ahol korábban „Kakas” fedőnevű hálózati személy észrevette, és ott minden esetben újabb és újabb dokumentumokról készített fényképfelvételeket. Ezekről az esetekről titokban videófelvételek készültek.
- Hivatali irodájában titkos kutatás során találtak és lefényképeztek olyan feljegyzéseket, amelyek a vállalat speciális katonai fejlesztéseivel voltak kapcsolatosak, de semmi közülük nem volt egyetlen újításhoz sem.
- A lakásában történt konspiratív behatolás és titkos kutatás során megállapították, hogy a konyhából nyíló úgynevezett „cselédszoba” amatőr fotólaboratóriumnak van berendezve. Mivel a célszemély szenvedélyes fotós hírében állt, ez egyáltalán nem volt feltűnő. Operatív fotótechnikai szakember bevonásával megállapítást nyert, hogy megvannak azok a technikai eszközei, amelyekkel képes úgynevezett mikrofilmet készíteni. Egy alkalommal találtak is nála olyan mikrofilmet, amelyen a vállalatnál lefényképezett titkos dokumentumok voltak láthatók.

- Postai küldeményeinek tüzetesebb és célirányosabb ellenőrzése során megállapítást nyert, hogy rendszeresen küld híres budapesti épületeket és városrészeket ábrázoló képeslapokat egy bécsi címre az ott lakónak, mint képeslapgyűjtőnek. Ezeket a küldeményeket átvizsgálva kiderült, hogy a vastag képeslapot az egyik sarkánál óvatosan szétvágva, oda a mikrofilmet behelyezve és észrevehetetlenül visszaragasztva, titkos adatokat tartalmazó felvételeket küldött ki.
- A hálózati felderítés eredményeként és a technikai rendszabályok alkalmazása során ismertté vált Gerber Péter mérnök biszexuális hajlama. Az egyik titkos kutatás során kiderült, hogy időnként úgy a férfi, mint a női partnereivel való intim együttlét alkalmával rejtett fényképfelvételeket készített. Ezek közül a fényképek közül többet a negatívokkal együtt és a partnere személyes adataival egy külön rejtékhelyen őrzött. Ezekről a féltve őrzött fényképekről megállapítást nyert, hogy azok a rajtuk szereplőket nyilvánosságra kerülés esetén erősen kompromitálnák, tehát zsarolásra is alkalmasak. Azt nem sikerült tisztázni, hogy ezeket a fényképeket felhasználta volna, esetleg másnak ugyanilyen célból átadta volna. Az mindenképpen figyelmet érdemelt, hogy találtak egy olyan fényképet, amelyen Gerber mérnök ágyában félreérthetetlen helyzetben a vállalat speciális katonai fejlesztő részlegének egyik mérnöke látható. Ekkor még csak feltételezni lehetett, hogy az iroda és a páncélszekrény kulcs megszerzése tekintetében ennek a viszonyoknak valamiképpen jelentősége lehet.
- Azt tehát sikerült tisztázni, hogy Gerber mérnök a munkahelyén illegálisan megszerez államtitoknak és szolgálati titoknak minősülő adatokat és ezeket konspirált formában külföldre – minden valószínűség szerint fedőcímmel – juttatja. Feltételezések szerint az ellenséges titkosszolgálat utasításait a külföldi útjai során kapja meg. Baráti állambiztonsági szerv a magyar kémelhárítás kérésére egy külföldi – prágai – útja során szoros ellenőrzés alá vonta, és megállapították, hogy úgynevezett harmadikországos találkozót bonyolított le egy oda ugyancsak beutazó akkor ellenségesnek tekintett állam diplomáciai fedésű hírszerzőjével.
- Az operatív feldolgozó munka során megállapítást nyert, hogy korábbi külföldi rokoni támogatóinak száma csökkent – többen meghaltak – de a beküldött csomagok és átutalások értéke nem, hogy csökkent volna, hanem inkább nőtt, minden valószínűség szerint a kémtevékenység ellentételezéseként.

Mindezekről az intézkedésekről és megállapításokról természetesen Franyó – úgy is, mint „Kakas” – semmit sem tudott, hiszen nem tartozott rá. Így azt sem tudta, hogy Völgyesi százados és kollegái milyen céllal jönnek a vállalatához, úgy, hogy még este is ott akarnak tartózkodni. Amikor már Franyó irodájában üldögéltek, meg is kérdezte:

- *Be még csak bejöttünk úgy, hogy nem kérdezt senki semmit. De kifelé már feltűnő lesz, ha munkaidő után, netán elég későn együtt megyünk ki. Ha ezt utólag majd valaki netán számon kéri rajtam, nem tudom, hogy mit mondjak.*
- *Franyó bátyám, nagyon remélem, hogy nem lesz semmi gond, mert nem veled együtt fogunk elmenni.*

Üldögéltek tovább és közömbös dolgokról beszélgettek. Közben Völgyesi százados telefonált egyet-egyét, de olyan szüksézáví volt, hogy abból semmire nem lehetett következtetni. Majd a táskájából elővett egy kis adó-vevőt és azon is beszélt többekkel, de csak mindenfélre számokat mondtak egymásnak, amiről csak ők tudhatták, hogy mit jelentenek.

Közben a vállalat nagyobb részében, az irodákban mindenhol véget ért a munkaidő. Az épületek rövid idő alatt kiürültek. Sötétedni kezdett. Franyó villanyt akart gyűjtani, de rászóltak, hogy maradjanak teljes sötétségben. Völgyesi százados azt is utasításba adta, hogy ha ők elmennek és Franyó egyedül marad, teljes sötétben várakozzon. Újabb rádióztatás következett, majd Völgyesi százados bejelentette, hogy „indulunk”.

Csendben kiosontak az irodából és eltűntek Franyó szemei előtt. Egyedül maradt és az ablakból nézegette a szemközti irodaépület sötét ablakait. El sem tudta képzelni, hogy ezek a Friciek vajon mit csinálhatnak. Már eltelt egy, talán másfél óra is, amikor valaki felkapcsolta az íróasztal lámpát abban az irodában, ahol annakidején Gerber Pétert meglátta. Azonnal felismerte a gyér világításnál is, most is ő volt. Zsebéből elővett egy kulcsot és kinyitotta az asztal mögötti pácélszekrényt. Megint elkezdett kotorászni a dokumentumok között, majd kivett egy paksamétát. Letette az asztalra és lapozgatni, fényképezni kezdte. Talán 5-6 perc telhetett el, amikor hirtelen nagy világosság támadt a szemközti irodában, mert valaki felkapcsolhatta a csillárt. Gerber mérnök kezéből ijedtében kiesett az asztalra a fényképezőgép és abban a pillanatban már ott termett mellette Völgyesi százados két embere és megbilincseltek. Időnként látható volt az ablakon keresztül Völgyesi százados is. Valamiről beszélgetés folyt, de érthetően Franyónak fogalma sem volt, hogy miről. Később feltűnt a vállalat vezérigazgatója és a rendészet vezetője. Franyó úgy gondolta, hogy hatósági tanúk lehetnek. Különféle iratokat összehajtogatott és valamennyien elhagyták az irodát, a csillárt valaki lekapcsolta. Ekkor Völgyesi százados lépett be a képbe, az asztalhoz ment és telefonált. Franyó íróasztalán megszólalt a telefon.

- *Frici vagytok, Zárj be és menj haza.*
- *Értem. Megyek.*

Franyó bezárta az irodáját és megindult a porta felé. Az éjszakai portás – aki nem tudott a vendégeiről – barátságosan köszöntötte.

- *Jóestét mérnök úr! Megint túlórázott?*
- *Mint rendesen. Nekem ritkán elég a nyolc óra.*
- *Már megszoktuk. Nem tudja, hogy miért jött be a vezér, meg a rendészet vezetője?*
- *Nem tudom. Lehet, hogy valami éberségi ellenőrzést tartanak.*
- *Azt tényleg szoktak.*
- *Nyugodalmassal jöjjezszakát.*
- *Magának is jó pihenést mérnök úr.*

Másnap reggel fölbolydult a vállalat. Nem mindennap fordul elő, hogy egy munkahelyről vesznek őrizetbe valakit idegen hatalom részére végzett kémtevékenységért. Más téma nem is volt, csak az, hogy Gerber Péter mérnököt az éjjel elhurcolták, irodáját feldúlták. Az emlékezetes korrupciós ügy óta még hasonló sem fordult elő a vállalatnál. Legkülönböztetőbb és legvadabb híresztelések láttak napvilágot, úgy a melósok, mint a tisztviselők és a műszaki vezetők között. Ezért a vezérigazgató egy értekezletet hívott össze a gyáregység vezetők és más fontos vezetők, valamint az MSZMP vállalati bizottság vezető tisztviselői részvételével. Tájékoztatta a megjelenteket a történetekről.

- *Tisztelt elvtársak! Szaktársak! Sajnálatos esemény történt vállalatunknál. Az illetékes belügyi szervek kémkedés elkövetése közben tetten érték és itt a vállalat területén őrizetbe vették Gerber Péter mérnököt, az újítási főosztály vezetőjét.*

Hatáskörömnél fogva a mai napon, már távollétében, Gerber Pétert felmentettem a főosztályvezetői beosztásából és ideiglenesen a helyettesét bízom meg az újítási főosztály vezetésével. Rövidesen dönteni fogok a végleges megoldásról. A történetekből mindannyiunknak le kell vonni a szükséges konzekvenciákat. Nagyon rövid időn belül el kell különítenünk a speciális katonai célú fejlesztéseket végző részleg irodáit és határozott intézkedéseket kell tennünk annak érdekében, hogy az ilyen fejlesztő, tervező és gyártó részlegek, üzemszerű területére illetéktelenek semmiféleképpen sem léphessenek be. A belügyi összekötő elvtársától írásban fogom kérni, hogy mindazokat, akik ezen a speciális területen dolgoznak és ezáltal államtitkokhoz, vagy szolgálati titkokhoz hozzáférhetnek fokozott ellenőrzésnek vessék alá, és akiknél bármilyen csekély kockázati tényezőt találnak, ezekről a területekről eltávolíttjuk. Azoknak az új felvételeknek az esetében pedig, akiket ezeken a területeken tervezőnk foglalkoztatni, kérni fogom az illetékes belügyi szervek fokozott ellenőrzését, de még a felvételük előtt. Ez a mostani eset egyáltalán nem vet jó fényt vállalatunkra. A történetekből le kell vonnunk a tanulságokat és teljes erővel törekedni arra, hogy a jövőben ilyen eset nálunk elő ne fordulhasson. Sajnálattal kell megállapítanom, hogy az éberség hiánya pártszervezetünk vezetőségére és tagjaira is jellemző volt, hiszen Gerber mérnök, az imperialista kém, nem is olyan túl régen, mindannyiunk asszisztálásával az MSZMP tagja lett. Egyetlen kommunista sem volt, aki felvetette volna, vagy kifogásolta volna, hogy ez az ember sem a származása, sem a viselkedése, vagy életmódja miatt nem alkalmas arra, hogy a munkásosztály élcsapatának, a kommunisták pártjának a tagja legyen. Ránk nézve, a helyi kommunista kollektívára nézve is ségyen, hogy egy ilyen züllött kispolgár, ráadásul imperialista kém befurakodhatott az élcsapat soraiba. Elvtársak! A történetekkel kapcsolatban van-e valakinek közérdekű kérdése?

- *Vezérigazgató elvtárs! Mi lesz mostan velünk, hogy a vállalat elveszélytette tevékenységét?*
- *Elvtársak! Szaktársak! Kérem, hogy ne viccelődjenek! A mostani helyzetünk nem alkalmas erre.*
- *De ami igaz, az igaz. Ha ide keveredett egy szemrevalóbb nő dolgozó, arra a Gerber mérnök igencsak ráhajtott és jó eséllyel meg is döntötte. Ez ellen miért nem lehetett tenni valamit? Miért csak most utólag, hogy ugyebár imperialista kém lett, lehet szóvá tenni az erkölcsatlenségét? Ez ugyanis itt egy vállalat, egy munkahely és nem egy kupleráj. Ki a felelős itten a szocialista erkölcsi normák betartásáért? Vagy az még belefér, hogy akit érünk, vagy aki hagyja magát, azt meghágjuk?*
- *Elvtársak! Ezt fejezzük be! Itt egy súlyos politikai és állambiztonsági esettel állunk szemben és ezzel nem lehet humorizálni. A különféle nőügyeket ne keverjük bele a történetbe.*
- *És a férfiügyeket?*
- *Miféle férfiügyeket?*
- *Amelyekről suttogtak. Azt, hogy Gerber mérnök igen kedvelte a női személyeket, de időnként állítólag a fiúcskákat sem vetette meg. Talán a Balit is azért rúgta ki, vagy akarta kirúgni, mert nem állt meg, vagy nem dőlt be neki?*
- *A Balit nem azért rúgta ki. Ne keverjük össze a szezont a fazonnal. Nehogy már a végén még szegény Baliról is elterjessze valaki, hogy buzeráns. Úgy ne járjunk*

már, mint az egyszerű műszerész, akitől megkérdezték, hogy mi a különbség a terliszter és a tranzisztor között és azt válaszolta, hogy lényegében és funkciójában semmi.

- Elvtársak! Szaktársak! Most fejezzük be az idéetlenkedést. Több komolyságot vártam maguktól. Amit akartam, azt elmondtam és ezt tessék tudomásul venni és a dolgozóknak továbbadni. Minden mást felejtessenek el és vegyék elejét a találgatásoknak, pletykálkodásoknak. Még éppen az hiányzik, hogy ilyen ostobaságok, idéetlenkedések kapjanak szárnyra a vállalatnál, és a dolgozók a munka helyett ilyesmiken csámcsogjanak. A tájékoztatást befejeztem, jó munkát mindenkinek!

Néhány nap múlva beütemezett találkozója volt Franyónak – vagyis „Kakas”-nak – Völgyesi századossal. A kapcsolattartó a korábbiaknál is barátságosabban fogadta és szorongatta Franyó kezét.

- Szevasz Franyó bátyám!
- Szevasz Frici!
- Már nagyon vártam, hogy találkozzunk a történetek után.
- Én is vártam Frici.
- Mindenekelőtt szeretném megköszönni neked a magam és a Belügyminisztérium Állambiztonsági Szerv kémelhárító szolgálata nevében azt, hogy ezt a most realizált kémügyet a látókörrünkbe hoztad és a munkáddal segítetted.
- Nem olyan nagy dolog ez Frici, hiszen jószerivel az ölembe hullott.
- Ez nagyon is nagy dolog. Olyan nagydolog, hogy te azt biztosan el sem tudod képzelni. Azért nagy dolog egyrészt, mert napjainkban a megváltozott körülmények között kémelhárításunk évente csupán néhány kémügyet képes büntetőeljárással realizálni. Ezek közül az idén az egyiknek az alapinformációja tőled származik. Ez bizony nagyon nagy dolog. A többi majdnem mind, és más években is, egyéb titkos intézkedések által kerül látókörbe és meglehetősen ritkán a külső segítőink által felderített. Ezért még jelentősebb ez az ügy és benne a te szereped. Ezeken kívül azt sem szabad elfelejteni, hogy a különféle külső segítőink között jó, ha egy-kettő találkozik egész együttműködési ideje alatt tényleges ellenséges hírszerző ügynöki tevékenységgel. De nem vagyok benne biztos, hogy ez az arány esetleg még rosszabb is. Ezért Franyó bátyám a te érdemed talán némi túlzással, de elévülhetetlen. Azt is mondhatnám, hogy ha most befejeznénk az együttműködésünket, akkor is azt kellene mondanunk, hogy te messze az átlag fölött teljesítettél. Ezzel persze nem azt akarom mondani, hogy vessünk véget a kapcsolatainknak. Sőt, azt szeretném, ha folytatnánk, még akkor is, ha többé már egyetlen érdemi információt sem kapunk tőled. Azt is megmondom, hogy miért. Franyó bátyám én a történetek után adósodnak érzem magam. Ha megszakítjuk a kapcsolatot biztosan nem tudom viszonzni azt, amit te tettél. Ha viszont mit sem változtatunk az eddigi viszonyunkon, alakulhat még úgy a helyzet, hogy valamiben a segítségére lehetek. Meg, különben is igen jó időnként veled elbeszélgetni.
- Na, ide figyelj te Frici! Én, amíg élek és el bírok ide jönni, örömmel találkozgatok veled annyiszor, amennyiszer csak akarsz. Igazad van, tényleg remekül eldiskuráltuk itt az estéket. Mióta eltemettem az öreg barátomat, Pali bácsit, a lányomon kívül nincs már nekem senkim. Illetve nem lenne, ha te nem lennél. Néha azon gondolkodom, hogy de kár, hogy kémelhárító vagy és nem valami mérnökféle. Te

lettél az egyetlen ember, akivel szívesen beszélgetek, mindez köszönhető Füredvári elvtárs zsarolásának. Erre is ráillik, hogy az Isten útjai kifürkészhetetlenek. Én hívő keresztény ember vagyok, te meg keresztényből ateista lettél. Ha tetszik neked, ha nem, most megmondom neked, hogy én néha mire gondolok.

- Na, erre kíváncsi vagyok.
- Arra gondolok, hogy te Fricikém nem fogod hitetlenként befejezni az életed. Azért, mert te is abban a szerencsés helyzetben vagy, mint én voltam, amikor eltévelyedtem a hitemtől. Volt hova visszatérnem és vissza is tértem. Neked is lenne hova visszatérned és én nem zárom ki annak a lehetőségét, hogy egyszer majd vissza is érkezel.

Franyó tehát továbbra is az állambiztonsági kémelhárítás hálózatának tagja maradt. A kémelhárításnál „Kakas” fedőnevű hálózati személyt úgy emlegették, mint aki jelentősen hozzájárult egy ellenséges kémügynök leleplezéséhez. Ilyen eredménnyel pedig nem sok hálózati személy dicsekedhetett. A kapcsolattartója, Völgyesi százados is magas kitüntetésben részesült és soron kívül előléptették őrnagyi rendfokozatba. Frici úgy tekintet „Kakas”-ra, mint aki, amit tett, azzal már bőven megtette a dolgát és ezért újabb feladatokkal már nem is terhelte. Változatlanul kéthetenként találkoztak, de a helyeket, a presszókat vagy éttermeket már váltogatták. Frici gondolkodott azon, hogy a találkozóikat célszerűbb lenne valamelyik konspirált lakáson lebonyolítani, ahol biztonságosabbak lettek volna és főleg zavartalanabbak a körülmények. Csakhogy a kapcsolatuk jellege már-már barátiává vált és néha olyan dolgokról is szó esett közöttük, ami nem az esetleges belső ellenőrök fölének való lett volna. Márpedig a konspirált lakásokon erre számítani lehetett. Maradtak tehát a nyilvános helyeken megtartott találkozók.

Egy alkalommal Franyó megemlítette, hogy milyen jó lenne, ha lenne autója, de használt kocsit nem szívesen venne, az új autókra meg rengeteget kell várni. Frici azonnal felajánlotta, hogy ha nem sajnálna némi felárat, akkor el tudja intézni neki a soron kívüli autó kiutalást. Franyó hamarosan mehetett is Csepelre átvenni egy új Lada személygépkocsit, az akkori legnagyobb fajtából. Amikor vitte haza a kocsit, útközben is az jutott az eszébe, hogy a soronkívüliséget is Gerber-féle kémtörténetnek köszönheti. Közvetve meg Füredvári alezredes „igen” vagy „nem” mániájának. Mert ha a zsarolással nem szervezik be, és ha meg is látta volna Gerber Pétert a „tilosban”, nem tudta volna, hogy mitévő legyen. Bizony-bizony az élet néha nagyon bonyolult tud lenni és tényleg lehet valami igazság abban, hogy nincs olyan rossz, amiből valami jó ne származhatna.

Hamarosan elérkezett a nagy nap, az ünnepélyes alkalom, amikor Schneider Nórikából dr. Schneider Nóra lett. Nórika boldog volt, olyan boldog, amilyen talán még soha, hiszen élete nagy álma teljesült. Franyó meg még boldogabb volt, mert láthatta, tapasztalhatta egyetlen szeretett lánya önfeledt boldogságát. A korábbi ígéretnek megfelelően a londoni klinika még erre a két hónapra biztosította az ösztöndíjat, ekkor azonban már kiemelt javadalmazásban részesült, hiszen nem egyetemista volt, hanem végzett orvos. Más nem is érdekelté Nórikát csak az utazás. Gondosan válogatta össze a holmija közül azt, amire szüksége lehet. Jóval több csomaggal utazott, mint máskor és vitte büszkén magával a diplomáját és az apjától kapott ékszereit. A nagy utazási lázban Franyó hiába kérdezgette, hogy mi lesz akkor, ha majd hazaérkezik és valahol munkába kellene állni. Az volt a válasza, hogy mire hazaér az egyetem elintézi neki azt, hogy hová kerüljön. Hamarosan s még időben kézhez kapta a Frici által ismét sínre tett útlevelét is. Az apja kivitte kocsival a vonathoz Nórikát és érzékeny búcsút vettek. Franyót meghatotta, hogy

a lánya még ekkor is nagyon hálásan és ölelve s csókolva köszönte meg neki azt, hogy orvosi diplomához segítette. Amikor a vonat kihúzott a Keleti pályaudvarról ameddig csak látták egymást integettek, Franyó a peronról, Nórika a vonat ablakából. Franyó úgy érezte, mintha egy darabot kiszakítottak volna belőle, főleg a lelkéből.

Ott maradt tehát Franyó teljesen egyedül. Azon kezdte törni a fejét, hogy mi legyen a nyugdíjba vonulásával. Végül úgy döntött, hogy még egy pár évet hosszabbít. Részben azért hozta ezt a döntést, mert hiányzott volna neki a munka, másrészt a pénz is kellett, mert egyelőre nem tudta, hogy miként csinálhatna pénzt az elrejtett aranyból. Márpedig anélkül az örökölt ház felújításához nem lett volna elég a fizetése. A vezérigazgató örömmel vette Franyó döntését és még a fizetését is megemelte, hogy ha majd végleg rászánja magát a visszavonulásra, vigyen neki minden hónapban több nyugdíjat a pénzespostás.

Augusztus második felében Franyó már nagyon várta haza a lányát. Telefonon többször beszéltek és Nórika biztosította, hogy vele minden rendben van. Gyakran törte azon a fejét, hogy miként segíthetne a lányának az elhelyezkedésben. Végül belenyugodott abba, hogy az egyetemnél jobban senki nem tudja sínre tenni Nórika karrierjét. Mindezekre azonban nem lett szükség. Nem sokkal a remélt megérkezés helyett Nórikától egy levelet hozott a postás. Nagy izgalommal bontotta ki a borítékot és kezdte olvasni a levelet.

„Drága Egyetlen Szerető Édesapukám!

Most egészen biztosan nagyon nagy bánatot fogok okozni Neked. A legjobb az, ha kertelés nélkül megmondom az igazat. Édesapa! Én már a kijövelelem előtt eldöntöttem, hogy most erről az útról nem térek vissza Magyarországra. Tudom, hogy nem fogod megérteni a döntésem, a helyedben én sem érteném meg, ha egyetlen gyermekem fordítana hátat neked és a hazájának. Azzal is tisztában vagyok, hogy amit most elkövetek, főleg ellened, arra nincs bocsánat, legfeljebb valamiféle magyarázat. Megpróbálok hát az utóbbival.

Édesapa! Te úgy neveltél fel engem a drága Zsófi néni és Pali bácsi jószívű és áldozatos segítségével, hogy az édesanyámról már csak nagyon halvány emlékeim vannak. A mi családunkban soha szó sem esett róla, aminek bizonyára meg is volt az alapos oka. Édesanya nélkül nőttem fel és ennek ellenére soha semmiben nem szenvedtem hiányt, csupán az anyai szeretetnek és gondoskodásnak. Az Istenbe vetett hitemet is csak Nektek köszönhettem és mindezt nélkülözni kellett volna, ha annak idején édesanyám nem követi el azt az aljasságot, amit veled szemben véghezvitt. Amint azonban nőttem-növegtem, egyre inkább meg tudtam érteni a döntését és már-már megbocsájtottam azt, ami ellenünk, ellenem is tett. Édesapa! Nem tudok tovább úgy élni, hogy nem tudom, mi van az édesanyámmal, akármilyen is volt. Ez az egyik ok, amely miatt most kint maradok és amint vége az itteni kötelezettségemnek, megyek Amerikába és megpróbálok megkeresni az édesanyámat.

Otthon mást sem láttam a környezetemben, a családunkban, az egyetemen, az egész társadalomban, hogy abban a rendszerben, amiben mi éltünk és ti továbbra is éltek, hiába a tehetség, hiába a tisztesség és a szorgalom, ha valaki nem hódol be a rendszernek, az bizony nem képes érvényesülni. Ezt Neked sokkal jobban kell tudni, mint nekem, hiszen többször is elszenvedője voltál az elveidhez való ragaszkodásnak. Tudom, hogy elcsépelt frázis, amit írok, de így érzem: nem akarom korlátok közé szorítva leélni az életem. Szabadságra vágyom, arra, hogy ne tehetségtelen és haszontalan kommunisták, vagy mint az egyetemen ifjúkommunisták mondják meg

nekem azt, hogy mi a helyes és mi a helytelen, mit szabad és mi van tiltva. Édesapám, Te talán nem is tudod, hogy felnőttem, tapasztalt és neves orvosok sokasága hagyja el folyamatosan Magyarországot és folytatja az életét, gyakorolja a hivatását a nyugati világban. Én úgy döntöttem, hogy az orvosi pályát, amire egész eddigi életemben nagy odaadással készültem nem folytatni fogom itt, hanem elkezdni. Ez lehet talán a második ok a kint maradásomra.

De van egy harmadik ok is! Otthon éltem az egyetemisták látszólag gondtalan életét. A hozzám való jószágodat és a szeretetet, amit Tőled kaptam a tanulmányi eredményeimmel és a viselkedésemmel próbáltam meghálálni, remélem sikerrel. Egyetlen cél lebegett előttem, hogy orvos legyek, sőt jó orvos legyek. A munkám a tanulás volt, maganéletem szinte nem is volt. De volt egy évfolyamtársam, akivel azonban olyan közel kerültünk egymáshoz, hogy rájöttünk, ez már szerelem. Neked említést sem merem tenni Gáborról, mert ő egy zsidó fiú és biztosan ellenezted, tiltottad volna az együtt járásunkat. Csak később jöttem rá, hogy milyen hasznos és bölcs dolog volt részemről ez a titkolózás. A Gábor apja keresztyén, az anyja a zsidó, tehát ő zsidónak számít, annak is tartja magát. A nagypapája valamikor kommunista ellenálló volt, 1945 után pedig párttitkár, sokáig egy angyal földi üzembelen. Amikor egyszer rákérdeztem, kibökte a nevét: Löwenstein. Majdnem elájultam, mert emlékeztem, hogy Te is milyen gyakran emlegettél egy Löwenstein elvtársat, aki párttitkár volt abban az üzemben, ahol akkor dolgoztál és volt valami köze az 1956-os ügyedhez. Ekkor örültem csak igazán, hogy nem szóltam neked Gáborról. Ő is az egyik oka, hogy nem megyek haza. Most a nyáron kijött turistaútra és ő sem tért haza, együtt megyünk Amerikába, ahol neki távoli rokonai élnek. Vele akarok élni, és ha otthon maradunk biztosan közénk álltál volna, ha másért nem, hát a származása, a rokonsága miatt.

Drága Édesapukám! Biztos vagyok abban, hogy arra, amit most ellened elkövetek, nem lehet bocsánat, meg magyarázat sem, legfeljebb magyarázkodás. Ennek ellenére azt szeretném, ha tudnád, hogy soha nem fogom elfelejteni azt, amit értem tőled. Nem dobtál el magadtól, nem hoztál a családba nekem mostohaanyát és az én tisztességes felnevelésemnek szentelted szinte az egész életedet. Amit most elkövetek ellened, arra egyetlen helyes szó van: hálátlanság. Ennek a hálátlanságnak a léleknyomorító terhét kell, mostantól nekem cipelnem, lehet, hogy az életem végéig. Megbocsájtathatlan, hogy akinek mindent köszönhetek, azt most magára hagyom, támasz nélkül elhagyom, pedig lassan éppen a segítségemre lenne szükséged. Talán az idő múlásával egyszer majd megbocsájtod ezt nekem drága jó Édesapám. Csak remélni merem, hogy jószágos szívedben marad egy kicsinyke hely számomra is, hogy ha mégis úgy alakulna a sorsom, oda esetleg megtérhessek.

Édes jószágos Apukám! Most búcsúzom Tőled. Még ezen a héten átkelünk az óceán túlsó partjára. Ha megállapodtunk és lesz postai címem, majd jelentkezem. Nem szeretnék elveszíteni, még ha neheztelsz is most rám. Szeretnék egyszer majd kiengesztelni és abban a tudatban élni, hogy megérted és megbocsájtod azt, amit ellened tettem.

Ezerszer ölel és milliószor csókol

egyetlen szerető lányod,

a Te

Nórikád”

Amikor Franyó befejezte a levél olvasását, érezte, hogy gyengül el, remegni kezdtek a lábai, és ha nyomban le nem ül, biztosan elájul. Szerencsére egy fotel előtt állt, amibe szinte belerogyott. Azt sem tudta, hogy miként és mitől, de pillanatok alatt ismét csatos lett rajta a fehérneműje, de még részben a felső ruházata is. Majd olyan hidegség jött rá a forró nyári nap ellenére, hogy szinte vacogott, a fogai össze-összekoccantak. Nem először történt ez már vele. Csak ült a fotelban, kezében a levél, amely a porba sújtotta. Csak nézett bele a nagy semmibe. Egyetlen épkézláb gondolata sem volt. Amikor kezdett végre magához térni, legelőször az jutott az eszébe, hogy miként annakidején a felesége tette, a lánya is kilépett az életéből. Amikor Anikó elment egy másik férfivel tudomásul vette, mert tudomásul kellett vennie, hogy férjként, férfiként megbukott. Most a lánya ment el, ugyancsak egy férfival, az akarata ellenére, ami azt jelenti, hogy bizony apaként is elbukott. Újból hozzákészült elolvasni a levelet. Szép dolog, hogy a lánya legalább a halás köszönetéről nem feledkezett meg. Pedig arról még nem is tudott, hogy az apjának „igen”-t kellett mondania Füredvári alezredesnek, hogy belőle orvos lehessen. Ha akkor, az utolsó esetenél nem mond „igen”-t, nem adja el a lelkét, a becsületét, Schneider Nórikából soha nem lett volna dr. Schneider Nóra orvos, és most nem is írhatta volna ezt az átkozott sebet ejtő levelet. Mikor Anikó lelépett, azzal próbálta vigasztalni magát, hogy így talán nem lesz ott Nórika előtt az anyja eléggé el nem ítéhető és követendőnek tekinthető példája. Most pedig mintha mégis kibújt volna belőle Anikó rejtőzködő szelleme. Azt tudta, hogy előbb vagy utóbb, de a lányának is meg kell majd találnia a párját. Remélte, hogy Nórika neveltetésének megfelelően egy becsületes hívő keresztény fiúval köti majd össze az életét. Erre mit kell megélnie? A lánya egy zsidó fiúval lépett ki az életéből, és a családból. És még ráadásul kivel? Ha minden igaz, a Löwenstein Lipót unokájával. Meg volt győződve, hogy Lipi bácsi halálával, meg egyébként is, ez a fejezet már lezárult az életében. Ő megmentette az öreg kommunista párttitkár életét, az meg viszonzásul az övét. Kvittek voltak. Erre mi történik? A vén kommunista unokája csak úgy fölbukkan és elrabolja a szemefényét, az egyetlen nehezen fölnevelt lányát. Ezt már képtelenség megemészteni.

Schneider Franyót a lánya levele megsemmisítette. Hirtelen nem is tudta, hogy most mit kellene csinálni. De egy dolgot, azt nagyon tudott. Ha nagyon nagy a baj, ha már senki sem segíthet, neki van még egy utolsó lehetősége. Az ágya melletti éjjeliszekrényen ott volt egy fészület. Talán még a nagyszülei, de az is lehet, hogy dédszülei nagyra tartott fészülete volt. Ezt a keresztet úgy tisztelték a családban, mint „*családi csodatevő keresztet*”. Franyó esténként, amikor lefeküdt, mindig magához vette a keresztet, megcsókolta, a mellére tette és összekulcsolt kézzel imádkozott. Az ima után sorra vette a nap eseményeit, azt is, hogy mit tett jól, vagy éppenséggel rosszul. Hálát adott Istennek minden csekély jóért. Végig gondolta, hogy a következő napon milyen feladatai lesznek. Közben rendszerint elaludt úgy, hogy az egyik kezében a keresztet szorongatta. Éjjel, ha felébredt, az volt az első dolga, hogy keresse, hol a kereszt. Ha megtalálta ismét magához szorította és próbált tovább aludni. Eddig úgy gondolta, hogy halála után a lánya, majd később az unokája örökölje a „*családi csodatevő keresztet*”. Most pedig vége a sornak. Nincs tovább. Nincs további örökös, nincs tovább család. Egyetlen lehetőség, hogy majd arról rendelkezik, temessék el vele a drága és szeretett keresztet is.

Franyó nehéz helyzetében magához vette a fészületet és közben imádkozni kezdett az ő egyetlen és vigasztaló Istenéhez: „*Drága jószágos Istenem! Az egész életem nem állt másból, mint a kegyetlen sors nagyobb nál nagyobb csapásaiból. Ha Te nem vagy olyan*

megbocsájító és jószágos velem szemben, én már régen nem élnék, és ha nem jókor haltam volna meg, lehet, hogy az örök kárhozát lett volna evilági sorsom túlvilági beteljesedése. De Te mindig jószágos és könyörületes voltál velem szemben. Te sokkal jobban szeretted engem, mint én Téged. Én, volt, amikor elhagytalak, de Te még akkor is velem voltál, mert még bűnősként is szeretted. Most itt vagyok ismét szinte megsemmisülve. Hányszor volt már, hogy amikor nagyon nagy csalódás ért, szerettem volna kiszaladni a világból. Most lám változott a helyzet. Már nem akarok sehova sem szaladni, menekülni. Egyrészt, mert nincs hová futnom. Legfeljebb Hozzád rohanhatnék, de az meg fölösleges, mert Te itt vagy velem. Másrészt megöregedtem, nem is tudok már szaladni s futni. Édes Istenem! Ebben a mostani nagyon nehéz helyzetben légy ismét a segítségemre. Mindenekelőtt adj nyugalmat háborgó lelkemnek. Tartsd távol tőlem a sértődöttségnek, a haragnak, a bosszúnak még a gondolatát is. Segíts újra berendezni immár végérvényesen és teljesen magányos életemet. Mint mindig most is csak azt mondom, hogy legyen meg a Te akaratod.”

A saját szavaival elmondott imádság végéhez érve, hirtelen eszébe jutott, hogy a lánya útlevele ügyeit minden évben a Frici tette sínre, úgy, hogy személyes felelősséget vállalt a visszatéréséért. Erről persze Nórika semmit sem tudott, egyáltalán arról sem, hogy létezik egy kémelhárító százados, később őrnagy, és az apját ahhoz milyen jellegű kapcsolat fűzi. Most pedig máris itt az újabb baj. Mi lesz ezzel a szegény Fricivel, ha kiderül, hogy a pártfogoltja, akinek az útlevele ügyeit egyengette, most egyszer csak disszidált. Gyorsan értesíteni kell, hogy fel tudjon készülni a következményekre. Fogta a telefont és máris tárcsázta Völgyesi őrnagy lakástelefonjának a számát.

- *Halló, itt a Franyó!*
- *Szevasz Franyó bátyám! Csak nincs valami baj? Jövő héten van a beütemezett programunk.*
- *Nincs baj, illetve mégis van. Elég nagy baj van Fricikém. Holnap munka után jó lenne, ha összefutnánk. Jó ez neked?*
- *Majd úgy csinálom, hogy jó legyen. Holnap, szokott időben az új helyünkön. Rendben?*
- *Rendben. Szevasz.*
- *Szevasz Franyó bátyám.*

A megbeszélteknek megfelelően Franyó és Völgyesi őrnagy személyesen találkoztak. A kölcsönös, már-már baráti, üdvözlés után beszélgetni kezdtek.

- *Nagy baj történt Fricikém. Nagyon nagy baj történt.*
- *Ha itt vagy épségben és egészségben, akkor olyan nagyon nagy baj nem történhetett.*
- *De, nagy a baj Frici. Képzeld el, hogy Nórikám írt egy levelet, tegnap kaptam meg, amelyben bejelentette, hogy nem jön haza, végleg külföldön marad és az a tervük, hogy nagyon rövid időn belül mennek Amerikába.*
- *Mi az, hogy vannak? Hát nem egyedül van kint? Kivel utazik Amerikába?*
- *Volt egy évfolyamtársa, akivel titokban egymásba szerettek. A Nóri kiment július elején az ösztöndíjjal, a fiú meg most augusztusban utána ment turista útlevelemmel. Kivárják még azt a pár napot, amíg letelik Nóri ösztöndíja és utaznak tovább Londonból. A srácnak vannak valami rokonai Amerikában, az Egyesült Államokban. Nóri meg azt is írta, hogy ő meg az anyját is szeretné valahogy felkutatni.*

- Nem lehetséges, hogy ha nem úgy alakul a helyzetük, ahogy elképzelték, és ha késedelmesen is, de mégis csak hazajönnek?
- Nem hiszem. Egyes apró momentumokra, ha most utólag visszagondolok, azt a következtetést tudom csak levonni, hogy a lányom már egy ideje készülhetett erre a kint maradásra. Azt hiszem, hogy csak a diplomája kézhezvételére várt.
- Te ismered személyesen a fiút, akivel kint maradt?
- Dehogyan ismerem. Még azt sem tudtam, hogy a világon van. Nóri gondosan eltitkolta előlem még a létezését is.
- Volt erre valami különösebb oka?
- Hacsak az nem, hogy ez egy zsidó fiú. Nóri nagyon jól tudta, hogy én meg egy hívő katolikus vőt szerettem volna, meg katolikus unokákat. De most nem ez izgat engem elsősorban Fricikém.
- Hanem mi?
- Hát az, hogy mi lesz most veled? Az útlevele ügyben játszott szereped miatt bajod lehet a történetek miatt.
- Franyó bátyám, ki fogom bírni. Tudod mit? Mi ne szóljunk senkinek. Utána pedig majd lesz valahogy. Még mindig annyi disszidálás van, hogy egy ide, vagy oda, már nem nagyon számít. Főleg, hogy éppen csak végzett orvos, még majdnem egyetemista. Ahogy én tudom, mostanában a gyógyszervegyészek kicsábítására vannak ráállva a nyugati nagy gyógyszergyárak. Most ezek disszidálásának a megakadályozásán munkálkodik mindenki. Lehet, hogy a Nóri esetét csak hónapok, vagy évek múlva veszik észre. Az egyetem nem jelenti, mert már nem tartozik hozzájuk. Te nem jelented, mert nem tudod, hogy jelentened kellene. Én meg nem is tudok róla.
- De, ha észreveszik egyszer, abból neked bajod lehet. Azt meg én nem szeretném. Nagyon nem szeretném.
- Franyó bátyám, olyan nagy bajom nem lehet azok után, amit mi ketten letettünk az asztalra. Csak ne izgasd magad. Soha nagyobb bajunk ne legyen.

Igaza lett Völgyesi őrnagynak. Jó sokáig nem történt semmi a Nóri disszidálási ügyében. Talán egy év is eltelt, amikor vizsgáldni kezdtek. Franyót beidézték az V. kerületi rendőrkapitányságra. Furcsának tartotta, hogy nem a lakhely szerint illetékes hatósághoz kellett mennie. A második emelet egyik irodájába szólt az idézés. A portán, mint minden ilyen helyen, egy rendőr fogadta.

- Kihez jött?
- Nem tudom, itt az idézésem.
- Na, mutassa.
- Ja, ez az állambiztonságiak irodája. Menjen fel a második emeletre és a sarokban levő szobába kopogjon be.

A sarokban levő irodában egy igen rossz külsejű, gyaníthatóan az alkoholt gyakran kószoltató nő fogadta, akinek egy társa is volt, de az meg sem szólalt, bár elég furcsán viselkedett, mintha egy kicsit habókos lenne.

- Idézést és személyi igazolványt kérek.
- Tessék parancsolni.
- Tudja, hogy miért idéztük be?

- Tudni nem tudom, csak sejtem, hogy a lányom disszidálása lehet az ok.
- Eltalálta. Tudott maga valamit a lánya szándékáról?
- Semmit. Fogalmam sem volt. Engem teljesen lesújtott, hiszen így egyedül maradtam öregségemre. Nekem kérem nincs senkim. Csak a lányom volt, de az is itt hagyott.
- Mit vitt magával a lánya?
- Nem néztem át a csomagjait, de utólag megállapítottam, hogy csak néhány ruhaneműt, az ékszereit és a diplomáját. Két hónapra ment Londonba, egy ösztöndíjjal. Amikor az letelt, akkor nem jött haza, hanem mint írta, megy Amerikába. Azóta semmi hírem róla. Azt se tudom, hogy valóban elment-e, vagy maradt Londonban.
- Volt-e a lányának a nevén, vagyis a tulajdonában ingatlan, például ház, lakás, nyaraló, telek?
- Nem volt semmi. Az én tulajdonomat képező házban lakott, az egyik szoba volt az övé, a másik az enyém. A lányomnak semmiféle jövedelme nem volt, illetve mivel kitűnő tanuló volt, az egyetemtől ösztöndíjat kapott, egyébként kiskora óta én tartottam el.
- Ebben az esetben mellőzzük az ügyészségnek való átadást, tehát a lánya ellen nem indítunk büntetőeljárást a hazatérés megtagadása bűncselekmény elkövetése miatt. Jelentéktelen ugyanis a cselekmény társadalomra veszélyessége.
- Ha lenne valami vagyona, akkor súlyosabb lenne a társadalomra veszélyessége?
- Nem, de akkor lehetne mit elkoboztatni a bíróság által.
- Így már értem a helyzetet. Tehetek-e még valamit az ügy érdekében?
- Nem. Elmehet. Jónapot.
- Jónapot kívánok.

Nem lett tehát semmiféle súlyosabb következménye Nórika disszidálásának, sem az apjára, sem Völgyesi őrnagyra nézve. Az apjának ígért levele, Amerikából történő jelentkezése, azonban váratott magára. Hónapok teltek, majd egy év is, de Nörikától semmiféle hír nem érkezett, pedig Franyó nagyon-nagyon várta. Az idő múlásával azonban a lánya távolléte, lényegében az életéből való kilépése miatt érzett lelki fájdalom némiképpen enyhült, még ha véglegesen nem is szeretett volna lemondani róla. Úgy érezte, hogy az élete jelentős részét szinte másra sem szentelte, mint arra, hogy egyedül felnevelje a lányát, és ezért nem azt érdemeli, hogy Nórika véglegesen kilépjen az életéből. Bizony néha arra is gondolt, hogy a korábbi látszat ellenére, talán az alma nem is esett olyan távol a fájától, vagyis a Nórika az anyjától Anikótól. Már annak a gyanúja is felmerült benne, hogy, titokban estleg Nórika disszidálása mögött is az anyja lehet. Talán az ő tudta nélkül valahogy, valakin keresztül kapcsolatba kerülhettek és kapcsolatot tarthattak. Mind ezek persze csupán feltételezések voltak, amelyek akkor merültek fel, amikor Franyó a lánya viselkedése kapcsán a „miértekre” a válaszokat kereste.

Telt az idő és Franyó kezdett közeledni ahhoz a dátumhoz, amikor a tervei szerint végleg befejezi a munkát és nyugdíjba vonul. Völgyesi őrnaggal megállapodtak abban, hogy amikor nyugdíjba megy, a kémelhárítással is megszakítja a kapcsolatot. Völgyesi őrnagynak azonban feltételei voltak.

- Franyó bátyám! Ez a mi együttműködésünk az utóbbi időben érzésem szerint egyre inkább barátivá vált és a hivatalos munkálkodás a „kémfogásunk” óta szinte

ellaposodott, mondhatnám azt is, hogy kiüresedett. Ezt a kapcsolatot a nyugdíjba vonulásodkor hivatalosan megszüntnek nyilvánítjuk. Én azonban nagyon örülnék annak, ha mint barátok, utána sem szakadnánk el egymástól. A jó kis beszélgetéseink nagyon hiányoznának nekem.

- Fricikém! Ez az, aminek nincs semmi akadálya. Én, azon kívül, hogy néha a különféle egyházközi összejöveteleken megjelenek és ott öreg cimborákkal megvitatjuk a világ dolgait, senkivel semmiféle kapcsolatot nem tartok. Már most is te vagy az, akivel bármit bizalmasan megbeszélhetek, és te vagy az is, akiben eddig még soha nem csalódtam.
- Franyó bátyám! Rám továbbra is számíthatsz. Bármiben, bármikor segítek, amiben csak tudok. De te mit fogsz csinálni a rengeteg időddel?
- Az volt a tervem, hogy hozzálátok az áldott emlékü szomszédom, a Pali bácsitól örökölt ház felújításához. Eredetileg Nórikámnak szántam, de ez a terv ugyebár kútba esett. Most pillanatnyilag fogalmam sincs, hogy mit csináljak a házzal. Gondoltam, hogy kiadom lakóknak, jól jöhet egy kis pénz havonta a nyugdíjhoz, bár az igazat megvallva én olyan egyszerűen élek, hogy a nyugdíjam bőségesen elegendő lesz. Már arra is gondoltam, hogy a házban be lehetne rendezni egy katolikus kört, ahol hozzám hasonló öregek a szabad idejük egy részét eltölthetnék, olvasgatva, kártyáztatva, sakkozva, diskurálva, az asszonyosságok esetleg kézimunkázva és pletykálva. Mind ezek előtt azonban fel kellene újítani a házat, de erre meg nincs elég pénzem. De lenne itt valami, amiben viszont szeretném a tanácsodat kérni.
- Hát a házfelújításhoz, ahhoz nem értek. Abban az ügyben máshoz kellene fordulnod Franyó bátyám.
- Nem az építkezésről lenne szó.
- Hanem miről?
- A rávalóról. Azt szeretném tudni, hogy most milyen rendelkezések vannak érvényben az arany tárgyak birtoklásával és adásvételével kapcsolatban? Tudom, hogy egy időben bizonyos mennyiség fölött még birtokolni sem lehetett aranyat. Kifejezetten tiltva volt. Gondolom mostanra talán már enyhült ez a tilalom, vagy korlátozás. De mi van az adásvétellel? Mennyit lehet például eladni és ki vásárolhatja legálisan fel?
- Lenne valami, amit akarnál, vagy tudnál eladni?
- Lenne, mert félig-meddig családi örökségként maradt rám több olyan arany tárgy, amire nekem nincs szükségem, viszont ha legálisan pénzt tudnék belőle csinálni, az építkezést meg tudnám kezdeni. Talán még az általam lakott házat is fel tudnám újítani, hogy ha még valameddig eléledegelek, legalább azzal ne legyen gondom.
- Amit elmondtál, abból az következik, hogy nem is olyan kis mennyiségről lenne szó.
- Nem kevésről.
- Franyó bátyám, átgondolom ezt a dolgot. Te azonban ne szólj erről senkinek. Egy-két héten belül kitalálok majd valamit és tájékoztatlak.
- Jól van Fricikém. Nagyon hálásan köszönöm, ha adsz valami ötletet.
- Ez csak természetes.

Az ígért két hétből azonban végül négy hét lett, amikor Völgyesi őrnagy előállt az ötletével.

- Tájékozódtam és gondolkodtam is ezen az arany ügyön. Az a helyzet Franyó bátyám, hogy ha nagyobb mennyiségű aranyat akarsz eladni, azt bizony jobb lenne nem itthon bonyolítani. Ha feketén adod el, nagyon könnyedén le lehet bukni. Ha hivatalosan, akkor meg jóval kevesebbet lehet érte kapni, és az sem kizárt, hogy elkezdenek kotorászni az arany eredete után, ami megint nem feltétlenül vezetne jóra. A legjobb tehát az lenne, ha az aranyaidat külföldön adnád el.
- De én eddig a disszidált volt felségem miatt nem kaptam útlevelet, most meg már a lányom is disszidens. Arról nem beszélve, hogy ha a vámon kifelé elkapnak az arannyal, vagy visszafelé a valutával, megnézhetem magam. Úgy lecsuknak, hogy még te sem tudsz megmenteni. Nem is említve azt, hogy a valutából forintot kellene csinálni, mert sem a TÜZÉP-nél, sem a kőművesnek nem fizethetek dollárral, vagy mit tudom én, hogy mivel.
- Kitaláltam valamit, ami biztos megoldást kínál.
- Kíváncsian hallgatlak.
- Van nekünk egy feladatunk, amelyet valakinek végre kellene hajtani.
- Mi lenne az?
- Ki kellene menni Bécsbe. Csak egyetlen napról lenne szó.
- Csakhogy én nem kapok útlevelet.
- Azt én el tudom intézni. Megkapod az útlevelet és az egyszeri kiutazásra szóló engedélyt, az „ablakot”.
- Mit kellene csinálni? Egyáltalán alkalmas vagyok én a végrehajtásra?
- Először is, ha kezedben lesz az útleveled, be kellene szerezned az osztrák vízumot.
- Rendben van. És utána?
- Utána szólsz nekem, hogy minden elő van készítve az utazáshoz. Ezt követően én értesítelek, hogy mikor lenne esedékes az utazás és arra a napra szabadságot kellene kivenned.
- Ezzel eddig nincs semmi probléma.
- A megbeszélte napon a házadtól indulunk. Te a saját autóddal haladsz elől, én a szolgálati fedőrendszámossal utánad. Elmegyünk Hegyeshalomra és a határátkelő előtt félreállunk, és ismét átbeszéljük a feladatot. Kapsz tőlem két lezárt borítékot, meg egy Ausztria és egy Bécs térképet. Az egyik borítékon, a jóval vastagabbon, lesz egy név és egy bécsi cím, a másikon pedig csak a te neved. A megérkezés után Bécsben lerakod a kocsidat egy belvárosi parkolóban, majd térkép alapján megkeresed a bécsi címet. Gyalog sétálsz a házhoz, közben, ahogy korábban kioktattalak, önellenőrzést hajtasz végre, hogy nem követnek-e? Ha minden rendben, pontosítod, hogy valóban a borítékon szereplő címmel vagy-e? Ha ez is megvolt, bemész az épületbe. Nappal a kapu mindig nyitva van. Felmész a borítékon szereplő emeletre és megkeresed a megjelölt számú lakást. Meggyőződsz arról, hogy a névtáblán szereplő név azonos-e azzal, ami a borítékon fel van tüntetve. Ha azonos a név, a borítékot az ajtón található levélbedobón át bedobod a lakásba. Nehogy a sajátodat dobod be, mindenképpen azt dobod, amelyen az idegen név van és jóval vastagabb. Ha ez megvolt, kísételed a házból és kényelmesen nézelődve, ismét önellenőrzést végezve ballagsz a villamosmegállóig, majd viszont utazol a belvárosba, a kocsidhoz. Ennyi a feladat.

- Mi lesz a másik borítékkal?
- Amikor beülték a kocsidba, kibontod a másik, a nevedre szóló borítékot. Találsz benne három ékszerész és aranyműves üzlet nevet és címet. A belvárosban van mind a három. A kocsit otthagysz a parkolóban és gyalogosan indulsz a legelső címre. Az üzletben nem az eladóval tárgyalasz, hanem azt mondd, hogy a tulajdonossal szeretnél beszélni. Ha előjön, közöld vele, úgy, hogy más ne hallja, hogy a szokásosnál kicsit nagyobb súlyban akarsz aranyat eladni. Erre bevezet az üzlet mögötti irodájába. Ekkor annyi aranyat vegyél elő, amennyit itt el akarsz adni. A kivitt mennyiség felét, esetleg kétharmad részét. Megvesz, amennyit megvesz, de készpénzben fizet. Az árat amerikai dollárban, vagy nyugatnémet márkában kérd. Ha megállapodtatok az árban, számolj utána, nehogy tévedjen, vagy megpróbáljon becsapni, mert papír semmiről nem lesz. Ha végeztetek köszönsz és eljössz. Sem nevet, sem mást nem mondasz magadról. Ha nagyon akadékoskodna, mond azt, hogy a „a pasa küldött budai várból”. Tovább nem fog kérdezősködni. A pénzt a zakód belső zsebébe tedd, ne a táskádba. A maradék arannyal menj a másik címre. Ugyanaz az eljárás, mint az előbb, ha nagyon kérdezősködik, a jelszó is azonos, „a pasa küldött a budai várból”. Ha itt nem sikerül túladnod minden aranyon és még maradt valamennyi, menj a harmadik üzletbe és ott is hasonló módon jársz el.
- Szóval számlát nem ad, és ne is kérjek?
- Nem ad és nem kérsz. Mindenhol jól számolj utána, hogy az eladott mennyiségért a kialakított ár szerint mennyi jár, mert utólagos reklamáció nincs.
- De a határon a vámnál, hogy viszem át az aranyat?
- Mondtam, hogy el van intézve, a vámosok rád se fognak nézni, az osztrákokat meg ez nem érdekli.
- Értem. És utána mit csináljak?
- Sokat nem járkálj az utcán és főleg nagyon vigyázz arra, ami a zsebedben van. A táskádban semmi érték ne legyen, mert ha kikapják a kezedből, pl. motorkerékpárról, örökre elbúcsúzhatsz tőle. A legjobb az lenne, ha beülnél egy étterembe és szépen komótosan megebednél, utána sütemény, meg kávé, valami üdítőital, meg újságolvasás, hogy teljen az idő. Úgy délután 5 óra felé szépen kényelmesen indulj vissza a kocsiiddal Sopron felé. Ne Hegyeshalomra, hanem Sopronba gyere. Ezt el ne felejtsd! A térkép alapján könnyen rátalálsz az útra. Ha korán érsz a határ közelébe, állj le egy vendéglőnél és addig maradj ott, hogy körülbelül 8 és 9 között érkezzél meg Sopronba.
- A pénzt ne dugjam el a kocsiába valahová?
- Nem kell. Az osztrákokat az sem érdekli. A magyar oldalon pedig én várlak és a beléptetést, meg a vámmellenőrzés mellőzését intézem. Megismételtem: nehogy Hegyeshalomba menj, mert én Sopronban várlak, és ha eltiéveszted, biztos a lebukás.
- Jó, értem. Kifelé Hegyeshalom, visszafelé Sopron. Utána mi lesz.
- Félreállunk és röviden beszámolsz arról, hogy mi s hogyan történt. Utána indulunk vissza Budapestre. Elöl haladsz, én utánad. Egészen a házig meggyünk. Én csak akkor jövök el, ha már bent vagy a lakásban. Biztos, ami biztos. Megértettél?
- Megértettelek.
- Indulás előtt és Hegyeshalomban az elváláskor úgyis elmondok ismét mindent.

- De Fricikém, hogy lesz ebből az akármilyen valutából forint? Nekem forint kellene a vásárlásokhoz, munkabérekre, egyebekre.
- Azt majd én megoldom. Hivatalosan nem válthatod be, mert nem tudod igazolni, hogy honnan van. Léteznek kapcsolataim a belvárosi arab és egyéb illegális pénzváltók felé, akik a hivatalos vételi árfolyamnál valamivel még többet is fizetnek, illetve megadnak érte. Ha így megfelel, ezt el tudom csendben észrevétlenül intézni.
- Tökéletes.
- De úgy intézd a dolgaidat, hogy ezt addig le kellene bonyolítani, amíg mi hivatalos kapcsolatban vagyunk, mert te lényegében egy titkosszolgálati akcióban részfeladatot teljesítesz, és ha már kint vagy és van idő egy kis maszek üzletelés is belefér. Annyi eladnivalót vigyél, hogy több ilyen utat valószínűleg már nem tudnék biztosítani.
- Rendben van. Átgondolom, hogy forintban mennyi pénzre van szükségem és ennek megfelelően viszem az eladni valót.
- Én tehát akkor jelentkezem, ha rendben van az útleve. Utána te intézheted a vízumot, amiben ugyebár értelemszerűen nem tudok segíteni, aztán jöhet a bécsi kirándulás.
- Te mond Frici. Nem tartasz attól, hogy ennyi pénzzel kint maradok, és mondjuk, megyek a lányom után?
- Nem! Ettől nem tartok. Ettől aztán egyáltalán nem tartok. Ha semmi másért, hát miattam nem maradsz kint. Biztos vagyok abban, hogy a további életedben egy nyugodt perced nem lenne attól a tudattól, hogy nekem bajt okoztál. Ismerlek Franyó bátyám. Jól ismerlek. És ezért is tisztellek, ezért is segítek.
- Azt hiszem, hogy nagyon jól gondolod. De azért köszönöm az őszinteséged, meg a bizalmad, na és persze a segítséget.

Alig telt el néhány nap és Völgyesi őrnagy átadta Franyónak az útlevelet. Amikor pedig megvolt a vízum, ezt Franyó jelezte a kapcsolattartójának. Ismét csak néhány nap telt el, amikor telefonált Völgyesi őrnagy, hogy a következő héten a hétfői nap kellene szabadságot kivenni Franyónak és lebonyolítanák az akciót. Franyó mindenhez nagyon pontosan tartotta magát. A tervezett napon problémáktól mentesen lebonyolódott az utazás Bécsbe és vissza. Este Franyó otthon már boldogan számolta a pénzt, meg azt, hogy mire mennyit költ majd belőle.

A legközelebbi találkozón a valutát átadta Völgyesi őrnagynak azzal a céllal, hogy a lehetőségei felhasználásával „forintot csináljon belőle”. Az újabb két hét múlva megtartott találkozón Frici egy igen vaskos csomagban átadta Franyónak az átváltott valutát, ami valóban több volt, mint amit a hivatalos átváltás során kaphatott volna érte. Már csak azt a napot kellett kivárni, amikor a korábbi megállapodásnak megfelelően, kissé megtoldva a tényleges munkaviszonyt, nyugdíjba mehet. Előtte azonban még történt valami.

Völgyesi őrnagy elkészítette „Kakas” fedőnevű hálózati személy kizárására a javaslatot. A hálózathoz való kizárás azt jelentette, hogy titoktartási nyilatkozat vétele mellett közölték a beszervezett hálózati személlyel, hogy az aktív együttműködésük véget ért. A javaslatban Völgyesi őrnagy említést tett „Kakas” fedőnevű hálózati személy elévülhetetlen érdemeiről, amelyek során két igen jelentős ügyben segítette a kémelhárítás

munkáját. Arról hallgatott, hogy mást bizony nem nagyon csinált, írásbeli jelentései is alig voltak. A következő személyes találkozón méltatta Völgyesi őrnagy Franyó tevékenységét, aláíratta vele a titoktartási nyilatkozatot, majd közölte, hogy ezennel az együttműködésük a végéhez érkezett. Ugyanakkor megállapodtak abban, hogy magánemberként továbbra is tartják a kapcsolatot, és ha nem is kéthetenkénti rendszerességgel, de azért találkoznak és megvitatják a világ dolgait.

Egy hét múlva elérkezett a nagy nap, amikor Schneider Franyó véglegesen nyugállományba vonult. A munkahelyén a vezérigazgató köszönte meg hosszú és értékes munkálkodását és igen kevés kivétellel mindenki sajnálta, hogy többé már nem dolgozhatnak vele. A kis házi ünnepség után, amikor Franyó ballagott hazafelé, egyre csak az járt a fejében, hogy bármi is történjen ezek után, az már visszavonhatatlanul a „lejtmenet” lesz.

X.

LEJTMENET

Az idős korra a „lejtmenet” kifejezést Franyó még Valencsák Géza plébános úrtól hallotta és tanulta, aki megöregedve állandóan ezt ismételgette. Elérkezett Franyó életében is az a kor, amikor már szinte napról napra kevesebbet bírt, és mint ő még hozzátette, kevesebbet is ért. Ennek az új korszaknak a kezdetét Franyó a nyugdíjba vonulásától számította. A lehangelő életérzés elhatalmasodásának ellensúlyozására vágott bele a háza felújításába. Előbb átköltözött az örökölt házba és a részben saját maga által építtetett felújítását kezdte, illetve kezdte meg. Mindent újra cseréltetett, amit csak szükségesnek tartott, a nyílászárókat, a teljes tetőszerkezetet, közműrendszert, mindent. Jószerivel csak a falak maradtak, de azok se mind. Azt akarta, hogy ha majd visszaköltözik, megöregedve legalább már a házzal ne legyen semmi gondja. A munkálatok azonban jóval tovább tartottak, mint azt eredetileg gondolta és tervezte. Ennek oka főleg a szocialista tervgazdálkodás eredménye, vagy inkább eredménytelensége következtében gyakran előállt építőanyag hiány volt. Hol ezt nem lehetett kapni, hol azt. Ilyenkor mindig leállt az építkezés. Ha lett anyag, akkor meg várni kellett az időközben más munkába fogott mesterekre. Bizony ráment néhány év, mire visszaköltözhetett a felújított, korszerűsített házába.

Amikor a saját háza készen lett, hozzá látott az örökölt ház felújításához. Az pedig még lelakottabb és öregebb is volt, mint az övé. Mivel ott is jelentkeztek az előbb említett akadályozó tényezők, az is elég lassan halad. De ekkor már nem sürgette senki és semmi. Akinek azt a házat szánta, az már nagyon mesze volt attól, hogy benne lakhasson. Nórika disszidálása óta annyi év telt már el, hogy kezdte azt észrevenni magán, el is fogadja a helyzetet, amibe került. A kezdeti időben sokat álmodott a neki hátat fordító, vele nem is törődő, életjelet sem adó Nórikával, majd egyre ritkábbá váltak az álombeli találkozások, végül meg is szűntek. Jött helyette más. Mind többet bukkant fel az álomvilágból a kakasfalvi állomás és az állomás peronján Erzsike. Idős emberéktől régen azt hallotta, hogy az ember csak olyasmikkel álmodik, amikkel, vagy akikkel napközben éber állapotban is gondolatban foglalkozik. Csakhogy neki már Krausz Erzsike soha az eszébe sem jutott. Honnan ezek a bolondos álmodozások?

Az egyházközségben már régebben összejárogatott egy társaság. A plébánián volt egy használaton kívüli tanterem nagyságú lepusztult és lényegében használhatatlan helyiség. A háború előtt és alatt, meg rövid ideig még utána is a helyi cserkészek vették igénybe, amíg a vadkommunista spanyolos múltú Rajk László belügyminiszterként az összes egyházi kötődésű ifjúsági szervezettel együtt ezt is be nem tiltotta. Ezt a helyiséget a hívek által, de legfőképpen a Franyó által adományozott pénzből rendbe rakatták, mellékhelyiségek is épültek hozzá, fűthetővé tették és ez így egy közösségi helyiség lett, amelyet maguk közt csak „katolikus kör”-ként emlegettek. Reggeltől estig, szinte mindig tartózkodtak ott néhányan, kártyáztak, sakkoztak, beszélgettek.

Egy esős őszi délutánon is egy asztalt körbe ülve beszélgettek vagy négyen-öten. Egyikük hozott egy kis demizsonban az otthoni termésű saját borából kostolót, azt iszogatták közben, persze csak mértékkel. Köztük volt Franyó is. Az egyik öreg cimbora a magyar népgazdaság állapotát hozta szóba.

- A vőm, aki a Tervhivatalban közgazdász, a múlt héten mutatott nekem egy olyan jelentést az ország gazdasági helyzetéről, amit Kádáron és a politikai bizottságon kívül még nem nagyon láttak. Mivel én nem vagyok közgazdász, sok mindent nem nagyon érttem, de amit megértettem, az bizony eléggé elkeserítő. Mondhatnám azt is, hogy siralmas.
- Ezért kellett hát a Világbank, meg Nemzetközi Valutalap, hogy legyen kitől kölcsönt kunyerbálnunk.
- Én azt halottam valami bennfentes forrásból, hogy talán a Kádár megpróbált volna a ruszktól segítséget kérni, de azt mondták, hogy most van nekik is éppen elég bajuk, és nem adtak segítséget.
- A marhák. Belemásztak Afganisztánba és nem tudnak kijönni belőle presztízs veszteség nélkül. Halottjuk meg annyi van, hogy nem győzik hazaszállítani, vagy ott eltemetni. Nem tudom, mostanában mi a szokás náluk.
- Akkor ezért kellett nekünk a százszor elátkozott imperialistákhoz törleszkednünk. De ennek meg ára lesz. Beledöglünk a törlesztésbe.
- Van egy erdélyi rokonunk, aki, amikor itt járt azt mesélte, hogy ők ott Romániában, de nem csak ők, hanem a románok is, szegényebben élnek mint mi, de nincsen egy csepp adóságuk se.
- Van helyette diktatúrájuk.
- Az nálunk is van, de nem olyan durva, mint odaát.
- Nálunk majd bedől a gazdaság, náluk meg a diktatúra.
- Honnan veszed?
- Mert ez eddig még mindig így volt. A felelőtlen gazdálkodás, főleg az eladósodás sem vezet máshová, csak csődbe, állami szinten államcsődbe, a diktátorok, meg eddig még mindig megbuktak. A diktátorokra nem az a jellemző, hogy ágyban párnák között halnának meg. Minden esetben csupán egyetlen megválaszolatlan kérdés van, az hogy mikor. Most még azt hiszem, hogy várhatunk egy darabig.
- Nálunk 1956-ban bedőlt a diktatúra. Aztán meg ruszki segítséggel visszajött. Mi lett volna itt, ha november 4.-én nem avatkoznak be a ruszki?
- Valószínűleg az lett volna, hogy valamikor 1957 tavaszán vagy nyarán tartottak volna több párt részvételével szabad választásokat. Azt persze nem lehet tudni, hogy ki nyerte volna, egyáltalán miféle pártok alakultak volna, vagy alakultak volna újra, de az biztos, hogy a kommunisták még annyi szavazatot sem kaptak volna, mint 1945-ben az első választások lakalmával. Akkor ebben az országban soha többé nem lett volna kommunista uralom. Rákosi Mátyásnak és elvtársainak sikerült úgy meggyűlöltetni a magyarokkal a kommunistákat, hogy 1956-ban képesek voltak elkergetni őket, már aki el nem menekült.
- Franyó bátyám! Ha most lenne forradalom, mi lenne?
- Kedves barátom! Magyarországon soha többé nem lesz forradalom. A forradalomhoz forradalmároknak van szükség, sőt forradalmi tömegekre. Ez termelődött ki Rákosi rendszerében. Kádárnak több esze volt. 1956 után kitombolta magát, aztán hagyta élni a népet, kicsit jobban, mint a környező hasonló sorsú országokban. Kádár aljas, sunyi rendszere kimosta a magyar agyakat és gondoskodott arról, hogy itt ne legyenek forradalmárok, főleg ne forradalmi tömegek. Én 1956-ban munkástanács elnök voltam egy angyal földi üzemben. Engem hazug vádak és tanúvallomások alapján kis híján főlakasztottak. Tudom, hogy honnan

indult Kádár rendszere. Kádár már csak egyre játszik, hogy amíg él össze ne omoljon a rendszere. Ezért még arra is képes, hogy eladósítsa az országot az addig veszettül gyűlölt ellenségnek, a kapitalistáknak, vagy rosszabb változatuknak, az imperialistáknak. Meg arra is gondosan figyel, nehogy még életében valami ifjabb titán kibillentse a hatalom csúcsáról. Évek óta mást se csinál, mint hol felemel magához kádereket, akiről azt hiszi mindenki, hogy na, ez lesz az utód. Aztán gondol, egyet és elereszti a majmot, aki seggre huppan, s közben már egy másikat emel a magasba, akire viszont az előbbi sorsa vár. Kádártól csak a halála árán tudunk megszabadulni. De várjatok! Nem mindegy ám, hogy ki jön helyette.

- Az előbb említett gazdasági elemzésben azt is olvastam, hogy vannak olyan gyárak Magyarországon, ahol olyan termékeket gyártanak, amelyek a kutyának sem kellenek, sem itthon, sem külföldön. Közgazdászok szerint kifizetődőbb lenne, ha a dolgozók megkapnák a havi bérüket minden hónap 3.-án és be se mennének a gyárba. Ha így lenne, nem fogyasztanának áramot, nem kellene fűteni, meg melegvizet előállítani, nem kellene világítani és a gépekhez az áram sem fogyna, nem beszélve a rengeteg és drága nyersanyag elhasználásáról, amiből készült termék mehet végül a szemétkébe. Franyó, te az iparban dolgoztál, mit szólsz ehhez?
- Én elhiszem, sőt tudom, hogy vannak olyan vállalatok, ahol jobb lenne, ha be se mennének és kapnák a fizetést. De szinte mindenhol megtalálható ennek egy enyhébb, ám azért elég káros változata, a házon belüli, vagy, ahogy még említik, a gyárkapun belüli munkanélküliség. Ez szinte minden vállalatra jellemző, csak van ahol nagyobb, van, ahol kisebb mértékben van jelen. A mi vállalatunknál elég nagy volt azok száma, akik nyugodtan otthon maradhattak volna, a termelésben nem okoztak volna kiesést. Csak becsülni tudtuk ezt a számot, ami néhol olyan 15-20 százalékos is lehetett. Ez nagyon nagy szám. Ez azt jelenti, hogy a vállalatnál ennyi ember kapott lényegében fölöslegesen fizetést. Ez pedig nem más, mint a sokat hangoztatott és tegyük hozzá, hogy hazug állításnak az igazolása, bizonygatása, hogy nálunk teljes foglalkoztatás van. Ez már akkor sem volt igaz, amikor kimondták. Munkahelye és fizetése, olyan-amilyen, az volt mindenkinek, de értelmes, értékteremtő munkája az nem. Tudta ezt Kádár is, de úgy akart bekerülni a történelembe, mint akit szerettek a magyarok, mert leszámítva az 1956 utáni mérszárhlást, jót tett velük. Most meg szorgalmasan bejárnak a gyárba és előállítják azt a terméket, amit nem lehet eladni. Közben meg még ellopják azt, amit lehet. Mert elhitették velük, hogy „tied a gyár”, ő meg úgy gondolja, hogy ami az övé, azt haza is viheti, már ami elfér a zsebében vagy a táskában. Ezt csinálja, mert közben meg látja, hogy a főnökei meg a vállalati teherautóval lopnak.
- Franyó, te végül miként szabadultál a markukból?
- Volt egy kommunista zsidó párttitkár az üzemben, egy gerinces ember, ami kevés van a kommunisták között, aki kiállt értem és megmentett. Neki köszönhettem az életem.
- Mi lett vele, vagyis mi lett belőle?
- Nem lett belőle semmi, mert nem vállalt semmiféle magasabb funkciót, pedig vittek volna, mint egykori illegális kommunista. Maradt üzemi párttitkár, és amíg engedték, még esztorgályosként is dolgozott. Később egy párttitkár már csak a párt ügyeivel foglalkozhatott bizonyos létszám felett és ezért abba hagyatták

vele az esztorgálást. Aztán elment nyugdíjba és nem túl soká meghalt. Úgy látszik a kommunistáknál is úgy van, hogy a rendesebbek elmennek, a szemetebbbe meg itt marad.

A következő hét egyik napján Franyó Völgyesi őrnaggyal találkozott. Ahogy az elvá-láskor megállapodtak, havonta legalább egyszer találkoztak és beszámoltak egymásnak a helyzetükről, a világ dolgairól is szót ejtettek. Ekkor az Üllői út és József körút sarkán levő kis csendes presszóban találkoztak.

- Miként alakulnak a dolgaid, Franyó bátyám?
- Köszönöm kérdésed, viszonylag tűrhetően. Már benne lakom a régi, de felújított és kissé átalakított házamban, és mostanában már bibelődünk a másikkal, tudod az öröklöttel. Ha van egy kis időm, vagy éppen rossz az időjárás, kényelembe helyezem magam és olvasgatok. Mindig nagyon szerettem olvasni, és elég nagy a restanciám. Most kezdek rájönni, hogy a kortárs irodalmat alig-alig ismerem, ámbar az az érzésem, hogy nem sokat veszítettem, mert egyik-másik divatos szerző nyakatekert gondolatmenete miatt már nem is nagyon igyekszem a megismerésükre. Ha meg élő emberi szóra vágyom, elballagok a „katolikus kör”-be egy kis diskurálásra. Megvitatjuk a legújabb híreket, elrágódunk rajtuk, alakítani mi már úgysem tudjuk. A múltkoriban az egyik öreg koma elkezdett mesélni valami létező ellenzéki csoportosulásról, amelynek van valami illegális, vagy féllegális újság-féléje is. Mond Frici, tényleg vannak manapság már olyanok, akik szembe mernek menni a hatalommal? S ha vannak, megtehetik büntetlenül? Tudsz erről valamit?
- Nagyon sok ismeretem nincs ezekről Franyó bátyám. Főleg közvetlen információkkal nem rendelkezem, mert az ilyen jellegű ügyekkel a belső elhárítók foglalkoznak, az meg én soha nem voltam. Amit tudok, azt az ő elbeszéléseikből, panaszaikból tudom, de ezek már városszerte részben ismertek, az emberek között beszédtema.
- Ezek szerint tényleg vannak ilyen csoportok? Igazak a hozzánk is eljutott hírek?
- Igazak, mert tényleg vannak ilyen csoportocskák, de az a gyanúm, hogy nagyobb a hangjuk, meg a hírük, mint az erejük. Azért mondják rájuk, hogy ellenzékiek és nem ellenségesek, mert ezek nem akarják megdőnteni, alapjaiban megváltoztatni a rendszert, a kommunisták hatalmát, mert hiszen majdnem mind szélsőbalos, lényegében maoista alapokról indultak, na meg persze a származásuk és nevelésük is akadályozná őket a rendszer alapjainak a támadásában.
- Miféle származásról beszélsz?
- Megint csak a hallomásokra hagyatkozom. Főleg öreg ávos-ávéhás múltú kollégák elbeszéléseire. Ezeket, meg az apjukat s anyjukat én nem ismertem. Közéjük tartozik például a kivégzett Rajknak a fia. Az öreg Rajkról mindenki tudja, hogy spanyolos volt, 1945 után meg magas kommunista párttiszségeket töltött be. Talán kevesebben tudják, hogy már az ő belügyminiszersége idején sorozatban készítette az ÁVO, melyet ő felügyelt, a koncepció és provokált ügyeket és pereket, sőt ezt a Rajk el is várta, meg is követelte. Az lett a jutalma, hogy a rá féltékeny Rákosi beutalta az ÁVH kinzókamráiba és végül pedig egy koncepció perben az akasztófára. Ennek a fia most ellenzékiekieskedik. Az öregjeink, így Füredvári elvtárs is mesélt nekünk a Bauer-házaspárról, akik ismert államvédelmisek voltak. Bauer Miklós a kinzások kitalálásának mestere volt, kegyetlen egy ember hírében

állt, nehéz volt rajta túl tenni. A Bauer fiú meg közgazdász lett, már az egyetemen nagyon jó eszű gyerekek tartották, na, ez is kapcsolódik ehhez a csoportocskához. Úgy, mint Pető államvédelmi határőr őrnagy fiacskája. Az öreg Pető MDP titkára volt a határőrségnek, amikor az szerves része volt az ÁVH-nak és tudott a határőr felderítőik aljas provokált ügyeiről, ezekhez kapcsolódó anyagi természetű visszaéléseikről. De említhetek még egy Haraszi nevű fiatalembert, aki ha jól tudom talán szociológus, és ő meg a híres Haraszi kommunista família egyik leszármazottja.

- De miért panaszkodnak velük kapcsolatban a belső elhárítók?
- Azért, mert dolgoznak rájuk keményen, időt, fáradságot, operatív eszközöket nem kímélve és semmi eredményt nem érhetnek el velük kapcsolatban. Egyre másra terjesztik föl a büntetőeljárás kezdeményezésére vonatkozó javaslatukat, amelyekkel lenne remény ezeknek a lázító, izgató cselekményeik megszakítására, de a pártközpont mindig rálép a fékre és semmi adminisztratív intézkedést nem engedélyez velük kapcsolatban. Mindig ugyanaz a válasz: „Kádár elvtárs nem járul hozzá, hogy Magyarországon még egyszer legyen egy Rajk per.” Márpedig ezek a belvárosi ficsúrok gondosan ügyelnek arra, hogy a Rajk gyerek mindenbe bele legyen rángatva. Így aztán vagy mindenki, köztük a Rajk gyerek ellen is, kezdeményezhetik csak a büntetőeljárást, vagy senki, egyikük ellen sem. Az ifjú Rajk védettséget biztosít nekik. Kádár ugyanis nem csak belügyminiszterként, de mint fontos párttiszséget betöltő fő kommunistaként is vastagon benne volt a Rajk elleni eljárásban, a félreállításban, de a likvidálásban is.
- És mik ezek az újságfélék?
- Ezeket úgy emlegetik, hogy szamizdat. Saját maguk írják és házi sokszorosító eljárással készítik. Kezdetleges módon összefűzik és így hasonlít valami folyóiratra. Persze engedélyük nincs az előállításra sem és a terjesztésre sem, ezért illegális az egész tevékenység. Az elég széles körben ismert volt egy időben, hogy a Rajknak, ennek a fiatalabbnak, a Galamb utcában, a belvárosban is volt egy lakása, ahol hozzá lehetett jutni ezekhez a kiadványokhoz. Úgy is emlegette a köznyelv, hogy szamizdat butik. Végül a belső elhárításnak sikerült ezt fölszámolni. Kényszerkilakoltatással elköltöztették az ifjú Rajkot Budára ahol volt neki egy másik lakása, vagy kapta, már pontosan nem emlékszem, hogy mit mondtak. Valami néhány lakásos házba költöztették, ahol csupa kiváló elvtársak laktak. A belső elhárítók azzal viccelődtek, hogy ha ezeknek az elvtársaknak nem lesz olvasgatni valójuk, majd átmennek a Rajk gyerekekhez és kérnek néhány szamizdat kiadványt, legalább elsőkézből ismerik meg a véleményüket.
- Látsz-e valami esélyt arra, hogy ezek változtatni tudnának a jelenleg egyre problematikusabb helyzeten?
- Ezek nem! Ezek csak hepciáskodnak, föltűnősködnek, időnként provokálnak. Talán be akarnak vonulni a történelembe a néha anarchiába hajló nézeteikkel. Ezek nem jelentenek veszélyt a rendszerre, mert mielőtt bármi komolyabb lépést tennének, előbb, ha másként nem, de képletesen szembe kelljen köpni az apjukat, meg az anyjukat, vagy ha már nem élnének, azok emlékét. Ámbar ki tudja, lehet, hogy egyszer még megteszik. Tudod Franyó bátyám, mocskos egy dolog ez a hatalom, na meg persze az általa megszerezhető előnyök, például a vagyon. Van-nak, akik beérik kisebb hatalommal, csakhogy hatalmaskodhassanak, uralkod-

hassanak mások felett. Talán ezek vannak kevesebben. De olyanok is léteznek, akik nagyra, a csúcsra vágnak. Ezek a veszedelmesebbek, mert sokkal nagyobb károk, szenvedések okozói lehetnek. Az országok vezetőinek manapság, az állítólagos demokráciákban az lenne a dolguk, hogy szolgálják a népet, az ország lakosságát, mostanság nem túl divatos szóval a nemzetüket. De, nem ezt teszik! Ha hatalomra kerülnek, visszaélnék a helyzetükkel, a jogaikkal, azért, hogy megtartsák azt. Bele csimpaszkodnak a pozícióikba, mert tudják, hogy mások is szeretnék, akarják azt. Nekem van egy olyan érzésem, hogy csak a népet hülyítik ezzel az osztályharc hadovával, miközben hatalmi harc folyik. S tudod mi az érdekes? Így van ez még a pártion belül is. Láthatjuk, tapasztalhatjuk, hogy mi van a mi egyetlen pártunkban is. Hiszen volt, amikor a vezető elvtársaink egymást zárták börtönbe, vagy lógatták fel az akasztófára. Ma már ezt nem tehetik meg, mert legalább kifelé mutatni kell az egészséget, meg a demokráciát, hiszen nagyon nagymértékben függünk gazdaságilag a kapitalista környezettől. Ha ugyanis elzárnák a pénzcseppeket, vége lenne a nagy kinnal-keservvel lerakott szocialista alapoknak, a felépítés reményéről már nem is beszélve. Ezért ha most valaki Kádárnak nem tetszik, mert esetleg a helyére pályázna, azt finomabb módszerekkel állítják félre. Te azt el sem tudod képzelni, hogy odafönn, a legfelsőbb, meg a következő sorokban az elvtársak milyen keményen faragják egymást, miként intrikálnak egymás ellen, teszik a jobbító szándékú bejelentéseket Kádárnál egymásról. Az öreg meg ránt egyet a vállán és röhög a markába, mert amíg ezek egymás ellen hadakoznak, addig sem foglalkoznak az ő félreállításával. Most már teljesen egyértelmű, hogy túlélésre játszik az öreg. Amíg él, addig ne legyen balhé, ha meghalt, utána az özönvíz.

- Ami a népgazdaságot illeti, tényleg olyan siralmas a helyzet? Igazak a híresztelések, amelyeket említettem?
- Franyó bátyám a gazdasághoz te jobban értesz, mint én, aki ugyancsak különféle híresztelésekre hagyatkozom. Ahogy én laikus látom, a helyzet nem túl rózsás. Főleg pedig azért nem, mert nem csak nálunk van baj, hanem az egész szocialista világrendszerben. Valahol valakik valamit nagyon elszúrtak. Ha a gyakorlatban van a hiba talán még javítható, de ha maga az elmélet tévútra visz, az ideológiai háttér elhibázott, akkor megette a fene az egészséget.
- Lehet, hogy összeomlik a rendszer?
- Azt én nem tudhatom. De azt igen, hogy nagy baj lehet. Mi kémelhárítók is ott tartunk, hogy mielőtt egy kémgyanús ügyben az operatív feldolgozáshoz hozzá kezdenénk, előbb tájékozódunk az aktuális nemzetközi helyzetről. Különösen arról, hogy milyen a viszonyunk azzal az országgal, amelynek a javára a célszemély, vagy a célszemélyként kiszemelt feltehetően kémkedik. Sőt ma már az „ellenséges hírszerző szolgálat” kifejezést sem nagyon merjük használni, hanem finomkodva azt mondjuk, hogy „ellenérdekelt hírszerző szolgálat”. Ugyanakkor van olyan „ellenérdekelt hírszerző szolgálat” amelyikkel egyes területeken, például a terrorelhárítás során, együtt is működünk. Előfordult, hogy egy külföldi titkosszolgálat kémelhárítási szempontból „ellenérdekelt” míg terrorelhárítási szempontból „partnerszolgálat” volt, vagy lett. Részben gyaluljuk egymást, részben segítjük. Bolond egy helyzet van kialakulóban. Amikor én ilyesmiket tapasztalok, kezd elmenni a kedvem az egészségtől, pedig ha semmi közbe nem jön néhány hónap múlva alezredes leszek. Öregszünk Franyó bátyám, ez is azt mutatja.

Az idő pedig valóban telt s múlt. Franyó örökölt házának felújítása is a befejezéséhez közeledett. Elhatározta, hogy ha elkészül a ház, akkor bérlőknek fogja kiadni. A legjobb lett volna valami külföldit találni, de a valamirevaló idegen az inkább Budán keresett lakást, vagy legfeljebb az előkelőbb belvárosban. Nincs az a külföldi, aki kimegy a külvárosba lakni. Mivel Franyónak egyre több szabad ideje lett, gyakran megfordult a „katolikus kör”-ben is.

A templomba rendszeresen eljáró hívek a szentmisék előtt gyakran már fél órával korábban a megszokott helyükön ültek és általában imádkoztak, hangosan a rózsafüzért mondták. Franyónak is meg volt a saját megszokott helye, az utolsó sorban, bal szélén. Előfordult, hogy a legelső között érkezett a templomba és ilyenkor a szent hely csendje még meghittebb hangulatot teremtett ahhoz, hogy gondolatban beszámoljon a Mindenhátónak az örömeiről, bánatáról, szorongásairól, vagy éppen hálát adjon azért, ha valamilyen sikeres volt.

Egy ilyen korai alkalommal akaratlanul kizökkent az elmélkedésből. Egy ízlésesen elegáns, de a templomi szertartáshoz illő öltözetű idősebb nő ment el mellette, igen szépen gondozott frizurával, divatos, de nem hivalkodó szemüvegben, kissé magassarkú cipőben és az öltözkéhez választott táskával. Előre ment és leült a második, vagy harmadik pad szélére, elég távol Franyótól. Mivel senki nem ült még köztük, Franyó nem tudta a szemét levenni a nő valami egészen különös ezüstösen fénylő, szinte csillogó hajáról. Bizony röstelkedni is kezdett, hogy ima közben, meg a jóságos Istennel való beszélgetése során hagyta magát kizökkenteni a szent áhítatból. Ettől kezdve föl sem emelte a tekintetét addig, amíg az előtte levő padok meg nem teltek hívekkel, akik eltakarták a csábító látványt, ahogy magában elnevezte az „ezüstösen csillogó”-t. Ezt a nevet adta a templomi nőnek, aki sajnos eléggé beleégette magát Franyó képzeletébe és így a következő héten többször is eszébe jutott.

A látvány, helyesebben az előző heti jelenés, a következő vasárnap is megismétlődött. Az öltözkészítés rendszerint változott, a táska is, de az „ezüstösen csillogó” frizura az maradt. S ettől kezdve nem volt vasárnap, hogy a szentmisére való felkészülést és a szentmisei elmélkedést ne zavarta volna meg Franyó lelkében az „ezüstösen csillogó”. Ezért ádáz küzdelembe kezdett a látomás, de legfőképpen a veszedelmesnek tűnő következmények ellen. Áldozni például direkt úgy ment s tért vissza utána a helyére, hogy elkerülje a veszélyforrás közelségét. Megpróbált a nőre rá se nézni. Boldog volt, ha a hívek eltakarták, de ha láthatta újra és újra, kísértésbe esett és sajnos vétkezett. Ez rendszerint elszomorította. Eljutott arra a pontra, hogy a templomban a helyén térdelve magában így imádkozott: „Jóságos Uram! Drága Istenem! A te jóságodnak és könyörületednek hálát adva élhetem így megöregedve nyugodt, békés, talán megérdemelten kiegyensúlyozott és remélem Neked is tetsző életet. Már semmi mást nem kérek Tőled, csak egészséges és békességes csendes öregséget. Édes Istenem! Hamarosan hetven éves leszek, és arra kérek, hogy most ne vedd el tőlem a józan ítélőképességem. Most parancsolt el, taszít-sad el tőlem a sáttani kísértést. Csak remélni merem, hogy nem Te küldted utamba ezt az „ezüstösen csillogó”-t. Miért tetted volna? Ismét ki akarsz próbálni? Ne tedd nehezebbé az életet, mint amilyen eddig volt. Elég fájdalom, csalódás ért már eddig is. Talán lelki-leg ki sem bírnék már többet. Ne zúzz össze, vagy ne engedd, hogy összeroppanjak Istenem. Segíts, segíts, segíts jóságos Istenem! Ments meg, ments meg, ments meg megváltó Jézusom! Ne engedd, hogy kísértésbe essek!”

Franyó elhatározta, hogy megkeményíti a szívét. Ha véletlenül eszébe jutott az „ezüstösen csillogó”, azonnal másra kezdett gondolni. A templomba is kicsit később érkezett, amikor már ültek a padsorok nagyobb részében és eltakarták előle azt, akit látni sem akart. Hamarosan érkezett 1989 szilvesztere. Ekkor már a Magyar Népköztársaságból Magyar Köztársaság lett, az ellenforradalom népfelkeléssé szelődött, a kommunisták addigi egyetlen pártjából osztódással kettő lett, sőt egyre másra alakultak új, vagy alakultak újjá pártok, amelyek mind demokratikusnak hirdették magukat, a privatizáció beindításával az addigi szocialista termelési viszonyok is útra keltek a kapitalista tendenciák felé. Már lezajlott több nagy tömegdemonstráció. Talán a legnagyobb éppen karácsonykor volt a Hősök terén.

Hamarosan Franyóék templomában is évvégi hálaadó istentiszteletre került sor. Franyó megnyugvással vette tudomásul, hogy ezen az „ezüstösen csillogó” nem volt jelen. A szertartás után egy 30-40 fős társaság, főleg egyedül élő idős emberek, átmentek a befűtött „katolikus kör”-be és a plébános úr társaságában várták az újévet. Mindenki az alkalomhoz illően, illetve az anyagi helyzetének megfelelően volt öltözve. Éjfélkor a rádióban meghallgatták, sőt el is énekelték a Himnusz, majd egymással koccintgatva kívántak kölcsönösen boldog újesztendőt, jó erőt és főleg egészséget. Kortyoltak a hűs pezsgőből, majd mindenki helyet foglalt. Ekkor kinyílt az ajtó és belépett rajta az „ezüstösen csillogó”. Elegáns volt, mint mindig, de a korának megfelelően visszafogott, egyáltalán nem hivalkodó. A kezében hozott üveg pezsgőt lerakta az asztalra. Mindenki elhallgatott.

- *Jóestét kívánok mindenkinek! Dicsértessék a Jézus Krisztus plébános atya! A templomból már bizonyára látásból többen ismernek, de ha idetartozónak szeretném magam érezni és tartani, akkor illendő, hogy bemutatkozzam. Molnár Tamásné vagyok. Nem túl régen költöztem ide a közeli lakótelepre és attól kezdve járok ide a templomba. Valamennyiüknek nagyon boldog újesztendőt kívánok igaz és őszinte szeretettel.*

Franyó tudta, hogy most kell nagyon gyorsan lelépni. Elkészönt azoktól, akikkel addig beszélgetett és elindult a kijárat ajtó felé. Már csak néhány lépés választotta el a menekülés lehetőségétől, amikor egy nő hang szólította.

- *Schneider úr elmege? Pedig kifejezetten maga miatt jöttem!*

Franyó megfordult. Ha már nevén szólították, hát így illet. Ott állt előtte, talán két méterre az „ezüstösen csillogó”.

- *Franyókám, hát nem ismersz meg? Ugye, hogy megöregedtem?*

Franyó nézte az „ezüstösen csillogó”-t és amikor a szemüvegen keresztül meglátta azt a két csodaszép kék szempárt, kevés választotta el az ájulástól. Abban a pillanatban azt hitte, hogy ott fog meghalni, de talán nem is nagyon bánta volna. Máskor ilyen helyzetekben kísértette meg az elfutási kényszer, megöregedve inkább már csak elballagási, elvánszorgási készítés. Érdekes módon ezt most nem érezte. Az „ezüstösen csillogó” pedig kedvesen mosolygott rá, mint fél évszázaddal korábban a kakasfalvi állomás peronján. Igen, Krausz Erzsike volt az, megidősödve is gyönyörűen. Ismét, mint már annyiszor, most is átfutott Franyó agyán a kérdés: „Istenem, most jutalmazol vagy büntetsz?” Teljesen tanácstalan volt. Képtelen volt egyetlen értelmes szót kimondani. Erzsike pedig ott állt egy karnyújtásnyira tőle kedvesen, mosolygón, szelíden és kérlelően.

- *Meg tudsz nekem bocsájtani drága egyetlen Franyókám?*

Erzsike ölelésre tárt karokkal lépett egy lépést Franyó felé, aki ekkor ugyanazt érezte, mint amikor a kakasfalvi állomáson kapaszkodott volna föl a mozgó tehervonat fékező fülkéjébe, de kishíján a kerek közé zuhant. Akkor is és most is valami hűvös fuvallat tolt, taszította előre és a következő pillanatban egymást átölelve, egymásba már-már fájón kapaszkodva ölekeztek, a zokogás rázta, remegtette őket, miközben mindkettőjük szeméből ömlöttek a könnyek. A jelenlevők mind fölállva, csodálkozva, de szótlanul nézték a jelenetet, nem értették, hogy mi zajlik előttük. Az ölelés és zokogás nem akart abbamaradni. A plébános atya szakította meg a csendet.

- *Kedves testvéreim! Istenünk szent akaratából tanúi lehettünk egy olyan találkozásnak, talán egymásra találásnak, amelynek fél évszázada kellett volna megtörténni. Az okokat, a következményeket most tekintsük a felejtendő múltnak, örvendjünk a jelennek, két testvérünk kibékülésének és remélhetőleg boldogságának. Boldog Újesztendőt mindenkinek!*

Az atya tapsolni kezdett. A jelenlevők körbeállták Erzsikét és Franyót, majd ők is ütemes tapsolásba kezdtek. Ez volt az, ami a még mindig egymásba kapaszkodó párt visszarángatta valahonnan az érzelmek távoli világából a „katolikus kör”-be. Az utolsó koccintás után szétszéledt a társaság.

Azt, ami ennek az eseménynek a hátterében történt, Erzsikén és a plébános atyán kívül senki sem ismerte. Amikor Erzsike a legelső alkalommal ment el az új lakásához legközelebbi katolikus templomba vasárnapi szentmisére, a szentáldozás után helyére visszafelé ballagó egyik idős férfin azonnal felismerte Franyót. Ezt követően minden vasárnap azt figyelte, hogy Franyó egyedül van-e a templomban, netán van vele valaki. Miután mindig egyedül látta, elhatározta, hogy megpróbálja jóvátenni az évtizedekkel ezelőtt elkövetett hibáját, de legalább megkísérli a bocsánatkérést, ha többre nem is jutna. Felkereste a plébános atyát és őszintén elmesélte neki az egész félresikerült életét, de legfőképpen a Franyóhoz fűződő kapcsolatának alakulását. Elsősorban Franyó körülményeiről szeretett volna tájékozódni, hiszen végső esetben arra is felkészült, hogy a továbbiakban még a környéket is elkerüli, nehogy valamiféle zavart okozzon.

- *Kedves plébános atya! Legfőképpen azt szeretném tudni, hogy milyen körülmények között él Schneider Franyó, vagyis Ferenc. Elég bajt okoztam már neki szegénynek, nem szeretném ezt így megöregedve még tovább tetézni.*
- *Nyugodtan mondhatja, hogy Franyó, mert mi is így szólítjuk. Ő már nagyon-nagyon régen egyedül él. Akkor én még nem voltam itt, csak az elődömtől, Valencsák Géza atyától tudom, hogy 1957-ben, amikor a Franyó valami forradalmárkodásért le volt csukva, a felesége, aki egyébként nem tartozott a híveink sorába, és a férjét is kiszakította egy időre közülünk, egy másik férfival megszökött, együtt disszidáltak.*
- *Szegény Franyó! Az is megcsalta, becsapta, mint én.*
- *A helyzetet súlyosbította, hogy volt egy közös kicsinyke leánykájuk, akit az anyja itt hagyott a Franyónál, úgy, hogy az közben itthon sem volt, mert éppen le volt tartóztatva.*
- *Mi lett a lányával?*
- *A közvetlen szomszédságban lakott egy idős házaspár, akiket később már én is megismertem és végül mindkettőt eltemettem, akik magukhoz vették a Franyó lá-*

nyát és gondját viselték. Amikor a Franyó kiszabadult, magához vette a gyereket és Zsófi mama segítségével fölnevelte, taníttatta, egyetemre járatta, orvost csinált belőle.

- Most a lányával él a Franyó?

- Már nem.

- Elköltözött a lány, talán férjhez is ment?

- Nem. Ennél rosszabb történet. A diploma megszerzése után a lány is gondolt egyet és hálátlanul, szó nélkül itt hagyta az apját és egy zsidó fiúval disszidált. A Franyó semmiről nem tudott, tehát lényegében a lánya is megszökött. Ha jól emlékszem Londonból írt az apjának egy levelet, hogy nem jönnek haza, mennek tovább Amerikába és majd jelentkeznek. Évek teltek el, de a lányról semmi hír nem érkezett, mind a mai napig. Franyó már-már kitörte az életéből, ugyanúgy, mint az anyját. Franyó tehát most egymagában éledegél, nyugalomban, békességben. A maga megjelenése tehát családi bonyodalmat semmiképpen nem okozhat, esetleg a Franyót rázhatja meg lelkiileg. Azt hiszem, ennek a kockázatát talán érdemes lenne felvállalni, mert haragban, gyűlöletben nem szabad élni, nekünk, keresztényeknek más állapot nem létezhet, csak a szeretet.

- Én mindenképpen szeretnék annyit elérni, hogy elmondhassam neki, hogy mennyire megbántam mindazt, amit ellene elkövettem és a megbocsájtását szeretném kérni. Ez a legkevesebb, amit úgy érzem, hogy meg kell tennem. Abba is bele kell nyugodnom, ha nem bocsájt meg, mert hiszen megérdemelném. Ha már így összehozott a sors, vagy inkább a Mindenható akarata, a bocsánatkérést meg kell próbálnom. Ha csak annyit elérek, hogy nem lesz már irányomban sem harag, sem neheztelés a lelkében, talán az én fájdalmas és önmarcangoló lelkiismeretem is a helyére billen. Azt a terhet, hogy tönkretettem mindkettőnk életét, nagyon nehéz már cipelnem. Ahogy én a Franyót ismerem, van olyan hatalmas lelke, hogy reménykedhetek a megbocsájtásában.

A beszélgetés után javasolta a plébános atya, hogy szilveszter éjjelén, éjfél után, az újév kezdetén, a „katolikus kör”-ben történjen a találkozás, amely végül teljes sikerrel zárult. Franyónak tényleg óriási és jóságos lelke volt. Az öleléséből, a szorításából, a csókjaiból és könnyeiből érezte Erzsike, hogy az ő egykori nagy szerelme megbocsájtotta az ellene elkövetett bűnét.

Amikor a társaság szétszéledt, együtt indultak el a „katolikus kör”-ből. Franyó udvariasan fölajánlotta, hogy elkíséri Erzsikét, hogy ne botorkáljon az éjszakában. A viszonylag rövid távolság miatt csak keveset tudtak beszélgetni. A búcsúzkodásnál megállapodtak, hogy Erzsike aznap, vagyis Újév napján, ebédre vendégül látja Franyót és utána átbeszélik nehéz és szomorú múltjukat. A búcsúcsók mindkettőjük érzelmeiről árulkodott. Amikor Franyó hazafelé bandukolt ismét föltette a gondolatban már annyiszor megfogalmazott kérdést: „Édes Istenem! Most aztán vajon jutalmazol-e, vagy büntetsz?”

Ezen az éjszakán Franyó ismét nem sokat aludt. Reggel már korán kelt és amint lehetett kocsiba vágta magát és elment a belvárosba valami virágot és italt venni, mert üres kézzel nem illett volna vendégségbe beállítani. Újév napján ez nem volt egyszerű feladat. Pontosan dél volt, amikor megnyomta a Molnár Tamásné neve melletti csengőgombot. Hamarosan nyílt az ajtó és megjelent Erzsike az „ezüstösen csillogó” frizurá-

jával. Csinosan fogadta a szépen berendezett lakásában. Franyót szolid ebéddel kínálta, hiszen nem nagyon volt felkészülve arra, hogy ünnepi ebédvendége lesz. Ebéd után az étkezőből áttelepültek a nappaliba, Franyó a bort bontogatta, Erzsike a kávé szervírozta. Kényelmesen helyet foglalva kezdetét vette a „nagy beszélgetés”.

- Tudod Franyókám, amit most elmondok, azt nem azért mondom el, hogy magyarázkodjak, hogy mentségeket keressek. Csak azért mondom el mindent, hogy megismerd, az én őszinte elmondásomból tudd meg azt, hogy mi történt velem, miként alakult a sorsom. Amikor elmentél, akkor én ott a kakasfalvi állomás peronján a búcsúzkodásunk alkalmával, amit neked mondtam, azt úgy is gondoltam. Attól kezdve minden nap egy örökkévalóság volt számomra, a távolléted miatt. Közben jöttek a hírek, hogy hol ez esett el, hol az lett hősihalott, mások meg nyomtalanul eltűntek. Egyedül rólad nem érkezett soha semmilyen híradás. Amikor pedig fordult a kocka és törtek előre az oroszok, a környékbeli legények közül többen szökdöstek el a katonaságtól, öltöztek civil ruhába és bujkáltak vagy a faluk közelében, vagy távolabbi vidékeken. Drága jó szüleid sok másokkal együtt menekülni kényszerültek, s tették ezt ők is abban a tudatban, hogy te már biztosan oda vesztél. Majd jött róluk is nemsokára a hír, hogy mind a ketten halálukat lelték. A portátokat széthordta a falu söpredéke, a bevonuló ruszoknak nem maradt ott már semmi zabrálni való. A háború végén egyre másra érkeztek hazafelé a hadifogoly szállítmányok, csak te nem jöttél, rólad nem érkezett semmi hír. Le is mondott már rólad mindenki és engem is egyre inkább erről győzködtek. A kommunisták kerültek hatalomra a faluban is, az itt maradt svábok megfélemlítve sunnyogtak. Furulyás Tóni lett a kommunista párttitkár, a falu legelső embere, bátran mondhatom, hogy élet s halál ura. Kinézte és megszerezte magának a falu legszebb házát úgy, hogy a benne lakókat első helyre tette a kitelepítendőek listáján. Hihetetlen nagy hatalma volt. Csak telefonált a járési rendőrségre és az útjában állót már vitette is el.

Tóni a sok elfoglaltsága közben szemet vetett rám. Itt voltam egyedül, rólad semmi hír, közölte velem, hogy feleségül vesz. Azt mondtam neki, hogy erről talán engem is megkérdezhetne. Az volt a válasza, hogy úgy is lehet, de akkor a szülemmel a kitelepítő vonat már biztosan száguldani fog Németország felé. Gyenge voltam, féltem, tartottam attól, hogy megteszi, amit mond, hiszen voltak többen is, akikkel megtette. Neki nem az számított, hogy az illető volksbundos volt-e vagy sem. Ha útjában volt, ment a transzporttal. Összeházasodtunk, persze csak polgárilag. Egy kommunista be nem tehette a lábát a templomba, és mint kommunista feleség én sem. Szegény szüleim majdnem belepusztultak a férjhezmenetelembé. Mindenkire jött a nagy szegénység, mi meg ott éltünk gazdagon a kisajátított házban, teljesen berendezve, Zsúfolásig rakott spájzzal és pincével. Hamarosan megszületett az első fiam, a kis Tóni, majd jött a második, a Balázska.

Még te is emlékezhetsz arra, hogy a Tóni elég nagy ivós volt. Ha meg ivott, duhajkodott is. Most meg, hogy hatalma volt, még jobban elszaladt vele a ló. Ha berúgott összetörte a kocsmát, kihajigálta az embereket. Senki nem volt, aki, mert volna ellene tenni. Közben lejárogatott a faluvégére a cigány macákhoz, hiszen azok voltak a kedvére való, az volt az ő fajtája. Mondhatnám azt is, hogy azokhoz volt szokva. A botrányai egymást követték és eljutottak a járési székhelyre is.

Közben meg a kommunisták pártjából lépdelték kifelé az emberek, mind a titkár viselkedése miatt. Kijött egyszer valami küldöttség a járási pártbizottságról és közölték Furulyás Antal elvtárssal, hogy eddig tartott a párttitkárság, mostantól még annak is örüljön, hogy a pártnak tagja maradhat, de ha nem viseli magát rendesen, onnan is kihajítják. Ekkor aztán elszabadult a pokol. A hatalomból, a basáskodásból kiesni nem szabad, mert ha ez megtörténik, mindenki bele töröli a lábát a bukott emberbe. Ha addig ivott, akkor attól kezdve már védelt. Igen ám, de már nem adtak neki ingyen a kocsmában, ha meg kinyitotta a száját még jól meg is verték. Ez sem volt véletlen, hiszen józan állapotban is kötekedő volt, hát még ittasan. Egyszer sikoltozva jött a szomszédasszony, hogy Erzsikém baj van, mert az uradat megszárták a kocsmában. Szaladunk gyorsan oda, hát a Tóni már halott volt. Ahogy elmesélték, összeszólalkozott valakivel, majd bicskát rántott, de az illető józanabb volt és gyorsabb. Tóni meghalt, özvegy maradtam, két kicsi gyerekkel. A nagy házból kiraktak, szerencsére édes szüleim befogadtak. Mivel valamiből meg kellett élni, munkát vállaltam a község házában, később a tanács házában. Közben jártam a gimnáziumot levelezőn. A gyerekek nőtek, már iskolába jártak mind a ketten, a szüleim sokat segítettek. Az érettségi után még elvégeztem a pedagógiai főiskolát. Amikor előbb szegény anyám, utána apám is meghalt megörököltém a házat meg a szőlőt présházzal és pincével. A földjeinket már korábban elvette a tézscsé. Ahogy cseperedtek fel a gyerekek, egyre több baj volt velük. Eleinte főleg a Tónival. Az általános iskolát is csak nagy kínlóddva végezte el, továbbtanulás szóba sem jöhetett, de még inas sem akart lenni, hogy legalább valami szakmája legyen. Alkalmi munkái voltak, a dolog helyett inkább kártyázott és egyre gyakrabban ivott. Néha már kisebb lopásokon is rajtakapták. Csak a szegényt hozta rám. Leginkább rám való tekintettel nem jelentették föl. Egy szüreti bálon jól berúgott, elkezdett kötekedni, verekedni, botrányt csinált. A kihívott rendőrré kést rántott és le akarta szúrni, az meg belelőtt. Nyomban meghalt. Elment az apja után.

Tudod Franyókám a legnagyobb baj az volt, hogy elhagytam a hitemet. Aztán az egyik sorscsapás után jött a másik. Sajnos eszembe sem jutott, hogy átgondoljam, vajon miben keresendő a baj. Elhatároztam, hogy változtatok az életemen. Elhagytam a falut, ahol születtem, ahol annyira szerettem élni, de ahol nem ok nélkül kiközösítettek engem. A Tóni már régen nem élt, de engem még mindig a gonosz párttitkár feleségeként emlegettek. Nem volt számomra bocsánat. Eladtam mindenünket, és amint csak lehetett, a Balázssal fölutaztunk Budapestre, oda ahol senki sem ismer bennünket. Kivettem egy albérleti szobát és szerencsém volt, mert egy általános iskolában kaptam tanári állást. Elkezdtem valami önálló lakás után nézni. Akkor már épültek a lakótelepi panelok. Vettünk egy szövetkezeti lakást részletre és még bőven maradt pénzem berendezésre is. A baj akkor kezdődött, amikor Balázska is elkezdett az apja, meg a bátyja útjára térni. Ahogy az apjára nem tudtam hatni, a bátyját sem tudtam fegyelmezni, vele sem bírtam. Egyszer hazaállított, hogy ő elköltözik, és önálló életet akar élni. Mondtam, hogy azt nem engedem. Az volt a válasza, hogy nem engedélyt kért, hanem bejelentést tett. Még a véleményemre sem volt kíváncsi. Kértem, legalább mond meg, hogy hová költözik. Azt mondja, hogy összeáll egy nővel, akinek van lakása, ahhoz megy. Próbáltam lebeszélni s kérdeztem, hogy mégis milyen for-

mában lesznek majd együtt. Azt válaszolta, hogy „vadasan”. Nálunk a faluban, talán te is emlékszel, az ilyen „vadasan” élőkkel, vagy csak aki úgy „összeálltak”, szóba sem állt tisztességes ember. Most meg az én immár egyetlen fiam csak úgy „összeáll” valakivel. De nem csak mondta, hanem néhány nap múlva tényleg el is költözött. A címét nem mondta meg, hiába kérdeztem. Az volt a válasza, hogy Teleki tér környékén van valami Halálmadár nevű kocsmá, ott bárki megmondja, hogy ő hol található.

Teljesen egyedül maradtam. A kíváncsiság azért hajtott és elkezdtem utána járni ennek a Halálmadár nevet viselő kocsmának. Hosszas keresgélés után valaki a környéken megmutatta, hogy melyik italboltot hívják a korhelyek Halálmadárnak. Félve mentem be és az óvatosságom nem is volt alaptalan. Annyi sötét alakot én még egy helyben nem láttam, mint ott. Hiába nézelődtem az én Balázssomat nem találtam. Kértem a pénztárban ülő öreg s igen kiélt arcú nőszemélyt, hogy Furulyás Balázsról tud-e valamit. Az volt a válasza, hogy itt szokott lenni, de ma még nem látta. Biztosan a Mancinál találom, ha az éppen nincsen fuvarban. Kértem, hogy ki ez a Manci, valami fuvaros? A válasz meglepett: Nem fuvaros, hanem a Balázs kurvája. Mije? Hát a kurvája. De az előbb maga azt mondta, hogy fuvaros. Végignéz rajtam a trampli, lesajnálón, és látom rajta, keresi a szavakat, hogy megértsem, amit mond: „Néném, a fuvar az, amikor a kurva dolgozik, pénzért szolgáltat, na, érti?” Akkor már megértettem. Megsemmisülve tértem haza. Akkor úgy éreztem, hogy végleg elvesztettem a fiam, a másodikat is. Pedig az igazi vég csak ezután következett. Addig rettegnem kellett, nehogy a munkahelyemen kiderüljön, hogy a fiam milyen züllött életet él. Egy késő délután rendőr keresett a lakásomon. Közölte, hogy vele kellene mennem halottat azonosítani. Miféle halottat? – kértem. Furulyás Balázs a neve – kapom a választ. Olyan állapotba kerültem, hogy a rendőr már készült a mentőket hívni. Nagy nehezen összeszedtem magam. Azonosítóítam a Balázs fiam, akit a Népszínház utcában a 28-as villamos transzírozott darabokra. Álltak többen részegen egy megállóban, és amikor jött a villamos, vagy elé esett, vagy elé lökték, soha nem derült ki. Így fejezte be életét a második Furulyás gyerek.

Egyedül maradtam, de ez nekem már nem volt szokatlan. Néha úgy néztem ki, mint a saját öreganyám. Egy tanár kollegámnak, aki sokkal idősebb volt nálam, mégis megtetszettem. Ő volt a Molnár Tamás. Öregember volt már, régóta özvegy, gyerek nélkül. Feleségül kért, én meg egy kicsit gondolkodtam, és mivel végre egy kis nyugalomra, biztonságra vágytam, igent mondtam. Volt neki is önálló lakása, amit eladtunk és vettünk rajta egy telken hétvégi házat és egy Trabantot. Az én lakásomat tartottuk meg, ott laktunk. Soha nem említette, hogy lenne valami betegsége, soha semmire nem panaszkodott. Pedig észrevettem, hogy ha a kertben dolgoztatott, nagyon hamar elfáradt, de ezt betudtam a korának. Néha azért küldtem orvoshoz, de nem ment, mert mint mondta, semmi baja. De a baj mégis megtörtént. Egyszer vezette a városban a Trabantot és közben rosszul lett. A szembejövő teherautó sofőrje szerint rádőlt a volánra és áttért a menetirány szerint baloldalra, pont telibe találva a teherautót. A Trabant a felismerhetetlenségig összeroncsolódott. A boncolási jegyzőkönyv szerint Tamás az ütközéskor már halott volt. Így lettem másodszorra özvegy.

Amikor 55 éves lettem nyugdíjba vonultam. Az első napom egy szombat volt. Bezártam az ajtót, kihúztam a telefont, leültem a fotelbe és aprólékosan végig gondoltam az életem. Rájöttem, hogy az addigi szomorú sorsomért magamon kívül senkit nem hibáztathatok. Az eredendő hibát, mondhatni bünt azzal követtem el, hogy nem vártam elég kitartóan azt, akit várnom kellett volna, akit olyan nagyon szerettem.

Annakidején a faluban nagyon hamar híre ment annak, hogy Te is hazajöttél, hadifogságban voltál. Sokan látták és mesélték, hogy a megérkezésed másnapján végig rohantál a főutcán és elmenekültél valami, vagy valaki elől Kakasfalváról. Már akkor biztos voltam abban, hogy megtudhattad, mit tettem veled, ellened. Vasutasok még azt is látták, hogy majdnem a kerekek alá estél, amikor kapaszkodtál föl a mozgó tehervonat egyik vagonjának fékező fölkéjébe. Utána nagyon sokáig semmi hírt nem hallottunk rólad. Egyszer, már évek múlva, valaki mesélte, hogy Budapesten élsz és eladtad a szüleid telkét, amin már csak azok a romos épületek voltak, mert építkezni akarsz a fővárosban, de még az eladásra sem jöttél haza, hanem valakit megbízta a bonyolítással. Attól kezdve már csak azt reméltem, hogy még élsz, de nem reméltem, hogy mi valaha találkozhatunk.

A hosszas gondolkodás eredménye volt az is, hogy rájöttem, az Istenbe vetett hit nélkül nem lehet teljes életet élni. Vagy csak olyat, amilyen nekem sikerült, semmilyen. Ezen töprengtem azon a napon, bezárkózva és magányomban, nyugdíjas korszakom kezdetén. Végül eldöntöttem, hogy másnap, vasárnap, elmegyek a legközelebbi templomba, ahol még soha nem jártam. Úgy is lett. Már a reggeli szentmise kezdete előtt ott voltam és teljes és tökéletes bánat után meggyóntam életem összes elkövetett bűnét. A szentmisén, a szentbeszédben a lényeg az volt, hogy ha az ember tévelygések után rálép és elindul a jó úton, csak arra vigyázzon, hogy arról soha többé le ne térjen, mert az újabb és újabb visszatérések mindig sokkal nehezebbek. A szentáldozásban magamhoz vettem Jézus urunk áldott drága szent testét az oltáriszentségben, és amikor végül kijöttem a templomból úgy éreztem, hogy végleg magam mögött hagytam az addigi eltévelyedett, bűnös, istentelen, hányatott és tragédiákkal terhelt szomorú életem. Még jó néhány évig főntartottam a lakásomat és a hétfégi telket is. Amíg bírtam csináltam és közben a jóságos és megbocsájtó Istennel beszélgettem. A nappalaim szépen és nyugodtan teltek, de éjszakáinként néha szörnyű álmok gyötörtek. Talán egy évvel ezelőtt kezdtem veled álmodni. Olyan helyzetekben láttalak, amelyekről én csupán hallottam és nem láttalak a valóságban. Megjelentél álomban, ahogyan futsz végig a főutcán, én pedig meg akarlak állítani, de nem érlek utol. Láttalak az állomáson, miként kapaszkodsz és lógsz a tehervagon lépcsőjén és akkor is ott vagyok melletted, próbálnék segíteni, de nem érlek el. Máskor házat építettél, vagy kertet ástál és én is ott voltam, szólni akartam hozzád, de nem jött ki hang a számon. S ezek az álmok egyre gyakrabban ismétlődtek. Az ottani plébános atyának, idős, sokat látott és tapasztalt papnak is panaszkodtam ezekről a nyugtalanító álmaimról, miközben elmeséltem neki az egész történetünket. Azt tanácsolta, hogy próbáld meg bocsánatot kérni tőled, s ha megbocsátasz, visszanyerem a lelki nyugalmamat. Attól kezdve csak ez járt az eszembe és arra kértem a jóságos Istent, hogy valahogy tegye számomra lehetővé, hogy legalább csak egyszer találkozhasak veled, hogy amit ellened elkövettem, azért bocsánatot kérhessek.

Mást már nem is kértem a békés nyugodalmas és egészséges öregségen kívül. De ezt csak kértem, ám nem is reméltem. Talán úgy gondoltam, hogy nem érdemlem meg a lehetőséget sem, meg a bocsánatot sem.

Elég sok idő eltelt, amikor váratlan esemény történt. A szomszédomban lakó házaspár ájtott hozzám és azt kérdezték, hogy nem lenne-e kedvem egy másik lakásba költözni. Közöltem, hogy nincs ilyen szándékom, de rákérdeztem, hogy miért, csak nem zavarom őket valamivel? Elmondták, hogy erről szó sincs, csak egyikük anyja egyedül maradt, megözyegyült és szívesen költöztetné oda, valahová a közelbe. A költözéssel járó cirkuszokra gondolva, eszem ágában sem volt igent mondani. Ekkor egy újabb ötlettel álltak elő. Adjam oda ezt a lakást, meg a már igencsak terhet jelentő, de akkoriban szinte eladhatatlan hétfégi telket, ők meg adják az anyjuk lakását és a különbözetet készpénzben kifizetik. Gondolkodtam néhány napig, aztán igent mondtam az ajánlatra. Megnéztem a felajánlott lakást és megtetszett, a környék még inkább és csábító volt az, hogy lényegében túl tudok adni, nem is rossz áron, a hétfégi telken. Ennek lett a következménye, hogy jó fél évvel ezelőtt ide költöztem. Ma már meggyőződése, hogy mindez nem lehetett véletlen, mert amikor az első alkalommal voltam itt vasárnapi szentmisén, amikor jöttél vissza a szentáldozásból, azonnal felismertelek. Akkor tudtam, hogy az életet nem tudja más így rendezni, csak a Mindenható Isten. Most meg itt ülünk egymással szemben és elértem azt, amit annyira szerettem volna, megbocsátottál nekem. Drága, drága Franyókám! Nagyon szépen és nagyon hálásan köszönöm ezt neked.

Franyó úgy hallgatta végig Erzsike történetét, hogy néha összeszorult a torka és a sírás kerülgette. Amíg Erzsike beszélt, meg sem szólalt, néha, ha akart volna, akkor sem lett volna képes kiadni egyetlen épkézláb hangot sem. Most pedig rajta volt a sor.

- Egyetlen drága Erzsikém! De azt is mondhatnám, ahogy első látásra elneveztelek, hogy „ezüstösen csillogó”. Nagyon-nagyon régen rettenetes fájdalmat okoztál nekem, de most a legcsekélyebb harag, nehezteles, sértettség, megbántottság sincs már bennem. Amit elmondtál, abból kiderült, hogy borzasztóan nehéz életed volt és talán többet is szenvedtél, mint amit kiérdemeltél. Bár azt mi soha nem tudhatjuk, hogy mi miért van. Az én életem is nagyon hasonlóan alakult, mint a tied. Az elmúlt évtizedek folyamán én is szinte mindenkimet elvesztettem. A végeredmény ugyanaz, én is teljesen egyedül maradtam, meggyötörve, megkínózva, összetörve, egyedül csak az Istenben bízva. Ha jól belegondolunk, mindketten a tragédiánkat annak a nyűves háborúnak köszönhetjük, amelyhez a lényegét tekintve az égvilágon semmi közünk nem volt, csupán az áldozatok, a kárvallottak számát gyarapítottuk kettővel, bár lehet, hogy közvetve többel. Ha nincs ez a borzalmas háború, talán, sőt biztos, hogy másként alakult volna minden. Az igazi nagy baj akkor kezdődött, amikor engem frontszolgálatra behívtak katonának és a vérontás, a vérzivatar részesévé tettek.

Ezt követően Franyó, miként előzőleg Erzsike tette, elmesélte majdnem mind azt, ami vele a kakasfalvi állomáson történt búcsúzkodás óta megesett. A beszervezésével és a titkos együttműködésével kapcsolatos körülményeken kívül nem hallgatott el semmit. A testi és lelki fájdalmak, a halál árnyékának többszöri felbukkanása, újból és újból

könnyeket csalt Erzsike gyönyörű kék szemeibe. Amikről Franyó beszélt, s amilyen átéléssel a borzalmakat felelevenítette, azt meghatottság, átérzés nélkül nem lehetett végighallgatni. Amíg csak mondta, csak mondta az események láncolatát, több esetben vélt felfedezni párhuzamot, hasonlóságot Erzsike sorsával. Amikor pedig odáig jutott, hogy az utóbbi időben ő is egyre gyakrabban álmodott Erzsikével, csak éppenséggel más történetek kapcsán, kezdte azt érezni, hogy itt valami jóval többről lehet szó, mint véletlen újbóli találkozásról, egymásra találásról. Talán utólag már egyikük sem tudta volna megmondani, hogy a fotelokból mikor és hogyan kerültek át a kanapéra, egymás mellé, egymás kezét fogva, sőt szorítva és ott fejezte be Franyó a mondandóját. Csendben ültek egymás mellett, néztek egymás szemébe, fürkészték a másik érzelmeit, gondolatait. Majd egyre közelebb és közelebb kerültek egymáshoz, mígnem Franyó átölelte Erzsikét és megcsókolta. Eközben mind a ketten visszarepültek az időben vagy ötven évet, a helyszín pedig mintha ismét a kakasfalvi állomás peronja lenne. Hosszasan ültek egymást átölelve, mintha soha többé nem akarnák a másikat elengedni. A csendet Erzsike törte meg.

- Édes Franyókám! Az én vágyam beteljesedett. Isten segítségével megtaláltalak. Megkaptam a lehetőséget arra, hogy bocsánatot kérjek tőled. Már ennek is nagyon örülök és köszönöm neked a nagylelkűséget. Hálásan köszönöm azt, hogy megbocsátottál, ami már várakozáson felüli öröm, sőt nem is öröm, hanem kifejezetten boldogság számomra. Teljesen mindegy, hogy mi következik ezután, én célba értem és boldog vagyok. Már csak téged szeretnék boldognak látni. Azt, hogy kettőnkkel mi lesz, azt teljes egészében rád bízom. Amit elkövettem ellened, azok után izléstelen lenne most valamiféle ötletekkel, ajánlatokkal előállnom.
- Erzsikém! Ami történt, az sajnos megtörtént. Azon már nem tudunk változtatni, te sem, én sem. Azt hiszem, hogy amiken átméntünk, meg, ahogy a gonosz sors átigázolt rajtunk, azt mi elfelejteni soha nem tudjuk. A mi szerencsétlenül félbeszakadt történetünket nagyon nagy hiba lenne folytatni. Arról nem beszélve, hogy én már nem egészen az a Franyó vagyok, mint aki voltam és te sem vagy az az Erzsike, akitől az állomás peronján hajdanán elváltam. Amiken mi külön-külön, egymásról nem is tudva végig mentünk, az annyi változást hozhatott, annyit változtathatott mindkettőnkön, hogy szerintem a folytatás szóba sem jöhet. A legjobb az lenne, ha ez többé szóba sem kerülne köztünk.

Történt viszont itt a mi templomunkban, nem is olyan régen, hogy egy ismeretlen, korban talán hozzám, ilyen vénemberhez illő nőt megpillantottam, és én ott az Isten szent házában ebbe a nőbe beleszerettem. Mivel a nevét nem tudtam, elneveztem magamban „ezüstösen csillogó”-nak, a gyönyörű hajáról. Ennek a számomra szépséges nőnek én, a magam régi, ma már idejétmúlt módján szívesen kezdenék udvarolni, hogy megismerjem, ő is megismerjen és még a mostaninál is jobban megszeressem. Ilyen idős korban ehhez sokat kell együtt lenni, találkozgatni, beszélgetni, ismerkedni, hogy ha minden kedvezően alakul, akkor az Isten és emberek előtt összeköthető legyen az életünk. Az én koromban már minden perc drága, igyekezni kell a célba éréssel, ha szeretnék még néhány boldog évet. Mit szólnál ehhez Erzsikém, vagy úgy is mondhatnám, hogy „ezüstösen csillogóm”?

A válasz egy ölelés volt, nem is ölelés, hanem olyan magához szorítás, mint a „katolikus kör”-ben, majd egy hosszú csók, miközben Erzsike szemeiből ismét ömleni kezdtek a boldogság könnyei. Franyó pedig attól a naptól kezdve udvarolni kezdett Erzsikének, az „ezüstösen csillogó”-nak. Szinte minden nap találkoztak. Az egyik nap Erzsikénél, a másik nap Franyónál ebédeltek. Délután közösen nagyokat sétálgattak, vagy autóval elmentek a budai hegyekbe jólevegőt szívni. Este televíziót néztek, ha volt számukra nézhető műsor, vagy csak beszélgettek. Erzsikének szinte egyáltalán nem voltak külön programjai. Ha Franyónak valami dolga akadt, Erzsike vagy otthon töltötte az estét, vagy lement a „katolikus kör”-be, ahol a hozzá hasonló korú asszonyságok hamar befogadták és megszerették. Franyónál a külön program az volt, ha „egy régi barát”-tal találkozott, aki nem volt más, mint Völgyesi Frici. A folyamatban levő rendszerváltozás forgatagában pedig elég sűrűn összejöttek, mert volt miről beszélgetni. Egy ilyen találkozás volt 1990 január második felében, már túl a Dunagate ügy nagy durranásán.

- Hallom áll a bál nálatok Fricikém. Mi lesz ennek a vége? Csak nem jártok úgy, mint az ávéhasok 1956-ban. Ha valami zűr lenne körülöttem, csak szóljal. 1956-ban egy akasztásra előkészített kommunista párttitkárt megmentettem a biztos kinyírástól. Igaz, akkor jóval fiatalabb voltam, de ideig-óráig egy kémelhárító alezredest csak el tudnék bűjtatni valahogy.
- Franyó bátyám! Nem kell itt senkit rejtegetni, bűjtatgatni. Nem fog itt senkinek a haja szála sem görbülni. Le van itt már zsírozva a „békés átmenet”. Nem csak mi, de még a legfőbb kommunisták is lazán meg fogják úszni, mert nem lesz itt semmiféle felelősségre vonás.
- De hát a megalakult új pártok mind ezt ígéretik a népnek. Vagy csak hülyítének bennünket?
- Emlékszel még amikor állítólag rakosgattuk le a szocializmus alapjait? Hogy is volt akkor? Az 1960-as évek elején megtörtént a mezőgazdaság szocialista átszervezése, átalakítása, miután a földművelő parasztság legnagyobb részét behajtották a termelőszövetkezetekbe. Kádár elvtárs nagyhangon és magabiztosan jelentette be, hogy mi bizony leraktuk a szocialista társadalom alapjait. Most pedig azt hiszem, hogy a valaha legmocskosabb társadalom alapjait kezdjük lerakosgatni. Csak ezt a mai emberek még nem tudják. Még reménykednek valami jobb világban, ami rájuk is férne. De majd akik úgy 30-40 év múlva még élnek, na, majd azok döbbennek rá, hogy milyen világot teremtettünk nekik, egy rossz helyett egy talán még rosszabbat, és elátkoznak majd bennünket. De nem azért ám mert rendszert váltottunk. Nem váltott itt különben sem rendszert senki. Az éppen csak épülgető szocializmust nem kellett, nem lehetett megdönteni, mert dőlt az össze magától. De nem csak nálunk, hanem az szinte csak idő kérdése és az egész úgynevezett szocialista világrendszer az enyészeté lesz. Ahol még létezik, ott is rohad már minden. Itt nálunk a romok alól bujkálnak elő csoportok, emberek, azzal, hogy ők rendszerváltók. Hősként akarnak bevonulni a történelembe, de lehet, hogy előbb vagy utóbb ezek is negatív hősökké válnak. Mint az a sok második világháborús ellenálló, akik soha nem álltak ellen semminek, csak elhitették magukról. Azon sem csodálkoznék, ha lennének majd 1956-nak is hősei olyan számban, hogy te, aki résztvevő voltál, csodálkozol majd a legjobban. Furcsa, szemét egy világ következik itt Franyó bátyám. Ezt én mondom, aki pedig

olyan nagyon nem lelkesedtem azért sem, ami éppen mostan roskad össze. Te ezt nagyon jól tudhatod, hiszen beszélgettünk erről már évekkal ezelőtt elég sokat.

- Te Frici! Veletek mi lesz ebben a felfordulásban? Azt már nem is kértem, hogy a magamfajtaival mi fog történni. Már most kezdenek az újságokban, a rádióban, néha még a televízióban is vamzerozni, meg besúgózni s ügynöközni.
- Sajnos nekem az a gyanúm, hogy ebben az esetben is érvényesülni fog az a tendencia és megszokás, hogy a balhét, a felelősséget ráverik majd a legkisebbekre. Én inkább aggódhatnék azért, hogy veled mi lesz, mint fordítva, magammal. Nem árt azonban ha tudod, s amit most mondok azt kezeld bizalmasan, hogy néhány nyilvántartó karton kivételével, melyekhez én nem juthattam, nem férközhettem hozzá, a velünk való együttműködésről semmiféle bizonyítékot nem fognak találni, mert azokat én még decemberben örökre eltüntettem, megsemmisítettem, saját kezűleg dobtam a kazánba és el is égtek. Az ügydossziékból, amelyek már évek óta a központi irattárban vannak, esetleg kiderülhet, hogy egy „Kakas” fedőnevű titkos kapcsolatunk leplezett le és jelentette nekünk egy kommunista párttitkár és társai korrupciós ügyét, meg később egy ellenséges kémügynökről is ő adott alapinformációt, amely alapján sikerült lelepleznünk és kiiktatnunk. Ennyi van, semmi más. Ha valaki majd nagyon kotorászik az ügyekben és a nyilvántartás maradékában, esetleg kiderítheti, hogy ez a „Kakas” te voltál, és akkor mi van?

Meggyőződése, hogy úgy fogják irányítani, hogy a beszervezett embereink legyenek a főbűnösök, hiszen ők vannak a sor legvégén, a balhét rájuk lehet vetni. Ameddig pedig a közvélemény ezekkel lesz elfoglalva, addig nem törődik senki a fő felelősökkel. Lesz nagy besúgózás, spiclizés, meg ügynöközés, a beszervezők, meg a haszonélvezők pedig röhögnek a markukban. Erre nagy tételen mennek fogadni, mert ennek az előszelei már látszanak.

- De veletek mi lesz?
- Az már eldőlt, hogy a belső elhárítást jogutód nélkül megszüntetik most a hónap végével. Azt azonban csak kevesen tudják, hogy már tavaly óta folyik ennek az állománynak is az átmentése. Többen áthelyezésre kerültek más állambiztonsági szolgálati ágakhoz, akikről ma már senki sem állítja, hogy belső elhárítók lennének, pedig éveken, akár évtizedeken át azok voltak. Közülük másokat elhelyeztek és jelenleg is helyezgetnek a belügyön belül a bűnüldözéshez, igazgatásrendészetre és más területekre. De akit majd leszerelnek, azok sem maradnak állás nélkül, mert felszívja őket a sorra alakuló őrző-védő és biztonsági vállalkozások nagy száma. Azon se csodálkoznék, ha évek múlva egyik másik volt belső elhárító majd fölbukkan, mint biztonságpolitikai szakértő. A többi szolgálati ág pedig szépen csendben megmarad. Megkezdik és sikeresen végre is fogják hajtani a nagy átmentési hadműveletet. A legfelsőbb szintű vezetők már időben elmenekültek nyugállományba. Majd elhelyezkednek a kommunisták által privatizált nagyvállalatoknál, mint biztonsági igazgatók, vagy maguk hoznak létre őrző-védő vállalkozásokat. Már most látszik, hogy a helyükre meg azok kerülnek, akik egyébként is várományosai lettek volna, rendszerváltozás nélkül is, ezeknek a vezetői pozíciónak. Közülük többen már most dörgölöznek olyan politikai csoportosulásokhoz, pártokhoz, amelyek esélyesek lehetnek a győzelemre a tervezett országgyűlési választások során. Beéltetik a leendő politikusokat, hogy az ő szakértelmük nélkül elképzelhetetlen a demokratikus átalakítás, meg a biztonság fenntartása

és szépen a helyükön maradnak, vagyis minden marad a régiben. Kitalálnak majd új neveket, és ha az állományt, de főleg a vezető garnitúrát akár 10 vagy húsz év múlva is megkapargatná valaki, előbukkanna egy-egy állambiztonsági apuka vagy anyuka, netán államvédelmi szülők, esetleg nagyszülők. Nálunk ilyen rendszerváltozás várható. Már előre hányok tőle.

- Döntöttél már, hogy te mit csinálsz? Még csak ötven éves vagy. Valamihez kezdeni kellene.
- Döntöttem is, meg nem is. Arról döntöttem, hogy élek a lehetőséggel és most január 31.-vel nyugállományba vonulok. Nem nézem végig, s főleg nem asszisztálok a sok karrierista, törtető, tehetségtelen fajankó pozícióba kerüléséhez. Mert az új vezetők döntő többségben volt párttitkárok, pártkáderek, meg KISZ titkárok lesznek. Ezt borítékolni merem. A szakmát meg ugatják, tudom, hiszen ismerem őket. Az általuk vezényelt szartaposásban én már nem akarok részt venni. Arról viszont még nem döntöttem, hogy utána mit csinállok. Éhen nem fogok halni, mert a nyugdíjamból egyedül csak meg leszek valahogy. Magánéletem jószerivel eddig sem volt, mert a válásom óta tengek-lengek, igazi társra nem leltem. Majd lesz velem valami.
- Te Frici! Ha bármiben segíthetek, azonnal szólj. Tudod, hogy van még mihez nyúlnom az örökségemből. Ha megszorulnál, vagy valami értelmes vállalkozásba akarnál kezdeni, elvárom, hogy az első legyek, akihez fordulsz. Sokat köszönhetek neked, emberségesen bántál velem, hiszen barátok lettünk, jól kijöttünk egymással, megkedveltelek. Szólj, és ha csak tudok, segítek.
- Nagyon köszönöm, de nincs szükségem semmire. De eddig csak én beszéltem. Veled mi van Franyó bátyám?
- Hát Fricikém az én életemben nagy változást hozott a hetvenedik évem. Na, ne a rendszer megváltozására gondold, mert az számomra alighanem nem jelent majd semmit. Legfeljebb, majd ha elmegyek szavazni, választhatok egy olyan pártot, melyet leginkább tartok kereszténynek és magyarnak. De van egy nagyon nagy újságom.
- Mi az, monddad már?
- Képzeld el, hogy megvénuelve ismét udvarlásra adtam a fejem.
- Ezt nem gondoltam volna annyi csalódás után, ami téged ért.
- De biztosan ki se találod, hogy kinek csapom a szelet.
- Fogalmam sincs. Mond már.
- Az életem első nagy szerelmének. Annak, aki fél évszázaddal ezelőtt cserbenhagyott. Most megöregedve, mind a ketten egyedül maradván egymásra találtunk, úgy hiszem egymásba is szeretünk, már amennyire ez ilyen korban még lehetséges és illendő.
- Franyó bátyám, ha házasságra kerülne sor, tanúként örömmel jelentkezem.
- Köszönöm, számítok rá, ha eljön az ideje. Talán lehet még néhány boldog évem.

A „katolikus kör” politika iránt érdeklődő férfi közössége nagy várakozással tekintett az első úgynevezett „szabad választások” elé. 1990 tavaszán, ha összegyűltek néhányan, másról sem esett szó, csak a belpolitikai helyzet alakulásáról, a közelgő választásokról, a versengő pártokról, a színre lépett politikusokról, vagy akik csak politikusnak gondolták és hirdették magukat. Nem felejtendő, hogy ebben a „kör”-ben szinte kizárólag csak

idős emberek fordultak meg, akik viszont már elég sok mindent megéltek, túléltek, esetleg elszenvedtek. Egy sem volt köztük, aki a szocialista viszonyok neveltje lett volna, viszont az emlékező tehetségük többnyire kiválóan működött. Ezért néha egész meglepő vélemények is elhangzottak egyikük-másikuk részéről.

- Engem néhányszor nagyon megverték és megkínóztak a kommunista diktatúra alatt. Volt eset, hogy majdnem agyonverték. 1956 után hazug feljelentés és hamis tanúvallomások alapján majdnem halálra ítélték és nem sok hiányzott attól, hogy felakasszanak. Mégsem akarom egyetlen kommunistának sem a halálát, sem a bántódását, még azoknak sem akik, elbántak velem. A végső és örök ítéletet úgysem kerülhetik el. Azt tartanám igazságosnak, ha a kommunisták pártjának tagjait, futott az bármilyen néven 1945 és 1990 között, megfosztanák attól a jogaitól, hogy választhassanak és főleg, hogy választhatók legyenek, akár az országgyűlésbe, akár a helyi önkormányzatokba. Ez volna a legkevesebb. Ha túl szigorú lennék, akkor ezt a korlátozást fölemelném annyi időre, amennyi ideig a kommunisták diktatúrája nyomorgatta és szerencsétlenné tette a magyarságot.
- Franyó bátyám, te egy áldott jószívű ember vagy. Természetesen a magad sérelmei miatt lehetsz elnéző és megbocsáthatsz. De ma még talán össze sem lehet számolni, hogy Rákosi és Kádár diktatúrája hány magyar életet követelt. A gyilkosságok sokaságát hajtották végre, hol bírói ítélettel, hol anélkül. Ezekért valamikor valakiknek felelnie kell.
- Így igaz. A Franyó egy jótét lélek, aki mindenkinek megbocsájtana. Pedig a mostani politikai pártok legtöbbje is követeli a kommunista bűnök feltárását és legalább a még élő bűnösök felelősségre vonását. Van, amelyik harsányabban teszi ezt, van, amelyik halkabban, de követelik és hatalomra kerülés esetére ígéretik.
- Persze, hogy ígéretik. Teszik ezt szavakban és szólomokban. Közben meg ott vannak már köztük a volt MSZMP tagok, meg a KISZ titkárok, mostanra már, mind hamisítatlan demokraták. A Franyónak annyiban van igaza, hogy ne legyenek túlzott elvárásaink. Vegyük például a hozzánk talán legközelebb álló és talán még a választási győzelemre is esélyes MDF-et. Ennek is az elnöke, ez a Bíró nevű is MSZMP tag volt, amíg ki nem zárták. Valami Antall nevű ismeretlen tanár most a miniszterelnök jelölt, meg talán már pártelnök is. Volt valami jelentéktelen szerepe a forradalom alatt, de semmiféle súlyosabb büntetést nem kapott. Az apja politikai múltja miatt sem lehetett volna a kommunista rezsim kegyeltje. Mégis múzeumigazgató lehetett, meg olyan magas kormánykitüntetésben részesült Kádár rendszerében, amilyen nem soknak jutott. Ha ez netán miniszterelnök lenne, arra bitang büszkék lehetnénk, mi választók és állítólag rendszerváltó generáció.
- Abba mi már nem férünk be, mert megvénültünk.
- De a szavazatunk az kellene mindenkinek.
- Az kellene.
- De folytatva az előbbi gondolatot. Az MDF körül legyeskedik ez a Pozsgai Imre, aki az MSZMP-ben megyei elsőtitkár volt, a minisztertanácsban kulturális miniszter vagy mi, és most meg olyan hírek vannak, hogy az a lökött MDF meg ebből akart volna államelnököt csinálni. Hát normálisak ezek? A plakátjaikon az van, hogy „tovaris konyec”, a kommunista tovaris meg legyen a köztársaság elnöke. Örület. Sorolhatnám tovább, de inkább nem teszem, mert felmegy a vérnyomásom.

- Majd én folytatom az előbbi gondolatmenetemet a két liberális párttal, az SZDSZ-szel, meg a fiókaikkal, a FIDESZ-szel. Na, ettől a hitetlen, Istent tagadó, szélhámos és undorító társaságtól mentsen meg bennünket a Mindenható.
- Van egy ismerősöm, aki elég jól ismeri ezt a leginkább fővárosi és többnyire kommunista leszármazottakból összeállt két liberális brancsot. Ezek most a leghangosabb antikommunisták. Szórolapjaikon, plakátjaikon, szónoklataikban lényegében a saját felmenőiket köpik szembe, alázzák és tagadják meg, bár nekem van egy gyanúm, hogy csak a hataloméhség miatt teszik. Szerintem, ha egyszer hatalomra kerülne bármelyik, kimutatnák a foguk fehérjét és megtudhatnánk, hogy kifélék s mifélék. Gyalázatos köpönyegforgatásra bármikor hajlamos társaság, már a fajtájuk miatt is. A felnőtt liberálisok mellett ott vannak ezek a FIDESZ-es nyikhajok. Ezekből a torzonborz, zsíroshajú, szakállas majmokból, a nyegle viszáztaszító stílusukkal, vajon milyen politikusok lesznek, ha lesznek egyáltalán és el nem tüntetik őket a választók a színről. Még rá gondolni is elkeserítő, ha ezekből valaha országirányítók lennének. Mind a két liberális párt a nevében hirdeti, hogy demokraták lennének, vagy mik, miközben soraikban vannak azok, akik nemrégén még maoisták voltak. Mondja már meg nekem valaki, hogy mi a franc köze volt Maonak a demokráciához? Ha ezek egyszer hatalomra kerülnek, talán jobban jártam volna, ha 1957-ben az el sem követett párttitkárgyilkosságért fölakasztanak. Akkor most legalább engem is a forradalom mártírjaként emlegetnének.
- Mondasz valamit Franyó, de ahhoz valami nagy gazemberségnek kell történni a háttérben, hogy ezek hatalomra kerüljenek. Ambár, mint pedagógust néhányszor, még az 1970-es és 1980-as években, beosztottak ilyen választási bizottságba szavazatszámológónak. Akkor még Budán egy igen reakciós környéken laktam és ott is számoltam a leadott szavazatokat. Nem fogjátok elhinni, de jóval 90 % fölötti részvételnél 98 %-ban a Népfront jelöltjére adták az emberek a szavazatukat, aki ugyebár a kommunisták jelöltje volt. Nem akartam elhinni, képtelen voltam szembesülni azzal a tudattal, hogy tényleg ilyen birka nép lettünk. Csak legalább egy választó irt volna a cédulkára valami dehonesztálót, vagy csak húzta volna át, vagy vitte volna magával, vagy mit tudom én mit csinált volna, hogy kifejezze a nemtetszését. De nem volt egy sem.
- Mi lesz a Keresztény Demokrata Néppárttal?
- Semmi nem lesz. Jó, ha egyáltalán bejutnak a parlamentbe. Kádár ideológusai gondoskodtak arról, hogy a fiatalság nagyobb részéből kiöljék a keresztény eszmeiséget. Sajnos a templomokban is láthatjuk, hogy ebben a tekintetben sikeresek voltak. Persze nem kellett ehhez feltétlenül Kádár, meg a rendszere, hiszen a nyugati országok jelentős részében előre törőben van a liberalizmus, az ateizmus, a kozmopolitizmus, pedig ott nem voltak a kommunisták hatalmon. Ez a szerencsétlen naiv Antall, meg valami „keresztény Magyarországot” szeretne. Kivel? Kikkel? Ezekkel a hitetlen tömegekkel, a meg sem kereszteltekkkel, azokkal, akik a nevüket „névadó ünnepségen” kapták? Hol élt ez az ember az elmúlt évtizedekben?
- Én sajnos anya nélkül neveltem fel a lányomat. Minden gond, ami csak egy ilyen helyzetben fölmerül, az rám hárult. Láttam, tapasztaltam az iskolai ideológia hatását, meg az iskolai környezet, a társak hatását és azt, hogy milyen iszonyatosan

nehéz volt ennek családi körben az ellensúlyozása neveléssel, példamutatással, egyéb ráhatással. Mire végzett orvos lett belőle, szerintem teljesen eltávolodott a hitétől, elszakadt az egyháztól és végül tőlem is. A diplomája kézhezvétele után úgy hagyott el, hogy előre egyetlen szót sem szólt és egy külföldi útjáról nem tért vissza, disszidált egy zsidó fiúval az én keresztény nevelést kapott lányom. Egy évtizede azt sem tudom, hogy hol van, mi van vele, még hírt sem ad magáról. Hát emyit a keresztény Magyarországról. Arról meg semmit sem lehet tudni, hogy mifélék ezek a mostani állítólag kereszténydemokrata politikusok. Idővel ugyan hányról fog majd kiderülni az, hogy így vagy úgy de kiszolgálta a kommunista rendszert. Az biztos, hogy én rájuk nem szavazok, akkor inkább az MDF-re, még ha elég szedett-vedett társaságnak látszanak is.

- És a komcsikkal mi lesz? Még mindig magabiztosan emlegetik, hogy Magyarországon az MSZMP-nek 850.000 tagja volt, meg ehhez hozzáveszik a családtagokat, meg egyéb szimpatizánsokat, haszonélvezőket. Annyival már akár választást is lehetne nyerni.
- Az lenne a szép, ha ez az MSZP-re változott állampárt megnyerné a választást a részeges „pufajkás” karhatalmista Horn Gyulával, a volt kommunista miniszterelnök Németh Miklóssal, Pozsgaival, Nyerssel, Szekeressel és hasonlókkal az élen. De szerintem ez elképzelhetetlen, mert ennyire ostoba azért nem lehet a magyar nép.
- Az a gyanúm, hogy lehet ennyire ostoba. Az a szerencse, hogy miként egy bennfentes komcsitól hallottam, az MSZP most nem is nagyon akar nyerni. Ennek oka, hogy ha valaki, hát ők aztán tudják, hogy mekkora bajban van az ország, főleg gazdaságilag. Ezt a csődtömeget szívesen átteszálják másra, hogy aztán ha rendeződnek a dolgok, megint rákapcsolhassanak. Engem főleg az érdekelne, ha mégis nyernének, de nem lenne elég a nyerés a kormányzáshoz, ki lenne hajlandó velük összeállni?
- Ez egy igen izgalmas kérdés. Ideológiai alapon valamelyik liberális pártot, vagy mindkettőt el tudnám képzelni koalícióban a komcsikkal. Hitetlenek a hitetlenekkel. Szép párosítás lenne.
- Nem fognak győzni. Kizárt, hogy győznének. Én nagyon jól emlékszem még 1956-ra, a forradalomra. Akkor az MDP-nek jóval több tagja volt, mint az MSZMP-nek fénykorában. Október végén meg az egyszerű kis párttagok egymás után tépdesték a szét az addig bizony sokat jelentő piros könyvecskéiket. Vidéken szinte minden pártházukat földúlták, volt, ahol föl is gyújtották. Sok érdekből, vagy kényszerből lett MDP tagból lett munkástanács tag, meg nemzetőr, később sztrájk szervező. Meg ott vonultak a tüntető tömegekben és kiáltozva követelték, hogy „Rákosinak kötelet!”
- Én, mint vidéki, tisztántúli ember, arra az elhatározásra jutottam, hogy a kisgazdapártra szavazok. Az „Isten, Haza, Család” jelmondat talán őszinte és nekem ezek mindennél többet jelentenek.
- Csak azt felejtet el, hogy ez egy történelmi párt, tehát nem most alakult a semmiből, hanem újjáalakult. Ennek következtében, ha vannak bűneik, márpedig vannak, azok is történelmi bűnök. Máris felvetődik a kérdés, hogy az úgynevezett „koalíciós időkben”, amikor együtt kormányoztak az MKP-val, meg a szociálde-

mokratákkal, meg a parasztpárttal, amikor az asszisztálásukkal indult és alakult ki végül az egypárti kommunista diktatúra, hol voltak az előbb emlegetett fenséges jelszavak. Az ő koalíciós közreműködésükkel vetették el az Istent, tiltották be a hitoktatást, üldözték a keresztény egyházakat, főleg a miénket, helyezték a haza elé a proletár internacionalizmust és a családokat pedig sikeresen szétverték. Mit akarnak most ezek a korábban levitézlett kisgazda vezetők, akikből csak azért nem lett Dobi, vagy Ortutay, mert nem kellett a kommunistáknak. Ezek aztán nem sokat lendítenének az ország kátyúban levő szekerén.

Az 1990 tavaszi választásokat az MDF nyerte és az FKGP-vel, meg a KDNP-vel alkotott koalíciós kormányt. Antall pedig megkötötte hírhedt paktumát a vesztes SZDSZ-szel, minek következtében a legnagyobb ellenzéki párt adta az államelnököt Göncz Árpád személyében. Gönczről az emberek nagyobb része azt se tudta, hogy létezik. Majd az idősebbek, főleg egykori börtöntársak emlékezni kezdtek rá és hamarosan megkapta a „Patkány” ragadványnevet, sokak szerint egyáltalán nem megalapozatlanul.

1990. októberében volt az első olyan alkalom, amikor valóban teljesen szabadon lehetett emlékezni az 1956-os forradalomra és szabadságharcra. Ekkor már senki nem beszélt a Pozsgai féle sunnyogásról, a népfelkelésről. Egymás után alakultak különböző nevű 1956-os szervezetek. Folyamatosan tértek haza az emigrációba kényszerült, még élő egykori forradalmárok, meg olyanok is, akiknek a disszidálásához semmi köze nem volt forradalmi szerepvállalásnak, mégis most egykori hős ellenállóként tértek vissza Magyarországra. Utóbbiak voltak a harsányabbak, a melldöngetőbbek. A forradalmi napok évfordulójához közeledve a rádiós és televíziós műsorok és az újságok is tele voltak visszaemlékező interjúkkal, összetákolt történeti tényfeltárásokkal. Azok az újságírók, szerkesztők, akik néhány éve még az „ellenforradalmi rémtettekről” szörnyülködtek, most pillanatok alatt váltottak és a hiteles tájékoztatás jegyében éppen a korábbiak ellenkezőjét írták, vagy mondták, a rendszerváltozással ők is váltottak, változtak, vagy csupán változást színleltek.

Franyó igen nagy érdeklődéssel olvasta, hallgatta vagy nézte ezeket a cikkeket, műsorokat, hiszen a maga módján részese volt az egykori eseményeknek, sőt a megtorlás szele is megcsapat, kis híján végzetesen.

Egy este, október végén, talán a forradalmi évforduló másnapján is leült a televízió elé, mert valami emlékező műsort ígért a program. Érdeklődve kezdte nézni és hallgatni az adást.

- Kedves nézőink! Mai műsorunkban egy olyan idős 1956-os hős forradalmárral találkozhatnak, akinek az egykori szerepvállalása a híres fővárosi munkáskerülethez, Angyalföldhöz kötődik. Aktív résztvevője volt a függetlenségért és szabadságért vívott nemes küzdelemnek és ennek következtében a kegyetlen kádári megtorlást sem kerülhette el. Bemutatom önöknek Pityke Balázs urat, a bátor angyalföldi forradalmárt és szabadságharcost. Jónapot kívánok Balázs bácsi.
- Jónapot kívánok és is mindenkinek, már ugye a nézőknek is.
- Balázs bátyám! Kérem, mondja el, hogyan került kapcsolatba az 1956-os forradalmi megmozdulással.
- Akkó én motorszerelő vótam az angyalföldi gépjavító cégnél. Piszkosul kemény normarendszerben melóztattak bennünket, látástól vakulásig. Keresni meg alig kerestünk valamit, vagyis, hát kerestünk vóna, de nem tanáltunk. A nyakunkra

ültetett kommenisták kiszipolyozták még a vérünket is. Nem vót hét, hogy a párttitkár egy-két melóst az ÁVH-val el nem vitetett, hun ezé, hun azé. Ezek asztán kékre, meg zódre verve kerültek elő, ha előkerűtek egyáltalán. Vót, akit soha többé nem látott senki. Nekem se kellett több, mer mán 23.-án este ottan vótam a Rádiónál és akkó fegyverrel a kezemben harcoltam az ávosok ellen.

- Honnan szerzett fegyvert?
- Az meg úgy vót, hogy egy nyálasszajú ávoskatona rám fogta a dobtárust. Erre én mög adtam neki egy nagy taslit, de olyant, amilyent csak mi nyírségi legények tudunk adni. Vagy elejtette, vagy elhajította a fegyvert ijettébe, én meg fölvettem. Utána valagba rúgtam a komát, az meg elszaladt. Így lett a fegyverem.
- Mi történt ezután?
- Harcoltunk egész éjjel, mire kinyírtunk minden ávost és elfoglaltuk a Rádiót. Amikó ez megvót, na, mondom, e kék tán mönni Angyalföldre egy kis rendet vágni.
- Kiment Angyalföldre?
- Kimentem. Megyek be az üzembe és kérdek a haveroktól, hogy mi a helyzet. Hol a górétság? Mongyák, hogy az irodákban. Na, akkó mire vártok, gyerünk oszt kergessük el őket. Páran bementünk a titkárságra. Beeresztettem a plafonba egy sorozatot. Erre az üzemvezető, meg a helyettese ész nélkül elpucoltak. Soha többé vissza sem mertek gyünni. Ezzel meglennék, mondom a többieknek. Most mi legyen? – kérdezték. Mondom, hogy híjjuk össze a melósokat és válasszunk munkástanácsot a górétság helyett. Meg is lött ez, és én lettem a munkástanács elnöke, mer, hogy megválasztottak. Alighogy végeztünk, jön egyszer egy melós szaki és aszongya, hogy van itten egy fasiszta művezető, akinek valahonnan van fegyvere és éppen akarja kifelé végezni a párttitkárt. Na, aztat mán nem, mer annak a sorsát majd mi elrendezzük a munkásbíróság előtt. Ottan majd eldül, hogy mi legyen a ganyé vénemberrel. Megyek az udvar végibe, hát tényleg a fasiszta kötözi összefelé a párttitkár kezeit, állija a fal mellé és mán tót is csőre. Kérdek, hogy maga meg mit csinál itten? Asszongya, hogy végzi el a piszkos munkát mihelyettünk. Rákiáltok, hogy ne dőgozzon maga mihelyettünk, majd mi tuggyuk, hogy mi leszön a dógunk. De nem akart hallgatni a jószóra, hát jól pofánvágtam, úgy, hogy egybül elhajította a fegyvert. Ezt is valagon rúgtam és kikergettem az üzemből, mer nehogy mán a fasiszma rája telepedjen a mi szent forradalmunkra.
- Mi lett a párttitkárral?
- Bezártuk egy rácsos ablakú helységbe, hogy majd a munkásbíróság elé álljuk.
- Oda lett állatva?
- Nem lött rá idő, mer sok volt a tennivaló.
- Mi történt november 4.-én?
- Addigra mán vót jó kis nemzetőr csapatunk. Annak is én lettem a vezetője, vagyis hát a parancsnoka. Ha én nem vagyok ottan az üzemben talán nem is történt volna semmi. Vót már egy csomó géppisztolyunk, meg géppuskánk, de még egy páncéltörő ágyú is lett valahonnan. Lőszerünk meg rogyásig. Jöttek aztán a ruszkek november 4.-én. Megtudakolhatták, hogy egész Angyalföldön nálunk van a legnagyobb forradalmárság. Egyenesen neki gyűttek az üzemnek tankokkal. Az első tankot kilőttük az ágyúval, az ki is gyűladt. Égött, füstölt mint a hajderménkü. A ruszki katonákat ugráltak kifelé, mink mög egyesivel szedegettük lefelé őket. A többi tank meg nem tudott tovább gyünni. Piszok nagy lövöldözés kezdődött.

- Kézifegyverekkel?
- Azokkal hát. A ruszkek is meg mi is. Olyan lövöldözés az egész Anyalföldön nem vót mint ottan. De nem bírtak velünk. Az egész környék már teli vót ruszki hullákkal. Egyszer csak abbamaradt a támadás. Nagy csönd is lett. Majd repülők zúgása hallatszott és elkezdték fölülről géppuskázni, meg gépágyúzni az üzemet. Lőtünk rájuk a géppisztolyokkal, de minek. Semmi haszna nem vót. Ezök ellen mán nem tuttunk semmit tenni. A fegyvereket jól elrejtettük, majd egy hátsó kijáraton, amit a ruszkek nem tudtak, elmentünk az üzemből.
- A többi dolgozók hol voltak, amikor az üzennél a harcok folytak?
- Azt ne tudom. Talán elbújtak.
- De hiszen vasárnap volt.
- Vasárnap? Ja, tényleg. Akkó azé nem vótak ottan.
- Mi történt november 4.-e után?
- Előbb gondótam, hogy le kén tán pattanni, de a felségem rimánkodott, hogy én ütet itt ne hagyjam, de gyünni meg nem akaródzott nekie. Amilyen hülye vótam hallgattam rája. Lassan aztán elkezdtünk dőgozgatni. Aszongya nekem egyszer a vót párttitkár, akit megmentettem, de mán akkó is ű vót a párttitkár, hogy te Balázs, ne töröggyé té semmivel, majd én elrendezem a dógodat, hiszen az adósod lennék. Mög is nyugottam. Mégis 1957 tavaszán egy éjjel rántkörték az ajtót a pufajkások és kirángattak az ágyból az asszony mellől. Éppen akkó, mikó nem igen köllött vóna. Földürták a lakást, az asszony sivalkodott, engem mán ott jó elvertek, oszt elhurcoltak. Előbb vótam Kistarcsán, utána a bíróság elítélt 15 évre. 1963 tavaszán eresztettek el, amikó a többit is.
- Mi lett a párttitkárral?
- Az möghót, mán régön, mán akkó is öreg vót, hogy rohadt vóna le a bűdös kommenista.
- A fasiszta művezetőt hogy hívták?
- Lássa az mán nem jut eszömbe. Valami furcsa neve vót. De a párttitkáré se jut eszömbe, mer annak is cifra egy neve vót.
- És a művezető, ez a fasiszta még él?
- Aztat se tudom. Asszöm inkább tán disszidát, mer hogy sváb embör vót. De az is lehet, hogy mán nem is él, hiszen korosabb vót nálam.
- Kedves Balázs bácsi! Köszönöm, hogy ilyen őszintén és bátran visszaemlékezett a forradalmi napokra. Kívánunk magának hosszú egészséges életet és egyben gratulálunk ahhoz a magas kormánykitüntetéshez, amelyet tegnap a parlamenti ünnepségen átvehetett.

Franyó a műsor vége után csak ült a fotelban mozdulni sem tudott. Előbb azt hitte, hogy csak álmodik, hogy ilyen nem történhet meg a valóságos életben. De mégis megtörtént. A bunkó és akasztásra készülődő Pityke Balázs, a suttyó, aki láthatóan az elmúlt évtizedekben sem sokat változott, vagy inkább semmit, kitüntetett forradalmár hős lett, belöle meg fasiszta. Uram! Istenem! Milyen világ lesz itt – tette fel félhangosan a kérdést. Akkor ott ültében határozta el Schneider Franyó, hogy ő aztán soha az életében egyetlen olyan szervezetnek a közelébe sem megy, amelynek valami köze volt a forradalomhoz, sőt még azt is letagadja, hogy neki bármi köze volt ahhoz, ami akkor történt. Amikor fölállt a fotelból egyúttal maga mögött hagyta az addig számára szent forradalmat és

a forradalmárokat is. Ha egy ilyen Pityke Balázs van köztük, biztosan van több is. Na, ő ezekből a szélhámos gazemberekből nem kér.

Nem is lett volna túlzottan sok ideje tépelődni a látottakon, a múlton, mert váratlanul más kezdte lekötni az emberek figyelmét. Kitört a taxisblokád. A „katolikus kör”-ben megint volt miről társalogni.

- Mit szóltok már ehhez a blokádhoz? Ezek képesek lennének megbénítani az egész országot. Szerencsétlen kormányunknak van éppen elég baja, ezek meg nekiron-tanak, mert ahhoz kétség sem férhet, hogy nem a benzinár a lényeg, hanem egy esetleges kormánybuktatás.
- Csak tudnám, hogy ezt ki szervezte, meg egyáltalán szervezte-e valaki, vagy va-lalík?
- Azt még pontosan nem lehet tudni, de némely ellenzéki politikusok, főleg az SZDSZ-esek, meg a FIDESZ-esek emberei úgy rohagnak a barikádokon, mint a mérgezett egerek. A televízióban is látni lehetet. Tegnap este is mutatták, amikor az SZDSZ elnöke a blokádoló taxisokkal cimborált, nagy egyetértésben szorongatták egymás kezét. Egy másik helyszínen meg két FIDESZ-es ugrabugrált és mutogatták a kamerák még a narancsszínű kitűzőjüket is.
- Ezek a liberálisok nem képesek belenyugodni abba, hogy veszítettek. Ott árta-nak a kormánynak, ahol csak tudnak. A parlamentben is ordibál ez a torzonborz süvölvény, a fiatalabbak vezetője, hogy „hazudik a kormány”. Miféle neveletlen mocsok egy társaság ez? A mi nyomorúságos magyar történelmünkben mindig kellett lenni ilyen hitvány alakoknak?
- Tudjátok, az ám az érdekes, hogy ezek az idősebb liberálisok, a szadeszosok, vagy, hogy is hívják őket, nem is olyan régen még Kádár rendszerének megtűrt, sőt részben fizetett, ellenzéke volt. A nyikhajokról, a FIDESZ-ről meg azt mon-dogatták, hogy zsidesz. De megmondom én mi ebben az érdekes. Az, hogy akár tudatosan teszik, akár nem, a komcsik malmára hajtják a vizet. Pedig a választá-sok előtt ez a két párt volt a legharciasabb antikommunista, vagyis hát ezt a lát-szatott igyekeztek kelleni. Már nem is tudom melyik akarta a „földbe döngölni a kommunistákat”.
- Sok igazságod van Franyó! Mert az biztos, hogy ezek a liberálisok a következő választásokon már sehol sem lesznek, jó, ha becsusszannak a parlamentbe. Már eddig is kimutatták a foguk fehérlését és mi lesz még eztán. Van egy fogadásom, hogy a következő választások, akár négy év múlva lesznek, akár korábban, netán kommunisták között fog eldőlni. Nézd meg az MSZP-t, hogy mit csinál? Nem han-goskodnak, nem hisztériáznak, csendben vannak, kívárnak. De, hogy titokban szervezkednek, az biztos. Ez a szarházi két liberális párt meg kikaparja nekik a gesztenyét.

A kormány, miként Antall miniszterelnök nevezte magukat a „kamikáze kormány”, átvészelte az 1990-es megbuktatási kísérletet. Ennek ellenére továbbra is a liberáli-sok keresztüztüében tevékenykedett. Mocskolták a keresztény és nemzeti eszmeiséget. Kiabálták a parlamenti ülésteremben, hogy „csuhások térdre, imához!” Gúnyt űztek a keresztény magyarság számára feledhetetlen emléket hagyó pápalátogatásból. Egyre újabb és újabb botrányokkal nehezítették az egyébként is egyre ingatagabb koalíciós kormányzást.

Schneider Franyó azonban ekkor már túl sokat nem foglalkozott a politikával. Kez-dett rájönni, hogy ez a hirtelen ránk szakadt új világ sem lesz mindenkinek jobb, mint az, amit magunk mögött hagytunk. Kiábrándult azokból a politikusokból is, akikre a szavazatát adta. Taszították a kormányzat sorozatos balfogásai. Elképedten hallgatta, hogy a miniszterelnök halálosan beteg és már ennek tudatában vállalta el egy ilyen ne-héz helyzetben levő ország vezetését, sokak szerint csak azért, mert miniszterelnökként akart bevonulni a magyar történelembe. Megdőbvenve szemlélte a részeg belügyminisz-tert, Csurka és társai kiebrudalását a kormányzó frakcióból, a kisgazdapártiak egymás közti viszálykodását, a székházukban történt kergetőzést, a kereszténydemokraták szín-telenségét, majd ezek párton belüli pártoskodását. Nagyon egyetértett az akkoriban talán legnépszerűbb magyar római katolikus püspökkel abban, hogy a „legokosabb volna, ha a kereszténydemokraták kihagynák párjuk nevéből a keresztény szót”.

A politikában való csalódottság ellenére Franyó végtelenül boldog és kiegyensúlyo-zott volt. Elmúlt hetven éves, mit törődött ő már a politikával? Úgy tűnt, hogy Erzsikével nagyon összeillettek. Szinte lesték egymás gondolatát, kívánságát. A legcsekélyebb sur-lódásra sem került sor köztük. Közös megegyezéssel el is határozták, hogy házasságot kötnek, és még ha csak néhány évre is szólna, akkor is megérné. A tervek szerint a pol-gári esküvő után abban a templomban lenne az egyházi esküvő, ahol Franyó az „ezüstö-sen csillogó”-ba beleszeretett.

Franyó többször gondolkodott azon, hogy vajon, ha fiatalon kerültek volna így össze, akkor öregségükre ilyen boldogok lennének-e? Választ nem talált, így hát belenyugodott a megváltoztathatatlanba, abba, hogy ennek így kellett történnie. Ezt is elintézte és le-zárta azzal, hogy „Uram, legyen meg a te akaratod”. Ennek az akaratnak megfelelően nagyon boldogan éltek.

A tervezett esküvőre Franyó meghívta Völgyesi Fricit is, aki a nyugdíjba vonulása után elkezdett egy nagy cégnél biztonsági tanácsadóként dolgozni. Gondolt egy meré-szet és alapított egy őrző-védő vállalkozást, amelyet azonban jó félévnyi működés után felszámolt. Az ok az volt, hogy belekóstolt az őrző-védő cégek dzsumbujos világába, a vetélkedésekbe, a különféle gyanús kapcsolódásokba, a fennmaradást biztosító külön-féle kényszerű csalási módszerekbe, és végül elege lett az egészből. Ettől kezdve már csak alkalmi biztonsági tanácsadási munkákat vállalt, de ezeket is leginkább a saját szó-rakoztatására, mintsem pénzkeresési célból. Amikor Franyó meghívta Fricit az esküvőre és egyben polgári esküvőjére tanúnak is felkérte, az egy váratlan kéréssel állt elő.

- Franyó bátyám! Végtelen nagy megtiszteltetés számomra, hogy a polgári eskü-vődön a tanúd lehetek. Volna azonban egy nagyon nagy kérésem, de előre kije-lentem, hogy nem sértődök meg, ha nemet mondasz. Lehet, hogy van már nálam sokkal jobb és számodra kedvesebb kiválasztottad.
- Mond Frici, mi lenne az a nagy kérés?
- Az lenne, hogy szeretnék az egyházi esküvődön is a tanúd lenni, ha nincs más, nálam sokkal alkalmasabb.
- Fricikém, ennek bizony utána kell néznem. Meg kell kérdeznem a plébános úrtól, hogy te lehetsz-e, mint nem hívó ember, egyházi esküvőn tanú. Ezt én sajnos nem tudom, de utána járok. Mindenesetre, én lennék a legboldogabb, ha lehetnél.
- Franyó bátyám! Én már nem vagyok hitetlen. Én megtértem Istenhez. Nagy kacs-karingós kitérővel ugyan, de visszatértem Jézus urunk egyházába.
- Ezt fejtsd ki ha lehet, kicsit részletesebben.

- Ha nem untatlak, legyen.
Dehogyan untatsz, érdeklődve hallgatlak.
Tudod még a szolgálatnál volt egy elvtársnő, ott ugyebár mindenki vagy elvtárs volt, vagy elvtársnő, aki egyedül élt, ugyan úgy, mint én. Csak ő özvegy volt, én meg elvált, pontosabban megcsalt és elhagyott. Mártikának hívták, néhány évvel fiatalabb volt, mint én, de nagyon kilógott a többiek közül, már úgy értem a többi elvtársnő közül. A közös összejövetelekről is rendszerint kimentette magát, vagy ha jelen is volt, nagyon hamar távozott. Gép és gyorsíró volt, de titkárnői és adminisztrációs munkát is végzett. Talán csak azért tűrték meg, mert kitűnő munkaerő volt, pontos és precíz, ha kellett akár munkaidő után is megcsinálta, ha valami nagyon sürgős gépelés adódott. Elég gyakran próbálták kiutálni, piszkálni, vagy éppenséggel még a pártba is beléptetni. Azt tudni kell, hogy a szolgálatnál csak a hivatásos állomány számára volt kötelező a párttagság, ő meg csak kinevezett polgári alkalmazott volt és ezek között előfordult néhány pártonkívüli. Ha már nagyon tűrhetetlen volt a helyzete, akkor én csaptam szét a szemétkedők között. Többször sikerült megvédenem, ami nem volt nehéz, mert jóval kiválóbb munkaerő volt, mint a sok léhűtő belügyesfeleség, meg belügyescsemete, akik lusták voltak, ostobák és hibát hibára halmoztak. A válásom után hosszú-hosszú idő elteltével ő volt az első nő, akit előbb csak kedveltem, később megszerettem. Éreztem, hogy ő is másként néz rám, mint a többiekre. Egyszer éppen hazánk felszabadulását ünnepeltük, azt hiszem április 3.-a volt, az ünnep előtt egy nappal. Kitüntetések és jutalmak kiosztása után koccintgatások következtek, ahonnan együtt indultunk hazafelé. Támadt egy merész gondolatom és a Bartók Béla úton volt akkoriban egy este későig nyitva tartó zenés presszó, a Bukarest volt a neve, ahova meghívtam egy italra, vagy egy kávéra. Elfogadta. Leültünk, beszélgettünk, még táncoltunk is. Egy-másfél óra múlva kölcsönösen megvallottuk egymásnak az érzelmeinket. Kiderült, hogy nem csak én szerettem bele, hanem ő is belém. És ekkor, ezen az estén, a boldogságom csúcspontján ért a hidegzuhany. Közölte, hogy másnap beadja a fölmondását, kilép a szolgálatról és más munkahelyet keres. Az okot is megmondta. Velem ezt a kapcsolatot nem óhajtja tovább folytatni, már így is tovább mentünk el, mint kellett volna. Szerinte én nem vagyok alkalmas erre a kapcsolatra. Ezt nem egészen értettem, de a kérdésemre nem adott magyarázatot. Másnap valóban felmondott, leszámolt és rövid kis összejövetelen elköszönt a közvetlen munkatársaitól. Elválásunkkor nekem odasúgta, hogy rövidesen fölhív, és ha szakítok rá néhány percet, megmagyaráz mindent. Hozzátette, hogy mivel nagyon szeret, ennyivel tartozik nekem.

Mártika is elhagyta Fricit, de azért ez más volt, mint az első megcsalása és elhagyása. Az új munkahelye egy belvárosi külkereskedelmi vállalat lett. Az ígért telefonhívásra sor is került. Megállapodtak az időben és a helyben. Az Astoria Szálló kávézójában Frici már a megbeszélte idő előtt jóval ott üldögélt egy sarokban, lehetőleg mindenkitől távol. Ez olyan operatív betegség, vagy megszokás volt, mert a hálózati személyekkel megtartott találkozókon is igyekeztek minél távolabb lenni mindenkitől, hogy ki ne hallgassák, miről beszélnek. Hamarosan megérkezett Mártika, olyan szép és csinos volt, amilyen csak egy 45 év körüli érett nő lehetett. Amikor Frici így meglátta még jobban beleszeretett. Beszélgetni kezdtek, de Mártika rögtön a lényegre tért.

- Drága Fricikén! Megigérted nekem, hogy magyarázatát adom a legutóbbi együttlétünk során tanúsított viselkedésemnek. Nekünk, kettőnknek a lelke találkozott és nagyon összegabalyodott. Azt hiszem, mondhatom, hogy mi ketten nagyon beleszerettünk egymásba. Elmentünk egészen addig, amíg érzelmi téren el lehetett menni és én nagyon boldog voltam mindig, ha csak veled lehettem, akár egy pár percre az irodában. Tovább azonban én csak akkor mehettem volna, ha házastársak leszünk és nem is akárhogy. Fricikém, őszintén megmondom neked, ha kinevetsz, ha nem, én Istenben hívő voltam, vagyok és leszek. Az én számomra a házasság szent dolog, a korán eltávozott férjemmel is egyházi házasságban éltünk. A halála után nagyon-nagyon hosszú ideig az én életemben nem volt senki. Egyedül éltem, hiszen gyerekünk sem volt. És akkor jöttél te, akibe én már korábban kezdtem beleszerelmesedni. Pedig tudtam, hogy nem lenne szabad, mert a mi szerelmünk a te hitellenséged miatt soha nem fog beteljesülni. Fricikém! Kérlek, érts meg engem! Ha szerettél, tudom, hogy szerettél, akkor meg kell, hogy érts. Ha tovább folytatjuk önkínzás, önámítás lett volna a kapcsolatunk és nem szerelem. Ezért döntöttem úgy a legutolsó utáni pillanatban, hogy ne tovább és véget vetek ennek a reménytelen állapotnak. Amíg köztetek dolgoztam, ezt nem mondhattam el. Most elmondtam. Jogod van tudni az igazi okot, hogy miért szakítottam veled. Azért teszem ezt a vallomást, mert annyira szerettelek, hogy nincs nap, hogy még most is eszembe ne jutnál, de mi többé nem találkozhatunk.
- Mártikám! Én egyszerűen szóhoz sem jutok. Sajnos ki kell mondanom, hogy egy szerelmemet, az elsőt, a sátán tette tönkre, az utolsót, ezt a mostanit az Isten akadályozza meg. Mivel én is vallásos nevelést kaptam, gyerekkoromban még sokat ministráltam is, hittant már csak titokban tanultam, de voltam elsőáldozó, sőt bér mátkoztam is, tökéletesen megértelek és bármennyire fáj, el kell foganom a döntésedet. Nem marad más választásom, egyedül élem tovább az életem, mint eddig. Volt egy öreg kémelhárító mesterem, aki arra intett, hogy „vigyázz fiam, ne dolgozd túl magad, mert aki sikeres ebben a szakmában, az csak kudarcokat él meg a szerelemben”. Igaza volt az öregnek. Sikert sikerre halmoztam a munkámban, a magánéletemben meg csődöt csőd követett. Teljes szívemből kívánom drága Mártikám, hogy te ne osztozz az én sanyarú sorsomban, hanem legyél nagyon-nagyon boldog.
- Köszönöm szépen a jókívánságaid. Végtelenül jól esik, hogy megérted a helyzetemet. Ha arra gondolok, hogy amilyennek téged megismertelek, ezt is kellett volna várni tőled. Mégis félve jöttem erre a randevúra, de most meggyőződtem arról, hogy nem méltatlan emberre pazaroltam a szerelmemet. De most mennem kell, menekülnöm. Nagyon szeretném, ha szerethetnélek, de nem szereithetlek, Csókollak Fricikém!

Amilyen gyorsan csak lehetett Mártika elhagyta a kávézót. Frici ott ült a nagy bőr fotelban letaglózva. Tökéletesen tisztában volt azzal, hogy az utolsó esély, egy tisztaéletű felbecsülhetetlen értékű nő sétált ki az életéből. Közelgett az ötvenedik évéhez. Nincs már neki joga szerelemhez, meg lelki boldogsághoz. Neki ennyi jutott az életből. Nemsokára jött a rendszer megváltozása. Völgyesi Frigyes alezredes, a sikeres kémelhárító otthagyta a szolgálatot úgy, hogy nyugállományba vonult. Egy nyári napon valamilyen eseti szakértői megbeszélésről ballagott a belvárosból hazafelé. A Ferenciek terénél hirtelen ömleni kezdett a zápor. Az emberek menekültek ki hová tudott. Frici a templom

bejáratánál húzta meg magát. De egyre többen jöttek és szorították befelé. Egyszer azt vette észre, hogy már a rácsos ajtón belül van. Gondolta, hogy nem muszáj állni, ha le is ülhet. A hátsó padosorok egyikében helyet foglalt. Éppen egy szentmise kezdődött. Megszólt az orgona és felhangzott az ének: „*Bűnbánóknak menedéke, trónusodhoz eljövünk. Ah mert máshol nincs üdv s béke, Jézus irgalmaz nekünk ...*” Fricin valami hihetetlen érzés lett úrrá, a régi ismert dallamokat és szöveget hallva valami szokatlan borzongást érzett és hatalmas gombóc szorította a torkát, már-már a sírás környékezte. Elkezdett a bűnein gondolkodni. Az élete során elkövetett valamennyi bűnét sorra vette. Akkor döbbsen rá, hogy hányszor, de hányszor vétett az isteni parancsolatok ellen. Majd arra jött rá, hogy az élete szinte minden kudarca egy-egy bűne következménye. Ha újra kezdené az életét, de másként csinálná. Gondolkodott, elmélkedett, mígnem eljutott a tökéletes bánat állapotába. Érezte, hogy most már nincs visszaút. Most azonnal be kell ismerni a bűnöket, meg kell gyónni őket, különben az egész bánatoskodása nem ér semmit. Az Isten bocsánatát, feloldozást kell kérni. Láta, hogy van gyóntatás, benyitott a gyóntatószékbe. Azonnal eszébe jutottak a gyerekkorában tanultak: „*Gyónom a Mindenható Istennek és Isten helyett neked lelki atyám ...*”. Majd elkezdte sorolni a már megbánt bűneit, Csak sorolta, csak sorolta, néha elcsukló hangon, majd befejezve mondta: „*Teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert azokkal a nagyon jó Istent megbántottam, erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem és a bűnre vezető alkalmat elkerülöm. Kérek elégtételt és feloldozást.* Amikor megkapta a feloldozást és a penitenciát, a gyóntató idős pap megkérdezte: „*mi volt a foglalkozásod testvérem?*” Frici megmondta: „*tisztelendő atya, állambiztonsági tiszt, kémelhárító voltam*”. Az idős pap hallgatott egy pár pillanatig majd bátorítón, vigasztalón megszólalt: „*Ahhoz képest nem is voltak olyan súlyosak a véteid. Menj békével, a jóságos Isten vigyázzon rád.*”

A gyóntatószékből egy mellékoltárhoz ment és letérdelve mondta a penitenciát. Amikor végzett éppen vége felé járt az áldoztatás. Frici gyors léptekkel, majdnem futva sietett az oltár felé, de az áldoztató pap, már ment vissza, amikor a ministráns súgott neki valamit. A pap visszafordult és megáldoztatta Fricit. A szentmise után még a padban térdelt és imádkozott. Majd egy ideig csak üldögélt és gondolkodott. Az örömebe ürmögött. Örült, hogy végre eljutott ideig, de sajnálta, hogy ezzel megint elkésett. Lekéste Mártika szerelmét. Ezen ő már nem tud változtatni. Most nem kuncsoroghat oda, hogy itt vagyok, megtértem. Azt hinné, hogy csak azért tért meg, hogy megkaphassa. Nem, ez nem megy. Elindul inkább haza, az eső már biztosan elállt. Amikor a bejárati rácsos ajtóhoz ért egy elegáns nő állt ott és zsebkendőjével a könnyeit törölgette. Mártika volt, akit szintén bekergetett a zápor a templomba, és aki meglátta a padban Fricit és hátulról, észrevétlenül végig nézett mindent, ami vele történt. Ott a templom már kiüresedett előterében átölelte Fricit és csókolt, csókolt. Szerencsére már csak kevesen voltak a közelben, mert azt is hallhatták volna, amit Mártika halkan ismételt: „*szeretlek, szeretlek, szeretlek.*” Néhány hónap múlva összeházasodtak és nagyon boldogan éltek.

Ezt a történetet már Franyó sem bírta végighallgatni meghatottság nélkül.

- *Te Frici! Erzsikének még nem kértünk fel és nem is találtunk megfelelő tanút az esküvőkhöz. Legyél te az én tanúm és nem lehetne a te Mártikád az Erzsikém tanúja? Mind a kétszer, a polgári és az egyházi esküvőn is.*
- *Szerintem biztosan örömmel vállalja. Még ma megbeszélem vele és este telefonálok.*

Így lett Erzsike és Franyó tanúja Mártika és Frici. Aligha fordult elő gyakran, hogy a szervezett hálózati személy tanúja a házasságkötésekor az egykori tartótisztje lett, még az egyházi esküvőn is. Az esküvő után mind a négyen boldogan éltek. Franyóék az ő felújított házában, Erzsike lakása meg ki lett adva bérlőknek. Friciék próbálkoztak a két kis lakásból egy nagyobbat csinálni cserével, de sehogy sem akart sikerülni. Egy beszélgetésük során Franyó előállt egy ötlettel

- *Fricikém! Volna nekem egy ötletem, vagy javaslatom. Ha majd tetszik, akkor jó, ha nem, mond meg őszintén és felejtse el az egészet.*
- *Hallgatlak Franyó bátyám.*
- *Előre bocsájtom, hogy ketten Erzsikémmel találtuk ki, de eddig nem mertünk előállni vele.*
- *Mond bátran, legfeljebb, ahogy mondtad, majd elfelejtjük.*
- *Arról van szó, hogy ott van nekem a közvetlen szomszédunkban az az örökölt házam, ami teljesen fel lett újítva. Már többször ki akartam adni lakónak, de mindig féltem, hogy valami rémes emberek költöznek oda mellém és még ki se tudom majd egyszerűen rakni őket, ha terhesek lesznek számomra. Így aztán még nem lakott benne senki, akár holnap beköltözhet. Na, jó nem holnap, de néhány nap múlva, mert egy kis takarítás azért ráfér. Azt beszéltek meg Erzsikémmel, hogy mi lenne, ha ti azt megvennétek. Az sem baj, ha nem tudnátok egyszerre kifizetni, meg különben is baráti áron adnám. Egymás mellett elédeglélnék, mi öregek, meg ti jóval fiatalabbak. Volt egyszer már ilyen felállás ebben a két házban, de akkor még mi voltunk a fiatalabbak és kitűnően működött. Beszélj ezt meg Mártikával, aztán nézzétek meg a házat, hogy megfelelő-e, egyáltalán tetszik-e, vagy a mi közelségünk nem zavaró-e és ha jó, akkor már költözhetek is. A lakásaitokat meg ráérték eladni, üresen, meg esetleg egy kicsit felújítva még talán könnyebben meg is szabadultok tőlük.*

Mártikának az ötlet is meg a ház is megtetszett, hamarosan be is költöztek Franyóék mellé. Együtt jártak templomba, Franyó és Frici még a „*katolikus kör*”-be is.

Elérkezett 1994 tavasza, a rendszerváltozás utáni második parlamenti választás. Antall József miniszterelnök ekkor már halott volt, nagy pompával temették. Horn Gyulának, az MSZP miniszterelnök jelöltjének meg a választások előtt nem sokkal kishíján kitört autóbalesetben nyaka. Az utolsó majdnem fél évben Boross Péter belügyminiszter vezette a kormányt, aki annakidején sikeresen asszisztált a kommunista titkosszolgálatok állományát átmérettő műveletéhez.

A választások eredménye kijózanítóan hatott a rendszerváltási mámorban szédelő politikai pártokra és a hazai közvélemény feltehetően jobbik részére. Az MSZP, az 1956-os „*pufajkás*” karhatalmista Horn Gyula vezetésével magasan nyerte a választásokat. A másik politikai oldalhoz tartozó szavazók közül többen a kommunista visszarendeződéstől tartottak. Voltak persze, akik azzal nyugtatgatták magukat, hogy „*ezek már mások*”. Pedig nem voltak mások, ugyanazok voltak, csak a plébános úr szerint „*más színű nyakkendőket kötöttek*”. A „*katolikus kör*”-ben megint volt miről beszélgetni, vitatkozgatni.

- *Ezért bizony nagyon felesleges volt ezt az egész rendszerváltó cirkuszt végigcsinálni, ha rövid négy év után ismét a kommunisták ülhetnek a nyakunkra. Ez egy*

örület! Miként lehet ennyire ostoba az a sok választópolgár, aki ezekre szavazott? Kádárt legalább a ruszki tankok hozták pozícióba, ültették fölénk, de ezeket most a sok ostoba magyar választó hozta vissza. Hogy történhetett ez meg?

- Úgy kedves barátom, hogy más volt, egészen más volt az 1956-os magyar társadalom, mint amilyen 1989-90-re lett. 1956-ban az embereknek nem volt veszténivalója és könnyen eluralkodott rajtuk a forradalmi hangulat. Ez most, az úgynevezett rendszerváltozáskor már hiányzott. Egyszer Antall fel is hánytorgatta, hogy „tetszettek volna forradalmat csinálni”. Arról persze nem beszélt, hogy ő miért nem csinált forradalmat. Ahogy az ösbolsevik kommunista Nagy Imre 1956-ban rátelepedett, tegyük hozzá, hogy igen súlyos szívbetegezésben szenvedve a forradalomra, úgy a kommunisták által igen magas kitüntetésben részesített és szintén gyógyíthatatlan betegségekben szenvedő Antall József rátelepedet a félresikerült rendszerváltás folyamatára. Nagy Imrét kivégezték és mártír lett az igen gyalázatos múltja ellenére, Antallnak pedig szerencséje volt, mert meghalt a totális kudarc bekövetkezése előtt.
- Igazad van Franyó! Csak annyit tennék hozzá, hogy a választók nem is annyira az MSZP-re szavaztak, mint inkább az MDF és koalíciós partnerei ellen. Elegük lett a négy éven át tartó idétlenkedésből, meg az ígéretek be nem tartásából. Csak egyetlen egy ígéretet említek. Azt olvastuk a plakátokon, hogy itt, ha győz az MDF, „tavaszi nagytakarítás” lesz. És mi lett a „nagytakarítás”-ból? Legfeljebb egy kis portörölgetés, de az is csak olyan tessék-lássék módra. Ha akkor eltakarítják ezt a kommunista bagázst, mert kommunisták ezek még, ha szocialistának is nevezik magukat, akkor nincs ez a szégyen, amit most kell megélnünk.
- Azt se felejtjük el, hogy azért a privatizációs harakiriben is vastagon benne volt az Antall-kormány. Nem vették észre, hogy a külföldiek nem azért vettek meg szinte teljes iparágakat, hogy a magyar gazdaságot fejlesszék, hanem azért, hogy a gyárakat itt bezárják és a saját termékeiknek felvevő piacot biztosítsanak. A mi naiv politikusaink, meg közigazdszaink pedig ezt szépen benyelték. És mi lett az eredmény? Egy csomó ember kikerült az utcára, munkanélküli lett.
- Ezek pedig mind a kormányzó koalíció ellen szavaztak, ami teljesen kézenfekvő érthető és magyarázható. Miként az is természetes volt, hogy az MSZP-re adják a szavazatukat, nem kizárva azt, hogy őket tartották az MSZMP utódpartjának, nem is véletlenül, mert ezek a szerencsétlenek valóban azt érezték, hogy „Kádár alatt jobb volt”. Mert akkor, ha egy melós bármennyire is szolidan élt, bármennyire nem volt megfizetve, de legalább volt munkája és valahogy csak eltartotta a családját.

Volt azonban valami az 1994-es választások kapcsán, amire valószínűleg senki, vagy csak nagyon kevesen számítottak, legkevesbé talán azok, akik a harcos antikommunista SZDSZ-re szavaztak. A választások után az MSZP koalícióra lépett az SZDSZ-szel, beemelte a nagyobbik liberális partot a kormányzati pozícióba. Nem is sokkal korábban, egy esélylatolgtatás során, az SZDSZ egyik vezető politikusa határozottan kijelentette, hogy egyetlen part van, amellyel semmiképpen nem alkotnának koalíciót, ez pedig az MSZP. Végül mégis összebújtak az antikommunisták a volt kommunistákkal. Hja, a hatalomvágy nagy erő! Az sem felejtendő, hogy az 1990-es választási eredményének 1994-ben az SZDSZ a közelébe sem jutott, mégis, talán a nyugati demokráciák előtti szalon-

képesség bizonygatása érdekében szüksége volt rájuk Horn Gyulának, meg azért hogy, „rendbe tegyék az ország dolgait”. Ugyanakkor a saját partját, de a koalíciós partnert is megfenyegette, hogy ha balul sülné el a dolog „nekünk kell elvinni a balhét”.

Most örült csak Franyó igazán, hogy 1990-ben még élt a választói jogával, de 1994-ben már el sem ment szavazni. Sőt elhatározta, hogy ő ugyan többet életében már nem vesz részt semmiféle választáson, vagy egyéb szavazáson. A „katolikus kör”-ben el is mondta a véleményét.

- 1990-ben ezekre a Magyar Demokrata Fórumosokra szavaztam. Egy ideig hittem nekik, hiszen Antall is kijelentette, hogy „keresztény Magyarországot akar” pedig egyes híresztelések szerint csak félig-meddig keresztény. Amikor a pápa őszentsége itt volt, a televízió élőben közvetítette minden szentmiséjét. Valamennyit végignézttem egyenes adásban és figyeltem, hogy a politikusok és az ismeretebb személyek közül kik vettek részt a szertartásokon és kiket áldoztatott meg a szentatya. Antallt egyszer láttam a Hősök terén, de akkor sem áldozott. Akkor nekem igen erős kételyeim támadtak az ő kereszténységét illetően.
- Úgy van! Jól emlékszel Franyó! A miniszterelnök egyáltalán nem úgy viselkedett, mint ahogy egy keresztény kormányfőtől elvárható lett volna. Ült a legelső sor szélén, mint valami előkelő idegen. A körülötte ülők sorban álltak fel, köztük kormánytagok is, és vonultak ki a szentatyához áldozni, de ő nem ment, rezzenéstelen arccal ült a helyén.
- De már akkor, a rendszerváltás kezdetén, összerosódott a mocskos politika, a még mocskosabb haszonszerzéssel, a pénz harácsolásával. A városi legenda szerint Antall állítólag a legelső MDF frakció ülésen kijelentette: „Uraim! Önöknek csak az lesz a dolga, hogy nyomkodják a gombokat, szavazzák meg a kormány előterjesztéseit és garantálom, hogy a ciklus végére valamennyiüknek meglesz a sarokháza.”
- Ha végig gondolom és összegezem azt, amiről itt szót ejtettünk, már nem is csodálkozom azon, hogy 1994-ben olyan csúfosan megbukott az MDF. Megbukott azzal a Borossal az élen, aki „a haza bölcsének” képzelte magát, úgy is viselkedett, de megbukott volna Antallal is.

Horn Gyula kormánya pedig „rendbe tette az ország dolgait”. Ennek első hatásos és hűsbavágó lépése az úgynevezett „Bokros csomag” volt. Megszorítást megszorítás követett. A választópolgárok pedig kezdtek kiábrándulni a hatalomba visszatért volt kommunistákból is. Meg a liberálisokból is. 1998-ban megismétlődött az 1994-es választás, persze kissé más eredményekkel. Ekkor is a kormány ellen szavaztak sokan és nem nagyon nézték azt, hogy kire adják a voksukat. Franyónak erről is meg volt a véleménye, bár ő már ekkor sem szavazott. A történeteket Fricivel beszélte meg.

- Ezek az ifjú liberálisok rájöttek arra, hogy liberálisként Magyarországon, talán a főváros kivételével, nem nyerhetnek választást. Úgy döntöttek, hogy átváltoznak polgáriakká. Még a nevüket is megváltoztatták, és FIDESZ Magyar Polgári Párt lettek. Sikerült is egy csomó kiábrándult embert megmentésíteni, de nem eleget. A választások második fordulójára előtt láthattuk az ifjú liberális vezető megfésülködve, rendesen felöltözve, kezében hatalmas virágcsokorral tiszteletét tenni Torgyán József házában. A „csuhások térdre” találkozott és szívélyes kö-

rülmények között kiegyezett az „Isten, Haza, Család”-dal. Mire nem képes egy tösgyökeres liberális a hatalomért? A paktum ebéd közben vagy után megkötött. Torgyán vállalta, hogy a választások második fordulójában egy csomó kisgazda jelöltet visszaléptet a FIDESZ MPP javára. Ez pedig választási győzelmet eredményezett, megalakulhatott az Orbán-Torgyán kormány.

- Franyó bátyám! Más nézőpontból meg az állapítható meg, hogy ha nincsenek a torgyáni visszaléptetések, akkor meg valószínűleg marad Horn Gyula a miniszterelnök. Kinek köszönhetjük tehát azt, hogy most a volt kommunistákat kiűzték a hatalomból?
- Egyértelműen Torgyán Józsefnek.
- De van itt még valami! Ha Torgyán nemet mondott volna Orbánnak, ez a kis hataloméhes liberális soha nem lett volna Magyarország miniszterelnöke. Így meg lett. Csak azt nem tudjuk még, hogy milyen lesz? Mert ezt a polgári maszlagot én sem veszem be.
- Tudod Frici nekem már teljesen mindegy, hogy ki van hatalmon és ki ellenzékben. Egy kutya ez mind. Ha már mai politikusról van szó, megette a fene. Nem a nép, vagy a nemzet javát akarja ezek közül egy sem, hanem a hatalmat és ezzel együtt a harácsolás lehetőségét. Szólamok, meg duma az persze van. Amit ennek az ifjú titánnak is a családjáról, meg a rokonságáról, na és a társairól beszélnek, annak, ha a fele igaz, elég lenne ahhoz, hogy ne bizzunk bennük.
- Egy volt belső elhárítóval beszélgettem a minap a belügyi orvosi rendelőben, amíg a sorunkra vártunk. Az mesélte, hogy az SZDSZ vonal lényegében Aczél elvtárhoz volt bekötve, a FIDESZ-nek pedig magához a belügyminiszterhez, egy időben az MSZMP KB egyik titkárához, Horváth Istvánhoz voltak meg a kapcsolatai, ha jól értettem nem is akármilyenek, hanem valamelyikük révén családi vagy rokoni kötődései. Volt köztük egy, nem emlékszem milyen nevet mondott az egykori kollega, aki egyenesen az MSZMP KB egyik intézetében kereste a kenyerét Aczél elvtárs irányítása alatt. Hát ilyen antikommunisták ezek.
- Pedig mintha ezek akarták volna földbe döngölni a kommunistákat?
- Én is úgy emlékszem, hogy ezek közül ordibált valamelyik ilyesmit. Ezt is biztosan akkor tanulták, amikor Soros-ösztöndíjasok voltak. Tudod mi ránézegettünk néha annakidején erre a Sorosra, mert egyre másra vitte ki a kádereket különféle tanulmányutakra, ösztöndíjas képzésre. Gondoltuk, hogy nem árt megnézni, nincs-e mögötte valami titkosszolgálati háttér. Úgy alakítottuk, hogy elég sok beszervezett emberünk volt a Soros-ösztöndíjasok között. Titkosszolgálatra nem bukkantunk, de az ideológiai diverzió az folyt rendesen, az úgynevezett „nyílt társadalom” érdekében.

anyó teljes visszavonultságban, de teljes egyetértésben és szeretetben élt feleségével, zsikével. Úgy érezte, hogy egész addigi életében soha még olyan boldog nem volt, nt ezekben az öregkori években. Hálát adott Istennek a korához képest jó egészségi apotáért. Csak Erzsikének élt, Erzsike meg neki. Ha volt idejük, márpedig az volt, appaliban üldögéltek egy-egy nagy fotelban és vagy beszélgettek, vagy olvasgattak. anyó délelőtt hol a kertben, hol az udvarban végezte el a tennivalókat, hogy mindig ndenütt rend és tisztaság legyen, ahogy mondogatta, „bogarászott” vagy „szöszmő-”. Eközben Erzsike csinált valami egyszerű és könnyű ebédet, valami öreg gyomor-

nak valót. Rendszerint harangszóra ebédeltek, utána Franyó bóbiskolt egy kicsit, majd jött a szabadfoglalkozás. Nagyon sokat olvastak mind a ketten, televíziót csak néha néztek, akkor is leginkább csak a háború előtti magyar filmek ismétléseit, vagy valamilyen ismeretterjesztő előadást. Ki nem állhatták a bugyuta sorozatokat, meg az ostoba vetélkedőket. Sokat látogatták egymást a szomszédban lakó Friciékkel, akikkel egy pohár bor mellett kellemesen elbeszélgettek. A „katolikus kör”-be leginkább csak Franyó és Frici járt. Amikor Franyó először vitte el magával Fricit, mint a szomszédját, viccesen, mint a tartótisztját mutatta be. Frici ugyanis mindig, minden helyzetben beismerte a múltját, azt, hogy állambiztonsági kémelhárító tiszt volt, de megtért Istenéhez és egyházába. A társaság a bemutatáskor meg utána is jókat nevetett, ha a Franyó elkezdett „tartótisztetni”. Az öreg barátok nem is gondoltak arra, hogy Franyó viccelődése milyen közel jár a valósághoz. Fricit pedig hamar megszerették, a történeteit, véleményét pedig nagy élvezettel hallgatták.

A politika Franyót továbbra sem érdekelte, amikor kezdetét vette a kormánykoalíció belüli viszálykodás, a véleményét röviden annyiban összegezte, hogy „ilyen összetételben ezek sem nyernek több választást”. Amikor pedig elfogadásra került a kétéves költségvetés és a kisgazdákat kezdték egyre jobban mellőzni, sőt néha lejártni, Franyó véleménye az volt, hogy „a hála nem a liberálisok jellemzője”. Esetleg hozzátette, hogy „Torgyán megtette, amit elvártak tőle, besegítette a liberálisokat a hatalomba, most meg mehet a lapátra. De meg lesz még ennek a bójtje.”

UTOLSÓ FELVONÁS

Egyszer azonban egy meglehetősen szokatlan esemény zavarta meg Franyó nyugodt öreg napjait. Egy délután megcsörrent a telefon. Mivel Erzsike átment Mártikához szomszédolni, ahogyan ők mondták „csivitelni”, így Franyó egyedül volt otthon és ő vette fel a telefont.

- *Halló, tessék, Schneider lakás.*
- *Halló.*
- *Igen tessék.*
- *Schneider Ferenc úrral szeretnék beszélni.*
- *Én vagyok, Schneider Ferenc beszél.*
- *Személyesen szeretnék magával találkozni, nagyon fontos ügyben.*
- *Nekem biztos, hogy nem fontos, magának lehet, hogy az. De legalább mutatkozzon már be, hogy tudjam, kivel beszélek.*
- *Én a nemzetbiztonsági szolgálat tisztje vagyok.*
- *Jó, én meg melleleg a Szulejmán szultán is. Valami neve azért csak van, amit elárulhat.*
- *Névet telefonba nem mondhatok.*
- *Ember, ne marhaskodjon már. Csak nem fél a lehallgatástól. Ha valaki lehallgathat bennünket, azok csak maguk lehetnek. Saját maguk előtt is titkolóznak?*
- *Na, jó! Szilárd Lajos százados vagyok.*
- *Rendben van Szilárd úr, adjon egy telefonszámot és majd visszahívom, hogy mikor alkalmas az idő nekem a magával való találkozásra.*
- *Sajnos azt sem tudok adni, de állapodjunk meg az időpontban.*
- *Nézze uram, Szilárd uram, ne lopjuk egymás idejét ezzel a hülyéskedéssel. Tudja mi az én foglalkozásom?*
- *Igen tudom, gépészmérnöknek tetszik lenni.*
- *Egy frászt. Én nyugdíjasnak tetszek lenni. Olyan nagyon nem tetszik, de az vagyok. És magának mi a foglalkozása?*
- *Nekem?*
- *Magának, magának.*
- *Védem a nemzet biztonságát.*
- *Remek. Minden rendben, mindent tisztáztunk. Ebből következően én teszem a dolgomat és élvezem a nyugdíjas éveimet, már amennyire azt élvezni lehet, maga meg foglalataskodjon csak a nemzet biztonságával, ha azért fizetik, gondolom nem is rosszul. Minden jót uram!*

Amikor Franyó letette a telefont, átment a hátsó kapun, amelyet a két kert között nyitottak és áthívta magához Fricit. A két asszony valamit a Mártika konyhájában kuktálkodott. Franyó otthon elmondta Fricinek, hogy milyen telefonhívást kapott.

- Érttem én azt, amit mondasz. De miért hívtak? Mit akartak?
- Személyesen akart velem beszélni a telefonáló.
- De mit, vagy miről? Nemi mondta?
- Nem, semmit nem említett. Titkolózott veszettül.
- Te Franyó, nekem valami nagyon büzik. Mit akarhatnak ezek egy 80 éves embertől? Rádadásul olyantól, aki nem is politizál, nem tart kapcsolatot jószerivel senkivel. Franyókám! Meg kellene tudni, hogy ugyan mit akarhatnak.
- De hogyan?
- Úgy, hogy ezek egészen biztos fognak még jelentkezni. Lehet, hogy ismét telefonon, lehet, hogy személyesen csak úgy beállítva, de az sem kizárt, hogy valami intézmény mögé bújva.
- Milyen intézmény mögé bújhatnak?
- Például a rendőrség.
- És akkor én mit csináljak?
- Ha idéznek valahova, akkor menj el, ha telefonon jelentkeznek, beszélj meg velük találkozót. Ha személyesen jönnek, aminek a legkisebb az esélye, a kapunál tovább ne engedd őket, mond, hogy vendégeid vannak, vagy itthon van a feleséged, valamit találj ki.
- De hol találkozzak velük?
- Mindenképpen itthon. Mond, hogy te már öreg vagy arra, hogy bárhová elgyalogolj.
- De Erzsikém majdnem mindig itthon van.
- Na, várj csak. Minden szerdán délután 4 órára mennek Mártival a templomba szentségimádásra. Utána rendszerint átmennek egy kis traccsolásra, meg egy csésze teára a „katolikus kör”-be. Akkor jó lenne. Nálatok itt a nappaliban fogadd azt, aki jön, de inkább jönnék, mert ezek általában nem járnak egyedül. Mi meg lehallgatjuk és rögzítjük a beszélgetést. Jól jöhet még neked is egy ilyen hanganyag önvédelemből.
- Rendszerben van. Azt teszem, amit mondasz. Ez a te szakmád, rád kell hagyatkoznom, abból baj nem lehet, eddig még soha sem lett.

Két nap múlva ismét megszólalt a telefon.

- Tessék parancsolni, Schneider lakás.
- Schneider úr?
- Igen, én vagyok.
- Szirmai Lajos főhadnagy vagyok a nemzetbiztonságtól. Néhány napja beszélünk telefonon.
- Ez aztán érdekes. Ha tényleg magával beszéltem, akkor furcsa módon még Szilárd Lajosnak hívták. Jól emlékszem?
- Jaj, bocsánat, az is én voltam. Tudja, hogy van ez nálunk.
- Tudni nem tudom, csak sejtem. Csak a végén nehogy 32 nevet mondjon, tudja valahol azt olvastam, vagy hallottam, hogy Ságvári Endre elvtársnak állítólag annyi volt, mert azokat már nem fogom megjegyezni. Na, mondja, gyorsan mit akar. Ja, még valamit: legutóbb még százados volt. Mi történt, lefokozták?
- Nem, csak volt egy kis félreértés, és a múltkor nem tudtuk befejezni a beszélgetést, mert megszakadt a vonal.

- Nem megszakadt, csak leraktam a telefont. Most hallgatom, de ne rabolja az időm fölösleges tiszteletkörökkel. Most sincs túl sok időm magukra. Már úgy értem, hogy ismeretlenekre.
- Arról van szó, hogy nagyon fontos nemzetbiztonsági ügyből kifolyólag találkozunk kellene magával. Remélem, hogy nem tetszik félreérteni, de azért zavarjuk, mert a számunkra nyújtott segítség, hogy is mondjam már, na, szóval ez állampolgári kötelességként is elvárható lenne.
- Ha kötelesség, akkor azzal nincs mit csinálni. De mint tudja, én már öregember vagyok és nekem már nehezemre esik kimozdulni itthonról. Ha tehát akarnak valamit tőlem, akkor keressenek fel és teljesítem állampolgári kötelességemet.
- Jó, de úgy kellene, hogy egyedül legyünk.
- Egyedül, egyedül, mikor vagyok én egyedül? Most jut eszembe. A feleségem szerdán délután 2-3 órára elmegy itthonról. Szerdán olyan 4 órakor nekem azt hiszem, hogy jó lenne.
- Nagyon szépen köszönöm a lehetőséget, egy kollegámmal a megbeszélte időben ott leszek. Előtte még telefonon odaszólnék, hogy biztosan egyedül legyen.
- Rendszerben van, telefonáljon ide, de akkor milyen nevet fog mondani a telefonba?
- Szilárd.
- Szóval váltogatjuk. Először volt a Szilárd. Aztán jött a Szirmai. Ha újra telefonál, akkor ismét Szilárd lesz. Ebből az következik, hogy mire ideér, akkor majd megint Szirmainak szólítsam?
- Szólítson, ahogy akar.

A megbeszélte szerdaig volt néhány nap, amely alatt Frici alaposan felkészítette Franyót a várható eshetőségekre, fejleményekre. Különösen arra oktatta ki, hogy miként reagáljon arra, ha előhozakodnának az egykori állambiztonsági szervnek tett szolgálataival. Amikor elérkezett a szerda délután Erzsike és Márti elindultak a templomba. Frici elhelyezte az álcázott lehallgató berendezést Franyóék nappalijában, majd helyet foglalt a saját lakásában kialakított vételi helynél. Az ablakból, a függöny mögül figyelték mindketten az utcát. Néhány perccel a megállapodott időpont előtt megszólalt Franyóék telefonja.

- Igen tessék parancsolni, Schneider lakás.
- Schneider úr?
- Én vagyok.
- Jöhetünk?
- Várom önöket.

Néhány perc telt el és megérkezett egy személygépkocsi. Megállt pontosan a Franyóék háza előtt. Két férfi szállt ki belőle és becsöngettek. Franyó jött ki és beengedte őket. Betessékelt a vendégeit a nappaliba és ő kiment a konyhába a kávéért, közben bezárta a bejárati ajtó vasrácsát, ahogy Frici kioktatta. Odaát Frici megjegyezte magában, hogy „legalább annyi eszük lenne, hogy egy sarokkal távolabb megállnak és idesétálnak”. Amikor Franyó behozta a kávé és letette az asztalra, ő kezdte a beszélgetést.

- Bemutatkoznom nem kell, mert nyilvánvalóan tudják, hogy ki vagyok. Melyikük a Szilárd, vagy Szirmai úr, már el is felejtettem, hogy miben maradtunk?
- Az én vagyok – szólalt meg a valamivel idősebb kinézetű.

- Láthatnám az igazolványaikat, nem bizalmatlanságból, csak a rend kedvéért.
- Mi szükség van erre, hiszen telefonon már mindent tisztáztunk?
- Valóban mindenfélét tisztáztunk, de azt nem, hogy önök valóban azok-e, mint akiknek mondják magukat. Sajnos nem tisztelt meg a bizalmával és nem adta meg a telefonszámát, így kénytelen vagyok kérni, hogy mégis csak igazolják magukat.
- Schneider úr! Ilyen bizalmatlan légkörben nincs értelme tárgyalni és ezért engedelmével mi távozzunk, és arra kérem, hogy tekintsük tárgytalannak a látogatásunkat és jelentkezésünket.
- Csakhogy maguk innen nem mennek el. Bizonyára nem vették észre, de bezártam maguk mögött a bejárati ajtó vasrácsát és minden más nyílászárón is vasrács van. Maguk innen ki nem jutnak, csak ha azt én is akarom. Itt van a zsebemben ez a kapcsoló. Ha ezt megnyomom, a riasztó el kezd ordítani és az innen két utcányira levő biztonsági szolgálatnál is bejelez és a járőr percekön belül itt lesz. Ha pedig itt idegeneket talál, máris riasztja a rendőrséget. Szóval uraim, mutassák meg az igazolványaikat, aztán barátságban térjünk a tárgyra.
- Rendben van Schneider úr! Még örülök is, hogy így alakultak a körülmények, mert meggyőződhattunk arról, hogy egy tapasztalt és talpraesett emberrel állunk szembe. De azt tudnia kell, hogy mi fedőigazolványokkal dolgozunk. Ha valaki, hát maga biztosan tudja, hogy mi az a fedőnév.
- Van némi fogalmam róla.
- Az én nevem sem nem Szilárd, sem nem Szirmai, hanem Szigeti Lajos főhadnagy vagyok, a kollegám pedig Rác Flórián hadnagy.

Franyó megnézte az igazolványokat és megjegyzést is fűzött hozzájuk.

- Ha ezek fedőigazolványok, mint ahogy mondta, akkor nyilván ezek se valódi nevek, De nem is baj. Én akkor így szólítom magukat. Maga a Szigeti főhadnagy, maga meg a Rác hadnagy. Na, ezzel rendben is volnánk. Térjünk a tárgyra, mert az idő halad.
- Schneider úr! Szükségünk lenne a segítségére. Egy nagyon fontos nemzetbiztonságot érintő ügyben dolgozunk. Titkos külső kapcsolatok, segítők bevonása nélkül nehezen jutunk előbbre.
- Uraim! Ha bele akarnak vonni valami nyomozásfélébe, azt hiszem, hogy nem jó helyre telefonáltak. Ha nem tudnák, vagy ha nem vennék észre rajtam, én 80 éves vagyok, megöregedett ember és teljesen visszavonultan élek. Nekem nincs kapcsolat sem senkivel, aki önöket érdekelheti. Én tehát teljesen alkalmatlan vagyok arra, hogy önöknek bármiben a segítségére legyek.
- Amit mi kérni akarunk, azt ön minden további nélkül végre tudja hajtani, nem okozhat semmiféle megerőltetést.
- Uraim! Nekem már az is nehezemre esik, hogy most önökkel társalognom kell. Nincs nekem semmi kedvem ilyen titokzatos megfigyelésekhez. Jobb is, ha most befejezzük ezt a beszélgetést. Próbáljanak keresni valaki mást, aki alkalmasabb erre a feladatra.
- Schneider úr! A diktatúra idején bezzeg nem volt ilyen merész, vagy bátor és simán beállt a sorba.
- Melyik diktatúráról beszél? A mostaniról, vagy arról, ami ezt megelőzte?

- Természetesen arról, ami elmúlt, ami megdőlt a rendszerváltozás következtében. Ha nem tudná, vagy nem vette volna észre, most teljesen demokratikus körülmények között éljük az életünket. Szabadság van és a törvényes keretek között mindenki azt tesz, amit csak akar.
- Hát ezt nagyon jól mondta a főhadnagy elvtárs, vagy bocsánat úr. Kérem, ne haragudjon az elvtársaságért, ostoba nyelvbötlés volt. De amit ön mondott az nagyon kedvező számomra. Én ugyanis jelen esetben a szabadságom jogán azt akarom tenni, hogy nem akarok a maguk zűrös ügyeibe belekeveredni.
- Vannak azért helyzetek, amelyek felül írják a teljes szabadsághoz való jogot.
- Ne mondja? Melyek lennének ezek?
- Például a nemzetbiztonság védelme.
- Jó, rendben van. Mondjuk eleget is tennék a velem szemben támasztott elvárásoknak, ha legalább 20-30 évvel fiatalabb lennének. De így megvénülve? Azt már se maguk, se a nemzetem, ne várja el tőlem, hogy bármit elvállaljak, amit képtelen vagyok megcsinálni. Nem tudom ismerik-e azt a kifejezést, hogy obsitos. Az az obsitos, aki már nem hadra fogható. Uraim, én már régen ilyen vagyok. Szóval kérem szépen, hogy fejezzük be a szócséplést.
- Azt hiszem Schneider úr, nem voltunk elég érthetőek. Amikor a múltjára utaltunk, azt akartuk éreztetni, hogy ön beszerzett személyként szolgálta önként és dalolva a kommunista diktatúrát. Ebből következően pedig akár jóvátételként is elvárható, hogy megtegye ezt a demokráciával kapcsolatban is.
- Ide figyeljen uram! Milyen névben is maradtunk?
- Szigeti Lajos.
- Szóval Szigeti úr! Ön itt előhozakodott a múltammal. Van arra valami bizonyítéka, amit állít?
- Nekünk uram mindenre van mindig bizonyítékunk.
- Ez egy magabiztos kijelentés. És tudna is esetleg mutatni valamit?
- Természetesen tudok mutatni. De előbb felhívom a figyelmem, hogy amit átadok önnek megtekintésre, azt teljesen fölöslege széttépni, vagy megenni, mert ez csak egy hiteles másolat. Az eredetit mi őrizzük a hivatalunkban. Tessék a bizonyíték.
- Nézzem, mi az. Na, tessék! Ez egy hatos karton, a híres hatos karton, amilyen már több is megjelent az újságokban, amikor ügynököket leplezte le. Hagy nézzem hát ezt a nevezetes hatos kartont. A feltüntetett adataim úgy látom, hogy rendben vannak. Csodálom, hogy a nevem helyesen van írva úgy, mint Schneider és nem Schnájder. De ezt maguk úgy sem értik. Azt írták ide a pártállása a „felszabadulás előtt” rovatba, hogy „fasiszta párt tagja”. Hát ez egy szemenszedett hazugság, mert mind a mai napig egyetlen politikai pártnak sem voltam a tagja, ugyanis elvből rühellem a politikai pártokat. Aki ide ezt gépelte az egy jó nagyot hazudott. A szociális származásomhoz meg ide azt írták, hogy „osztályidegen” vagyok, pedig az apám is, de még a nagyapám is kétkezi melósok, iparosok voltak. Aztán itt van egy újabb tévedés, mert a nemzetiségem bármennyire is magyarnak érzem magam, eredetileg német, vagyis sváb. Itt meg az alján az áll, hogy be vagyok sorolva a „fasiszta, ellenforradalmár” kategóriába. Ezt a lefasisztázást utólag is kikérem magamnak. A forradalomban úgy-ahogy részt vállaltam, tehát az akkori terminológia szerinti „ellenforradalmár” jelzőt kiérdemeltem. Na, nézzük a másik oldalt. Ó Istenem, a régi-régi ismerős „Füredvári Ákos rendőr

alezredes". De kár, hogy az ő kategóriája és nemzetisége nincs itt föltüntetve. Azt írták ide, hogy a beszervezés alapja „hazafias”. Ez az, ami nem igaz, és amit már akkor is szóvá tettem. Hát igen itt a fedőnév a „Kakas”. De legalább nekem csak egy volt és nem úgy, mint maguknak. Nem is kevertem össze soha semmivel. Több helyen szerepel ez a BM III/II, ami, miként az egyik rovatból kiderül, a kémelhárítás lehetett. De uram itt valami név ki van festve, csak a rendfokozat maradt látható. Ez a karton ezáltal meg van hamisítva. Kinek a neve volt ide írva?

- Annak nincs a maga szempontjából semmi jelentősége.
- Hogy ne lenne, amikor az én kartonomon szerepel? De ha titok, hát legyen titok. Itt a végénél egy dátum, amikor befejeződött ez az örület, és az ok tényleg az volt, hogy „nyugdíjba vonult”. Hálásan köszönöm önöknek, hogy elhozták és megmutatták nekem ezt a kartont, ha úgy tetszik a saját kartonomat. Ezzel csupán az az egyetlen problémám, hogy sehol nem szerepel rajta az én aláírásom, amellyel igazolnám, vagy elismerném a feltüntetett adatok helytállóságát. Uraim az a gyanúm, hogy önmagában ez így nem bizonyít semmit, csak azt, hogy jó Füredvári elvtárs kiállított a feltüntetett dátumnak megfelelő időben egy ilyen kartont.
- Maga nagyon téved, mert ezzel a kartonnal nagyon kellemetlen helyzetbe lehet hozni azt, akiről ki van állítva és netán nyilvánosságra hozzák.
- Bocsánat Szilárd úr, vagy mit tudom én, hogy most éppen milyen úr! Esetleg ezt az utóbbi megjegyzését tekinthetem valamiféle burkolt fenyegetésnek?
- Nem, nem, szó sincs róla. Csupán maga kérdezett, én meg válaszoltam. Biztosan meg tudunk állapodni teljesen baráti, mondhatnám lojális alapon.
- Ezt bizony erősen kétkeltem. Engem ugyanis önök arra akarnak rávenni, hogy ugorjak fejest a vízbe, miközben fogalmam sincs arról, hogy milyen mély ez a víz. Tudják én gépész ember voltam, és ha egy elromlott gép javításához hívtak, indulás előtt megkérdeztem, hogy milyen gépről van szó. Aztán ha értettem hozzá és meg tudtam javítani, akkor mentem, ha nem, akkor maradtam. Önök eddig nem nyilatkoztak arról, hogy milyen ügyről van szó, például kémkedésről, szervezkedésről, terrorizmusról, ami veszélyeztetheti nemzetünk biztonságát. Ez az egyik kérdés, amire választ várok. A másik az, hogy tudnom kellene, személy szerint kiről van szó. Lehet, hogy nem, vagy nem eléggé ismerem, vagy éppen ellenkezőleg túl jól ismerem, ahhoz, hogy elvállalnám a feladatot. Ezeket tudnom, ismernem kell, mielőtt ugrom, akár fejest, akár talpast.
- Schneider úr, önnek tudnia kellene, hogy létezik belső konspiráció, ami meggátol abban, hogy részletekről tájékoztatást adjak.
- Akkor árulja már el, hogy a frászban segítek magának, ha azt se tudom, hogy kit kell megfigyelni. Olvasott maga olyan jelentést, amelyen a „Kakas” aláírás szerepelt.
- Persze, hogy olvastam.
- Hány jelentést olvasott?
- Már nem emlékszem pontosan, de úgy 60-70 darab lehetett. De lehet, hogy több is volt.
- Voltak azokban a jelentésekben nevek?
- Voltak.
- Tehát konkrét személyek szerepeltek bennük. Érti, mire célok? És azt tudja, hogy milyen jellegű ügyekben szerepeltek ezek az emberek? Mondana legalább egy nevet?

- Megvannak a jelentései is meg a dossziéi is. Nehogy azt higgye, hogy a levegőbe beszélek.
- Uram, maga nem látott egyetlen jelentést sem „Kakas” aláírással. Ugyanis az ilyen aláírással készült jelentések száma jóval tíz alatt volt. De engedjen meg nekem még egy kérdést: Amikor az együttműködést vállaltam, készült egy nyilatkozat. Ez kézzel íródott vagy géppelve volt?
- Géppelve volt és kézzel aláírva.
- Helyes! – adott igenlő választ a tévedésre Franyó. Akkor uraim állok rendelkezésükre. Tehát miről van szó. Milyen mély a víz, amibe ugrani kellene?
- Arról lenne szó, hogy egy régi ismerős, akinek a rendszerváltozás után megszabadt a szekere, felajánlotta, hogy egy Balaton melletti előkelő szállodában biztosít egy hétfélgére két lakosztályt, teljes ellátással, szórakozási lehetőséggel. Azért két lakosztályt, hogy egyikben ön szállna meg a feleségével, s hogy ne unatkozzanak, vihetne magával egy baráti házaspárt, szintén ingyen teljes ellátással.
- Ez egy igen kecssegető ajánlat. Semmi más feladat nem lenne? De azért gondolom a kapukulcsunk, meg a lakáskulcsunk az jól jönne önöknek?
- Estleg az. Más semmi.
- Bárki lehetne, akit vinnénk magunkkal? A feleségemnek van egy gyerekkori barátja, a szülőfalunkban Kakasfalván lakik. Úgy gondolom, hogy azt szívesen vinnénk a férjével.
- Azt azért megmondanánk, hogy kit kellene vinni.
- Az lenne a lényeg, hogy ne legyen otthon. Jól sejtem? Akkor meg csak meg kell mondani, hogy kit kell vinni, hogy egyáltalán meghívjam. Lehet, hogy el se jön. Vagy olyan, akivel a feleségem nem szívesen töltene néhány napot egy társaságban. Csak tudnom kell, hogy kiről van szó.
- Azt még nem mondhatom meg.
- Akkor én meg nem mondhatom meg, hogy elvállalom-e a feladatot. Nem mindegy, hogy most mondja meg, vagy két hét, netán egy hónap múlva. Előbb utóbb meg kell mondania, mert különben nem tudom meghívni.
- Schneider úr! Azt kérem, hogy amit most mondok, azt kezelje bizalmasan. Ezért kérek öntől egy aláírást ide erre a titoktartási nyilatkozatra.
- Na, ez az, amit nem fog megkapni. Én már az életben nem írok alá senkinek semmit. Inkább felejtsük el ezt az egész beszélgetést. Különben is be kell hamarosan fejeznünk, mert jöhet a feleségem, és ha betoppan, azt se tudom, hogy melyik néven mutassam be magukat.
- Valóban már várható a felesége hazaérkezése?
- Hát mondtam magának. Nézzen az órára és látja, hogy mióta szarazkodunk itt egymással. Döntsék el végre, hogy mit akarnak vagy fejezzük be a diskurzust.
- Rendben van! A szomszédját, Völgyesi Frigyeszt és a feleségét kellene magukkal vinni. Remélem nincs kifogásuk ellenük, hiszen ha jól vagyunk értesülve, jóban vannak, a feleségeik a korkülönbség ellenére majdnem barátnők.
- A Völgyesi Frici ellen semmi kifogásom nincs. Nagyon jó szomszédok, tőlem vettem meg az örökölt házamat. Kifogásom más ellen van. Az önök nyomozgatása, szimatolgatása ellen van kifogásom. Völgyesi Frici nem kémkedik, mert nincs, ami után kémkedhetne. Alig mozdul ki az utóbbi időben itthonról. Ha szervezkedik, legfeljebb velem szervezkedhetne, mert mással alig-alig tart kapcsolatot raj-

tam kívül. Terrorcselekményre nem készül, mert egész életében más jellegű munkát végzett, nem nagyon ért sem a fegyverekhez, sem a robbantáshoz, különben is terroristának teljesen alkalmatlan. Ha az önök célkeresztjében Völgyesi Frici áll, akkor fájjalom, de úgy kell vélnem, hogy visszatérőben van a diktatúra. Demokráciákra nem jellemző, hogy konstruált ügyekkel próbálnának esetleg kicsinyes bosszúból embereket félredállítani, lehetetlenné tenni, az életüket megkeseríteni. Sajnálom uraim, de ehhez én nem asszisztálhatok.

- *Nem tart attól, hogy nyilvánosságra hozzuk az állambiztonsági szervvel való együttműködése dokumentumait?*
- *Maguknak nincs más dokumentumuk, csak ez a szerencsétlen karton. Tudják mit? Hozzák nyilvánosságra. A diktatúrába ez is belefér. De egyet vegyenek tudomásul, nekem maguk már semmivel sem árthatnak. Tudja kedves soknevű uram, hogy a maga elődei engem már többször félholtra verettek. Nem tudtak megtörni. Föl akartak akasztatni, de nem tudtak megtörni. De volt egy pillanat az életemben, amikor elgyöngültem és ezt kíméletlenül kihasználták velem szemben. Ez több mint két évtizede elmúlt. Azóta megváltozott nem csak a rendszer, de az én életem is, és én már soha többé nem fogok elgyöngülni. Már nem olyan a helyzet. Azt azért szomorúan állapítom meg, hogy rendszerváltozás ide vagy oda, olyan, mintha maguknál semmi sem változott volna, kivéve azt, hogy az elődeknek a jelek szerint szakmailag a nyomába sem léphetnek. Az embereik, a módszereik pedig éppen olyan mocskosok, mint a kommunista diktatúrában voltak.*
- *Azt hiszem Schneider úr, hogy ön egy kicsit többet enged meg magának, mint amit mi kötelesek lennénk eltűrni.*
- *Ha netán kellemetlen hallgatni, amit mondok, álljanak fel és távozzanak.*
- *Megyünk uram! De előbb figyelmeztetem, hogy ami itt elhangzott, az mind államtitok, amiről senkinek sem beszélhet, különben eljárás indítható maga ellen.*
- *Ezt a süket szöveget már ismerem. Ezzel engem ne riogassanak, mert nem tudom komolyan venni. Amikor ide jöttek, akkor kellett volna azzal kezdeni, sőt már a telefonálgatásai során, hogy amiről velem beszélni akar, az államtitok. Akkor ugyanis vagy szóba sem álltam volna magukkal, vagy közlöm, hogy én semmiféle titkot, legfőképpen állami titkot nem tudok megtartani. Ez már a korral járó fogyatékoság. De most már én mondom, hogy távozzanak, mert bármelyik percben betoppánhat a felségem és már tényleg az se tudom, hogy milyen néven mutassam be, Szirmai, vagy nem is tudom milyen nevű elvtárs vagy úr.*

A nemzetbiztonsági urak köszönés nélkül kimentek, szinte csörtettek a házból, miután Franyó a rácsos ajtót kinyitotta előttük. A kiskaput úgy bevágták, hogy még talán a szomszéd utcában is hallani lehetett. Beültek a kocsijukba és padlógázzal elviharzottak. A sarkon az elsőbbségadás kötelező táblát figyelmen kívül hagyva hajtottak ki a főútra, ahol éppen jött egy kék busz, ami csak hatalmas fékezéssel tudta elkerülni a karambolt. Az utasok egymásra dőlve nyomdafestéket nem tűrő jelzőkkel illették a szabálytalanul száguldozó autósokat.

Amikor Franyó egyedül maradt, meglehetősen feldúlt lelkiállapotba került. Az addig magára erőltetett nyugalom, sőt magabiztos határozottsága tova szállt és úgy érezte, hogy az erő kezd kiszállni belőle, le kellett ülnie egy fotelba, mert félő volt, hogy elájul, és akkor összetöri magát. Szerencsére éppen betoppant a szomszédból Frici, aki

hallotta is, meg látta is a vendégek eltávozását. Ő azonnal észrevette, hogy baj van. Vitt Franyónak egy pohár vizet, kiállt az autójával az utcára a ház elé és minden tiltakozása ellenére beparancsolta Franyót a kocsiba. Erzsike és Márta éppen akkor érkeztek meg, amikor már indulni akartak. Frici elmondta nekik, hogy Franyó kicsit rosszul lett, és úgy véli, legjobb, ha orvos is látja, ezért elmennek a kerületi orvosi rendelő ügyeletére. Erzsikét már az megnyugtatta, hogy tudott néhány szót váltani Franyóval, aki nyugtatgatta, hogy nincs komoly baj, de ha már a Frici ennyire erőlteti, beleegyezett, hogy egy orvos is lássa. Erzsikét nagy nehezen sikerült lebeszélni, hogy velük menjen. Az orvosnak Frici azt mondta, hogy Franyó, a szomszédja és barátja, egy váratlan telefonhívást kapott vidékről. Ebben arról tájékoztatták, hogy egy kedves rokona hirtelen meghalt és ez a hír annyira felizgatta, hogy minden bizonnyal annak hatására rosszul lett. Az ügyeletes orvos a legszükségesebb vizsgálatok elvégzése után egy nyugtató injekciót adott Franyónak, majd felírt valami gyógyszert és azt javasolta, hogy még a következő napon forduljon a körzeti orvosához, aki majd ellátja a szükséges beutalókkal, mert célszerű ilyen esetben alaposabb kivizsgálást végezni. Azt is tanácsolta Franyónak, hogy a történeteken okulva, meg az életkorára is tekintettel, jó lenne, ha tartózkodna minden olyan élethelyzettől, ami nyugtalanítja, vagy kifejezetten felizgatja. A következő hetekben Franyó orvosi rendelőkből orvosi rendelőbe járt, ahova Erzsike aggódva, de hűségesen és segítően kísérette, Frici pedig fuvarozta.

Azt mindenki észre vehette, hogy szegény Franyóban „eltört valami”, mert a viselkedése, a magatartása, alapvetően megváltozott. Sokkal-sokkal csendesebb és szótlanabb lett. A régi nagy beszélgetések otthon is máshol is elmaradtak. Legszívesebben a házból se mozdult ki. Egyedül a templomba volt hajlandó elmenni, sőt ha nyitva lett volna a templom, talán legszívesebben állandóan ott üldögélt volna. Ha jó idő volt kiült a lugasba a kedvenc helyére és Erzsike az ablakból csak azt látta, hogy magában beszélget. Pedig Franyó nem magában beszélt, hanem ahhoz szólt, aki mindig, mindenhol mindent lát és hall. Ahhoz beszélt, akit a legjobban szeretett, akiben mindenkinél jobban bízott, Jézus Krisztusához. „Drága jószágos Jézusom! Látod megöregedtem s tönkre is mentem. Nehéz, nagyon sok nehézséggel terhelt sorsot mértél rám és én ezt még meg is súlyosbítottam. A megpróbáltatások, a testi és lelki szenvedések ellenére megpróbáltam hűséges maradni hozzád, nem elfelejteni azt, hogy Te minden körülmények között szeretsz engem, vétkeim ellenére, még Tőled való elfordulásom ellenére is mellettem állsz, átsegítesz minden bajomon, bánatomon. Miért mérted most rám ezt az újabb csapást? Mennyit kell még kibírnom uram, Jézusom? Tudom, hogy hibáztam akkor, amikor a lelki kényszernek engedve évtizedekkel ezelőtt vállaltam az együttműködést, ahogy ma mondják a „besúgást” az ateista, istentagadó, egyházunkat is üldöző kommunista titkosszolgálattal. Tisztában vagyok azzal, hogy nagy hibát követtem el, mert akiért, az egyetlen lányomért tettem, meg sem érdemelte, de erre is csak utólag jöttem rá. Az ő szökése, hátlansága, máig tartó és ható gyalázatos viselkedése nem volt elég büntetés a tettemért? Mostanra már több mint tíz éve megváltozott az egyház és vallásüldöző rendszer. Szabad a vallás gyakorlása, a hit megvallása, vállalása, az egyházak működése és minden bántódás nélkül vállalhatjuk a keresztény magyarságunkat. És mégis kísért a sötét múlt? A politikusaink össze-vissza hazudoznak demokráciáról, meg szabadságról, függetlenségről, egyik-másik még a kereszténységről is, miközben a háttérben, az ő érdekükben és felügyeletük alatt dolgozó szolgálatok ugyanolyan aljas módszerekkel működnek, manipulálnak, mint a diktatúrában működő elődek. Miért van ez így édes Istenem? Meddig

tart ez még drága Jézusom? Itt van ez a kedves jó szomszédom, ez a Völgyesi Frici, aki még sokkal messzebből tért vissza hozzád, mint én, amikor eltévelyedtem. Neki a visszafelé vezető út is sokkal-sokkal nehezebb lehetett, mint nekem volt. De megtette, végig kinlódta-harcolta ezt az utat, mert tudom és biztosan ő is tudta, hogy Te segítettél, nem hagyod magára, mellette állsz. Visszatalált, hazatalált a mi drága anyaszentegyházunkba, és hozzád édes Istenem. Ezt az embert veszik célba, akik átmenve magukat az új rendszerbe, kiszolgálva a különböző színezetű és világnézetű kormányokat, most demokráciát játszva és hangoztatva diktatórikus módszerekkel terrorizálnak. Hol itt az igazság jósgósgos Istenem? Mindig, még mindig mi Benned hívők húzzuk a rövidebbet? Mi szenvedünk, akik tehozzád tartozunk Istenem? Miért van ez így? Meddig lesz ez még így? Mikor csinálsz rendet, teszel igazságot ebben a mocskos, züllött, romlott világban? Az a gyanúm, hogy azt a boldogabb, nyugodtabb kort én már nem érem meg. Megyek lefelé a lejtőn. Ez most már visszavonhatatlanul a lejtmenet, s az a gyanúm, hogy annak is a végső szakasza. Az erőm is kezd egyre jobban elhagyni, a lelki erőm talán leginkább. Ne haragudj rám a háborgásom miatt. Jöjjön, aminek jönnie kell. Most is csak azt mondom, mint mindig, hogy legyen meg a Te akaratod.

Teltek a hónapok és az évek. Elérkezett egy újabb parlamenti választás. Az első forduló után nagyon fej-fej mellett állt a kormányzó, magát polgárinak nevező párt és az ellenzék, a volt kommunisták és liberálisok szövetsége. A hatalmon levő miniszterelnök és pártja mellé csak jelentéktelen, levitézlett pártok maradéka állt csatasorba. Érezni lehetett, hogy baj van, baj lehet. Az egykori harcos liberális ifjú pártvezér hangzatos szózatot intézett a híveihez: „mindenki hozzon el magával legalább még egy embert” a választásra, és azok is szavazzanak rájuk. A segélykiáltással felérő felhívás azonban mintha süket fülekre talált volna. A megszólított hívei, vagy nem akartak, vagy nem tudtak még egy embert magukkal cipelni a szavazó helyiségekbe. Megint bekövetkezett az, ami az előző két választás alkalmával. A választópolgárok büntettek. Leszavazták a hatalmat gyakorló, hibákat és bűnöket elkövető kormányzatot. Jöttek vissza ismét nagy mellénnyel az egykori kommunistaságukat mindinkább tagadó szocialisták, és persze hozták magukkal, mint púpot a hátukon a rájuk telepedett liberális SZDSZ-t. A miniszterelnök Medgyessy Péter lett, az 1990 előtti kommunista diktatúra utolsó kormányának miniszterelnök-helyettese. Róla viszont néhány hónap elteltével kiderült, hogy pénzügyminisztériumi főosztályvezetősége idején „D-209” fedőnéven SzT – Szigorúan titkos állományú – állambiztonsági operatív tiszt volt. Jellemző még az akkori állapotokra, hogy az ifjúliberálisok polgári pártjának akkori elnöke a televízió nyilvánossága előtt a gyászos választási vereség után nem azon kesergett, hogy önhibából kikaptak, vereséget szenvedtek, hanem azon lelkendezett, hogy a szélsőségesnek kikiáltott Magyar Igazság és Élet Pártja kiesett a parlamentből.

Különböző „ügynöklisták” időről időre már addig is néha napvilágra kerültek. Egy-egy konkrét ilyen leleplezés is előfordult néha. Az igazi, és főleg hivatalos szintre emelt „ügynökhajsza” azonban csak a „D-209”-es néven ismertté vált ügy után vette kezdetét. A nemrégiben hatalomra került kormánykoalíció megalakított egy vizsgáló bizottságot az 1956-os forradalmár Mécs Imre SZDSZ-es országgyűlési képviselő vezetésével – a Mécs-bizottságot – amelynek a feladata az volt, hogy vizsgálja felül az egykori Antall-kormány tagjainak állambiztonsági érintettségét. Ezzel aztán elszabadult a pokol. Színre léptek az „ügynökvadászok”, akik ez által igyekeztek maguknak hírnevet szerezni. Egymást követték a sajtó közreműködésével megvalósított leleplezések.

Mind azt a célt tűzte ki és hangoztatta, hogy a közélet tisztaságát féltik és a borzalmas állambiztonsági örökségtől akarják óvni és tisztára mosni. Érdekes módon az állambiztonsági múlt kevésbé volt szennyezettnek tartott és üldözendő, amit az magyarázhat, hogy annak a kornak az „ügynökei” közül a legtöbben már nem voltak az élők sorában. Az nagyon hamar teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy ezek a leleplezések egyértelműen politikai, aktuálpolitikai indíttatásúak és a leleplezők, nem is titkolták, sőt több esetben kifejezésre is juttatták, hogy nem az a baj, hogy a célba vett „ügynök” volt, hanem az, hogy valamilyen fontos tisztséget akkor éppen betöltött. Az aljas, lejárató politikai cél tehát teljesen nyilvánvalóvá vált. Franyó és Frici a lugasban üldögélve, négy szemközt egyre gyakrabban ejtettek szót erről a kialakult „ügynökhajkurázsos” helyzetről.

- *Te Frici! Hová vezethet ez az egyre örültebb „ügynökhajsza”? Volt ilyen máskor is, például a háború után, vagy 1956-ban?*
- *Volt Franyó bátyám! Volt bizony! Csak a háború után azért nem ilyen nagy vehemenciával folyt és többé-kevésbé a kommunisták belső ügyének számított. 1945 előtt ugyanis elsősorban ők voltak megfigyeltetve az akkori hatalom által. A titkosszolgálati rendszer sem volt olyan szinten kiépített, mint amilyen jól egy évtizeddel 1945 után már megvalósult. A titkos külső segítők, az úgynevezett „besúgók”, vagy, ahogy nevezték őket a „bizalmi emberek” száma meg sem közelítette azt, amit a Rákosi-rendszerben létrehoztak. Úgy is emlegették a szolgálaton belül azt a későbbi kort, mint a „tömeghálózat” időszakát. Azt semmiképpen sem szabad elfelejteni, hogy a kommunisták egymás elleni leszámolási, félreállítási ügyeiben, nagyon gyakran koncepciós ügyekben, csak nagyon ritkán fordult elő, hogy a célba vett nem gyanúsították meg azzal is, ha volt alapja, ha nem, hogy a horthysta titkosrendőrség besúgója volt. Rendszerint ez önmagában népellenes büntettnék számított és börtönbüntetést vont maga után. 1956-ban egészen más volt a helyzet. Akkor sokkal kevesebb idő állt rendelkezésre. Az állambiztonsági szolgálat megszüntetésétől a szovjet katonai beavatkozásig lényegében csupán egy hét telt el, így ez a kérdés társadalmi szinten fel sem vetődött, a nyilvánosságra hozatal követelése el sem hangzott. Mégis, a sok magára hagyott és meg nem semmisített dokumentum között találtak olyanokat az állambiztonsági objektumokba behatoló forradalmárok, amelyek a hálózati munkával, a hálózati személyekkel voltak kapcsolatosak. Ha szűkebb körben ezek ismertté is váltak, a szélesebb nyilvánosságra kerülésre ugyancsak az idő rövidsége miatt nem kerülhetett sor. Egy-két öreg ávéhástól hallottam arról, hogy az objektumaikba behatolók között feltűnően nagy számban voltak olyanok, akik a forradalom kitöréséig, vagy valamikor korábban ügynökök, vagy informátorok voltak. Állítólag ezek mind a saját anyagukat, jelentéseiket keresték és a nyilvánosságra kerüléstől szerették volna maguknak megszerezni. Azt persze, nem tudhatom, hogy ez igaz volt-e, vagy csak valami ávéhás találgatás, legenda.*

Most azonban teljesen más a helyzet. A rendszer megváltozása óta eltelt majdnem másfél évtized. Volt és még lesz is idő rágódni ezen az állambiztonsági csonton, az állambiztonsági múlton, az állambiztonsági iratokon, de leginkább az állambiztonsági hálózaton, az utóbbi tagjain, ahogyan mostanában emlegetik őket, az „ügynökökön”. Ennek addig nem lesz vége, amíg a teljes nyilvánosságra

hozatal meg nem valósul. Ha pedig ez bekövetkezik, egy nagyon veszedelmes helyzetet teremthet. Könnyen visszaüthet a mostani titkos kapcsolati rendszerre, mert majd ezek a mostani külső segítők is elkezdenek gondolkodni, hogy ha mégis valami változás következne be, ugyanaz a sorsuk is lehet, mint az elődöké. Hazudik, aki azt állítja, hogy az 1960-as, vagy az 1970-es években már gondolni látni lehetett, hogy 1989-90-ben a rendszer meg fog változni. Akkor még senki sem számított az egész úgynevezett szocialista világrendszer összeomlására. És lám, bekövetkezett. A következmények közé sorolható a mostani „ügynökhajza” is. Meglátásom szerint még nagyon sok időnek kell eltelni ahhoz, hogy a hullámvérések ezen a területen lecsillapodjanak. Egy másik buktató, hogy elég sok olyan dokumentum maradt fenn, amely részben vagy egészben hamis, vagy csupán torzít, esetleg a laikus olvasó számára félreérthető, félremagyarázható. A teljes nyilvánosságra hozatal ellen hat az is, hogy alig van olyan magyar család, rokonság, komaság, baráti társaság, ahol ne fordulna elő legalább egy volt korábbi hálózati személy. Ilyen esetekben máris működésbe lép a „mi kutyánk kölyke” effektus, vagyis az, hogy a „mi ügynökünk jó ügynök a ti ügynökökötök meg rossz ügynök”. Ennyi idő elteltével és a történeteket kívülről szemlélve néha az a véleményem, hogy talán még az is jobb lett volna, ha minden egykori államvédelmi és állambiztonsági dokumentumot megsemmisítünk. Akkor az új rendszerben mindenki tiszta lappal indulhatott volna. Egyszerűen viccnek tartom, hogy egy mezítlásbas kis hálózati személynek rettegnie kell a lelepleződéstől, miközben az ország miniszterelnöke az állambiztonsági szolgálat „SZT” tisztje volt. Kész röhej. És ne feledjük a költő szavait: a diktatúrában „mindenki szem a láncban”.

- Velem mi történhet, ha előszedik valahonnan az anyagaimat?
- Veled Franyó bátyám semmi sem történhet. Jóval elmúltál 80 éves. Nincs semmiféle irigylésre méltó pozíciód. Nem tartozol egyetlen mocskos, hatalomra éhes párthoz sem. Rajtunk kívül a „katolikus kör”-ben van egy két ismerősöd, de sajnos azok is egyre fogyatkoznak. Ne vedd sértésnek, de ki tartja számon ma azt, hogy van itt egy Schneider Ferenc, akinek valamikor volt egy olyan neve is, hogy „Kakas”. Még az utcában is alig ismernek, köszönhetően a visszahúzódo, mondhatnám azt is, hogy bezárkózó életmódodnak. De ha valaki mégis előkotorná azt a kevés maradékot, amit nem sikerült eltüntetnem, nem sokra menne vele. Mert én meg tudom, hogy hova kell nyúlni ahhoz, hogy előkerüljenek azok a bizonyítékok, hogy ez a „Kakas” bizony hatékonyan közreműködött egy korrump kommunista pártbizottsági titkár, meg egy pénzért kémkedő link, szemét alak lebuktatásában. Ha jól vannak tálalva ezek, még inkább érdemnek számítanak és nem holmi szégyenleni való cselekedetnek. De szerintem senkinek sem fog az eszébe jutni, hogy veled foglalkozzon. Te annyira kirekesztetted magad a politikai közéletből, hogy önszántadból már több ciklus óta választópolgár sem vagy, köszönhetően a politikusok aljasságának. Ne is törődj velük, mert el vannak most foglalva egymás lejáratásával, a hatalom megszerzésével és ezáltal a vagyonszerzés biztosításával maguknak, meg a haveroknak, a sógorságnak, komaságnak. Ilyen világban élünk Franyó bátyám.
- Szóval ne izgassam magam a „Kakas” miatt?
- Ne! Franyó bátyám, ne izgasd magad. Semmi oka, semmi értelme nem lenne az izgatásnak, idegeskedésnek. Mondtam már neked, hogy saját kezűleg égettem

el az anyagodat. Az a karton maradt, aminek a másolatát a kezeden tartottad. Ahhoz sajnos nem fértem hozzá. De ezzel nem érnek messzire. Különben is van a kezünkben egy hanganyag a nemzetbiztonsági urak, vagy elvtársak ostobaságának bizonyítékaként. Majd azzal én elveszem a kedvüket attól, hogy veled kekeckedjenek.

- És veled mi lesz?

- Semmi! Nem csinállok semmi olyasmit, ami törvénybe ütköző lenne, vagy lett volna. Sőt, mostanra már az égvilágon semmit sem csinállok, úgy, mint te. Nem mondom, hogy a rendszerváltozás után, amikor nyugdíjba jöttem és szakértőként bekapcsolódtam egy-két ügybe néha keményen betartottam jobbra is, meg balra is, de mindig csak az igazság nevében. A politikus az meg olyan szülemény, amelyik azt hiszi, hogy a beosztással mindjárt eszt is adnak neki és ezen kívül különös sajátosságuk, hogy csak a saját igazságukat hajlandók elismerni. Aki bármilyen okból szembe mer velük menni, az ellenség lesz. Ezért próbálnak engem ellehetetleníteni, hiteltelenné tenni és erre felhasználják az alájuk rendelt szolgálatokat is. Persze ezeknek a mai szolgálatoknak is okoztam néhány kellemetlen percet, egy kis galibát, amikor lelepleztem, hogy például nem a nemzet biztonságát, hanem időnként bizony kifejezetten a hatalmon levő politikusok érdekeit szolgálják. Meg azt sem hallgattam el, amikor ostobaságot ostobaságra halmoztak. Ezért aztán részükről is megmagyarázható az a kicsinyes bosszú, amit megtapasztaltunk. Keresik, kutatják a visszavágás lehetőségét, csak nem találják. Nem jönnek rá, hogy ahol nincs ellenséges, vagy bármi más büntetendő cselekedet, ott nem kellene keresgélni, mert pénz, idő pocsékolás az egész. Ezért aztán úgy vagyok vele, hogy csinálják, ha más dolguk nincs. Az én telefonomat nyugodtan hallgathatják, még jó is, mert így néha üzenek nekik. A leveleimet bontogathatják, mert a számlákon és egyéb jelentéktelen küldeményeken kívül nekem már semmit nem hoz a posta. Néhány éve föladtam magamnak egy húsvéti üdvözlőlevelet, csak próbaként. Hát nem elrontották a titokban történő bontását és rájöhettem, hogy mégis ellenőrzik a levelezésemet. A gáz, meg villanyszámláimat nézegethetik, mert más nem na-gyon jön. Én meg végképpen nem írok senkinek. Néha küldözgetnek rám hülye legendákkal titkos kapcsolatokat, kiképzetleneket, gyakorlatlanokat, akik a mi régi szóhasználatunk szerint „szagról felismerhetők”. Csak csinálják. Majd bele-unnak. Amit itt nálad elővezettek, abból egyértelmű, hogy távollétemben titokban, a lakásomba szerettek volna bejutni. Vagy a papírjaim között akartak kutálgatni, vagy esetleg a lakásban lehallgató vagy más operatív megfigyelő technikát elhelyezni. Ha megcsinálnák, akkor sem mennének vele sokra. Ehhez kellett volna te. Arra akartak használni, hogy az ő segítségükkel és szervezésükben elvigyél minél messzebbre, hogy aztán egy éjjel a te ugyancsak üres lakásodból átsonjjanak és megcsinálják, amit akarnak. Ez most nem jött össze nekik. Engem persze leginkább az háborít fel, hogy amíg politikai érdekeknek alárendelten egykori állambiztonsági hálózati személyek leleplezésében közreműködnek, van poszójuk egykori állambiztonsági hálózati személyt a saját szolgálatukba állítani, ha erre az hajlandóságot mutatna.

Az előbbi beszélgetés után néhány nappal Völgyesi Frici fölkerekedett és elment a nemzetbiztonsági szolgálatok felügyelő miniszter hivatalába. A bejáratnál közölte a portaszolgálattal, hogy fontos nemzetbiztonsági ügyben szerezne a miniszteri törzs va-

lamegyik munkatársánál bejelentést tenni. A portán szolgálatot teljesítő telefonálgatni kezdett, végül Fricihez fordult.

- Azt üzenték, hogy forduljon az illetékes nemzetbiztonsági szolgálat panaszok és bejelentések irodájához, vagy tegyen írásban bejelentést.
- Legyen szíves mondja meg annak, aki ezt üzenre, hogy nem tudom melyik szolgálatra tartozik az ügy, írásban pedig nem vagyok hajlandó bejelentést tenni. Ha önöket nem érdekli az, amiről beszélni akarok, akkor majd a sajtót érdeklí.

A portaszolgálatos ismét telefonálni kezdett. Elmondta, azt, amit a Frici mondott neki. Az a válasz jött, hogy küldenek valakit, aki felvezeti a bejelentőt és meghallgatja majd valaki. Jött is hamarosan egy ifjú hölgy és felvezette Fricit egy emeleti irodába, ahol egy középkorú férfi fogadta.

- Én Molnár János főosztályvezető vagyok. Miben lehetek a segítségére?
- Tisztelt uram! Ne vegye sértésnek, de engem nem érdekel a neve, mert az is lehet, hogy fedőnevet használ. Különbözik sincs jelentősége annak, hogy maga kicsoda. Annak van jelentősége, hogy amit elmondok, azt az illetékesekhez eljuttassa. El szeretnék ugyanis valamit mondani, de ha netán a beszélgetésünket nem rögzítik, akkor hívja be a titkárnőjét és gyorsírással jegyezze le azt, amit mondani fogok.
- Mondja csak nyugodtan.
- Értem, szóval rögzítik a beszélgetésünket, aminek nagyon örülök, mert csupán egyszer vagyok hajlandó elmondani azt, amit közölni akarok. Először is arról van szó, hogy 100 %-os bizonyossággal állíthatom, hogy valamelyik szolgálatuk, a mi régi foglalkozásaink szerint operatív feldolgozó munka célszemélyeként ellenőriz engem. Ez nem feltételezés, ez bizonyosság. A nevem Völgyesi Frigyes, 1990-ig a Belügyminisztérium Állambiztonsági Szerv kémelhárító szolgálatának tisztje voltam alezredesi rendfokozatban. Amikor felsejlett az, hogy milyen helyzet fog kialakulni a szolgálatoknál, élve a lehetőséggel nyugállományba vonultam. Sorozatos botrányba keveredéseik utólag meggyőzték arról, hogy jól döntöttem. Az én ügyemben végzett munkájuk is csapnivaló minőségű, rám nézve megalázó és sértő, hogy ilyen silány munkát végeznek a megfigyelésem során. Az ezekkel kapcsolatos bizonyítékaim több helyen, a határokon kívül is, biztonságba vannak helyezve. Erről többet nem is akarok mondani. Úgy ellenőriznek, ahogy akarnak, amíg önök vagy esetleg én meg nem unom. Nem is ezért jöttem, ezt csupán bevezetésnek szántam.

A lényegre tekintve azért jöttem, mert valamelyik szolgálatuk két munkatársa, össze-vissza hazudozva, keverve s tévesztve a fedőneveiket, felkereste Schneider Ferenc budapesti lakost, aki Kakasfalván született 1920-ban. Az idős, 80 feletti életkorából következően nyugdíjas embert arra próbálták rávenni, hogy úgy, mint korábban, az állambiztonsági időkben, amikor „Kakas” fedőnéven hálózati személy volt, álljon a nemzetbiztonsági szolgálatok rendelkezésére is. Megmutatták neki a 6-os számú állambiztonsági hálózati nyilvántartó kartonjának másolatát és megfenyegették, hogy ha nem hajlandó együttműködni, akkor a kartont nyilvánosságra hozzák.

Tisztelt uram! Bátorkodom közölni, hogy ha Schneider Ferencnek az elutasító magatartása miatt bármiféle bántódása, hátránya adódna, bárki által a karton

nyilvánosságra kerülése következtében kellemetlen helyzetbe kerülne, egy rendelkezésre álló hanganyag el fog jutni a hazai, de akár külföldi sajtóorgánukhoz is. Ez pedig kétséget kizáróan bizonyítani fogja az önök aljas módszereit, de azt is, hogy milyen minősíthetetlen színvonalon dolgoznak az önök munkatársai. Ország s világ megtudhatja, hogy miféle emberekre van bízva nemzetünk biztonsága.

Még csak annyit! Ha a két úr látogatásakor Schneider Ferenc lakásán nem rögzítették az elhangzottakat, sajnos már erre is gondolnom kellett, akkor itt hagyok önnek egy hanganyagot, amelyen az elejétől a végéig hallható az egész igen tanulságos beszélgetés. Ez az, ami nyilvánosságot kap, ha Schneider Ferencről egyszer s mindenkorra le nem szállnak. Egyébként szégyen és gyalázat, hogy egy 80 év feletti, nem is teljesen egészséges embert zaklatnak. Ilyenre még a mi időkben, amikor diktatúra volt, sem akadt példa. Mi 70 évnél általában mindenkiről leálltunk, sőt erre parancs is kötelezett némely vonatkozásban bennünket.

Ennyit akartam elmondani. Nem! Uram ne szóljon semmit! Nem vagyok kíváncsi a véleményére, kérdésre sem válaszolok, semmi egyéb mondanivalóm nincs. Még annyit azonban elmondok, nem árt, ha tudja, hogy ezt a beszélgetést is rögzítettem, ha önök netán nem tették volna meg. Minden jót kívánok önöknek!

Frici lehet, hogy hevületében köszönés nélkül hagyta ott a főosztályvezető urat.

Időközben egy volt KISZ Központi Bizottsági titkár megpuccsolta az „SzT” tisztú miniszterelnököt és ő ült a helyébe. Hazudozással, az ország gazdasági helyzetének elhallgatásával 2006-ban is, az ő szavaival élve a „kurva ország” miniszterelnöke maradhatott, háttérben a hírhedt kommunista Apró családdal. Híveik a győzelmi pillanatban örvengve üvöltöttek, hogy „megcsináltuk! megcsináltuk! megcsináltuk! Amikor az akkori októberi zavargásokról kérdezték Franyót, annyi volt a válasza, hogy „nem érdekel”. Esetleg hozzátette, hogy „nekem már teljesen mindegy, hogy milyen kormány rabolja le az országot, vagy gyakorolja a hatalmat és miféle szarháziak ülnek a miniszteri bársonyszékekben. Van egy régi közmondás, mely szerint minden nyáj megérdemli a maga kuvaszát”. Franyó ekkor már 86 éves volt. Sajnos egyre többet kellett a doktorokhoz járnia. Frici vitte, szállította, kísérte, ahová csak kellett menni. A nagyobb baj mégsem vele történt. Egy tavaszi reggelen Erzsike kezdte azt érezni, hogy „húzza az ágy”. Másnapra, harmadnapra sem múlt el ez az érzés, sőt egyre gyengébb lett. Jószerivel egy hét sem telt el, leesett a lábáról.

Franyó megkérte Fricit és Mártikát, hogy keressék valahogy elő az ország legjobb orvosát, s még hozzátette, hogy „a pénz nem számít”. Volt még elrejtve Taraba-féle örökségből. Be is vitték a legjobb kórházba Erzsikét és semmiféle vizsgálatot nem sajnáltak tőle. Franyó tényleg mélyen a zsebébe nyúlt. Ha Erzsikéről volt szó, semmi nem számított drágának. Amikor véget értek a vizsgálatok a professzor úr közölte Erzsikével az eredményt: sajnos az orvostudomány akkori állása szerint menthetetlen az állapota és úgy intézze az evilági ügyeit, hogy talán egy-két hete lehet hátra. Különösebb evilági elintéznivalója nem volt Erzsikének, ezért inkább azzal kezdett el foglalkozni, ami majd a halála után következik. Talán egy hét múlva, mint minden délután, ezen a napon is az ebédutáni szokásos kórházi csendespihenőt követően bement Franyó Erzsikéhez. Frici vitte be, aki a folyosón, egy padon várakozott. Egy kétágyas szobában feküdt Erzsike, de a másik ágy üresen állt. Ketten voltak kis kórteremben, de azért halkán beszélgettek.

- *Hogy érzed magad egyetlen drágaságom?*
- *Nem vagyok jól aranyos Franyókám.*
- *Fáj valamid Erzsikém?*
- *Nem fáj, mert biztosan kapok valami csillapítót, de végtelenül gyengének érzem magam. Szinte óráról órára gyengébbnek. Úgy érzem, mintha szállna ki belőlem az erő.*
- *A professzor úr mit mond?*
- *Éppen erről akarok veled beszélni, csak legyen erőm végig mondani.*
- *Ha fárasztó, akkor inkább ne beszélj Erzsikém. Pihenj, ez most a legfontosabb.*
- *Muszáj beszélnem Franyókám, mert lehet, hogy holnap már annyi erőm se lesz, hogy megszólaljak.*
- *Akkor monddjad szépen, lassan amit akarsz.*
- *Édes, drága, egyetlen Franyókám! Szeretnék búcsút venni tőled, de előbb még egyszer s utoljára bocsánatot kérni tőled, azért, amit ellened, ellenünk elkövettem. Ugyanakkor szeretném megköszönni azt a néhány nagyon boldog évet, amit a világ legjobb emberével, veled, eltölthettem. Ez a néhány év többet ért az elvesztetett évtizedeknél.*
- *Erzsikém! Ne búcsúzkodjál, hiszen nem készülsz te még sehová.*
- *De készülök Franyókám! A professzor úr megmondta, hogy menthetetlen vagyok, nagyon rövid időn belül meg fogok halni.*
- *Ezt a professzor úr mondta?*
- *Ő mondta, hogy ha vannak még evilági elintéznivalóim, azt nagyon gyorsan tegyem meg. Nekem nincs más elintéznivalóm, mint az, hogy tőled drága Franyókám elbúcsúzzak. Nem akarok örökre búcsúzni. Arra kérem a jóságos Istent, hogy bocsássa meg a bűneimet és engedjen be az ő országába, ahova te egyszer majd biztosan bekerülsz, mert te soha senkit nem bántottál, mindenki csak téged bántott. Vigyázz magadra édes szerelmem, élj nagyon soká, megérdemled a nagyon hosszú nyugodalmas és békés életet, az után a sok-sok szenvedés után, ami neked ebben a földi létben kijutott. Meglátod, az Isten, mint eddig mindig, ezután is megsegít. Biztos vagyok abban, hogy téged megsegít, bárcsak az én bűnbocsánatomban lennék olyan biztos. Franyókám! Már nagyon nehezemre esik a beszéd. Szeretnék egy kicsit pihenni. A Frici itt van veled?*
- *Itt van kint a folyosón.*
- *Franyókám! Menjete el a plébános úrért. Mondjátok meg neki, hogy nagyon nagy útra készülök. Szeretnék gyónni, hogy teljesen tiszta lélekkel induljak útra. Szeretnék áldozni, hogy Jézus urunk szent teste velem lehessen utolsó utamon. Menjete, addig, míg meg nem jöttek, én pihenek.*

Amikor Franyó elfordult az ágytól és elindult az ajtó felé, elkezdte rázni a zokogás, ömlöttek a könnyei. Addig, amíg az ágy mellett állt tudta magát tartani. Tovább már nem. A folyosón várakozó Frici azonnal észrevette, hogy baj van, nagyon nagy baj van.

- *Franyó bátyám mi történt?*
- *Fricikém, Erzsikém haldoklik.*
- *Mit csinál?*
- *Haldoklik és a plébános urat kéri.*
- *Már megynk is érte.*

Útközben Franyó elmesélte, hogy miként búcsúzott el tőle Erzsike. Mondta, mondta, de a sírástól alig tudta kierőltetni magából a szavakat. A plébániára is a Frici ment be. Franyó a gépkocsiban várakozott. Most is abba az állapotba került, hogy csak bámúlt maga elé és nem tudott gondolni semmire. Ebből a már-már öntudatlan állapotából a plébános úr és Frici érkezése térítette észre. Gyorsan a kórházhoz mentek. A plébános úr bement a kis kórterembe. Franyó és Frici a folyosón, egy padon ülve várakoztak. Alig telt el egy szűk negyedóra, amikor kijött a plébános úr.

- *Franyókám! Nagyon erősnek kell lennie. A felesége, mindannyiunk szeretett Erzsikéje meggyónt, megáldozott, felvette a betegek szentségét és lélekben teljesen felkészült az utolsó nagy útra.*
- *Be lehet, most hozzá menni?*
- *Persze, hogy be lehet, de azt hiszem kifárasztotta ez a délután. Még bent voltam, amikor már elaludt.*
- *Plébános úr! A Frici vissza viszi. Én még itt maradok.*
- *Franyókám! A plébános urat elviszem vissza a plébániára. Visszafelé beszólok Mártikának, utána jövök vissza érted.*
- *Ne gyere, mert én itt maradok.*
- *De, mindenképpen visszajövök, lehet, hogy a Márti is velem akar jönni.*

Franyó egyedül maradt. Bement a kórterembe és megállt az ágy mellett. Nézte az alvó Erzsikét, akit annyira szeretett, hogy azt szavakba nem tudta önteni. Erzsikén erősen látszottak a betegség jelei. Sápadt volt, nagyon-nagyon sápadt. Mozdulatlanul feküdt, lehuny szemekkel. Franyó lehajolt hozzá és még utoljára megcsókolta. Hosszú, nagyon hosszú volt ez a csók, Franyó beleérezte, bele sugallta egész szerelmét-szeretetét. Búcsúcsók volt s Franyó is tudta, hogy az utolsó. Egy pillanatra úgy érezte, mint ha erőtlennül ugyan, de Erzsike is visszacsókolta volna. Persze lehet, hogy ezt csak képzelte, szeretete volna. Utána leült az ágy mellé a székre és Erzsike egyik kezét szorongatva, ahogy már ilyen helyzetekben szokta, a saját szavaival beszélni kezdett a Mindenható Istenhez: „Drága, jóságos Istenem! Hányszor, de hányszor fordultam már kesergő szavaimmal hozzád? Most ismét itt vagyok és kopogtatok nálad, meghallgatást kérek. Jóságos Istenem! Most nem magamért kérek s könyörgök előtted, hanem annak a lelki üdvéért, aki egész életemben a legdrágább volt számomra, még talán akkor is, amikor gyenge volt és elhagyott, elárult. Te jó voltál hozzánk és mégis lehetővé tetted, hogy évtizedek múltával, mindketten sok-sok csalódás után egymásra találjunk és beteljesedjen a szerelmünk. A legcsekélyebb szóváltás, nézeteltérés nélkül, igaz szeretetben, a te áldásoddal éljük idős életünket. Most úgy határoztál, hogy az én drága feleségem, Erzsikém, elszólítod erről a bűnnel terhelt világról. Most is azt mondom, amit ilyen esetekben mondani szoktam, hogy legyen meg a Te akaratod. Arra kérlek Uram, Istenem, hogy ha majd megérkezik égi ítélőszéked elé, fogadd be az ő jóságos lelkét a Te szent országodba. Majd én is arra törekszem, hogy ha elérkezik az én elmenetelem ideje is, engem is befogadj kiválasztottjaid közé, hogy együtt lehessenek azzal, akivel itt a földön csak rövid időt tölthettem. Uram, Istenem, hallgasd meg gyarló fiad könyörgését!”

Franyó éppen végére ért a saját szavaival nagyon halkán elsuttogott imának, könyörgésnek, amikor megérkezett Frici és vele együtt az akkor már könnyeket hullajtó Mártika is. Álltak Franyó mellett az ágynál, egy haldokló ágyánál, összekulcsolt kézzel és láthatóan ahhoz fohászkodtak, akivel a beszélgetést Franyó éppen befejezte. Né-

mán búcsúztak mind a hárman szeretett Erzsikéjüktől. Nemsokára egy ápolónő ment be a kórterembe és kérte, hogy távozzanak, mert a kórházban már régen befejeződött a látogatási idő. Amikor jöttek ki a kórteremből Franyó – miként korábban Palibácsi – még félhangosan visszazólt: „Remélem, nem sokáig váratlak odafönn.”

Az éjszaka nagyobb részét Franyó ébren töltötte. Le sem vetkőzött, le sem feküdt. Ült egy fotelban és a szobában csak egy kis éjjeli lámpa világított. Hol ébren volt, hol elszunyókált. Ha ébren volt imádkozott. Még előző este megkérte Fricit, hogy reggel vigye be a kórházba. Egy hajnali ébredése után már nem is tudott visszabóbiskolni. Borotválkozni kezdett. Reggeli 7 óra volt, mindig ilyenkor szokott borotválkozni, mióta nyugdíjba jött és közben a rádió híreit hallgatta. Most a rádió néma maradt, de a borotválkozást a szokott időben megkezdte. Már húzogatta le a beszappanozott másnapos szakállát, amikor a jobb csuklójában hirtelen nagyon éles fájdalmat érzett. Még a borotva is kiesett a kezéből. Olyan volt, mintha áramütés lett volna, pedig elektromosság a közelében sem volt. Amikor elkészült, felöltözött, már hallottan Frici autójának hangját, amint állt ki az utcára. A kórházba érve egyenesen ahhoz a kórteremhez siettek ahol Erzsike feküdt még előző napon este is. A folyosón azonban megállította őket egy nővér.

- *Schneider úr?*
- *Igen én vagyok.*
- *Sajnálom, de nagyon szomorú hírt kell közölnöm önnek. Ma reggel 7 óra után néhány perccel a felesége meghalt. Fogadja valamennyiünk őszinte részvétét.*

Franyó még annyit sem tudott kinyögni, hogy „köszönöm”. Akkor volt a fájdalma, hogy azt hitte el sem tudja viselni. Pedig egész éjjel erre az eshetőségre is készült, sőt elsősorban erre a hírre készült. Frici eltámogatta a folyosón egy padig és leültette. Franyó pedig arcát kezeibe temetve sírt, zokogott. Úgy érezte, hogy a legjobb az lenne, ha most, nyomban ott ahol van, meghalna és sietne Erzsike után. De aki ilyen kérdésekben dönteni szokott, az másként határozott. Franyó további életre ítéltetett. Amikor hosszú idő után kicsit kezdett magához térni, zsebkendőjével törölgette a szemeit s az arcát, rápillantott a mellette ülő Fricire. Ott ült lehajtott fejjel Völgyesi Frigyes nyugállományú kémelhárító alezredes, akiről eddig azt hitte, hogy még könnyei sincsenek, és sírt, potyogtak a könnyei. Siratta Erzsikét, meg egy kicsit talán Franyót is.

Nemsokára meg volt Erzsike temetése. Franyó megöregedve, megtörten egyedül maradt. Frici és Mártika nagyon sokat segítettek neki. Rendben tartották a lakást, az udvart, a kertet. Mártika főzött neki, mosott és vasalt, ápolta, ha rászorult. Frici fuvarozta ahova csak menni kellett. Franyónak anyagi gondjai nem voltak. Fricivel sokat beszélgettek. Néha-néha, ha Franyónak jobb napja volt, elmentek a katolikus körbe, amely már új helyen működött. A templom közelében volt egy óvoda épület nagy udvarral, amelyet a rendszerváltozás után nem sokkal bezártak, mert már olyan kevés gyereket írtattak ide be, hogy nem érte meg fenntartani. Néhány évig magára hagyottan állt az állami tulajdonú épület, majd megkapta a római katolikus egyház, hogy kulturális és szociális célokra hasznosítsa. A felújítás és üzembe helyezés azonban nagyon sokba került, amire az egyháznak nem volt elég pénze. Franyó ismét mélyen a zsebébe nyúlt és igen jelentős, több milliós segítséget adott a felújításhoz. Eleinte örömmel jöttek ide, még előadásokra is. A szervezők neves vendégeket hívtak meg előadóknak. Majd a történeti, egyházi, kulturális előadások, programok egyre másra kezdtek átcsúszni politikai tartalommal telt rendezvényekké. Ekkor Franyó azt mondta a Fricinek, hogy ő többet inkább már

nem megy el az új „katolikus kör”-be. Ha hívták, elhárította az invitálást fáradtságára, öregségére, betegségeire hivatkozva.

Közben a miniszterelnöki bársonyszékben az egyik volt KISZ-vezért egy másik volt KISZ-vezér követte. A kommunista Apró-család megtestesítője mégis csak belebukott az „öszödi beszédébe”. Nemsokára a baloldali kormánykoalíció is felbomlott, az SZDSZ liberálisai, mint a patkányok menekültek a süllyedő hajóról. Frici nagy lelkesedéssel várta a következő választásokat. Remélte, hogy a kártékony baloldali kormány elbukik, talán véglegesen és jöhet utánuk egy jobboldali fordulat. Az addig polgári színben tetszelgő FIDESZ most a szinte teljesen jelentéktelen, alig-alig mérhető támogatottságú KDNP-vel karöltve indult a választásokon. Ez okozott némi zavart kereszténydemokrata körökben, hiszen a liberális és keresztény eszmevilágot nehezen tudták párosítani egymással. A csalódottak háttérbe vonultak és már a választásokon sem vettek részt. Sokan azonban reménykedtek, így Frici is és Mártika is. Ők sem vették észre, mint olyan sokan mások sem, hogy milyen sunyi szándékok húzódnak meg a háttérben. Végül megint az történt, ami már néhányszor 1990-től előfordult. A szavazók megbüntették az addigi kormánykoalíciót és győzelemre, ráadásul 2/3-os többséghez segítették a FIDESZ-KDNP pártszövetséget. Ismét az egykori liberális vezér, a Liberális Internacionálé egyik volt alelnöke lett a kormányfő.

A nagy öröm után pár évvel nagy csalódás következett. Az új kormánykoalíció hozzálátott az illiberális demokrácia kialakításához, amelynek a lényegét az egyszerű polgárok többsége nem is értette. Arra pedig nem is gondoltak, hogy milyen veszélyeket rejt az Alkotmány – nemsokára már csak „alap törvény” – és a választási rendszer megváltoztatása. Az egyre magabiztosabb hatalom ezt a 2/3-dal megtehetette és meg is tette. Franyó túl volt már a 90.-ik évén, de a Mindenható még mindig nem döntött az evilágról való elszólítása ügyében. Pedig ő Erzsikének megígérte, hogy siet majd utána. Ha kérdezték a hogyléte felől, a válasza az volt, hogy „egyre lejjebb, egyre csak lejjebb”. Néha visszakérdezett, hogy „minek vagyok én még itt?” A napjai, hetei, hónapjai, sőt évei nagyon unalmasak és egyhangúak voltak. A házból jószírvél már ki sem mozdult. Sokat feküdt, vagy ülve a nagy fotelban szunyókált. Nagyon gyakran már ülve is elaludt. Előfordult, hogy ebéd közben az asztalán a karosszékekben ülve aludt el. Franyó érezte, hogy közeleg az elmenetele. Végre életében minden ingó és ingatlan vagyonát Fricire és Mártikára hagyta. Szóban abban állapodtak meg, hogy ők, mivel sem gyermekük, sem egyéb rokonuk, lehetséges örökösük nem volt úgy végrendelkeznek majd, hogy ami marad utánuk azt a római katolikus egyház kapja azzal, hogy papnevelési célokra fordítsák.

Franyó azonban még megélte a következő választást is. Megint a FIDESZ-KDNP pártszövetség nyert, ismét 2/3-os parlamenti többséggel. A győzelem elsősorban a megváltoztatott választási törvénynek, a menetközben csúcsra járatott migránsválságnak, a majdnem központosított hazai propaganda gépezet Soros-ellenes hisztériakeltésének volt köszönhető. Hamarosan bejelentette a kormány, hogy Magyarországon kereszténydemokrácia épül. Amikor ezt Franyó meghallotta, boldog volt, és már nem bánta, hogy nem sietett olyan nagyon Erzsike után. Megélhette, hogy eltűnőben van a kommunista utódpart, már a teljes leépülés állapotába került a liberálisok partja, sőt annak utódszervezetei is és nehéz, hányatott életét talán egy kereszténydemokrata országban fejezheti be.

Egy éjszaka álmában megjelentek a szülei. Már nagyon régen álmodott velük, de most ott volt a társaságukban Erzsike is. Elég távol álltak tőle, de jól kivehetők voltak

még az arcvonásik is. Mintha hívogatnák, integettek neki, de a hangok nem hallatszottak el hozzá. Ő pedig a hívásnak engedve elindult. Elindult, hiszen Erzsikének is megígérte, hogy jönni fog. Igaz, egy kissé megvárakoztatta, de neki elég sokat kellett várni ideát Erzsikére, a boldog életre. Ment is előre, de mintha egyre nehezebben emelte volna a lábait. A szerettei pedig nem közeledtek, hanem egyre homályosabban látszottak, egyre távolibbnak tündek. Majd, mintha áramütés érte volna, következett egy pillanat, amikor már semmit sem látott, az álom is eltűnt s a gondolatok is. Franyónak a lábaira már nem volt szüksége, hogy azon az úton, az utolsó útján elinduljon és végig menjen. Senkinek nem tudta már elmesélni, hogy ezután mi történt. Franyó ugyanis soha többé nem ébredt föl, álmában érte a halál.

Csendes, családias temetésre került sor. Kevesen voltak, mert már csak kevesen ismerték. Egy fiatal pap temette, aki nem túl régen került a plébániára, aki nem is nagyon tudta, hogy ki volt az a Schneider Ferenc, akinek a hamvait tartalmazó urnát Frici vitte le kézben az altemplomi urnatemetőbe. A nyitott urnafülkébe elhelyezte Franyó hamvait Erzsike urnája mellé. Ott állt mellette a felsége, Mártika, egy régimódi kereszttel, a „*családi csodatevő kereszttel*” a kezében. Az egykori tartótisztnek könnyek gördültek le az arcán, amikor átvette feleségétől a keresztet és elhelyezte az urnákra, úgy hogy mind a kettőt érintse, mintegy össze is kösse. Az urnafülkét a temetés végén lezárták és ezzel Franyó történet is véget ért.

A temetés után a megjelent öreg közül néhányan átsétáltak az „új katolikus kör”-be és helyet foglaltak egy „*társalgó*”-nak elnevezett helyiségben. Frici egy demizson finom egri bort hozott, kancsót, meg poharakat, Mártika pedig maga sütötte ízletes pogácsát. Helyet foglaltak és hamarosan megérkezett a fiatal plébános úr is. Koccintottak Franyó emlékére. Frici szólalt meg először és Franyó életét méltatta néhány mondattal.

- Egy olyan barátot vesztettünk és búcsúztattunk most el, aki emberségből, tisztességből, becsületből, helytállásból szinte egész életében, egy-egy megingást leszámítva, mindig jelesre vizsgázott. Pedig Franyó bátyám hosszú élete során megjárta a poklok poklát. Sokkal, de sokkal több rossz jutott neki életében, mint jó. Mégis mindig beletörődött a sorsába, nem lázadozott, nem elégedetlenkedett, követte azt, ami már-már jelmondatává vált, s amit még az apjától tanult, hogy „*Uram, legyen meg a Te akaratom*”. Az első csak polgárilag megkötött házasságát leszámítva, a hitében meg nem ingott. Amikor az első asszony itt hagyta megcsalva, megalázva és szinte megsemmisülve visszatért a hitéhez és a hitéből merített erővel fölnevelte a lányát, orvosnőt csinált belőle. Mert bizony a lánya orvosi diplomájáért Franyó bátyám keményen megdolgozott, megfizetett. Amit tett, az példaértékű, minden elismerést kiérdemlő volt. Mégis azt kapta lányától, amit a volt felségétől, az elhagyást, a hálátlanságot, az elfelejtést. A beletörődés, a belenyugvás volt a válasza, a magyarázata pedig az, hogy „*ez még bőven kijárt nekem azért a bűnért, mert egy időre elfordultam az én szerető Istenemtől*”. Jóságos élete mégis megkapta a jutalmát. Öregségére azzal élhetett nagy boldogságban, kiegyensúlyozott és szeretetteljes életet, az Isten által megáldott házasságban, akit a világon, már fiatal kora óta, a legjobban szeretett, az általa nagyra tisztelt Erzsikéjével. Amióta őt elvesztette, már nem sok örömet lelt az életben, talán még legvégére az lelkesítette, hogy nem sokkal a halála előtt megtudhatta, hogy szeretett hazájában, Magyarországon, kereszténydemokrata

társadalmi formáció felépítése, megvalósítása vette kezdetét. Szegény Franyó bátyám elhitte, hogy „*pártunk és kormányunk*”, ez a mostani, amelyért 2010-ben még én is lelkesedtem, olyan kereszténydemokráciára gondol, mint ő. Ebben a hitben békében halt meg és ment a szerettei után. Talán jobb is neki, hogy elment és itt hagyott bennünket, mert így egy újabb csalódást már nem kell átélnie. Nagyon szépen emlékeztem meg Frici a mi drága halottunkról. A Franyó tényleg nagyon-nagyon jó ember volt, de mint általában az ilyen példás életű emberek ő is egy kicsit hisztérius és naiv is volt egyben, a világi dolgokat illetően. Bizonyára ezért is volt olyan könnyen becsapható, megcsalható, elhagyható, kihasználható. Tanúsíthatom, hogy ő valóban hitt az igazi kereszténydemokrácia eszméiségben, elhitte azt a mesét is, amit most velünk is el akarnak hitetni, a torkunkon le akarnak nyomni. Istenem, hogy lelkendezett, örült, amikor ez a bejelentés elhangzott. Milyen boldogan újságolta, hogy valamelyik jobboldali televízió műsorvezető nőjének a nyakában a műsorban egy keresztet látott és ezt már a változások jelének tekintette.

- A keresztről jut eszembe egy történet. Az előző plébános urunk, amikor már megöregedve betegeskedni kezdett, néhányszor kórházba került. Egyszer bementem látogatni és akkor mesélte a következőt. Egy ápolónő több alkalommal tüsténkedett körülötte, teát hozott neki, összekészítette a gyógyszereit, megigazította a párnáját. Meglátta az atya, hogy a fiatal hölgyike nyakában aranyláncon egy kereszt függ. Néhány nap múlva gondolt egy merészt, és halkán, szelíden, ahogy mi is megszokhattuk tőle, megkérdezte: „*Kedves kis nővére! Árulja már el nekem, hogy az a szép kereszt a nyakában hitvallás, vagy dekoráció?*” Láthatóan zavarba ejtette a kérdés a butácska nővért és egy vállrándítással, meglehetősen flegmán válaszolt: „*Hát, csak úgy van*”. Az atya kicsit csalódottan, elszomorodva, csendben s alig hallhatóan megjegyezte: „*Szóval akkor csak dekoráció*”. Így vagyok én ezekkel a mostanában egyre-másra a nyakukban keresztet villogtató, mutogató különféle televíziós személyiségekkel is, ahogy az atya mondta: „*csak dekoráció*”.
- Mese ez az egész, néphülyítés. Majdnem az egész FIDESZ vezérkar kommunista, vagy MSZMP tag, netán funkcionárius leszármazott. Már az első hatalomra kerülés idején tele volt, illetve tele lett ez a párt volt MSZMP tagokkal. Az országgyűlés mostani FIDESZ-es elnöke köztudottan az MSZMP Központi Bizottság egyik intézetének valamilyen munkatársa volt, amely által Aczél György elvtársához kapcsolódott. Ezek mondják magukat kereszténydemokratának. Igen nagy bajba lennének valamennyien, ha ténylegesen hiteles keresztlevéllel kellene bizonyítani a kereszténységüket. Mi idősebbek még emlékezhetünk arra, hogy ezek az ifjabb liberálisok is a pápa ösztönsége látogatásakor harsányan „*cápalátogatást*” kiáltottak. Az egyik jeles publicistájuk még most sem röstelli a mocskos szájára venni a jelenlegi szentatyát. Kereszténydemokraták, mi? Jó vicc!
- A pipától nem látok; ha arra gondolok, hogy van egy olyan államtitkár asszonyunk, akinek a teljesen ruhátlan képét egy neves képeslap első oldalán mutogatták és láthatta ország és világ. Olcsó prostik szokták mutogatni magukat mezteletlenül, de azokból soha nem lesz államtitkár. Szégyen, gyalázat!
- Ha államtitkár nem is lett egy másik pucérkodó asszonyságból, de önkormányzati képviselő még lehet volna. Én meg arra emlékszem, hogy valamelyik önkor-

mányzati választás alkalmával az egyik budapesti kerületben a FIDESZ-KDNP jelöltje egy olyan hölgyemény volt, egy ilyen celeb, vagy minek nevezik ezeket mostanában, régebben volt egy közismertebb szó rájuk, akiről a pucér képek sokasága látható az interneten és botrányos életéről irogatnak a pletykalapok, vagy, hogy finomabban fejezzem ki magam, a bulvár. De emlékezzetek csak arra, hogy milyen felháborodást váltott ki, amikor ez a félnótás Gyurcsány, még talán miniszterelnökként az „öregecske feleségek lecserélésén” élcelődött. Ha most számolgatni kezdenénk, hogy hány FIDESZ-es politikus, vagy a párthoz közeli igen fontos ember cserélte le az elmúlt időszakban a feleségét, igen csak elcsodálkoznánk. Aztán itt van ez a hosszú zsiros hajú ápolatlan ősi fideszes, aki mostan az MTK-nak is az elnöke, na, ennek a szexuális ámokfutásáról, a balkézről született gyerekeiről talán már nem is érdemes említést tenni.

- Kár ezt folytatni. Az ostoba, elbutított népeket meg lehet ezzel a süket dumával etetni. A magyarság esetében ne feledjük, hogy ez még részben Kádár népe. A fiatalabbak közül többen névadó ünnepségen kapták az utónevüket és csak a kisebbség keresztelődött. A három évtizedes agymosás a rendszerváltozás után folytatódott és ma is gőzerővel folyik. Már az egy orbitális gazemberség, hogy ezek a sok Soros-ösztöndíjon kiképzett liberális jabrancok, most megvénülve az ellen fordulnak, aki a képmutatásra megtanította őket, meg a hatalom megragadására és megtartására. Én, mint keresztény ember elítélem és megvetem ennek a Sorosnak a tevékenységét, ezt az egész „nyílt társadalom” rögeszméjét, de ami kárt már okozott, azért most megfizet, mert a saját neveltjei, a saját módszereivel fordultak ellene.

A fiatal plébános csendben hallgatta a diskurzust. Amikor elcsendesedett a társaság, kézbe vette az asztalon előtte levő Szentírás-t és lapozgatni kezdett, keresett valamit, amit hamarosan meg is talált. Olvasni kezdett.

- Kedves testvéreim! Szent Pál apostolnak az Efezusiakhoz írt levelében a következők is olvashatók: „Paráznaság, vagy mindenféle tisztátalanság vagy kapzsiság szóba se jöjjön köztetek, mint ahogy ez a szentekhez illik, sem ocsmányság, sem ostoba vagy kétértelmű beszéd, ami illetlen, hanem inkább a hálaadás. Értéseitek már meg, és jegyezzétek meg magatoknak, hogy semmiféle paráznának, vagy tisztátalannak, kapzsinak, vagy bálványimádónak nincs öröksége Krisztus és Isten országában.” Most pedig igyuk ki maradék borainkat, kocintsunk drága halottunk, Schneider Ferenc, vagyis hát Franyó bátyánk szívünkben élő örök emlékére.

Az államvédelmis, majd egy ideig még az állambiztonságis időkben is volt egy olyan magabiztos, ám némileg eltúlzott titkosszolgálati vélemény, hogy *„nincs olyan ember, akít így vagy úgy, de be ne lehetne szervezni”*. Ehhez az állításhoz kapcsolódik a könyv cselekménye, amely az egészet tekintve a képzelet szülötte, de egyes résztörténetei, megváltoztatott nevű szereplőkkel, valóságos eseményekből lettek átvéve. Sok helyen a szereplők szájába adott kijelentések, vélemények annyira hitelesek, hogy akár levéltári dokumentumokkal is igazolhatók. A szerző reméli, hogy irodalmi hiányosságait a hiteles titkosszolgálati szakmai és történelmi ismeretei némileg talán enyhítik és megbocsájthatóvá teszik.

Ár: 3800 Ft.

